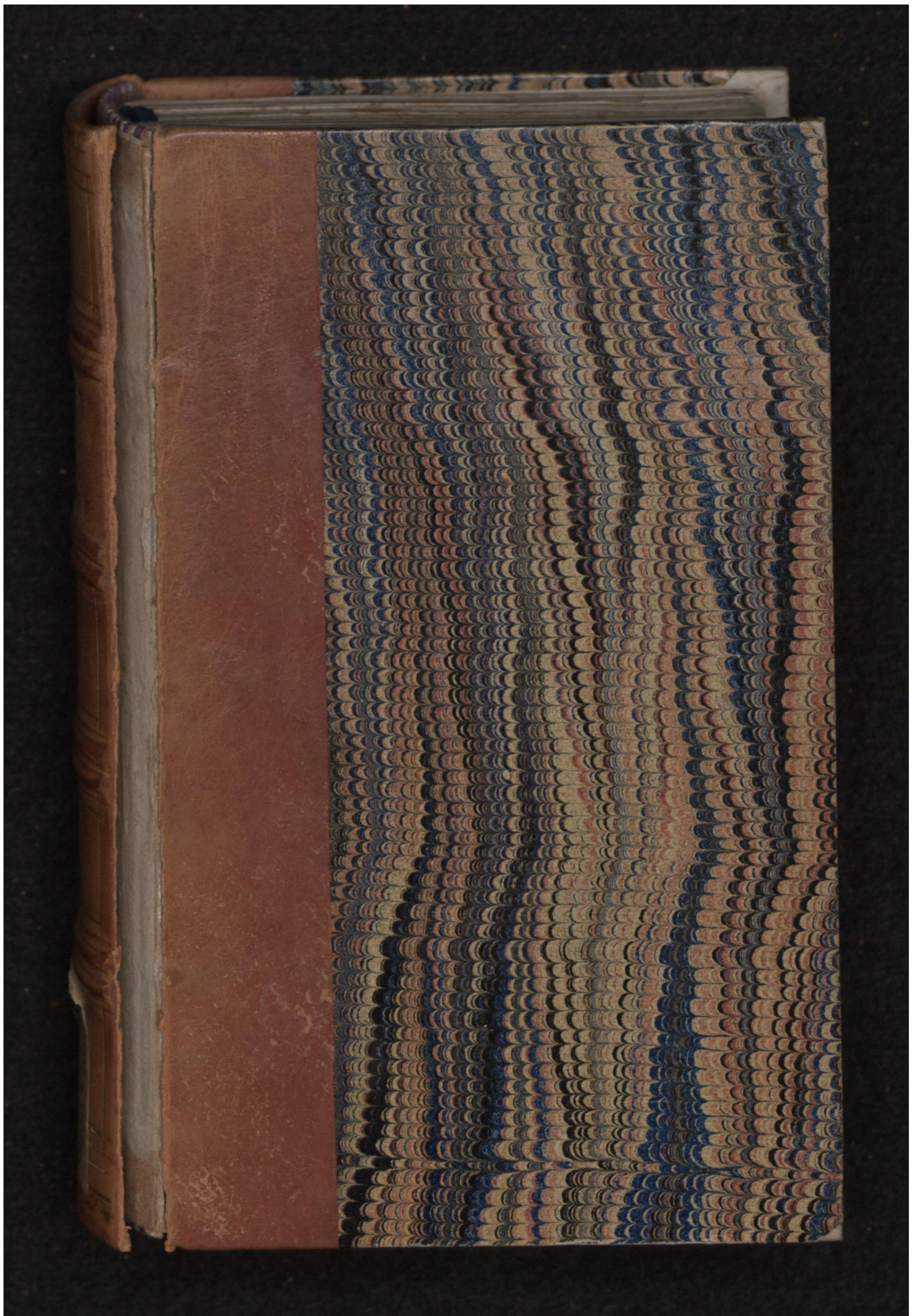
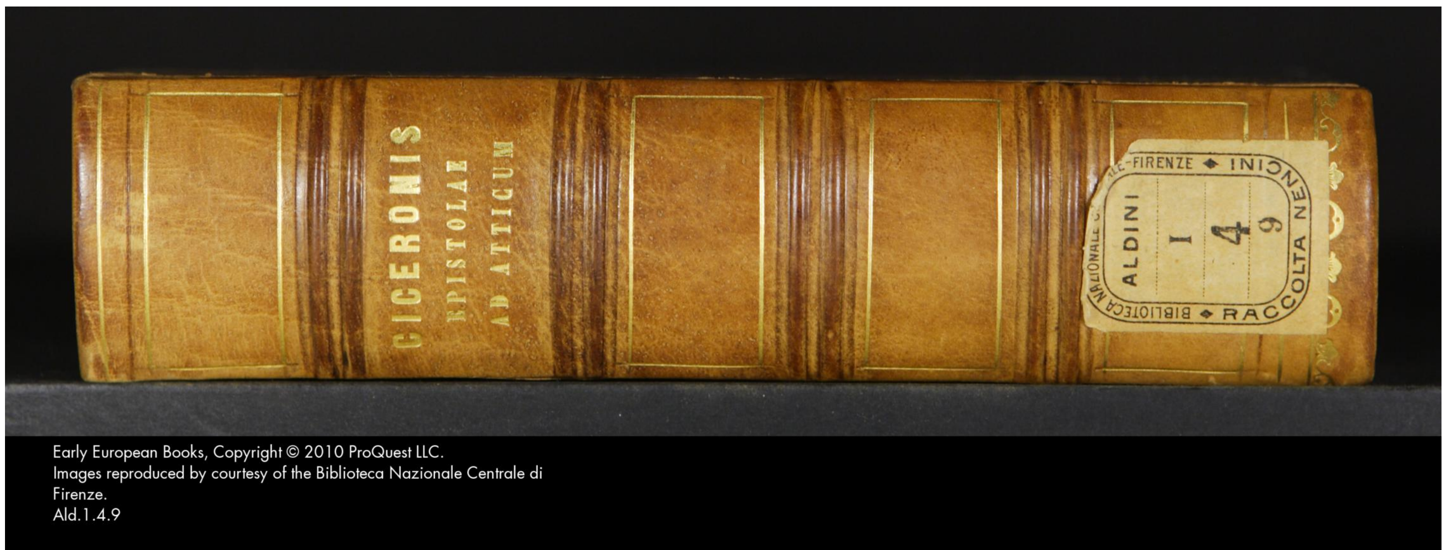
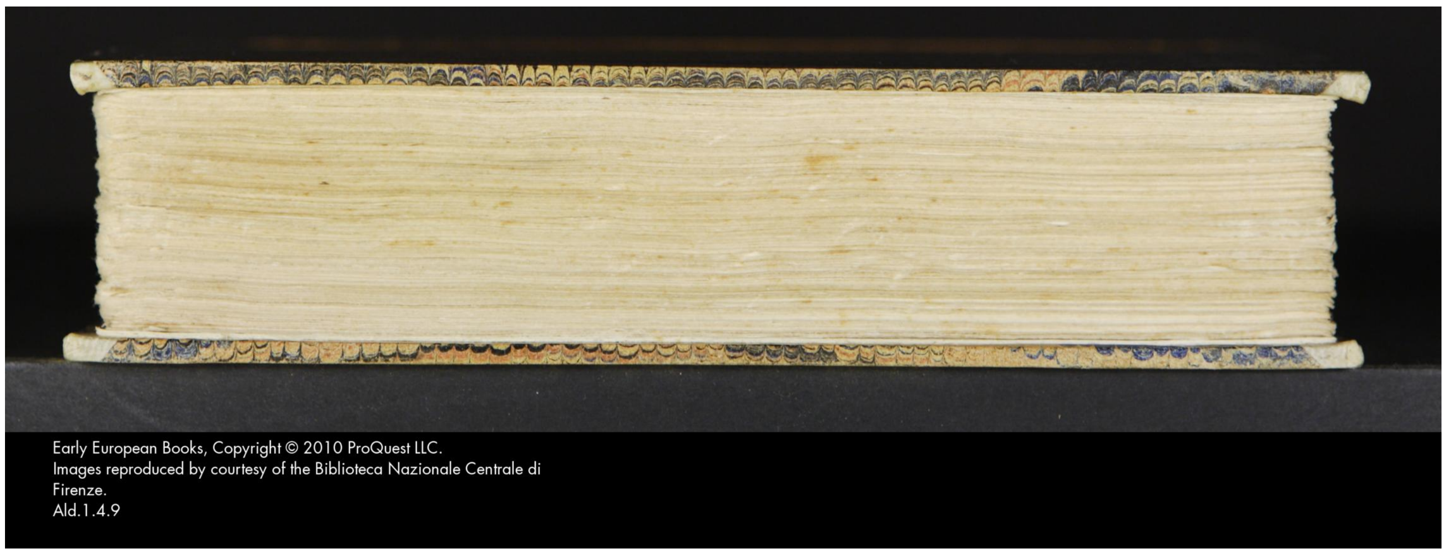

CICERONIS
EPISTOLAE
AD ATTICUM
BIBLIOTECA NAZIONALE C... FIRENZE ◆ RACCOLTA NENCINI
ALDINI
I
4
9

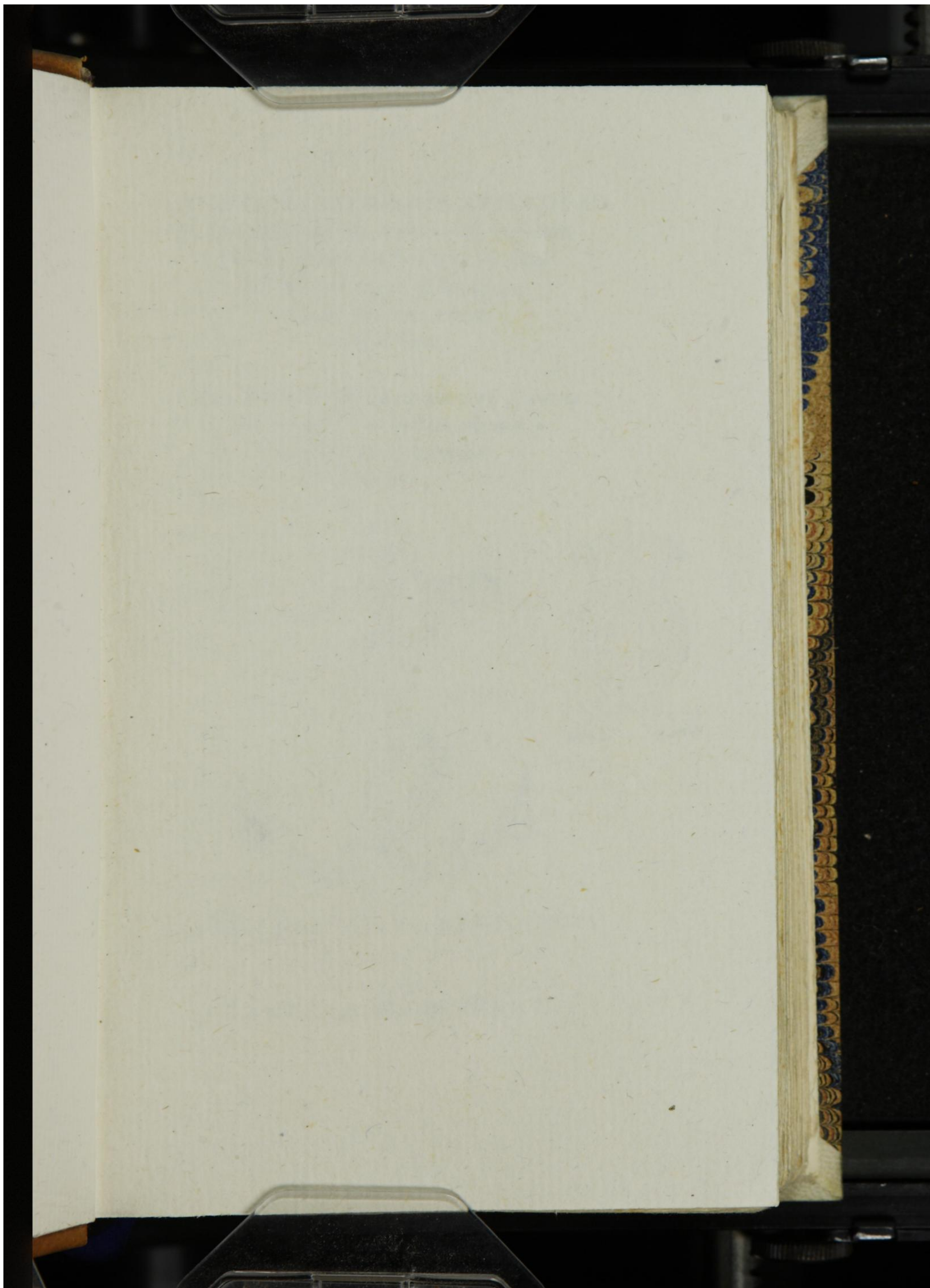

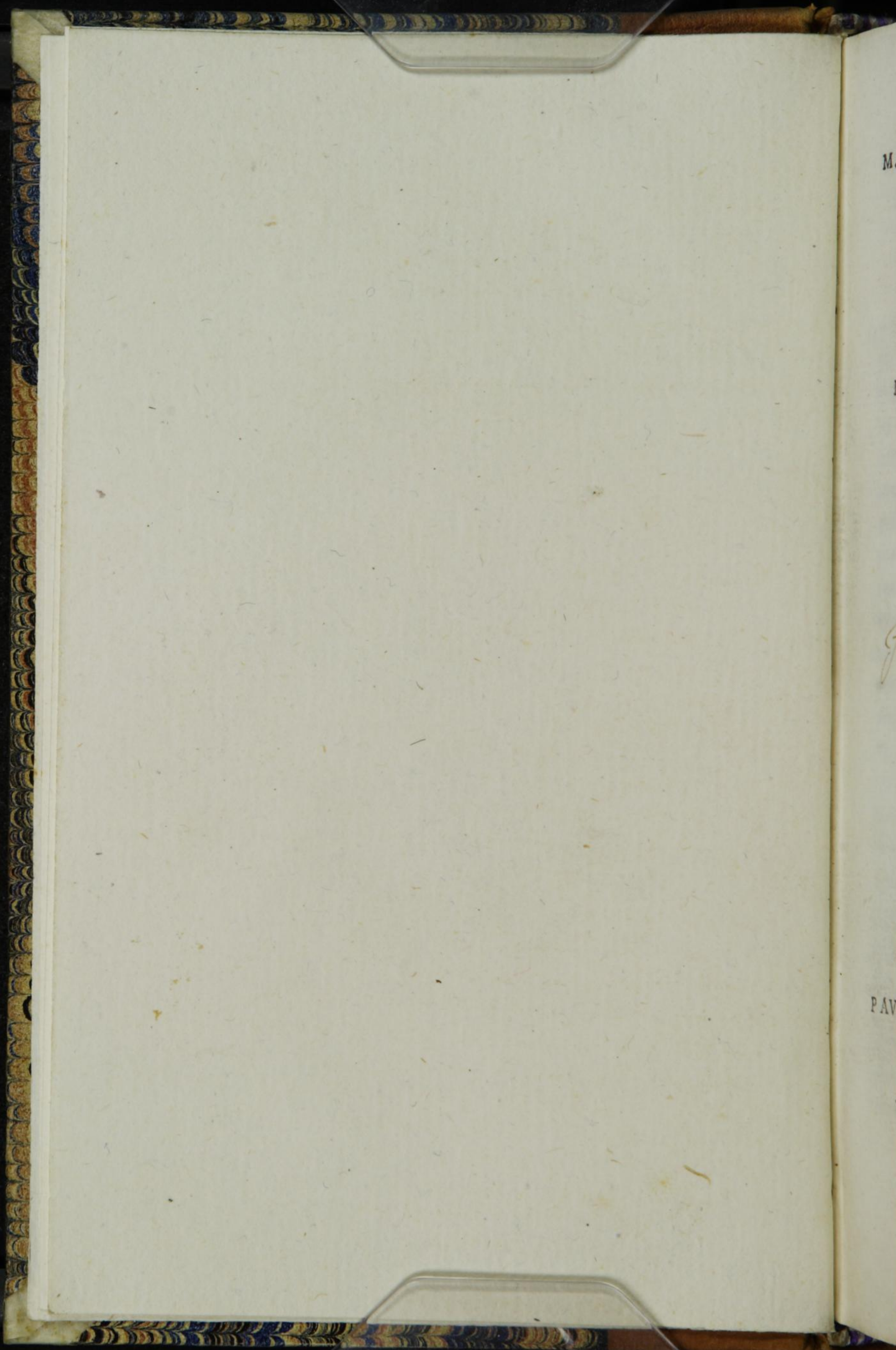

Ex Libris Ioannis Nencini
1874

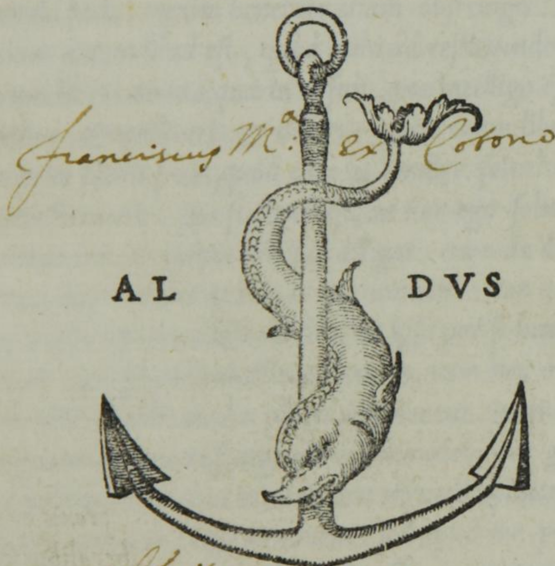

F: M: C:

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLAE ad Atticum, ad M. Brutum, ad Quintum fratrem, multorum locorum correctione illustratæ, ut, post omneis omnium editiones, exeant emendatissimæ.

In quas omneis epistolas commentarij, separatim impressi, propediem edentur, auctore Paulo Manutio Aldi filio.

Franciscus M.a ex Cotono

Soluit ʒ:—:10:—

PAVLVS MANVTIVS ALDI FILIVS.

VENETIIS, M. D. XLIIII.

GVLIELMO PELLICERRIO, EPIscopo Monspessulanensi, Christianissimi Galliæ Regis apud Venetam Remp. Oratori, Paulus Manutius Aldi F. S. D.

QVO quisque in nos animo sit, difficile est iudicare: neq; ferè quidquam est, quod intelligi minus possit; propterea quòd à simulatione uoluntas non facile distinguitur: tamen dubitare te non arbitror, quin ego is in te colendo sim, qui esse debeo: secus enim si esset, me tu certe, quantum amas, non amares. quanquam non hoc modo facis: etenim beneficio etiam obstringis: beneficium autem illud est, quòd mihi ad restituendos ueterum libros omnia, quæ in te sunt, quæ intelligo esse maxima, & polliceris, & defers. quam tuam liberalitatem eo pluris facio, quòd eam tu condire soles humanitate sermonis: qua factum est, ut non ego solum, sed omnis hæc te ciuitas mirifice diligat. nam de doctrina tua, de probitate quis erat qui iam antea non audisset? quæ quanquam eiusmodi sint, ut ipsa per se beneuolentiam, & gratiã concilient: tamen, cum hæc orationis comitas accedit, multo pluris æstimantur. itaque in hoc legationis munere fungendo qui maiorem aut gratiam à nostris hominibus iniuerit, aut uirtutis opinionem tulerit, arbitror fuisse neminem. sed apud me præcipua sunt merita: quæ equidem, si possim, cupio remunerare: sed mihi gratiæ reddendæ rationem sentio esse perdifficilem: non enim quæ tibi ad bene merendum, eadem est nobis ad remunerandum facultas. quare quoniam, quod debeo, soluere non possum: ueritus, ne tu

malum nomen me putares, cepi consilium mittendi ad te quasi prædes harum epistolarum libros. quos tibi nõ puto à me esse commendandos: nam & tu eos iampridem bene nosti; et prædes commendare, debitoris non est. tantum te rogo, ut, si me tibi eam, quam debeo, præstare obseruantiam intelligis, tu me eo, quo instituisti, prosequi amore desinas ne. Vale.

STVDIOSIS.

AD latinæ linguæ cognitionem, ut ego existimo, plus afferre non potest ullus liber, quàm quæ ad Atticum scriptæ sunt epistolæ. sed eas hactenus propter infinita menda paucissimi attingere sunt ausi. quæ me ratio cum hortari uideretur, ut ad earum emendationem, quidquid operæ, quidquid possem industriæ, conferrem: feci, & opus aggressus sum sanè difficillimum: in quo tamen quantum studij posuerim, non pœnitet: nam ferè, lectorem offendere quæ poterant, sublata sunt omnia: ut deinceps liber omnium elegantissimus & legi ab omnibus, & intelligi satis commode possit.

Cõmentarios propediem in omnes ad Atticum epistolas, atque etiam in eas, quæ ad Brutum, & ad Quintum fratrem scriptæ sunt, emittemus. ideoq; scholia imprimere in extremo opere, quod antea factum erat, uisum est superuacaneum.

MARCI TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER I.

CICERO ATTICO S.

PETITIONIS NOSTRAE, *quam tibi summæ curæ esse scio, huius modi ratio est, quod adhuc coniectura prouideri possit. prensat unus* P. Gal*ba, sine fuco, ac fallacijs, more maiorũ. negatur. ut opinio est hominum, non aliena rationi nostræ fuit illius hæc præpropera prẽsatio: nam illi ita negant uulgo, ut mihi se debere dicant. ita quiddam spero nobis profici, cum hoc percrebrescit, plurimos nostros amicos inueniri. nos autem initium prensandi facere cogitaramus eo ipso tẽpore, quo tuum puerum cum his literis proficisci Cincius dicebat. In cãpo comitijs tribunitijs ad* XVI. Cal. Sext. *cõpetitores, qui certi esse uidebãtur, Galba, & Antonius, & Q. Cornificius. puto te in hoc aut risisse, aut ingemuisse, ut frontẽ ferias. sunt, qui etiam Cæsoniũ putent. Aquilium non arbitramur; qui denegat, & iurauit morbum, & illud suũ regnum iudiciale opposuit. Catilina, si iudicatũ erit meridie non lucere, certus erit cõpetitor. de Aufidio, & Palicano, non puto te expectare, dum scribã. de ijs, qui nunc petunt, Cæsar certus putatur. Thermus cũ Silano contendere existimatur: qui sic inopes & ab amicis, et existimatione sunt, ut mihi uideatur non esse* ἀδύνατον *Curiũ obducere: sed hoc præter me nemini uidetur. nostris ra-*

tionibus maxime conducere uidetur, Thermum fieri cũ
Cæſare : nemo eſt enim ex iјs, qui nunc petunt, qui, ſi in
noſtrum annum reciderit, firmior candidatus fore ui=
deatur, propterea quòd curator eſt uiæ Flaminiæ: quæ
* cum erit abſoluta ſanè facile eum libenter nunc cæteri
Conſuli acciderim . petitorum hæc eſt adhuc informa=
173 ta cogitatio . nos in omni munere candidatorio fungen
do ſummã adhibebimus diligentiam : & fortaſſe, quo=
niam uidetur in ſuffragiјs multum poſſe Gallia ; cum
Romæ à iudiciјs forum refrixerit, excurremus menſe
Septembri legati ad Piſonem, ut Ianuario reuertamur.
cum proſpexero uoluntates nobilium, ſcribam ad te. cæ
tera ſpero prolixa eſſe, his duntaxat urbanis competito
ribus : illam manum tu mihi cura ut præſtes, quoniam
propius abes, Pompeiј noſtri amici . nega me ei iratum
fore, ſi ad mea comitia non uenerit . atque hæc huiuſ=
modi ſunt. Sed eſt, quod abs te mihi ignoſci peruelim.
Cæcilius auunculus tuus, à P. Vario cum magna pecu=
nia fraudaretur, agere cœpit cum eius fratre Caninio
Satyro de iјs rebus, quas eum dolo malo mãcipio acce=
piſſe de Vario diceret . unà agebant cæteri creditores,
in quibus erat Lucullus, & P. Scipio, & is, quem puta=
bant magiſtrum fore, ſi bona uenirent, L. Pontius . ue=
rum hoc ridiculum eſt, de magiſtro nũc cognoſcere. ro
gauit me Cæcilius, ut adeſſem contra Satyrum . dies fe
rè nullus eſt, quin hic Satyrus domum meam uentitet.
obſeruat L. Domitium maxime : me habet proximum.
fuit & mihi, & Quinto fratri magno uſui in noſtris
petitionibus . ſanè ſum perturbatus, cum ipſius Satyri
familiaritate, tum Domitiј, in quo uno maxime ambitio

nostra nititur. demõstraui hæc Cæcilio : simul & illud ostendi, si ipse unus cum illo uno cõtenderet, me ei satis facturum fuisse : nunc in causa uniuersorum creditorum, hominum præsertim amplissimorum, qui sine eo, quem Cæcilius suo nomine perhiberet, facile cõmunem causam sustinerent, æquum esse, eum & officio meo consulere, & tempori . durius accipere hoc mihi uisus est, quàm uellem, & quàm homines belli solent : & postea prorsus ab instituta nostra paucorum dierum consuetudine longe refugit . abs te peto, ut mihi hoc ignoscas, et me existimes humanitate esse prohibitum, ne cõtra amici summam existimationem miserrimo eius tempore uenirem, cum is omnia sua studia, & officia in me contulisset. quòd si uoles in me esse durior, ambitionem mihi putabis obstitisse . ego autem arbitror, etiã si id sit, mihi ignoscendum esse : ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον, οὐδὲ βοέιην : uides enim, in quo cursu sumus, & quàm omnes gratias non modo retinendas , uerum etiam acquirendas putemus . spero tibi me causam probasse, cupio quidem certe . Hermathena tua ualde me delectat , & posita ita belle est, ut totum gymnasium ἡλίου ἀνάθημα esse uideatur . multum te amamus . L. Iulio Cæsare, C. Marcio Figulo Coss. Filiolo me auctum scito salua Terentia.

CICERO ATTICO S. 2

ABS TE tam diu nihil literarũ? ego de meis ad te rationibus scripsi antea diligenter . hoc tempore Catilinã competitorem nostrũ defendere cogitamus . iudices habemus quos uolumus, summa accusatoris uolũtate. spero, si absolutus erit, coniunctiorem nobis fore in ratione

petitionis : ſin aliter acciderit, humaniter feremus . tuo aduentu nobis opus eſt maturo : nã prorſus ſumma hominum eſt opinio, tuos familiares nobiles homines aduerſarios honori noſtro fore . ad eorũ uoluntatem mihi conciliandam maximo te mihi uſui fore uideo. quare Ianuario ineunte, ut conſtituiſti, cura ut Romæ ſis. Auiam tuam ſcito deſiderio tui mortuam eſſe, et ſimul quòd uerita ſit, ne Latinæ in officio non manerent, et in montem Albanum hoſtias non adducerent . eius rei cõſolationem ad te L. Sauſeium miſſurum eſſe arbitror . nos hic te ad menſem Ianuarium expectamus, ex quodã rumore, an ex literis tuis ad alios miſſis? nã ad me de eo nihil ſcripſiſti. Signa, quæ nobis curaſti, ea ſunt ad Caietam expoſita : nos ea non uidimus: neque enim exeũdi Roma poteſtas nobis fuit . miſimus, qui pro uectura ſolueret. te multum amamus, ꝙ ea abs te diligẽter, par uóq; curata ſunt. Quod ad me ſæpe ſcripſiſti de noſtro amico placãdo, feci, & expertus ſum omnia, ſed mirandum in modum eſt animo abalienato : quibus de ſuſpicionibus, & ſi audiſſe te arbitror, tamen ex me, cũ ueneris, cognoſces. Salluſtium præſentem reſtituere in eius ueterem gratiam non potui . hoc eo ad te ſcripſi , ꝙ is me accuſare de te ſolebat, in ſe expertus eſt illũ eſſe minus exorabilem, meum ſtudiũ nec tibi defuiſſe. Tulliolã C. Piſoni L. F. Frugi deſpondimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

C R E B R A S *expectationes nobis tui commoues. nuper quidem, cum te iam aduentare arbitraremur , repente abs te in menſem Quintilem reiecti ſumus . nunc uero*

sentio, quod cõmodo tuo facere poteris, uenias ad id tempus, quod scribis. obieris Quinti fratris comitia: nos lõgo interuallo uiseris: Acutilianam controuersiã transegeris. hoc me etiam Peduceus, ut ad te scriberem, admonuit: putamus. n. utile esse, te aliquando iam rẽ transigere. mea intercessio et est, & fuit parata. Nos hic incredibili ac singulari populi uolũtate de C. Macro trãsegimus. cui cum æqui fuissemus, tamen multo maiorẽ fructum ex populi existimatione illo damnato cepimus, quàm ex ipsius, si absolutus esset, gratia cepissemus. Quod ad me de Hermathena scribis, per mihi gratum est ornamentum Academiæ propriũ meæ, quòd & Hermes commune omnium, & Minerua singulare est eius gymnasij. quare uelim, ut scribis, cæteris quoque rebus quamplurimis eum locum ornes. Quæ mihi antea signa misisti, ea nondũ uidi: in Formiano sunt: quò ego nunc proficisci cogitabam. illa omnia in Tusculanum deportabo. Caietam, si quando abũdare cœpero, ornabo. Libros tuos conserua, & noli desperare eos meos facere posse. quod si assequor, supero Crassum diuitijs, atque omnium uicos, & prata contemno. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVANTVM dolorem acceperim, & quanto fructu sim priuatus & forensi, & domestico, Lucij fratris nostri morte; in primis pro nostra consuetudine tu existimare potes: nam mihi omnia, quæ iucũda ex humanitate alterius, et moribus homini accidere possunt, ex illo accidebant. quare non dubito, quin tibi quoque id molestum sit, cũ & meo dolore moueare, & ipse omni uir

tute,officioq; ornatiſſimum,tuiq; & ſua ſponte,& meo
ſermone amantem,affinem,amicumq; amiſeris. Quod
ad me ſcribis de ſorore tua,teſtis erit tibi ipſa , quantæ
mihi curæ fuerit,ut Q. fratris animus in eam eſſet is,
qui eſſe deberet . quē cum eſſe offenſiorem arbitrarer ,
eas literas ad eum miſi,quibus et placarem ut fratrem,
et monerem ut minorem,& obiurgarem ut errautem.
itaq; ex ijs,quæ poſtea ſæpe ab eo ad me ſcripta ſunt,cō
fido ita eſſe omnia,ut & oporteat,& uelimus. De li=
terarum miſſione, ſine cauſa abs te accuſor : nunquam
enim à Pomponia noſtra certior ſum factus,eſſe cui li=
teras dare poſſem . porrò autē neq; mihi accidit, ut ha
berē,qui in Epeirum proficiſceretur: neq; dum te Athe
nis eſſe audiebamus. De Acutiliano autem negotio
quod mihi mādaras ; ut primum à tuo digreſſu Romā
ueni,confecerā : ſed accidit , ut & contentione nihil o=
pus eſſet ; & ego, qui in te ſatis conſilij ſtatuerim eſſe,
mallē Peduceum tibi conſilium per literas,quàm me da
re. etenim cum multos dies aures meas Acutilio dediſ=
ſem,cuius ſermonis genus tibi notum eſſe arbitror; non
mihi graue duxi ſcribere ad te de illius querimonijs, cū
eas audire,quod erat ſubodioſum, leue putaſsē . ſed abs
te ipſo,qui me accuſas,unas mihi ſcito literas redditas eſ
ſe ; cum & otij ad ſcribendū plus,& facultatem dan=
di maiorē habueris. Quod ſcribis,etiam ſi cuius ani=
mus in te eſſet offenſior,à me recolligi oportere : quid
dicas? neque id neglexi : ſed eſt miro quodam modo af
fectus . ego autem,quæ dicenda fuerunt de te, non præ
terij : quid autem contendendum eſſet,ex tua putabam
uoluntate ſtatuere oportere: quam ſi ad me perſcripſe=

ris, intelliges me neque diligentiorem esse uoluisse, quàm tu esses, neque negligentiorem fore, quàm tu uelis. De Tadiana re mecum Tadius locutus est, te ita scripsisse, nihil esse iam quod laboraret, quoniam hæreditas usucapta esset. id mirabamur, te ignorare, de tutela legitima, in qua dicitur esse puella, nihil usucapi posse. Epeiroticam emptionem gaudeo tibi placere. Quæ tibi mandaui, & quæ tu intelliges conuenire nostro Tusculano, uelim, ut scribis, cures; quod sine molestia tua facere poteris: nam nos ex omnibus molestijs, & laboribus uno illo in loco conquiescimus: quò fratrem quotidie expectamus. Terentia magnos articulorum dolores habet, & te, sororemq; tuam, & matrem maxime diligit, salutemq; tibi plurimam adscribit, & Tulliola deliciæ nostræ. Cura, ut ualeas; & nos ames; et tibi persuadeas, te à me fraterne amari.

CICERO ATTICO S.

NON committam posthac, ut me accusare de epistolarum negligētia possis. tu modo uideto, in tanto otio ut par mihi sis. Domum Rabirianā Neapoli, quā tu iam dimensam, & exædificatam animo habebas, M. Fonteius emit HS CCCLƆƆƆXXX. id te scire uolui, si quid forte ea res ad cogitationes tuas pertineret. Q. frater, ut mihi uidetur, quo uolumus animo est in Pomponiam, et cum ea nunc in Arpinati prædio erat, & secum habebat hominem χρηστομαθῆ D. Turranium. Pater nobis decessit ad VIII. Cal. Dec. Hæc habebam ferè, quæ te scire uellem. tu, uelim, si qua ornamenta γυμνασιώδη reperire poteris, quæ loci sint eius, quem tu

non ignoras, ne prætermittas. Nos Tusculano ita delectamur, ut nobismet ipsis tum denique, cum illò uenimus, placeamus Quid agas omnibus de rebus, & quid acturus sis, fac nos quamdiligentissime certiores. Apud matrem recte est, eaq; nobis curæ est. L. Cincio HS XX CD constitui me curaturum Idib. Feb. tu uelim ea, quæ nobis emisse, & parasse scribis, des operam, ut quamprimum habeamus. & uelim cogites, id quod mihi pollicitus es, quemadmodum bibliothecam nobis cõficere possis: omnem spem delectationis nostræ, quam, cum in otium uenerimus, habere uolumus, in tua humanitate positam habemus. Vale.

CICERO ATTICO S.

APVD te est, ut uolumus. mater tua, & soror à me, Quintoq; fratre diligitur. Cum Acutilio sum locutus: is sibi negat à suo procuratore quidquam scriptũ esse: & miratur istã controuersiam fuisse, quòd ille recusarat satisdari amplius abs te non peti. Quod te de Tadiano negotio decidisse scribis, id ego Tadio & gratum esse intellexi, & magnopere iucundum. Ille noster amicus, & mehercule uir optimus, & mihi amicissimus, sanè tibi iratus est. hoc si quanti tu æstimes, sciã, tum, quid mihi elaborandum sit, scire possim. L. Cincio HS CCIↃↃ CCIↃↃ CCCC pro signis Megaricis, ut tu ad me scripseras, curaui. Hermæ tui Pentelici cũ capitibus æneis, de quibus ad me scripsisti, iam nunc admodum delectant. quare uelim, & eos, & signa, & cætera, quæ tibi eius loci, & nostri studij, & tuæ elegãtiæ esse uidebuntur, quamplurima, quamprimumq; mittas,

& maxime quæ tibi gymnaſij,xyſtiq; uidebuntur eſſe: nam in hoc genere ſic ſtudio efferimur, ut abs te adiuuandi,ab alijs propè reprehendendi ſimus. ſi Lentuli nauis non erit,quò tibi placebit imponito. Tulliola, deliciolæ noſtræ,tuum munuſculum flagitat, & me ut ſpõſorem appellat. mihi autem abiurare certius eſt,quàm dependere. Vale.

CICERO ATTICO S.

N IMIVM raro nobis abs te literæ afferuntur: cum et multo tu facilius reperias,qui Romam proficiſcantur,q̃ ego,qui Athenas; & certius tibi ſit,me eſſe Romæ, q̃ mihi,te Athenis. itaq; propter hanc dubitationem meã breuior hæc ipſa epiſtola eſt,quòd,cum incertus eſſem, ubi eſſes,nolebam illum noſtrum familiarem ſermonem in alienas manus deuenire. ſigna Megarica,et Hermas, de quibus ad me ſcripſiſti, uehementer expecto. quidquid eiuſdẽ generis habebis, dignũ Academia tibi quod uidebitur,ne dubitaris mittere,& arcæ noſtræ confidito. genus hoc eſt uoluptatis meæ: quæ γυμνασιώδη maxime ſunt,ea quæro. Lentulus naues ſuas pollicetur. peto abs te,ut hæc cures diligenter. Chilius te rogat, & ego eius rogatu, εὐμολπιδῶν πάτρια. Vale.

CICERO ATTICO S.

C VM eſſem in Tuſculano,(erit hoc tibi pro illo tuo,cum eſſem in Ceramico)uerũtamen cũ ibi eſſem,Roma puer à ſorore tua miſſus epiſtolam mihi abs te allatam dedit,nuntiauitq;,eo ipſo die poſt meridiem miſſuram eũ,

qui ad te proficisceretur. eo factum est, ut epistolæ tuæ rescriberem aliquid, breuitate temporis tam pauca cogerer scribere. primum tibi de nostro amico placando, aut etiam plane restituendo polliceor. quod ego, & si mea sponte ante faciebam, eo nunc tamen & agam studiosius, & contendam ab illo uehementius, quòd tãtam ex epistola uoluntatem eius rei tuam perspicere uideor. hoc te intelligere uolo, pergrauiter illum esse offensum: sed quia nullam uideo grauem subesse causam, magnopere confido illum fore in officio, & in nostra potestate. Signa nostra, & Hermeraclas, ut scribis, cum commodissime poteris, uelim imponas, & si quod aliud οἰκεῖον eius loci, quem non ignoras, reperies, & maxime, quæ tibi palæstræ, gymnasijq; uidebuntur esse: etenim ibi sedens hæc ad te scribebã, ut me locus ipse admoneret. præterea typos tibi mando, quos in tectorio atrioli possim includere, & putealia sigillata duo. Bibliothecam tuam caue cuiquam despõdeas, quamuis acrem amatorem inueneris: nam ego omnes meas uindemiolas eò reseruo, ut illud subsidium senectuti parem. De fratre confido ita esse, ut semper uolui, & elaboraui. multa signa sunt eius rei, non minimum, quòd soror prægnans est. De comitijs meis, & tibi me permisisse memini, & ego iampridem hoc communibus amicis, qui te expectant, prædico, & te non modo non accersam, sed prohibebo; quòd intelligã multo magis interesse tua, te agere, quod agẽdum est hoc tempore; quàm mea, te adesse comitijs. proinde eo animo te uelim esse, quasi mei negotij causa in ista loca missus esses. me autem eum & offendes erga te, et audies, quasi mihi, si qua parta erũt,

non modo te præsente, sed per te parta sint. Tullio= la tibi diem dat, sponsorem non appellat. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET MEA sponte faciebam antea, & post duabus episto lis tuis perdiligẽter in eandẽ rationem scriptis, magno= pere sum cõmotus. eò accedebat hortator assiduus Sal lustius, ut agerem quãdiligentissime cũ Luceio de uestra uetere gratia recõcilianda. sed cũ omnia fecissem, non modo eam uoluntatem eius, quæ fuerat erga te, recupe rare nõ potui, uerũ ne causam quidẽ elicere immutatæ uoluntatis. tãetsi iactat ille quidẽ illud suum arbitriũ, & ea, quæ iam tum, cũ aderas, offendere eius animũ in= telligebã: tamen habet quiddã profecto, quod magis in animo eius insederit, quod neq; epistolæ tuæ, neq; nostra legatio tam potest facile delere, quàm tu præsens nõ mo do oratione, sed tuo uultu illo familiari tolles, si modo tãti putabis id, quod, si me audies, & si humanitati tuæ constare uoles, certe putabis. ac, ne illud mirere, cur, cum ego antea significarem tibi per literas, me sperare illum in nostra potestate fore, nunc idem uidear diffidere: in= credibile est, quanto mihi uideatur illius uoluntas obsti= natior, & in hac iracundia obfirmatior. sed hæc aut sanabuntur, cum ueneris; aut ei molesta erunt, in utro culpa erit. Quod in epistola tua scriptum erat, me iam arbitrari designatum esse; scito, nihil tam exercitũ esse nunc Romæ, quàm candidatos omnibus iniquitati= bus, nec, quando futura sint comitia, sciri. uerum hæc audies de Philadelpho. tu uelim, quæ Academiæ nostræ parasti, quamprimum mittas. mirum, q̃ illius loci non

modo usus, sed etiã cogitatio delectat. libros uero tuos caue cuiquã tradas: nobis eos, quemadmodũ scribis, con serua. summum me eorum studium tenet, sicut odium iam cæterarũ rerum: quas tu, incredibile est, quàm bre ui tẽpore quanto deteriores offensurus sis, q̃ reliquisti.

CICERO ATTICO S.

TEVCRIS illa lẽtum sanè negotium, neque Cornelius ad Terentiã postea redijt. opinor ad Considium, Axiũ, Selicium confugiendum est: nam à Cæcilio propinqui minore centesimis numum mouere non possunt. sed, ut ad prima illa redeam: nihil ego illa impudentius, astu tius, lentius uidi. libertum mitto: Tito mandaui: σκέψεις, atque ἀναβολαί. sed nescio, an ταὐτόματον ἡμῶν: nam mihi Pompeiani prodromi nuntiant, aperte Pompe ium acturum, Antonio succedi oportere: eodemq; tem pore aget Prætor ad populum. res eiusmodi est, ut ego nec per bonorũ, nec per popularem existimationem ho= neste possim hominem defendere, nec mihi libeat, quod uel maximum est: etenim accidit hoc, quod totum cu= iusmodi sit, mando tibi, ut perspicias. libertum ego ha= beo, sanè nequam hominem, Hilarum dico, ratiocinato= rem, & clientem tuum. de eo mihi Valerius interpres nuntiat, Chiliusq; se audisse scribit hæc; esse hominem cum Antonio; Antonium porrò in cogendis pecunijs di ctitare, partem mihi quæri, & à me custodem commu= nis quæstus libertum esse missum. non sum mediocriter cõmotus, neque tamen credidi: sed certe aliquid sermo= nis fuit. totum inuestiga, cognosce, perspice, & nebulo nẽ illum, si quo pacto potes, ex istis locis amoue. huius

sermonis Valerius auctorem Cn. Plancium nominabat. mando tibi planè, totum ut uideas cuiusmodi sit. Pompeium nobis amicissimum constat esse. diuortium Mutiæ uehementer probatur. P. Clodium Appij filium te credo audisse cum ueste muliebri deprehensum domi C. Cæsaris, cum pro populo fieret, eumq; per manus seruulæ seruatum, & eductū: rem esse insigni infamia: quod te moleste ferre certo scio. Quod præterea ad te scribam, non habeo. & mehercule eram conturbatior: nam puer festiuus anagnostes noster Sositheus decesserat, meq; plus, q̃ serui mors debere uidebatur, cōmouerat. Tu uelim sæpe ad nos scribas. si rē nullam habebis, quod in buccam uenerit, scribito. Vale. Cal. Ianuarij, M. Messala, & M. Pisone Coss. Lector

CICERO ATTICO S.

ACCEPI tuas treis iam epistolas, unam à M. Cornelio, quam à Tribus ei Tabernis, ut opinor, dedisti: alteram, quam mihi Canusinus tuus hospes reddidit: tertiam, quam, ut scribis, anchoris solutis de phaselo dedisti. quæ fuerunt omnes rhetorū. pure loquuntur, cum humanitatis sparsæ sale, tum insignes amoris notis. quibus epistolis sum equidē abs te lacessitus ad scribēdum: sed iccirco sum tardior, ꝙ non inuenio fidelem tabellariū: quotus enim quisque est, qui epistolam paulo grauiorem ferre possit, nisi eam per lectionē releuarit? accedit eò, ꝙ mihi nō est notū, ut quisq; in Epeirū proficiscatur: ego enim te arbitror cæsis aput Amaltheā tuā uictimis, statim esse ad Sicyonem oppugnādum profe- ad exprimendum a Sicyonis pecuniam.

ctum: neq; id ipsum tamen certum habeo, quando ad Antonium proficiscare, aut quid in Epeiro temporis po nas. ita neq; Achaicis hominibus, neq; Epeiroticis paulo liberiores literas committere audeo. sunt autem post discessum à me tuum res dignæ literis nostris, sed non committendæ eiusmodi periculo, ut aut interire, aut aperiri, aut intercipi possint. Primum igitur scito, primum me non esse rogatũ sẽtẽtiam, præpositumq; esse nobis pacificatorem Allobrogum, idq; admurmurante senatu, neq; me inuito esse factum: sum enim et ab obseruando homine peruerso liber, & ad dignitatem in Rep. retinendam contra illius uoluntatem solutus: & ille secundus in dicendo locus habet auctoritatem penè principis, & uoluntatem non nimis deuinctam beneficio Consulis. tertius est Catulus, quartus (si etiam hoc quæris) Hortensius. Consul autem ipse paruo animo, & prauo, tantum cauillator genere illo moroso, quod etiam sine dicacitate ridetur, facie magis, q̃ facetijs ridiculus, nihil agẽs cum Rep. seiunctus ab optimatibus; à quo nil speres boni Reip. quia nõ uult; nil me tuas mali, quia non audet. eius autem collega & in me perhonorificus, & partium studiosus, ac defensor bonarum. quin immo leuiter inter se dissident. sed uereor, ne hoc, quod infectum est, serpat longius: credo enim te audisse, cum apud Cæsarem pro populo fieret, uenisse eò muliebri uestitu uirum; idq; sacrificiũ cum uirgines instaurassent, mentionem à Q. Cornificio in senatu factam: (is fuit princeps, ne tu forte aliquẽ nostrum putes) postea rem ex S. C. ad Virgines, & Põtifices relatam, idq; ab ijs nefas esse decretum: dein=

P: Clodium

de ex S. C. Consules rogationem promulgasse, uxori Cæsarem nuntium remisisse. in hac causa Piso amicitia P. Clodij ductus operam dat, ut ea rogatio, quam ipse fert, & fert ex S. C. & de religione, antiquetur. Messala uehementer adhuc agit seuere.. boni uiri precibus Clodij remouentur à causa. operæ comparantur. nosmet ipsi, qui Lycurgei à principio fuissemus, quotidie demitigamur. [Acerrimi, qualē fuisse Lycurgū historię narrant.] instat, & urget Cato. quid multa? uereor, ne hæc neglecta à bonis, defensa ab improbis magnorum Reip. malorum causa sit. Tuus autem ille amicus, scin quem dicam? de quo tu ad me scripsisti, [forte Pompeium.] posteaquam non auderet reprehendere, laudare cœpisse, nos (ut ostendit) admodum diligit, amplectitur, amat, aperte laudat; occulte (sed ita, ut perspicuum sit) inuidet. nihil come, nihil simplex, nihil ἐν τοῖς πολιτικοῖς honestum, nihil illustre, nihil forte, nihil liberum. sed hæc ad te scribam aliàs subtilius: nam neque adhuc mihi satis nota sunt, & huic terræ filio nescio cui committere epistolam tantis de rebus non audeo. Prouincias Prætores non dum sortiti sunt. res eodem est loci, quo reliquisti. Τοποθεσίαν, quam postulas, Miseni & Puteolorum, includam orationi meæ. ad III. Non. Dec. mēdose fuisse animaduerteram Quæ laudas ex orationibus, mihi crede, ualde mihi placebant: sed non audebam antea dicere: nūc uero, quod à te probata sunt, multo mihi ἀττικώτερα uidentur. in illam orationem Metellinam addidi quædā. liber tibi mittetur, quoniā te amor nostri φιλορήτορα reddidit. Noui tibi quidnā scribam? quid? etiam. Messala Cos. Antronianā domū emit HS CCCCXXXVII. quid id ad me, in=

quies? tantum, q ea emptione & nos bene emisse iudicati sumus, & homines intelligere cœperunt, licere amicorum facultatibus in emendo ad dignitatem aliquam peruenire. Teucris illa lentum negotium: sed tamen est in spe. Tu ista confice: à nobis liberiorem epistolã expecta. Vale. VI. Cal. Febr. M. Messala, & M. Pisone Coss.

CICERO ATTICO S.

VEREOR, ne putidum sit, scribere ad te, q̃ sim occupatus: sed tamen ita distinebar, ut uix huic tãtulæ epistolæ tempus habuerim, atq; id ereptum è summis occupationibus. Prima cõcio Pompeij qualis fuisset, scripsi ad te antea, non iucũda miseris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non grauis. itaq; frigebat. tum Pisonis Cos. impulsu leuissimus Trib. pl. L. Fusius in concionem produxit Pompeium. res agebatur in circo Flaminio: et erat in eo ipso loco ipso die nundinarum πανήγυρις. quæsiuit ex eo, placeret'ne ei iudices à Prætore legi, quo consilio idem Prætor uteretur. id autem erat de Clodiana religione ab senatu constitutũ. tum Pompeius μάλ' ἀριστοκρατικῶς locutus est, senatusq; auctoritatem sibi omnibus in rebus maximã uideri, semperq; uisam esse respondit, & id multis uerbis. postea Messala Cos. in senatu de Pompeio quæsiuit, quid de religione, & de promulgata rogatione sentiret. locutus ita est in senatu, ut omnia illius ordinis cõsulta γενικῶς laudaret: mihiq;, ut assedit, dixit se putare satis ab se etiã de istis rebus esse respõsum. Crassus posteaq̃ uidit illũ ex-

cepiſſe laudem, ex eo, ꝙ hi ſuſpicarentur homines ei Cõ ſulatum meum placere, ſurrexit, ornatiſſimeq; de meo Conſulatu locutus eſt, ut ita diceret, ſe, ꝙ eſſet ſenator, ꝙ ciuis, quòd liber, quòd uiueret, mihi acceptũ referre: quoties coniugem, quoties domum, quoties patriam ui= deret, toties ſe beneficium meum uidere. quid multa? totum hunc locum, quẽ in Ariſtocratia ego uarie meis orationibus, quarum tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere, de flamma, de ferro, (noſti illas ληκύθους) ualde gra uiter pertexuit. proximus Pompeio ſedebam: intellexi hominem moueri, utrum Craſſum inire eam gratiam quam ipſe prætermiſiſſet, an eſſe tantas res noſtras, quæ tam libenti ſenatu laudarentur, ab eo præſertim, qui mihi laudem illam eo minus deberet, quòd meis omni= bus literis in Pompeiana laude perſtrictus eſſet. hic di= es me ualde Craſſo adiunxit: & tamen, ab illo aperte, tecte quicquid eſt datum, libenter accepi. ego autem ipſe, Dij boni, quomodo ἀνεπερπερευσάμην nouo audi= tori Pompeio. ſi unquam, mihi ἐπιχειρήματα ſuppedi= tauerunt illo tempore. quid multa? clamores: etenim hæc erat ὑπόθεσις, de grauitate ordinis, de equeſtri concordia, de conſenſione Italiæ, de immortuis reliquijs coniurationis, de uilitate, de otio. noſti iam in hac ma teria ſonitus noſtros: tanti fuerunt, ut ego eo breuior ſim, quòd eos uſque iſtinc exauditos putem. Romanæ autem res ſic ſe habent. Senatus ἄρειος πάγος. nil con= ſtantius, nil ſeuerius, nil fortius. nam cum dies ueniſ= ſet rogationi ex S. C. ferendæ, concurſabant barbatu= li iuuenes, totus ille grex Catilinæ, duce filiola Curio= nis, & populum, ut antiquaret, rogabant. Piſo au=

tem Consul lator rogationis, idem erat dissuasor. operæ Clodianæ ponteis occuparant. tabellæ ministrabantur, ita ut nulla daretur, Vti rogas. hic tibi rostra Cato aduolat, conuitium Pisoni Cos. mirificum facit, si id est conuitium, uox plena grauitatis, plena auctoritatis, plena denique salutis. accedit eodem etiam noster Hortensius, multi præterea boni. insignis uero opera Fauonij fuit. hoc concursu optimatum comitia dimittũtur: senatus uocatur. cum decerneretur frequenti senatu, contra pugnãte Pisone, ad pedes omnium sigillatim accidente Clodio, ut Consules populum cohortarentur ad rogationem accipiendam: homines ad XV Curioni nullum S.C. facienti assenserunt: facile ex altera parte CCCC affuerunt. acta res est. Fusius tertium concessit. Clodius conciones miseras habebat, in quibus Lucullum, Hortensium, C. Pisonem, Messalam Cos. contumeliose lædebat, me tantum comperisse omnia criminabatur. senatus & de prouincijs Prætorum, & de legationibus, & de cæteris rebus decernebat, ut ante, quàm rogatio lata esset, ne quid ageretur. habes res Romanas. sed tamen etiam illud, quod ego non speraram, audi. Messala Cos. est egregius, fortis, constans, diligens, nostri laudator, amator, imitator. ille alter uno uitio minus uitiosus, quòd iners, quòd somni plenus, quòd imperitus, ꝙ ἀπρακτότατος, sed uoluntate ita κακὲχτης, ut Pompeium post illam concionem, qua ab eo senatus laudatus est, odisse cœperit. itaque mirum in modum omneis à se bonos alienauit, neque id magis amicitia Clodij adductus fecit, q̃ studio perditarum rerum, atq; partium. sed habet sui

me auctore fieri que cōtra ip[s]u[m] fierent.

ſimilem in magiſtratibus, præter Fuſium, neminẽ. bonis utimur Tribunis pl. Cornuto uero pſeudo Catone. quid quæris? num ad priuata redeam? Τεῦκρις promiſſa patrauit. tu mandata effice, quæ recepiſti. Quintus frater, qui Argiletani ædificij reliquum dodrãtem emit HS D C C X X V, Tuſculanum uenditat, ut, ſi poſſit, emat Pacilianam domum. Cum Luceio in gratiam redi. uidero hominem. ualde petitur. renauabo operam. Tu, quid agas, ubi ſis, cuiuſmodi iſtæ res ſint, fac me quamdiligentiſſime certiorem. Idib. Febr. Vale.

CICERO ATTICO S.

A ASIAM Quinto ſuauiſſimo fratri obtigiſſe audiſti: nõ enim dubito, quin celerius tibi hoc rumor, q̃ ullius noſtrum literæ nuntiarint. nunc, quoniam & laudis aui diſſimi ſemper fuimus, & præter cæteros φιλέλληνες et ſumus, & habemur, et multorum odia, atq; inimicitias Reip. cauſa ſuſcepimus: παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο: cu ráq;, et effice, ut ab omnibus et laudemur, et amemur. his de rebus plura ad te in ea epiſtola ſcribã, quam ipſi Quinto dabo. Tu me uelim certiorẽ facias, quid de meis mãdatis egeris, atq; etiã, quid de tuo negocio: nã, ut Brũduſio profectus es, nullæ mihi abs te ſunt redditæ literæ. ualde aueo ſcire, quid agas. Idib. Mart. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAERIS ex me, quid acciderit de iudicio, quod tam præter opinionem omnium factum ſit: & ſimul uis ſcire, quo modo ego minus, quàm ſoleam, præliatus

sim. respondebo tibi ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς. Ego enim, quandiu senatus auctoritas mihi defendẽda fuit, sic acriter, & uehementer præliatus sum, ut clamor, cõcursusq; maxima cum mea laude fierent. quòd si tibi unquam sum uisus in Rep. fortis, certe me in illa causa admiratus esses. cum enim ille ad conciones confugisset, in hisq; meo nomine ad inuidiam uteretur: Dij immortales, quas ego pugnas, & quantas strages edidi: quos impetus in Pisonem, in Curionem, in totam illam manum feci: quomodo sum insectatus leuitatem senum, libidinem iuuentutis. sæpe, ita me Dij iuuent, te non solum auctorem consiliorum meorum, uerum etiã spectatorem pugnarum mirificarum desideraui. postea uero quàm Hortẽsius excogitauit, ut legem de religione Fusius Trib. pl. ferret, in qua nihil aliud à consulari rogatione differebat, nisi iudicum genus (in eo autem erant omnia) pugnauitq; ut ita fieret, quòd & sibi, & alijs persuaserat, nullis illum iudicibus effugere posse: contraxi uela perspiciens inopiam iudicum, neq; dixi quicquã pro testimonio, nisi quod erat ita notũ, atq; testatum, ut non possem præterire. itaque si causam quæris absolutionis, ut iam πρὸς τὸ πρότερον reuertar, egestas iudicum fuit, & turpitudo. id autem ut accideret, commissum est Hortensij consilio: qui dum ueritus est, ne Fusius ei legi intercederet, quæ ex S. C. ferebatur, non uidit illud, satius esse, illum in infamiæ relinqui sordibus, quàm infirmo iudicio committi: sed ductus odio properauit rem deducere in iudicium, cum illum plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret. sed iudicium, si quærisq; uale fuerit; incredibili exi-

tu, sic, uti nunc ex euentu ab alijs, à me tamen ex ipso initio consilium Hortensij reprehendatur. nam ut reiectio facta est clamoribus maximis, cũ accusator, tãquã Cẽsor bonus, homines nequissimos reijceret, reus, tãquã clemens lanista, frugalissimum quenque secerneret; ut primum iudices consederunt, ualde diffidere boni cœperunt: non enim unquam turpior in ludo talario cõsessus fuit. maculosi senatores, nudi equites, Tribuni non tam ærarij, ut appellantur, q̃ ærati. pauci tamen boni inerant, quos reiectione fugare ille non potuerat, qui mœsti inter sui dissimiles, & mœrentes sedebant, & contagione turpitudinis uehementer permouebantur. hic, ut quæq; res ad consilium primis petitionibus referebatur, incredibilis erat seueritas, nulla uarietate sententiarum: nihil impetrabat reus: plus accusatori dabatur, quàm postulabat: triumphabat (quid quæris?) Hortensius se uidisse tantum: nemo erat, qui illum reũ, ac nõ millies condemnatum arbitraretur. me uero teste producto, credo te ex acclamatione Clodij aduocatorum audisse, quæ consurrectio iudicum facta sit, ut me circunsteterint, ut aperte iugula sua pro meo capite P. Clodio ostentarint. quæ mihi res multo honorificentior uisa est, q̃ aut illa, cum iurare sui ciues Xenocratem testimonium dicentem prohibuerunt; aut cum tabulas Metelli Numidici, cum hæ, ut mos est, circunferrentur, nostri iudices aspicere noluerunt. multo hæc inquam nostra res maior. itaque iudicum uocibus, cum ego sic ab his, ut salus patriæ, defenderer, fractus reus, & unà patroni omnes conciderunt. ad me autem eadem frequentia postridie conuenit, qua cum abiens Consulatu

sum domum reductus. clamare praeclari Ariopagitae se nõ esse uenturos, nisi praesidio constituto. refertur ad consilium: una sola sententia praesidium non desiderauit. defertur res ad senatũ: grauissime, ornatissimeq; decernitur. laudantur iudices. datur negotium magistratibus. responsurum hominem nemo arbitrabatur. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὅπως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. nosti caluum, ex Náneianis, illum laudatorem meũ: de cuius oratione erga me honorifica ad te scripseram. biduo per unum seruum, & eum ex ludo gladiatorio, cõfecit totum negotium: accersiuit ad se, promisit, intercessit, dedit. iam uero (ò Dij boni rem perditam) etiam noctes certarum mulierum, atq; adolescentulorum nobilium introductiones nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt. ita summo discessu bonorum, pleno foro seruorum, XX iudices ita fortes tamen fuerũt, ut summo proposito periculo uel perire maluerint, q̃ perdere omnia. XXXI fuerunt, quos fames magis, q̃ fama cõmouerit. quorum Catulus cum uidisset quẽdam, quid uos, inquit, praesidium à nobis postulabatis? an, ne numi uobis eriperentur, timebatis? habes, ut breuissime potui, genus iudicij, & causam absolutionis.

Quaeris deinceps, qui nunc sit status Reip. & qui meus. Reip. statum illum, quem tu meo consilio, ego diuino cõfirmatum putabam, qui bonorum omnium coniũctione, & auctoritate Cõsulatus mei fixus, & fundatus uidebatur, nisi quis nos Deus respexerit, elapsum scito esse de manibus uno hoc iudicio; si iudicium est, triginta homines populi R. leuissimos, ac nequissimos numulis acceptis ius, & fas omne delere; & quod omnes non mo-

do homines, uerum etiam pecudes factum esse sciebant, id Caluum, & Plautum, & Spongiam, & cæteras huiusmodi quisquilias statuere nunquam esse factum. sed tamen ut te de Rep. consoler, non ita, ut sperarunt mali, tanto imposito Reip. uulnere, alacris exultat improbitas in uictoria: nam plane ita putauerunt, cum religio, cum pudicitia, cum iudiciorum fides, cum senatus auctoritas concidisset, fore, ut aperte uictrix nequitia, ac libido pœnas ab optimo quoq; peteret sui doloris, quem improbissimo cuique inusserat seueritas Consulatus mei. idem ego ille (non enim mihi uideor insolẽter gloriari, cum de me apud te loquor, in ea præsertim epistola, quam nolo alijs legi) idem inquam ego recreaui afflictos animos bonorum, unumquenq; confirmans, & excitans. insectandis uero, exagitandisq; numarijs iudicibus, omnem omnibus studiosis, ac fautoribus illius uictoriæ παῤῥησίαν eripui. Pisonem Cos. nulla in re consistere unquam sum passus: desponsam homini iam Syriam ademi: senatum ad pristinam suam seueritatem reuocaui, atque abiectum excitaui: Clodium præsentem fregi in senatu cum oratione perpetua plenissima grauitatis, tum altercatione eiusmodi, ex qua licet pauca degustes: nam cætera non possunt habere eandem neque uim, neque uenustatem remoto illo studio contentionis, quem ἀγῶνα uos appellatis. nam, ut Idibus Maij in senatum conuenimus, rogatus ego sententiam, multa dixi de summa Rep. atque ille locus inductus est à me diuinitus; ne una plaga accepta patres conscripti conciderent, ne deficerent; uulnus esse eiusmodi,

quod mihi neq; dissimulandum, neque pertimescendum
* uideretur, ne aut ignorando stultissimi iudicaremur: bis absolutum esse Lentulum, bis Catilinam, hunc tertium iam esse à iudicibus in Remp. immissum. erras Clodi: non te iudices urbi, sed carceri reseruarunt, neque retinere in ciuitate, sed exilio priuare uoluerunt. quam ob rem patres conscripti erigite animos, retinete uestram dignitatem: manet illa in Rep. bonorum consensio: dolor accessit bonis uiris, uirtus non est imminuta: nihil est damni factum noui, sed, quod erat, inuentum est in unius hominis perditi iudicio. plures similes reperti sunt. sed quid ago? penè orationem in epistolam inclusi. Redeo ad altercationem. surgit pulchellus puer: obijcit mihi, me ad Baias fuisse. falsum: sed tamen quid huic simile est inquam? quasi in operto dicas fuisse. quid, inquit, homini Arpinati cũ aquis calidis? narra inquam patrono tuo, qui Arpinateis aquas cõcupiuit. nosti enim marinas. quousque, inquit, hunc Regem feremus? Regem appellas inquam, cum Rex tui mentionem nullam fecerit? ille autem Regis hæreditatem spe deuorarat. domũ, inquit, emisti. putas, inquã, dicere, iudices emisti? iuranti, inquit, tibi non crediderunt. mihi uero inquam X X iudices crediderunt: X X X I, quoniam numos ante acceperunt, tibi nil crediderunt. magnis clamoribus afflictus conticuit, & concidit. Noster autẽ status est hic. apud bonos ijdem sumus, quos reliquisti: apud sordem urbis, & fecem multo melius, quàm reliquisti: nam & illud nobis nõ obest, uideri nostrum testimonium non ualuisse: missus est sanguis inuidiæ sine dolore, atq; etiam hoc ma-

bene habet cũ sanguis mittitur sine dolore Exsperantis

gis, quòd omnes illi fautores illius flagitij rem manifestam illam redemptam esse à iudicibus confitentur. accedit illud, quòd illa concionalis hirudo ærarij, misera, & ieiuna plebecula, me ab hoc Magno unice diligi putat. & hercule multa, & iucunda consuetudine coniuncti inter nos sumus, usque eò, ut nostri isti comesatores coniurationis, barbatuli iuuenes illum in sermonibus Cneum Ciceronem appellent. itaque & ludis, & gladiatoribus mirandas ἐπισημασίας sine ulla pastoritia fistula auferebamus. nũc est expectatio comitiorum, in quæ omnibus inuitis trudit noster Magnus Auli filium, atque in eo neque auctoritate, neque gratia pugnat, sed quibus Philippus omnia castella expugnari posse dicebat, in quæ modo asellus onustus auro posset ascendere. Consul autem ille deterioris histrionis similis suscepisse negotium dicitur, & domi diuisores habere: quod ego non credo. sed S. C. duo iam facta sunt, odiosa, quòd in Consulem facta putantur, Catone, & Domitio postulante: unũ, ut apud magistratus inquiri liceret: alterum, cuiusmodi diuisores haberent, aduersus Remp. Lurco autem Trib. pl. qui magistratum simul cum lege Aelia inijt, solutus est & Aelia, & Fúsia, ut legem de ambitu ferret, quam ille bono auspicio claudus homo promulgauit. ita comitia in a.d. V I. Cal. Sext. dilata sunt. noui est in lege hoc, ut qui numos in tribu pronuntiauerit, si non dederit, impune sit: sin dederit, ut, quoad uiuat, singulis tribubus HS ∞∞∞ debeat. dixi, hanc legem P. Clodium iam antea seruasse: pronũtiare enim solitum esse, & non dare. sed heus tu, uides'ne Consulatum

illum nostrum, quem Curio antea ἀποθέωσιν uocabat, si hic factus erit, fabam mimum futurum. quare, ut opinor, φιλοσοφητέον, id quod tu facis, & istos Consulatus non ἐλαφητέον? Quod ad me scribis, te in Asiam statuisse non ire: equidem mallem, ut ires: ac uereor, ne quid in ista re minus commode fiat: sed tamen non possum reprehendere consilium tuum, præsertim cum egomet in prouinciam non sim profectus. Epigrammatis tuis, quæ in Amaltheo posuisti, contenti erimus, præsertim cum & Chilius nos reliquerit, & Archias nil de me scripserit. ac uereor, ne Lucullus, quoniam græcum poema condidit, nunc ad Cæcilianam fabulã spectet. Antonio tuo nomine gratias egi, eamq; epistolam Manlio dedi. ad te ideo antea rarius scripsi, q non habebam idoneum, cui darem, nec satis sciebam quid darem. te ualde uindicaui. Cincius siquid ad me tui negotij detulerit, suscipiam: sed nunc magis in suo est occupatus, in quo ego ei non desum. tu, si uno in loco es futurus, crebras à nobis literas expecta, ast plures etiam ipse mittito. uelim ad me scribas, cuiusmodi sit Ἀμαλθεῖον tuum, quo ornatu, qua τοποθεσία; & quæ poemata, quasq; historias de Ἀμαλθεία habes, ad me mittas. lubet mihi facere in Arpinati. ego tibi aliquid de meis scriptis mittam. nihil erat absoluti. Vale.

CICERO ATTICO S.

MAGNA mihi uarietas uoluntatis, et dissimilitudo opinionis, & iudicij Quinti fratris mei demonstrata est ex literis tuis, in quibus ad me epistolarum illius exempla

misisti. qua ex re & molestia sum tanta affectus, quan tam mihi meus amor summus erga utrunque uestrum afferre debuit; et admiratione, quidnã accidisset, quod afferret Quinto fratri meo aut offensionẽ tam grauẽ, aut cõmutationem tantam uoluntatis. atq; illud à me iam ante intelligebatur, quod te quoq; ipsum discedentẽ à nobis suspicari uidebam, subesse nescio quid opinionis incõmodæ, sauciumq́; eius animum, & insedisse quasdã odiosas suspiciones: quibus ego mederi cũ cuperem & antea sæpe, et uehementius etiam post sortitionem prouinciæ; nec tãtum intelligebam ei esse offensionis, quantum literæ tuæ declarant; nec tantũ proficiebam, quantum uolebam. sed tamen hoc me ipse consolabar, quòd non dubitabã, quin te ille aut Dyrrhachij, aut in istis locis uspiam uisurus esset. quod cum accidisset, confidebã, ac mihi persuaseram fore, ut omnia placarentur inter uos non modo sermone, ac disputatione, sed conspectu ipso, congressuq; uestro: nam quanta sit in Quinto fratre meo comitas, quanta iucunditas, q̃ mollis animus & ad accipiendam, & ad deponendam offensionem, nihil attinet me ad te, qui ea nosti, scribere. sed accidit perincommode, quòd eum nusquam uidisti: ualuit enim plus quod erat illi nonnullorum artificijs inculcatum, quàm aut officium, aut necessitudo, aut amor uester ille pristinus, qui plurimum ualere debuit. atque huius incommodi culpa ubi resideat, facilius possum existimare, quàm scribere: uereor enim, ne, dum defendam meos, non parcam tuis: nam sic intelligo, ut nil à domesticis uulneris factum sit, illud quidem, quod erat, eos certe sanare potuisse. sed huiusce rei uitium totius,

quod aliquanto etiam latius patet, q̃ uidetur, præsenti tibi cõmodius exponam. De ijs literis, quas ad te Thessalonica misit, & de sermonibus, quos ab illo & Romæ apud amicos tuos, & in itinere habitos putas, ecquid tantum causæ sit ignoro, sed omnis in tua posita est humanitate mihi spes huius leuandæ molestiæ: nam si ita esse statueris, et irritabiles animos esse optimorum sæpe hominum, & eosdem placabiles, & esse hanc agilitatem, ut ita dicam, mollitiemq; naturæ plerunque bonitatis, et, id quod caput est, nobis inter nos nostra siue incommoda, siue uitia, siue iniurias esse tolerandas; facile hæc, quemadmodum spero, mitigabuntur. quod ego, ut facias, te rogo: nam ad me, qui te unice diligo, maxime pertinet, neminem esse meorum, qui aut te non amet, aut abs te nõ ametur. Illa pars epistolæ tuæ minime fuit necessaria, in qua exponis, quas facultates aut prouincialium, aut urbanorũ cõmodorum & alijs temporibus, & me ipso Consule prætermiseris: mihi enim perspecta est & integritas, & magnitudo animi tui: neq; ego inter me, atq; te quicquã interesse unquã duxi, præter uoluntatem institutæ uitæ, quòd me ambitio quædam ad honorum studium, te autem alia minime reprehendenda ratio ad honestum otium duxit: uera quidem laude probitatis, diligentiæ, religionis neque me tibi, neq; quẽquam antepono: amoris uero erga me, cum à fraterno amore, domesticoq; discessi, tibi primas defero: uidi enim, uidi, penitusq; perspexi in meis uarijs temporibus & solicitudines, & lætitias tuas: fuit enim mihi sæpe & laudis nostræ gratulatio tua iucunda, & timoris consolatio grata. quin mihi nunc te absente

[illegible]
amicitia cum
fide colas. mag:
quia tuis como
dis no' inseruis

sente non solum consilium, quo tu excellis, sed etiam sermonis communicatio, quæ mihi suauissima tecum solet esse, maxime deest. quid dicam, in publica re? quo in genere mihi negligenti esse non licet. an in forensi labore? quem antea propter ambitionem sustinebam, nunc ut dignitatẽ tueri gratia possim. an in ipsis domesticis negotijs? in quibus ego cũ antea, tum uero post discessum fratris te, sermonesq; nostros desidero? postremo non labor meus, non requies; non negotium, nõ otium; non forenses res, non domesticæ; nõ publicæ, non priuatæ carere diutius tuo suauissimo, atq; amantissimo cõsilio, ac sermone possunt. atq; harũ rerum cõmemorationem uerecundia sæpe impediuit utriusq; nostrum. nunc autem ea fuit necessaria propter eam partem epistolæ tuæ, per quam te, ac mores tuos mihi purgatos, ac probatos esse uoluisti. atque in ista incõmoditate alienati illius animi, & offensi, illud inest tamen commodi, quòd & mihi, & cæteris amicis tuis nota fuit, & abs te aliquando testificata tua uoluntas omittendæ prouinciæ; ut, quod unà non estis, nõ dissensione, ac dissidio uestro, sed uolũtate, ac iudicio tuo factum esse uideatur. quare & illa, quæ uiolata, expiabuntur; & hæc nostra, quæ sunt sanctissime conseruata, suam religionem obtinebunt. Nos hic in Rep. infirma, misera, commutabiliq; uersamur. credo enim te audisse, nostros equites penè à senatu esse disiunctos. qui primum illud ualde grauiter tulerunt, promulgatum ex S.C. fuisse, ut de ijs, qui ob iudicandum pecuniam accepissent, quæreretur. qua in re decernenda cum ego casu non affuissem, sensissemq; id equestrem ordinem ferre moleste,

quo magis nuñ cõsilium desidero

neq; aperte dicere, obiurgaui ſenatum, ut mihi uiſus ſum, ſumma cum auctoritate, & in cauſa non uerecũda, admodum grauis, & copioſus fui. ecce aliæ deliciæ equitum uix ferẽdæ, quas ego non ſolum tuli, ſed etiam ornaui. Aſiani, qui de Cenſoribus conduxerunt, queſti ſunt in ſenatu, ſe cupiditate prolapſos, nimium magno conduxiſſe: ut induceretur locatio, poſtulauerunt. ego princeps in adiutoribus, atq; adeo ſecundus: nam, ut illi auderent hoc poſtulare, Craſſus eos impulit. inuidioſa res, turpis poſtulatio, et confeſſio temeritatis. ſummum erat periculũ, ne, ſi nihil impetraſſent, plane alienarentur à ſenatu. huic quoq; rei ſubuentum eſt maxime à nobis; perfectumq́;, ut frequentiſſimo ſenatu, et libentiſſimo uterentur: multaq; à me de ordinum dignitate, & concordia dicta ſunt Cal. Dec. & poſtridie: neq; adhuc res confecta eſt, ſed uoluntas ſenatus perſpecta: unus enim contradixerat Metellus Cos. des. diu erat dicturus, ad quem propter diei breuitatem peruentum non eſt, heros ille noſter Cato. ſic ego conſeruans rationem, inſtitutionemq́; noſtram, tueor, ut poſſum, illam à me conglutinatam concordiam. ſed tamen, quoniam iſta ſunt infirma, munitur quædam nobis ad retinendas opes noſtras tuta, ut ſpero, uia, quam tibi literis ſatis explicare non poſſum, ſignificatione parua oſtendam tamen. utor Pompeio familiariſſime. uideo, quid dicas. cauebo quæ ſunt cauenda, ac ſcribam aliàs ad te de meis conſilijs capeſſendæ Reip. plura. Luceium ſcito Cõſulatum habere in animo ſtatim petere: duo enim ſoli dicuntur petituri. Cæſar cum eo coire per Arrium cogitat, & Bibulus cum hoc ſe putat per C. Piſo-

nem posse coniungi. rides? non sunt hæc ridicula, mihi crede. quid aliud scribam ad te? quid? multa sunt, sed in aliud tempus. te si expectari uelis, cures ut sciam. iam illud moleste rogo, quod maxime cupio, ut quāprimum uenias. Nonis Dec. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIHIL mihi nunc scito tam deesse, quàm hominē eum, qui cum omnia, quæ me cura aliqua afficiunt, unà communicem, qui me amet, qui sapiat, qui cum loquar, nihil fingam, nihil dissimulem, nihil obtegam: abest enim frater ἀφελέστατος, & amantissimus Metellus. non homo, sed litus, atq; aer, & solitudo mera. tu autem, qui sæpissime curam, & angorem animi mei sermone, & consilio leuasti tuo; qui mihi et in publica re socius, & in priuatis omnibus conscius, & omnium meorum sermonum, & consiliorum particeps esse soles: ubinam es? ita sum destitutus, ut tantum requietis habeam, quantum cum uxore, & filiola, et mellito Cicerone consumitur: nam illæ ambitiosæ nostræ, fucosæq; amicitiæ sunt in quodam splendore forensi, fructum domesticum non habent. itaque, cū bene completa domus est, tempore matutino, cum ad forum stipati gregibus amicorum descendimus, reperire ex magna turba neminē possumus, quo cum aut iocari libere, aut suspirare familiariter possimus. quare te expectamus, te desideramus, te iam etiam accersimus: multa sunt enim, quæ me solicitant, anguntq;: quæ mihi uideor, aures nactus tuas, unius ambulationis sermone

exhaurire posse. ac domesticarũ quidem solicitudinum aculeos omnes, & scrupulos occultabo, neque ego huic epistolæ, atq; ignoto tabellario committam. atq; hi (nolo enim te permoueri) non sunt permolesti, sed tamen insident, & urgent, & nullius amantis consilio, aut sermone requiescunt. In Rep. uero, quãquam animus est præsens, tamen uoluntas etiam atq; etiam ipsa me deficit: nam, ut ea breuiter, quæ post tuum discessum acta sunt, colligã, iam exclames necesse est, res Romanas diutius stare non posse: etenim post profectionem tuã primus, ut opinor, introitus fuit in causam fabulæ Clodianæ: in qua ego nactus, ut mihi uidebar, locum resecandæ libidinis, et coercendæ iuuentutis, uehemens fui, & omnes profudi uires animi, atq; ingenij mei, non odio adductus alicuius, sed spe non corrigendæ, sed sanandæ ciuitatis. afflicta Resp. est empto, constupratóq; iudicio. uide, quæ sint postea consecuta. Consul est impositus is nobis, quem nemo præter nos philosophos aspicere sine suspirio posset. quãtum hoc uulnus? facto S.C. de ambitu, de iudicijs, nulla lex perlata: exagitatus senatus, alienati equites Romani. sic ille annus duo firmamẽta Reip. per me unum constituta euertit: nam & senatus auctoritatem abiecit, & ordinum concordiam disiunxit. instat hic nunc ille annus egregius. eius initium eiusmodi fuit, ut anniuersaria sacra Iuuentutis non committerentur: nam M. Luculli uxorem Memmius suis sacris initiauit. Menelaus ægre id passus diuortium fecit: quanquam ille pastor Idæus Menelaum solum contempserit: hic noster Paris tam Menelaum, quàm Agamemnonem liberum non putauit.

Est autem C. Herennius quidam Trib. pl. quem tu fortasse ne nosti quidē, tametsi poteris nosse: tribulis enim tuus est, & Sextus pater eius numos uobis diuidere solebat. is ad plebem P. Clodium traducit, idemq; fert, ut uniuersus populus in campo Martio suffragiū de re Clodij ferat. hunc ego accepi in senatu, ut soleo: sed nihil est illo homine lentius. Metellus est Cōsul egregius, & nos amat, sed imminuit auctoritatem suam, quòd habere dicit causam promulgatam. illud idem de Clodio. Auli autem filius, ò Dij immortales, q̃ ignauus, ac sine animo, miliesq; dignus, qui Palicano, sicut facit, os ad male audiendum quotidie præbeat. Agraria autem promulgata est à Flauio sanè leuis, eadem ferè, quæ fuit Plotia. sed interea πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ᾽ ὄναρ quisquam inueniri potest: qui poterat, familiaris noster (sic est enim: uolo te hoc scire) Pompeius togulam illam pictam silentio tuetur suam. Crassus uerbum nullum contra gratiā. cæteros iam nosti; qui ita sunt stulti, ut amissa Rep. piscinas suas fore saluas sperare uideantur. unus est, qui curet, constantia magis, et integritate, q̃, ut mihi uidetur, cōsilio, aut ingenio, Cato, qui miseros publicanos, quos habuit amantissimos sui, tertium iam mensem uexat, neque ijs à senatu responsum dari patitur. ita nos cogimur reliquis de rebus nihil decernere ante, quàm publicanis respōsum sit: quare etiam legationes reiectum iri puto. nunc uides, quibus fluctibus iactemur: & si ex ijs, quæ scripsimus, tamen etiam à me non scripta perspicis; reuise nos aliquando; & quanquā sunt hæc fugiēda, quò te uoco, tamen fac ut amorem nostrum tanti æstimes, ut eò uel

cum his molestijs peruenire uelis: nam, ne absens cēsedare, curabo edicendum, & proponendum locis omnibus. sub lustrum autem censeri, germani negociatoris est. quare cura, ut te quamprimum uideamus. Vale. XI. Cal. Febr. Q. Metello, & L. Afranio Coss.

CICERO ATTICO S.

NON modo, si mihi tantū esset otij, quantum est tibi; uerū etiam, si tam breueis epistolas uelim mittere; (quod tu soles facere) te superarem, & in scripto multo essem crebrior, quàm tu: sed ad summas, atq; incredibiles occupationes meas accedit, ꝙ nullam à me epistolā ad te sino absque argumento, ac sententia uenire. & primum tibi, ut æquum est, ciui amanti patriam, quæ sunt in Rep. exponam: deinde, quoniam tibi amore nos proximi sumus, scribemus etiam de nobis ea, quæ scire te nō nolle arbitramur. Atque in Rep. nunc quidem maxime Gallici belli uersatur metus: nam Edui fratres nostri pugnant: Sequani male pugnarunt: & Heluetij sine dubio sunt in armis, excursionesq; in prouinciam faciunt. senatus decreuit, ut Cōsules duas Gallias sortirentur, delectus haberetur, uacationes ne ualerent, legati cum auctoritate mitterentur, qui adirent Galliæ ciuitates, darentq; operam, ne eæ cum Heluetijs se iungerent. legati sunt Q. Metellus Creticus, & L. Flaccus, &, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, Lentulus Clodiæ filius. atq; hoc loco illud non queo præterire, quod, cum de consularibus mea prima sors exisset, una uoce senatus frequens retinendum me in Vrbe censuit. hoc

idem post me Pompeio accidit: ut nos duo quasi pignora Reip. retineri uideremur: quid enim ego aliorum in me ἐπιφωνήματα expectem, cum hæc domi innascantur? Vrbanæ autem res sic se habent. agraria lex à Flauio Trib. pl. uehementer agitabatur auctore Pompeio: quæ nihil populare habebat, præter auctorem. ex hac ego lege secunda concionis uoluntate omnia illa tollebam, quæ ad priuatorum incommodum pertinebant: liberabam agrum eum, qui P. Mutio, L. Calphurnio Coss. publicus fuisset: Syllanorum hominum possessiones confirmabam: Volaterranos, & Artemitanos, quorum agrum Sylla publicarat, neque diuiserat, in sua possessione retinebam: unam rationem non reyciebam, ut ager hac aduentitia pecunia emeretur, quæ ex nouis uectigalibus per quinquennium reciperetur. huic toti rationi agrariæ senatus aduersabatur, suspicans Pompeio nouam quandam potentiam quæri. Pompeius uero ad uoluntatem perferendæ legis incubuerat. ego autem magna cum agrariorum gratia cõfirmabam omnium priuatorum possessiones: is enim est noster exercitus, hominum, ut tute scis, locupletium. populo autem, Pompeioq; (nam id quoq; uolebam) satisfaciebam emptione; qua constituta diligenter, & sentinam Vrbis exhauriri, & Italiæ solitudinem frequentari posse arbitrabar. sed hæc tota res interpellata bello refrixerat. Metellus est Consul sanè bonus, & nos admodum diligit. ille alter ita nihil est, ut plane, quid erit, nesciat. hæc sunt in Rep. nisi illud etiam ad Remp. putes pertinere, Herennium quendam Trib. pl. tribulem tuum, sanè hominem nequam,

atque egentem, sæpe iam de P. Clodio ad plebẽ traducendo agere cœpisse. huic frequenter interceditur. hæc sunt, ut opinor, in Rep. Ego autem, ut semel Nonarum illarum Decembrium iunctam inuidiæ, ac multorum inimicitijs eximiã quandam, atq; immortalem gloriam consecutus sum; non destiti eadem animi magnitudine in Rep. uersari, et illam institutam, ac susceptam dignitatem tueri. sed postea quàm primum Clodij absolutione leuitatem, infirmitatemq́; iudiciorum perspexi, deinde uidi nostros publicanos facile à senatu disiungi, quanquam à me ipso non diuellerentur, tum autem beatos homines (hos piscinarios dico, amicos tuos) non obscure nobis inuidere: putaui mihi maiores quasdam opes, & firmiora præsidia esse quærenda. itaq; primum eum, qui nimium diu de rebus nostris tacuerat, Pompeium adduxi in eam uoluntatem, ut in senatu non semel, sed sæpe, multisq; uerbis suis mihi salutem imperij, atq; orbis terrarũ adiudicarit: quod non tam interfuit mea (neq; enim illæ res aut ita sunt obscuræ, ut testimonium; aut ita dubiæ, ut laudationem desiderent) quàm Reip. ꝙ erant quidam improbi, qui contentionem fore aliquam mihi cum Pompeio, ex illarum rerum dissensione, arbitrarentur. cum hoc ego me tanta familiaritate coniunxi, ut uterq; nostrum in sua ratione munitior, & in Rep. firmior hac coniunctione esse possit. odia autem illa libidinosæ, & delicatæ iuuentutis, quæ erant in me incitata, sic mitigata sunt quadam comitate mea, me unum ut omnes illi colant. nihil iam deniq; à me asperum in quenquam fit, nec tamen quicq̃ populare, ac dissolutũ; sed ita temperata tota ratio est,

Hortensium et Lucullum

ad priuatas opes retinendas

*ut Reip. conſtantiam præſtem, priuatis rebus meis pro-
pter infirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, o-
dium in me improborum adhibeam quandam cautio-
nem, & diligentiam. atque ita tamen nouis amicitijs
implicati ſumus, ut crebro mihi uafer ille Siculus inſu
ſurret Epicharmus cãtilenam illam ſuam:* νῆφε, καὶ μέ-
μνασο ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. *ac noſtræ qui-
dem rationis, ac uitæ quaſi quandam formam, ut opi-
nor, uides. De tuo autem negotio ſæpe ad me ſcri-
bis, cui mederi nunc non poſſumus: eſt enim illud S.C.
ſumma pedariorum uoluntate, nullius noſtrum aucto-
ritate factum: nam, quod me non eſſe adſcriptum uides,
ex ipſo S.C. intelligere potes, aliam rem tum relatam.
hoc autem, de populis liberis, ſine cauſa additũ: & ita
factum eſt à P. Seruilio filio, qui in poſtremis ſenten-
tiam dixit: ſed immutari hoc tempore non poteſt. itaq;
conuentus, qui initio celebrabantur, iandiu fieri deſie-
runt. tu ſi tuis blanditijs tamen à Sicyonijs numulo-
rum aliquid expreſſeris, uelim me facias certiorem.
Commentarium Conſulatus mei græce compoſitum mi
ſi ad te: in quo ſi quid erit, quod homini Attico minus
græcum, eruditumq; uideatur, non dicam, quod tibi, ut
opinor, Panormi Lucullus de ſuis hiſtorijs dixerat, ſe,
quo facilius illas probaret Romani hominis eſſe, iccir-
co barbara quædam, & obſoleta diſperſiſſe: apud me
ſi quid erit eiuſmodi, me imprudente erit, et inuito. la-
tinum ſi perfecero, ad te mittam. tertium poema ex-
pectato, ne quod genus à me ipſo laudis meæ præter-
mittatur. hic tu caue dicas,* τίς πατέρ᾽ αἰνήσει; *ſi eſt
enim apud homines quicquam, quod potius ſit, laude-*

tur, nos uituperemur, qui non potius alia laudemus: quanquam non ἐγκωμιαστικὰ sunt hæc, sed ἱστορικὰ quæ scribimus. Quintus frater purgat se mihi per literas, et affirmat nil à se cuiquã de te secus esse dictũ. uerum hæc nobis coràm summa cura, et diligẽtia sunt agenda: tu modo nos reuise aliquando. Cossinius hic, cui dedi literas, ualde mihi bonus homo, & non leuis, et amans tui uisus est, & talis, qualem esse eum tuæ mihi literæ nuntiarant. Vale. Idibus Martijs.

CICERO ATTICO S.

CVM è Pompeiano me Romã recepissem ad IIII. Id. Maij, Cincius noster eam mihi abs te epistolã reddidit, quam tu Idibus Febr. dederas. ei nũc epistolæ literis his respondebo. ac primum, tibi perspectum esse iudicium de te meum, lætor: deinde, te in ijs rebus, quæ mihi asperius à nobis, atque à nostris, & iniucundius actæ uidebantur, moderatissimum fuisse, uehementissime gaudeo: idq́; neque amoris mediocris, & ingenij summi, ac sapientiæ iudico. qua de re cum ad me ita suauiter, diligenter, officiose, humaniter scripseris, ut nõ modo hortari te amplius non debeam, sed ne expectare quidem abs te, aut ab ullo homine tantum facilitatis, ac mansuetudinis potuerim: nihil duco esse commodius, quàm de his rebus nihil amplius scribere. cum erimus congressi, tum, si quid res feret, coràm inter nos conferemus. Quod ad me de Rep. scribis, disputas tu quidem & amanter, & prudenter, & à meis consilijs ratio tua non abhorret: nam neq; de statu nobis nostræ dignitatis est recedendum, neq; sine nostris copijs intra alterius

præsidia ueniendum: & is, de quo scribis, nihil habet amplum, nihil excelsum, nihil non summissum, atq; populare: ueruntamen fuit ratio mihi fortasse ad tranquillitatem meorum temporum non inutilis, sed mehercule Reip. multo etiam utilior, quàm mihi, ciuium improborum impetus in me reprimi, cum hominis amplissima fortuna, auctoritate, gratia fluctuantem sententiam confirmassem, & à spe malorum ad mearum rerum laudem conuertissem. quod si cum aliqua leuitate mihi faciendum fuisset, nullam rem tanti æstimassem: sed tamen à me ita acta sunt omnia, nõ ut ego illi assentiens leuior, sed ut ille me probãs grauior uideretur. reliqua sic à me aguntur, et agentur, ut non cõmittamus, ut ea, quæ gessimus, fortuito gessisse uideamur. eos bonos uiros, illos quos significas, & eam, quam mihi dicis obtigisse, σπάρταν non modo nunquam deseram, sed etiam, si ego ab illa deserar, tamen in mea pristina sententia permanebo. illud tamen uelim existimes, me hanc uiam optimatũ post Catuli mortem nec præsidio ullo, nec comitatu tenere: nã, ut ait Rhinton ut opinor, οἱ μὲν παρ' οὐδέν ἐστιν οἷς δ' οὐδὲν μέλει. mihi uero ut inuideant piscinarij nostri, aut scribam ad te aliàs, aut in congressum nostrum reseruabo. à curia autem nulla me res diuellet: uel quòd ita rectum est: uel quòd rebus meis maxime consentaneum: uel ꝙ, à senatu quanti fiam, minime me pœnitet. De Sicyonijs, ut scripsi ad te antea, non multum spei est in senatu: nemo est enim iam, qui queratur. quare, si id expectas, longum est: alia uia, si qua potes, pugna. cum est actum, neque animaduersum est ad quos pertineret, & ra-

ptim in eam sententiam pedarij concurrerunt. inducendi S.C. maturitas non dum est; q neque sunt, qui querantur; & multi partim maleuolentia, partim opinione æquitatis delectantur. Metellus tuus est egregius Consul. unum reprehendo, q otium è Gallia non magnopere nuntiari gaudet. cupit, credo, triumphare. hoc uellem mediocrius: cætera egregia. Auli filius uero ita se gerit, ut eius Consulatus non Consulatus sit, sed Magni nostri ὑπώπιον. De meis scriptis, misi ad te græce perfectum Consulatum meum. eum librum L. Cossinio dedi. puto te latinis meis delectari, huic autem græco græcum inuidere. alij si scripserint, mittemus ad te: sed, mihi crede, simul atq; hoc nostrum legerunt, nescio quo pacto retardantur. Nunc (ut ad rem meam redeam) L. Papirius Pætus, uir bonus, amatorq; noster, mihi libros eos, quos Ser. Claudius reliquit, donauit. cũ mihi per legem Ciniam licere capere Cincius amicus tuus diceret, libẽter dixi me accepturum, si attulisset. nunc, si me amas, si te à me amari scis, enitere per amicos, clientes, hospites, libertos denique, ac seruos tuos, ut scheda ne qua depereat: nam & græcis ijs libris, quos suspicor, & latinis, quos scio illum reliquisse, mihi uehementer opus est. ego autem quotidie magis, quod mihi de forensi labore temporis datur, in his studijs conquiesco. per mihi, per inquam gratum feceris, si in hoc tam diligens fueris, quàm soles in ijs rebus, quas me ualde uelle arbitraris: ipsiusq; Pæti tibi negotia commendo; de quibus tibi ille agit maximas gratias: &, ut iam inuisas nos, non solum rogo, sed etiam suadeo. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER II.

CICERO ATTICO S.

c AL. Iun. eunti mihi Antium, & gladiatores M. Metelli cupide relinquẽtĩ, uenit obuiam tuus puer. is mihi literas abs te, et commentarium Consulatus mei græce ſcriptum reddidit. in quo lætatus ſum, me aliquanto ante de iiſdem rebus græce item ſcriptum librum L. Coſſinio ad te perferendum dediſſe: nam, ſi ego tuum ante legiſſem, furatum me abs te eſſe diceres. quanquam illa tua (legi enim libenter) horridula mihi, atq; incompta uiſa ſunt: ſed tamen erant ornata hoc ipſo, quòd ornamenta neglexerant; &, ut mulieres, ideo bene olere, quia nihil olebant, uidebantur. meus autem liber totum Iſocratis μυροθήκιον, atq; omneis eius diſcipulorum arculas, ac non nihil etiam Ariſtotelica pigmenta conſumpſit: quẽ tu Corcyræ, ut mihi aliis literis ſignificas, ſtrictim attigiſti. poſt autem, ut arbitror, à Coſſinio accepiſti. quem tibi ego nõ eſſem auſus mittere, niſi eum lente, ac faſtidioſe probauiſſem. quanquam ad me reſcripſit iam Rhodo Poſſidonius, ſe, noſtrum illud ὑπόμνημα cum legeret, quod ego ad eum, ut ornatius de iiſdem rebus ſcriberet, miſeram, non modo non excitatum eſſe ad ſcribendum, ſed etiam plane perterritum. quid quæris? conturbaui Græcam nationem. ita, uulgo qui in-

ſtabant, ut darem ſibi, quod ornarēt, iam exhibere mihi moleſtiam deſtiterunt. tu, ſi tibi placuerit liber, curabis, ut & Athenis ſit, & in cæteris oppidis Græciæ: uidetur enim poſſe aliquid noſtris rebus lucis afferre. Oratiunculas autem & quas poſtulas, & plures etiam mittam, quoniam quidem ea, quæ nos ſcribimus adoleſcentulorum ſtudijs excitati, te etiam delectant: fuit enim mihi commodum, quòd in eis orationibus, quæ Philippicæ nominantur, enituerit ciuis ille tuus Demoſthenes, & quòd ſe ab hoc refractariolo iudiciali dicendi genere abiunxerit, ut σεμνότερός τις καὶ πολιτικώτερος uideretur, curare, ut meæ quoque eſſent orationes, quæ conſulares nominarentur. quarum una eſt in ſenatu Cal. Ian. altera ad populum de lege agraria, tertia de Othone, quarta pro Rabirio, quinta de proſcriptorum filijs; ſexta, cum prouinciam in concione depoſui; ſeptima, qua Catilinam emiſi; octaua, quam habui ad populum poſtridie, quàm Catilina profugit; nona in concione, quo die Allobroges inuocarunt; decima in ſenatu Nonis Dec. ſunt præterea duæ breues, quaſi ἀποσπασμάτια legis agrariæ. hoc totum σῶμα, curabo, ut habeas. & quoniam te cum ſcripta, tum res meæ delectant, iiſdem ex libris perſpicies, & quæ geſſerim, & quæ dixerim. at ni popoſciſſes, ego me tibi non offerebam. Quod quæris, quid ſit, quò te accerſam; ac ſimul impeditum te negotijs eſſe ſignificas; neque recuſas, quin, nō modo ſi opus ſit, ſed etiam ſi uelim, accurras: nihil ſanè eſt neceſſe: ueruntamen uidebare mihi tempora peregrinationis cōmodius poſſe diſtribuere. nimis abes diu, præſertim cū ſis in pro-

pinquis locis: neq; nos te fruimur, & tu nobis cares. ac nunc quidem otium est: sed si paulo plus furor Pulchelli progredi posset, ualde te ego istinc excitarem. uerum præclare Metellus impedit, & impediet. quid quæris? est Consul φιλόπατρις, &, ut semper indicaui, natura bonus. ille autem non simulat, sed plane Tribunus pl. fieri cupit. qua de re cum in senatu ageretur, fregi hominem, & inconstantiam reprehendi, qui Romæ Tribunatum pl. peteret, cum in Sicilia Aedilitatem sæpe dictitasset. sed neque magnopere dixi esse nobis laborandum; quod nihilo magis ei liciturũ esset plebeio Remp. perdere, quàm similibus eius me Cõsule patritijs esset licitũ. iam cum se ille septimo die uenisse à freto, neque sibi obuiam quenquam prodire potuisse, & noctu se introisse dixisset, in eoq; se in concione iactasset: nihil ei noui dixi accidisse: ex Sicilia septimo die Romam, tribus horis Roma Interamnam: noctu introisse, item ante: nõ esse itum obuiam, ne tum quidem, cũ iri maxime debuit. quid quæris? hominem petulantem modestum reddo, nõ solum perpetua grauitate orationis, sed etiam hoc genere dictorum. itaq; iam familiariter cum ipso cauillor etiam, ac iocor. quin etiam cum candidatum deducerem, is quærit ex me, num consuessem Siculis locum gladiatoribus dare. negaui. at ego, inquit, nouos patronos instituam. sed soror, quæ tantum habeat consularis loci, unum mihi solum pedem dat. noli, inquam, de uno pede sororis queri, licet etiam alterum tollas. nõ consulare, inquies, dictum. fateor: sed ego odi illam male consularem: ea est enim seditiosa; ea cum uiro bellum gerit, neque solum cum Metello, sed etiam

cum Fabio, quòd eos mihi esse amicos moleste fert. Quod de agraria lege quæris, sanè iam uidetur refrixisse. Quod me quodammodo molli brachio de Pompeij familiaritate obiurgas; nolim ita existimes, me mei præsidij causa cum illo cōiunctum esse; sed ita res erat instituta, ut, si inter nos esset aliqua forte dissēsio, maximas in Rep. discordias uersari esset necesse: quod à me ita præcautum, atque ita prouisum est, non ut ego de optima illa mea ratione decederē, sed ut ille esset melior, et aliquid de populari leuitate deponeret. quem de meis rebus, in quas eum multi incitarant, multo scito gloriosius, quàm de suis prædicare: sibi enim bene gestæ, mihi conseruatæ Reip. dat testimonium. hoc facere illum, mihi quàm prosit, nescio, Reip. certe prodest. quid, si etiam Cæsarem, cuius nunc uenti ualde sunt secundi, reddo meliorem? num tantum obsum Reip? quin etiam, si mihi nemo inuideret, si omnes, ut erat æquum, fauerent, tamen non minus esset probanda medicina, quæ sanaret uitiosas partes Reip. quàm quæ exsecaret. nūc uero, cum equitatus ille, quem ego in cliuo Capitolino te signifero, ac principe collocaram, senatum deseruerit; nostri autem principes digito se cœlum putent attingere, si muli barbati in piscinis sint, qui ad manū accedant; alij autem negligant: non'ne tibi satis prodesse uideor, si perficio, ut nolint obesse, qui possunt? nam Catonem nostrum non tu amas plus, q̄ ego. sed tamen ille optimo animo utens, & summa fide, nocet interdum Reip. dicit enim tanquam in Platonis πολιτέιᾳ, non tanquam in Romuli fece sententiam. quid uerius, quàm in iudicium uenire, qui ob rem

iudicandam pecuniam acceperit? censuit hoc Cato: assensit senatus. equites curiæ bellum, non mihi, nam ego dissensi. quid impudentius publicanis renuntiantibus? fuit tamen retinendi ordinis causa facienda iactura: restitit, & peruicit Cato. itaque nunc Consule in carcere incluso, sæpe item seditione commota, aspirauit nemo eorum, quorum ego concursu, itemq; Consules, qui post me fuerunt, Remp. defendere solebant. quid ergo istos, inquies, mercede conductos habebimus? quid faciemus, si aliter non possumus? an libertinis, atq; etiam seruis seruiamus? sed, ut tu ais, ἅλις σπουδῆς. Fauonius meam tribum tulit honestius, quàm suam, Luceij perdidit. accusauit Nasicam inhoneste, ac modeste tamẽ dixit, ut Rhodi uideretur molis potius, quàm Moloni operam dedisse. mihi, quòd defendissem, leuiter succensuit. nnnc tamen petit iterum Reip. causa. Luceius quid agat, scribam ad te, cum Cæsarem uidero, qui aderit biduo. Quòd Sicyonij te lædunt, Catoni, & eius æmulatori attribuas Seruilio. quid? ea plaga non'ne ad multos bonos uiros pertinet? sed si ita placuit, laudemus, deinde in dissensionibus soli relinquamur. Amalthea mea te expectat, & indiget tui. Tusculanum, & Pompeianum ualde me delectant, nisi quòd me illum ipsum uindicem æris alieni ære non Corinthio, sed hoc circunforaneo obruerũt. In Gallia speramus esse otiũ. prognostica mea cum oratiunculis propediem expecta. & tamen, quid cogites de aduentu tuo, scribe ad nos: nã mihi Pomponia nuntiari iussit, te mense Quintili Romæ fore. id à tuis literis, quas ad me de accessu tuo miseras, discrepabat. Pætus, ut antea ad te scripsi,

omneis libros, quos frater ſuus reliquiſſet, mihi donauit. hoc illius munus in tua diligentia poſitũ eſt. ſi me amas, cura, ut conſeruentur, & ad me perferatur. hoc mihi nil poteſt eſſe gratius. & tum græcos, tum uero latinos diligenter ut conſerues, uelim. tuũ eſſe hoc munuſculum putabo. Ad Octauium dedi literas: cum ipſo nil erã locutus: neque enim iſta tua negotia prouincialia eſſe putabam: neque te in Toculionibus habebam. ſed ſcripſi, ut debui, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVRA, amabo te, Ciceronem noſtrum. ei nos θεῖοι uidemur. Γελιναίων in manibus tenebam. & hercule magnum aceruum Dicæarchi mihi ante pedes extruxeram. ò magnum hominem, & à quo multo plura didiceris, quàm de Procilio. Κορινθίων καὶ Ἀθηναίων puto me Romæ habere. mihi hæredes. lege. hoc doceo. mirabilis uir eſt. Ἡρώδης, ſi homo eſſet, eũ potius legeret, quàm unam literam ſcriberet: qui me epiſtola petiuit: ad te, ut uideo, comminus acceſſit. cõiuraſſe mallem, quàm reſtitiſſe coniurationi, ſi illum mihi audiendum putaſſem. De lolio ſanus non es. de uino laudo. ſed heus tu, ecquid uides Cal. uenire, Antonium non uenire? iudices cogi? nam ita ad me mittunt, Nigidium minari in concione, ſe iudicem, qui non affuerit, compellaturum. uelim tamen, ſi quid eſt de Antonij aduentu, quod audieris, ſcribas ad me: & quoniam huc non uenis, cœnes apud nos utique prid. Cal. caue aliter facias. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

PRIMVM, ut opinor, ἐυαγγέλια. Valerius absolutus est Hortensio defendente. id iudicium Atilio cõdonatum putabatur. et Epicratem suspicor, ut scribis, lasciuum fuisse: etenim mihi caligæ eius, ut fasciæ cretatæ, non placebant. quid sit, sciemus, cum ueneris.

Fenestrarum angustias quòd reprehendis, scito te Κύρου παιδείαν reprehendere: nam cum ego idem istuc dicerem, Cyrus aiebat, radiorum τὰς διαφάσις latis luminibus, non tam esse suaueis: etenim ἔστω ὄψις μὲν, ἡ, α: τὸ δὲ ὁρώμενον, β, γ: ἀκτῖνευς δὲ, δ, καὶ ε: uides enim cætera: nam si κατὰ εἰδώλων ἐμπτώσεις uideremus, ualde laborarent εἴδωλα in angustijs. nunc fit lepide illa ἔκχισις radiorum. cætera si reprehenderis, nõ feres tacitum, nisi si quid erit eiusmodi, quod sine sumptu corrigi possit. Venio nũc ad mensem Ianuarium, & ad ὑπόστασιν nostram, ac πολιτείαν, in qua σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον, sed tamen ad extremum, ut illi solebant, τὴν ἀρέσκουσαν. est res sanè magni consilij: nam aut fortiter resistendum est legi agrariæ, in quo est quædam dimicatio, sed plena laudis; aut quiescendum, quod est non dissimile, atque ire in Solonium, aut Antium; aut etiam adiuuandum, quod à me aiunt Cæsarem sic expectare, ut non dubitet: nam fuit apud me Cornelius: hũc dico Balbum Cæsaris familiarem: is affirmabat illum omnibus in rebus meo & Pompeij consilio usurum, daturumq; operam, ut cum Pompeio Crassum coniungeret. hic sunt hæc, cõiunctio mihi summa cum Pompeio; si placet, etiam

cum Cæsare, reditus in gratiam cum inimicis, pax cum multitudine, senectutis otium. sed me κατάκρησις mea illa commouet, quæ est in libro III.

Interea cursus, quos prima à parte iuuentæ,
Quosq; adeo Consul uirtute, animoq; petisti,
Hos retine, atque auge famam, laudesq; bonorum.

hæc mihi cum in eo libro, in quo multa sunt scripta ἀριστοκρατικῶς, Calliope ipsa præscripserit, non opinor esse dubitandũ, quin semper nobis uideatur εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. sed hæc ambulationibus compitalitijs reseruemus. Tu pridie Compitalia memento. balneum calfieri iubebo: & Pomponiam Terentia rogat: matrẽ adiũgemus. θεοφράστου περὶ φιλομαθίας affer mihi de libris Quinti fratris. Vale.

CICERO ATTICO S.

FECISTI mihi pergratum, quòd Serapionis librum ad me misisti: ex quo quidem ego (quod inter nos liceat dicere) millesimam partem uix intelligo. pro eo tibi præsentem pecuniam solui imperaui, ne tu expensum muneribus ferres. At quoniam numorum mentio facta est, amabo te, cura, ut cum Titinio, quoquo modo poteris transigas. si in eo, quod ostenderat, nõ stat, mihi maxime placet ea, quæ male empta sunt, reddi, si uoluntate Pomponiæ fieri poterit. si ne id quidem, numi potius reddantur, quàm ullus sit scrupulus. ualde hoc uelim ante, quàm proficiscare, amanter, ut soles, diligenterq; conficias. Clodius ergo, ut ais, ad
* Tigranem? uelim, Syrpiæ cõditione: sed facile patior:

accommodatius enim nobis est ad liberam legationem tempus illud, cum et Quintus noster iam, ut speramus, in otio consederit, et, iste sacerdos Bonæ Deæ cuiusmodi futurus sit, sciri possit. interea quidem cum musis nos delectabimus animo æquo, immo uero etiam gaudẽti, ac libenti. neque mihi unquam ueniet in mentem Crasso inuidere, neque pœnitere, quòd à me ipse non desciuerim. De geographia, dabo operã, ut tibi satisfaciã: sed nihil certi polliceor. magnũ opus est: sed tamen, ut iubes, curabo, ut huius peregrinationis tibi opus extet. tu quidquid indagaris de Rep. et maxime quos Cõsules futuros putes, facito, ut sciã. tametsi nimis sum curiosus: statui enim nihil iam de Rep. cogitare. Terentiæ saltum perspeximus. quid quæris? præter quercum Dodonæam nihil desideramus, quo minus Epeirum ipsam possidere uideamur. Nos circiter Cal. aut in Formiano erimus, aut in Pompeiano. tu, si in Formiano nõ erimus; si nos amas, in Pompeianum uenito. id & nobis erit periucundum, & tibi non sanè deuiũ. De muro, imperaui Philotimo, ne impediret, quo minus id fieret, quod tibi uideretur. censeo tamen, adhibeas Vectium. his temporibus, tam dubia uita optimi cuiusque, magni æstimo unius æstatis fructum palæstræ Palatinæ, sed ita tamẽ, ut nihil minus uelim, quàm Pomponiam, & puerum uersari in timore ruinæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVPIO equidem, & iam pridem cupio Alexandriam, reliquamq; Aegyptum uisere, & simul ab hac hominum satietate nostri discedere, & cum aliquo de-

ſiderio reuerti : ſed hoc tempore, & his mittentibus, αἰ=
δέομαι τρῶας καὶ τρωάδας ἑλκεσιπέπλους : quid enim
noſtri optimates, ſi qui reliqui ſunt, loquentur ? an me
aliquo præmio de ſententia eſſe deductũ ? πουλυδάμας
μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει Cato ille noſter, qui mihi
unus eſt pro centum millibus. quid uero hiſtoriæ de no
bis ad annos D C prædicarint ? quas quidem ego mul=
to magis uereor, q̃ eorum hominum, qui hodie uiuunt,
rumuſculos. ſed opinor excipiamus, & expectemus : ſi
enim deferetur, erit quædam noſtra poteſtas, & tũ de=
liberabimus. & iam hercule eſt in non accipiendo non
nulla gloria. quare ſi quid Θεοφάνης tecum forte con=
tulerit, ne omnino repudiaris. de iſtis rebus expecto tu=
as literas, quid Arrius narret, quo animo ſe deſtitutum
ferat, & qui Conſules parentur, utrum, ut populi ſer=
mo, Pompeius, et Craſſus, an, ut mihi ſcribitur, cũ Ga=
binio Ser. Sulpitius, & num quæ nouæ leges, & num
quid noui omnino : &, quoniam Nepos proficiſcitur,
cuinam Auguratus deferatur: quo quidem uno ego ab
iſtis capi poſſum uidere ciuitatem meam. ſed quid ego
hæc, quæ cupio deponere, et toto animo, atque omni cu=
ra φιλοσοφεῖν ? ſic inquam in animo. ſic uellem ab ini=
tio. nunc uero, quoniam, quæ putaui eſſe præclara, ex=
pertus ſum, quàm eſſent inania: cum omnibus muſis ra
tionem habere cogito. tu tamẽ de Curtio ad me reſcri
be certius : & num quis in eius locum paretur, et quid
de P. Clodio fiat, & omnia, quemadmodum tu pollice=
ris, ἐπὶ σχολῆς ſcribe : & quo die Roma te exiturum
putes, uelim ad me ſcribas, ut certiorem te faciam, qui=
bus in locis futurus ſim : epiſtolamq; ſtatim des de iis

rebus, de quibus ad te scripsi: ualde enim expecto lite=
ras tuas. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD tibi superioribus literis promiseram, fore, ut o=
pus extaret huius peregrinationis: nihil iam magnope=
re confirmo: sic enim sum cõplexus otium, ut ab eo di=
uelli non queam. itaque aut libris me delecto, quorum
habeo Antij festiuã copiam: aut fluctus numero: nam
ad lacertas captandas tempestates non sunt idoneæ. à
scribendo prorsus abhorret animus: etiam γεωγραφικὰ,
quæ constitueram, magnũ opus est: ita ualde Eratosthe
nes, quẽ mihi proposueram, à Serapione, et ab Hippar=
cho reprehenditur. quid censes, si Tyrannio accesserit?
et hercule sunt res difficiles ad explicãdũ, et ὁμοειδεῖς:
nec tã possunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, q̃ uidebãtur: et, quod
caput est, mihi quæuis satis iusta causa cessandi est. quin
etiam dubitem, an hic Antij considã, & hoc tempus o=
mne consumam: ubi quidẽ ego mallem diu nimirum, q̃
Romæ fuisse. tu uero sapientior Buthroti domũ para=
sti. sed, mihi crede, proxima est illi municipio hæc An=
tiatũ ciuitas. esse locũ tam propè Romã, ubi multi sint,
qui Vatiniũ nunq̃ uiderint? ubi nemo sit, præter me, qui
quenq̃ ex uigintiuiris unũ esse saluũ uelit? ubi me inter=
pellet nemo, diligãt omnes? hic, hic nimirũ πολιτευτέον:
nã istic nõ solũ nõ licet, sed etiã tædet. itaq; ἀνέκδοτα à
nobis, quæ tibi uni legamus, Theopõpino genere, aut etiã
asperiore multo pãgentur. neq; aliud iã quicq̃ πολιτεύο
μαι, nisi odisse improbos, et id ipsũ nullo cũ stomacho, sed
potius cũ aliqua scribẽdi uoluptate. Sed ut ad rẽ, scri=

psi ad Quæstores urb. de Quinti fratris negotio. uide quid narrent, ecquæ spes sit denarij, an cistophoro Pompeiano iaceamus. Præterea de muro, statue, quid faciendum sit. aliud quid? etiam. quando te proficisci istinc putes, fac, ut sciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE GEOGRAPHIA etiam atque etiã deliberabimus. Orationes à me autem duas postulas: quarum alteram nõ libebat mihi scribere, quia absciderã; alteram, ne laudarem eum, quem non amabam. sed id quoque uidebimus. denique aliquid extabit, ne tibi plane cessasse uideamur. De Publio quæ ad me scribis, sanè mihi iucunda sunt: eaq; etiam uelim omnibus uestigijs indagata ad me afferas, cum uenies; & interea scribas, si quid intelliges, aut suspicabere, & maxime de legatione quid sit acturus. equidẽ ante, quàm tuas legi literas, in hominem ire cupiebam; non mehercule ut differrem cum eo uadimonium, nam mira sum alacritate ad litigandum; sed uidebatur mihi, siquid esset in eo populare quòd plebeius factus esset, id amissurus: quid enim? ad plebem transisti, ut Tigranem ires salutatum? narra mihi, Reges Armenij patritios salutare nõ solent? quid quæris? acueram me ad exagitãdam hanc eius legationem. quam si ille contemnit, & si, ut scribis, bilem id commouet & latoribus, & auspicibus legis curiatæ: spectaculum egregium. hercule, uerum ut loquamur, subcontumeliose tractatur noster Publius: primum qui, cum in domo Cæsaris quon=

*dam unus uir fuerit, nunc ne in uiginti quidem eſſe po-
tuerit: deinde alia legatio dicta erat, alia data eſt: illa
opima ad exigendas pecunias Druſo: ut opinor, Piſau-
renſis nebuloni Vatinio reſeruatur: hæc ieiuna, ac bel-
la relegatio datur ei, cuius Tribunatus ad iſtorum tem-
pora reſeruatur. incende hominem, amabo te, quoad
potes. una ſpes eſt ſalutis, iſtorum inter iſtos diſſenſio.
cuius ego quædã initia ſenſi ex Curione. iam uero Ar-
rius Cõſulatum ſibi ereptum fremit. Megabocchus, &
hæc ſanguinaria iuuẽtus inimiciſſima eſt. accedat ue-
ro, accedat etiam iſta rixa Auguratus. ſpero me præ-
claras de iſtis rebus epiſtolas ad te ſæpe miſſurum. ſed,
illud quid ſit, ſcire cupio, quod iacis obſcure, iam etiam
ex ipſis Quinque uiris loqui quoſdam. quidnam id eſt?
ſi eſt enim aliquid, plus eſt boni, quàm putaram. at-
que hæc ſic uelim exiſtimes nõ me abs te κατὰ τὸ πρα-
κτικὸν quærere, quòd geſtiat animus aliquid agere in
Rep. iam pridem gubernare me tædebat, etiam cum li-
cebat. nunc uero, cũ cogar exire de naui, non abiectis,
ſed ereptis gubernaculis; cupio iſtorum naufragia ex
terra intueri; cupio, ut ait tuus amicus So, hocles, καὶ
ὑπὸ στέγῃ Πυκνὰς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ φρενὶ.
De muro, quid opus ſit, uidebis. Caſtritianum men-
dum nos corrigemus, & tamen ad me Quintus CLↃ
CCLↃↃ LↃↃↃ ſcripſerat, non ad ſororem tuam
HS XXX. Terentia tibi ſalutem dicit. Cicero ti-
bi mandat, ut Ariſtodemo idem de ſe reſpondeas, quod
de fratre ſuo ſororis tuæ filio reſpondiſti. De Amal-
thea quod me admones, non negligemus. Cura, ut
ualeas.*

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM cum à te auide expectarem ad uespe rũ, ut ſoleo, ecce tibi nuntius, pueros ueniſſe Roma. uoco, quæro, ecquid literarum? negant. quid ais, inquam, nihil ne à Pomponio? perterriti uoce, et uultu, confeſſi ſunt ſe accepiſſe, ſed excidiſſe in uia. quid quæris? permoleſte tuli: nulla enim abs te per hos dies epiſtola inanis aliqua re utili, & ſuaui. nunc, ſi quid in ea epiſtola, quam ante diem XVI. Cal. Maij dediſti, fuit hiſtoria dignum, ſcribe quamprimum, ne ignoremus: ſin nihil præter iocationẽ, redde id ipſum. et ſcito Curionem adoleſcentem ueniſſe ad me ſalutatum. ualde eius ſermo de Publio cum tuis literis congruebat. ipſe uero mirandum in modum Reges odiſſe ſuperbos. peræque narrabat incenſam eſſe iuuentutẽ, neque hæc ferre poſſe. bene habemus. nos, ſi in his ſpes eſt, opinor aliud agamus. Ego me do hiſtoriæ. quãquam licet me Saufeium putes eſſe. nihil me eſt inertius. Sed cognoſce itinera noſtra, ut ſtatuas, ubi nos uiſurus ſis. In Formianum uolumus uenire Parilibus: inde, (quoniam putas prætermittẽdum nobis eſſe hoc tempore cratera illum delicatum) Cal. Maijs de Formiano proficiſcemur, ut Antij ſimus ad V. Non. Maij: ludi enim Antij futuri ſunt à IIII. Cal. ad prid. Non. Maij: eos Tullia ſpectare uult. inde cogito in Tuſculanum, deinde Arpinum, Romam ad Cal. Iun. te aut in Formiano, aut Antij, aut in Tuſculano, cura, ut uideamus. Epiſtolam ſuperiorem reſtitue nobis, & appinge aliquid noui. Vale.

CICERO ATTICO. S.

SVBITO cum mihi dixiſſet Cæcilius Quæſtor puerũ ſe Romam mittere, hæc ſcripſi raptim, ut tuos elicerem mirificos cum Publio dialogos, cum eos, de quibus ſcribis, tum illum, quem addis, & ais, longum eſſe, quæ ad ea reſponderis, perſcribere: illum uero, qui non dum habitus eſt, quem illa βοῶπις, cum è Solonio redierit, ad te eſt relatura; ſic uelim putes, nihil hoc poſſe mihi eſſe iucundius. ſi uero quæ de me pacta ſunt, ea non ſeruantur, in cœlo ſum, ut ſciat hic noſter Hieroſolymarius traductor ad plebẽ, quàm bonã meis putiſſimis orationibus gratiam retulerit: quarum expecta diuinam παλινῳδίαν: etenim, quantum coniectura auguramur, ſi erit nebulo iſte cum his dynaſtis in gratia, non modo de Cynico conſulari, ſed ne de iſtis quidem piſcinarum Tritonibus poterit ſe iactare: non enim poterimus ulla eſſe in inuidia ſpoliati opibus, & illa ſenatoria potentia. ſin autem ab ijs diſſentiet, erit abſurdum in nos inuehi. uerũtamen inuehatur. feſtiue, mihi crede, & minore ſonitu, quàm putaram, orbis hic in Rep. eſt conuerſus: citius omnino, quàm potuit: id culpa Catonis, ſed rurſus improbitate iſtorum, qui auſpicia, qui Aeliam legem, qui Iuniam, & Liciniam, qui Cæciliam, & Didiam neglexerunt; qui omnia remedia Reip. effuderunt; qui regna, qui prædia tetrarchis, qui immaneis pecunias paucis dederũt. uideo iam, quò inuidia tranſeat, et ubi ſit habitura. nihil me existimaris neque uſu, neque à Theophraſto didiciſſe, niſi breui tempore, deſiderari noſtra illa tempora, uideris.

etenim ſi fuit inuidioſa ſenatus potentia; cum ea nõ ad populum, ſed ad treis homines immoderatos redacta ſit, quidnam cenſes fore? proinde isti licet faciant, quos uolent, Conſules, Tribunos pl. deniq; etiam Vatinij ſtrumam ſacerdotij διβάφῳ ueſtiant. uidebis breui tempore magnos non modo eos, qui nihil titubarunt, ſed etiã illum ipſum, qui peccauit, Catonem. nam nos quidem, ſi per iſtum tuũ ſodalem Publium licebit, σοφιστεύειν cogitamus: ſi ille cogitat, tantum duntaxat nos defendere, &, quod eſt proprium artis huius ἐπαγγέλλομαι ἄνδρα ἀπαμύνεσθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ. patria propitia ſit: habet à nobis etiam ſi non plus, quàm debitũ eſt, plus certe, quàm poſtulatũ eſt. male uehi malo alio gubernãte, quàm tam ingratis uectoribus bene gubernare. ſed hæc coràm commodius. nunc audi, quod quæris. Antiũ me ex Formiano recipere cogito ad V. Non. Maias. Antio uolo Non. Maijs proficiſci in Tuſculanũ. ſed cũ è Formiano rediero (ibi eſſe uolo uſq; ad prid. Cal. Maias) faciam ſtatim te certiorem. Terẽtia tibi ſalutẽ. Κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον Ἀθηναῖον.

CICERO ATTICO S.

VOLO ames conſtantiam meam. ludos Antij ſpectare non placet: eſt enim ὑποσόλοικον, cum uelim uitare omnium deliciarum ſuſpicionem, repente ἀναφαίνεσθαι nõ ſolũ delicate, ſed etiã inepte peregrinantẽ. quare uſq; ad Non. Mai. te in Formiano expectabo. nũc fac, ut ſciã, quo die te uiſuri ſimus. Ab Appij Foro hora quarta: dederam aliam paulo ante à Tribus Tabernis. Vale.

CICERO ATTICO S.

NARRO tibi: plane relegatus mihi uideor, posteaquã in Formiano sum: dies enim nullus erat, Antij cum essem, quo die non melius scirem Romæ quid ageretur, quàm ij, qui erant Romæ: etenim literæ tuæ, nõ solum quid Romæ, sed etiã quid in Rep. neque solum quid fieret, uerum etiam quid futurum esset, indicabant. nunc, nisi si quid ex prætereunte uiatore exceptum est, scire nihil possumus. quare quanquam iam te ipsum expecto, tamen isti puero, quem ad me statim iussi recurrere, da ponderosam aliquam epistolam, plenam omnium non modo actorum, sed etiam opinionum tuarum: ac diem, quo Roma sis exiturus, cura ut sciã. Nos in Formiano esse uolumus usque ad prid. Non. Maias. eò si ante eam diem non ueneris, Romæ te fortasse uidebo. nam Arpinum quid ego te inuitem? Τρηχεῖ' ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι. hæc igitur. Cura ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

NEGENT illi Publium Trib. pl. factum esse. hoc uero regnum esse, ferri nullo pacto potest. emittat ad me Publius, qui obsignent. iurabo, Cneum nostrum, collegam Balbi Antij mihi narrasse, in auspicio fuisse. ò suaues epistolas tuas uno tempore mihi datas duas: quibus εὐαγγέλια quæ reddam, nescio, deberi quidem plane fateor. sed uide συγκύρημα. emerseram com-

mode ex Antio in Appiā ad Treis Tabernas, ipsis Cerealibus, cum in me incurrit Roma ueniēs Curio meus. ibidem illico puer abs te cum epistolis. ille ex me, nihilne audissem noui? ego negare. Publius, inquit, Tribunatum pl. petit. quid ais? et inimicissimus quidem Cæsaris, et ut omnia, inquit, ista rescindat. quid Cæsar, inquam? negat se quidquā de illius adoptione tulisse. deinde suū, Memmij, Metelli Nepotis exprompsit odium. complexus iuuenem dimisi, properans ad epistolas. ubi sunt, qui aiunt ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι? quanto magis uidi ex tuis literis, q̃ ex illius sermone, quid ageretur, de ruminatione quotidiana, de cogitatione Publij, de lituis βοώπιδος, de signifero Athenione, de literis missis ad Cneum, de Theophanis, Memmijq; sermone. quantam porrò mihi expectationem dedisti conuiuij istius ἀσελγοῦς? sum in curiositate ὀξύπεινος: sed tamen facile patior te id ad me συμπόσιον non scribere: præsentem audire malo. Quod me, ut scribam aliquid, hortaris: crescit mihi quidem materies, ut dicis: sed tota res etiam nunc fluctuat κατὰ ὀπώρην τραχύς: quæ si desederit, magis erunt iudicata, quæ scribā: quæ si statim à me ferre non potueris, primus habebis tamē, & aliquandiu solus. Dicæarchum rectè amas: luculentus homo est, & ciuis haud paulo melior, quàm isti nostri ἀδικαίαρχοι. Literas scripsi hora decima Cerealibus, statim, ut tuas legeram: sed eas eram daturus, ut putaram, postridie ei, qui mihi primus obuiam uenisset. Terentia delectata est tuis literis, & impertit tibi multum salutis: καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται.

CICERO ATTICO S.

FACINVS indignum: epistolam αὐθωρεὶ tibi à Tribus Tabernis rescriptam ad tuas suauissimas epistolas neminem reddidisse? at scito eum fasciculum, quò illam conieceram, domum eo ipso die latum esse, quo ego dederam, et ad me in Formianum relatum esse. itaque tibi tuam epistolam iussi referri, ex qua intelligeres, q̃ mihi tum illæ gratæ fuissent. Romæ quod scribis sileri: ita putabam: at hercule in agris non siletur: nec iam ipsi agri regnum uestrum ferre possunt. si uero in hanc τηλέπυλον ueneris λαιστρυγονίην, (Formias dico) qui fremitus hominum? quàm irati animi? quanto in odio noster amicus Magnus? cuius cognomen unà cum Crassi Diuitis cognomine consenescit. credas mihi uelim: neminem adhuc offendi, qui hæc tam lente, q̃ ego fero, ferret. quare, mihi crede, φιλοσοφῶμεν. iuratus tibi possum dicere, nihil esse tanti. Tu si literas ad Sicyonios habes, aduola in Formianum: unde nos prid. Non. Maij cogitamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVANTAM tu mihi moues expectationem de sermone Bibuli? quantam de colloquio βοώπιδος? quantam etiam de illo delicato conuiuio? proinde ita fac uenias ad sitienteis aures. quanquam nihil est iam, quod magis timendum nobis putem, quàm ne ille noster Sampsiceramus, cum se omnium sermonibus sentiet uapulare, & cum has actiones εὐανατρέπτους

uidebit, ruere incipiat. ego autem usq; eò sum eneruatus, ut hoc otio, quo nunc tabescimus, malim ἐντυραννεῖσθαι, q̃ optima spe dimicare. De pangendo quod me crebro adhortaris, fieri nihil potest. basilicã habeo, nõ uillam, frequentia Formianorum. at cõparem basilicæ? tribum Aemiliam. sed omitto uulgus: post horam quartam molesti cæteri non sunt: C. Arrius proximus est uicinus, immo ille quidem iam cõtubernalis, qui etiã se iccirco Romã ire negat, ut hic mecum totos dies philosophetur. ecce ex altera parte Sebosus ille Catuli familiaris. quò me uertam? statim mehercule Arpinum irem, ni te in Formiano commodissime expectari uiderem, duntaxat ad prid. Non. Mai. uide enim quibus hominibus aures sint deditæ meæ. occasionem mirificam, si quis nũc, dum hi apud me sunt, emere de me fundum
* Formianum uelit. & tamen illud probem. magnum quid aggrediamur, & multæ cogitationis, atq; otij. sed tamen satisfiet à nobis, neq; parcetur labori. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT SCRIBIS, ita uideo, non minus incerta in Rep. quàm in epistola tua. sed tamen ista ipsa me uarietas sermonum, opinionumq; delectat: Romæ enim uideor esse, cum tuas literas lego, &, ut fit in tãtis rebus, modo hoc, modo illud audire. illud tamen explicare non possum, quidnam inueniri possit, nullo recusante, ad facultatem agrariam. Bibuli autem ista magnitudo animi in comitiorum dilatione, quid habet nisi ipsius iudicium sine ulla correctione Reip? nimirum in Publio spes est.

fiat,

fiat, fiat Trib. pl. ſi nihil aliud, ut eo citius tu ex Epeiro reuertare: nam, ut illo tu careas, nõ uideo poſſe fieri, præſertim ſi mecum aliquid uolet diſputare. ſed id quidem nõ dubiũ eſt, quin, ſi quid erit eiuſmodi, ſis ad-
* uolaturus. uerum ut hoc non ſit, tamen ſeruet Remp. præclarum ſpectaculum mihi propono, modo te cõfeſſore ſpectare liceat. cum hæc maxime ſcriberẽ, ecce tibi Seboſus. nondum plane ingemueram, ſalue, inquit, Arrius. hoc eſt Roma decedere? quos ego homines effugi, cũ in hos incidi? ego uero in mõtes patrios, & ad incunabula noſtra pergam. deniq; ſi ſolus non potuero, cum ruſticis potius, q̃ cum his perurbanis, ita tamẽ, ut, quoniam tu certi nihil ſcribis, in Formiano tibi præſtoler uſque ad III. Non. Maias. Terẽtiæ pergrata eſt aſſiduitas tua, & diligẽtia in controuerſia Muluiana. neſcit omnino te cõmunem cauſam defendere eorum, qui agros publicos poſſideant. ſed tamen tu aliquid publicanis pendis: hæc etiam id recuſat. ea tibi igitur, & Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς ſalutem dicunt.

CICERO ATTICO S.

COENATO mihi, & iam dormitanti prid. Cal. Maias epiſtola eſt illa reddita, in qua de agro Cãpano ſcribis. quid quæris? primum ita me pupugit, ut ſomnum mihi ademerit, ſed id cogitatione magis, quàm moleſtia. cogitanti autem hæc ferè ſuccurrebant. primum ex eo, quod ſuperioribus literis ſcripſeras ex familiari te illius audiſſe, prolatum iri aliquid, quod nemo improbaret, maius aliquid timueram: hoc mihi eiuſmodi

non uidebatur. deinde, ut me ego consoler, omnis expe=
ctatio largitionis agrariæ in agrum Campanum uide=
tur esse deriuata. qui ager, ut dena iugera sint, nõ am
plius hominum quinq; millia potest sustinere. reliqua
omnis multitudo ab illis abalienetur, necesse est. præ=
terea, si ulla res est, quæ bonorum animos, quos iam ui=
deo esse cõmotos, uehemẽtius possit incendere, hæc certe
est, & eo magis, ꝙ portorijs Italiæ sublatis, agro Cam=
pano diuiso, quod uectigal superest domesticum, præter
uicesimam? quæ mihi uidetur una conciuncula, clamo
re pedisequorum nostrorũ esse peritura. Cneus quidem
noster iam planè quid cogitet, nescio. φυσᾶ γὰρ οὐ σμι=
κροῖσιν αὐλΐσκοις ἔτι, ἀλλ᾽ ἀγρΐαις φύσαισι φορβειᾶς
ἄτερ, qui quidem etiam istuc adduci potuerit: nam ad
huc hoc ἐσοφΐζετο, se leges Cæsaris probare, actiones
ipsum præstare debere: agrariã legem sibi placuisse;
potuerit intercedi, nec ne, nihil ad se pertinere: de Rege
Alexandrino placuisse sibi aliquando confici; Bibulus
de cœlo tum seruasset, nec ne, sibi quærendũ nõ fuisse:
de publicanis, uoluisse illi ordini commodare; quicquid
futurum fuerit, si Bibulus tum in forum descendisset,
se diuinare non potuisse. nũc uero Sampsicerame quid
dices? uectigal te nobis in monte Antilibano constituis
se, agri Campani abstulisse? quid, hoc quemadmodum
obtinebis? oppressos uos, inquit, tenebo exercitu Cæsaris:
non mehercule me tu quidem tam isto exercitu, quàm
ingratis animis eorum hominum, qui appellãtur boni:
qui mihi non modo præmiorum, sed ne sermonum
quidem unquam fructum ullum, aut gratiam retule=
runt. quòd si in eam me partem incitarem, profecto

iam aliquam reperirem reſiſtendi uiam. nunc prorſus hoc ſtatui, ut, quoniam tanta controuerſia eſt Dicæarcho familiari tuo cum Theophraſto amico meo, ut ille tuus τὸν πρακτικὸν βίον longe omnibus anteponat, hic autem τὸν θεωρητικόν, utriq; à me mos geſtus eſſe uideatur: puto enim me Dicæarcho affatim ſatisfeciſſe: reſpicio nunc ad hanc familiam, quæ mihi non modo, ut requieſcam, permittit, ſed reprehendit, quia nõ ſemper quierim. quare incumbamus ò noſter Tite ad illa præclara ſtudia, & eò, unde diſcedere non oportuit, aliquando reuertamur. Quod de Quinti fratris epiſtola ſcribis, ad me quoque fuit πρόσθε λέων, ὄπιθεν δέ. quid dicam, neſcio: nam ita deplorat primis uerſibus manſionem ſuam, ut quemuis mouere poſſit: ita rurſus remittit, ut me roget, ut annales ſuos emendem, & edam. illud tamen, quod ſcribit, animaduertas uelim, de portorio circunuectionis. ait ſe de cõſilij ſententia rem ad ſenatum reieciſſe. nõ dum uidelicet meas literas legerat; quibus ad eum, re cõſulta, & explorata, perſcripſeram, non deberi. uelim, ſi qui Græci iam Romam ex Aſia de ea cauſa uenerunt, uideas, et, ſi tibi uidebitur, ijs demõſtres, quid ego de ea re ſentiã. ſi poſſum diſcedere, ne cauſa optima in ſenatu pereat, ego ſatisfaciam publicanis: εἰ δὲ μὴ, (uere tecũ loquar) in hac re malo uniuerſæ Aſiæ, et negotiatoribus: nam eorũ quoq; uehemẽter intereſt. hoc ego ſentio ual de nobis opus eſſe. ſed tu id uidebis. Quæſtores autẽ, quæſo, num etiã de ciſtophoro dubitãt? nã ſi aliud nihil erit, cum erimus omnia experti, ego illud ne quidẽ contemnã, quod extremũ eſt. Te in Arpinati uidebi-

mus, & hospitio agresti accipiemus, quoniam maritimum hoc contempsisti. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRORSVS, *ut scribis, ita sentio. turbatur Sampsiceramus. nihil est, quod non timendum sit.* ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται: *quid enim ista repentina affinitatis cōiunctio? quid ager Campanus? quid effusio pecuniæ significant? quæ si essent extrema, tamen esset nimiū mali: sed ea natura rei est, ut hæc extrema esse non possint: quid enim eos hæc ipsa per se delectare possunt? nunquā huc uenissent, nisi ad alias res pestiferas aditus sibi compararent. Dij immortales. uerum, ut scribis, hæc in Arpinati ad* VI. *circiter Id. Maias non deflebimus, ne & opera, & oleum philologiæ nostræ perierit, sed conferemus tranquillo animo. neque tam me* εὐελπιστία *consolatur, ut antea, quàm* ἀδιαφορία, *qua nulla in re tam utor, quàm in hac ciuili, & publica. quin etiam, quod est subinane in nobis, & non* ἀφιλόδοξον, *(bellum est enim sua uitia nosse) id afficitur quadam delectatione: solebat enim me pungere, ne Sampsicerami merita in patriam ad annos* DC *maiora uiderentur, quàm nostra. hac quidem cura certe iam uacuus sum: iacet enim ille sic*
* *ut Phocis Curiana stare uideatur. sed hæc coràm. tu tamen uideris mihi Romæ fore ad nostrum aduētum. quod sanè facile patiar, si tuo commodo fieri possit. sin, ut scribis, ita uenies: uelim è Theophane expiscere, quonam in me animo sit Arabarches. quæres scilicet*

κατὰ τὸ κηδεμονικὸν, & ad me ab eo quasi ὑποθήκας afferes, quemadmodum me geram. aliquid ex eius sermone poterimus περὶ τῶν ὅλων suspicari. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI aliquot epistolas tuas: ex quibus intellexi, quàm suspenso animo, & solicito scire aueres, quid esset noui. tenemur undique, neque iã, quo minus seruiamus, recusamus, sed mortem, & eiectionem, quasi maiora, timemus, quæ multo sunt minora. atque hic status, qui una uoce omniũ gemitur, neque uerbo cuiusquam subleuatur, σκοπὸς est, ut suspicor, illis, qui timent ullam cuiusquam largitionem relinquere. unus loquitur, & palàm aduersatur adolescens Curio. huic plausus maximi, consalutatio forensis perhonorifica, signa præterea beneuolentiæ permulta à bonis impertiũtur. Fusium clamoribus, & conuitijs, & sibilis consectantur. his ex rebus non spes, sed dolor est maior, cũ uideas ciuitatis uoluntatem solutam, uirtutem alligatam. ac, ne forte quæras κατὰ λεπτὸν de singulis rebus, uniuersa res est eò deducta, spes ut nulla sit, aliquando non modo priuatos, uerum etiam magistratus liberos fore. attamen in oppressione sermo in circulis duntaxat, & in conuiuijs est liberior, quàm fuit. uincere incipit timorem dolor, sed ita, ut omnia sint plenissima desperationis. habet etiam Campana lex execrationem in coitione candidatorum, si mentionem fecerint, quo aliter ager possideatur, atq; ut ex legibus Iulijs. non dubitant iurare cæteri. Laterẽsis existimatur

recte fecisse, q Tribunatum pl. petere destitit, ne iura=ret. sed de Rep. nõ libet plura scribere. Displiceo mi hi, nec sine summo scribo dolore. me tueor, ut oppressis omnibus, non demisse; ut tantis rebus gestis, parũ for=titer. à Cæsare ualde liberaliter inuitor in legationẽ illam, sibi ut sim legatus: atque etiam libera legatio uoti causa datur. sed hæc et præsidij apud furorẽ Pul chelli non habet satis, & à fratris aduẽtu me ablegat: illa & munitior est, & non impedit, quo minus adsim, cũ uelim: & hãc ego teneo, sed usurũ me nõ puto. neq; tamen scit quisquam. nõ libet fugere. aueo pugnare. magna sunt hominũ studia. sed nihil affirmo. tu hæc silebis. De Statio manu misso, et non nullis alijs rebus angor equidem, sed iã prorsus occallui. tu, uellẽ ego, et cuperem, adesses. nec mihi consilium, nec consolatio de=esset. sed ita te para, ut, si inclamaro, aduoles. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTA me solicitant, & ex Reip. tanto motu, & ex ijs periculis, quæ mihi ipsi intenduntur: & sexcenta sunt: sed mihi nil est molestius, quàm Statium manu=missum. nec meum imperium, ac mitto imperium, nõ simultatem meam reuereri saltem? nec quid faciam, scio: neque tantũ est in re, quantus est sermo. ego au tem ne irasci quidem possum ijs, quos ualde amo. tan tũ doleo, ac mirifice quidem. cætera in magnis rebus, minæ Clodij, contentionesq;, quæ mihi proponuntur, modice me tangunt: etenim uel subire eas uideor mi=hi summa cum dignitate, uel declinare nulla cum mo=

lestia posse. dices fortasse, dignitatis ἄλις tanquam
δρυός: saluti, si me amas, consule. me miserum, cur
non ades? nihil te profecto præteriret. ego fortasse
τυφλώττω, & nimium τῷ καλῷ προσπέπονθα. sci-
to nihil unquam fuisse tam infame, tam turpe, tam
peræque omnibus generibus, ordinibus, ætatibus offen-
sum, q̃ hunc statũ, qui nunc est, magis mehercule, q̃ uel
lem, non modo quàm putaram. populares isti iam etiã
modestos homines sibilare docuerũt. Bibulus in cœlo
est: nec, quare, scio: sed ita laudatur, quasi unus homo
nobis cunctando restituit rem. Pompeius, nostri amo
res, quod mihi summo dolori est, ipse se afflixit: neminẽ
tenet: uolũtate, an metu necesse sit ijs uti, uereor. Ego
autem neque pugno cũ illa causa propter illam amici-
tiã: neque approbo, ne omnia improbẽ, quæ antea ges-
si. utor uia. populi sensus maxime in theatro, et specta
culis perspectus est: nam gladiatoribus quà dominus,
quà aduocati sibilis conscissi: ludis Apollinaribus Diphi
lus tragœdus in nostrũ Pompeium petulanter inuectus
est. Nostra miseria tu es Magnus. millies coactus est
dicere eadem. Virtutem istam, ueniet tempus, cũ gra
uiter gemes: totius theatri clamore dixit, itẽq; cætera:
nam & eiusmodi sunt ij uersus, uti in tempus ab inimi
co Pompeij scripti esse uideantur. Si neque leges, ne-
que mores cogunt, & cætera magno cum fremitu, et
clamore sunt dicta. Cæsar cum uenisset mortuo plau-
su, Curio filius est insecutus. huic ita plausum est, ut sal
ua Rep. Põpeio plaudi solebat. tulit Cæsar grauiter. li-
teræ Capuam ad Pompeium uolare dicebãtur. inimici
erant equitibus, qui Curioni stantes plauserant; hostes

omnibus: Rosciæ legi, etiam frumentariæ minitabãtur. sanè res erat perturbata. equidem maluerã, quod erat susceptum ab illis, silentio transiri: sed uereor, ne nõ liceat. non ferunt homines, quod uidetur esse tamen ferendum. sed est iam una uox omnium magis odio firmata, q̃ præsidio. Noster autem Publius mihi minitatur, inimicus est. impẽdet negotium: ad quod tu scilicet aduolabis. uideor mihi nostrum illum consularẽ exercitum bonorum omnium, etiam satis bonorum, habere firmissimum. Pompeius significat studium erga me nõ mediocre. idem affirmat uerbum de me illum nõ esse facturum. in quo non me ille fallit; sed ipse fallitur.

Cosconio mortuo, sum in eius locum inuitatus. id erat uocari in locum mortui. nil me turpius apud homines fuisset: neque uero ad istam ipsam ἀσφάλειαν quicquã alienius: sunt enim illi apud bonos inuidiosi: ego apud improbos meam retinuissem inuidiã, alienam assumpsissem. Cæsar me sibi uellet esse legatũ. honestior hæc declinatio periculi. sed ego hoc non repudio. quid ergo est? pugnare malo: nihil tamẽ certi. iterum dico, utinam adesses: sed tamen, si erit necesse, arcessemus. quid aliud? quid? hoc, opinor. certi sumus perisse omnia: quid enim ἀκκιζόμεθα tandiu? sed hæc scripsi properans, & mehercule timide. posthac ad te aut, si perfidelem habebo, cui dem, scribam plane omnia: aut, si obscure scribam, tu tamẽ intelliges. in his epistolis me Lælium, te Furium faciam. cætera erunt ἐν αἰνίγμασιν.

Hic Cæciliũ colimus, et obseruamus diligenter. Edicta Bibuli audio ad te missa. ijs ardet dolore, & ira noster Pompeius. Vale.

CICERO ATTICO S.

A NICATO, ut te uelle intellexerã, nullo loco defui. Numestium, ex literis tuis studiose scriptis, libenter in amicitiam recepi. Cæciliũ quibus rebus possum tueor diligẽter. Varro satisfacit nobis: Pompeius amat nos, carosq; habet. credis? inquies. credo: prorsus mihi persuadet. sed quia, ut uideo, pragmatici homines omnibus historicis præceptis, uersibus denique cauere iubent, et uetant credere: alterum facio, ut caueam: alterum, ut non credam, facere nõ possum. Clodius adhuc mihi denuntiat periculum. Pompeius affirmat, nõ esse periculum; adiurat: addit etiam, se prius occisum iri ab eo, quàm me uiolatum iri. tractatur res. simul quid erit certi, scribam ad te. si erit pugnãdum, arcessam ad societatem laboris. si quies dabitur, ab Amalthea te non commouebo. De Rep. breuiter ad te scribam: iam enim, charta ipsa ne nos prodat, pertimesco. itaque posthac, si erunt mihi plura ad te scribenda, ἀλληγορίαις obscurabo. nunc quidem nouo quodã morbo ciuitas moritur; ut, cum omnes ea, quæ sunt acta, improbent, querantur, doleãt, uarietas in re nulla sit, aperteq; loquantur, & iam clare gemant; tamẽ medicina nulla afferatur: neq; enim resisti sine internecione posse arbitramur: nec uidemus, qui finis cedendi, præter exitiũ, futurus sit. Bibulus hominum admiratione, & beneuolentia in cœlo est. edicta eius, & conciones describũt, & legunt. nouo quodam genere in summam gloriam uenit. populare nunc nil tam est, quàm odium popularium. hæc quò sint eruptura, timeo. sed, si dispicere

quid cœpero, scribam ad te apertius. tu, si me amas tantum, quantum profecto amas; expeditus facito ut sis; si inclamaro, ut accurras. sed do operam, & dabo, ne sit necesse. Quod scripseram, te Furium scripturũ: nil necesse est tuum nomen mutare. me faciam Læliũ, & te Atticum, neque utar meo chirographo, neque signo, si modo erunt eiusmodi literæ, quas in alienum incidere nolim. Diodorus mortuus est: reliquit nobis HS fortasse centies. Comitia Bibulus cum Archilochio edicto in ante diem XV. Cal. Nou. distulit. A Vibio libros accepi. poeta ineptus: nec tamen scit nihil, & est non inutilis. describo, & remitto. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Rep. quid ego tibi subtiliter? tota perijt: atq; hoc est miserior, quã reliquisti, quòd tũ uidebatur eiusmodi dominatio ciuitatem oppressisse, quæ iucunda esset multitudini, bonis autem ita molesta, ut tamen sine pernicie: nunc repente tãto in odio est omnibus, ut, quorsum eruptura sit, horreamus. nam iracundiam, atque intemperantiam illorum sumus experti, qui Catoni irati, omnia perdiderunt. sed ita lenibus uti uidebantur uenenis, ut posse uideremur sine dolore interire. nunc uero sibilis uulgi, sermonibus honestorũ, fremitu Italiæ, uereor, ne exarserint. equidem sperabam, ut sæpe etiam loqui tecum solebam, sic orbem Reip. esse conuersum, ut uix sonitum audire, uix impressam orbitam uidere possemus: & fuisset, si homines transitum tempestatis expectare potuissent: sed

cum diu occulte suspirassent, postea iam gemere, ad extremum uero loqui omnes, & clamare cœperunt. itaque ille amicus noster insolens infamiæ, semper in laude uersatus, circunfluens gloria, deformatus corpore, fractus animo, quò se conferat, nescit: progressum præcipitem, inconstãtem reditum uidet: bonos inimicos habet, improbos ipsos nõ amicos. ac uide mollitiem animi: nõ tenui lacrymas, cũ illum ante VIII. Cal. Sext. uidi de edictis Bibuli concionantem, qui antea solitus esset iactare se magnificentissime illo in loco, summo cum amore populi, cunctis fauentibus. ut ille tum humilis, ut demissus erat: ut ipse etiam sibi, non ijs solum, qui aderant, displicebat. ò spectaculum uni Crasso iucundum, cæteris non item. nam, quia deciderat ex astris, lapsus potius, quàm progressus uidebatur. & ut Apelles, si Venerem, aut si Protogenes Ialysum illum suum cœno oblitum uideret, magnũ, credo, acciperet dolorem: sic ego hunc, omnibus à me pictum, & politum artis coloribus, subito deformatũ non sine magno dolore uidi. quanquam nemo putabat propter Clodianum negotium me illi amicum esse debere. tamen tantus fuit amor, ut exhauriri nulla posset iniuria. itaque Archilochia in illum edicta Bibuli populo ita sunt iucunda, ut eum locum, ubi proponuntur, præ multitudine eorum, qui legunt, transire nequeamus; ipsi ita acerba, ut tabescat dolore; mihi mehercule molesta, ꝙ et eũ, quem semper dilexi, nimis excruciant; & timeo, tam uehemẽs uir, tamq; acer in ferro, et tã insuetus contumeliæ ne omni animi impetu dolori, et iracũdiæ pareat. Bibuli qui sit exitus futurus,

nescio. ut nunc res se habet, admirabili gloria est. qui cum omnia in mensem Oct. distulisset; quod solet ea res populi uoluntatem offendere, putarat Cæsar oratione sua posse impelli cōcionem, ut iret ad Bibulum. multa cum seditiosissime diceret, uocem exprimere nō potuit. quid quæris? sentiunt se nullam ullius partis uolūtatem tenere. eo magis uis nobis est timenda. Clodius inimicus est nobis. Pompeius confirmat, eum nil esse facturum contra me. mihi periculosum est credere. ad resistendum me paro. studia spero me summa habiturum omnium ordinum. te cum ego desidero, tum uero res ad tempus illud uocat. plurimum consilij, animi, præsidij denique mihi, si te ad tēpus uidero, accesserit. Varro satis mihi facit. Pompeius loquitur diuinitus. spero nos aut cum summa gloria, aut certe sine molestia esse discessuros. Tu, quid agas, quemadmodum te oblectes, quid cum Sicyonijs egeris, ut sciam cura. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAM uellem Romæ mansisses: quod egisses profecto, si hæc fore putassemus: nam Pulchellum nostrum facillime teneremus, aut certe, quid esset facturus, scire possemus. nunc se res sic habet. uolitat, furit, nil habet certi, multis denūtiat; quod sors obtulerit, id acturus uidetur. cū uidet, quo sit in odio status hic rerū; in eos, qui hæc egerunt, impetū facturus uidetur. cum autē rursus opes, & uim exercitus recordatur, cōuertit se in nos. nobis autem ipsis tum uim, tum iudiciū minatur. cum hoc Pōpeius egit, et, ut ad me ipse referebat (alium

enim habeo neminem testem) uehementer egit, cum di=
ceret, in summa se perfidiæ, & sceleris infamia fore, si
mihi periculum crearetur ab eo, quem ipse armasset,
quem plebeium fieri passus esset: sed fidem recepisse
sibi & ipsum, & Appium de me: hanc si ille non ser=
uaret, ita laturum, ut omnes intelligerēt, nihil sibi anti
quius amicitia nostra fuisse. hæc, & in eam sentētiam
cum multa dixisset, aiebat illum primo sanè diu multa
contra, ad extremū autē manus dedisse, & affirmasse
nil se contra eius uoluntatem esse facturū. sed postea
tamen ille nō destitit de nobis asperrime loqui. quod si
nō faceret, tamē ei nihil crederemus, atque omnia, sicut
facimus, pararemus. nūc ita nos gerimus, ut in dies sin
gulos & studia in nos hominum, & opes nostræ au=
geātur. Rēp. nulla ex parte attingimus. in causis, atque
in illa opera nostra forensi, summa industria uersa=
mur. quod egregie non modo ijs, qui utuntur opera,
sed etiam in uulgus gratum esse sentimus. domus cele
bratur: occurritur: renouatur memoria Consulatus:
studia significantur: in eā spem adducimur, ut nobis
ea contentio, quæ impendet, interdum non fugienda ui=
deatur. nunc mihi & cōsilijs opus est tuis, & amore,
& fide. quare aduola. expedita mihi erunt omnia, si
te habebo. multa per Varronem nostrum agi possunt,
quæ te urgente erunt firmiora: multa ab ipso Publio
elici, multa cognosci, quæ tibi occulta esse nō poterunt:
multa etiam: sed absurdum est singula explicare, cum
ego te requiram ad omnia. unum illud tibi persuadeas
uelim, omnia mihi fore explicata, si te uidero. sed to=
tum est in eo, si ante, quàm ille ineat magistratum.

puto, Pompeium Crasso urgente, si tu aderis, qui per βοώπιδα ex ipso intelligere possis, qua fide ab illis agatur, nos aut sine molestia, aut certe sine errore futuros. precibus nostris, & cohortatione nō indiges. quid mea uoluntas, quid tempus, quid rei magnitudo postulet, intelligis. De Rep. nihil habeo ad te scribere, nisi summum odium omnium hominū in eos, qui tenēt omnia. mutationis tamen spes nulla. sed quod facile sentias, tædet ipsum Pompeium, uehementerq́; pœnitet. nō prouideo satis, quem exitum futurum putem. sed certo uidentur hæc aliquò eruptura. Libros Alexandri, negligentis hominis, et nō boni poetæ, sed tamen nō inutilis, tibi remisi. Numerium Numestium libenter accepi in amicitiam, & hominem grauem, & prudentem, & dignum tua commendatione cognoui. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNQVAM *ante arbitror te epistolā meā legisse, nisi mea manu scriptam. ex eo colligere poteris, quātā occupatione distinear: nam, cum uacui tēporis nil haberem, & cum recreādæ uoculæ causa necesse esset mihi ambulare, hæc dictaui ambulans. primum igitur illud te scire uolo, Sampsiceramum nostrum amicū uehementer sui status pœnitere, restituiq́; in eū locum cupere, ex quo decidit, doloremq́; suum impertire nobis, et medicinam interdum aperte quærere, quā ego possum inuenire nullā: deinde omnes illius partis auctores, ac socios nullo aduersario consenescere: consensionē uniuersorum nec uoluntate, nec sermone maiorē unquam*

fuiſſe. Nos autem (nam id te ſcire cupere certo ſcio) publicis conſilijs nullis interſumus, totosq; nos ad forenſem operam, laboremq; cõtulimus . ex quo, quod facile intelligi poſſit, in multa cõmemoratione earum rerũ, quas geſſimus, deſiderioq; uerſamur. ſed βοώπιδος noſtri conſanguineus non mediocres terrores iacit, atque denuntiat, & Sampſiceramo negat, cæteris præ ſe fert, & oſtentat . quam ob rẽ, ſi me amas tantum, quãtum profecto amas ; ſi dormis, expergiſcere ; ſi ſtas, ingredere ; ſi ingrederis, curre ; ſi curris, aduola . credibile nõ eſt, quantum ego in conſilijs, & prudentia tua, quodq; maximum eſt, quãtum in amore, & fide ponam . magnitudo rei longam orationem fortaſſe deſiderat : cõiunctio uero noſtrorum animorum breuitate contenta eſt . permagni noſtra intereſt, te, ſi comitijs non potueris, at declarato illo, eſſe Romæ. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

QVAS Numeſtio literas dedi, ſic te his euocabam, ut nihil acrius, neque incitatius fieri poſſet . ad illam celeritatem adde etiam ſi quid potes . ac ne ſis perturbatus : noui enim te, & non ignoro, quàm ſit amor omnis ſolicitus, atque anxius . ſed res eſt, ut ſpero, non tam exitu moleſta, quàm aditu . Vectius, ille, ille noſter index, Cæſari, ut perſpicimus, pollicitus eſt, ſeſe curaturum, ut in aliquam ſuſpicionem facinoris Curio filius adduceretur . itaque inſinuatus in familiaritatem adoleſcentis, & cum eo, ut res indicat, ſæpe congreſſus, rem in eum locum dedu-

xit, ut diceret sibi certum esse cum suis seruis in Pompeium impetum facere, eumq; occidere. hoc Curio ad patrem detulit, ille ad Pompeium. res delata ad senatũ est. introductus Vectius, primo negabat se unquam cum Curione restitisse: neque id sanè diu, nã statim fidem publicam postulauit. reclamatum est. tum exposuit manum fuisse iuuentutis duce Curione, in qua Paulus initio fuisset, & Cn. Cepio hic Brutus, & Lentulus Flaminis filius conscio patre: postea C. Septimium scribam Bibuli pugionem sibi à Bibulo attulisse. quod totum irrisum est: Vectio pugionem defuisse, nisi ei Cõsul dedisset. eoq; magis id eiectum est, quod ad III. Id. Maij Bibulus Pompeium fecerat certiorem, ut caueret insidias. in quo ei Pompeius gratias egerat. introductus Curio filius, dixit ad ea, quæ Vectius dixerat: maximeq; in eo tum quidem Vectius est reprehensus, quòd dixerat adolescentum consilium, ut in foro cum gladiatoribus Gabinij Pompeium adorirentur, in eo principẽ Paulum fuisse, quem constabat eo tempore in Macedonia fuisse. fit S. C. ut Vectius, quòd confessus esset se cum telo fuisse, in uincula conijceretur: qui eum emisisset, cõtra Remp. esse facturum. res erat in ea opinione, ut putarent id esse actum, ut Vectius in foro cum pugione, & item serui eius comprehenderentur cum telis, deinde ille se diceret indicaturum. idq; ita actum esset, nisi Curiones rem ante ad Pompeium detulissent. tum S. C. in concione recitatũ est. postero autem die Cæsar, is, qui olim, Prætor cum esset, Q. Catulum ex inferiore loco iusserat dicere, Vectium in Rostra produxit, eumq; in eo loco constituit, quò Bibulo Cos. aspirare

non

non liceret . hic ille omnia, quæ uoluit, de Rep. dixit, ut qui illuc factus, institutusq; uenisset . primum Cepionem de oratione sua sustulit, quem in senatu acerrime nominarat : ut appareret, noctem, & nocturnam deprecationem intercessisse . deinde quos in senatu ne tenuissima quidem suspicione attigerat, eos nominauit : Lucullum, à quo solitum esse ad se mitti C. Fannium, illum, qui in P. Clodium subscripserat : L. Domitium, cuius domum constitutam fuisse, unde eruptio fieret . me nõ nominauit: sed dixit, consularem disertum, uicinum Cõsulis, sibi dixisse, Ahalam Seruilium aliquẽ, aut etiã Brutum opus esse reperiri . addidit ad extremum, cum iam dimissa cõcione reuocatus à Vatinio fuisset, se audisse à Curione, his de rebus conscium esse Pisonem generum meum, & M . Laterensem . nunc reus erat apud Crassum Diuitem de ui, &, cum esset damnatus, erat iudicium postulaturus : quod si impetrasset, iudicia fore uidebantur . ea nos, utpote qui nihil contemnere solemus, non pertimescebamus . hominum quidem summa erga nos studia significabantur: sed prorsus uitæ tædet : ita sunt omnia omniũ miseriarum plenissima. modo cædem timueramus, quam oratio fortissimi senis Q. Considij discusserat : ea, quam quotidie timere potueramus, subito exorta est . quid quæris? nil me infortunatius, & Catulo, cum splendore uitæ, tum hoc tempore . nos tamen in his etiam miserijs erecto animo, et minime perturbato sumus, honestissimeq; dignitatem nostrã, & magna cura tuemur. Pompeius de Clodio iubet nos esse sine cura, et summã in nos beneuolentiam omni ratione significat . te habere con-

filiorum auctorem, solicitudinum socium, omni in cogitatione coniunctum cupio. quare, ut Numestio mãdaui, tecũ ut ageret, item, atq; eo, si potest, acrius te rogo, ut plane ad nos aduoles. respiraro, si te uidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

C VM aliquem apud te laudaro tuorum familiarium, uolã illum scire ex te me id fecisse, ut nuper me scis scripsisse ad te de Varronis erga me officio, te ad me rescripsisse eã rem summæ tibi uoluptati esse. sed ego mallẽ ad illum scripsisses, mihi illum satisfacere: mirabiliter enim moratus est, sicut nosti, ἑλικτὰ καὶ οὐδὲν. nos tenemus præceptũ illud, τὰς τῶν κρατούντων. at hercule alter tuus familiaris Hortensius q̃ plena manu, quàm ingenue, quàm ornate nostras laudes in astra sustulit, cum de Flacci Prætura, et de illo tempore Allobrogum diceret. sic habeto, nec amãtius, nec honorificentius, nec copiosius potuisse dici. ei te hoc scribere à me tibi esse missum, sanè uolo. sed quid tu scribas? quẽ iam ego uenire, atque adesse arbitror. ita enim egi tecum superioribus literis. ualde te expecto, ualde desidero, neque ego magis, quàm ipsa res, & tempus poscit. his de negotijs quid scribã ad te, nisi idem quod sæpe? Rep. nil desperatius: his, quorum opera, nihil maiore odio. Nos, ut opinio, & spes, & cõiectura nostra fert, firmissima beneuolentia hominum muniti sumus. quare aduola: aut expedies nos omni molestia, aut eris particeps. ideo sum breuior, quòd, ut spero, coràm breui conferre, quæ uolumus, licebit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER III.

CICERO ATTICO S.

CVM antea maxime nostra interesse arbitrabar, te esse nobiscum: tũ uero, ut legi rogationem, intellexi ad iter, quod cõstitui, nil mihi optatius cadere posse, q̃ ut tu me quamprimum consequare, ut, cũ ex Italia profecti essemus, siue per Epeirũ iter esset faciundum, tuo, tuorumq; præsidio uteremur; siue aliud quid agendũ esset, certum consiliũ de tua sentẽtia capere possemus. quam ob rem te oro, des operã, ut me statim consequare. facilius potes, quoniã de prouincia Macedonia perlata lex est. pluribus uerbis tecũ agerẽ, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur. Vale.

CICERO ATTICO S.

ITINERIS nostri causa fuit, quòd nõ habebam locum, ubi pro meo iure diutius esse possem, quàm in fundo Sicæ, præsertim nondũ rogatione correcta. et simul intelligebam, ex eo loco, si iter haberem, posse me Brũdusium referre; sine te autẽ non esse nobis illas parteis tenendas propter Antroniũ. nũc, ut ad te antea scripsi, si ad nos ueneris, cõsiliũ totius rei capiemus. iter esse molestũ scio: sed tota calamitas omneis molestias habet. plura scribere nõ possũ, ita sũ animo pculso, et abiecto. Cura ut ualeas. D. VI. Id. Apr. Naryci Locridis.

CICERO ATTICO S.

VTINAM illum diem uideam, cum tibi agam gratias, quòd me uiuere coegisti. adhuc quidem ualde me pœnitet. sed te oro, ut ad me Vibonem statim uenias, quò ego multis de causis conuerti iter meum. sed eò si ueneris, de toto itinere, ac fuga mea consilium capere potero. si id non feceris, mirabor. sed confido te esse facturum. Vale.

CICERO ATTICO S.

MISERIAE nostræ potius uelim, q̃ inconstantiæ tribuas, ꝙ à Vibone, quò te arcessebamus, subito discessimus: allata est enim nobis rogatio de pernicie mea: in qua quod confectũ esse audieramus, erat huiusmodi, ut mihi ultra quadringenta millia liceret esse. illò cum peruenire non liceret, statim iter Brundusiũ uersus contuli ante diem rogationis, ne et Sica, apud quem eram, periret, et ꝙ Melitæ esse non licebat. nunc tu propera, ut nos consequare, si modo recipiemur. adhuc inuitamur benigne: sed, quod superest, timemus. me mi Pomponi ualde pœnitet uiuere. qua in re apud me tu plurimũ ualuisti. sed hæc coràm. fac modo, ut uenias. Vale.

CICERO ATTICO S.

TERENTIA tibi et sæpe, & maximas gratias agit. id est mihi gratissimum. ego uiuo miserrimus, et maximo dolore conficior. ad te quid scribã, nescio: si enim

es Romæ, iam me aſſequi non potes: ſin es in uia; cum eris me aſſecutus, coram agemus, quæ erũt agẽda. tãtũ te oro, ut, quoniã me ipſum ſemper amaſti, eodẽ amore ſis: ego.n.idẽ ſum: inimici mei mea mihi, nõ me ipſum ademerũt. Cura ut ualeas. VIII. Id. Apr. Thurij.

CICERO ATTICO S.

NON fuerat mihi dubium, quin te Tarenti, aut Brundusij uiſurus eſſem: idq; ad multa pertinuit, in eis, ut et in Epeiro conſiſteremus, & de reliquis rebus tuo conſilio uteremur. quoniã id non contigit, erit hoc quoq; in magno numero noſtrorũ malorũ. nobis iter eſt in Aſiã, maxime Cyzicũ. tibi meos cõmendo. me uix, miſereq; ſuſtento. Vale. D. XIIII. Cal. Maij, Tarenti.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM ueni ad Cal. Maias. eo die pueri tui mihi à te literas reddiderunt: et alij pueri poſt diẽ tertium eius diei literas alias attulerunt. Quod me rogas, & hortaris, ut apud te in Epeiro ſim: uoluntas tua mihi ualde grata eſt, & minime noua, & cõſilium mihi quidem optatum, ſi liceret ibi omne tempus cõſumere (odi enim celebritatem, fugio homines, lucẽ aſpicere uix poſſum: eſſet mihi iſta ſolitudo, præſertim tam familiari in loco, non amara) ſed itineris cauſa, ut diuertar, primũ eſt deuium, deinde ab Antronio, & cæteris quatridui: deinde ſine te. nam caſtellum munitum habitanti mihi prodeſſet, tranſeunti nõ eſt neceſſarium.

quòd si auderem, Athenas peterem. sanè ita cadebat, ut uellem. nunc & nostri hostes ibi sunt, & te nō habemus, & ueremur, ne interpretentur, illud quoq; oppidū ab Italia non satis abesse: nec scribis, quam ad diem te expectemus. Quod me ad uitam uocas: unum efficis, ut à me manus abstineā: alterū nō potes, ut me nō nostri cōsilij utiq; pœniteat: quid enim est, quod me retineat? præsertim si spes ea non est, quæ nos proficiscētes prosequebatur. non faciam, ut enumerem miserias omnes, in quas incidi per summam iniuriam, & scelus non tam inimicorum meorum, quàm inuidorū; ne & meum mœrorem exagitem, & te in eundē luctum uocem. hoc confirmo, neminem unquam tāta calamitate esse affectum, nemini mortem magis optandam fuisse. cuius oppetendæ tempus honestissimum prætermissum est. reliqua tempora non sunt tam ad medicinā, quàm ad finē doloris. De Rep. uideo te colligere omnia, quæ putes aliquam spem mihi posse afferre mutandarū rerum. quæ quāquam exigua sunt: tamen, quoniā placet, expectemus. Tu nihilo minus, si properaris, nos consequere: nā aut accedemus in Epeirū, aut per Candauiam tarde ibimus. dubitationem autem de Epeiro non inconstantia nostra afferebat, sed quòd de fratre, ubi eum uisuri essemus, nesciebamus. quem quidē ego nec quomodo uisurus, nec ubi dimissurus sim, scio. id est maximum, & miserrimum mearū omnium miseriarū.

Ego & sæpius ad te, & plura scriberem, nisi mihi dolor meus cum omneis parteis mentis, tum maxime huius generis facultatem ademisset. uidere te cupio. Cura, ut ualeas. Prid. Cal. Maij, Brūdusij, proficiscens.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM ad te, quas ob causas in Epeirum non essemus profecti; ꝙ & Achaia propè esset, plena audacissimorum inimicorum; & exitus difficiles haberet. cũ inde proficisceremur, accessit, cum Dyrrhachij essemus, ut duo nuntij afferrẽtur; unus, classe fratrem Epheso Athenas; alter, pedibus per Macedoniam uenire. itaque illi obuiam misimus Athenas, ut inde Thessalonicam ueniret. ipsi processimus, & Thessalonicam ad X. Cal. un. uenimus. neque de illius itinere quicquam certi habebamus, nisi eum ab Epheso ante aliquãto profectum. nunc, istic quid agatur, magnopere timeo. quanquam tu altera epistola scribis, Idib. Maijs, audire, fore, ut acrius postularet; altera, iam esse mitiora. sed hæc pridie data, quàm illa: quo conturbor magis. itaque, cum meus me mœror quotidianus lacerat, & cõficit: tum uero hæc addita cura uix mihi uitam reliquam facit. sed & nauigatio perdifficilis fuit, & ille incertus, ubi ego essem, fortasse alium cursum petiuit: nam Phaeto lib. eum nõ uidit: uento reiectus ab illo in Macedoniam, Pellæ mihi præsto fuit. reliqua quàm mihi timenda sint, uideo. nec, quid scribam, habeo: & omnia timeo. nec tam miserum est quicquam, quod nõ in nostram fortunam cadere uideatur. equidem adhuc miser in maximis meis erumnis, et luctibus hoc metu adiecto maneo Thessalonicæ suspẽsus, nec audeo quicquam. Nunc ad ea, quæ scripsisti. Tryphonẽ Cæcilium nõ uidi. Sermonẽ tuũ, & Põpeij cognoui ex tuis literis. Motũ in Rep. non tantũ ego uideo,

quantum tu aut uides, aut ad me consolandum affers: Tigrane enim neglecto, sublata sunt omnia. Varroni me iubes agere gratias: faciam: item Hypsæo. Quod suades, ne longius discedamus, dum acta mensis Maij ad nos perferantur: puto me ita esse facturum, sed ubi, nō dum statui: atque ita perturbato sum animo de Quinto, ut nihil queam statuere: sed tamen statim te faciam certiorem. Ex epistolarum mearū inconstantia puto te mentis meæ motum uidere. qui, etsi incredibili, & singulari calamitate afflictus sum, tamē nō tam est ex miseria, quàm ex culpæ nostræ recordatione commotus: cuius enim scelere impulsi, ac proditi simus, iam profecto uides: atque utinam iam ante uidisses, neque totum animum tuum mœrori mecum simul dedisses. quare, cum me afflictum, & confectum luctu audies, existimato me stultitiæ meæ pœnam ferre grauius, q̃ euenti, quòd ei crediderim, quem esse nefarium nō putaram. me & meorum malorum memoria, & metus de fratre in scribendo impedit. tu ista omnia uide, & guberna. Terentia tibi maximas gratias agit. literarum exemplum, quas ad Pompeium scripsi, misi tibi. Vale. D. IIII. Cal. Maij, Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS frater cum ex Asia discessisset ante Cal. Maias, & Athenas uenisset Idibus, ualde fuit ei properandum, ne quid absens acciperet calamitatis, si quis forte fuisset, qui contentus nostris malis non esset. itaque malui eum properare Romam, quàm ad me uenire. & simul (dicam enim quod uerum est, ex quo

magnitudinem miſeriarum mearum perſpicere poſſis) animum inducere non potui, ut aut illum amantiſſimum mei, molliſſimo animo, tanto in mœrore aſpicerem, aut meas miſerias luctu afflictas, & perditam fortunam illi offerrem, aut ab illo aſpici paterer. atque etiam illud timebam, quod profecto accidiſſet, ne à me digredi non poſſet. uerſabatur mihi tempus illud ante oculos, cum ille aut lictores dimitteret, aut ui euelleretur ex complexu meo. huius acerbitatis euentum altera acerbitate non uidendi fratris uitaui. in hunc me caſum uos uiuendi auctores impuliſtis. itaque mei peccati luo pœnas. quanquam tuæ me literæ ſuſtentãt, ex quibus, quantum tu ipſe ſperes, facile perſpicio. quæ quidem tamen aliquid habebant ſolatij ante, quã eò ueniſti, A POMPEIO. nunc Hortenſiũ allice, & eiuſmodi uiros. obſecro mi Pomponi nondũ perſpicis, quorum opera, quorum inſidijs, quorũ ſcelere perierimus? ſed tecum hæc coràm agemus. tantũ dico, quod ſcire te puto: nos nõ inimici, ſed inuidi perdiderũt. nunc ſi ita ſunt, quæ ſperas, ſuſtinebimus nos, et ſpe, qua iubes, nitemur. ſin, ut mihi uidẽtur, infirma ſunt; quod optimo tẽpore facere nõ licuit, minus idoneo fiet. Terẽtia tibi ſæpe gratias agit. Mihi etiã unum de malis in metu eſt fratris miſeri negotiũ. quod, ſi ſciam, cuiuſmodi ſit; ſciam, quid agẽdum mihi ſit. Me etiã nunc iſtorũ beneficiorũ, et literarũ expectatio, ut tibi placet, Theſſalonicæ tenet. ſi quid erit noui allatũ, ſciã, de reliquo quid agendum ſit. Tu, ſi, ut ſcribis, Cal. un. Roma profectus es, propediem nos uidebis. literas, quas ad Pompeium ſcripſi, tibi miſi. Vale. Idib. Iun. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ACTA quæ eſſent uſque ad VIII. Cal. Iun. cognoui ex tuis literis. reliqua expectabam, ut tibi placebat, Theſſalonicæ. quibus allatis, facilius ſtatuere potero, ubi ſim: nā ſi erit cauſa, ſi quid agetur, ſi ſpem uidero, aut ibidē operiar, aut me ad te conferā: ſin, ut tu ſcribis, iſta euanuerint, aliud aliquid uidebimus. omnino adhuc nihil mihi ſignificatis, niſi diſcordiam iſtorum, quæ tamē inter eos de omnibus potius rebus eſt, q̃ de me. itaque, quid ea mihi proſit, neſcio. ſed tamē, quoad me uos ſperare uultis, uobis obtemperabo. Nā quod me tam ſæpe, & tam uehemēter obiurgas, & animo infirmo eſſe dicis: quæſo, ecquod tantū malum eſt, quod in mea calamitate nō ſit? ecquis unquam ex tam amplo ſtatu, in tam bona cauſa, tantis facultatibus, ingenij, cōſilij, gratiæ, tātis præſidijs bonorū omniū cōcidit? poſſum obliuiſci, qui fuerim; nō ſentire, qui ſim? quo careā honore? qua gloria? quibus liberis? quibus fortunis? quo fratre? quem ego (ut nouum calamitatis genus attendas) cum pluris facerem, quàm me ipſum, ſemperq́; feciſſem, uitaui, ne uiderem, ne aut illius luctum, ſqualloremq́; aſpicerem, aut me, quem ille florentiſſimum reliquerat, perditum illi, afflictumq́; offerrē. mitto cætera intolerabilia: etenim fletu impedior. hic utrum tandē ſum accuſandus? ꝙ doleo, an quòd commiſi, ut hæc aut non retinerem (quod facile fuiſſet, niſi intra parietes meos de mea pernicie conſilia inirētur) aut certe uiuus amitterem? hæc eo ſcripſi, ut potius releuares me, quod facis, quàm aut caſtigatione, aut obiurgatione dignum

putares. eóq; ad te minus multa ſcribo, ꝙ & mœrore impedior, &, quid expectem iſtinc, magis habeo, quàm quid ipſe ſcribam. quæ ſi erunt allata, faciam te noſtri conſilij certiorem. tu, ut adhuc feciſti, quamplurimis de rebus ad me uelim ſcribas, ut prorſus ne quid ignorem. Vale. XIIII. Cal. Quint. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ME ET tuæ literæ, & quidam boni nuntij, non optimis tamen auctoribus, et expectatio ueſtrarum literarum, &, ꝙ tibi ita placuerat, adhuc Theſſalonicæ tenebant. ſi accepero literas, quas expecto; ſi ſpes erit ea, quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam; ſi nõ erit, faciam te certiorem, quid egerim. Tu me, ut facis, opera, conſilio, gratia iuua: conſolari iam deſine: obiurgare uero noli. quod cum facis, ut ego tuum amorem, & dolorem deſidero: quem ita affectum mea erumna eſſe arbitror, ut te ipſum conſolari nemo poſſit. Quintum fratrem optimum, humaniſſimumq; ſuſtenta. Ad me, obſecro te, ut omnia certa perſcribas. Vale. D. IIII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO. S.

TV quidem ſedulo argumentaris, quid ſit ſperandum, et maxime per ſenatum. idemq; caput rogationis proponi ſcribis, quare in ſenatu dici nihil liceat: itaque ſiletur. hic tu me accuſas quòd me affſictem; cum ita ſim afflictus, ut nemo unquam: quod tute intelligis. ſpem oſtẽdis ſecundũ comitia. quæ iſta eſt eodẽ Tribuno pl.

& inimico Conſule Deſ? percuſſiſti autem me etiam de oratione prolata. cui uulneri, ut ſcribis, medere, ſi quid potes. ſcripſi equidem olim ei iratus, quòd ille prior ſcripſerat, ſed ita compreſſeram, ut nunquam emanaturã putarem: quo modo exciderit, neſcio. ſed quia nunquã accidit, ut cum eo uerbo uno concertarem, & quia ſcripta mihi uidetur negligentius, quàm cæteræ: puto poſſe probari, non eſſe meam. id, ſi putas me poſſe ſanari, cures uelim. ſin plane perij, minus laboro. Ego etiam nunc eodem in loco iaceo ſine ſermone ullo, ſine cogitatione ulla. licet tibi, ut ſcribis, ſignificarem, ut ad me uenires Sidona: tamen intelligo te iſtic prodeſſe, hic ne uerbo quidem leuare me poſſe. non queo plura ſcribere: nec eſt, quod ſcribam. ueſtra magis expecto. Vale. XVI. Cal. Sext. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

QVOD ad te ſcripſeram, me in Epeiro futurũ: poſteaq̃ extenuari ſpem noſtrã, & euaneſcere uidi, mutaui cõſilium, nec me Theſſalonica cõmoui, ubi eſſe conſtituerã, quoad aliquid ad me de eo ſcriberes, quod proximis literis ſcripſeras, fore, uti ſecũdum comitia aliquid de nobis in ſenatu ageretur; id tibi Põpeium dixiſſe. qua de re, quoniam comitia habita ſunt, tuq; nil ad me ſcribis: perinde habebo, ac ſi ſcripſiſſes nihil eſſe, meq; temporis nõ longinqui ſpe ductũ eſſe moleſte ferã. Quem autem motũ te uidere ſcripſeras, qui nobis utilis fore uidetur, eũ nuntiant, qui ueniũt, nullum fore. In Tribunis pl. Deſſ. reliqua ſpes eſt. quã ſi expectaro, nõ erit, ꝙ putes me cauſæ meæ, ac uoluntati meorũ defuiſſe.

Quod me sæpe accusas, cur hunc meũ casum tam grauiter feram: debes ignoscere, cum ita me afflictum uideas, ut neminem unquam nec uideris, nec audieris. nã q; scribis te audire, me etiã mentis errore ex dolore affici: mihi uero mens integra est, atque utinam tam in periculo fuisset, cum ego ijs, quibus meam salutem carissimam esse arbitrabar, inimicissimis, crudelissimisq; usus sum: qui ut me paulum inclinari timore uiderũt, sic impulerunt, ut omni suo scelere, & perfidia abuterentur ad exitium meum. nunc, quoniam est Cyzicum nobis eundum, quo rarius ad me literæ perferẽtur, hoc uelim diligentius omnia, quæ putaris me scire opus esse, perscribas. Quintum fratrem meum fac diligas. quẽ ego miser si incolumem relinquo, non me totum perisse arbitrabor. Vale. Non. Sext.

CICERO ATTICO S.

EX TVIS literis plenus sum expectatione de Pompeio, quidnam de nobis uelit, aut ostendat: comitia enim credo esse habita. quibus absolutis, scribis illi placuisse agi de nobis. si tibi stultus esse uideor, qui sperem, facio tuo iussu, & scio te me ijs epistolis potius, & meas spes solitum esse remorari. nũc uelim mihi plane perscribas, quid uideas. scio nos nostris multis peccatis in hanc erumnam incidisse. ea si qui casus ex parte correxerint, minus moleste feremus nos uixisse, & adhuc uiuere. ego propter uiæ celebritatem, & quotidianam expectationem rerum nouarum non commoui me adhuc Thessalonica, sed iam extrudimur, non à Plancio

(nã is quidem retinet) uerum ab ipso loco minime appósito ad tolerandam in tãto luctu calamitatem. In Epeirum ideo, ut scripseram, non iui, quòd subiti mihi uniuersi nuntij uenerãt, & literæ, quare nihil esset necesse quamproxime Italiam esse. hinc si aliquid à comitijs audierimus, nos in Asiam conuertemus: neque adhuc stabat, quò potissimum: sed scies. Vale. XII Cal. Sext. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI Idib. Sext. quatuor epistolas à te missas: unã qua me obiurgas, & rogas, ut sim firmior: alterã, qua Crassi libertũ ais tibi de mea solicitudine, macieq; narrasse: tertiam, qua demonstras acta in senatu: quartam de eo, quod à Varrone scribis tibi esse confirmatum de uoluntate Pompeij. ad primam tibi hoc scribo, me ita dolere, ut non modo à mente non deserar, sed id ipsum doleam, me, tam firma mẽte ubi utar, & quibus cum, non habere: nam si tu me uno non sine mœrore cares, quid me censes, qui & te, & omnibus? & si tu incolumis me requiris, quomodo à me ipsam incolumitatem desiderari putas? nolo commemorare, quibus rebus sim spoliatus, non solum quia non ignoras, sed etiã ne scindam ipse dolorem meum. hoc confirmo, neque tantis bonis esse priuatum quenquã, neque in tãtas miserias incidisse. dies autem non modo nõ leuat luctum hunc, sed etiam auget: nam cæteri dolores mitigantur uetustate, hic non potest non & sensu præsentis miseriæ, & recordatione præteritæ uitæ quotidie augeri: desidero enim non mea solum, neq; meos, sed me ipsum:

quid enim ſum? ſed non faciam, ut aut tuum animum angam querelis, aut meis uulneribus ſæpius manus afferam. nam quòd purgas eos, quos ego mihi ſcripſi inuidiſſe, & in eis Catonem: ego uero tantum illum puto ab iſto ſcelere abfuiſſe, ut maxime doleam plus apud me ſimulationem aliorum, quàm iſtius fidem ualuiſſe. cæteri, quos purgas, debét mihi purgati eſſe, tibi ſi ſunt. ſed hæc ſero agimus. Craſſi libertum nihil puto ſincere locutum. In ſenatu rem probe ſcribis actam. ſed quid Curio? an illam orationem nó legit? quæ unde ſit prolata, neſcio. ſed Axius eiuſdem diei ſcribens ad me acta, non ita laudat Curionem. at poteſt ille aliquid prætermittere. tu, niſi quod erat, profecto nó ſcripſiſti. Varronis ſermo facit expectationem Cæſaris. atque utinam ipſe Varro incumbat in cauſam. quod profecto cum ſua ſponte, tum te inſtante faciet. ego, ſi me aliquando ueſtri, & patriæ compotem fortuna fecerit, certe efficiam, ut maxime lætere unus ex omnibus amicis; meaq; officia, & ſtudia, quæ parum antea luxerunt (fatendum eſt enim) ſic exequar, ut me æque tibi, ac fratri, & liberis noſtris, reſtitutú putes. ſi quid in te peccaui, ac potius quoniam peccaui, ignoſce: in me enim ipſum peccaui uehementius. neque hæc eo ſcribo, quo te non meo caſu maximo dolore eſſe affectum ſciam: ſed profecto, ſi, quantum me amas, & amaſti, tantum amare deberes, ac debuiſſes, nunquam eſſes paſſus me, quo tu abundas, egere conſilio; nec eſſes paſſus mihi perſuaderi, utile nobis eſſe, legem de collegijs perferri. ſed tu tantum lacrymas præbuiſti dolori meo, quod erat amoris, tanquam ipſe ego:

quod meritis meis perfectum esse potuit, ut dies, & noctes, quid mihi faciendum esset, cogitares, id abs te meo, non tuo scelere prætermissum est. quòd si nō modo tu, sed quisquam fuisset, qui me Pompeij minus liberali responso perterritū à turpissimo consilio reuocaret, quod unus tu facere maxime potuisti: aut occubuissem honeste, aut uictores hodie uiueremus. hic mihi ignoscas: me enim ipsum multo magis accuso; deinde te, quasi me alterum; & simul meæ culpæ socium quæro. si restituor, etiam minus uidebimur deliquisse: abs teq; certe, quoniam nullo nostro, tuo ipsius beneficio diligemur. Quod te cum Culleone scribis de priuilegio locutum, est aliquid, sed multo est melius abrogari: si enim nemo impediet, sic est firmius: sin erit, qui ferri non sinat, idē S.C. intercedet. nec quicquā aliud opus est, quàm abrogari. nam prior lex nos nihil lædebat. quam si, ut est promulgata, laudare uoluissemus, aut, ut erat negligenda, negligere, nocere omnino nobis non potuisset. hic mihi primum non modo consilium defuit, sed etiam obfuit. cæci, cæci inquam fuimus in uestitu mutando, in populo rogando. quod, nisi nominatim mecum agi cœptum esset, fieri perniciosum fuit. sed pergo præterita, uerūtamen ob hāc causam, ut, si quid ageretur, legem illam, in qua popularia multa sunt, ne tangatis. uerum est stultum me præcipere, quid agatis, aut quo modo. utinam modo agatur aliquid. multa occultant tuæ literæ, credo ne uehementius desperatione perturber: quid enim uides agi posse, aut quo modo? per senatū ne? ast tute scripsisti ad me, quoddam caput legis Clodium in curiæ poste fixisse, ne referri, né ue dici liceret.

ci liceret. quo modo igitur Domitius se dixit relaturũ? quo modo autem iis, quos tu scribis, & de re dicẽtibus, & ut referretur, postulãtibus, Clodius tacuit? ac si per populum, poterit ne nisi de omniũ Tribunorũ pl. sentẽtiã? quid de bonis? quid de domo? poterit ne restitui? aut, si nõ poterit, egomet quomodo potero? hæc nisi uides expediri, quã in spem me uocas? si autẽ spei nihil est, quæ est mihi uita? itaq; expecto Thessalonicæ acta Cal. Sext. ex quibus statuam, in tuos ne agros confugiam, ut neq; uideam homines, quos nolim, & te, ut scribis, uideã, & propius sim. siquid agatur; idq; intellexi cum tibi, tum Quinto fratri placere: an abeam Cyzicum. nũc Pomponi, quoniam nil impertisti tuæ prudentiæ ad salutem meã, quod aut in me ipso satis esse consilij decreueras, aut te nil mihi plus debere, quàm ut præsto esses; quãdo quidem ego proditus, inductus, coniectus in fraudẽ, omnia mea præsidia neglexi, totã Italiam in me erectã ad me defendendũ destitui, & reliqui; me meis tradidi inimicis, inspectante, et tacente te, qui si nõ plus ingenio ualebas, quàm ego, certe timebas minus: si potes, erige afflictos, et in eo nos iuua. sin omnia sunt obstructa, id ipsum fac ut sciamus, & nos aliquando aut obiurgare, aut cõmuniter consolari desine. ego si tuã fidem accusarẽ, nõ me potissimũ tuis tectis crederem. meam amẽtiã accuso, quòd à te tantũ amari, quantũ ego uellem, putaui. quod si fuisset, fidem eandem, curã maiorem adhibuisses, me certe ad exitium præcipitantẽ retinuisses, istos labores, quos nunc in naufragiis nostris suscipis, non subisses. quare fac, ut omnia ad me perspecta, et explorata perscribas, meq;, ut facis, uelis esse aliquẽ, quoniam, qui fui,

& qui esse potui, iã esse nõ possum; et ut his literis, nõ te, sed me ipsum à me esse accusatum putes. si qui erũt, quibus putes opus esse meo nomine literas dari, uelim cõscribas, curesq; dandas. Vale. D. XIIII. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S.

TOTVM iter mihi incertum facit expectatio literarũ tuarum Cal. Sext. datarũ, nõ aliud aliquid, si spes erit. Epeirum; sin minus, Cyzicũ, aut aliud quid sequemur. tuæ quidem literæ, quo sæpius à me leguntur, hoc spem faciũt mihi minorem, quã cum lectæ sunt. tũ id, quod
* attulerunt ad spem, infirmant: ut facile appareat te & consolationi seruire, & ueritati. idq; te rogo plane, ut ad me, quæ scis, ut erunt; quæ putabis, ita scribas. Vale. D. XII. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S.

DE Quinto fratre nuntij nobis tristes, nec uarij uenerãt ex ante diem Non. Iun. usq; ad prid. Cal. Sept. eo autẽ die Liuinus M. Reguli lib. ad me à Regulo missus uenit. is omnino mentionẽ nullã factã esse nuntiauit, sed fuisse tamen sermonem de C. Clodij filio, isq; mihi tum à fratre literas attulit. sed postridie Sestij pueri uenerunt, qui à te literas attulerunt, non tam exploratas à timore, quàm sermo Liuini fuerat. sanè sum in meo infinito mœrore solicitus, et eo magis, ꝙ Appij quæstio ẽ.

Cætera, quæ ad me eisdẽ literis scribis de nostra spe, intelligo esse languidiora, quã alij ostẽdunt. ego autẽ, quoniam non longe ab eo tempore absumus, in quo res

dijudicabitur, aut ad te conferã me, aut etiã nunc circum hæc loca commorabor. Scribit ad me frater omnia sua per te unũ ſuſtineri. quid te aut horter, quod facis; aut agam gratias, quod nõ expectas? tantum uelim fortuna det nobis poteſtatẽ, ut incolumes amore noſtro perfruamur. Tuas literas ſemper maxime expecto. in quibus caue, ne aut diligentia tua mihi moleſta, aut ueritas acerba ſit. Vale. D. prid. Non. Sept.

CICERO ATTICO S.

EXPECTATIONEM nobis nõ paruã attuleras, cũ ſcripſeras Varronẽ tibi pro amicitia cõfirmaſſe, cauſam noſtrã Pompeiũ certe ſuſcepturũ; & ſimul à Cæſare ei literæ, quas expectaret, remiſſæ eſſent, auctorem etiã daturũ. utrũ id nihil fuit, an aduerſatæ ſunt Cæſaris literæ? an eſt aliquid in ſpe? etiã illud ſcripſeras, eũdẽ, ſecundũ comitia, dixiſſe. fac (ſi uides quãtis in malis iaceam, et ſi putas eſſe humanitatis tuæ) me, fac de tota cauſa noſtra certiorẽ: nã Q. frater homo mirus, q me tã ualde amat, omnia mittit ſpei plena, metuens credo defectionẽ animi mei. tuæ autẽ literæ ſunt uariæ: neq; enim me deſperare uis, nec temere ſperare. fac, obſecro te, ut omnia, quæ proſpici à te poſſunt, ſciamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVÒD eiuſmodi mihi literæ à uobis afferebantur, ut aliquid ex ijs eſſet expectandũ, ſpe, & cupiditate Theſſalonicæ detẽtus ſum. poſteaquã omnis actio huius anni confecta nobis uidebatur, in Aſiam ire nolui, quòd &

celebritas mihi odio est; &, si fieret aliquid à nouis magistratibus, abesse longe nolebã. itaq; in Epeirum ad te statui me conferre: nõ quo mea interesset loci natura, qui lucẽ omnino fugerẽ: sed aut ad salutẽ libẽtissime ex tuo portu proficiscar: aut, si ea præcisa erit, nusquã facilius hanc miserrimã uitam uel sustentabo, uel, quod multo est melius, abiecero. ero cũ paucis, multitudinem dimittã. me tuæ literæ nunquã in tantã spem adduxerunt, quãtam aliorũ. attamẽ mea spes etiã tenuior semper fuit, quã tuæ literæ. sed tamẽ, quoniã cœptum est, age, quoquo modo cœptũ est, et quacunq; de causa, non deserã neq; optimi, atq; unici fratris miseras, atque luctuosas preces, nec Sestij, cæterorumq; promissa, nec spẽ ærumnosissimæ mulieris Terẽtiæ, nec miserrimæ mulieris Tulliolæ obsecrationem, & fideles literas tuas. mihi Epeirus aut iter ad salutẽ dabit, aut, quod scripsi supra. te oro, & obsecro Põponi, si me omnibus amplissimis, carissimis, iucũdissimisq; rebus perfidia hominũ spoliatũ, si me à meis cõsiliarijs proditũ, et proiectũ uides, si intelligis me coactũ, ut ipse me, et meos pderẽ; ut me tua misericordia iuues, & Quintum fratrẽ, qui potest esse saluus, sustẽtes; Terẽtiã, liberosq; meos tueare; me, si putas te istic uisurum, expectes; si minus, inuisas, si potes, mihiq; ex agro tuo tantũ assignes, quãtũ meo corpore occupari potest; & pueros ad me cũ literis quamprimũ, & quã sæpissime mittas. Vale. XVI. Cal. Oct.

CICERO SALVTEM Q. CAECILIO Q. F. POMPONIANO ATTICO.

QVOD quidem ita esse, et auunculum tuum functum

esse officio, uehemētissime probo: gaudere me tum dicā, si mihi hoc uerbo licebit uti. me miserū, quā omnia essent ex sentētia, si nobis animus, si cōsiliū, si fides eorū, quibus credidimus, nō defuisset. quæ colligere nolo, ne augeam mœrorē. sed tibi uenire in mētem certo scio, quæ uita esset nostra, quæ suauitas, quæ dignitas. ad quæ recuperāda per fortunas incūbe, ut facis, diēq; natalem reditus mei cura ut in tuis ædibus amœnissimis agam tecū, & cū meis. ego huic spei, & expectationi, * quæ nobis proponitur, maxime tamen uolui præstolari apud te in Epeiro. sed ita ad me scribitur, ut putē esse cōmodius nos eisdem in locis esse. De domo, & Curionis oratione, ut scribis, ita est. in uniuersa salute, si ea modo nobis restituetur, inerunt omnia. ex quibus nihil malo, quā domū. sed tibi nihil mādo nominatim. me totū tuo amori, fideiq; cōmendo. Quòd te in tanta hæreditate ab omni occupatione expedisti, ualde mihi gratū est. Quod facultates tuas ad meam salutē pollicetis, ut omnibus rebus à te præter cæteros iuuer: id quātū sit præsidiū, uideo: intelligoq;, te multas parteis meæ salutis & suscipere, et posse sustinere, neq;, ut ita facias, rogandū esse. Quod me uetas quicq̄ suspicari accidisse ad animū tuum, quod secus à me erga te cōmissum, aut prætermissum uideretur: geram tibi morem, et liberabor ista cura: tibi tamē eo plus debebo, quo tua in me humanitas fuerit excelsior, quā in te mea. Velim, quid uideas, quid intelligas, quid agatur, ad me scribas, omneisq; ad nostrā salutem adhortere. Rogatio Sestij neq; dignitatis satis habet, nec cautionis: nā & nominatim ferre oportet, et de bonis diligētius scribi: et id

animaduertas uelim. Vale. IIII. Non. Oct. Thes-*salonicæ.*

CICERO ATTICO S.

TRIGINTA *dies erant ipsi, cum has dabam literas, per quos nullas à uobis acceperam. mihi auté erat in animo, iam, ut antea ad te scripsi, ire in Epeirum, et ibi omnem casum potissimum expectare.* Te oro, *ut, si quid erit, quod perspicias, quancũque in parté, quá ple-nissime ad me scribas, et meo nomine, ut scribis, literas, quibus putabis opus esse, ut des.* Vale. V. Cal. Nou.

CICERO ATTICO S.

ETSI *diligéter ad me* Quintus *frater, &* Piso, *quæ es-sent acta, scripserant: tamen uellem tua te occupatio nõ impedisset, quo minus, ut cõsuesti, ad me, quid ageretur, & quid intelligeres, perscriberes. me adhuc* Plancius *li-beralitate sua retinet iam aliquoties conatũ ire in* Epei-*rum. spes homini est iniecta, non eadé, quæ mihi, posse nos unà decedere. quam rem sibi magno honori sperat fore. sed iam, cum aduentare milites dicétur, faciendũ nobis erit, ut ab eo discedamus. quod cum faciemus, ad te statim mittemus, ut scias, ubi simus.* Lentulus *suo in nos officio, quod et re, & promissis, & literis declarat, spẽ nobis nõ nullã affert* Pompey *uoluntatis: sæpe enim tu ad me scripsisti, eum totum esse in illius potestate.* De Metello *scripsit ad me frater, quantũ speraret, profe-ctum esse per te. mi* Pomponi *pugna, ut tecũ, & cum meis mihi liceat uiuere: & scribe ad me omnia. premor*

cum luctu, tum desiderio omnium rerum, quæ mihi me cariores semper fuerant. Cura, ut ualeas.

Ego, quòd, per Thessaliam si irem in Epeirũ, perdiu nihil erã auditurus, & q̃ mei studiosos habeo Dyrrhachinos, ad eos perrexi, cum illa superiora Thessalonicæ scripsissem. inde cum ad te me conuertam, faciam, ut scias. tuq́; ad me uelim omnia quamdiligentissime, cuicuimodi sunt, scribas. ego iam aut rẽ, aut ne spem quidem expecto. Vale. VI. Cal. Dec. Dyrrhachij.

CICERO ATTICO S.

AD V. Cal. Dec. treis epistolas à te accepi, unam datam ad VIII. Cal. Nou. in qua me hortaris, ut forti animo mẽsem Ian. expectem: eaq́;, quæ ad spem putas pertinere, de Lẽtuli studio, de Metelli uoluntate, de tota Põpeij ratione perscribis. in altera epistola præter consuetudinem tuam diem non adscribis, sed satis significas tempus: lege enim ab octo Tribunis pl. promulgata, scribis te eas literas eo ipso die dedisse, id est ad IIII. Cal. Nou. &, quid putes utilitatis eam promulgationem attulisse, scribis. in quo si etiam nostra salus cum hac lege desperata erit, uelim pro tuo in me amore hãc inanem meam diligentiam miserabilem potius, quàm ineptam putes: sin est aliquid spei, des operam, ut maiore diligentia posthac à nostris magistratibus defendamur. nam ea ueterum Tribunorum pl. rogatio tria capita habuit: unum de reditu meo, scriptum incaute: nihil enim restituitur præter ciuitatem, & ordinem, quod mihi pro meo casu satis est: sed quæ cauenda

fuerint,& quo modo,te non fugit. alterum caput est tralatitiũ de impunitate,si quid cõtra alias leges eius legis ergò factum sit. tertium caput, mi Pomponi,quo consilio,& à quo sit inculcatum,uide: scis enim Clodiũ sanxisse,ut uix,aut omnino nõ posset nec per senatum, nec per populũ infirmari sua lex. sed uides nunquã esse obseruatas sanctiones earum legem, quæ abrogarẽtur: nã,si id esset,nulla ferè abrogari posset: neq; enim ulla est,quæ non ipsa se sepiat difficultate abrogationis. sed cum lex abrogatur,illud ipsum abrogaretur,quomodo eã abrogari oporteat. hoc cũ re uera ita sit;cũ semper ita habitũ,obseruatumq; sit: octo nostri Tribuni pl. caput posuerũt hoc? SI QVID IN HAC ROGATIONE SCRIPTVM EST,QVOD PER LEGES,PLEBISVE SCITA, HOC EST QVOD PER LEGEM CLODIAM PROMVLGARE, ABROGARE, DEROGARE,OBROGARE SINE FRAVDE SVA NON LICEAT, NON LICVERIT; QVOD, VEL QVI PROMVLGAVIT, DEROGAVIT, OB EAM REM POENAE, MVLTAE VE SIT EH. IN R. atq; hoc in illis Tribunis pl. nõ lædebat lege enim collegij sui nõ tenebãtur: quo maior est suspicio malitiæ alicuius, cũ id,quod ad ipsos nihil pertinebat,erat aũt cõtra me, scripserũt,ut noui Tribuni pl. si essent timidiores,multo magis sibi eo capite utẽdũ putarẽt.neq; id à Clodio prætermissum est: dixit enim in concione ad III. Non. hoc capite designatis Tribunis pl. præscriptũ esse, quid liceret. tamen,in lege nulla esse eiusmodi caput,te non

fallit. quod si opus esset, omnes in abrogando uterētur. Numium, ac cæteros fugerit. inuestiges, uelim, & quis attulerit, et quare octo Tribuni pl. ad senatū de me referre non dubitarint. siue, q obseruādū illud caput nō putabant, ij dein in abrogando tam cauti fuerūt, ut id metuerent, soluti cum essent; quod ne ijs quidem, qui lege tenentur, est curandum. id caput sanè nolim nouos Tribunos pl. ferre: sed perferant modo quidlibet: uno capite, quo reuocabor (modo res conficiatur) ero contentus. iādudum pudet tam multa scribere: uereor enim, ne re iā desperata legas; ut hæc mea diligētia miserabilis tibi, alijs irridēda uideatur. sed si est aliquid in spe, uide legem, quam T. Fabio scripsit T. Visellius. ea mihi perplacet. nam Sestij nostri, quam tu tibi probari scribis, mihi non placet. Tertia est epistola prid. Id. Nou. data: in qua exponis prudēter, & diligenter, quæ sint, quæ rem distinere uideantur, de Crasso, de Pompeio, de cæteris. quare oro te, ut, siqua spes erit posse studijs bonorum, auctoritate, multitudine comparata rē confici, des operam, ut uno impetu perfringantur, in eam rem incumbas, cæterosq; tu excites. sin, ut ego perspicio tū tua coniectura, tum etiam mea, spei nihil est: oro, obtestorq; te, ut Quintum fratrem ames, quem ego miserum misere perdidi; ne'ue quid eum patiare grauius consulere de se, quàm expediat sororis tuæ filio; meum Ciceronem, cui nihil misello relinquo præter inuidiā, & ignominiam nominis mei, tueare, quoad poteris; Terentiam unam omnium erumnosissimam sustentes tuis officijs. Ego in Epeirum proficiscar, cum primorum dierum nuntios excepero. Tu ad me uelim proximis

literis, ut se initia dederint, perscribas. Vale. prid. Cal. Dec.

CICERO ATTICO S.

ANTEA, cum ad me scripsissetis uestro consensu consulares prouincias ornatas esse, etsi uerebar quorsum id casurum esset, tamen sperabam uos aliquid aliquando uidisse prudentius. postquam mihi et dictum est, et scriptum, uehementer consilium uestrum reprehēdi: grauiter sum cōmotus, quòd illa ipsa spes exigua, quæ erat, uidetur esse sublata: nam si Tribuni pl. nobis succensent, quæ potest spes esse? ac uidentur iure succēsere, cum et expertes consilij fuerint qui causam nostrā susceperāt, & nostra concessione omnem uim sui iuris amiserint: præsertim cum ita dicant, se nostra causa uoluisse suā potestatem esse de Consulibus ornandis, non ut eos impedirent, sed ut ad nostram causam adiungerent: nunc si Consules à nobis alieniores esse uelint, posse id libere facere; sin uellent nostra causa, nihil posse se inuitis. nā quod scribis, ni ita nobis placuisset, illos hoc idē per populū assecuturos fuisse: inuitis Tribunis pl. fieri nullo modo potuit. ita uereor, ne et studia Tribunorum amiserimus, &, si studia maneāt, uinculum illud adiungendorū Consulum amissum sit. accedit aliud nō paruum īncōmodum, quòd grauis illa opinio, ut quidem ad nos perferebatur, senatum nihil decernere ante, quàm de nobis actū esset, amissa est, præsertim in ea causa, quæ non modo necessaria nō fuit, sed etiam inusitata, ac noua: neque enim unquam arbitror ornatas esse prouincias designatorum: ut, cum in hoc illa constantia, quæ

erat mea causa suscepta, immutata sit, nihil iam possit nõ decerni. iã his, ad quos relatum est, amicis placuisse non mirum sit: erat enim difficile reperire, qui contra tanta commoda duorum Consulum palàm sententiam diceret. & fuit omnino difficile nõ obsequi uel amicissimo homini Lentulo, uel Metello, qui simultatẽ humanissime deponeret. sed uereor, ne, hos cum tenere potuerimus, Tribunos pl. amiserimus. hæc res quemadmodũ ceciderit, et tota res quo loco sit, uelim ad me scribas, et ita, ut instituisti: nam ista ueritas, etiam si iucunda nõ est, mihi tamen grata est. Vale. D. IIII. Id. Dec.

CICERO ATTICO S.

POST tuum à me discessum literæ mihi Roma allatæ sũt, ex quibus prospicio nobis in hac calamitate tabescẽdum esse: neq; enim (sed bonam in partem accipies) si ulla spes salutis nostræ subesset, tu pro tuo amore in me hoc tẽpore discessisses. sed ne ingrati, aũt ne omnia uelle nobiscum unà interire uideamur, hoc omitto. illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmasti, ut te ante Cal. Ian. ubicunque erimus, sistas. Vale.

CICERO ATTICO S.

LITERAE mihi à Quinto fratre cum S. C. quod de me est factum, allatæ sunt. mihi in animo est, legũ lationem expectare. si obtrectabitur, utar auctoritate senatus, & potius uita, quàm patria carebo. Tu quæso festina ad nos uenire. Vale. VI. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

EX TVIS literis, et ex re ipsa nos funditus perisse uideo. Te oro, ut, quibus in rebus mei tui indigebunt, nostris miserijs ne desis. ego te, ut scribis, cito uidebo. plura non scribo. Cura, ut ualeas.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IIII.

CICERO ATTICO S.

CVm primum Romam ueni, fuitq; cui recte ad te literas darẽ, nil prius faciẽdum mihi putaui, quã ut tibi absenti de reditu nostro gratularer: cognorã enim (ut uere scribam) te in cõsilijs mihi dandis nec fortiorem, nec prudẽtiorem, q̃ me ipsum, nec etiam propter tuam in me obseruantiam nimiũ in custodia salutis meæ diligẽtẽ; eundemq; te, qui primis temporibus erroris nostri, aut totius furoris particeps, & falsi rumoris socius fuisses, acerbissime dissidiũ nostrum tulisse, plurimumq; operæ, studij, diligẽtiæ, laboris ad conficiendum reditum meum cõtulisse. itaq; hoc tibi uere affirmo, in maxima lætitia, & exoptatissima gratulatione unum ad cumulandum gaudium conspectum, aut potius complexum mihi tuum defuisse. quem semel nactus, nunquam dimisero. ac nisi etiam prætermissos fructus tuæ suauitatis præteriti temporis omnes

exegero, profecto hac restitutione fortunæ me ipse non satis dignũ iudicabo. Nos adhuc in nostro statu, quod difficillime recuperari posse arbitrati sumus, splendorem nostrum illum forensem, & in senatu auctoritatem, & apud uiros bonos gratiã, magis quàm optaramus, consecuti sumus. in re autem familiari, quæ quemadmodum fracta, dissipata, direpta sit, nõ ignoras, ualde laboramus, tuarumq; non tam facultatum, quas ego nostras esse iudico, quàm consiliorum ad colligẽdas, & constituendas reliquias nostras indigemus. nunc, etsi omnia aut scripta esse à tuis arbitror, aut etiã nuntijs, ac rumore perlata, tamẽ ea inscribam breui, quæ te pu to potissimum ex meis literis uelle cognoscere. Prid. Non. Sext. Dyrrhachio sum profectus, ipso illo die, quo lex est lata de nobis. Brũdusium ueni Non. Sext. ibi mihi Tulliola mea fuit præsto natali suo ipso die, qui casu idem natalis erat & Brundusinæ coloniæ, et tuæ uicinæ Salutis. quæ res animaduersa, multitudine summa Brũdusinorum gratulatione celebrata est. ante diẽ VI. Id. Sext. cognoui literis Quinti fratris, mirifico studio omnium ætatum, atq; ordinum, incredibili cõcursu Italiæ legem comitijs centuriatis esse perlatam. inde à Brũdusinis honestissimis ornatus, iter ita feci, ut undiq; ad me cũ gratulatione legati cõuenerint. ad Vrbẽ ita ueni, ut nemo ullius ordinis homo nomenclatori notus fuerit, qui mihi obuiã non uenerit, præter eos inimicos, quibus id ipsum non liceret aut dissimulare, aut negare. cum uenissem ad portam Capenam, gradus templorum ab infima plebe completi erãt. à qua plausu maximo cũ esset mihi gratulatio significata, similis et fre=

quentia, & plausus me usq; ad Capitolium celebrauit. in foro, & in ipso Capitolio miranda multitudo fuit. postridie in senatu, qui fuit dies Non. Sept. senatui gratias egimus. eo biduo cũ esset annonæ summa caritas, & homines ad theatrum primo, deinde ad senatũ concurrissent impulsu Clodij; mea opera frumẽti inopiã esse clamarent; cũ per eos dies senatus de annona haberetur, & ad eius procurationem sermone non solum plebis, uerum etiam bonorum Pompeius uocaretur, idq́; ipse cuperet, multitudoq́; à me nominatim, ut id decernerem, postularet: feci, & accurate sententiam dixi, cum abessent consulares, quod tuto se negarẽt posse sententiam dicere, præter Messalam, et Afranium. factum est S.C. in meam sentẽtiam, ut cum Pompeio ageretur, ut eam rem susciperet, lexq́; ferretur. quo S.C. recitato, cũ concio more hoc insulso, & nouo plausum, meo nomine recitãdo, dedisset: habui cõcionẽ: omnes magistratus præsentes, præter unum Prætorem, & duos Tribunos pl. dederunt. postridie senatus frequens, & omnes consulares nihil Pompeio postulanti negarũt. ille legatos quindecim cum postularet, me principem nominauit, & ad omnia me alterum se fore dixit. legem Coss. conscripserunt, qua Pompeio per quinquennium omnis potestas rei frumentariæ toto orbe terrarum daretur: alteram Messius, qui omnis dat pecuniæ potestatem, & adiunxit classem, & exercitum, et maius imperium in prouincijs, quàm sit eorum, qui eas obtineant. illa nostra lex consularis nunc modesta uidetur, hæc Messij non ferenda. Pompeius illam uelle se dicit, familiares hanc. consulares duce Fauonio fremunt. nos tace-

mus,& eo magis, ꝙ de domo noſtra nihil adhuc Ponti fices reſpõderant. qui ſi ſuſtulerint religionem, aream præclaram habebimus, ſuperficiẽ Cõſules ex S. C. æſtimabunt: ſin aliter, demolientur, ſuo nomine locabunt, rem totam æſtimabunt. ita ſunt res noſtræ; ut in ſecundis, fluxæ; ut in aduerſis, bonæ. in re familiari ualde ſumus, ut ſcis, perturbati. præterea ſunt quædã domeſtica, quæ literis non committo. Quintum fratrẽ inſigni pietate, uirtute, fide præditum ſic amo, ut debeo. Te expecto; & oro, ut matures uenire. eoq; animo uenias, ut me tuo conſilio egere nõ ſinas. alterius uitæ quoddam initium ordimur. iam quidã, qui nos abſentes defenderunt, incipiũt præſentibus occulte iraſci, aperte inuidere. uehementer te requirimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

SI FORTE rarius tibi à me, quàm à cæteris, literæ redduntur, peto à te, ut id non modo non negligentiæ meæ, ſed ne occupationi quidẽ tribuas. quæ etſi ſumma eſt, tamen nulla eſſe poteſt tanta, ut interrumpat iter amoris noſtri, & officij mei: nam ut ueni Romam, iterum nunc ſum certior factus, eſſe cui darẽ literas: itaq; has alteras dedi. prioribus tibi declaraui, aduentus noſter qualis fuiſſet, et quis eſſet ſtatus, atq; omnes res noſtræ quemadmodum eſſent; ut in ſecundis, fluxæ; ut in aduerſis, bonæ. poſt illas datas, ſecuta eſt ſumma contentio de domo. diximus apud Põtifices prid. Cal. Oct. acta res eſt accurate à nobis. & ſi unquam in dicendo fuimus aliquid, aut etiam ſi nunꝗ aliàs fuimus, tũ profecto doloris magnitudo uim quandã nobis dicẽdi dedit.

itaq; oratio iuuentuti nostræ deberi non potest : quam tibi, etiam si non desideras, tamen mittam cito. cum Pontifices decressent, ita, si neque populi iussu, neq; plebiscito, qui se dedicasse diceret, nominatim ei rei præfectus esset, neque populi iussu, aut plebiscito id facere iussus esset, uideri, posse sine religione iam partem areæ mihi restitui: mihi facta statim est gratulatio : nemo enim dubitat, quin domus nobis esset adiudicata: tum subito ille in concionem ascendit, quam Appius ei dedit. nuntiat iam populo, Pontifices secũdum se decreuisse, me autem ui conari in possessionem uenire. hortatur, ut se, & Appium sequãtur, & suam Libertatem ut defendãt. hic cum etiam illi infimi partim admirarentur, partim irriderent hominis amentiam, ego statueram illuc nõ accedere, nisi cum Consules ex S. C. porticum Catuli restituendam locassent. Cal. Oct. habetur senatus frequens. adhibentur omnes Pontifices, qui erãt senatores. à quibus Marcellinus, qui erat cupidissimus mei, sententiam primus rogatus, quæsiuit, quid essent in decernẽdo secuti. tum Lucullus de omnium collegarũ sententia respondit, religionis iudices Pontifices fuisse, legis senatũ: se, & collegas suos de religione statuisse, in senatu de lege statuturos. quisq; horũ loco sententiam rogatus, multa secundum causam nostram disputauit. cum ad Clodium uentum est, cupiit diem consumere; neq; ei finis est factus; sed tamen, cũ horas treis ferè dixisset, odio, & strepitu senatus coactus est aliquando perorare. cum fieret S. C. in sententiam Marcellini, omnibus præter unum assentientibus, Serranus intercessit. de intercessione statim ambo Cõsules referre cœperunt.

runt.

runt. cũ sententiæ grauissimæ dicerentur, senatui placere mihi domum restitui, porticũ Catuli locari, auctoritaté ordinis ab omnibus magistratibus defendi; siquæ uis esset facta, senatum existimaturum eius opera factum esse, qui S. C. intercessisset: Serranus pertimuit, & Cornicinus ad suam ueteré fabulam rediit, abiecta toga se ad generi pedes abiecit. ille nocté sibi postulauit: non concedebant: reminiscebantur enim Cal. Ian. uix tamen sibi de mea uoluntate concessum est. postridie S. C. factum est id, quod ad te misi. deinde Consules porticum Catuli restituẽdam locarunt. illam porticũ redemptores statim sunt demoliti libẽtissimis omnibus. nobis superficiem ædium Consules de cõsilij senteẽtia æstimarũt HS uicies, cætera ualde illiberaliter, Tusculanam uillam quingentis millibus, Formianum HS ducentis quinquaginta millibus. quæ æstimatio nõ modo uehemẽter ab optimo quoque, sed etiam à plebe reprehenditur. dices, quid igitur causæ fuit? dicunt illi quidem, pudorem meũ, quòd neque negarim, neque uehementius postularim. sed non est id: nam hoc quidẽ etiam profuisset. uerum iidem mi T. Pomponi, iidem inquam illi, quos ne tu quidem ignoras, qui mihi pennas inciderant, nolũt easdem renasci: sed, ut spero, iam renascuntur: tu modo ad nos ueni: quod uereor ne tardius interuentu Varronis tui, nostriq; facias. quoniam, acta quæ sint, habes, de reliqua nostra cogitatione cognosce. Ego me à Pompeio legari ita sum passus, ut nulla re impedirer, quin, si uellem, mihi esset integrum aut, si comitia Censorũ proximi Consules haberẽt, petere posse, aut uotiuam legationem suscipere propè

omnium fanorum, ac sacrorum locorum : sic enim nostræ rationes postulabant. sed uolui meam potestatem esse uel petendi, uel ineunte æstate exeundi. & interea me esse in oculis ciuium de me optime meritorum, non alienum putaui. ac forēsium quidē rerum hæc nostra consilia sunt, domesticarum autem ualde impedita. Domus ædificatur, scis quo sumptu, qua molestia. reficitur Formianū : quod ego nec relinquere possum, nec uidere. Tusculanum proscripsi. suburbano non facile careo. amicorum benignitas exhausta est in ea re, quæ nihil habuit præter dedecus, quod sensisti tu absens, præsentes. quorum studijs ego, & copijs, si esset per meos defensores licitum, facile essem omnia consecutus. quo in genere nunc uehementer laboratur. cætera, quæ me solicitant, μυστικώτερα sunt. amamur à fratre, & à filia. te expectamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

AVERE te certo scio, tum scire quid hic agatur, tum à me scire : non quo certiora sint ea, quæ in oculis omnium geruntur, si à me scribantur, q̃ cum ab alijs aut scribuntur tibi, aut nuntiātur : uerum ut perspicias ex meis literis, quo modo ea feram, quæ geruntur, & qui sit hoc tempore aut mentis meæ sensus, aut omnino uitæ status. Armatis hominibus ante diem tertium Non. Nou. expulsi sunt fabri de area nostra, disturbata porticus Catuli, quæ ex S.C. Consulum locatione reficiebatur, & ad tectum penè peruenerat. Quinti fratris domus primo fracta coniectu lapidum ex area nostra, deinde inflammata, iussu Clodij, inspectante ur=

be, coniectis ignibus, magna querela, & gemitu, non dicam bonorum, qui nescio an ulli sint, sed plane hominum omnium. ille uehemens furere. post hunc uero furorem nil nisi cædem inimicorum cogitare, uicatim ambire, seruis aperte spem libertatis ostendere: etenim antea, cum iudicium nolebat, habebat ille quidem difficilem, manifestamq; causam, sed tamen causam. id poterat inficiari, poterat in alios deriuare, poterat etiam aliquid iure factum defendere. post has ruinas, incendia, rapinas, desertus à suis, uix iam Decimum Designatorem, uix Gellium retinet: seruorum consilijs utitur: uidet, si omneis, quos uult, palàm occiderit, nihilo suam causam difficiliorem, quàm adhuc sit, in iudicio futuram: itaque ante diem tertium Id. Nou. cum Sacra uia discederem, insecutus est me cum suis. clamor, lapides, fustes, gladij, hæc improuisa omnia. discessimus in uestibulum M. Tetij Damionis. qui erant mecum, facile operas aditu prohibuerūt. ipse occidi potuit. sed ego diæta curari incipio. cheirurgiæ tædet. ille, omnium uocibus cum se non ad iudicium, sed ad supplicium præsens trudi uideret, omneis Catilinas, Acidinos postea reddidit: nam Milonis domum, meamq; in Ceramio prid. Id. Nou. expugnare, & incendere ita conatus est, ut palàm hora V. cum scutis homines eductis gladijs, alios cum accensis facibus adduxerit. ipse domum P. Sullæ pro castris sibi ad eam impugnationem sumpserat. tum ex Anniana Milonis domo Q. Flaccus eduxit uiros acreis, occidit homines ex omni latrocinio Clodiano notissimos: ipsum cupiuit, sed ille se in interiorem partem ædium abdi-

dit. Sulla se in senatu postridie Id. domi Clodius, egregius Marcellinus, omnes acres. Metellus calumnia dicẽdi tempus exemit, adiuuante Oppio, etiã hercule familiari tuo, de cuius cõstãtia, uirtute uerissimæ literæ. Sestius furere. ille postea, si comitia sua non fierent, urbi minari. proposita Marcellini sententia, quam ille de scripto ita dixerat, ut totam nostram causam areæ, incendiorum, periculi mei, iudicio complecteretur, eaque omnia comitijs anteferret: proscripsit se per omnes dies comitiales de cœlo seruaturum. conciones turbulentæ Metelli, temerariæ Appij, furiosissimæ Publij. hæc tamen summa, nisi Milo in campum obnuntiasset, comitia futura. ante diem XII. Cal. Dec. Milo media nocte cum magna manu in campum uenit. Clodius cũ haberet fugitiuorum deiectas copias, in campum ire non est ausus. Milo permansit ad meridiẽ, mirifica hominum lætitia, summa cum gloria. contẽtio fratrum trium turpis, fracta uis, cõtemptus furor. Metellus tamen postulat, ut sibi postero die in foro obnuntietur: nihil esse, quod in campum nocte ueniretur: se hora prima in comitio fore. itaque ante diem XI. Cal. Ian. in comitium Milo de nocte uenit. Metellus cum prima luce furtim in campum itineribus propè deuijs currebat. assequitur inter lucos hominem Milo, obnuntiat. ille se recipit magno, turpiq; Q. Flacci conuitio. ante diem X. Cal. nundinæ. concio biduo nulla. ante diem VIII. Cal. hæc ego scribebam, hora noctis nona. Milo campum iam tenebat. Marcellus candidatus ita stertebat, ut ego uicinus audirem. Clodij uestibulum uacuum sanè mihi nuntiabatur, paucis pannosis sine

laterna. meo consilio omnia illi fieri querebátur, ignari quantum in illo heroe esset animi, quantũ etiam consilij. miranda uirtus est. noua quædam diuina mitto. sed hæc summa est. comitia fore non arbitror. Publium reum, nisi ante occisus erit, à Milone fore puto. si se inter uiã obtulerit, occisum iri ab ipso Milone uideo. non dubitat facere: præ se fert: casum illum nostrum non extimescit: nunquam enim cuiusquam inuidi, & perfidi consilio est usus, nec inerti nobili crediturus. Nos animo duntaxat uigemus, etiam magis, q̃ cum florebamus. re familiari comminuti sumus. Quinti fratris tamẽ liberalitati, pro facultatibus nostris, ne omnino exhaustus essem, illo recusante subsidijs amicorũ respondemus. quid consilij de omni nostro statu capiamus, te absente nescimus. quare appropera.

CICERO ATTICO S.

PERIVCVNDVS mihi Cincius fuit ante diem tertium Cal. Febr. ante lucem: dixit enim mihi, te esse in Italia, seseq; ad te pueros mittere: quos sine meis literis ire nolui: non quo haberem, quod tibi, præsertim iam prope præsenti, scriberem: sed ut hoc ipsum significarem, mihi aduentum tuum suauissimum, expectatissimumq; esse. quare aduola ad nos, eo animo, ut nos ames, et te amari scias. cætera corãm agemus. hæc properantes scripsimus. quo die uenies, utique cum tuis apud me sis. perbelle feceris, si ad nos ueneris. offendes designationem Tyrannionis, mirificam librorum meorum bibliothecã: quorum reliquiæ multo meliores

sunt, quàm putaram. etiam uelim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio utatur glutinatoribus, ad cætera administris; iisq; imperes, ut sumãt membranulam, ex qua indices fiant, quos uos Græci, ut opinor, συλλάβους appellatis. sed hæc, si tibi erit commodum. ipse uero utique fac uenias, si potes in his locis adhærescere, & Piliam adducere: ita enim & æquum est, & cupit Tullia. Mediusfidius næ tu emisti locum præclarum. Gladiatores audio pugnare mirifice. si locare uoluisses, duobus his muneribus liberasses. sed hæc posterius. tu fac uenias, & de librariis, si me amas, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S.

A IN TV? *existimas ab ullo malle mea legi, probariq;, quàm à te? cur igitur cuiquam misi prius? urgebar ab eo, ad quem misi, & nõ habebam exemplar. quid? etiã (dudum enim circumrodo, quod deuorandum est) subturpicula mihi uidebatur esse παλινωδία. sed ualeant recta, uera, honesta consilia. non est credibile, quæ sit perfidia in istis principibus, ut uolunt esse, & ut essent, si quicquam haberent fidei. senseram, noram, inductus, relictus, proiectus ab iis: tamen hoc erat in animo, ut cum iis in Rep. consentirem. iidem erant, qui fuerant. uix aliquãdo te auctore resipiui. dices, ea te monuisse, suasisse, quæ facerem: nõ etiam ut scriberem. ego mehercule mihi necessitatem uolui imponere huius nouæ coniunctionis, ne quà mihi liceret labi ad illos, qui etiam tum, cum misereri mei debent, non desinunt inuidere. sed tamen modici fuimus, ὑποθέσει ut scripsi:*

erimus uberiores, si & ille libenter accipiet, & ij subringentur, qui uillam me moleste ferunt habere, quæ Catuli fuerat, aut etiam emisse non cogitant; qui domũ negant oportuisse me ædificare, uẽdere aiunt oportuisse. sed quid ad hoc? si quibus sententijs dixi quod & ipsi probarẽt, lætati sunt tamen me contra Põpeij uoluntatẽ dixisse. sed quoniã qui nihil possunt, ij me nolunt amare: demus operã, ut ab ijs, qui possunt, diligamur. * dices: uellem, iampridẽ. scio te uoluisse, et me. ast nugi geram manũ fuisse. iam tẽpus est me ipsum à me amari, quando ab illis nullo modo possum. Domum meam ꝙ crebro inuisis, est mihi ualde gratũ. Viaticum Crassipes præripit. Tu de uia rectã in hortos. uidetur cõmodius ad te: postridie scilicet: quid enim tua? sed uiderimus. bibliothecam mihi tui pinxerunt cõstructione, & sittybis. eos uelim laudes. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE LENTVLO scilicet sic fero, ut debeo. uirum bonum, & magnum hominem, & in summa magnitudine animi multa humanitate temperatum perdidimus, nosq; malo solatio, sed non multo, tamen consolamur, quòd ipsius uicem minime dolemus, non ut Saufeius, & uestri, mehercule quia sic amabat patriam, ut mihi aliquo Deorum beneficio uideatur ex eius incendio esse ereptus: nam quid fœdius nostra uita? præcipue mea? nam tu quidem, & si es natura πολιτικὸς, tamen nullam habes propriam seruitutem: communi frueris nomine. ego uero, qui, si loquor de Rep. quod oportet,

inſanus; ſi quod opus eſt, ſeruus exiſtimor; ſi taceo, op=
preſſus, & captus; quo dolore eſſe debeo? quo ſum ſci
licet, hoc etiã acriore, quòd ne dolere quidem poſſum,
ut nõ ingratus uidear. quid, ſi ceſſare libet, & in otij
portum cõfugere? nequicquam, immo etiam in bellum,
& in caſtra. ergo erimus ὀπαδοὶ, qui ταγοὶ eſſe no=
luimus? ſic faciũdum eſt: tibi enim ipſi, cui utinam
ſemper paruiſſem, ſic uideo placere. reliqui eſt: σπάρ=
ταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει: non mehercule poſſum, &
Philoxeno ignoſco, qui reduci in carcerem maluit. ue=
runtamen id ipſum mecum in his locis commentor, ut
iſta improbem: idq́; tu, cum unà erimus, confirmabis.
À te literas crebro ad me ſcribi uideo: ſed omnes
uno tẽpore accepi. quæ res etiam auxit dolorẽ meum:
caſu enim trinas ante legeram, quibus meliuſcule Lentu
lo eſſe ſcriptum erat. ecce quartæ fulmẽ. ſed ille, ut ſcri
pſi, nõ miſer: nos uero ſerui. Quod me admones, ut
ſcribam illa Hortẽſiana: in alia incidi, non immemor
iſtius mandati tui: ſed mehercule incipiendo refugi, ne,
quòd uideor ſtulte illius amici non intemperiem tuliſſe,
rurſus ſtulte iniuriam illius faciam illuſtrem, ſi quid
ſcripſero; & ſimul ne βαθύτης mea, quæ in agendo
apparuit, in ſcribendo ſit occultior, et aliquid ſatisfactio
leuitatis habere uideatur. ſed uiderimus. tu modo q̃ ſæ=
piſſime ad me aliquid. Epiſtolã, Luceio quã miſi, qua,
res meas ut ſcribat, rogo, fac ut ab eo ſumas: ualde bel
la eſt: eumq́;, ut approperet, adhorteris; et, quòd mihi
ſe ita facturũ reſcripſit, agas gratias. Domũ noſtrã,
quoad poteris, inuiſas. Veſtorio aliquid ſignifices: ual
de enim eſt in me liberalis: nihil εὐκαιρότερον. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA tua me ſolicitum de Quinto noſtro, puero optimo, ualde leuauit. uenerat horis duabus ante Cherippus: mera monſtra nuntiarat. De Apollonio quod ſcribis, qui illi Dij irati, homini Greco, qui conturbare quidẽ putat ſibi licere, quod equitibus R. nam Terentius ſuo iure. De Metello, οὐχ ὅσιη φθιμένοισιν. ſed tamen multis annis ciuis nemo erat mortuus. quid quidem tibi? numi meo periculo ſint: quid enim uereris, quẽcunque hæredem fecit? niſi Publium fecit. uerum fecit non improbe, quanquam fuit ipſe. quare in hoc thecam numariam non retexeris: in alijs eris cautior. Mea mandata de domo curabis: præſidia locabis: Milonem admonebis. Arpinatum fremitus eſt incredibilis de Laterio. quid quæris? equidem dolui. ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων. Quod ſupereſt, etiam puerum Ciceronem curabis, & amabis, ut facis. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTA me in epiſtola tua delectarunt, ſed nihil magis, quàm patina tyrotarichi. nã de rauduſculo quod ſcribis, μήπω μέγαν εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς. ædificati tibi in agris nihil reperio. in oppido eſt quiddã, de quo eſt dubium, ſit ne uenale; ac proximum quidẽ noſtris ædibus. hoc ſcito, Antium Buthrotum eſſe Romæ, ut Corcyræ illud tuum. nihil quietius, nihil alſius, nihil
* amœnius. ΕΙΜΗΙCΗΤΩΦΙΔΟC. ΚΟC. poſtea uero q̃ Tyrannio mihi libros diſpoſuit, mens addita uidetur meis ædibus. qua quidẽ in re mirifica opera Dionyſij,

& Menophili tui fuit. nihil uenustius, quàm illa tua
* pægmata. postquã misisti, libros illustrarunt ualde. &
scribas ad me uelim de gladiatoribus, sed ita, bene si rẽ
* gerunt: non quæro male sic egisse. Apenas uix di=
scesserat, quum epistola. quid ais? putas'ne fore, ut legẽ
non ferat? dic, oro te, clarius: uix enim mihi exaudisse
uideor. uerum statim fac, ut sciam, si modo est commo
dum. ludis quidẽ quoniam dies est additus, eo etiã me=
lius hic eum diem cum Dionysio conteremus. De Tre
bonio prorsus tibi assentior. De Domitio, σύκῳ μὰ τὼ
δήμητρα σύκον οὐδ᾽ ἓν οὕτω ὅμοιον γέγονεν, quã est ista
περίστασις nostræ: uel ꝙ ab iisdem: uel ꝙ præter opi
nionem: uel ꝙ uiri boni nusquam: unum dissimile, ꝙ
huic merito. nam de ipso casu nescio, an illud melius:
quid enim hoc miserius, quàm eum, qui tot annos, quot
habet, Des. Consul fuerit, fieri Consulem non posse?
præsertim cum aut solus, aut certe nõ plus, quàm cum
altero petat? si uero id est, quod nescio an sit, ut non
minus lõgas iam in codicillorum fastis futurorũ Con=
sulum paginulas habeat, q̃ factorum: quid illo mise=
rius? nisi Resp. in qua ne speratur quidem melius quic
quam. De Natta ex tuis primũ sciui literis. oderam
hominẽ. De poemate quod quæris, quid si cupiat ef=
fugere? quid sinat? De Fabio Lusco quod eram
exorsus, homo peramans semper nostri fuit, nec mihi un
quam odio: satis enim acutus, & permodestus, ac bene
frugi. eum quia non uidebam, abesse putabam. audi=
ui ex Gauio hoc Firmano, Romæ esse hominem, & fuis
se assiduũ. percussit animum. dices, tantula ne causa?
permulta ad me detulerat nõ dubia de Firmanis fra=

tribus. quid ſit, quòd ſe à me remouit, ſi modo remouit, ignoro. De eo quod me mones, ut & me geram πολιτικῶς, & in eo γραμμὴν teneam: ita faciam: ſed opus eſt maiore prudentia; quam à te, ut ſoleo, petam. Tu uelim et Fabium, ſi quem habes aditum, odorere, & iſtum conuiuam tuũ deguſtes, & ad me de iſtis rebus, & de omnibus quotidie ſcribas. ubi nihil erit, quod ſcribas; id ipſum ſcribito. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

SANÈ uelim ſcire, num cenſum impendant Tribuni diebus uitiandis (eſt enim hic rumor) totáq; de Cenſura quid agant, quid cogitent. Nos hic cum Pompeio fuimus. multa mecum de Rep. ſanè ſibi diſplicens, ut loquebatur (ſic eſt enim in hoc homine dicendum) Syriam ſpernens, Hiſpaniã iactans: hic quoque, ut loquebatur: & opinor uſquequaque, de hoc cũ dicemus, ſit hoc quaſi καὶ τόδε Φωκυλίδου. tibi etiam gratias agebat, quòd ſigna componenda ſuſcepiſſes. in nos uero D ſuauiſſime hercule eſt effuſus. uenit etiam ad me in Cumanum, ac ſe nihil minus uelle mihi uiſus eſt, quàm Meſſalam Conſulatum petere. de quo ipſo ſi quid ſcis, uelim ſcire. Quòd Luceio ſcribis te noſtram gloriam commendaturum, & ædificium noſtrum ꝙ crebro inuiſis, gratum. Quintus frater ad me ſcripſit, ſe, quoniam Ciceronem ſuauiſſimum ſecum haberet, ad te Nonis Maijs uenturũ. Ego me de Cumano moui ante diem V. Cal. Maij. eo die Neapoli apud Lætum. ante diem IIII. Cal. Maij iens in Pompeianum bene mane hæc ſcripſi. Puteolis magnus eſt rumor,

Ptolemæum eſſe in regno. ſi quid habes certius, uelim ſcire. Ego hic paſcor bibliotheca Fauſti: fortaſſe tu putabas his rebus Puteolanis, et Lucrinẽſibus. ne iſta quidẽ deſunt. ſed mehercule à cæteris oblectationibus deſeror, & uoluptatibus propter Remp. ſic literis ſuſtentor, & recreor: maloq; in illa tua ſedecula, quã habes ſub imagine Ariſtotelis, ſedere, quàm in iſtorum ſella curuli; tecumq; apud te ambulare, quàm cum eo, quocum uideo eſſe ambulandum. ſed de illa ambulatione fors uiderit, aut ſi quis eſt, qui curet Deus. Noſtram ambulationem, & Laconicum, eaq;, quæ Cyrea ſint, uelim, cum poteris, inuiſas, & urgeas Philotimũ, ut properet, ut poſſim tibi aliquid in eo genere reſpondere. Pompeius in Cumanum Parilibus uenit. miſit ad me ſtatim, qui ſalutem nuntiaret. ad eum poſtridie mane uadebam, cum hæc ſcripſi. Vale.

CICERO ATTICO S.

DELECTARVNT me epiſtolæ tuæ, quas accepi uno tempore duas ante diem V. Cal. perge reliqua. geſtio ſcire iſta omnia. etiam, illud cuiuſmodi ſit, uelim perſpicias: potes à Demetrio. dixit Pompeius, Craſſum à ſe in Albano expectari ante diẽ quartum Cal. is cum ueniſſet, Romam eſſe ſtatim uenturos, ut rationes cum publicanis putarent. quæſiui, gladiatoribus ne? reſpõdit, ante, quàm inducerentur. id cuiuſmodi ſit, aut nunc, ſi ſcias, aut cum is Romam uenerit, ad me mittas uelim.

Nos hic uoramus literas cũ homine mirifico (ita mehercule ſentio) Dionyſio, qui te, omneſq; uos ſalutat. οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντα εἰδέναι. quare, ut homini cu-

rioso, ita perscribe ad me, quid primus dies, quid secundus, quid Cẽsores, quid Appius, quid illa populi Apuleia. denique etiã quid à te fiat, ad me uelim scribas: nõ enim (ut uere loquamur) tam rebus nouis, quàm tuis literis delector. Ego mecum præter Dionysium duxi neminem, nec metuo tamen, ne mihi sermo desit abs te, quo magnopere delector. Tu Luceio nostrum librum dabis: Demetrij Magnetis tibi mitto, statim ut sit, qui à te mihi epistolam referat. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGNATIVS Romæ est. sed ego cum eo de re Halimeti uehementer ante egi. grauiter se acturum cum Aquilio, confirmauit. uidebis ergo hominẽ, si uoles. Macroni uix uideor præsto esse: Idibus enim auctionẽ Larini uideo, & biduum præterea. id tu, quoniam Macronẽ tanti facis, ignoscas mihi uelim. Sed, si me diligis, postridie Cal. cœna apud me cũ Pilia. prorsus id facies. Cal. cogito in hortis Crassipedis, quasi in diuersorio, cœnare. facio fraudẽ S. C. inde domum cœnatus, ut sim mane præsto Miloni. ibi te igitur uidebo, et promouebo. Domus nostra te tota salutat. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOS in Tusculanũ uenisse ad XVII. Cal. Dec. uideo te scire. ibi Dionysius nobis præsto fuit. Romæ ad XIIII Cal. uolumus esse: quid dico, uolumus? immo uero cogimur. Milonis nuptiæ. comitiorũ nõ nulla opinio est.

* ergo ut ſit rata. Abfuiſſe me in altercationibus, quas in ſenatu factas audio, fero non moleſte: nam aut defendiſſem, quod non placeret; aut defuiſſem, cui non oporteret. ſed mehercule uelim res iſtas, & præſertim ſtatũ Reip. & quo animo Cõſules ferant hunc σκυλμὸν, reſcribas ad me quãtum potes, & uales. ſum ὀζύπεινος: &, ſi quæris, omnia mihi ſunt ſuſpecta. Craſſum quidẽ noſtrũ minore dignitate aiunt profectum paludatum, quàm olim æqualem eius L. Paulum. item Ti. iterum Cõſules. ò hominẽ nequam. De libris oratorijs factum eſt à me diligenter. diu, multumq; in manibus fuerũt. deſcribas licet. illud etiam te rogo, τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυπωδῶς, ne iſtuc hoſpes ueniam. Vale.

CICERO ATTICO S.

VESTORIVS noſter me per literas facit certiorem, te Roma ad VI. Id. Maij putare profectũ eſſe, tardius, quàm dixerat, quòd minus ualuiſſes. ſi iam melius uales, uehementer gaudeo. Velim, domum ad tuos ſcribas, ut mihi tui libri pateant, nõ ſecus, ac ſi ipſe adeſſes, cum cæteri, tum Varronis: eſt enim mihi utẽdum quibuſdam rebus ex ijs libris ad eos, quos in manibus habeo, quos, ut ſpero, tibi ualde probabo. uelim, ſi quid forte noui habes, maxime à Quinto fratre, deinde à C. Cæſare, & ſi quid forte de comitijs, de Rep. (ſoles enim tu hæc feſtine odorari) conſcribas ad me. ſi nihil habebis, tamen ſcribas aliquid: nunquam enim mihi tua epiſtola aut intempeſtiua, aut loquax uiſa eſt. maxime autẽ rogo, rebus tuis, totóq; itinere ex ſententia confecto, nos

quamprimum reuisas. Dionysium iube saluere. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

DE Eutychide gratum, qui uetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, ut est ex me, & ex te iũctus Dionysius M. Pomponius. ualde mehercule mihi gratũ, si Eutychides tuam erga me beneuolentiam cognoscet, suam illam in meo dolore συμπάθειαν neque tum mihi obscurã, neque post ingratam fuisse. Iter Asiaticum tuum puto tibi suscipiendum fuisse: nunquã enim tu sine iustissima causa tam longe à tot tuis & hominibus, & rebus carissimis, et suauissimis abesse uoluisses. sed humanitatẽ tuã, amoremq; in tuos reditus celeritas declarabit. sed uereor, ne lepore suo detineat diutius Prætor Clodius, & homo pereruditus, ut aiunt, & nunc quidẽ deditus græcis literis Pituanios. sed, si uis homo esse, recipe te ad nos ad quod tempus cõfirmasti. cũ illis tum, cũ salui uenerint, Romæ uiuere licebit. Auere te scribis, accipere aliquid à me literarũ. dedi, ac multis quidẽ de rebus ἡμερόλεγδον perscripta omnia. sed, ut conijcio, quoniam mihi non uideris in Epeiro diu fuisse, redditas tibi non arbitror. genus autem mearũ ad te literarum eiusmodi ferè est, ut non libeat cuiquam dare, nisi de quo exploratum sit, tibi eum redditurũ. Nunc Romanas res accipe. Ad III. Non. Quint. Suffenas, & Cato absoluti. Porcilius condemnatus. ex quo intellectum est, tres ἀρεοπαγίτας ambitum, comitia, interregnum, maiestatem, totam denique Remp. flocci non facere. debemus patremfamilias domi suæ

occidere nolle,neque tamen id ipſum abunde : nam ab=
ſoluerũt XXII. condẽnauerunt XXVIII. Publius
ſanè diſerto epilogo criminans, mentes iudicum moue=
rat . Otalus in ea cauſa fuit cuiuſmodi ſolet . nos uer=
bum nullum : ueritas eſt enim puſilla, quæ nunc labo=
rat,ne animum Publio offenderet . his rebus actis, Rea
tini me ad ſua τέμπη duxerunt,ut agerem cauſam cõ=
tra Interamnates apud Conſulẽ,& decem legatos,quòd
lacus Velinus à M.Curio emiſſus interciſo mõte in Nar
defluit. ex quo eſt illa ſiccata,& humida tamẽ modice
Roſia . uixi cum Axio : qui etiam me ad ſeptem aquas
duxit. redij Romã Fonteij cauſa : ad VII. Id. Quint.
ueni : ſpectaculum primum magno,& æquabili plau=
ſu : ſed hoc ne curaris ; ego ineptus,qui ſcripſerim: de=
inde Antiphonti operam : is erat ante manumiſſus , q̃
productus . ne diutius pendeas,palmam tulit . ſed nihil
tam puſillum,nihil tam ſine uoce,nihil tam uerũ . hæc
tu tecum habeto . in Andromacha tamen maior fuit,
quàm Aſtyanacte . nam in cæteris parem habuit nemi
nem . quæris nunc de Arbuſcula. ualde placuit. Ludi
magnifici,& grati. Venatio in aliud tempus dilata.

Sequere nunc me in campum . ardet ambitus. σῆ=
μα δέ τοι ἐρέω . fœnus ex triente Idib. Quint. factum
erat beſſibus . dices,iſtuc quidẽ non moleſte fero . ò ui=
rum,ò ciuem . Memmium Cæſaris omnes opes confir=
mant. cum eo Domitium Cos. iunxerunt ; qua pactio=
ne,epiſtolæ cõmittere non audeo.Pompeius fremit,que=
ritur,Scauro ſtudet : ſed utrum fronte,an mente,dubi
tatur . ἐξοχὴ nulla eſt : pecunia omnium dignitatem
exæquat . Meſſala languet, non quo aut animus deſit,

aut amici: ſed coitio Conſulum, & Pompeius obſunt. ea comitia puto fore ut ducantur. Tribunitij cādidati iurarunt ſe arbitrio Catonis petituros. apud eū HS quingena depoſuerunt, ut, qui à Catone damnatus eſſet, id perderet, & competitoribus tribueretur. hæc ego pridie ſcribebam, quā comitia fore putabātur. ſed ad te V. Cal. Sext. ſi facta erunt, & tabellarius non erit profectus, tota comitia perſcribam. quæ ſi, ut putantur, gratuita fuerint, plus unus Cato potuerit, quàm omnes quidem iudices. Meſſius defendebatur à nobis, è legatione reuocatus: nā eum Cæſari legarat Appius. Seruilius edixit, ut adeſſet. tribus habet Pontinam, Velinam, Metiam. pugnatur acriter: agitur tamen ſatis. deinde me expedio ad Druſum, inde ad Scaurum. parantur orationibus iudices glorioſi. fortaſſe accedent etiam Conſules Deſs. in quibus ſi Scaurus non fuerit, in hoc iudicio ualde laborabit. Ex Quinti fratris literis ſuſpicor iam eum eſſe in Britania. ſuſpenſo animo expecto, quid agat. illud quidem ſumus adepti, quod multis, & magnis indicijs poſſumus iudicare, nos Cæſari & cariſſimos, & iucūdiſſimos eſſe. Dionyſium uelim ſaluere iubeas, & eum roges, & hortere, ut quamprimum ueniat, ut poſſit Ciceronem meum, atq; etiam me ipſum erudire. Vale.

CICERO ATTICO S.

OCCVPATIONVM meаrum uel hoc ſignū erit, quòd epiſtola librarij manu eſt. De epiſtolarum frequentia te nihil accuſo: ſed pleræque tantummodo mihi nuntiabant ubi eſſes, quod erat abs te, uel etiam

significabant recte esse. quo in genere maxime delecta runt duæ ferè eodem tempore abs te Bruto datæ: scire enim uolebam te commode nauigasse. sed hæc epistolarum frequentia non tam ubertate sua, quàm celeritate delectauit. illa fuit grauis, & plena rerum, quam mihi M. Paccius hospes tuus reddidit. ad eam rescribā igitur, & hoc primum. Paccio re, & uerbis ostendi, quid tua commēdatio ponderis haberet. itaq; in intimis est meis, cum antea notus non fuisset. nunc pergam ad cætera. Varro, de quo ad me scribis, includetur in aliquem locum, si modo erit locus. sed nosti genus dialogorum meorum; ut in oratorijs, quos tu in cœlum fers, non mentio potuit fieri cuiusquam ab ijs, qui disputant, nisi eius, qui illis notus, aut auditus esset. hác ego de Rep. quam institui, disputationem in Africani personam, & Phili, & Lælij, & Manilij contuli. adiunxi adolescenteis Q. Tuberonem, P. Rutilium, duos Lælij generos, Scæuolam, & Fannium. itaque cogitabam, quoniam in singulis libris utor procemijs, ut Aristoteles in ijs, quos ἐξωτερικοὺς uocat, aliquid efficere, ut non sine causa istum appellarem: id quod intelligo tibi placere. utinam modo conata efficere possim: rem enim, quod te non fugit, magnam complexus sum, & grauem, & plurimi otij, quo ego maxime egeo. Quod in ijs libris, quos laudas, personam desideras Scæuolæ: non eam temere dimoui: sed feci idem, quod in πολιτεία Deus ille noster Plato. cum in Piræeū Socrates uenisset ad Cephalum locupletem, & festiuum senem, quoad primus ille sermo haberetur, adest in disputādo senex: deinde, cum ipse quoq; commodissime locutus esset, ad

rem diuinam dicit se uelle discedere, neque postea reuertitur. credo Platonem uix putasse satis consonum fore, si hominem id ætatis in tam longo sermone diutius retinuisset. multo ego satius hoc mihi cauendum putaui in Scæuola, qui & ætate, & ualetudine erat ea, qua meministi, & ijs honoribus, ut uix satis decorum uideretur eum plures dies esse in Crassi Tusculano. & erat primi libri sermo non alienus à Scæuolæ studijs: reliqui libri τεχνολογίαν habent, ut scis. huic ioculatoriæ disputationi senem illum, ut noras, interesse sanè nolui. De re filiæ quod scribis, erit mihi curæ: etenim est luculenta. Aureliam, ut scribis, indicis: & in eo me etiam Tulliæ meæ uenditabo. Vestorio non desum: gratum enim tibi id esse intelligo, et, ut ille intelligat, curo: sed scis qui? cum habeat duos faciles, nihil difficilius. Nunc ad ea, quæ quæris de C. Catone. lege Iunia, & Licinia scis absolutum: Fusia ego tibi nuntio absolutum iri, neque patronis suis tam libentibus, quàm accusatoribus. is tamē & mecum, & cum Milone in gratiam redijt. Drusus reus est factus à Lucretio, iudicibus reijciendis ad V. Non. Quint.
* de prælio rumores non boni: sed iudicia nosti. Hirrus cum Domitio in gratia est. S. C. quod hic Consules de prouincijs fecerunt, Quicunque posthac, notum ti-
* bi, ut quod. iam intelligebamus enuntiationem illam Memmij ualde Cæsari displicere. Messala noster, & eius competitor Domitius liberalis in populo ualde fuit. nihil gratius. certi erant Consules. ac senatus decreuit, ut tacitum iudicium ante comitia fieret. ab ijs consilijs, quæ erant omnibus sortita in sin-

gulos candidatos, magnus timor cādidatorum. ſed qui-
* dam iudices, in his Opimius Veietorātius, Tribunos pl.
* appellarunt, ne iniuſſu populi iudicarent. reſcidit. comi
tia dilata ex S.C. dum lex de tacito iudicio ferretur. ue
nit legi dies. Terentius interceſſit. Conſules, qui illud
leui brachio egiſſent, rem ad ſenatum detulerunt. hic
Abdera non tacente me. dices, tamen tu non quieſcis?
ignoſce, uix poſſum. ueruntamen quid tam ridiculum?
ſenatus decreuerat, ne prius comitia haberentur, quàm
lex lata eſſet: ſi q intercesſiſſet, res integra referretur.
cœpta ferri leuiter. interceſſum non inuitis. res ad ſe-
natum. de ea re ita cenſuerunt: comitia primo quoq;
tempore haberi cenſere. Scaurus, qui erat paucis diebus
illis abſolutus, cum ego partem eius ornatiſſime defen-
diſſem, obnuntiationibus per Scæuolam interpoſitis, ſin
gulis diebus uſq; ad prid. Cal. Oct. quo ego hæc die ſcri
pſi, ſublatis, populo tributim domi ſuæ ſatisfecerat. ſed
tamen, etſi uberior liberalitas huius, gratior eſſe uide-
batur eorum, qui occuparant. cuperem uultum uide-
re tuum, cum hæc legeres: nam profecto rem non ha-
bes nullam. hæc negotia multarum nundinarum fore:
ſed ſenatus hodie fuerat futurus, id eſt Cal. Oct. iam
enim luciſcit. ibi loquetur, præter Antium, & Fauo-
nium, liber nemo: nam Cato ægrotat. de me nihil ti-
mueris: ſed tamen promitto nihil. quid quæris aliud?
iudicia, credo. Druſus, Scaurus non feciſſe uidentur.
tres candidati fore rei putabantur, Domitius à Mem-
mio, Meſſala à Q. Pompeio Rufo, Scaurus à Tria-
rio, aut à L. Cæſare. quid poteris, inquies, pro iis
dicere? ne uiuam, ſi ſcio. in illis quidem tribus libris,

quos tu dilaudas, nihil reperio. Nũc, ut opinionem habeas rerum, ferendum est. quæris, ego me ut gesserim? constanter, & libere. quid ille, inquies, ut ferebat? humaniter, meæq; dignitatis, quoad mihi satisfactum esset, habendam sibi rationem putabat. quo modo
* ergo absolutus? omnino ΓΟΡΓΑΓΥΜΝΑ accusatorum incredibilis infantia, id est L. Lentuli, L.F. quem fremunt omnes præuaricatum: deinde Pompeij mira cõtentio, iudicum sordes. attamen XXXII condẽnarunt, XXXVIII absoluerunt. iudicia reliqua impendent. nondum est plane expeditus. dices, tu ergo hæc quo modo fers? belle mehercule, et in eo me ualde amo. amisimus mi Pomponi non omnem modo succũ, ac sanguinem, sed etiam colorem, & speciem pristinam ciuitatis. nulla est Resp. quæ delectet, in qua acquiescã. id ne igitur, inquies, facile fers? id ipsum: recordor. n. quàm bella paulisper nobis gubernantibus ciuitas fuerit. quæ mihi gratia relata sit, nullus dolor me angit. unũ omnia posse, disrumpuntur ij, qui me aliquid posse doluerunt. multa mihi dant solatia. nec tamen ego de meo statu demigro: quæq; uita maxime est ad naturã, ad eam me refero, & literas, & studia nostra: dicendi laborem delectatione oratoria consolor. domus me, & rura nostra delectant. non recordor, unde ceciderim, sed unde surrexerim. fratrem mecum, et te si habebo, per me ista pedibus trahuntur. uobis ἐμφιλοσοφῆσαι possum. locus ille animi nostri, stomachus ubi habitabat olim, concaluit. priuata modo, & domestica nos delectant. miram securitatem uidebis: cuius plurimæ mehercule partes sunt in tuo reditu: nemo enim in terris

est mihi tam consentientibus sensibus. sed accipe alia.
Res fluit ad interregnum, & est nonnullus odor Dictaturæ, sermo quidem multus, qui etiam Gabinium apud timidos iudices adiuuit. Candidati consulares omnes rei ambitus. accedit etiam Gabinius: quem P. Sulla non dubitans, quin foris esset, postularat contradicente, & nihil obtinente Torquato. sed omnes absoluẽtur, nec posthac quisquam damnabitur, nisi qui hominem occiderit. hoc tamen agitur seuerius: itaque iudicia calent. M. Fuluius Nobilior condemnatus est. multi alij urbani ne respondent quidem. quid aliud noui? & tamen, absoluto Gabinio, stomachantes alij iudices, hora post, Antiochum Gabinium nescio quem solidis pectoribus libertum accensum Gabinij lege Papia condemnarunt. itaq; dixit statim reus lesæ maiestatis ΟΥΣ ✱ ΟΙΜΠΙΣΑΜΑΦΙΗΙ. Pontinus uult ad IIII. Non. Nou. triumphare. huic obuiam Cato, & Seruilius Prætor aperte, & Q. Mutius Trib. negãt enim latum de imperio: & est latum hercule insulse. sed erit cum Pontino Appius Cos. Cato tamen affirmat, se uiuo illum non triumphare. id ego puto, ut multa eiusdem, ad nihil recasurum. Appius sine lege suo sumptu in Ciliciam cogitat. Ab Quinto fratre, & à Cæsare accepi ad IX. Cal. Nou. literas, confecta Britania, obsidibus acceptis, nulla præda, imperata tamen pecunia, datas à litoribus Britaniæ, proximo: ad VI. Cal. Oct. exercitum Britania reportabant. Q. Pilius erat iam ad Cæsarem profectus. Tu, si aut amor in te est noster, ac tuorum, aut ulla ueritas, aut si etiam sapis, ac frui tuis commodis cogitas, aduentare, & pro-

pè adesse iam debes. non mehercule æquo animo te careo: te autem quid mirum, qui Dionysium tantopere desiderem? quem quidem abs te, cum dies uenerit, & ego, & Cicero meus flagitabit. abs te proximas literas habebam. Epheso, ad V. Id. Sext. datas. Vale.

CICERO ATTICO S.

O' EXPECTATAS mihi tuas literas. ò gratum aduentum. ò constantiam promissi, & fidem miram. ò nauigationem amandam, quam mehercule ego ualde timebam, recordans superioris tuæ transmissionis. sed, nisi fallor, citius te, quàm scribis, uidebo: credo enim te putasse tuas mulieres in Apulia esse: quod cum secus erit, quid te Apulia moretur? nã Vestorio dandi sunt dies, & ille latinus ἀττικισμὸς ex interuallo regustandus. quin tu huc aduolas, & inuisis illius nostræ Reip. * germanæ. putaui de numis ante comitia tributim uno loco diuisis palàm: uide absolutum Gabinium: detur, esse ualiturum. De Messala quod quæris: quid scribam, nescio: nunquam uidi tam pares candidatos. Messalæ copias nosti. Scaurum Triarius reum fecit. si quæris, nulla est magnopere commota συμπάθεια. sed tamen habet Aedilitas eius memoriam non ingratam, & est pondus apud rusticos in patris memoriam. reliqui duo plebeij sic exæquantur, ut Domitius ualeat amicis, adiuuetur tamen non gratissimo munere, Memmius Cæsaris commendetur militi- * bus, Pompeij Gallia nitatur. quibus si non ualuerit, putant fore aliquẽ, qui comitia in aduentum Cæsaris de-

trudat, Catone præsertim absoluto. Paccianæ epistolæ
respondi. cognosce cætera. Ex fratris literis incredi
bilia quædã de Cæsaris in me amore cognoui, eaq; sunt
ipsius Cæsaris uberrimis literis confirmata. Britanici
belli exitus expectatur: constat enim aditus insulæ esse
munitos mirificis molibus. etiam illud iam cognitum
est, neq; argenti scrupulũ esse ullum in illa insula, neq;
ullam spem prædæ, nisi ex mancipijs: ex quibus nul=
los puto te literis, aut musicis eruditos expectare.

Paulus in medio foro Basilicam iam penè texuit ijsdem
antiquis columnis: illam autem, quam locauit, facit ma
gnificentissimam. quid quæris? nihil gratius illo moni
mento, nihil gloriosius. itaque Cæsaris amici (me dico,
& Oppium, disrumparis licet) monimẽtum illud, quod
tu tollere laudibus solebas, ut forum laxaremus, et usq;
ad atrium libertatis explicaremus, contempsimus sex=
centies HS. cum priuatis non poterat transigi mino=
re pecunia. efficiemus rem gloriosissimam: nam in
campo Martio septa tribunitijs comitijs marmorea su=
mus, & tecta facturi, eaq; cingemus excelsa porticu, ut
mille passuum conficiatur. simul adiungetur huic ope
ri uilla etiam publica. dicis, quid mihi hoc monimen=
tum proderit? ad quid laboramus res Romanas? non
enim te puto de lustro, quod iam desperatũ est, aut de
iudicijs, quæ lege Plotia fiũt, quærere. Nunc te obiur
gari patere, si iure: scribis enim in ea epistola, quam
C. Domitius mihi reddidit Buthroto datam, in Asiam
tibi eundum esse, te arbitrari. mihi mehercule nihil ui=
debatur esse, in quo tantulum interesset, utrum per
procuratores ageres, an per te ipsum, ne toties, &

tam longe abesses. sed hæc mallē integra re tecū egisse: profecto enim aliquid egissem. nunc reprimam susceptam obiurgationem: utinam ualeat ad celeritatē reditus tui. Ego ad te propterea minus sæpe scribo, quòd certum nō habeo, ubi sis, aut ubi futurus sis. huic tamē nescio cui, quòd uidebatur is te uisurus esse, putaui dandas esse literas. tu quoniam iturum te in Asiā esse putas, ad quæ tempora te expectem, facias me certiorē uelim, & de Eutychide quid egeris. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVTO te existimare me non oblitum consuetudinis, et instituti mei rarius ad te scribere, quàm solebā: sed cum loca, et itinera tua nihil habere certi uideo, neq; in Epeirum, neq; Athenas, neq; in Asiam, neq; cuiquam, nisi ad te ipsum proficiscenti, dedi literas: neq; enim sunt epistolæ nostræ, quæ si perlatæ nō sint, nihil ea res nos offensura sit; quæ tantū habēt mysteriorū, ut eas ne librarijs quidem ferè cōmittamus. Lepidum quo excidat. Cōsules * flagrāt infamia, quòd C. Memmius candidatus pactionem in senatu recitauit, quam ipse, suus cōpetitor Domitius cum Consulibus fecisset, ut ambo HS quadringena Cōsulibus darēt, si essent ipsi Cōsules facti, nisi treis Augures dedissent, qui se affuisse dicerent, cum lex curiata ferretur, quæ lata non esset; & duos consulares, qui se dicerent in ornandis prouincijs consularibus scribendo affuisse, cum omnino ne senatus quidē affuisset. hæc pactio non uerbis, sed nominibus, & perscriptionibus multorū tabulis cum esse facta diceretur; prolata à Mem-

mio est, nominibus inductis auctore Pompeio. hic Appius erat idem: nihil sanè iacturæ. corruerat alter, et plane inquam iacebat. Memmius autem dirempta coitione inuito Caluino, plane refrixerat, & eo magis nũc concitare Dictaturam, fauere iustitio, & omnium rerum licentiæ. Perspice æquitatem animi mei, & ludum, & contemptionem Seleucianæ prouinciæ, & meá hercule cum Cæsare suauissimam coniunctionem: hæc enim me una ex hoc naufragio tabula delectat. qui quidem Quintum meum, tuumq́; , Dij boni, quemadmodum tractat honore, dignitate, gratia; non secus, ac si ego essem imperator. hibernam legionem eligendi optio delata cõmodum, ut ad me scribit. hunc tu non ames? quem igitur istorum? sed heus tu, scripseramne tibi me esse legatum Põpeio? et extra urbem quidem fore ex Idib. Ian? uisum est hoc mihi ad multa quadrare. sed quid plura? coràm, opinor, reliqua; ut tu tamen aliquid expectes. Dionysio plurimam salutem: cui quidem ego non modo seruaui, sed etiam ædificaui locum. quid quæris? ad summam lætitiam meã, quam ex tuo reditu capio, magnus ex illius aduentu cumulus accedit. quo die ad me uenies, si me amas, apud me cum tuis maneas. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER V.

CICERO ATTICO S.

EGO uero et tuum in discessu uidi animum, & meo sum ipse testis. quo magis erit tibi uidendum, ne quid noui decernatur, ut hoc nostrum desiderium ne plus sit annuum. De Annio Saturnino curasti probe. de satisdãdo uero te rogo, quoad eris Romæ, tu ut satisdes: & sunt aliquot satisdationes secundum mancipiũ, in his & Memmianorum prædiorum, uel Atilianorum. De Oppio factum est, ut uolui, & maxime quòd DCCC aperuisti: quæ quidem ego utiq; uel uersura facta solui uolo, ne extrema exactio nostrorum nominum expectetur. Nunc uenio ad trãsuersum illum extremæ epistolæ tuæ uersiculum, in quo me admones de sorore. quæ res se sic habet. ut ueni in Arpinum, cum ad me frater uenisset, in primis nobis sermo, isq; multus de te fuit. ex quo ego ueni ad ea, quæ fueramus ego, et tu inter nos de sorore in Tusculano locuti. nihil tam uidi mite, nihil tam placatum, quàm tum meus frater erat in sororem tuam: ut etiã si qua fuerat ex ratione sumpta offensio, nõ appareret. illo sic die. postridie ex Arpinati profecti sumus. ut in Arcano Quintus maneret, dies fecit. ego Aquini: sed prandimus in Arcano. nosti hunc fundum. quò ut uenimus, humanissime Quintus, Põponia, inqt,

tu inuita mulieres, ego acciuero pueros. nihil potuit, mihi quidem ut uisum est, dulcius, idq́; cum uerbis, tum etiã animo, & uultu. at illa audiẽtibus nobis, ego sum, inquit, hic hospita. id autem ex eo, ut opinor, quòd antecesserat Statius, ut prandiũ nobis uideret. tum Quintus, en, inquit mihi, hæc ego patior quotidie. dices, quid, quæso, istuc erat? magnum, itaq; me ipsum commouerat, sic absurde, & aspere uerbis, uultuq́; responderat. dissimulaui dolens. discubuimus omnes præter illam: cui tamen Quintus de mẽsa misit, illa reiecit. quid multa? nihil meo fratre lenius, nihil asperius tua sorore mihi uisum est: & multa prætereo, quæ tum mihi maiore stomacho, quàm ipsi Quinto fuerunt. ego inde Aquinum. Quintus in Arcano remansit, & Aquinum ad me postridie mane uenit, mihiq́; narrauit, nec secũ illam dormire uoluisse, &, cum discessura esset, fuisse eiusmodi, qualem ego uidissem. quid quæris? uel ipsi hoc dicas licet, humanitatem ei meo iudicio illo die defuisse. hæc ad te scripsi fortasse pluribus, quàm necesse fuit, ut uideres tuas quoq; esse parteis instituendi, et monẽdi. Reliquum est, ut ante, quàm proficiscare, mandata nostra exhaurias, scribas ad me omnia, Pontinum extrudas. cum profectus eris, cures, ut sciam. sic habeas, nihil mehercule te mihi nec carius esse, nec suauius. A. Torquatum amantissime dimisi Minturnis, optimum uirum: cui, me ad te scripsisse aliquid, in sermone significes uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

A D VI. Id. Maias, cum has dabam literas, ex Pompeiano proficiscebar, ut eo die manerẽ in Trebulano apud Pontium. deinde cogitabam sine ulla mora iusta itinera facere. in Cumano cum essem, uenit ad me, quod mihi pergratum fuit, noster Hortensius: cui deposcẽti mea mandata, cætera uniuerse mandaui, illud proprie, ne pateretur, quantum esset in ipso, prorogari nobis prouincias. in quo eum tu uelim confirmes, gratumq; mihi fecisse dicas, quòd & uenerit ad me, et hoc mihi, prætereáq; si quid opus esset, promiserit. confirmaui ad eam causam etiam Furnium nostrum, quẽ ad annum Tribunum pl. uidebam fore. Habuimus in Cumano quasi pusillam Romam: tãta erat in his locis multitudo: cum interim Rufio noster, quòd se à Vestorio obseruari uidebat, stratagemate hominem percussit: nam ad me non accessit. ita ne? cum Hortensius ueniret, & infirmus, & tam lõge Hortensius, cum maxima præterea multitudo, ille non uenit? non, inquam. non uidisti igitur hominem, inquies? qui potui non uidere, cum per emporium Puteolanorum iter facerem? in quo illum, agentem aliquid credo, salutaui: post etiam iussi ualere, cum me è Pansæ uilla, nunquid uellem, rogasset. hunc hominem parum gratum quisquam putet? aut non in eo ipso laudandum, quòd audiri non laborarit? sed redeo ad illud. noli putare mihi aliam consolationem esse huius ingentis molestiæ, nisi quòd spero non longiorem annua fore. hoc me ita uelle

multi non credũt ex consuetudine aliorum. tu, qui scis, omnem diligentiam adhibebis, tum scilicet, cum id agi debebit. cum ex Epeiro redieris, de Rep. scribas ad me uelim, si quid erit, quod operiare: non dum enim satis huc erat allatum, quo modo Cæsar ferret de auctoritate perscripta: eratq; rumor de Transpadanis, eos iussos IIII. uiros creare. quod si ita est, magnos motus timeo: sed aliquid ex Pompeio sciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI. Id. Maias ueni in Trebulanum ad Pontium. ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ sunt tertio abs te die. eodem autem ex Pompeiano Philotimo dederam ad te literas. nec uero nunc erat sanè, quid scriberem. qui de Rep. rumores, scribe quæso: in oppidis enim summum uideo timorem. sed multa inania. quid de iis cogites, & quando, scire uelim. Ad quas literas tibi rescribi uelis, nescio: nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ semel in Trebulano redditæ sunt. quarum alteræ edictum P. Licinij habebãt (erant autem Non. Maijs datæ) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenses. quàm uereor, ne quid fuerit σπουδαιότερον in iis, quas non accepi, quibus rescribi uis. Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. iam deest quid scribam, & lucet. Beneuenti cogitabam hodie. nostra continentia, & diligentia faciemus satis. A' Pontio, ex Trebulano, ad V. Id. Maij.

CICERO ATTICO S.

BENEVENTVM ueni ad V. Id. Maij. ibi accepi eas literas, quas tu superioribus literis significaueras te dedisse. ad quas ego ipso eo die dederam ex Trebulano à Pontio. ac binas quidem tuas Beneuenti accepi. quarum alteras Fesulanus multo mane mihi dedit, alteras scriba Tullius. gratissima est mihi tua cura de illo meo primo, & maximo mandato, sed tua profectio spem meam debilitat. ac ne ille illud quidem labat, non quo, sed inopia cogimur eo contenti esse. De illo altero, quem scribis tibi uisum esse non alienum, uereor adduci, ut nostris possit (& tuis δυσδιάγνωστον) πρὸς νεῦσιν esse, et quidem summe facilis. sed tu aberis, & me absente rei habebis ratioñe meæ: nã posset aliquid, si uteruis nostrum adesset, agente Seruio fieri probabile. nunc si iam res placeat, agendi tamen uiam non uideo. Nunc uenio ad illam epistolam, quam accepi à Tullio. De Marcello fecisti diligẽter. igitur S.C. si erit factum, scribes ad me: sin minus, rem tamen conficies: mihi enim attribui oportebit, item Bibulo. sed non dubito, quin S.C. expeditum sit, in quo præsertim sit compendium populi. De Torquato probe. De Massone, et Ligure, cũ uenerint. De illo, quod Cherippus (quoniam hic quoque πρὸς νεῦσιν sustulisti) : ὢ prouincia. etiam ne hic mihi curandus est? curandus autem? hactenus, ne quid ad senatũ: Cõsule, aut numera: nã DC ceperis: sed tamen cõmode, ꝙ cum Scrofa. De Pontino, recte scribis: est enim ita, ut, si ante Cal. Iun. Brundusij futurus sit, minus urgendi fuerint M. Annius,

& Tullius. Quæ de Sicinio audiſti, ea mihi probantur, modo ne illa exceptio in aliquem incurrat bene de nobis meritum. ſed conſiderabimus: rem enim probo. De noſtro itinere, quod ſtatuero; de quinq; præfectis, quid Pompeius facturus ſit, cum ex ipſo cognoro, faciam, ut ſcias. De Oppio bene curaſti, quòd ei DCCC expoſuiſti: idq;, quoniam Philotimum habes, perfice, & cognoſce rationem, & ut agam amplius, ſi me amas, priuſquam proficiſcaris, effice. magna me cura leuaris. habes ad omnia. etſi penè præterij. chartã tibi deeſſe, mea cautio eſt: ſiquidem eius inopia minus multa ad me ſcribis. tu uero aufer ducentos. etſi meam in eo parſimoniam huius paginæ contractio ſignificat, dum acta, et rumores uellet. iam ſi qua certa habes de Cæſare, expecto literas: & alias Pontino de omnibus rebus diligentes dabis. Vale.

CICERO ATTICO S.

PLANE deeſt, quod ſcribam: nam nec, quid mandem, habeo; nihil enim prætermiſſum eſt: nec quid narrem; noui enim nihil: nec iocandi locus eſt; ita me multa ſolicitant. tantum tamen ſcito, Idib. Maijs nos Venuſia mane proficiſcentes has dediſſe. eo autem die credo aliquid actum in ſenatu. ſequantur igitur nos tuæ literæ, quibus non modo res omneis, ſed etiam rumores cognoſcamus. eas accipiemus Brunduſij: ibi enim Pontinum ad eam diem, quam tu ſcripſiſti, expectare conſilium eſt. Nos Tarenti quos cum Pompeio διαλόγους de Rep. habuerimus, ad te perſcribemus. etſi id ipſum ſcire cupio, quod ad tempus recte

ad te scribere possem, id est quandiu Romæ futurus sis, ut, aut quò dem posthac literas, sciam, aut ne dem frustra. sed ante, quàm proficiscare, utique explicatum sit illud HS X X & D C C C. hoc uelim in maximis rebus, & maxime necessarijs habeas, ut, quod auctore te uelle cœpi, adiutore assequar. Vale.

CICERO ATTICO S.

TARENTVM ueni ad X V. Cal. Iun. quòd Pontinũ statueram expectare, cómodissimum duxi dies eos, quoad ille ueniret, cũ Pompeio consumere, eóq; magis, quòd ei gratum esse id uidebam, qui etiam à me petierit, ut secum, & apud se essem quotidie: quod cócessi libenter: multos enim eius præclaros de Rep. sermones accipiam: instruar etiam cósilijs idoneis ad hoc nostrum negotiũ. sed ad te breuior iam in scribendo incipio fieri, dubitans Romæ ne sis, an iam profectus. quod tamẽ quoad ignorabo, scribam aliquid potius, q̃ committam, ut tibi cum possint reddi à me literæ, non reddantur. nec tamen iã habeo, quid aut mandem tibi, aut narrem: mandaui omnia, quæ quidem tu, ut polliceris, exhauries: narrabo, cum aliquid habebo noui. illud tamen nó desinam, dum adesse putabo, de Cæsaris nomine rogare, ut confectum relinquas. auide expecto tuas literas, & maxime, ut norim tempus profectionis tuæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOTIDIE, uel potius in dies singulos breuiores literas ad te mitto: quotidie enim magis, ac magis suspicor

te in Epeirũ iam profectum. sed tamen, ut mandatum scias me curasse; quot ante, ait se Pompeius quinos praefectos delaturum nouos, uacationes, iudiciariã causam.

Ego cũ triduum cum Pompeio, & apud Pompeium fuissem, proficiscebar Brundusium ad XIII. Cal. Iun. ciuem illum egregium relinquebam, & ad haec, quae timentur, propulsanda paratissimum. tuas literas expectabo, cum ut, quid agas, tum ut, ubi sis, sciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ET incommoda ualetudo, qua iam emerseram, utpote cum sine febri laborassem, & Pontini expectatio, de quo adhuc ne rumor quidem uenerat, tenebat duodecimum iam diem Brũdusij: sed cursum expectabamus. tu, si modo es Romae (uix enim puto) sin es, hoc uehemẽter animaduertas uelim. Romae acceperam literas, Milonem meum queri per literas iniuriam meam, quòd Philotimus socius esset in bonis suis. id ego ita fieri uolui de C. Duronij sententia, quem & amicissimum Miloni perspexeram, & talem uirum, qualem tu iudicas, cognoram. eius autem consilium, meumq; hoc fuerat: primum, ut in potestate nostra esset res, ne illum malus emptor alienis mãcipijs, quae permulta secum habet, spoliaret: deinde, ut Faustae, cui cautum ille esse uoluisset, ratum esset: erat etiam illud, ut ipsi nos, si quid seruari possit, quamfacillime seruaremus. nunc rem totam perspicias uelim: nobis enim scribuntur saepe maiora. sed si ille queritur, si scribit ad amicos, si idem Fausta uult: Philotimus (ut ego ei coràm dixeram, mihiq; ille

receperat)ne ſit inuito Milone in bonis: nihil nobis fue rat tanti. ſin hæc leuiora ſunt, tu iudicabis. loquere cum Duronio. ſcripſi etiam ad Camillum, ad Lamiam, eóq; magis, q non confidebã Romæ te eſſe. ſumma erit hæc. ſtatues, ut ex fide, fama, req; mea uidebitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACTIVM uenimus ad XVII. Cal. Quint. cum quidem & Corcyræ, & Sybotis muneribus tuis, quæ & Areus, & meus amicus Eutychides opipare, & φιλοπροσηνέστατα nobis conceſſerant, epulati eſſemus ſaliarem in modum. Actio maluimus iter facere pedibus, qui incommodiſſime nauigaſſemus: & Leucathen flectere, moleſtum uidebatur: actuarijs autem minutis Patras accedere ſine ijs impedimentis, non ſatis uiſum eſt decorum. Ego, ut ſæpe tu me currẽtem hortatus es, quotidie meditor: præcipio meis: faciam denique, ut ſumma modeſtia, et ſumma abſtinentia munus hoc extraordinarium traducamus. Parthus uelim quieſcat, & fortuna nos iuuet: noſtra præſtabimus. Tu, quæſo, quid agas, ubi quoque hoc tempore futurus ſis, quales res noſtras Romæ reliqueris, maxime de CXX, & de DCCC, cura, ut ſciamus. id unis diligenter literis datis, quæ ad me utique perferantur, cõſequere. illud tamen (quoniam nunc abes, cum id nõ agitur: aderis autem ad tempus, ut mihi ſcripſiſti) memento curare per te, & per omnes noſtros, in primis per Hortenſium, ut annus noſter maneat ſuo ſtatu, ne quid noui decernatur. hoc tibi ita mando, ut dubitem, an etiam

te rogem, ut pugnes, ne intercaletur. ſed non audeo tibi omnia onera imponere. annum quidem utique teneto. Cicero meus, modeſtiſſimus, & ſuauiſſimus puer, tibi ſalutem dicit. Dionyſiũ ſemper equidem, ut ſcis, dilexi, ſed quotidie pluris facio, & mehercule in primis, ꝙ te amat, nec tui mentionem intermitti ſinit. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT Athenas ad XV. Cal. Quint. uenerã, expectabam ibi iam quartum diem Pontinũ, neque de eius aduentu certi quicq̃ habebam: erã autẽ totus, crede mihi, tecũ: & quanq̃ ſine iis per me ipſe, tamẽ acrius, ueſtigiis tuis monitus, de te cogitabam. quid quæris? non mehercule alius ullus ſermo, niſi de te. ſed tu aliq̃d de me ipſo ſcire fortaſſe mauis. hæc ſunt. Adhuc ſumptus nec in me aut publice, aut priuatim, nec in quenquam comitum. nihil accipitur lege Iulia, nihil ab hoſpite. perſuaſum eſt omnibus meis ſeruiendum eſſe famæ meæ. belle adhuc. hoc animaduerſum, Græcorũ laude, & multo ſermone celebratur. quod ſupereſt, elaboratur in hoc à me, ſicut tibi ſenſi placere. ſed hæc tum laudemus, cũ erunt perorata. reliqua ſunt eiuſmodi, ut meum conſilium ſæpe reprehendam, quòd non aliqua ratione ex hoc negotio emerſerim. ò rem minime aptam meis moribus. ò illum uerum, ἔρδοι τὶς. dices, quid adhuc? non dum enim in negotio uerſaris? neſcio, & puto moleſtiora reſtare. ſed hæc ipſa fero equidem fronte, ut puto, & uultu belliſs. ſed angor intimis ſenſibus: ita multa uel iracunde, uel inſolenter, uel in omni genere ſtultitiæ in-

ſulſe, arroganter & dicuntur, & tacentur quotidie. quæ, non quo te cælē, non perſcribo, ſed quia δυσδιηγή-μητα ſunt. itaque admirabere meam βαθύτητα, cum ſalui redierimus: tanta mihi μελέτη huius uirtutis datur. ergo hæc quoque hactenus: & ſi mihi nihil erat propoſitū ad ſcribendū, quia, quid ageres, ubi terrarum eſſes, ne ſuſpicabar quidē: nec hercule unquam tandiu ignarus rerum mearum fui, quid de Cæſaris, quid de Milonis nominibus actum ſit. hac non modo nemo, ſed ne rumor quidem quiſquam; ut ſciremus, in Rep. quid ageretur. quare ſi quid erit, quod ſcias de iis rebus, quas putabis ſcire me uelle, per mihi gratū erit, ſi id curaris ad me perferendū. quid eſt præterea? nihil ſanè, niſi illud: ualde me Athenæ delectarunt: turbæ dūtaxat? & urbis ornamentum, & hominū amores in te, in nos quadam beneuolentia, ſed multū ea philoſophia, ἄνω, καὶ κάτω, ſi quidem eſt in Ariſto, apud quē eram: nā Xenonem tuum, uel noſtrum potius Quinto conceſſeram: & tamen propter uicinitatem totos dies ſimul eramus inuicem. Cum primum poteris, tua conſilia ad me ſcribas, ut ſciam, quid agas, ubi quoque, & maxime quando Romæ futurus ſis. Vale.

CICERO ATTICO S.

HVI, toties ne me literas dediſſe Romam, cū ad te nullas darem? at uero poſthac fruſtra potius dabo, q̄, ſi recte dari potuerint, committam, ut non dem. Ne prouincia nobis prorogetur, per fortunas, dū ades, quicquid prouideri poteſt, prouide. non dici poteſt, quàm flagrem deſiderio Vrbis, quàm uix harum rerum in-

* ſulſitatem feram. Marcellus ſedendi comes, & ſi ille
magiſtratum non geſſerit, erit tamen Tranſpadanus.
ita mihi uidetur non minus ſtomachi noſtro Cæſari fe-
ciſſe. ſed hoc ipſe uiderit. Pōpeius mihi quoque uide-
batur (quod ſcribis Varronem dicere) in Hiſpaniam cer
te iturus. id ego minime probabam; qui quidem Theo-
phani facile perſuaſi, nihil eſſe melius, quàm illud, nuſ-
quam illum diſcedere. ergo Græcus incumbet. ualet
autem auctoritas eius apud illum plurimum. ego has
prid. Non. Quint. proficiſcēs Athenis dedi, cum ibi de-
cem ipſos fuiſſem dies. uenerat Pontinus. nam Cn. Vo-
luſius aderat Quæſtor. tuus unus Tullius aberat. ἄ-
φρακτα Rhodiorum, & dicrota Mitylenæorum habe-
bam, & aliquid ἐπίκωπον. De Parthis erat ſilētium.
Quod ſupereſt, Dij iuuent. nos adhuc iter per Græciam
ſumma cum admiratione fecimus. nec mehercule ha-
beo, quod adhuc quem accuſem meorum. uidentur mi-
hi noſſe nos, noſtram cauſam, & conditionem profectio
nis ſuæ. plane ſeruiunt exiſtimationi meæ. quod ſu-
pereſt, ſi uerum illud eſt, οἷα τ᾽ ἂν δέσποινα, certe per-
manebunt: nihil enim à me fieri ita uidebunt, ut ſibi
ſit delinquendi locus. ſin id parum profuerit, fiet ali-
quid à nobis ſeuerius: nam adhuc lenitate dulces ſu-
mus, &, ut ſpero, proficimus aliquantum. ſed ego hāc,
ut ſinguli dicunt, ἀνεξίαν in unum annum meditatus
ſum: proinde pugna, ne, ſi quid prorogatum ſit, turpis
inueniar. Nunc redeo ad quæ mihi mandas. in præ
fectis excuſatio. ijs, quos uoles, deferto. non ero tam
μετέωρος, quàm in Apuleio fui. Xenonē tam diligo,
quàm tu: quod ipſum ſentire certo ſcio. apud Patro-

nem, & reliquos Barones te in maxima gratia posui: et hercule merito tuo feci: nã mihi is ter dixit, te scripsisse ad se, mihi ex illius literis rem illam curæ fuisse. quod ei pergratum erat. sed cum Patro mecum egisset, ut peterem à uestro Ariopago, ὑπομνηματισμὸν tollerent, quem Polycharmo Prætore fecerant: cõmodius uisum est & Xenoni, & post ipsi Patroni, me ad Memmium scribere, qui pridie, quàm ego Athenas ueni, Mitylenas profectus erat, ut is ad suos scriberet, posse id sua uolũtate fieri: non enim dubitabat Xeno, quin ab Ariopagitis inuito Memmio impetrari non posset. Memmius autem ædificandi consiliũ abiecerat, sed erat Patroni iratus. itaque scripsi ad eum accurate: cuius epistolæ misi ad te exemplum. Tu uelim Piliam meis uerbis consolere. indicabo enim tibi: tu illi nihil dixeris. accepi fasciculum, in quo erat epistola Piliæ: abstuli, aperui, legi: ualde scripta est συμπαθῶς. Brundusio quæ tibi epistolæ redditæ sunt sine mea, tum uidelicet datæ, cum ego me non belle haberem: nam illam νομανδρίαν excusationem ne acceperis. cura, ut omnia sciam, sed maxime, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

N EGOTIVM magnum est nauigare, atque id mense Quint. sexto die Delum Athenis uenimus. prid. Non. Quint. à Piræeo ad Zostera uẽto molesto, qui nos ibidẽ Nonis tenuit. ad VIII. Id. ab Ceo iucunde. inde Gyarum sæuo uento, non aduerso: hinc Scyrũ: inde Delũ, utroque citius, quàm uellemus, cursum confecimus. ſiam nosti ἄφρακτα Rhodiorum. nihil, quod minus fluctum

ferre possit. itaque erat in animo nihil festinare, Delo nec me mouere, nisi omnia ἀκρωτηρίων iura uidissem. De Messala ad te statim, ut audiui, de Gyaro dedi literas, & id ipsum consilium nostrũ etiam ad Hortensiũ. cui quidem ualde συνηγωνίων. sed tuas de eius iudicii sermonibus, & mehercule omni de Reip. statu literas expecto, πολιτικώτερον quidem scriptas (quoniã meos cũ Thallumeto nostro peruolutas libros) eiusmodi inquam literas, ex quibus ego, non quid fiat (nã id uel Helonius uir gratissimus potest efficere cliẽs tuus) sed quid futurum sit, sciam. cũ hæc leges, habebimus Consules. omnia perspicere poteris de Cæsare, de Pompeio, de ipsis iudiciis. Nostra autem negotia (quoniam Romæ cõmoraris) amabo te explica. cui rei fugerat me rescribere, de strue salinarum plane rogo. de aqua, si quid poterit fieri, eo sis animo, quo soles esse. quam ego cũ mea sponte, tum tuis sermonibus æstimo plurimi. ergo quid conficies. præterea si quid Philippus rogauit, quod in tua re faceres, id uelim facias. plura scribã ad te, cum constitero: nunc eram plane in medio mari. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPHESUM uenimus ad XI. Cal. Sext. sexagesimo, & quinto post pugnam Bouillam. nauigauimus sine timore, & sine nausea, sed tardius propter Aphractorum Rhodiorum imbecillitatem. De concursu legationum, priuatorum, & de incredibili multitudine, quæ mihi iam Sami, sed mirabilem in modum Ephesi præsto fuit, aut audisse te puto, aut

quid ad me attinet? ueruntamen de Cumanis ueniſſem cum imperio, Græci quaſi Epheſio Prætori ſe alacres obtulerunt. ex quo te intelligere certo ſcio, multorũ annorum oſtentationes meas nunc in diſcrimen eſſe adductas. ſed, ut ſpero, utemur ea palæſtra, quam à te didicimus: omnibusq́; ſatisfaciemus, & eo facilius, ꝙ in noſtra prouincia confectæ ſunt pactiones. ſed hactenus, præſertim cum cœnanti mihi nuntiaret Seſtius, ſe de nocte proficiſci. Tua negotia Epheſi curæ mihi fuerunt: Thermoq́;, tametſi ante aduẽtum meum liberaliſſime erat pollicitus tuis omnibus, tamen Philogenem, & Seium Rhodium, & Apollonicenſem Xenonem cõmendaui. omnino omnia ſe facturũ recepit. ego præterea rationem Philogeni permutationis eius, quam tecum feci, edidi. ergo hæc quoque hactenus. Redeo ad urbana. Per fortunas (quoniam Romæ manes) primum illud præfulci, atque præmuni quæſo, ut ſimus annui, ne intercaletur quidem: deinde exhauri mea mãdata, maximeq́;, ſi quid poteſt, de illo domeſtico, ſcrupulum quẽ non ignoras: deinde de Cæſare: cuius in cupiditatem te auctore incubui, nec me piget. & ſi intelligis, q̃ meũ ſit ſcire, & curare, quid in Rep. fiat, fiat autẽ? immo uero etiam quid futurum ſit: perſcribe ad me omnia, ſed diligẽtiſſime, in primisq́; quid iudiciorum ſtatus aut factorum, aut futurorũ etiam laboret. de aqua, ſi curæ eſt, ſi quid Philippus aget, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTE, quàm aliquo loco conſedero, neque lõgas à me, neque ſemper mea manu literas expectabis. cũ autem

erit ſpatium, utrunque præſtabo. nunc iter conficiebamus æſtuoſa, & puluerulenta uia. dederã Epheſo pridie. has dedi Trallibus. in prouincia mea fore me putabam Cal. Sext. ex ea die, ſi me amas, παράγγελμα ἐνιαύσιον commoueto. tamen interea hæc, que uellem, mihi afferebantur: primum otium Parthicum: deinde confectæ pactiones publicanorũ: poſtremo ſeditio militum ſedata ab Appio, ſtipendiumq́; eis uſque ad Id. Quint. perſolutũ. nos Aſia accepit admirabiliter. aduentus noſter ne numo quidẽ ſumptui fuit. ſpero meos omneis ſeruire laudi meæ: tamen magno timore ſum: ſed bene ſperamus. omnes iam noſtri præter Tullium tuum uenerunt. erat mihi in animo recta proficiſci ad exercitũ, æſtiuos mẽſes reliquos rei militari dare, hybernos iuriſdictioni. Tu uelim, ſi me nihilo minus noſti curioſum in Rep. q̃ te, ſcribas ad me omnia, quæ ſint, quæ'ue futura ſint. nihil mihi gratius facere potes: niſi tamẽ id erit mihi gratiſſimum, ſi, quæ tibi mandaui, confeceris, in primis, quid illud ἐνδόμυχον: quo mihi ſcis nihil eſſe carius. Habes epiſtolam plenam feſtinationis, & pulueris. reliquæ ſubtiliores erunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

L AODICEAM ueni prid. Cal. Sext. ex hoc die clauũ animo uerbis. nihil exoptatius aduẽtu meo, nihil carius. ſed eſt incredibile, quàm me negotij tædet. non habeat ſatis magnum campum ille tibi non ignotus curſus animi, & induſtriæ meæ? præclara opera ceſſent? quippe ius Laodiceæ me dicere, cum Romæ A. Plotius dicat? &

cum exercitum noster amicus habeat, tantũ me nomen habere duarum legionum? exilium. denique hæc non desidero: lucem, forum, urbem, domum, uos desidero. sed feram, ut potero: sim modo annuus. si prorogatur, actum est. uerum perfacile resisti potest. tu modo Romæ sis. Quæris, quid hic agam: ita uiuam, ut maximos sumptus facio. mirifice delector hoc instituto. admirabilis abstinentia ex præceptis tuis: ut uerear, ne illud, quod tecum permutaui, uersura mihi soluendum sit. Appij uulnera non refrico, sed apparent, nec occuli possunt. iter Laodicea faciebam ad III. Non. Sext. cum has literas dabam, in castra in Lycaoniam. inde ad Taurum cogitabam, ut cum Morphagene signis collatis, si possem, de seruo tuo deciderem. clitellæ boui sunt impositæ. plane non est nostrum onus, sed feremus. modo, si me amas, sim annuus. adsis tu ad tẽpus, ut senatum excites. mirifice solicitus sum, quòd iandiu ignota sunt mihi ista omnia. quare, ut ad te ante scripsi, cum cætera, tum Resp. cura ut mihi nota sit. plura scribam aliàs. tarde tibi reddituro, sed dabam familiari homini, ac domestico C. Andronico Puteolano. tu autem sæpe dare tabellarijs publicanorum poteris, promagistris scripturæ, & portus, & nostrarum dioecesium. Vale.

CICERO ATTICO S.

ETSI in ipso itinere, & uia discedebant publicanorum tabellarij, & eramus in cursu: tamen surripiendũ aliquid putaui spatij, ne me immemorem mandati tui putares. itaque subsedi in ipsa uia, dũ hæc, quæ longiorem

desiderant orationem, summatim tibi perscriberem.

Maxima expectatione in perditam, & plane euersam in perpetuum prouinciam nos uenisse scito prid. Cal. Sext. moratus triduum Laodiceæ, triduum Apameæ, totidem dies Synnade. audiuimus nihil aliud, nisi imperata ἐπικεφάλαια soluere non posse: possessiones omnium uenditas: ciuitatum gemitus, ploratus, monstra quædam non hominis, sed feræ nescio cuius immanis. quid quæris? tædet omnium nos uitæ. leuantur tamen miseræ ciuitates, quòd nullus fit sumptus in nos, neque in legatos, neque in Quæstorem, neque in quenquam. scito non modo nos fœnum, aut quod lege Iulia dari solet, non accipere, sed ne ligna quidem, nec, præter quatuor lectos, & tectum, quenquam accipere quicquam, multis locis ne tectum quidem, & in tabernaculo manere plerunque. itaque incredibilem in modum concursus fiunt ex agris, ex uicis, ex domibus omnibus. mehercule etiam aduentu nostro reuiuiscunt iustitia, abstinentia, clementia tui Ciceronis: itaque opiniones omnium superauit. Appius, ut audiuit nos uenire, in ultimam prouinciam se coniecit Tarsum usque: ibi forum agit. De Partho silentium est: sed tamen concisos equites nostros à barbaris nuntiabant ij, qui ueniebant. Bibulus ne cogitabat quidem etiam nunc in prouinciam suam accedere. id autem facere ob eam causam dicebant, quòd tardius uellet decedere. Nos in castra properabamus, quæ aberant bidui. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI Romæ ſine epiſtola tua faſciculum literarũ.
in quo, ſi modo ualuiſti, & Romæ fuiſti, Philotimi du=
co eſſe culpam, non tuam. hanc epiſtolam dictaui ſe=
dens in rheda, cum in caſtra proficiſcerer, ab quibus
aberam bidui. paucis diebus habebam certos homines,
quibus darem literas: itaque eò me ſeruaui. Nos ta=
mẽ, etſi hoc te ex alijs audire malo, ſic in prouincia nos
gerimus, quod ad abſtinentiam attinet, ut nullus terun=
tius inſumatur in quenquã. id fit etiam & legatorum,
& Tribunorum, & præfectorum diligentia: nam o=
mnes mirifice συμφιλοδοξοῦσιν gloriæ meæ. Lepta no=
ſter mirificus eſt. ſed nunc propero. perſcribam ad te
paucis diebus omnia. Cicerones noſtros Deiotarus fi=
lius, qui Rex ab ſenatu appellatus eſt, ſecum in regnum,
dum in æſtiuis nos eſſemus. illum pueris locũ eſſe bel=
liſſimum duximus. Seſtius ad me ſcripſit, quæ tecum
eſſet de mea domeſtica, et maxima cura locutus, et quid
tibi eſſet uiſum. amabo te, incumbe in eam rem, & ad
me ſcribe, quid & poſſit, & tu cenſeas. idem ſcripſit
Hortenſiũ de proroganda noſtra prouincia dixiſſe ne=
ſcio quid. mihi in Cumano, diligẽtiſſime ſe, ut annui eſ=
ſemus, defenſurum, receperat. ſi quicquam me amas,
hunc locum ama. dici nõ poteſt, quàm inuitus à uobis
abſim. & ſimul hanc gloriam iuſtitiæ, & abſtinentiæ
fore illuſtriorẽ ſpero, ſi cito deceſſerimus. id quod Scæ
uolæ contigit, qui ſolos nouẽ menſes Aſiæ præfuit.
Appius noſter, cum me aduentare uideret, profectus eſt

Tarſum uſque Laodicea. ibi forum agit, cum ego ſum in prouincia. quam eius iniuriam non inſector : ſatis enim habeo negotij in ſanãdis uulneribus, quæ ſunt impoſita prouinciæ. quod, do operam, ut faciam quàminima illius contumelia. ſed hoc Bruto noſtro uelim dicas, illum feciſſe non belle, qui aduentu meo, quàm longiſſime potuerit, diſceſſerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVA'M uellem Romæ eſſes, ſi forte non es : nihil enim certi habebamus, niſi accepiſſe nos tuas literas ad XIIII. Cal. Sext. datas, in quibus ſcriptum eſſet, te in Epeirum iturum circiter Cal. Sext. ſed ſiue Romæ es, ſiue in Epeiro, Parthi Euphratem tranſierunt duce Pacoro Orodis Parthorum Regis filio, cunctis referto copijs. Bibulus non dum audiebatur eſſe in Syria. Caſſius in oppido Antiochia cum omni exercitu. nos in Cappadocia ad Taurum cum exercitu ad Cybiſtra. hoſtis in Cyrheſtica, quæ Syriæ pars proxima eſt prouinciæ meæ. his de rebus ſcripſi ad ſenatum. quas literas, ſi Romæ es, uidebis putes ne reddendas: & multa, immo omnia. quorum κεφάλαιον, ne quid inter cæſa, & porrecta (ut aiunt) oneris mihi addatur, aut temporis : nobis enim hac infirmitate exercitus, inopia ſociorum, præſertim fidelium, certiſſimum ſubſidium eſt hyems, ea ſi uenerit, nec illi ante in meam prouinciã tranſierint. unum uereor, ne ſenatus propter urbanarum rerum metũ Pompeium nolit dimittere. quòd ſi alium ad uer mittit, non laboro. nobis modo tem-

poris ne quid prorogetur. hæc igitur, ſi Romæ es. ſin
abes, aut etiam ſi ades, hæc negotia ſic ſe habent.
Stamus animis, & quia conſilijs, ut uidemur, bonis
utimur, ſperamus etiã manu. tuto cõſedimus, copioſo à
frumento, Ciliciam propè conſpiciente, expedito ad mu-
tandum loco, paruo exercitu, ſed, ut ſpero, ad beneuo-
lentiam erga nos conſentiente: quem nos Deiotari ad-
uentu cum ſuis omnibus copijs duplicaturi eramus. ſo-
cijs multo fidelioribus utimur, q̃ quiſquam uſus eſſet:
quibus incredibilis uidetur & noſtra manſuetudo, &
abſtinentia. delectus habetur ciuium Romanorum.
frumentum ex agris in loca tuta comportatur. ſi fue-
rit occaſio, manu: ſin minus, locis nos defendemus. qua
re bono animo es: uideo enim te, &, quaſi coràm adſis,
ita cerno συμπάθειαν amoris tui. ſed te rogo, ſi ullo pa
cto fieri poterit, ſi integra in ſenatu noſtra cauſa ad
Cal. Ian. mãſerit, ut Romæ ſis mẽſe Ianuario. profecto
nihil accipiã iniuriæ, ſi tu aderis. amicos Cõſules habe-
mus, noſtrum Trib. pl. Furnium. uerũ tua eſt opus aſſi
duitate, prudentia, gratia. tempus eſt neceſſariũ. ſed
turpe eſt me pluribus uerbis agere tecum. Cicerones
noſtri ſunt apud Deiotarum: ſed, ſi opus erit, deducen
tur Rhodũ. Tu, ſi es Romæ; ut ſoles, diligẽtiſſime:
ſi in Epeiro, mitte tamen ad nos de tuis aliquem tabella
rium, ut & tu, quid nos agamus, & nos, quid tu agas,
quidq́; acturus ſis, ſcire poſſimus. Ego tui Bruti rem
ſic ago, ut ſuam ipſe non ageret. ſed iam exhibeo pupil
lum, neq; defendo: ſunt enim negotia & lenta, & ina-
nia. faciam tamen ſatis, tibi quidem, cui difficilius eſt,
quàm ipſi: ſed certè ſatisfaciam utrique. Vale.

CICERO ATTICO. S.

OBSIGNARAM iam epistolam, eam, quam puto te modo perlegisse scriptam mea manu, in qua omnia continentur, cum subito Appij tabellarius ad XI. Cal. Oct. septimo quadragesimo die Roma celeriter (hui tam longe) mihi tuas literas reddidit: ex quibus non dubito, quin, ut Pompeium expectaris, dum Arimino rediret, etiam in Epeirum profectus sis: magisq; uereor, ut scribis, ne in Epeiro solicitus sis non minus, quàm nos hic sumus. De Atiliano nomine scripsi ad Philotimũ, ne appellaret Messalam. Itineris nostri famam ad te peruenisse lætor, magisq; lætabor, si reliqua cognoris. Filiolam tuã tibi iam Romæ iucũdam esse gaudeo; eamq;, quam nunquam uidi, tamen & amo, & amabilem esse certo scio. etiam atque etiam uale. De Patrone, & tuis condiscipulis, quæ de Tarentinis in militia laboraui, ea tibi grata esse gaudeo. Quòd scribis libenter, repulsam tulisse eum, qui cum sororis tuæ filij patruo certaret: magni amoris signũ: itaque me etiam admonuisti, ut gauderem: nam mihi in mentem non uenerat. non credo, inquis. ut libet: sed plane gaudeo, quoniam τὸ νεμεσᾶν interest τοῦ φθονεῖν. Vale.

CICERO ATTICO S.

SATVRNALIBVS mane se mihi Pindentissæ dediderunt septimo, & quinquagesimo die, postquam oppugnare eos cœpimus. qui (malum) isti Pindentissæ? qui sunt? inquies: nomen audiui nunquam. quid ego faciam? non potui Ciliciam, Aetoliam, aut Macedo-

niam

niam reddere. hoc iam ſic habeto, nec hoc exercitu hic tanta negotia geri potuiſſe. quæ cognoſce ἐν ἐπιτομῇ: ſic enim concedis mihi proximis literis. Epheſum ut uenerim, noſti, qui etiã mihi gratulatus es illius diei celebritate, qua nihil me unquam delectauit magis. inde oppidis, his, quæ erant, mirabiliter accepti, Laodiceam prid. Cal. Sext. uenimus. ibi morati biduum, perilluſtres fuimus, honorificisq; uerbis omneis iniurias reuellimus ſuperiores. quod Dein Apameæ quinque dies morati, Synnadis triduum, Philomeli quinq; dies, Iconij decem fecimus. nihil ea iuriſdictione æquabilius, nihil lenius, nihil grauius. inde ad caſtra ueni ad VII. Cal. Sept. ad III. exercitum luſtraui apud Iconium. ex his caſtris, cum graues de Parthis nuntij uenirent, perrexi in Ciliciam per Cappadociæ partem eam, quæ Ciliciam attingit, eo conſilio, ut Armenius Artauaſdes, & ipſi Parthi Cappadocia ſe excludi putarent. cum dies quinq; ad Cybiſtra Cappadociæ caſtra habuiſſem, certior ſum factus Parthos ab illo aditu Cappadociæ longe abeſſe, Ciliciæ magis imminere: itaque confeſtim iter in Ciliciam feci per Tauripylas: Tarſum ueni ad III. Non. Oct. inde ad Amanum contendi, qui Syriã à Cilicia aquarum diuortio diuidit, qui mons erat hoſtium plenus ſempiternorum. hic ad III. Id. Oct. magnum numerum hoſtium cecidimus: caſtella muniti ſſima nocturno Pontini aduentu, noſtro matutino cepimus, incendimus: imperatores appellati ſumus: caſtra paucos poſt dies habuimus, ea ipſa, quæ contra Darium habuerat apud Iſſum Alexãder imperator haud paulo melior, quàm aut tu, aut ego. ibi dies quinque

morati, direpto, et uastato Amano inde discessimus. interim (scis enim quædam πανικὰ dici, item τὰ κενὰ τοῦ πολέμου) rumore aduentus nostri & Cassio, qui Antiochia tenebatur, animus accessit, et Parthis timor iniectus est. itaq; eos cedẽteis ab oppido Cassius insecutus, rẽ bene gessit. qua in fuga magna auctoritate Osaces dux Parthorũ uulnus accepit, eoq́; interijt paucis post diebus. erat in Syria nostrũ nomen in gratia. uenit interim Bibulus. credo, uoluit appellatione hac inani nobis esse par. in eodem Amano cœpit laureolam in mustaceo quærere. at ille cohortem primam totam perdidit, centurionemq́; primipili nobilem sui generis Asiniũ Dentonem, & reliquos cohortis eiusdem, & Sex. Lucilium T. Gauij Cepionis locupletis, & splendidi hominis filium, Tribunum mil. sanè plagam odiosam acceperat cum re, tum tempore. nos Pindenissum, quod oppidum munitissimum Eleutherocilicum omniũ memoria in armis fuit (feri homines, & acres, & omnibus rebus ad defendendum parati) cinximus uallo, et fossa, aggere maximo, uineis, turre altissima, magna tormentorum copia, multis sagittarijs. magno labore, apparatu, multis saucijs nostris, incolumi exercitu negotium confecimus. hilara sanè Saturnalia. militibus quoque, equis exceptis, reliquam prædam concessimus. mancipia uenibant Saturnalibus tertijs. cum hæc scribebam in tribunali, res erat ad HS CXX. hinc exercitum in hyberna agri male pacati deducendum Quinto fratri dabam. ipse me Laodiceam recipiebam. hæc adhuc. sed ad præterita reuertamur. Quod me maxime hortaris, & quod pluris est, quàm omnia, in quo

laboras, ut etiam Ligurino μώμῳ ſatisfaciam: moriar, ſi quicquam fieri poteſt elegantius. nec tamen ego hanc continentiam appello, quæ uirtus uoluptati reſiſtere uidetur. ego in uita mea nulla unquam uoluptate tanta ſum affectus, quanta afficior hac integritate. nec me tam fama, quæ ſumma eſt, quàm res ipſa delectat. quid quæris? fui tanti: me ipſe non noram: nec ſatis ſciebam, quid in hoc genere facere poſſem: recte πεφυσίωμαι: nihil eſt præclarius. interim hæc λαμπρὰ. Ariobarzanes opera mea uiuit, regnat: ἐν παρόδῳ, conſilio, & auctoritate, & quòd inſidiatoribus eius ἀπρόσιτον me, nō modo ἀδωροδόκητον præbui, Regem, regnumq́; ſeruaui. interea è Cappadocia ne pilum quidem. Brutum abiectum, quantum potui, excitaui, quem non minus amo, quàm tu, pene dixi quàm te. atque etiam ſpero toto anno imperij noſtri teruntium ſumptus in prouincia nullum fore. habes omnia. nunc publice literas Romam mittere parabam, uberiores erunt, quàm ſi ex Amano miſiſſem. at te Romæ non fore? ſed eſt totum, quid Cal. Martij futurum ſit: uereor enim, ne, cū de prouincia agetur, ſi Cæſar reſiſtet, nos retineamur. his tu ſi adeſſes, nihil timerem. Redeo ad urbana; quæ ego diu ignorans, ex tuis iucundiſſimis literis ad V. Cal. Ian. denique cognoui eas diligentiſſime Philogenes libertus tuus curauit perlonga, & nō ſatis tuta uia perferendas. nam quas Lenij pueris ſcribis datas, non acceperam. Iucunde de Cæſare, & quæ ſenatus decreuit, & quæ tu ſperas. quibus ille ſi cedit, ſalui ſumus. Incendio Pletoriano quòd Leius aduſtus eſt, minus moleſte fero. Luceius de Q. Caſſio cur tā

uehemens fuerit, et quid actum sit, aueo scire. Ego cum Laodiceam uenero, Quinto sororis tuæ filio togam puram iubeor dare, cui moderabor diligentius. Deiotarus, cuius auxilijs magnis usus sum, ad me, ut scripsit, cum Ciceronibus Laodiceam uenturus erat. Tuas etiã Epeiroticas expecto literas, ut habeam rationem non modo negotij, uerum etiam otij tui. Nicanor in officio est, & à me liberaliter tractatur: quem, ut puto, Romam cum literis publicis mittam, ut & diligẽtius perferantur, & idem ad me certa de te, et à te referat. Alexis q̄ mihi toties salutem adscribit, est gratum: sed cur nõ suis literis idem facit, quod meus ad te Alexis facit? Phemio quæritur κέρας. sed hæc hactenus. Cura, ut ualeas, & ut sciam, quando cogites Romam. etiã atq; etiam uale. Tua, tuosq; Thermo & præsens Ephesi diligentissime cõmendaram, et nunc per literas: ipsumq; intellexi esse perstudiosũ tui. Tu uelim, quod antea ad te scripsi, de domo Pãmenis, des operã, ut, quod tuo, meoq; beneficio puer habet, cures ne qua ratione cõuellatur. utriq; nostrũ existimo, tũ mihi erit pergratũ.

CICERO ATTICO S.

TE IN Epeirum saluum uenisse, &, ut scribis, ex sentẽtia nauigasse, uehementer gaudeo. non esse Romæ meo tempore pernecessario, submoleste fero. hoc me tamen consolor, quòd non spero te istic iucunde hyemare, et libenter requiescere. Cassius, frater Q. Cassij familiaris tui, pudentiores illas literas miserat, de quibus tu ex me requiris, quid sibi uoluerint, quàm eas, quas postea

miſit, quibus per ſe ſcribit confectum eſſe Parthicum
bellum. receſſerant illi quidem ab Antiochia *ante* Bi=
buli aduentum, ſed nullo noſtro ἐυημερήματι. *hodie*
uero hiemant in Cyrheſtica, *maximumq́; bellum impẽ*
det: nam & Orodis Regis Parthorum *filius in prouin*
cia noſtra eſt; nec dubitat Deiotarus, *cuius filio pacta*
eſt Artauaſdis *filia, (ex quo ſciri poteſt) quin cum*
omnibus copijs ipſe prima æſtate Euphratem *tranſitu=*
rus ſit. quo autem die Caſsij *literæ uictrices in ſenatu*
recitatæ ſunt, id eſt Non. Oct. *eodem meæ tumultum*
nuntiantes. Axius *noſter ait noſtras auctoritatis ple=*
nas fuiſſe: illis negat creditum. Bibuli *nondum erant*
allatæ: quas certo ſcio plenas timoris fore. ex ijs re=
bus hoc uereor, ne cum Pompeius *propter metum re=*
rum nouarum nuſquam dimittatur, Cæſari *nullus ho=*
nos à ſenatu habeatur; dum hic nodus expediatur, nõ
putet ſenatus, nos ante, quàm ſucceſſum ſit, opor=
tere decedere, nec in tanto motu rerum tantis prouin
cijs ſingulos legatos præeſſe. hic, ne quid mihi proro=
getur, quod ne interceſſor quidem ſuſtinere poſſit,
horreo, atque eo magis, quòd tu abes, qui conſilio,
gratia, ſtudio multis rebus occurreres. ſed dices me
ipſum mihi ſolicitudinem ſtruere. cogor: & uelim
ita ſit: ſed omnia metuo. etſi bellum ἀκροτελεύτιον
habet illa tua epiſtola, quam dediſti nauſeans Buthro=
to. TIBI, *ut uideo, & ſpero, nulla ad deceden=*
dum mora. mallem, Vt *uideo. nihil opus fuit,* Vt
ſpero. acceperam autem ſatis celeriter Iconij *per publi*
* *canorum tabellarios à* Lentuli *triumpho datas, in his*
γλυκύπικρον *illud confirmas, moram mihi nullam fo=*

re. deinde addis, si quid secus, te ad me fore uentu=
rum. pungunt me dubitationes tuæ. simul & ui=
des, quas acceperim literas. nam quas Hemoni centu=
rioni Scamulæ ipse scribis te dedisse, non accepi. Lenij
pueris te dedisse, sæpe ad me scripseras. eas Laodiceæ de
niq;, cum eò uenissem, III. Id. Febr. Lenius mihi red=
didit, datas ad X. Cal. Oct. Lenio tuas commendatio
nes & statim uerbis, & re aliquo tempore probabo.
hæ literæ cætera uetera habebant, unum hoc nouũ de
Cibyratis pantheris. Multum te amo, quòd respondi=
sti M. Octauio, te non putare. sed posthac omnia, quæ
certa non erunt, pro certo negato: nos enim & nostra
sponte bene firmi, & mehercule auctoritate tua inflam
mati uicimus omneis (hoc tu ita reperies) cum absti=
nentia, tum iustitia, facilitate, clementia. caue putes quic
quam homines magis unquam esse miratos, quàm nul=
lum teruntium, me obtinente prouinciam, sumptus fa=
ctum esse nec in Remp. nec in quenquam meorum, præ
terquam in L. Tullium legatum. is cæteroqui abstinẽs
* (sed Iulia lege trãsita, semel tamen in diem, non, ut alij
solebant, omnibus uicis: præter eum semel, nemo acce=
pit) facit, ut mihi excipiendus sit, cum teruntium nego
sumptus factum: præter eum accepit nemo. has à no=
stro Q. Titinio sordes accepimus. Ego æstiuis confe
ctis, Quintum fratrem hybernis, & Ciliciæ præfeci.
Q.. Volusium tui Tiberij generum, certum hominem,
sed mirifice abstinentem, misi in Cyprum, ut ibi paucu=
los dies esset, ne ciues Romani pauci, qui illic negotian
tur, ius sibi dictum negarent: nam euocari ex insula
Cyprios non licet. ipse in Asiam profectus sum Tarso

Non.Ian. non mehercule dici potest, qua admiratione Ciliciæ ciuitatum, maximeq; Tarsensium. postea uero, quàm Taurum transgressus sum, mirifica expectatio Asiæ nostrarũ diœcesium, quæ sex mẽsibus imperij mei nullas meas acceperat literas, nunquam hospitem uiderat. illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc q̃stu. ciuitates locupletes, ne in hyberna milites reciperent, magnas pecunias dabant: Cyprij talenta Attica C C. qua ex insula (non ὑπερβολικῶς, sed uerissime loquor) numus nullus me obtinente erogabatur. ob hæc beneficia, quibus illi obstupescunt, nullos honores mihi,

* nisi uerborum, decerni sino: statuas: eana, τέθριππα prohibeo. nec sum in ulla alia re molestus ciuitatibus, sed fortasse tibi, qui hæc prædicem de me. perfer, si me amas: tu enim me hæc facere uoluisti. iter igitur ita per Asiam feci, ut etiam fames, qua nihil miserius est, quæ tum erat in hac mea Asia (messis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit. quacunque iter feci, nulla ui, nullo iudicio, nulla contumelia, auctoritate, & cohortatione perfeci, ut & Græci, & ciues Romani, qui frumẽtum compresserant, magnum numerum populis pollicerentur. Idib. Febr. quo die has literas dedi, forum institueram agere Laodiceæ Cibyraticum, & Apamense: ex Idib. Mart. ibidẽ Synnadense, Pamphylium, quum Phemio dispiciam κέρας Aonium, Isauricum: ex Idib. Maij in Ciliciam, ut ibi Iunius consumatur. uelim tranquille à Parthis. Quintilis, si erit, ut uolumus, in itinere est per prouinciam redeuntibus consumendus: uenimus enim in prouinciam Laodiceam Sulpitio, & Marcello Coss. prid. Cal. Sext. inde nos oportet decede

re ad IIII. Cal. Sext. primum contendam à Quin=
to fratre, ut ſe præfici patiatur: quod & illo, & me
inuitiſſimo fiet: ſed aliter honeſte fieri non poteſt, præ=
ſertim cum uirum optimum Pontinum ne nũc quidem
retinere poſſim: rapit enim hominem Poſthumius Ro=
mam, fortaſſe etiam Poſthumia. habes conſilia noſtra:
nunc cognoſce de Bruto. Familiares habet Brutus
tuus quoſdam creditores Salaminiorum, ex Cypro M.
Scaptium, & P. Matinium, quos mihi maiorem in
modum commendauit. Matinium non noui. Scaptius
ad me in caſtra uenit. pollicitus ſum curaturum me
Bruti cauſa, ut ei Salaminij pecuniam ſoluerent: egit
gratias. præfecturam petiuit: negaui me cuiquam ne
gotianti dare: quod idem tibi oſtenderam: Cn. Pom=
peio petenti probaram inſtitutum meum: quid dicam
Torquato in Lenio tuo? multis alijs? ſi præfectus uel=
let eſſe ſyngraphæ cauſa, me curaturum, ut exigeret.
gratias egit: diſceſſit. Appius noſter turmas aliquot
equitum dederat huic Scaptio, per quas Salaminios co=
erceret, & eundem habuerat præfectum. uexabat Sa=
laminios. ego equites ex Cypro decedere iuſſi. moleſte
tulit Scaptius. quid multa? ut ei fidem meam præſta
rem; cum ad me Salaminij Tarſum ueniſſent, & unà
Scaptius, imperaui, ut pecuniam ſoluerent. multa de
ſyngrapha, de Scaptij iniurijs: negaui me audire: hor
tatus ſum, petiui etiam pro meis in ciuitatem beneficijs,
ut negotium conficerent: denique dixi me coacturum.
homines non modo non recuſare, ſed etiam hoc di=
cere, ſe à me ſoluere: quod enim Prætori dare conſueſ=
ſent, quoniam ego non acceperam, ſe à me quodámodo

dare, atq; etiam minus esse aliquãto in Scaptij nomine, q̃ in uectigali prætorio. collaudaui homines. recte, inq̃t Scaptius: sed subducamus summam. interim cum ego in edicto translatitio, centesimas me obseruaturũ, habe rẽ, cũ anatocismi anniuersario, ille ex syngrapha postu labat IIII. quid ais, inquam? possum ne contra meũ edictum? at ille profert S.C. Lẽtulo, Philippoq; Coss. ut, qui Ciliciã obtineret, ius ex illa syngrapha diceret. cohorrui primo: etenim erat interitus ciuitatis. reperio duo S.C. ijsdem Coss. de eadem syngrapha. Salaminij, cum Romæ uersuram facere uellent, nõ poterant, quòd lex Gabinia uetabat. tum ij Bruti familiares, freti gratia Bruti, dare uolebãt, si sibi S.C. caueretur. fit gratia Bruti S.C. ut ne'ue Salaminijs, ne 'ue qui eis dedisset, fraudi esset. pecuniam numerarunt, & postea uenit in mentem fœneratoribus, nihil se iuuare illud S.C. quòd ex syngrapha ius dici lex Gabinia uetaret. tũ fit S.C. ut & ea syngrapha esset, quàm cæteræ, sed ut eodẽ. cũ * hæc disseruissem, seducit me Scaptius, ait se nihil cõtradicere, sed illos putare talenta CC se debere, ea se uelle accipere, debere autem illo paulo minus. rogat, ut eos ad CC perducam. optime, inquã. uoco illos ad me remoto Scaptio. quid uos? quantum, inquam, debetis? respondẽt CVI. refero ad Scaptiũ. homo clamare. quid opus est, inquam? rationes conferatis. assidunt: subducunt: ad numum conuenit. illi se numerare uelle: urgere, ut acciperet. Scaptius me rursus seducit: rogat, ut rem sic relinquam. dedi ueniam homini impudenter petenti, Græcis querentibus: ut in Fano deponerent, postulantibus, nõ concessi. clamare omnes, qui aderant, nihil im-

pudentius Scaptio, qui centeſimis cum anatociſmo contentus non eſſet: alij, nihil ſtultius. mihi autem impudens magis, quàm ſtultus uidebatur: nam aut bono nomine centeſimis contentus erat, aut non bono quaternas centeſimas ſperabat. habes meam cauſam: quæ ſi Bruto non probatur, neſcio cur illum amemus: ſed auunculo eius certe probabitur, præſertim cum S.C. modo factum ſit, puto poſtquam tu es profectus, in creditorum cauſa, ut centeſimæ perpetuo fœnore ducerentur. hoc quid interſit, ſi tuos digitos noui, certe habes ſubductũ. In quo quidem ὁδοῦ πάρεργον. Luceius M.F. queritur apud me per literas, ſummum eſſe periculum, ne culpa ſenatus his decretis res ad tabulas nouas perueniat. commemorat, quid olim mali C. Iulius fecerit, cum diecu-lam dixerit: nunquam Reſp. plus. ſed ad rem redeo. meditare aduerſus Brutum cauſam meã, ſi hæc cauſa eſt, contra quã nihil honeſte dici poteſt, præſertim cum integram rem, et cauſam reliquerim. Reliqua ſunt domeſtica. De ἐνδομύχῳ, probo idem, quod tu, Poſthumiæ filiæ, quoniam Pontidia nugatur. ſed uellem adeſſes. à Quinto fratre his menſibus nihil expectaris: nam Taurus propter niueis ante mẽſem Iunium tranſiri nõ poteſt. Thermum, ut rogas, creberrimis literis fulcio. P. Valerium negat habere quicquam Deiotarus Rex, eumq́; ait à ſe ſuſtentari. Cum ſcies, Romæ intercalatum ſit, nec ne; uelim ad me ſcribas certum, quo die myſteria futura ſint. literas tuas minus paulo expecto, quàm ſi Romæ eſſes, ſed tamen expecto. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VI.

CICERO ATTICO S.

CCEPI *tuas literas ad quintum ter milia Laodiceæ, quas legi libentiſſime, pleniſſimas amoris, humanitatis, officij, diligentiæ. ijs igitur reſpondebo: ſic enim poſtulas: nec* οἰκονομίαν *meam inſtituam, ſed ordinem conſeruabo tuum.* Recentiſſimas *à Cybiſtris te meas literas habere ais ad X. Cal. Oct. datas: & ſcire uis, tuas ego quas acceperim: omnes ferè, quas commemoras, præter eas, quas ſcribis Lentuli pueris & Equotutico, & Brunduſio datas. quare non* οἴχεται *tua induſtria, quod uereris; ſed præclare ponitur, ſi quidem id egiſti, ut ego delectarer: nam nulla re ſum delectatus magis.*

Quòd meam βαθύτητα *in Appio tibi, libertatem etiã in Bruto probo, uehementer gaudeo: ac putaram ſecus: Appius enim ad me ex itinere bis, ter'ue* ὑπομεμψιμοίρους *literas miſerat, quòd quædam à ſe conſtituta reſcinderem. ut ſi medicus, cum ægrotus alij medico traditus ſit, iraſci uelit ei medico, ꝗ ſibi ſucceſſerit, ſi, quæ ipſe in curando cõſtituerit, mutet ille: ſic Appius, cum* ἐξ ἀφαιρέσεως *prouinciam curarit, ſanguinem miſerit, ꝗcquid potuit detraxerit, mihi tradiderit enectã,* προσανατρεφομένην *eam à me non libenter uidet, ſed modo ſuccenſet, modo gratias agit: nihil enim à me fit*

cum ulla illius contumelia . tantummodo dissimilitudo meæ rationis offendit hominem : quid enim potest esse tam dissimile, quàm illo imperáte exhaustam esse sumptibus, & iacturis prouinciam; nobis eam obtinentibus, numum nullum esse erogatum nec priuatim, nec publice? quid dicam de illius præfectis? comitibus? legatis? etiam de rapinis? de libidinibus? de contumelijs? nũc autem domus mehercule nulla tanto consilio, aut tanta disciplina gubernatur, aut tam modesta est, quàm nostra tota prouincia . hãc nonnulli amici Appij ridicule interpretantur; qui me iccirco putent bene audire uelle, ut ille male audiat; & recte facere non meæ laudis, sed illius contumeliæ causa. sin Appius, ut Bruti literæ, quas ad te misit, significabant, gratias nobis agit : non moleste fero : sed tamen eo ipso die, quo hæc ante lucem scribebam, cogitabam eius multa inique constituta, et acta tollere. Nunc uenio ad Brutum, quem ego omni studio te auctore sum complexus, quem etiam amare cœperam. sed dico reuocaui me, ne te offenderé: noli enim putare me quicquam maluisse, quàm, ut mandat is, facere, nec ulla de re plus laborasse. mandatorum autem mihi libellum dedit : ijsdemq; de rebus tu mecum egeras . omnia sum diligentissime persecutus. primum ab Ariobarzane sic contendi, ut talenta, quæ mihi pollicebatur, illi daret . quoad mecum Rex fuit, perbono loco res fuit . post à Pompeij procuratoribus sexcentis premi cœptus . Pompeius autẽ cum ob cæteras causas plus potest unus, quàm cæteri omnes , tum quòd putatur ad bellum Parthicum esse uenturus . ei tamen sic nunc soluitur, tricesimo quoq; die talenta Attica X X X I I I, et

hoc ex tributis. nec id ſatis efficitur in uſuram menſtruam. ſed Cneus noſter clementer id fert: ſorte caret: uſura, nec ea ſolida, cõtentus eſt. alij neq; ſoluit quicq̃, nec poteſt ſoluere: nullum enim ærarium, nullum uectigal habet. Appij inſtituto tributa imperat. ea uix, in fœnus Pompeij quod ſatis ſit, efficiũt. amici Regis duo, tres'ue perdiuites ſunt: ſed ij ſuum tam diligenter tenent, quàm ego, aut tu. equidem non deſino tamẽ per literas rogare, ſuadere, accuſare Regem. Deiotarus etiã mihi narrauit, ſe ad eum legatos miſiſſe de re Bruti: eos ſibi reſponſum retuliſſe, illum nõ habere: & mehercule ego ita iudico. nihil illo regno ſpoliatius, nihil Rege egẽtius. itaq; aut tutela cogito me abdicare, aut, ut pro Glabrione Scæuola, fœnus, & impendium recuſare. ego tamẽ, quas per te Bruto promiſeram præfecturas, M. Scaptio, & L. Gauio, qui in regno rem Bruti procurabant, detuli: nec enim in prouincia mea negotiabantur. tu autem meminiſti nos ſic agere, ut, quot uellet, præfecturas ſumeret, dum ne negotiatori. duas ei præterea dederam: ſed ij, quibus petierat, de prouincia deceſſerant. Nunc cognoſce de Salaminijs: quod uideo tibi etiam nouum accidiſſe, tanquam mihi: nunquam enim ex illo audiui, illam pecuniam eſſe ſuam. quin etiam libellum ipſius habeo, in quo eſt, Salaminij pecuniam debent M. Scaptio, & P. Matinio familiaribus meis. eos mihi commendat: adſcribit etiam, & quaſi calcar admouet, interceſſiſſe à ſe pro ijs magnam pecuniam. confeceram, ut ſoluerent centeſimis ſexennij ductis cum renouatione ſingulorum annorum. at Scaptius quaternas poſtulabat. metui, ſi impetraſſet,

ne tu ipse me amare desineres: nam ab edicto meo recessissem, & ciuitatẽ in Catonis, & in ipsius Bruti fide locatam, meisq; beneficijs ornatam, funditus perdidissem. atq; hoc tempore ipso impingit mihi epistolã Scaptius Bruti, rem illam suo periculo esse: quod nec mihi unquam Brutus dixerat, nec tibi: etiam, ut præfecturam Scaptio deferrem. id uero per te exceperamus, ne negotiatori: quòd si cuiquam, huic tamen non: fuerat enim præfectus Appio, & quidem habuerat turmas equitũ, quibus inclusum in curia senatum Salamine obsederat, ut fame senatores quinq; morerentur. itaq; ego, quo die tetigi prouinciam, cum mihi Cyprij legati Ephesum obuiam uenissent, literas misi, ut equites ex insula statim decederent. his de causis credo Scaptium iniquius de me aliquid ad Brutum scripsisse. sed tamen hoc sum animo: si Brutus putabit me quaternas centesimas oportuisse decernere, qui in tota prouincia singulas obseruarem, itaq; edixissem, idq; etiam acerbissimis fœneratoribus probaretur; si præfecturã negotiatori denegatam queretur, quod ego Torquato nostro in tuo Lenio, Pompeio ipsi in Sex. Statio negaui, & ijs probaui; si equites deductos moleste feret: accipiam equidem dolorem, mihi illum irasci, sed multo maiorem, non esse eum talem, qualem putassem. illud quidem fatebitur Scaptius, me ĩus dicente, sibi omnem pecuniam ex edicto meo auferendi potestatem fuisse. addo etiam illud, quod uereor tibi ipsi ut probem: consistere usura debuit, quæ erat in edicto meo: deponere uolebant: impetraui ab Salaminijs, ut silerent. ueniam illi quidem mihi dederunt. sed quid ijs fiet, si huc Paulus uenerit? sed totum hoc Bru=

to dedi, qui de me ad te humaniſſimas literas ſcripſit.
ad me autem, etiam cum rogat aliquid, contumaciter,
arroganter, ἀκοινωνήτος ſolet ſcribere. tu autem ue-
lim ad eum ſcribas de his rebus, ut ſciam quo modo
hæc accipiat: facies enim me certiorem. atq; hoc ſupe-
rioribus literis ad te diligenter perſcripſeram. ſed pla-
ne te intelligere uolui, mihi non excidiſſe illud, quod tu
ad me quibuſdam literis ſcripſiſſes; ſi nihil aliud de hac
prouincia, niſi illius beneuolentiam, deportaſſem, mihi id
ſatis eſſe. ſit ſanè, quoniam ita tu uis: ſed tamen cum
eo, credo, quod ſine peccato meo fiat. igitur meo decre-
to ſoluatur æs Scaptio: ſtatim quàm directum ſit, tu
iudicabis, ne ad Catonem quidem prouocabo. ſed noli
me putare ἐγκελεύσματα illa tua abieciſſe, quæ mihi
in uiſceribus hærent. flens mihi meam famam cõmen-
daſti. quæ epiſtola tua eſt, in qua mentionem non fa-
cias? itaque iraſcatur qui uolet, patiar: τὸ γὰρ σοὶ, μετ'
ἐμοῦ; præſertim cũ ſex libris tanquã prædibus me ipſe
obſtrinxerim: quos tibi tam ualde probari gaudeo: è
quibus unum ἱστορικὸν requiris de Cn. Flauio Cn.
F. ille uero ante Decemuiros non fuit, quippe qui
Aedilis Curulis fuerit, qui magiſtratus multis an-
nis poſt Decemuiros inſtitutus eſt. quid ergo profe-
cit, quòd protulit faſtos? occultatam putant quo-
dam tempore iſtam tabulam, ut dies agendi peteren-
tur à paucis. nec uero pauci ſunt auctores, Cn. Fla-
uium ſcribam faſtos protuliſſe, actionesq́; compo-
ſuiſſe: ne me hoc, uel potius Africanum (is enim lo-
quitur) commentum putes. οὐκ ἔλαθες illud de ge-
ſtu hiſtrionis: tu ſceleſte ſuſpicaris, ego ἀφελῶς ſcripſi.

De me imperatore ſcribis te ex Philotimi literis cognouiſſe: ſed credo te, iã in Epeiro cũ eſſes, binas meas de omnibus rebus accepiſſe, unas à Pindeniſſo capto, alteras à Laodicea, utraſq; tuis pueris datas: quibus de rebus propter caſum nauigandi per binos tabellarios miſi Romam literas publice. De Tullia mea tibi aſſentior: ſcripſiq; ad eam, & ad Terentiã, mihi placere: tu enim ad me iam ante ſcripſeras, AC uellem te in tuum ueterem gregem retuliſſes. correcta uero epiſtola Memmiana, nihil negotij fuit: multo enim malo hunc à Pontidia, quàm illum à Seruilia. quare adiunges Aufium noſtrum, hominem ſemper amantem me, nunc credo eo magis, quòd debet etiam fratris Appij amorem erga me cum reliqua hæreditate creuiſſe; qui declarauit, quãti me faceret, cum ſæpe, tum in Burſa. næ tu me ſolicitudine magna liberaris. Furnij exceptio mihi nõ placet: nec ego ullum aliud tempus timeo, niſi quod ille ſolum excipit. ſed ſcriberem ad te de hoc plura, ſi Romæ eſſes. In Pompeio te ſpem omnem otij ponere non miror. ita res eſt. remouendumq; cenſeo illum diſſimulantem. ſed enim οἰκονομία ſi perturbatior eſt, tibi aſſignato: te enim ſequor σχεδιάζοντα. Cicerones pueri amant inter ſe, diſcunt, exercentur; ſed alter, uti dixit Iſocrates in Ephoro, & Theopompo, frænis eget, alter calcaribus. Quinto togam puram Liberalibus cogitabam dare: mandauit enim pater. ea ſic obſeruabo, quaſi intercalatum non ſit. Dionyſius mihi quidem in amoribus eſt: pueri autem aiunt eum furẽter iraſci: ſed homo nec doctior, nec ſanctior fieri poteſt, nec tui, meiq; amantior. Thermum, Siluium uere

audis

audis laudari. ualde ſe honeſte gerunt. adde M. No-*nium,* Bibulum*, me, ſi uoles. iam* Scrofa*, uellem, habe-ret, ubi poſſet: eſt enim lautum negotium. cæteri infir-mant* πολίτευμα Catonis. Hortenſio ꝙ *cauſam meā cōmendas, ualde gratū.* De Amiano*, ſpei nihil putat eſſe* Dionyſius. Terentij *nullum ueſtigiū agnoui.* Meragenes *certe perijt. feci iter per eius poſſeſſionem, in qua animal reliquū nullum eſt. hæc nō noram tū, cū* Democrito *tuo locutus ſum.* Rhoſij *cauſam mā-daui. ſed heus tu, quid cogitas infelicitatis? lancibus, & ſplendidiſſimis caniſtris oluſculis nos ſoles paſcere. quid te in uaſis fictilibus appoſiturum putem?* Κέρας Phemio *mandatum eſt: reperietur: modo aliquid illo dignum canat.* Parthicum *bellum impendet.* Caſſi-us *ineptas literas miſit: nec dum* Bibuli *erant allatæ: quibus recitatis, puto fore, ut aliquando commoued-tur ſenatus. equidem ſum magna animi perturbatio-ne. ſi, ut opto, non prorogatur noſtrum negotium; ha-beo* Iunium*, &* Quintilem *in metu. eſto: duos quidē menſes ſuſtinebit* Bibulus*. quid illo fiet, quem relique-ro? præſertim ſi fratrem? quid de me autē, ſi non tā cito decedo? magna turba eſt. mihi tamen cum* Deio-taro *conuenit, ut ille in meis caſtris eſſet cum ſuis co-pijs omnibus. habet autem cohortes quadrigenarias, noſtra armatura* X X X*, equitum* ∞∞*. erit ad ſu-ſtentandum, quoad* Pompeius *ueniat, qui literis, quas ad me mittit, ſignificat, ſuum negotium illud fore. hyemant in noſtra prouincia* Parthi*. expectatur ipſe* Orodes*. quid quæris? aliquantum eſt negotij.* De Bibuli *edicto nihil noui præter illam exceptionem, de*

qua tu ad me scripseras, NIMIS graui præiudicio in ordinem nostrum. ego tamen habeo ἰσοδυναμοῦσαν, sed tectiorem ex Q. Mutij P. F. edicto Asiatico, EXTRA quàm si ita negotium gestum est, ut eo stari non oporteat, ex fide bona. multaque sum secutus Scæuolæ, in ijs illud, in quo sibi libertatem censent Græci datam, ut Græci inter se disceptent suis legibus. breue autem edictum est propter hanc meam διαίρεσιν, quòd duobus generibus edicendum putaui: quorum unum est prouinciale, in quo est de rationibus ciuitatum, de ære alieno, de usura, de syngraphis, in eodem omnia de publicanis: alterum, quod sine edicto satis commode transigi non potest, de hæreditatum possessionibus, de bonis possidendis, magistris faciundis, uendendis: quæ ex edicto & postulari, & fieri solent. tertium, de reliquo iure dicundo, ἄγραφον reliqui. dixi me de eo genere mea decreta ad edicta urbana accommodaturum. itaque curo: & satisfacio adhuc omnibus: Græci uero exultant, quòd peregrinis iudicibus utuntur: nugatoribus quidem, inquies. quid refert? tamen se αὐτονομίαν adeptos putant. uostri enim, credo, graueis habent, Turpionem sutorium, & Vectium mancipem. De publicanis quid agam, uideris quærere. habeo in delicijs, obsequor, uerbis laudo, orno, efficio, ne cui molesti sint: τὸ παραδοξότατον. usuras eorum, quas pactionibus adscripserat, seruauit etiam Seruilius. ego sic. diem statuo satis laxam: quam ante si soluerint, dico me centesimas ducturum: si non soluerint, ex pactione. itaque & Græci soluunt tolerabili fœnore: & publicanis res est gratissima, si illam

iam habent: pleno modio uerborum honorem, inuitationem crebram. quid plura? sunt omnes ita mihi familiares, ut se quisque maxime putet. sed tamen μηδὲν αὐτοῖς. scis reliqua. De statua Africani, ὢ πραγμάτων ἀσυγκλώστων. sed me ipsum delectauit in tuis literis. ain tu? Scipionem hic Metellus proauum suum nescit Censorem fuisse? atqui nihil habuit aliud inscriptum, nisi, Cẽsor, ea statua, quæ ad Opis aperte posita in excelso est. in illa autem, quæ est ad πολυκλέους, inscriptum est, Cos. quã esse eiusdem, status, amictus, anulus, imago ipsa declarat. at hercule ego cum in turma inauratarum equestrium, quas hic Metellus in Capitolio posuit, animaduertissem in Serapionis subscriptione Africani imaginem, erratum fabrile putaui: nunc uideo Metelli. ὢ ἀνιστορησίαν turpem. nam illud de Flauio, & fastis, si secus est, commune erratum est: & tu belle ἠπόρησας: & nos publicam propè opinionem secuti sumus, ut multa apud Græcos: quis enim non dixit, Εὔπολιν τὸν τῆς Ἀρχαίας ab Alcibiade nauigante in Siciliam deiectum esse in mare? redarguit Eratosthenes: affert enim, quas ille post id tempus fabulas docuerit. num iccirco Duris Samius, homo in historia diligens, quòd cum multis errauit, irridetur? quis Zaleucum leges Locris scripsisse non dixit? num igitur iacet Theophrastus, si id à Timæo tuo familiari reprehensum est? sed nescire proauum suum Censorem fuisse turpe est, præsertim cum post eum Consulem nemo Cornelius illo uiuo Censor fuerit. Quod de Philotimo, & de solutione X X D C scribis: Philotimum circiter Calen. Ian. in Chersonessum au-

dio uenisse. ac mihi ab eo nihil adhuc. reliqua mea Camillus scribit se accepisse. ea quæ sint, nescio, et aueo scire. sed hæc posterius, & coràm fortasse commodius.

Illud me mi Attice in extrema ferè parte epistolæ cõ mouit: scribis enim sic, τί λοιπόν? deinde me obsecras amantissime, ne obliuiscar uigilare, & ut animaduertam, quæ fiant. nunquid de quo inaudisti? & si nihil eiusmodi est: πολλοῦγε καὶ δεῖ: nec enim me fefellisset, nec fallet. sed ista admonitio tua tam accurata nescio quid mihi significare uisa est. De M. Octauio, iterum tibi rescribo, te illi probe respõdisse. paulo uellem fidentius: nam Celius libertum ad me misit, & literas accurate scriptas & de pantheris, sed à ciuitatibus. rescripsi, alterum me moleste ferre, si ego in tenebris laterem, nec audiretur Romæ, nullũ in mea prouincia numum, nisi in æs alienum, erogari; docuiq;, nec mihi cõciliare pecuniam licere, nec illi capere; monuiq; eum, quem plane diligo, ut, cum alios accusasset, cautius uiueret: illud autem alterum alienum esse existimatione mea, Cibyratas imperio meo publice uenari. Lepta tua epistola gaudio exultat: etenim scripta belle est, meq; apud eũ magna in gratia posuit. Filiola tua gratum mihi fecit, quòd tibi diligenter mandauit, ut mihi salutem ascriberes: gratũ etiam Pilia, sed illa officiosius, quòd mihi, quem iampridem nunquam uidet. igitur tu quoque salutem utrique ascribito. Literas daturum prid. Cal. Ian. suauem habuit recordationẽ clarissimi iurisiurandi: quod ego non eram oblitus: magnus enim prætextatus illo die fui. habes ad omnia. non, ut postulasti, χρύσεα χαλκείων, sed paria pari=

bus respondemus. Ecce autem alia pusilla epistola,
quam non relinquam ἀναντιφώνητον. Bene mehercule
potuit Luceius Tusculanum, nisi forte, solet enim, cum
suo tibicine. & uelim scire, quis sit status eius. Lentu-
lum quidem nostrum, præter Tusculanum, proscripsis-
se audio. cupio hos expeditos uidere: cupio etiam Se-
stium: addes etiam iis Celium. quibus omnibus est: αἴ-
δεσθεν μὲν ἀνήνασθαι δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. De Mem
mio restituendo ut Curio cogitet, te audisse puto. De
Egnatij Sidicini nomine, nec nulla, nec magna spe su-
mus. Pinarium, quem mihi commendas, diligentissi-
me Deiotarus curat grauiter ægrum. respondi etiam
minori. Tu uelim, dum ero Laodiceæ, idest ad Id.
Maij, quã sæpissime mecũ per literas colloquare: & cũ
Athenas ueneris (iam enim sciemus de rebus urbanis, de
prouincijs, quæ omnia in mensem Martium sunt colla-
ta) utiq; ad me tabellarios mittas. Sed heus tu, Genua
rios à Cæsare per Herodẽ, talenta Attica L, extorsistis?
in quo, ut audio, magnum odium Pompeij suscepistis:
putat enim suos numos uos comedisse, Cæsarem in me-
* rito reædificando diligentiorem fore. hoc ego ex P. Ve
dio magno nebulone, sed Pompeij tamen familiari au-
diui. hic Vedius uenit mihi obuiam cũ duobus essedis,
& rheda equis iuncta, & lectica, & familia magna.
pro qua, si Curio legem pertulerit, HS centena pen-
dat necesse est. erat præterea cynocephalus in essedo:
nec deerant onagri. nunquam uidi hominem nequio-
rem. sed extremũ audi. diuersatus est Laodiceæ apud
Pompeium Vindullum: ibi sua deposuit, cum ad me
profectus est. moritur interim Vindullus: quæ res ad

Magnum Pompeium pertinere putabatur. C. Vēnonius domum Vindulli uenit. cum omnia obsignaret, in Vedianas res incidit. in his inuentæ sunt quinque lagūculæ matronarum, in quibus una sororis amici tui, hominis Bruti, qui hoc utatur, & illius Lepidi, qui hæc tā negligenter ferat. hæc te uolui παριστορῆσαι: sumus enim ambo belle curiosi. unum etiam uelim cogites. audio Appium προπύλαιον Eleusine facere. num inepti fuerimus, si nos quoque Academiæ fecerimus? puto, inquies. ergo id ipsum scribes ad me. equidem ualde Athenas ipsas amo. uolo esse aliquod monimentum. odi falsas inscriptiones statuarum alienarum. sed ut tibi placebit: faciesq; me, in quē diem Romana incidāt mysteria, certiorem, & quo modo hyemaris. Cura, ut ualeas. Post Leuctricam pugnam die septingentesimo sexagesimo quinto.

CICERO ATTICO S.

CVM Philogenes libertus tuus Laodiceam ad me salutādi causa uenisset, & se statim ad te nauigaturum esse diceret, has ei literas dedi, quibus ad eas rescripsi, quas acceperam à Bruti tabellario. & respondebo primum postremæ tuæ paginæ, quæ mihi magnæ molestiæ fuit, quòd ad te scriptum est ab Cincio de Statij sermone, in quo hoc molestissimum est, Statium dicere, à me quoq; id consilium probari, probari autem? de isto hactenus: dixerim me uel plurima uincla tecum summæ coniunctionis optare, & sunt amoris arctissima: tātum abest, ut ego ex eo, quo astricti sumus, laxari aliquid uelim.

illum autem multa de istis rebus asperius solere loqui, sæpe sum expertus, sæpe etiam leniui iratũ. id scire te arbitror. in hac autẽ peregrinatione, militiáue nostra sæpe incensum ira uidi, sæpe placatum. quid ad Statium scripserit, nescio. quidquid acturus de tali re fuit, scribendum tamen ad libertum non fuit. mihi autem erit maxime curæ, ne quid fiat secus, quàm uolumus, quamq; oportet. nec satis est in eiusmodi re se quenque præstare. ac maxime partes istius officij sunt pueri Ciceronis, siue iam adolescentis: quod quidem illum soleo hortari. ac mihi uidetur matrem ualde, ut debet, amare, teq; mirifice. sed est magnum illud quidem, ueruntamen multiplex pueri ingenium. quo ego regendo habeo negotij satis. quoniam respondi tuæ paginæ postremæ prima mea, nunc ad primam reuertar tuam. Peloponnesias ciuitates omnes maritimas esse, hominis non nequam, sed etiam tuo iudicio probati, Dicæarchi tabulis credidi. is multis nominibus in Trophoniana Chæronis narratione Græcos in eo reprehendit, quòd mare tam secuti sunt: nec ullum in Peloponneso locum excipit. cum mihi auctor placeret (etenim erat ἱςορικώτατος, & uixerat in Peloponneso) admirabar tamen, & uix aggrediens communicaui cum Dionysio: atque is primo est commotus: deinde, quòd tum de isto Dicæarcho non minus bene existimabat, quàm tu de C. Vestorio, ego de M. Cluuio, non dubitabat, quin ei crederemus. Arcadiæ censebat esse Lepreon quoddam maritimum: Tene autem, & Aliphera, & Tritia νεόκτιςα ei uidebantur: idq; τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ confirma-

bat, ubi mentio non fit istorum : itaque istum ego locũ totidẽ uerbis à Dicæarcho transtuli. Phliasios dici sciebam : & ita fac ut habeas : nos quidem sic habemus . sed primo me ἀναλογία deceperat, φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς, quod ὀποῦντιοι, σιποῦντιοι . sed hoc continuo correximus. Lætari te nostra moderatione, & continẽtia uideo. tũ id magis faceres, si adesses, atque hoc foro, quod egi ex Id. Febr. Laodiceæ ad Cal. Maij omniũ diœcesiũ præter Ciliciæ . mirabilia quædã effecimus . ita multæ ciuitates omni ære alieno liberatæ, multæ ualde leuatæ sunt: omnes suis legibus, & iudicijs usæ, αὐτονομίαν adeptæ, reuixerunt . his ego duobus generibus facultatem ad se ære alieno liberandas, aut leuandas dedi : uno, ꝙ omnino nullus in imperio meo sumptus factus est (nullum cum dico, non loquor ὑπερβολικῶς) nullus inquam ne teruntius quidem. hac autem re, incredibile est, quãtum ciuitates emerserint . accessit altera . mira erant in ciuitatibus ipsorum furta Græcorum, quæ magistratus sui fecerant . quæsiui ipse de ijs, qui annis decẽ proximis magistratum gesserant. aperte fatebãtur: itaque sine ulla ignominia suis humeris pecunias populis retulerũt . populi autẽ nullo gemitu publicanis, quibus hoc ipso lustro nihil soluerant, etiã superioris lustri reddiderunt . itaque publicanis in oculis sumus : gratis, inquis, uiris : sensimus . iam cætera iurisdictio nec imperita, et clemens, cũ admirabili facilitate . aditus autẽ ad me minime prouinciales . nihil per cubicularium . ante lucẽ inambulabã domi, ut olim cãdidatus. grata hæc, et magna, mihiq; nõ dũ laboriosa ex illa uetere militia. Nonis Maij in Ciliciã cogitabã: ibi cũ Iuniũ mensem consum=

pſiſſem, atque utinã in pace (magnum enim bellum impendet à Parthis) Quintilem in reditu ponere: annuæ enim mihi operæ ad III. Cal. Sext. emerentur. magna autem in ſpe ſum, mihi nihil temporis prorogatum iri. habebam acta urbana uſque ad Non. Mart. è quibus intelligebam Curionis noſtri cõſtantia omnia potius actũ iri, quàm de prouincijs. ergo, ut ſpero, propediem te uidebo. Venio ad Brutum tuum, immo noſtrum: ſic enim mauis. equidem omnia feci, quæ potui aut in mea prouincia perficere, aut in regno experiri. omni igitur modo egi cum Rege, & ago quotidie, per literas ſcilicet: ipſum enim triduum, quatriduum'ue mecũ habui turbulentis in rebus, quibus eum liberaui. ſed & tum præſens, & poſtea creberrime nõ deſtiti rogare, et petere mea cauſa, ſuadere, & hortari ſua. multũ profeci, ſed quantum, non plane, quia longe abſum, ſcio. Salaminios autem (hos enim poteram coercere) adduxi, ut totum nomen Scaptio uellent ſoluere, ſed centeſimis ductis à proxima quidem ſyngrapha, nec perpetuis, ſed renouatis quotannis. numerabantur numi: noluit Scaptius. tu qui ais Brutum cupere aliquid perdere? quaternas habebat in ſyngrapha. fieri nõ poterat: nec, ſi poſſet, ego pati poſſem. audio omnino Scaptium pœnitere. nam quod S.C. eſſe dicebat, ut ius ex ſyngrapha diceretur: eo conſilio factum eſt, ꝗ pecuniam Salaminij contra legem Gabiniam ſumpſerant. uetabat autẽ Auli lex ius dici de ita ſumpta pecunia. decreuit igitur ſenatus, ut ius diceretur iſta ſyngrapha. nunc iſta habet iuris idem, quod cæteræ; nihil præcipui. hæc à me ordine facta puto me Bruto probaturũ: tibi, neſcio:

Catoni certe probabo. ſed iam ad te ipſum reuertor.
Ain tandem Attice laudator integritatis, & elegãtiæ noſtræ? auſus es hoc ex ore tuo? (inquit Ennius) ut equi tes Scaptio ad pecuniam cogendam darem, me rogare? an tu, ſi mecum eſſes, qui ſcribis morderi te interdum, quòd non ſimul ſis, paterere me id facere, ſi uellem? nõ amplius, inquis, quinquaginta. cũ Spartaco minus mul ti primo fuerunt. quid tandem iſti mali in tam tenera inſula nõ feciſſent? non feciſſent autẽ? immo quid ante aduentum meum non fecerunt? incluſum in curia ſena tum habuerunt Salaminium ita multos dies, ut interie rint nõnulli fame: erat enim præfectus Appij Scaptius, et habebat turmas ab Appio. id me igitur tu, cuius me hercule os mihi ante oculos ſolet uerſari, cum de aliquo officio, ac laude cogito, tu me inquam rogas, præfectus ut Scaptius ſit? at hoc ſtatueramus, ut negotiatorẽ ne= minem: idq; Bruto probaueramus. habeat is turmas: cur potius, q̃ cohortes? ſumptu iam nepos euadit Sca= ptius. uolũt, inquis, principes. ſcio: nã ad me Epheſum uſque uenerũt, flentesq; equitũ ſcelera, & miſerias ſuas detulerũt. itaque ſtatim dedi literas, ut ex Cypro equi= tes ante certã diem decederent. ob eamq; cauſam, tum ob cæteras Salaminij nos in cœlum decretis ſuis ſuſtu= lerunt. ſed iam quid opus equitatu? ſoluũt enim Sala minij; niſi forte id uolumus armis efficere, ut fœnus quaternis centeſimis ducant. & ego audebo legere un quam, aut attingere eos libros, quos tu dilaudas, ſi tale quid fecero? nimis, inquam, in iſto Brutum amaſti dul ciſſime Attice: nos, uereor, ne parũ. atque hæc, ſcripſi ego ad Brutũ, ſcripſiſſe te ad me. cognoſce nũc cætera.

Pro Appio nos hic omnia facimus, honeste tamẽ, sed plane libenter: nec enim ipsum odimus, & Brutum amamus: & Põpeius à me mirifice contendit, quem mehercule plus, plusq; in dies diligo. C. Celium Quæstorem huc uenire audisti. nescio, quid sit: sed Pammenia illa mihi nõ placet. Ego me spero Athenis fore mẽse Septẽbri. tuorum itinerum tempora scire sanè uelim. Εὐήθειαν Sẽpronij Rufi cognoui ex epistola Corcyræa. quid quæris? inuideo potentiæ Vestorij. cupiebã etiam nũc plura garrire: sed lucet: urget turba: festinat Philogenes. ualebis igitur, & ualere Piliam, & Cæciliam nostram iubebis literis, & saluebis à meo Cicerone.

CICERO ATTICO S.

ETSI nil sanè habebã noui, quod post accidisset, quàm dedissem ad te Philogeni liberto tuo literas: tamen, cũ Philotimum Romam remitterem, scribendum aliquid ad te fuit. ac primum illud, quod me maxime angebat (nõ quo me aliquid iuuare posses: quippe res est in manibus: tu autem abes lõge gentiũ: πολλὰ δ᾽ ἐν μεταχμίῳ νότος κυλίνδει κύματ᾽ εὐρείης ἁλὸς) obrepsit dies, ut uides (mihi enim ad III. Cal. Sext. de prouincia decedẽdum est) nec succeditur. quem relinquam, qui prouinciæ præsit? ratio quidem, & opinio hominum postulat fratrem: primum quòd uidetur esse honos: nemo igitur potior: deinde quòd solum habeo prætorium: Pontinus enim ex pacto, & conuento (nam ea lege exierat) iam à me discesserat. Quæstorem nemo dignum putat: etenim est leuis, libidinosus, sagax. De fratre autem primum illud est. persuaderi ei nõ posse arbitror:

odit enim prouinciam: & hercule nihil odiosius, nihil molestius. deinde, ut mihi nolit negare: quidnam mei sit officij? cum bellum esse in Syria magnum putetur, id uideatur in hanc prouinciam erupturum; hic præsidij nihil sit; sumptus annuus decretus sit: uideatur ne aut pietatis esse meæ, fratrem; aut diligentiæ, nugarum aliquid relinquere? magna igitur, ut uides, solicitudine afficior, magna inopia consilij. quid quæris? toto negotio nobis opus non fuit. quanto tua prouincia melior? decedes, cum uoles: nisi forte iam decessisti. quem uidebitur, præficies Thesprotiæ, & Chaoniæ. nec dum tamen ego Quintum conueneram, ut iam, si id placeret, scirem, posset ne ab eo impetrari: nec tamen, si posset, quid uellem, habebam. hoc est igitur eiusmodi. reliqua plena adhuc & laudis, & gratiæ, digna ijs libris, quos dilaudas. conseruatæ ciuitates: cumulate publicanis satisfactum: offensus contumelia nemo, decreto iusto, & seuero perpauci, nec tamen quisquam ut queri audeat. res gestæ dignæ triumpho. de quo ipso nihil cupide agemus, sine tuo quidem consilio certe nihil. clausula est difficilis in tradẽda prouincia. sed hæc deus aliquis gubernabit. De urbanis rebus scilicet plura tu scis: sæpius, & certiora audis. equidem doleo nõ me tuis literis certiorẽ fieri: huc enim odiosa afferebantur de Curione, de Paulo: non quo ullum periculũ uideam stante Pompeio, uel etiam sedente, ualeat modo: sed mehercule Curionis, & Pauli meorum familiarium uicem doleo. formam igitur mihi totius Reip. si iam es Romæ, aut cum eris, uelim mittas, quæ mihi obuiam ueniat, ex qua me fingere possim, & præmeditari, quo

animo accedam ad Vrbem: est enim quiddã, aduenientem non esse peregrinum, atque hospitẽ. Et, quod pene præterij, Bruti tui causa, ut sæpe ad te scripsi, feci omnia. Cyprij numerabãt: sed Scaptius centesimis renouato in singulos annos fœnore contentus non fuit.

Ariobarzanes non in Pompeium prolixior per ipsum, quàm per me in Brutum: quem tamẽ ego præstare non poteram: erat enim Rex perpauper; aberamq; ab eo ita lõge, ut nihil possem nisi literis, quibus pugnare non destiti. summa hæc est. pro ratione pecuniæ liberius est Brutus tractatus, q̃ Põpeius. Bruto curata hoc anno talẽta circiter C, Põpeio in sex mensibus promissa C C. iam in Appij negotio quantum tribuerim Bruto, dici uix potest. quid est igitur, quod laborem? amicos habet meras nugas M. Scaptium, qui, quia nõ habuit à me turmas equitum, quibus Cyprum uexaret, ut ante me fecerat, fortasse succenset: aut quia præfectus non est, quod ego nemini tribui negotiatori, nõ C. Vennonio meo familiari, non tuo M. Lenio: & quod tibi Romæ ostenderam me seruaturum, in quo perseueraui. sed quid poterit queri is, qui auferre pecuniam cum posset, noluit? Scaptio, qui in Cappadocia fuit, puto esse satisfactum. is à me Tribunatum cum accepisset, quem ego ex Bruti literis ei detulissem, postea scripsit ad me se uti nolle eo Tribunatu. Caius est quidam, cui cũ præfecturam detulissem Bruti rogatu, multa & dixit, & fecit cum quadam mea contumelia, P. Clodij canis. is me nec proficiscentem Apameã prosecutus est: nec, cũ postea in castra uenisset, atque inde discederet, nũ quid uellem, rogauit: & fuit aperte mihi, nescio quare, nõ

al. liberalius

Gauius

amicus . hunc ego si in præfectis habuissem, quē tu me hominem putares? qui, ut scis, potentissimorū hominum contumaciam nunquam tulerim, ferrem huius asseclæ? etsi hoc plus est, quàm ferre, tribuere etiam beneficij ali quid, & honoris . is igitur Caius, cum Apameæ me nu per uidisset Romam proficiscens, me ita appellauit (Cul leolum uix auderem) unde, inquit, me iubes petere cibaria? profecto respōdi lenius, q̄ putabant oportuisse, qui aderāt : me nō instituisse ijs dare cibaria, quorum opera non essem usus. abijt iratus. huius nebulonis operatione si Brutus moueri potest, licebit eum solus ames, me æmulum non habebis. sed illū eum futurum esse puto, qui esse debet . tibi tamē causam notam esse uolui : & ad ipsum hæc perscripsi diligentissime . omnino (soli enim sumus) nullas unquā ad me literas misit Brutus, ne proxime quidem de Appio, in quibus non inesset arrogans ἀκοινώνητον aliquid . tibi autem ualde solet in ore esse, grauius autem nō contemnere se, & Reges odisse superbos . in quo tamē ille mihi risum magis, q̄ stomachū mouere solet . sed plane parū cogitat, quid scribat, aut ad quē. Quintus Cicero puer legit, ut opinor, & certe, epistolā inscriptam patri suo : solet enim aperire, idq́; de meo consilio, si quid forte sit, quod opus sit sciri. in ea autem epistola erat illud idem de sorore, quod ad me. mirifice conturbatum uidi puerū . lacrymans mecum est questus . quid quæris ? miram in eo pietatem, suauitatem, humanitatemq́; perspexi: quo maiorē spem habeo, nihil fore aliter, ac deceat . id te igitur scire uolui . ne illud quidē prætermittā. Hortensius filius fuit Laodiceæ cū gladiatoribus flagitiose, & turpiter . hunc

ego patris causa uocaui ad cœnā, quo die uenit: et eius dem patris causa nihil amplius. is mihi dixit, se Athenis me expectaturū, ut mecū decederet. recte, inquam: quid enim dicerē? omnino puto nihil esse, quod dixit: nolo quidē, ne offendam patrē, quem mehercule ualde diligo. sin fuerit meus comes, moderabor ita, neq́d eū offendam, quem minime uolo. hæc sunt, etiam illud. Orationem Q. Celeris mihi uelim mittas cōtra M. Seruilium. literas mitte q̄primū; si nihil fuerit, uel per tuū tabellariū. Piliæ, & filiæ salutem. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

TARSVM uenimus Non. Iun. ibi me multa mouerūt: magnum in Syria bellum, magna in Cilicia latrocinia, mihi difficilis ratio administrandi, quòd paucos dies habebam reliquos annui muneris: illud autem difficillimum: relinquendus erat ex S. C. qui præesset. nihil minus probari poterat, q̄ Quæstor Messinius. nam de Celio nihil audiebamus. rectissimum uidebatur fratrem cum imperio relinquere: in quo multa molesta, discessus noster, belli periculū, militum improbitas, sexcenta præterea. ò rem totam odiosam. sed hæc fortuna uiderit: quoniam consilio non multum uti licet. Tu quando Romam saluus, ut spero, uenisti, uidebis, ut soles, omnia, quæ intelliges nostra interesse, in primis de Tullia mea: cuius de cōditione quid mihi placeret, scripsi ad Terētiam, cum tu in Græcia esses: deinde de honore nostro: ꝙ enim tu absuisti, uereor, ut satis diligēter actum in senatu sit de literis meis. illud præterea μυσθικώτερον ad te scribam, tu sagacius odorabere.

τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρῴην, ἐξ ὧν ἀλογευόμενος παρεφθέγγετο πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ Κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δή, μή τι νοήσῃς. εἰς δή που τοῦτο δὴ περισκεψάμενος τὰ λοιπὰ ἐξ ἀσφαλίας. non queo tantum, quantum uereor, ſcribere. tu autem fac, ut mihi tuæ literæ uolent obuiæ. hæc feſtinans ſcripſi in itinere, atque agmine. Piliæ, & puellæ Cæciliæ belliſſimæ ſalutem dices. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNC quidē profecto Romæ es: quò te, ſi ita eſt, ſaluum ueniſſe gaudeo: unde quidē quandiu abfuiſti, magis à me abeſſe uidebare, q̃ ſi domi eſſes: minus enim mihi meæ notæ res erāt, minus etiā publicæ. quare uelim, & ſi, ut ſpero, te hæc legente aliquantum tamen uiæ proceſſero, tamen obuias mihi literas q̃ argutiſſimas de omnibus rebus crebro mittas, in primis de quo ſcripſi ad te antea. τῆς ξυναόρου τῆς ἐμῆς οὐξελεύθερος, ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς ξυλλόγοις, καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ Κροτωνιάτου. hoc tu indaga, ut ſoles, aſt hoc magis. ἐξ ἄστεως ἑκταλόφου τειχῶν παρέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ Κάμιλλος αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς. κδ. ἐκ τῶν Κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χεῤῥονισιατικῶν. μη. καὶ κληρονομήσας χμ.κ.μ. τούτων δέ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν ἵνα πάντα σώζηται, δεύτερον δέ, ἵνα μηδὲ

τῶν τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προκειμένης ἡμέρας, ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκευαζόμενος, καί τι σχεδὸν ἐλπίσας, ἀπὸ χνοῦς δὲ ἀλόγως ἀπέστη, ἐπειπών, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. meq; obiurgauit uetere prouerbio, τὰ μὲν διδόμενα. reliqua uide, & quantum fieri poteſt, perſpiciamus. etſi annuum tempus propè iam emeritum habebamus; dies enim XXXIII erant reliqui: ſolicitudine prouinciæ tamen uel maxime urgebamur: cum enim arderet Syria bello, & Bibulus in tanto mœrore ſuo maximam curam belli ſuſtineret, ad meq; Legati eius, & Quæſtor, & amici literas mitterent, ut ſubſidio uenirem; etſi exercitum infirmum habebam, auxilia ſanè bona, ſed ea Galatarum, Piſidarum, Lyciorum (hæc enim ſunt noſtra robora) tamé eſſe officium meũ putaui, exercitum habere quáproxime hoſtem, quoad mihi præeſſe prouinciæ per S.C. liceret. ſed, quo ego maxime delectabar, Bibulus moleſtus mihi non erat: de omnibus rebus ſcribebat ad me potius, et mihi deceſſionis dies λεληθότως obrepebat. qui cum aduenerit; ἄλλο πρόβλημα, quẽ præficiã, niſi Celius Quæſtor uenerit, de quo adhuc nihil certi habebamus. cupiebã mehercule longiorem epiſtolã facere: ſed nec erat res, de qua ſcriberem; nec iocari præ cura poteram. ualebis igitur, & puellæ ſalutem articulate dices, noſtræq; Piliæ.

CICERO ATTICO S.

EGO, dum in prouincia omnibus rebus Appium orno, ſubito ſum factus accuſatoris eius ſocer. id quidem,

inquis, Dij approbent. ita uelim: teq; ita cupere certo ſcio: ſed crede mihi, nihil minus putarã ego, qui de Ti. Nerone, qui mecum egerat, certos homines ad mulieres miſeram, qui Romam uenerunt factis ſponſalibus. ſed hoc ſpero melius. mulieres quidem ualde intelligo delectari obſequio, & comitate adoleſcentis. cætera noli ἐξακανθίζειν. *ſed heus tu,* πυροὺς εἰς δῆμον *Athenis. placet hoc tibi? etſi non impediebant mei certe libri: non enim iſta largitio fuit in ciueis, ſed in hoſpites liberalitas. me tamen de Academiæ* προπύλῳ *iubes cogitare, quoniam Appius de Eleuſine non cogitet. De Hortenſio te certo ſcio dolere: equidem excrucior: decreueram enim cum eo ualde familiariter uiuere.*

Nos prouinciæ præfecimus Celium: puerum, inquies, & fortaſſe fatuum, & non grauem, & non continentem: aſſentior: fieri non potuit aliter: nam quas multo ante tuas acceperam literas, in quibus ἐπέχειν *te ſcripſeras, quid eſſet mihi faciendum de relinquendo, eæ me pungebant: uidebam enim, quæ tibi eſſent* ἐποχῆς *cauſæ, (& erant eædem mihi) puero ne traderem. fratri autem, illud non utile nobis. nam præter fratrem nemo erat, quem ſine contumelia Quæſtori, nobili præſertim, anteferrem. tamen dum impendere Parthi uidebantur, ſtatueram fratrem relinquere, aut etiam Reip. cauſa contra S.C. ipſe remanere. qui poſteaquam incredibili felicitate diſceſſerunt, ſublata dubitatio eſt. uidebam ſermones, hui fratrem reliquit? num eſt hoc non plus annũ obtinere prouinciam? quid, quod ſenatus eos uoluit præeſſe prouincijs, qui non præfuiſſent? at hic triennium. ergo hæc ad populũ. quid*

quæ tecum? nunquam essem sine cura, si quid iracundius, aut contumeliosius, aut negligentius. quæ fortuita hominum? quid, si quid filius puer, & puer bene sibi fidens? qui esset dolor? quem pater non dimittebat, teq; id censere moleste ferebat. at nunc Celius non dico equidem, quod egerit; sed tamen multo minus laboro. adde illud: Pompeius, eo robore uir, ijs radicibus, Q. Cassium sine sorte delegit, Cæsar Antonium: ego sorte datum offenderem? aut etiam inquirerem in eum, quem reliquissem? hoc melius, et huius rei plura exempla. senectuti quidem nostræ profecto aptius. at te apud eum, Dij boni, quanta in gratia posui? eiq; legi literas non tuas, sed librarij tui.

Amicorum literæ me ad triumphum uocant, rem à nobis, ut ego arbitror, propter hanc παλιγγενεσίαν nostram, non negligendam. quare tu quoque mi Attice incipe hoc cupere, quo nos minus inepti uideamur. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS FILIVS, pie sanè, me quidem certe multum hortante, sed currentem animum patris sui sorori tuæ reconciliauit. eum ualde tuæ literæ excitarunt. quid quæris? confido rem, ut uolumus, esse. Bis ad te ante scripsi de re mea familiari, si modo tibi redditæ literæ sunt, Græce ἐν αἰνιγμοῖς. scilicet nihil est mouendum. sed tamen ἀφελῶς percunctando de nominibus Milonis, &, ut expediat, ut mihi recepit, hortando, aliquid ita tu proficies.

ego Laodiceæ Quæstorem Massinium expectare iussi, ut confectas rationes lege Iulia apud duas ciuitates possim relinquere. Rhodum uolo puerorum causa. inde quamprimum Athenas: etsi Etesiæ ualde reflant: sed uolo his magistratibus, quorum uoluntatem in supplicatione sum expertus. tu tamen mitte mihi quæso obuiam literas, nunquid putes Reip. nomine tardandum esse nobis. Tiro ad te dedisset literas, nisi eum grauiter ægrum Eseæ reliquissem. sed nuntiant, melius esse. ego tamen angor: nihil enim illo adolescente castius, nihil diligentius. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM instituissem ad te scribere, calamumq́; sumpsissem, Batonius è naui rectà ad me uenit domū Ephesi, & epistolam tuam reddidit prid. Cal. Oct. lætatus sum felicitate nauigationis tuæ, opportunitate Piliæ, etiā mehercule sermone eiusdem de coniugio Tulliæ meæ. Batonius autem miros terrores ad me attulit Cæsarianos. cū Lepta etiā plura locutus est; spero, falsa, sed certe horribilia: exercitum nullo modo dimissurum: cum illo Prætores Dess. Cassium Trib. Lentulum Cos. facere: Pompeio in animo esse Vrbem relinquere. sed heus tu, nunquid moleste fers de illo, qui se solet anteferre patruo sororis tuæ filij? at à quibus uictus? sed ad rem. Nos Etesiæ uehementissime tardarunt. detraxit XX ipsos dies etiam aphractus Rhodiorum. Cal. Oct. Ephesō conscendentes hanc epistolam dedimus L. Tarquinio simul è portu egredienti, sed expeditius nauiganti. nos Rho=

diorum aphractis, cæterisq; longis nauibus tranquillitates aucupaturi eramus. ita tamen properabamus, ut nõ posset magis. De rauduſculo Puteolano gratum. nũc uelim diſpicias res Romanas, uideas, quid nobis de triũpho cogitandum putes, ad quem amici me uocant. ego, niſi Bibulus, qui, dum unus hoſpes in Syria fuit, pedem porta non plus extulit, q̃ domo ſua, adniteretur de triũpho, æquo animo eſſem. nunc uero αἰσχρὸν σιωπᾶν. ſed explora rem totam, ut, quo die congreſſi erimus, cõſilium capere poſſimus. at multa, qui & properarem, & ei literas darem, qui aut mecũ, aut paulo ante uenturus eſſet. Cicero tibi plurimam ſalutem dicit. tu dices utriuſq; noſtrum uerbis & Piliæ tuæ, & filiæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

IN PIRAEEA cum exiſſem prid. Id. Oct. accepi ab Acaſto ſeruo meo ſtatim tuas literas, quas quidem cum expectaſſem iandiu, admiratus ſum, ut uidi obſignatã epiſtolam, breuitatem eius: ut aperui, rurſus σύγχυσιν literularum, quæ ſolent tuæ copioſiſſimæ, & clariſſimæ eſſe. ac ne multa, cognoui ex eo, quòd ita ſcripſeras, te Romam ueniſſe ad XII. Cal. Oct. cum febri. percuſſus uehementer, nec magis, quàm debui, ſtatim quæro ex Acaſto. ille & tibi, & ſibi uiſum, & ita ſe domi ex tuis audiſſe, ut nihil eſſet incommode. id uidebatur approbare, quod erat in extremo, febriculam tum te habentem ſcripſiſſe. ſed clamaui tamen, admiratusq; ſum, quòd nihilo minus ad me tua manu ſcripſiſſes. quare de hoc ſatis: ſpero enim, quæ tua prudentia,

& temperantia, & hercule, ut me iubet Acaſtus, confido te iam, ut uolumus, ualere. A' Turranio te accepiſſe meas literas gaudeo. παραφύλαξον, ſi me amas, τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα. hanc, quæ mehercule mihi magno dolori eſt(dilexi enim hominem) procura(quantulacunque eſt) Prætianam hæreditatem. prorſus illá ne attingas. dices numos mihi opus eſſe ad apparatum triumphi: in quo, ut præcipis, nec me κενὸν in expetendo cognoſces, nec ἄτυφον in abyciendo. intellexi ex tuis literis te ex Turranio audiſſe, à me prouinciam fratri traditam. adeon ego non perſpexeram prudentiam literarum tuarum? ἐπέχειν te ſcribebas. quid erat dubitatione dignum? ſi eſſet quicquam, cur placeret fratrem, & talem fratrem relinqui? ἀθέτησις iſta mihi tua, non ἐποχὴ uidebatur. monebas de Q. Cicerone puero, ut eum quidem neutiquam relinquerem, τοῦτο μόνον ἐρῶν ἐμοῖ. eadem omnia, quaſi collocuti eſſemus, uidimus. non fuit faciendum aliter, meq; ἐπιχρονία ἐποχὴ tua dubitatione liberauit. ſed puto te accepiſſe de hac re epiſtolam ſcriptam accuratius. ego tabellarios poſtero die ad uos eram miſſurus. quos puto ante uenturos, quàm noſtrum Saufeium. ſed eum ſine meis literis ad te uenire uix rectum erat. Tu mihi, ut polliceris, de Tulliola mea, id eſt de Dolabella, perſcribas: de Rep. quam præuideo in ſummis periculis: de Cenſoribus, maximeq; de ſignis, tabulis quid fiat: referatur ne. Idib. Oct. has dedi literas, quo die, ut ſcribis, Cæſar Placentiam legiones quatuor. quæſo, quid nobis futurum eſt, macte ſcribas. Athenis ſtatio mea nũc placet. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VII.

CICERO ATTICO S.

d EDERAM equidem L. Saufeio literas, & dederam ad te unum, quòd, cum non esset temporis mihi ad scribendum satis, tamen hominem tibi tam familiarem sine meis literis ad te uenire nolebam: sed, ut philosophi ambulant, has tibi redditum iri putabam prius. sin iam illas accepisti, scis me Athenas uenisse pridie Id. Oct. è naui egressum in Piræeum tuas ab Acasto nostro literas accepisse: conturbatum, quòd cum febre Romam uenisses: bono tamen animo esse cœpisse, quòd Acastus ea, quæ uellem, de alleuato corpore tuo nũtiaret: cohorruisse autem, quòd tuæ literæ de legionibus Cæsaris afferrent; & egisse tecum, ut uideres, ne quid φιλοτιμία eius, quem nosti, nobis noceret, & de quo iam pridem ad te scripseram. Turranius autem secus tibi Brundusij dixerat: quod ex ijs literis cognoui, quas à Xenone optimo uiro accepi. cur fratrem prouinciæ non præfecissem, exposui breuiter. hæc ferè sunt in illa epistola. nunc audi reliqua. Per fortunas, omnem tuum amorem, quo me es amplexus, omnemq; tuam prudentiam, quam mehercule in omni genere iudico singularem, conferto ad eam curam, ut de omni statu meo cogites: uidere enim mihi uideor tantam dimi-

cationem, nisi idem Deus, qui nos melius, quàm optare auderemus, Parthico bello liberauit, respexerit Rep. quanta nunquam fuit. age, hoc malum mihi commune est cum omnibus: nihil tibi mando, ut de eo cogites. illud meum proprium πρόβλημα quæso suscipe. uides ne, ut te auctore sim utrunque complexus? ac uellem à principio te audisse amicissime monentem. ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες πατρίδος: sed aliquādo tamen persuasisti, ut alterum complecterer, quia de me erat optime meritus; alterum, quia tantum ualebat. feci igitur, atque effeci omni obsequio, ut neutri illorum quisquam esset me carior: hæc enim cogitabamus, nec mihi iuncto cum Pompeio fore necesse peccare in Rep. aliquando; nec cum Pompeio sentienti, pugnandum esse cum Cæsare; tanta erat illorum coniunctio. nunc impendet, ut & tu ostendis, & ego uideo, summa inter eos contentio. me autem uterq; numerat suum: nisi forte simulat alter: nam Pompeius non dubitat (uere enim iudicat) ea, quæ de Rep. nūc sentiat, mihi ualde probari. utriusq; autem accepi eiusmodi literas eodem tempore, quo tuas, ut neuter quenquam omnium pluris facere, quàm me, uideretur. uerum quid agant? non quæro illa ultima (si enim castris res geretur, uideo cū altero uinci satius esse, q̄ cū altero uincere) sed illa, quæ tum agētur, cum uenero, ne ratio absentis habeatur, ut exercitum dimittat. dic M. Tulli. quid dicam? expecta, amabo te, dum Atticum conueniam. non est locus ad tergiuersandum contra Cæsarem. ubi illæ sunt densæ dexteræ? nā ut illi hoc liceret, adiuui rogatus ab ipso
* Rauēnæ de Celio Trib. pl. ab ipso autē? etiā à Cneo no-

stro in illo diuino tertio Consulatu. aliter sensero: αἰδέομαι non Pōpeium modo, sed Τρῶας, καὶ Τρῳάδας. Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει, quis? tu ipse scilicet laudator & factorum, et scriptorum meorum. hanc ego plagam effugi per duos superiores Marcellorum Consulatus, cum est actum de prouincia Cæsaris. nunc incido in discrimen ipsum. itaque ut stultus primus suam sentētiam dicat, mihi ualde placet de triumpho nos moliri aliquid, extra Vrbem esse cū iustissima causa. tamen dabunt operam, ut eliciant sententiam meam. ridebis hoc loco fortasse: quàm uellem etiam nunc in prouincia morari. plane opus fuit, si hoc impendebat: etsi nil miserius: nam ὃ δ' οὐ πάρεργον uolo te hoc scire, omnia illa prima, quæ etiā tu literis in cœlum ferebas, ἐπίτηκτα fuerunt. quàm non est facilis uirtus, quàm uero difficilis eius diuturna simulatio. cum enim hoc rectum, & gloriosum putarem, ex annuo sumptu, qui mihi decretus esset, me C. Celio Quæstori relinquere annuū, referre in ærariū ad HS CIↃ: ingemuit nostra cohors, omne illud putans distribui sibi oportere, ut ego amicior inuenirer Phrygum, & Cilicum ærarijs, quàm nostro. sed me non mouerunt: nam & mea laus apud me plurimū ualuit; nec tamen quicquam honorifice in quenquam fieri potuit, quod præter miserim. sed hæc fuerit, ut ait Thucidides, ἐκβολὴ λόγου non inutilis. tu autem de nostro statu cogitabis: primum quo artificio tueamur beneuolentiam Cæsaris: deinde de ipso triumpho: quem uideo, nisi Reip. tempora impedient, εὐπόριστον, iudico autem cum ex literis amicorum, tum ex supplicatione, quam qui non decreuit,

plus decreuit, quàm si omneis decreuisset triumphos. ei porrò assensus est unus familiaris meus Fauonius, alter iratus Hirrus. Cato autem et scribendo affuit, et ad me de sententia sua iucundissimas literas misit. sed tamen gratulans mihi Cæsar de supplicatione, triumphat de sententia Catonis, nec scribit quid ille sententiæ dixerit, sed tamen supplicationem eum mihi non decreuisse. redeo ad Hirrum. cœperas eum mihi placare: perfice. habes Scrofam: habes Silium. ad eos ego etiã antea scripsi, & ad ipsum Hirrum: locutus enim erat cum ijs, commode se potuisse impedire, sed noluisse; assensum tamen esse Catoni amicissimo meo, cum is honorificentissimam in me sententiam dixisset; nec me ad se ullas literas misisse, cum ad omneis mitterem. uerum dicebat: ad eum enim solum, & ad Crassipedem non scripseram. atque hæc de rebus forensibus. Redeamus domum. dijungere me ab illo uolo. mirus ẽ φυράτης Germanus Lartidius. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ. reliqua expediamus, hoc primũ, quod accessit cura dolori meo, sed hoc tamen quidquid est. Prætianum cũ ijs rationibus, quas ille meas tractat, admisceri nolo. scripsi ad Terentiam, scripsi etiam ad ipsum, me, quidquid possem numorum, ad apparatum sperati triumphi ad te redacturum. ita puto ἄμεμπτα fore. uerum ut lubebit. hãc quoq; suscipe curam, quemadmodum experiamur. id & ostendisti quibusdam literis ex Epeiro, & Athenis datis, & in eo ego te adiuuabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM uenimus VII. Cal. Dec. usi tua felicitate nauigãdi. ita belle nobis flauit ab Epeiro lenissimus Auster, mitis. hunc σπουδάζοντα, si cui uoles τῶν νεωτέρων, pro tuo uendito. Inualetudo tua me ualde conturbat: significant enim tuæ literæ te prorsus laborare. ego autem cum sciam, quàm sis fortis, uehementius esse quiddam suspicor, quod te cogat cedere, et propemodum infringat. etsi alteram quartanam Pamphilus tuus mihi dixit decessisse, et alteram leuiorẽ accedere. Terentia uero, quæ quidem eodem tempore ad portam Brundusinam uenit, quo ego in portum, mihiq; obuia in foro fuit, L. Pontium sibi in Trebulano dixisse narrabat, etiam eam decessisse. quod si ita est, quod maxime mehercule opto, id spero tua prudentia, & tẽperantia te consecutũ. uenio ad epistolas tuas, quas ego sexcentas uno tempore accepi, aliam alia iucundiorem, quæ quidem erãt tua manu. nam Alexidis manũ amabam, quod tam propè accedebat ad similitudinem tuæ literæ: manum non amabam, quia indicabat te non ualere. cuius quoniam mentio iam facta est, Tironẽ Patris ægrum reliqui, adolescentem, ut nosti, (& adde si quid uis) probum: nihil uidi melius. itaq; careo ægre. quãquã uidebatur se nõ grauiter habere, tamẽ sũ solicitus, maximamq; spem habeo in M. Curij diligentia, de qua ad me scripsit Tiro, & multi nũtiarunt. Curius autem ipse sensit, quàm tu uelles à me diligi: & eo sum admodum delectatus: & mehercule est, quem facile diligas.

αὐτόχθων in homine urbanitas. eius testamentum de
* tortorio Ciceronum signis obsignatum, cohortisq; præ-
toriæ. fecit palàm te ex libella, me ex teruncia. Corcy-
ræ Alexion me opipare muneratus est. Q. Ciceroni ob
sisti non potuit, quo minus Thyamim uideret. Filiola
tua te delectari lætor, & probari tibi στοργὴν φυσικὴν
esse τὴν πρὸς τὰ τέκνα: etenim si hæc non est, nulla
potest homini esse ad hominem naturæ adiunctio: qua
sublata, uitæ societas tollitur. bene conueniant, inquit,
Carneades, spurce, sed tamen prudentius, quã Lucius no
ster, & Patron: qui, cũ omnia ad se referant, quicquã
alterius causa fieri putant: cum ea re bonum uirum
oportere esse dicant, ne malum habeat, non quo id natu
ra rectum sit; non intelligunt se de callido homine lo-
qui, non de bono uiro. sed hæc opinor sunt in ijs libris,
quos tu laudando, animos mihi addidisti. redeo ad rem.

Quo modo expectabam epistolam, quam Philoxeno
dedisses? (scripseras enim, in ea esse de sermone Pom-
peij Neapolitano) eam mihi Patron Brundusij reddi-
dit, Corcyræ, ut opinor, acceperat. nihil potuit esse iu-
cundius: erat enim de Rep. de opinione, quam is uir ha
beret integritatis meæ; de beneuolentia, quam ostendit
eo sermone, quem habuit de triumpho. sed tamen hoc
iucundissimum, quòd intellexi te ad eum uenisse, ut eius
animum erga me perspiceres. hoc mihi inquam accidit
iucundissimum. de triumpho autem nulla me cupiditas
unquã tenuit ante Bibuli impudentissimas literas, quas
amplissime supplicatio consecuta est. à quo si ea gesta
sunt, quæ scripsit, gauderem, et honori fauerem. nũc
illum, qui pedem porta, quoad hostis cis Euphratem

fuit,non extulerit, honore augeri, me,in cuius exercitu
ſpem illius exercitus habuit,idem non aſſequi, dedecus
eſt noſtrum, noſtrum inquam te coniungens. itaque
omnia experiar,&,ut ſpero,aſſequar. quod ſi tu uale=
res,iam mihi quædam explorata eſſent,ſed,ut ſpero,ua
lebis. De rauduſculo Numeriano multum te amo.
Hortenſius quid egerit,aueo ſcire, Cato quid agat: qui
quidem in me turpiter fuit maleuolus: dedit integrita=
tis, iuſtitiæ, clementiæ, fidei mihi teſtimonium, quod
non quærebam; quod poſtulabam, negauit. itaq; Cæ
ſar ijs literis, quibus mihi gratulatur, & omnia polli=
cetur,quo modo exultat Catonis in me ingratiſſimi in=
iuria? at hic idẽ Bibulo dierum XX. ignoſce mihi,nõ
poſſum hæc ferre,nec feram. cupio ad omneis tuas epi
ſtolas,ſed nihil neceſſe eſt: iam enim te uidebo. illud ta
men de Chryſippo. nam de altero illo minus ſum admi
ratus operario homine: ſed tamen ne illo quidem quid=
quã improbius. Chryſippum uero,quem ego propter li
terularum neſcio quid libenter uidi,in honore habui,di
ſcedere à puero inſciẽte me? mitto alia,quæ audio mul
ta: mitto furta: fugam non fero, qua mihi nihil ui=
ſum eſt ſceleratius.itaq; uſurpaui uetus illud Druſi, ut
ferunt,Prætoris in eo,qui eadem liber non iuraret: me
iſtos liberos nõ addixiſſe,præſertim cum adeſſet nemo,
à quo recte uindicarentur. id tu,ut uidebitur,ita acci=
pies:ego tibi aſſentiar. uni tuæ diſertiſſimæ epiſtolæ nõ
reſcripſi,in qua eſt de periculis Reip.quid reſcriberem?
ualde eram perturbatus: ſed ut nihil magnopere me=
tuam,Parthi faciunt, qui repente Bibulum ſemiuiuum
reliquerunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VIII.Id.Dec.in Trebulanum ueni,& ibi tuas lite ras legi,quas Philotimus mihi reddidit . è quibus hanc primo aspectu uoluptatẽ cepi, ꝙ erãt à te ipso scriptæ: deinde earum accuratissima diligẽtia sum mirũ in mo dum delectatus.ac primum illud , in quo te Dicæarcho assentiri negas, etsi cupidissime expressum , & expeti= tum à me sit,& approbatum à te , ne diutius anno in prouincia essem,tamen non est nostra contentione perfe ctum:sic enim scito, uerbum in senatu factum esse nũ= quam de ullo nostrum,qui prouincias obtinuimus, quo in his diutius,quàm ex S.C.maneremus : ut iã ne istius quidem rei culpam sustineam , quòd minus diu fuerim in prouincia,quàm fortasse fuerit utile.sed quid,si hoc melius?opportune dici uidetur,ut in hoc ipso: siue enim ad concordiam res adduci potest, siue ad bonorum ui= ctoriam;utriusuis rei me aut adiutorem uelim esse,aut certe non expertem:sin uincũtur boni ; ubicunq; essem, unà cum iis uictus essem.quare celeritas nostri reditus ἀμεταμέλητος debet esse.quòd si ista nobis cogitatio de triumpho iniecta nõ esset,quam tu quoq; approbas: næ tu haud multum requireres illum uirum,qui in VI.li= bro informatus est : quid enim tibi faciã,qui illos libros deuorasti? quin nunc ipsum non dubitabo,rem tantam abiicere, si id erit rectius . utrunq; uero simul agi non potest,& de triumpho ambitiose,& de Rep. libere.sed ne dubitaris,quin,quod honestius , id mihi futurum sit antiquius . nam quod putas utilius esse,uel mihi ꝙ tu=

tius ſit, uel etiam ut Reip. prodeſſe poſſim, me eſſe cum imperio : id coràm cõſiderabimus quale ſit: habet enim res deliberationem : etſi ex parte magna tibi aſſentior.

De animo autem meo erga Remp. bene facis, quòd non dubitas; & illud probe iudicas, nequaquam ſatis pro meis officiis, pro ipſius in alios effuſione illum in me liberalem fuiſſe; eiusq; rei cauſam uere explicas; & eis, quæ de Fabio, Caninioq; acta ſcribis, ualde conſentiunt. quæ ſi ſecus eſſent, totumq; ſe ille in me profudiſſet: tamen illa, quam ſcribis, cuſtos Vrbis me præclaræ inſcriptionis memorem eſſe cogeret; nec mihi concederet, ut imitarer Volcatium, aut Seruium, quibus tu es contentus; ſed aliquid nos uellet nobis dignum & ſentire, & defendere. quod quidem agerem, ſi liceret, alio modo, ac nunc agendum eſt. de ſua potentia dimicant homines hoc tempore periculo ciuitatis: nam ſi Reſp. defenditur, cur ea Conſule iſto ipſo defenſa non eſt? cur ego, in cuius cauſa Reip. ſalus conſiſtebat, defenſus poſtero anno non ſum? cur imperium illi, aut cur illo modo prorogatum eſt? cur tantopere pugnatum eſt, ut de eius abſentis ratione habenda decem Tribuni pl. ferrent? his ille rebus ita conualuit, ut nunc in uno ciue Reſp. ad reſiſtendum imbecilla ſit. quæ mallem tantas ei uires non dediſſet, quàm nunc tam ualenti reſiſteret. ſed quoniam res eò deducta eſt, non quæram, ut ſcribis, τὸ σκάφος τῶν Ατρειδῶν: mihi σκάφος unum erit, quod à Pompeio gubernabitur. illud ipſum, quod ais; quid fiet, cum erit dictum? dic M. Tulli σύντομα. Pompeio aſſentiar. ipſum tamen Pompeium ſeparatim ad cõcordiam hortabor: ſic enim ſen-

tio, maximo in periculo rem esse. uos scilicet plura, qui in Vrbe estis. ueruntamen hoc uideo, cum homine audacissimo, paratissimoq; negotium esse: omneis damnatos, omneis ignominia affectos, omneis damnatiõe, ignominiáq; dignos illac facere, omnem ferè iuuentutem, omnem illam urbanam, ac perditam plebem, Tribunos ualentes addito C. Cassio, omneis, qui ære alieno premantur, quos plures esse intelligo, quàm putaram. causam solum illa causa non habet: cæteris rebus abundat. hic omnia facere omnis debet, ne armis decernatur: quorum exitus semper incerti, nunc uero in alteram partem magis timendi. Bibulus de prouincia decessit: Veientonem præfecit. in decedendo erit, ut audio, tardior. quẽ cum ornauit Cato, declarauit ijs se solis non inuidere, quibus nihil, aut non multum ad dignitatem posset accedere. Nunc uenio ad priuata: ferè enim respondi tuis literis de Rep. et ijs, quas in suburbano, & ijs, quas postea scripsisti. ad priuata uenio. unum etiam de Celio. tantum abest, ut meam ille sententiam moueat, ut ualde ego ipsi, quòd de sua sententia decesserit, pœnitendum putem. sed quid est, quòd cuncti Luceijs sint addicti? hoc te prætermisisse miror. De Philotimo faciam equidem, ut mones: sed ego mihi ab illo non rationes expectabam, quas tibi edidit, uerum id reliquum, quod ipse in Tusculano me referre in commentarium mea manu uoluit, quodq; idem in Asia mihi sua manu scriptum dedit. id si præstaret, quantum mihi æris alieni esse tibi edidit, tantum, & plus etiam ipse mihi deberet. sed in hoc genere, si modo per Remp. licebit, non accusabimur posthac: neq; hercule

cule

cule antea negligentes fuimus, sed amicorum multitu-
dine occupati. ergo utemur, ut polliceris, & opera, &
consilio tuo, nec tibi erimus, ut spero, in eo molesti. De
Serperastris cohortis meæ, nihil est, ꝙ doleas: ipsi enim
se collegerunt admiratione uitæ integritatis meæ. sed
me mouerat nemo magis, quàm is, quem tu neminē pu-
tas. idem & initio fuerat, & nunc est egregius. sed in
ipsa decessione significauit sperasse se aliquid, et id, quod
animum induxerat paulisper, non tenuit, sed cito ad se
rediit, meisq; honorificentissimis erga se officiis uictus,
pluris ea duxit, quàm omnem pecuniam. ego à Curio
tabulas accepi, quas mecum porto. Hortensii legata 100:
cognoui. nunc aueo scire, quid hominis sit, & quarum
rerum auctionem instituat: nescio enim, cur, cum por
tam Flumentanam Celius occuparit, ego Puteolos non
faciam meos. Venio ad Piræea. in quo magis repre
hendendus sum, quòd homo Romanus Piræea scripse-
rim, non Piræeum (sic enim omnes nostri locuti sunt) q̄
quòd, in, addiderim: non enim hoc ut oppido præposui,
sed ut loco. & tamē Dionysius noster, qui est nobiscū,
& Nicias Cous non rebatur oppidum esse Piræea. sed
de re uidero. nostrum quidem si est peccatum, in eo est,
quòd non ut de oppido locutus sum, sed ut de loco: se-
cutusq; sum, non dico Cæcilium, Mane ut ex portu in Pi
ræeum (malus enim auctor latinitatis est) sed Terentiū,
cuius fabellæ propter elegantiam sermonis putabantur
à C. Lælio scribi, Heri aliquot adolescentuli coimus in
Piræeum. & idem, Mercator hoc addebat, captam è
Sunio. quòd si δήμους oppida uolumus esse, tam est
oppidum Sunium, quàm Piræeus. sed quoniam gram-

maticus es, si hoc mihi ζήτημα persolueris, magna me molestia liberaris. ille mihi literas blandas mittit. facit idem pro eo Balbus. mihi certũ est ab honestissima sententia digitum nusquam. sed scis, illi reliquũ quantum sit. putas'ne igitur uerendum esse, ne aut obijciat id nobis aliquis, si languidius; aut repetat, si fortius? quid ad hæc repereris? soluamus, inquis. age, à Celio mutuabimur. hoc tu tamen consideres uelim: puto enim in senatu, si quãdo præclare pro Rep. dixero, Tartessium istum tuum mihi exeunti, iube sodes numos curare. quid superest? etiam. gener est suauis mihi; Tulliæ, Terentiæ quantumuis: uel ingenij, uel humanitatis satis. reliqua, quæ nosti, ferenda: scis enim, quos aperuimus. qui omnes, præter eum, de quo per te egimus, reum me facere rentur: ipsis enim expensum nemo offeret. sed hæc coràm: nam multi sermonis sunt. Tironis reficiendi spes est in M. Curio: cui ego scripsi, tibi eum gratissimum facturum. Vale. Data V. Id. Dec. à Pontio, ex Trebulano.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVM flagrantẽ desiderio tui misi ad te, nec mehercule æquo animo, sed fuit concedendum. quẽ quidem cognoui cum doctũ (quod mihi iam ante erat notum) tum sanctum, plenum officij, studiosum etiam meæ laudis, frugi hominem, ac, ne libertinum laudare uidear, plane uirum bonum. Pompeium uidi IIII. Id. Dec. fuimus unà horas duas fortasse. magna lætitia mihi uisus est affici meo aduẽtu. de triumpho hor-

tari, suscipere parteis suas, monere, ne ante in senatum
accederem, q̃ rem confecissem, ne dicendis sententijs ali
quem Tribunum alienarem. quid quæris? in hoc iudi
cio, et officio sermonis nihil potuit esse prolixius. de Rep.
autem ita mecum locutus est, quasi non dubium bellum
haberemus: nihil ad spem concordiæ: plane illum ab
se alienatum cum ante intelligeret, tum uero proxime
iudicasse: uenisse Hircium à Cæsare, qui esset illi fami
liarissimus; ad se non accessisse: & cum ille ad VIII
Id. Dec. uesperi uenisset, Balbus de tota re constituisset,
ad VII ad Scipionem ante lucem uenisse: multa de
nocte profectum esse ad Cæsarem. hoc illi τεκμηριῶδες
uidebatur esse alienationis. quid multa? nihil me aliud
consolatur, nisi quòd illum, cui etiam inimici alterũ Cõ
sulatum, fortuna summam potentiam dederit, non ar=
bitror fore tam amentem, ut hæc in discrimen adducat.
quòd si ruere cœperit, næ ego multa timeo, quæ nõ au=
deo scribere. sed ut nunc est, ad III. Non. Ian. ad Vr=
bem cogito. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTAS uno tempore accepi epistolas tuas: quæ mi=
hi, quanq̃ recentiora audiebam ex ijs, qui ad me uenie=
bant, tamen erant iucũde: studiũ enim & beneuolentiã
declarabant. Inualetudine tua moueor: & Piliã in
idem genus morbi delapsam, curã tibi afferre maiorem
sentio. date igitur operã, ut ualeatis. De Tirone ui=
deo tibi curæ esse: quẽ quidẽ ego, etsi mirabiles utilitates
mihi præbet, cum ualet, in omni genere uel negotiorũ,
uel studiorum meorum, tamẽ propter humanitatẽ, &

modeſtiam malo ſaluum, quàm propter uſum meum. Philogenes mecum nihil unquã de Luſcenio locutus eſt. de cæteris rebus habes Dionyſium. Sororem tuã non ueniſſe in Arcanum miror. De Chryſippo, meũ conſilium probari tibi, non moleſte fero. Ego in Tuſculanum? nihil ſanè hoc tempore. deuium eſt τοῖς ἀπαντῶσιν, & habet alia δυσχερήματα. ſed de Formiano Tarracinam prid. Cal. Ian. inde Pontinum ſumam. inde Albanum Pompeij: ita ad Vrbem III. Non. natali meo. De Rep. quotidie magis timeo: non enim boni, ut putaui, conſentiunt. quos ego equites Romanos, quos ſenatores uidi, qui acerrime cũ cætera, tum hoc iter Põpeij uituperarent? pace opus eſt. ex uictoria cũ multa mala, tum certe tyrannis exiſtet. ſed hæc propediem coràm. iam plane mihi deeſt, quid ad te ſcribam: nec enim de Rep. quòd uterque noſtrum ſcit eadem: & domeſtica nota ſunt ambobus. reliquum eſt iocari, ſi hic ſinat: nã ego is ſum, qui, illi concedi, putem utilius eſſe, quod poſtulat, quàm ſigna conferri: ſero enim reſiſtimus ei, quem per annos decẽ aluimus contra nos. quid ſentis igitur, inquis? nihil ſcilicet, niſi de ſententia tua, nec prius quidem, quàm noſtrum negotium aut confecerimus, aut depoſuerimus. Cura igitur, ut ualeas. aliquando ἀπότριψε quartanam iſtam diligentia, quæ in te ſumma eſt.

CICERO ATTICO S.

PLANE deeſt, quid ad te ſcribam: nota omnia tibi ſunt. nec ipſe habeo, à te quid expectem. tantum igi-

tur noſtrum illud ſolenne ſeruemus, ut ne quem iſtuc euntem ſine literis dimittamus. De Rep. ualde timeo: nec adhuc ferè inueni, qui nō concedendum putaret Cæſari, quod poſtularet, potius, quàm depugnandũ. eſt illa quidem impudens poſtulatio opinione ualentior: cur autem nunc primum ei reſiſtamus, οὐ γὰρ ἂν τόδε μεῖζον ἔποι κακὸν, q̃ cum quinquennium prorogabamus, aut cũ, ut abſentis ratio haberetur, ferebamus? niſi forte hæc illi tum arma dedimus, ut nunc cũ bene parato pugnaremus. dices, quid tu igitur ſenſurus es? non idem, quod dicturus: ſentiam enim omnia facienda, ne armis decertetur: dicam idem, quod Pompeius, neque id faciã humili animo: ſed rurſus hoc permagnum Reip. malũ eſt, & quodam modo mihi præter cæteros non rectum, me in tantis rebus à Pompeio diſſidere. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS, uir optimus, ut mihi quoque eſt perſpectus, & doctiſſimus, tuíq; amantiſſimus, Romam uenit XV. Cal. Ian. & literas à te mihi reddidit: tot enim uerba ſunt de Dionyſio in epiſtola tua. illud priuatius non aſcribis, Et tibi gratias egit. atqui certe ille agere debuit, &, ſi eſſet factum, quæ tua eſt humanitas, aſcripſiſſes. mihi autem nulla de eo παλινῳδία datur propter ſuperioris epiſtolæ teſtimonium. ſit igitur ſanè bonus uir: hoc enim ipſum bene fecit, quòd mihi ſui cognoſcendi penitus etiam iſtam facultatem dedit. Philogenes recte ad te ſcripſit: curauit enim, quod debuit. eũ ego uti ea pecunia uolui, quoad liceret: itaque uſus eſt menſes XIIII. Pontinum cupio ualere:

104: et quod scribis in Vrbem introisse, uereor quid sit: nam
id nisi graui de causa non fecisset. Ego, quoniã IIII.
Non. Ian. compitalitius dies est, nolo eo die in Albanum
uenire molestus familiæ. ueniam III. Non. igitur in=
Accessios febris de ad Vrbem prid. Non. Tua λῆψις quem in diem
incurrat, nescio, sed prorsus te commoueri incommodo
106: ualetudinis tuæ nolo. De honore nostro, nisi quid oc=
culte Cæsar per suos Tribunos molitus erit, cætera uidẽ
tur esse tranquilla. trãquillissimus autem animus me=
us, qui totum istuc æqui boni facit, & eo magis, quòd
iam à multis audio constitutum esse Pompeio, & eius
consilio, in Siciliam me mittere, ꝙ imperium habeam.
Abdenia: hoc est rem p. regendam minime accommodatam id est Ἀβδηριτικόν: nec enim senatus decreuit, nec po=
pulus iussit me imperiũ in Sicilia habere. sin hoc Resp.
ad Pompeium refert: qui me magis, quàm priuatum
aliquem, mittat? itaque, si hoc imperiũ mihi molestum
erit, utar ea porta, quam primum uidero. nam quod
scribis, mirificam expectationem esse mei, neque tamen
quenquam bonorum, aut satis bonorum dubitare, quid
sensurus sim: ego, quos tu bonos esse dicas, nõ intelligo:
ipse nullos noui: sed ita, si ordines bonorum quærimus:
nam singulares sunt boni uiri: uerum in dissensionibus
ordines bonorum, & genera quærenda sunt. senatum
bonum putas, per quem sine imperio prouinciæ sunt?
nunquam enim Curio sustinuisset, si cũ eo agi cœptum
esset. quam sententiam senatus sequi noluit. ex quo fa
ctum est, ut Cæsari non succederetur. an publicanos?
qui nunquam firmi, sed nunc Cæsari sunt amicissimi.
an fœneratores? an agricolas? quibus optatissimũ est
otiũ: nisi eos timere putas, ne sub regno sint, qui id nũ=

quam, dum modo otiosi essent, recusarunt. quid ergo? exercitū retinentis, cum legis dies transierit, rationē haberi placet? mihi uero ne absentis quidem. sed, cum id datum est, illud unà datum est. annorum decem imperium, & ita latum, placet? placet igitur etiam me expulsum, & agrum Campanum perijsse, & adoptatum patritium à plebeio, Gaditanum à Mitylenæo. & Labieni diuitiæ, & Mamurræ placent, & Balbi horti, & Tusculanum. sed horum omnium fons unus est. imbecillo resistendum fuit, & id erat facile. nunc legiones XI, equitatus tantus, quantum uolet; Traspadani, plebs urbana, tot Tribuni pl. tam perdita iuuentus, tanta auctoritate dux, tanta audacia. cum hoc aut depugnandum est, aut habēda è lege ratio. depugna, inquis, potius, quàm seruias: ut quid? si uictus eris, proscribare: si uiceris, tamen seruias. quid ergo, inquis, acturus es? idem quod pecudes, quæ dispulsæ sui generis sequuntur greges. ut bos armēta, sic ego bonos uiros, aut eos, quicunque dicentur boni, sequar, etiam si ruēt. quid sit optimum male contractis rebus, plane uideo: nemini est enim exploratum, cum ad arma uentum est, quid futurum sit: at illud omnibus, si boni uicti sunt, nec in cæde principum clementiorē hunc fore, quàm Cinna fuerit, nec moderatiorem, quàm Sulla in pecunijs locupletium. ἐμπολιτευόμαισοι iandudum, & facerem diutius nisi me lucerna desereret. ad summam dic M. Tulli. assentior Cn. Pompeio, idest T. Pomponio. Alexim humanissimum puerum, nisi forte, dum ego absum, adoiescens factus est (id enim agere uidebatur) saluere iubeas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID opus eſt de Dionyſio tam ualde affirmare? an mihi nutus tuus non faceret fidem? ſuſpicionem autem eo mihi maiorem tua taciturnitas attulerat, quòd et tu ſoles conglutinare amicitias teſtimonijs tuis, et illum aliter cum alijs de nobis locutum audiebam. ſed prorſus ita eſſe, ut ſcribis, mihi perſuades: itaque ego is in illum ſum, quẽ tu me eſſe uis. Diem tuũ ego quoq; ex epiſtola quadam tua, quam incipiente febricula ſcripſeras, mihi notaueram, et animaduerteram poſſe pro re nata te non incõmode ad me in Albanum uenire III. Non. Ian. ſed, amabo te, nihil incommodo ualetudinis feceris: quid enim eſt tantum in uno, aut altero die? Dolabellam uideo Liuiæ teſtamento cũ duobus cohæredibus eſſe in triente, ſed iuberi mutare nomẽ. eſt πολιτικὸν σκέμμα, rectum ne ſit nobili adoleſcenti mutare nomen mulieris teſtamento. ſed id φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, cum ſciemus, quantum quaſi ſit in trientis triente. Quod putaſti fore, ut ante, quàm iſtuc uenirem, Pompeium uiderem, factum eſt ita: nam VI. Cal. ad Lauernium me conſecutus eſt. unà Formias uenimus, & ab hora octaua ad ueſperũ ſecreto collocuti ſumus. quod quæris, ecquæ ſpes pacificationis ſit: quantũ ex Pompeij multo, & accurato ſermone perſpexi, ne uoluntas quidem eſt: ſic enim exiſtimat, ſi ille uel dimiſſo exercitu Conſul factus ſit, σύγχυσιν τῆς πολιτείας fore. atque etiã putat eum, cum audierit contra ſe diligenter parari, Conſulatũ hoc anno neglecturum, ac potius exerci-

tum, prouinciamq; retenturum. ſin autem ille fureret, uehementer hominem contemnebat, & ſuis, & Reip. copijs confidebat. quid quæris? etſi mihi crebro ξυνὸς ἐνυάλιος occurebat, tamen leuabar cura, uirum fortem, & peritum, & plurimum auctoritate ualentem audiens πολιτικῶς de pacis ſimulatæ periculis diſſerentem. habebamus autem in manibus Antonij cõcionem habitam X. Cal. Ian. in qua erat accuſatio Pompeij uſque à toga pura, querela de damnatis, terror armorum. in quibus ille, quid cenſes, aiebat, facturũ eſſe ipſum, ſi in poſſeſſionem Reip. uenerit, cum hæc Quæſtor eius infirmus, & inops audeat dicere? quid multa? non modo non expetere pacem iſtam, ſed etiam timere uiſus eſt. ex illa autem ſententia ira relinquendæ Vrbis mouet hominem, ut puto. mihi autem illud moleſtiſſimum eſt, quòd ſoluendi ſunt numi Cæſari, & inſtrumentum triumphi eò conferendum: eſt enim ἄμορφον ἀντιπολιτευομένον χρεωφειλέτην eſſe. ſed hæc, & multa alia coràm.

Quotidie ne, inquis, à te accipiendæ literæ ſunt? ſi habebo, cui dem, quotidie. at iam ipſe ades. tum igitur, cum uenero, deſinam. unas uideo mihi à te non eſſe redditas, quas L. Quintius familiaris meus cum ferret, ad Buſtum Baſilij uulneratus, & deſpoliatus eſt. uidebis igitur, nunquid fuerit in ijs, quod me ſcire opus ſit. & ſimul tu hoc διευκρινήσεις πρόβλημα ſanè πολιτικὸν: cum ſit neceſſe aut haberi Cæſaris rationem, illo exercitum uel per ſenatum, uel per Tribunos pl. obtinente; aut perſuaderi Cæſari, ut tradat prouinciam, atque exercitum, & ita cõſul fiat: aut, ſi id nõ perſuadeatur, haberi comitia ſine illius ratione,

illo patiēte, atque obtinente prouinciam: aut, si per Tribunos pl. non patiatur, tamen quiescat, rem adduci ad interregnum: aut, si ob eam causam, quòd ratio eius non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere: illum autem initium facere armorum aut statim nobis minus paratis, aut tum, cum comitijs, amicis eius postulantibus, ut è lege ratio habeatur, impetratum non sit: ire autem ad arma aut hāc unam ob causam, quòd ratio non habeatur; aut addita causa, si forte Tribunus pl. senatum impediens, aut populum incitans notatus, aut S.C. circunscriptus, aut sublatus, aut expulsus sit, dicēs ue se expulsum ad illū cōfugerit: suscepto autem bello, aut tenenda sit Vrbs, aut, ea relicta, ille à cōmeatu, & reliquis copijs intercludendus: quod horū malorum, quorum aliquod certe subeundum est, minimum putes. dices profecto, persuaderi illi, ut tradat exercitum, & ita Consul fiat. est omnino id eiusmodi, ut, si ille eò descendat, cōtra dici nihil possit. id'q; eum, si non obtinet ut ratio habeatur retinentis exercitum, non facere miror. nobis autem, ut quidam putant, nihil est timendum magis, quàm ille Consul. at, sic malo, inquies, quàm cū exercitu. certe. sed, istuc ipsum sic ò magnum malum, putat aliquis. neque ei remediū est ullum. cedendum est, si id uolet. uide Consulem illum iterum, quem uidisti Cōsulatu priore. at tum imbecillus plus, inquis, ualuit, quàm tota Resp. quid nunc putas? & eo Consule, Pompeio certum est esse in Hispania. ò rem miseram: si quidem id ipsum deterrimū est, quod recusari non potest, & quod ille si faciat, iam iam à bonis omnibus summam ineat gratiam. tollamus igi-

tur hoc, quò illũ posse adduci negant. de reliquis quid est deterrimum? concedere illi, quod, ut idem dicit, impudentissime postulat: nam quid impudẽtius? tenuisti prouinciam per decem annos, non tibi à senatu, sed à te ipso per uim, & per factionem datos. præterijt tẽpus legitimum non legis, sed libidinis tuæ, fac tamen legis: ut succedatur, decernitur: impedis, & ais, habe mei rationem: habe tu nostrum. exercitum tu habeas diutius, quàm populus iussit, inuito senatu? depugnes oportet, nisi concedis, cum bona quidem spe, ut ait idem, uel uincendi, uel in libertate moriendi. iam si pugnandum est; quo tempore, in casu; quo consilio, in temporibus situm est. itaque te in ea quæstione non exerceo. ad ea, quæ dixi, affer, si quid habes. equidem dies, noctesq; torqueor. Vale.

CICERO ATTICO S.

S VBITO consilium cepi, ut ante, quàm luceret, exirẽ, ne quì conspectus fieret, aut sermo, lictoribus præsertim laureatis. de reliquo, neque hercule, quid agam, nec, quid acturus sim, scio: ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi cõsilij. tibi uero quid suadeã, cuius ipse consilium expecto? Cneus noster quid consilij ceperit, capiatúe, nescio, adhuc in oppidis coarctatus: & stupent omnes. si in Italia consistat, erimus unà. sin cedet, consilij res est. adhuc certe (nisi ego insanio) stulte omnia, & incaute. tu quæso crebro ad me scribe, uel quod in buccam uenerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAESO, quid hoc est? aut quid agitur? mihi enim tenebræ sunt. Cingulum, inquit, nos tenemus. Anconem amisimus. Labienus discessit ab Cæsare. utrum de imperatore populi R. an de Annibale loquuntur? ò hominē amētem, & miserum, qui ne umbram quidem unquam τοῦ καλοῦ uiderit. atq; hæc ait omnia facere se dignitatis causa. ubi est autē dignitas, nisi ubi honestas? nū honestum igitur habere exercitū nullo publico consilio? occupare urbes ciuium, quo facilior sit aditus ad patriā? χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, sexcenta alia scelera moliri? τὴν θεῶν μεγίστην ὥς ἔχειν τυραννίδα? sibi habeat suam fortunā. unam mehercule tecum apricationem in illo Lucretino tuo sole malim, q̃ omnia istiusmodi regna; uel potius mori millies, q̃ semel illiusmodi quidquam cogitare. quid si tu uelis, inquis? age quis est, cui uelle non liceat? sed ego hoc ipsum uelle miserius esse duco, quàm in crucem tolli. una res est ea miserior, adipisci, quod ita uolueris. sed hæc hactenus: libenter enim in his molestijs ἐνσχολάζωσοι. redeamus ad nostrum. Per fortunas, quale tibi cōsilium Pompeij uidetur? (hoc quæro, q̧ Vrbem reliquerit) ego enim ἀπορῶ. tum nihil absurdius. Vrbem tu relinquas? ergo idem, si Galli uenirent. non est, inquit, in parietibus Resp. at in aris, & focis. fecit idem Themistocles: fluctum enim totius barbariæ ferre urbs una nō poterat. at idem Pericles non fecit annum ferè post quinquagesimū, cum præter mœnia nihil teneret. nostri olim, urbe reliqua capta, arcem

tamen retinuerunt. οὕτως που τῶς πρόσθεν ἐπενθόμεθα κλέα ἀνδρῶν. rursus autem ex dolore municipali, sermonibusq; eorum, quos conuenio, uidetur hoc consilium exitum habiturum. mira hominum querela est (nescio istic: sed facies, ut sciam) sine magistratibus Vrbem esse, sine senatu. fugiens denique Pompeius mirabiliter homines mouet. quid quæris? alia causa facta: nihil iam cōcedendum putant Cæsari. hæc tu mihi explica qualia sint. Ego negotio præsum nō turbulēto: uult enim me Pompeius esse, quem tota hæc Cāpana, & maritima ora habeat ἐπισκοπον, ad quē delectus, & summa negotij referatur. itaque uagus esse cogitabam. te puto iam uidere, quæ sit ὁρμὴ Cæsaris, qui populus, qui totius negotij status. ea uelim scribas ad me, & quidē, quoniā mutabilia sunt, quamsæpissime: acquiesco enim & scribens ad te, & legens tua. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNAM adhuc à te epistolam acceperam, datam XII. Cal. Iun. in qua significabatur, aliā te ante dedisse, quā non acceperā. sed quæso ut scribas quamsæpissime, non modo si quid scies, aut audieris, sed etiā si quid suspicabere; maximeq; quid nobis faciundum, aut non faciundum putas. Nam quod rogas, curem, ut scias, quid Pompeius agat: ne ipsum quidem scire puto: nostrum quidem nemo. uidi Lentulum Cos. Formijs X. Cal. Iun. uidi Libonem. plena timoris, & erroris omnia. ille iter Larinum: ibi enim cohortes, & Luceriæ, & Theani, reliquæ in Apuleia. inde utrum consistere uspiam uelit,

an mare tranſire, neſcitur. ſi manet, uereor ne exercitum firmum habere non poſſit. ſin diſcedit, quò, aut quà, aut quid nobis agendum ſit, neſcio. nam iſtum quidem, cuius φαλαρισμὸν times, omnia teterrime facturum puto: nec enim rerum prolatio, nec ſenatus, magiſtratuumq́; diſceſſus, nec ærarium clauſum tardabit. ſed hæc, ut ſcribis, cito ſciemus. interim uelim mihi ignoſcas, quòd ad te ſcribo tam multa toties: acquieſco enim, & tuas uolo elicere literas, maximeq́; cõſilium, quid agam, aut quo me pacto geram; dimittam ne me penitus in cauſam (non deterreor periculo, ſed diſrumpor dolore: tam ne nullo conſilio, aut tam contra meum conſilium geſta eſſe omnia?) an cuncter, et tergiuerſer, & ijs me dem, qui tenent, qui potiuntur. αἰδέομαι Τρῶας, nec ſolum ciuis, ſed etiam amici officio reuocor. & ſi frangor ſæpe miſericordia puerorũ. ut igitur ita perturbato, & ſi te eadem ſolicitant, ſcribe aliquid, & maxime, ſi Pompeius Italia cedit, quid nobis agendum putes. M. quidem Lepidus (nam fuimus unà) eum finem ſtatuit, L. Torquatus eundẽ. me cum multa, tum etiam lictores impediunt. nihil uidi unquam, quod minus explicari poſſet. itaque à te nihil dum certi exquiro, ſed quid uideatur. denique ipſam ἀπορίαν tuam cupio cognoſcere. Labienum ab illo diſceſſiſſe, propemodum conſtat. ſi ita factum eſſet, ut ille Romam ueniens magiſtratum, & ſenatũ Romæ offenderet: magno uſui cauſæ noſtræ fuiſſet: damnaſſe enim ſceleris hominem amicum Reip. cauſa uideretur. quod nunc quoque uidetur, ſed minus prodeſt: non enim habet, cui proſit: eumq́; arbitror pœnitere: niſi

forte id ipsum est falsum, discessisse illum: nos quidem pro certo habebamus. & uelim (quanquam, ut scribis, domesticis te finibus tenes) formam mihi Vrbis exponas, ecquod Pompeij desiderium, ecquæ Cæsaris inuidia appareat: etiam quid censeas de Terentia, & Tullia; Romæ eas esse, an mecum, an aliquo tuto loco. & hæc, & si quid aliud, ad me scribas uelim, uel potius scriptites. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Vennonianis rebus tibi assentior. Labienum ἥρωα iudico: facinus iandiu nullum ciuile præclarius. qui, ut aliud nihil, hoc tamen profecit, dedit illi dolorem: sed etiam ad summam profectum aliquid puto. amo etiā Pisonem: cuius iudicium de genero suspicor uisum iri graue. quanquam, genus belli quod sit, uides. ita ciuile est, ut non ex ciuium dissensione, sed ex unius perditi ciuis audacia natum sit. is autem ualet, exercitum tenet multa spe, & promissis, omnia omniū concupiuit. huic tradita Vrbs est, nuda præsidio, referta copijs. quid est, quod ab eo non metuas, qui illa templa, & tecta nō patriam, sed prædam putet? quid autem sit acturus, aut quo modo, nescio, sine senatu, sine magistratu. ne simulare quidem poterit quicquam πολιτικῶς. nos autem ubi exurgere poterimus? aut quando? quorum dux quàm ἀστρατήγητος, tu quoque animaduertis, cui ne Pi- 120:
cena quidem nota fuerint: quàm item sine consilio res stet: ut enim alia omittam decem annorum peccata, quæ conditio non huic fugæ præstitit? nec uero nunc

quid cogitet, scio, ac non desino per literas sciscitari. nihil esse timidius constat, nihil perturbatius. itaque nec præsidium, cuius parandi causa ad Vrbem retentus est, nec locum, ac sedem præsidij ullam uideo. spes omnis in duabus inuidiose retentis, penè alienis legionibus: nam delectus adhuc quidem inuitorum est, & à pugnando abhorrentium. conditionum autem amissum tempus est. quid futurum sit, non uideo. commissum quidem à nobis certe est, siue à nostro duce, ut è portu sine gubernaculis egressi, tempestati nos traderemus. itaque de Ciceronibus nostris dubito quid agam: nam mihi interdum amandandi uidentur in Græciam. de Tullia autem, & Terentia, cum mihi barbarorum aduentus ad Vrbem proponitur, omnia timeo. cum autẽ Dolabellæ uenit in mentem, paulum respiro. sed uelim consideres, quid faciendum putes: primum πρὸς τὸ ἀσφαλές: aliter enim mihi de illis, ac de me ipso consulendum est: deinde πρὸς τὰς δόξας, ne reprehendamur, quòd eas Romæ uelimus esse in communi bonorũ fuga. quin etiã tibi, & Peduceo (scripsit enim ad me) quid faciatis, uidendum est: is enim splendor est uestrũ, ut eadem postulentur à uobis, quæ ab amplissimis ciuibus. sed de hoc tu uidebis, quippe cum de ipso, ac de me ista considerare uelim. reliquũ est, ut, & quid agatur, quoad poteris, explores, scribasq; ad me, & quid ipse coniectura assequare. quod etiam à te magis expecto: nam acta, omnibus nuntiantibus: à te expecto futura. μάντις δ᾽ ἄριστος. loquacitati ignosces, quæ & me leuat ad te quidem scribentem, & elicit tuas literas.

Aenigma Oppiorum ex Velia plane non intellexi:

eſt enim numero Platonis obſcurius. idam intellexi tuũ * ænigma: Oppios enim de Velia Sanctones dicis in eo æſtu, aut die. quo aperto, reliqua patebant, & cum Terentiæ ſumma congruebant. L. Cæſarem uidi Minturnis ad VIII. Cal. Febr. mane cum abſurdiſſimis mandatis, non hominem, ſed ſcopas ſolutas: ut id ipſum mihi ille uideatur irridendi cauſa feciſſe, qui tantis de rebus huic mandata dederit: niſi forte non dedit, & hic ſermone aliquo arrepto pro mandatis abuſus eſt. Labienus, uir mea ſententia magnus, Theanum uenit ad IX. Cal. Febr. ibi Pompeium, Conſuleſq; conuenit. qui ſermo fuerit, & quid actum ſit, ſcribam ad te, cũ certum ſciam. Pompeius ab Theano Larinum uerſus profectus eſt ad VIII. Cal. eo die manſit Venafri. aliquantum animi uidetur nobis attuliſſe Labienus. ſed ego nondum habeo, quid ad te ex his locis ſcribam. iſta magis expecto, quid illinc afferatur, quo pacto de Labieno ferat, quid agat Domitius in Marſis, Tignij Thermus, P. Actius Cinguli, quæ ſit populi urbani uoluntas, quæ tua coniectura de rebus futuris. hæc ueſlim crebro, & quid tibi de mulieribus noſtris placeat, & quid acturus ipſe ſis, ſcribas. ſi ſcriberem ipſe, longior epiſtola fuiſſet, ſed dictaui propter lippitudinem. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI. Cal. Febr. Capuam Calibus proficiſcens, cum leuiter lippirem, has literas dedi. L. Cæſar mandata Cæſaris detulit ad Pompeium VIII. Cal. cum

is eſſet cum Conſulibus Theani. probata conditio eſt, ſed ita, ut ille de ijs oppidis, quæ extra ſuam prouinciam occupauiſſet, præſidia deduceret. id ſi feciſſet, reſpóſum eſt, ad Vrbem nos redituros eſſe, et rem per ſenatum cõfecturos. ſpero etiam in præſentia pacem nos habere: nam & illum furoris, & hunc noſtrum copiarum ſup pœnitet. me Pompeius Capuam uenire uoluit, & adiuuare delectum. in quo parum prolixe reſpondent Campani coloni. gladiatores Cæſaris, qui Capuæ ſunt, de quibus ante ad te falſum ex Torquati literis ſcripſeram, ſanè commode Pompeius diſtribuit binos ſingulis patribus familiarum. ſecutorum in ludo LↃↃ. fuerunt. eruptionem facturi fuiſſe dicebantur. ſanè multum in eo Reip. prouiſum eſt. De mulieribus noſtris, in quibus eſt tua ſoror, quæſo uideas ut ſatis honeſtum nobis ſit, eas Romæ eſſe, cũ cæteræ ulla dignitate diſceſſerint. hoc ſcripſi ad eas, & ad te ipſum antea. uelim eas cohortere, ut exeãt, præſertim cum ea præſidia in ora maritima habeamus, cui ego præſum, ut in his pro re nata non incommode poſſint eſſe. nam ſi quid offendimus in genero noſtro, quod quidem ego præſtare non debeo, id fit maius, quòd mulieres noſtræ præter cæteras Romæ remanſerunt. tu ipſe cum Sexto, ſcire uelim, quid cogites de exeundo, de totáq; re quid exiſtimes. equidem ad pacẽ hortari non deſino: quæ uel iniuſta utilior eſt, quã iuſtiſſimum bellum. ſed hæc, ut fors tulerit. Vale.

Lib: xiiij: Fam:

110

CICERO ATTICO S.

VT AB Vrbe diſceßi, nullũ adhuc intermiſi diem, quin aliquid ad te literarum darẽ, nõ quo haberem magnopere quid ſcriberem, ſed ut loquerer tecum abſens, quo mihi, cum coràm id non liceret, nihil eſt iucundius. Capuam cum ueniſſem ad VI. Cal. pridie, quàm has literas dedi, Conſules conueni, multoſq; noſtri ordinis. omnes cupiebãt Cæſarem abductis præſidijs ſtare conditionibus ijs, quas tuliſſet. uni Fauonio leges ab illo nobis imponi non placebat: ſed is auditus in conſilio: * Cato enim ipſe iam ſeruire, q̃ pugnare mauult: ſed tamẽ ait in ſenatu ſe adeſſe uelle, cũ de conditionibus agatur, ſi Cæſar adductus ſit, ut præſidia deducat. ita, quod maxime opus eſt, in Siciliam ire non curat: quod metuo ne obſit, in ſenatu eſſe uult. Poſthumus autem, de quo nominatim ſenatus decreuit, ut ſtatim in Siciliam iret, Furfanoq; ſuccederet, negat ſe iturum ſine Catone, & ſuam in ſenatu operã, auctoritatemq; magni æſtimat. ita res ad Fannium peruenit. is cum imperio in Siciliam præmittitur. In diſputationibus noſtris ſumma uarietas eſt. plerique negant Cæſarem in conditione manſuram: poſtulataque hæc ab eo interpoſita eſſe, quo minus, quod opus eſſet ad bellum, à nobis pararetur. ego autem eum puto facturum, ut præſidia deducat: uicerit enim, ſi Conſul factus erit, & minori ſcelere uicerit, quàm quo eſt ingreſſus. ſed accipienda plaga eſt: ſumus enim flagitioſe imparati cum à militibus, tum à pecunia, quam quidem omnem non

modo priuatam, quæ in Vrbe est, sed etiam publicam, quæ in ærario, illi reliquimus. Pompeius ad legiones Actianas est profectus. Labienum secum habet. ego tuas opiniones de his rebus expecto. Formias me continuo recipere cogitabam. Vale.

CICERO ATTICO S.

OMNES arbitror mihi tuas literas redditas esse, sed primas præpostere, reliquas ordine, quo sunt missæ per Terentiam. De mandatis Cæsaris, aduentuq; Labieni, & responsis Consulum ad Pompeium, scripsi ad te literis ijs, quas ad V. Cal. Capua dedi: pluraque præterea in eandem epistolam conieci. nũc has expectationes habemus duas: unam, quid Cæsar acturus sit, cum acceperit ea, quæ referenda ad illum data sunt L. Cæsari: alteram, quid Pompeius agat: qui quidem ad me scribit, paucis diebus se firmum exercitum habiturum, spemq; affert, si in Picenum agrum ipse uenerit, nos Romam redituros esse. Labienum secum habet non dubitantem de imbecillitate Cæsaris copiarum: cuius aduentu Cneus noster multo animi plus habet. nos à Consulibus Capuam uenire iussi sumus ad Non. Febr. Capua profectus sum Formias ad III. Cal. eo die cum Calibus tuas literas hora ferè nona accepissem, has statim dedi. De Terentia, & Tullia tibi assentior. ad quas scripserã, ad te ut referrent. si non dum profectæ sunt, nihil est, quòd se moueant, quoad perspiciamus, quo loco sit res. Tuæ literæ mihi gratæ, iucundæq; sunt. De pueris in Græciam transportandis tum cogitabam,

cum fuga ex Italia quæri uidebatur : nos enim Hispa-
niam peteremus : illis hoc æque commodum non erat .
tu ipse cum Sexto etiam nũc mihi uideris Romæ recte
esse posse:etenim minime amici Pompeio nostro esse de
betis:nemo enim unquam tantum de urbanis præsidijs
detraxit. uides ne me etiam iocari ? scire iam te opor-
tet,L. Cæsar quæ responsa referat à Pompeio , quas ab
eodem ad Cæsarem ferat literas : scriptæ enim, & da-
tæ ita sunt,ut proponerentur in publico . in quo accu-
saui mecum ipse Pompeium,qui, cum scriptor luculen-
tus esset,tantas res,atq; eas,quæ in omnium manus uen
turæ essent,Sestio nostro scribendas dederit . itaque ni-
hil unquam legi scriptum σκοτιωδέστερον. perspici ta
men ex literis Põpeij potest,nihil Cæsari negari,omnia-
que,& cumulate,quæ postulet,dari : quæ ille,amentissi
mus fuerit,nisi acceperit, præsertim cum impudentissi-
me postulauerit : quis enim tu es,qui dicas,si in Hispa-
niam profectus erit,si præsidia dimiserit ? tamen con-
ceditur , minus honeste nunc quidem,uiolata iã ab illo
Rep. illatoq; bello , quàm si olim de ratione habenda
impetrasset: tamen uereor,ut his ipsis contentus sit: nã,
cum ista mandata dedisset L. Cæsari, debuit esse paulo
quietior,dum responsa referrentur : dicitur autem nũc
esse acerrimus. Trebatius quidem scribit,se ab illo IX.
Cal.Febr. rogatum esse,ut scriberet ad me,ut essem ad
Vrbem:nihil ei me gratius facere posse. hæc uerbis plu
rimis.intellexi ex dierum ratione,ut primum de disces-
su nostro Cæsar audisset,laborare eũ cœpisse, ne omnes
abessemus.itaq; non dubito, quin ad Pisonem , quin ad fam: 4.6:
Seruiũ scripserit.illud admiror, non ipsum ad me scri-

psisse, non per Dolabellam, non per Celium egisse. quãquam non aspernor Trebatij literas, à quo me unice diligi scio. rescripsi ad Trebatium (nam ad ipsum Cæsarem, qui mihi nihil scripsisset, nolui) quàm illud hoc tempore esset difficile: me tamen in prædijs meis esse, neque delectum ullum, neque negotium suscepisse. in quo quidem manebo, dum spes pacis erit. sin bellum geretur, non deero officio, nec dignitati meæ. pueros ὑπεκθέμενος in Græciam: totam enim Italiam flagraturã bello intelligo: tantum mali excitatum partim ex improbis, partim ex inuidis ciuibus. sed hæc paucis diebus ex illius ad nostra responsa responsis intelligentur quorsum euasura sint. tum ad te scribam plura. si erit bellum: sin autem etiam induciæ, te ipsum, ut spero, uidebo. Ego IIII. Non. Febr. quo die has literas dedi, in Formiano, quò Capua redieram, mulieres expectabam: quibus quidem scripseram, tuis literis admonitus, ut Romæ manerent: sed audio maiorem quendam in Vrbe timorem esse. Capuæ Non. Febr. esse uolebam, quia Consules iusserant. quidquid huc erit à Pompeio allatum, statim ad te scribam, tuasq; de istis rebus literas expectabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

IIII. Non. Febr. mulieres nostræ Formias uenerunt, tuaq; erga se officia plena tui suauissimi studij attulerunt: * eas ego, quoad sciremus utrum turpe pace nobis, an misere bello esset utendum, in Formiano esse uolui, et unà Cicerones. ipse cum fratre Capuam ad Consules (Nonis enim adesse iussi sumus) III. Non. profectus sum,

cum has literas dedi . reſponſa Pompeij grata populo, 113:
& probata concioni eſſe dicuntur . ita putaram . quæ
quidem ſi ille repudiarit , iacebit : ſi acceperit . utrum
igitur,inquies , mauis ? reſponderem, ſi , quemadmo-
dum parati eſſemus , ſcirem . Caſſium, erat hic audi- 4.07: Fam:
tum , expulſum Ancone , eamq́; Vrbem à nobis tene-
ri : ſi bellum futurum eſt , negotium utile . Cæſarem
quidem , L. Cæſare cum mandatis de pace miſſo,tamẽ
aiunt acerrime delectum habere, loca occupare , uin-
cire præſidijs. ò perditum latronem,uix ullo otio com-
penſandam hanc Reip. turpitudinem . ſed ſtomachari
deſinamus , tempori pareamus , cum Pompeio in Hi-
ſpaniam eamus . hæc opto in malis, quoniam illius al-
terum Conſulatum à Rep.ne data quidem occaſione re
pulimus . ſed hæc hactenus . De Dionyſio fugit me
ad te antea ſcribere : ſed ita conſtitui , expectare re-
ſponſa Cæſaris , ut , ſi ad Vrbem rediremus,ibi nos ex
pectaret ; ſin tardius id fieret, tum eum accerſeremus.
omnino quid ille facere debuerit in noſtra illa fuga ,
quid docto homine , & amico dignum fuerit , cum
præſertim rogatus eſſet . ſed hæc non nimis exquiro
à Græcis . tu tamen uidebis , ſi erit , quod nolim ,
accerſendus , ne moleſti ſimus inuito . Quintus frater
laborat , ut tibi , quod debet , ab Egnatio ſoluat . nec
Egnatio uoluntas deeſt : nec parum locuples eſt . ſed ,
cum tale tempus ſit , ut Q. Titinius (multum enim
eſt nobiſcum)uiaticum ſe neget habere; idemq́; debitori
bus ſuis denuntiarit,ut eodẽ fœnore uterẽtur; atq; hoc
idem etiã L.Ligus feciſſe dicatur ; nec hoc tempore aut
domi numos Quintus habeat , aut exigere ab Egnatio,

aut uerſuram uſquam facere poſſit: miratur te non habuiſſe rationem huius publicæ difficultatis. ego autem, etſi illud ψευδησιόδειον (ita enim putatur) obſeruo, μὴ δὲ δίκην, præſertim in te, à quo nihil unquam uidi temere fieri: tamen illius querela mouebar. hoc, quidquid eſt, te ſcire uolui.

CICERO ATTICO S.

NIHIL habeo, quod ad te ſcribam. quin etiam eam epiſtolam, quam eram elucubratus, ad te non dedi: erat.n. plena ſpei bonæ, quòd & concionis uoluntatem audieram, & illum conditionibus uſurum putabam, præſertim ſuis. ecce tibi IIII. Non. Febr. mane accepi literas tuas, Philotimi, Furnij, Curionis ad Furnium, quibus irrident L. Cæſaris legationẽ. plane oppreſſi uidemur: nec, quid conſilij capiam, ſcio: nec mehercule de me laboro: de pueris quid agam, non habeo. Capuam tamẽ proficiſcebar hæc ſcribens, quo facilius de Pompeij rebus cognoſcerem. Vale.

CICERO ATTICO S.

BREVILOQVENTEM iam me tẽpus ipſum facit: pacem enim deſperaui. bellum noſtri nullum adminiſtrant: caue enim putes quidquam eſſe minoris his Conſulibus, quorum ego ſpe audiendi aliquid, & cognoſcendi noſtri apparatus, maximo imbri Capuam ueni prid. Non. ut eram iuſſus. illi autem non dum uenerant, ſed erant uenturi, inanes, imparati. Cneus autem Luceriæ dicebatur eſſe, & adire cohortes legionum Actianarum non firmiſſimarum.

at illum ruere nuntiant, & iam, iamq; adesse, non ut manum conserat (quicum enim?) sed ut fugam intercludat. ego autem in Italia καὶ συναποθανεῖν: nec te id consulo. sin extra, quid ago? ad manendum hyems, lictores, improuidi, et negligentes duces; ad fugam hortatur amicitia Cnei, causa bonorum, turpitudo cõiungẽdi cum tyranno. qui quidem, incertũ est, Phalarim ne, an Pisistratum sit imitaturus. hæc uelim explices, et me iuues cõsilio: etsi te ipsum istic iam calere puto: sed tamen, quãtũ poteris. ego si quid hic hodie noui cognoro, scies: iam enim aderunt Cõsules ad suas Nonas. tuas quotidie literas expectabo. ad has autem, cum poteris, rescribes. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE malis nostris tu prius audis, quàm nos: istinc enim emanãt. boni autem hinc quod expectes, nihil est. Veni Capuam ad Non. Febr. ita ut iusserãt Cõsules. eo die Lentulus uenit sero. alter Consul omnino non uenerat VII. Id. eo enim die ego Capua discessi, et mansi Calibus. inde has literas postridie ante lucẽ dedi. hæc, Capuæ dum fui, cognoui, nihil in Consulibus, nullum usquã delectum: nec enim conquisitores φαινοπροσωπεῖν audent, cum ille adsit cõtra, cum noster dux nusquam sit, nihil agat: nec nomina dant: deficit enim non uoluntas, sed spes. Cneus autem noster (ò rem miseram & incredibilem) ut totus iacet. non animus est, non consilium, non copiæ, non diligentia. mitto illam fugam ab Vrbe turpissimam, timidissimas in oppidis conciones, ignoratioñe

non solum aduersarij, sed etiam suarum copiarum. hoc cuiusmodi est? VII. Id. Febr. Capuam C. Cassius Trib. pl. uenit, attulit mãdata ad Cõsules, ut Romã uenirent, pecuniam de sanctiore ærario auferrent, statim exirent Vrbe relicta. redeãt, quo præsidio? deinde exeãt, quis sinat? Cõsul ei rescripsit, ut prius ipse in Picenum. at illud totum erat amissum: sciebat nemo, præter me ex literis Dolabellæ. mihi dubium nõ erat, quin ille iam, iamq; foret in Apulia, Cneus noster in naui. ego quid agam? σκέμμα magnum, neq; mehercule mihi quidem ullum, nisi omnia essent acta turpissime. neq; ego ullius consilij particeps, sed tamen quod me deceat. ipse me Cæsar ad pacem hortatur: sed antiquiores literæ, quàm ruere cœpit. Dolabella, Celius, me illi ualde satisfacere. mira me ἀπορία torquet. iuua me consilio, si potes: et tamen ista, quantũ potes, prouide. nihil habeo tanta rerũ perturbatione, quod scribam. tuas literas expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

PEDEM in Italia uideo nullum esse, qui non in istius potestate sit. De Põpeio scio nihil, eumq;, nisi in nauim se contulerit, exceptum iri puto. ò celeritatem incredibilem, huius autem nostri. sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor, & crucior. Tu cædem non sine causa times: non quo minus quidquam Cæsari expediat ad diuturnitatem uictoriæ, et dominationis: sed uideo, quorum arbitrio sit acturus. recte sit. censeo cedendum de oppidis his. egeo consilij. quod optimum factu uidebitur, facies. cum Philoti-

mo loquere, atque adeo Terentiam habebis Idibus. ego quid agam? quà aut terra, aut mari persequar eum, qui ubi sit, nescio? etsi terra quidem qui possum? mari quo? tradam igitur isti me? fac posse tuto: multi enim hortantur: num etiam honeste? nullo modo quidem. à te petam consilium, ut soleo. explicari res non potest: sed tamen, si quid in mentem uenit, uelim scribas, & ipse quid sis acturus. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. *Id. Febr. uesperi è Philotimo literas accepi, Domitium exercitum firmum habere, cohortes ex Piceno, Lentulo, & Thermo ducentibus, cum Domitij exercitu coniunctas esse; Cæsarem intercludi posse, eumq́; id timere; bonorum animos recreatos Romæ, improbos quasi perculsos. hæc metuo quidem ne sint insomnia: sed tamen M. Lepidum, L. Torquatum, C. Cassium Trib. pl. (ij enim sunt nobiscum, id est in Formiano) Philotimi literæ ad uitam reuocarunt. ego autem illa metuo ne ueriora sint, nos omnes penè iam captos esse, Pompeium Italia cedere. quem quidem (ò rem acerbam) persequi Cæsar dicitur. persequi Cæsar Pompeium? quid? ut interficiat? ò me miserum: & non omnes nostra corpora opponimus? in quo tu quoque ingemiscis. sed quid faciamus? uicti, oppressi, capti plane sumus. ego tamen Philotimi literis lectis mutaui consilium de mulieribus: quas, ut scripseram ad te, Romam remittebam: sed mihi uenit in mentem, multum fore sermonem, me*

iudicium iam de cauſa publica feciſſe: qua deſperata, quaſi hunc gradum mei reditus eſſe, quòd mulieres reuertiſſent. De me autem ipſo tibi aſſentior, ne me dem incertæ, & periculoſæ fugæ, cum Reip. nihil proſim, nihil Pompeio, pro quo emori cum pie poſſum, tum libenter. manebo igitur: etſi uiuere. Quod quæris, hic quid agatur: tota Capua, & omnis hic delectus iacet: deſperata res eſt: in fuga omnes ſunt, niſi quid eiuſmodi fuerit, ut Pompeius iſtas Domitij copias cum ſuis coniūgat. ſed uidebamur omnia biduo, triduò ue ſcituri. Cæſaris literarum exemplum tibi miſi: rogaras enim. cui nos ualde ſatisfacere multi ad me ſcripſerunt. quod patior facile, dum, ut adhuc, nihil faciam turpiter. Vale.

CICERO ATTICO S.

PHILOTIMI literæ me quidem non nimis, ſed eos, qui in his locis erant, admodum delectarunt. ecce poſtri
116. die Caſsij literæ Capua à Lucretio familiari eius, Nigidium à Domitio Capuam ueniſſe; eum dicere, Vibullium cum paucis militibus è Piceno currere ad Cneū, confeſtim ſequi Cæſarem, Domitium non habere militum uim. idem ſcripſit Conſules Capua diſceſſiſſe. non dubito, quin Cneus in fuga ſit, modo effugiat. à conſilio fugiendi, ut tu cenſes, abſum. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM dediſſem ad te literas triſteis, et metuo ne ueras, de Lucretij ad Caſſiū literis Capua miſſis, Cephalio ue

nit à uobis, attulit etiã à te literas hilariores, nec tamen firmas, ut soles. omnia facilius credere possum, q̃ quod scribitis, Pompeium exercitum habere. nemo huc ita affert; omniaq;, quæ nolim. rem miseram. malas causas semper obtinuit, in optima concidit. quid dicam, nisi, illud eum scisse; neq; enim erat difficile: hoc nescisse; erat enim ars difficilis recte Remp. regere. sed iam, iamq; omnia sciemus, & scribemus ad te statim. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON uenit idem usu mihi, quod tu tibi scribis: Quoties exorior: ego enim nunc paulum exorior, et maxime quidem his literis, quæ Roma afferũtur, de Domitio, de Picentium cohortibus. omnia erant facta hoc biduo lætiora. itaq; fuga, quæ parabatur, repressa est. Cesaris interdicta, Si te secundo lumine hic offendero, respuuntur. bona de Domitio, præclara de Afranio fama est. Quòd me amicissime admones, ut me integrum, quoad possim, seruem, gratum est. Quod addis, ne propensior ad turpem causam uidear: certe uideri possum. ego me ducem in ciuili bello, quoad de pace ageretur, negaui esse: nõ quin rectum esset: sed quia, quod multo rectius fuit, id mihi fraudem tulit. plane eum, cui noster alterum Consulatum deferret, & triũphum, at quibus uerbis? pro suis gestis amplissimis, inimicum habere nolueram. ego scio, & quem metuam, & quam ob rem. sin erit bellum, ut uideo fore: partes meæ non desiderabuntur. De HS XX Terentia tibi rescripsit. Dionysio, dum existimabam uagos nos fo-

re, nolui molestus esse. tibi autem crebro ad me scribē-ti de eius officio, nihil rescripsi, quòd diem ex die expectabam, ut statuerem, quid esset faciendum. nunc, ut uideo, pueri certe in Formiano uidentur hyematuri: num & ego, nescio: si enim erit bellum, cum Pompeio esse constitui. quod habebo certi, faciam, ut scias. ego bellum fœdissimum futurum puto, nisi qui (tu scis) Parthicus casus extiterit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VIII.

CICERO ATTICO S.

CVM ad te literas dedissem, redditæ mihi literæ sunt à Pompeio. cætera de rebus in Piceno gestis, quæ ad te Vibullius scripsisset, de delectu Domitij, quæ sunt nobis nota, nec tamen læta, erant in ijs literis. quam ad me Philotimus scripserat, ipsam tibi epistolam misissem, sed subito fratris puer proficiscebatur: cras igitur mittam. sed in ea Pompeij epistola erat in extremo ipsius manu: Tu censeo Luceriam uenias: nusquam eris tutius. id ego in eam partem accepi, hæc oppida, atq; oram maritimam illum pro derelicto habere: nec sum miratus, eū, qui caput ipsum reliquisset, reliquis membris non parcere. ei statim rescripsi, hominemq; certum misi de comitibus meis, non me quærere, ubi tutissime essem: si me uellet sua, aut

Reip. causa Luceriam uenire, statim esse uenturum: hortatusq́; sum, ut oram maritimam retineret, si rem frumentariam sibi ex prouincijs suppeditari uellet. hæc me frustra scribere uidebam: sed uti in Vrbe retinenda tunc, sic nunc in Italia non relinquenda testificabar sententiam meam: sic enim parari uideo, ut Luceriam omnes copiæ contrahantur: & ne is quidem locus stabilis, sed ex eo ipso, si urgeamur, paretur fuga. quo minus mirere, si inuitus in eam causam descendo, in qua neq; pacis, neq; uictoriæ ratio quæsita sit unquam, semper flagitiosæ, & calamitosæ fugæ. eundum, ut, quemcunq; fors tulerit casum, subeam potius cum ijs, qui dicuntur esse boni, quàm uidear à bonis dissentire. etsi propediem uideo bonorum, id est lautorum, et locupletum, Vrbem refertam fore; municipijs uero his relictis, refertissimam. quo ego in numero essem, si hos lictores molestissimos non haberẽ: nec me M. Lepidi, L. Volcatij, Ser. Sulpitij comitum pœniteret: quorum nemo nec stultior est, quàm L. Domitius; nec inconstantior, quàm App. Claudius. unus Pompeius me mouet, beneficio, non auctoritate: quam enim ille habeat auctoritatem in hac causa, qui, cum omnes Cæsarem metuebamus, ipse eum diligebat? postquam uero ipse metuere cœpit, putat omnes hostes illi oportere esse. ibimus tamen Luceriam: nec eum fortasse delectabit noster aduentus: dissimulare enim non potero, mihi, quæ adhuc acta sunt, displicere. ego, si somnum capere possem, tam longis te epistolis non obtunderem. tu, si tibi eadem causa est, me remunerere sanè uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI uero omnia grata: et quòd scripsisti ad me, quæ audieras: & quòd non credidisti, quæ digna diligentia mea non essent: & ꝙ monuisti, quod sentiebas. Ego ad Cæsarem unas Capua literas dedi, quibus ad ea rescripsi, quæ mecum ille de gladiatoribus suis egerat, breues, sed beneuolentiam significantes, non modo sine contumelia, sed etiam cum maxima laude Pópeij: id enim illa sententia postulabat, qua illum ad cócordiam hortabar. eas si quò ille misit, in publico proponat uelim. alteras eodem die dedi, quo has ad te. non potui nó dare, cum & ipse ad me scripsisset, et Balbus. earum exéplũ ad te misi. nihil arbitror fore, quod reprehendas. si qua erunt, doce me. quo modo enim effugere possum? nihil, inquies, omnino scripseris. qui magis effugias eos, qui uolent fingere? ueruntamen ita faciam, quoad fieri poterit. Nam quod me hortaris ad memoriam factorum, dictorum, scriptorũ etiam meorum: facis amice tu quidem, mihiq; gratissimum: sed mihi uideris aliud tu honestum, meq; dignũ in hac causa iudicare, atq; ego existimem: mihi enim nihil ulla in gente unquã ab ullo auctore Reip. ac duce turpius factum esse uidetur, q̃ à nostro amico factũ est. cuius ego uicem doleo, qui Vrbem reliquit, id est patriam, pro qua, & in qua mori præclarum fuit. ignorare mihi uideris, hæc quanta sit clades: es enim etiam nunc domi tuæ: sed inuitis perditissimis hominibus esse diutius non potes. hoc miserius, hoc turpius quicquã? uagamur egentes cum coniugibus, et liberis:

beris:

beris. in unius hominis quotannis periculose ægrotantis anima positas omnes nostras spes habemus, non expulsi, sed euocati è patria, quam non seruandam ad reditum nostrum, sed diripiendam, & inflammandam reliquimus. ita multi nobiscum sunt non in suburbanis, non in hortis, non in ipsa Vrbe: & si nunc sunt, non erunt: nos interea ne Capuæ quidem, sed Luceriæ, & oram quidem maritimam iam relinquemus. Afranium expectabimus, & Petreium: nam in Labieno parũ est
* dignitatis. hic tu in me illud desideras. nihil de
* me dico: alij uiderint. hic quidem quæ est domi uestræ estis & eritis omnes boni. quis tum se mihi non ostendit? quis nunc adest hoc bello? sic enim iam appellandum est. Vibullij res gestæ sunt adhuc maximæ. id ex Pompeij literis cognosces. in quibus animaduertito illum locum, ubi erit διπλῆ. uidebis, de Cneo nostro ipse Vibullius quid existimet. quò igitur hæc spectat oratio? ego pro Pompeio libenter emori possum. facio
* pluris omnium hominũ neminem. sed non ita non meo iudicio spem de salute Reip. significas enim aliquãto secus, q̃ solebas: ut etiam, Italia si ille cedat, putes cedendum: quod ego nec Reip. puto esse utile, nec liberis meis: præterea neque rectũ, neque honestũ. sed cur? poteris ne uidere tyrannũ? quasi intersit, audiam, an uideam: aut locupletior mihi sit quærẽdus auctor, q̃ Socrates, qui, cũ triginta tyranni essent, pedem porta non extulit. est mihi præterea præcipua causa manẽdi, de qua utinam aliquando tecum loquar. Ego XIIII. Cal. cum eadẽ lucerna hanc epistolam scripsissem, qua inflãmaram tuã, Formijs ad Põpeiũ, si de pace ageretur,

profecturus eram: si de bello, uidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

MAXIMIS, & miserrimis rebus perturbatus, cum coràm tecum mihi potestas deliberandi nó esset, uti tamẽ tuo consilio uolui. deliberatio autem omnis hæc est: si Pompeius Italia cedat, quod eum facturum esse suspicor, quid mihi agendum putes. & quo facilius consilium dare possis; quid in utrãque partem mihi in mentem ueniat, explicabo breui. Cum merita Pompeij summa erga salutem meam, familiaritasq;, quæ mihi cum eo est, tum ipsa Reip. causa me adducit, ut mihi uel consiliũ meum cum illius consilio, uel fortuna coniungenda esse uideatur. accedit illud: si maneo, & illum comitatum optimorum, & clarissimorum ciuium desero; cadendũ est in unius potestatem. qui & si multis rebus significat se nobis esse amicum, &, ut esset, à me est (tute scis) propter suspicionem huius impendentis tempestatis multo ante prouisum: tamen utrunque considerandum est, & quanta ei fides sit habenda; &, si maxime exploratum sit, eum nobis amicum fore, sitne uiri fortis, & boni ciuis esse in ea urbe, in qua cum summis honoribus, imperijsq; usus sit, res maximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo præditus, non futurus sit sui iuris, subeundumq; periculum sit cum aliquo forte dedecore, si quando Pompeius Remp. recuperarit. in hac parte hæc sunt: uide nunc, quæ sint in altera. Nihil actum est à Pompeio nostro sapienter, nihil fortiter; adde etiam, nihil, nisi contra consilium, auctoritatemq; meam. omitto illa uetera, quòd istum

in Remp.ille aluit,auxit,armauit : ille legibus per uim,
& contra auſpicia ferendis auctor: ille Galliæ ulterio=
ris adiũctor: ille gener : ille in adoptãdo P.Clodio Au=
gur : ille reſtituendi mei , q̃ retinendi , ſtudioſior : ille
prouinciæ propagator : ille abſentis in omnibus adiu=
tor : idem etiam tertio Conſulatu,poſtquam eſſe defen
ſor Reip.cœpit,contendit,ut decem Tribuni pl.ferrent,
ut abſentis ratio haberetur. quod idem ipſe ſanxit lege
quadam ſua,Marcoq́; Marcello Cos. finienti prouincias
Gallias Cal.Martij,reſtitit . ſed ut hæc omittam , quid
fœdius,quid perturbatius hoc ab Vrbe diſceſſu, ſiue po
tius turpiſſima fuga ? quæ conditio non accipienda fuit
potius,q̃ relinquenda patria? malæ cõditiones erant, fa
teor, ſed nunquid hoc peius? at recuperabit Remp.quã
do ? aut quid ad eã ſpem eſt parati ? non ager Picenus
amiſſus ? nõ patefactum iter ad Vrbem ? non pecunia
omnis & publica,& priuata aduerſario tradita ? deni
que nulla cauſa,nullæ uires,nulla ſedes, quò concurrãt
qui Remp.defenſam uelint. Apulia delecta eſt, inaniſſi
ma pars Italiæ, & ab impetu huius belli remotiſſima .
fuga,& maritima opportunitas uiſa quæri deſperatio
ne . inuite cepi Capuã,non quo munus illud defugerẽ ,
ſed ſine cauſa,in qua nullus eſſet ordinum,nullus aper=
tus priuatorum dolor ; bonorũ autem eſſet aliquis, ſed
hebes,ut ſolet,&,ut ipſe ſenſiſſem,multitudo , & infi=
mus quiſque propẽſus in alteram partẽ : multi muta=
tionis rerum cupidi . dixi ipſi,me nihil ſuſcepturũ ſine
præſidio,& ſine pecunia: itaque habui nihil omnino ne
gotij,ꝙ ab initio uidi,nihil quæri præter fugam.eum ſi
nunc ſequor,quo nã ? cũ illo nõ . ad quẽ cũ eſſem pro=

fecturus, cognoui in ijs locis esse Cæsarem, ut tuto Luceriam uenire non possem. infero mari nobis incerto cursu, hyeme maxima nauigandum est. age iam, cum fratre, an sine? cum filio, an quo modo? in utraque enim re summa difficultas erit, summus animi dolor. qui autem impetus illius erit in nos absentes, fortunasq; nostras? acrior, quàm in cæterorũ, quòd putabit fortasse in nobis uiolandis aliquid se habere populare. age iam, has compedes, fasces inquam hos laureatos efferre ex Italia q̃ molestũ est? qui autem locus erit nobis tutus, ut iam placatis utamur fluctibus, ante, quàm ad illum uenerimus? quà autem, aut quò, nihil scimus. at si restitero, & fuerit nobis in hac parte locus: idem fecero, quod in Cinnæ dominatione Philippus, quod L. Flaccus, quod Q. Mutius, quoquo modo ea res huic quidem cecidit, qui tamen ita dicere solebat, se id fore uidere, quod factum est; sed hoc malle, quàm armatum ad patriæ mœnia accedere. aliter Trasibulus, & fortasse melius. sed est certa quædam illa Mutij ratio, atque sententia, est illa etiam Philippi; &, cum sit necesse, seruire tempori; & non amittere tempus, cum sit datum. sed in hoc ipso habent tamen ijdem fasces molestiam: sit enim nobis amicus, quod incertum est, sed sit, deferet triumphum, non accipere ne periculosum sit, an accipere inuidiosum ad bonos? ò rem, inquis, difficilem, & inexplicabilem. atqui explicanda est: qui enim fieri potest? ac ne me existimaris ad manendũ esse propensiorem, quòd plura in ea parte uerba fecerim. potest fieri, quod fit in multis quæstionibus, ut res uerbosior hæc fuerit, illa uerior. quã ob rem, ut maxima de re æquo animo de=

liberanti, ita mihi des conſilium uelim. nauis & in Ca
ieta eſt parata nobis, & Brundusij. ſed ecce nuntij, ſcri
bente me hæc ipſa noctu in Caleno, ecce literæ, Cæſarem
ad Corfinium, Domitium Corfinij cum firmo exercitu,
& pugnare cupiente. non puto etiam hoc Cneum no-
ſtrum cõmiſſurum, ut Domitium relinquat. & ſi Brun
duſium Scipionem cũ cohortibus duabus præmiſerat.
legionem à Fauſto conſcriptam, in Siciliam ſibi placere
à Conſule duci, ſcripſerat ad Conſules. ſed turpe Do-
mitium erit deſerere implorantem eius auxilium. eſt
quædam ſpes mihi quidem non magna, ſed in his locis
firma, Afranium in Pyreneo cum Trebonio pugnaſſe,
pulſum Trebonium, etiam Fabium tuum tranſiſſe cum
cohortibus: ſummum autem, Afranium cum magnis
copijs aduentare. id ſi eſt, in Italia fortaſſe manebitur.
ego autem, cũ eſſet incertum iter Cæſaris, quòd uel ad
Capuam, uel ad Luceriam iturus putabatur: Leptã ad
Pompeium miſi, & literas: ipſe, ne quò inciderem, re-
uerti Formias. hæc te ſcire uolui, ſcripſiq; ſedatiore ani
mo, quàm proxime ſcripſeram, nullum meum iudicium
interponens, ſed exquirens tuum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS quidem tuus potius, quàm noſter, cu-
ius ego cum ſatis cognoſſem mores, tuo tamẽ potius ſta
bam iudicio, quàm meo; ne tuũ quidem teſtimonium,
quod ei ſæpe apud me dederas, ueritus, ſuperbum ſe præ
buit in fortuna, quam putauit noſtram fore: cuius for
tunæ nos, quantum humano conſilio effici poterit, mo-

tum ratione quadam gubernabimus. cui qui noſter honos, quod obſequium, quæ etiam ad cæteros cōtempti cuiuſdam hominis commendatio defuit? ut meũ iudicium reprehendi à Quinto fratre, uulgóq; ab omnibus mallem, q̃ illum non efferre laudibus; Ciceronesq; noſtros meo potius labore ſubdoceri, q̃ me alium iјs magiſtrum quærere. ad quem ego quas literas Dij immortales miſeram? quantum honoris ſignificantes? quantum amoris? Dicæarchũ mehercule, aut Ariſtoxenũ diceres acc erſi, non unum omnium loquaciſſimũ, & minime aptum ad docendũ. ſed eſt memoria bona. me dicet eſſe meliore. quibus literis ita reſpondit, ut ego nemini, cuius cauſam non reciperem: ſemper enim, ſi potero, ſi ante ſuſcepta cauſa non impediar. nunquam reo cuiquam tam humili, tam ſordido, tam nocenti, tam alieno tam præciſe negaui, quàm hic mihi: plane ſine ulla exceptione præcidit. nihil cognoui ingratius. in quo uitio nihil mali non ineſt. ſed de hoc nimis multa. Ego nauem paraui: tuas literas tamen expecto, ut ſciam, quid reſpondeant conſultationi meæ. Sulmone C. Attium Pelignum aperuiſſe Antonio portas, cum eſſent cohortes quinque; Q. Lucretiũ inde effugiſſe ſcis, Cneũ ire Brunduſium deſertum. confecta res eſt. Vale.

CICERO ATTICO S.

C VM *ante lucem* VIII. *Cal. ad te literas dediſſem, ueſperi ad nos eodem die uenit ipſe* Dionyſius *auctoritate tua permotus, ut ſuſpicor: quid enim putem aliud? etſi ſolet eum, cum aliquid furioſe fecit, pœnitere. nun=*

quam autem certior fuit, q̃ in hoc negotio: nam quod ad te non ſcripſeram, poſtea audiui, à tertio miliario tũ
* eum iſſe πολλὰ μάτην ΚΑΕΡΕCCΙΝΕCΗΕ ἕα θυμεῖν δ᾽ἦτα. multa inquam mala cum dixiſſet, ſuo ca
* piti (ut aiunt) ſed meam manſuetudinem. cóieceram in faſciculum unà cum tua uenië tem ad illum epiſtolam: hác ad me referri uolo, nec ullam ob aliam cauſam Pollicem ſeruum à pedibus meum Romam miſi. eo autem ad te ſcripſi, ut, ſi tibi forte reddita eſſet, mihi curares referendã, ne in illius manus perueniret. Noui ſi quid eſſet, ſcripſiſſem. pẽdeo animi expectatione Corfinienſi, in qua de ſalute Reip. decernitur. Tu faſciculum, qui eſt M. Curio inſcriptus, uelim cures ad eum perferendum: Tironemq́; Curio commendes, ut ei, ut petij, ſi quid opus erit in ſumptum, eroget. Vale.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epiſtola, quam de nocte daturus eram, ſicut dedi (nam eam ueſperi ſcripſeram) C. Soſius Præt. in Formianum uenit ad M. Lepidum uicinum noſtrum, cuius Quæſtor fuit: Pompeij literarum ad Con 127:
ſulem exemplum attulit. Literæ mihi à L. Domitio ad VIII. Cal. Martij allatæ ſunt. earum exemplũ infra ſcripſi. nunc, ut ego non ſciebam ſua ſponte intelligere: ſcio quanti Reip. interſit omneis copias in unum locum primo quoque tempore conuenire. ſed tu, ſi tibi uidebitur, dabis operam, quamprimum ad nos uenias. præſidij Capuæ, quantum conſtitueris eſſe ſatis, relinquas. Vale. deinde ſuppoſuit exemplum epiſtolæ Domitij, quod ego ad te pridie miſeram. Dij

immortales, qui me horror perfudit. quàm sum solicitus, quidnam futurum sit. hoc tamen spero, magnum nomen imperatoris fore, magnum in aduentu terrorem. spero etiam, quoniam adhuc nihil nobis obfuit, nihil mutasse, nec tegentia hoc, quod cum fortiter, & diligenter, tum etiam mehercule: modo enim audiui quartanã à te discessisse. moriar, si magis gauderem, si id mihi accidisset. Piliæ dic, non esse æquum, eam diutius habere, nec id esse uestræ cõcordiæ. Tironem nostrum ab altera relictum audio. sed eum uideo in sumptum ab alijs mutuatum. ego autem Curium nostrũ, si quid opus esset, rogaram. malo Tironis uerecundiam in culpa esse, quàm illiberalitatem Curij. Vale.

104:

CICERO ATTICO S.

VNVM etiam restat amico nostro ad omne dedecus, ut Domitio non subueniat. at nemo dubitat, quin subsidio uenturus sit: ego non puto. deseret igitur talem ciuẽ? & eos, quos unà scis esse? cum habeat præsertim & ipse cohortes XXX? nisi me omnia fallũt, deseret. incredibiliter pertimuit. nihil spectat, nisi fugam: cui tu (uideo enim, quid sentias) me comitẽ putas debere esse. ego uero quem fugiam, habeo: quem sequar, nõ habeo. quod enim tu meum laudas, & memorandũ dicis, malle quòd dixerim me cũ Pompeio uinci, quàm cum istis uincere: ego uero malo, sed cum illo Pompeio, qui tum erat, aut qui mihi esse uidebatur: cum hoc uero, qui ante fugit, q̃ scit aut quem fugiat, aut quò, qui nostra tradidit, qui patriam reliquit, Italiam relinquit, si ma-

lui, contigit, uictus sum: quod superest, nec ista uidere possum, quæ nunquam timui ne uiderem; nec mehercu le istum, propter quē mihi non modo meis, sed memet ipso carendum est. Ad Philotimū scripsi de uiatico, siue à Moneta, nemo enim soluit; siue ab Oppijs tuis cō tubernalibus. cætera apposita tibi mandabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

O' REM turpem, & ea re miserā: sic enim sentio, id demum, aut potius id solum esse miserum, quòd turpe sit. aluerat Cæsarem: eūdem repente timere cœperat: con ditionem pacis nullam probarat: nihil ad bellum para rat: Vrbem reliquerat: Picenum amiserat culpa: in Apuliam se compegerat: ibat in Græciam: omnes nos ἀπροσφωνήτους, expertes sui tanti, tā inusitati consilij relinquebat. ecce subito literæ Domitij ad illum, ipsius ad Cōsules. fulsisse mihi uidebatur τὸ καλὸν ad oculos eius, & exclamasse ille uir, q̨ esse debuit, πρὸς ταῦθ᾽ ὅτι χρὴ, καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶν ἐπ᾽ ἐμοὶ, καὶ τεκταινέσθων: τὸ γὰρ εὖ μετ᾽ ἐμοῦ. at ille tibi, πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens, pergit Brundusium. Domitium autem aiunt re audita, & eos, qui unà essent, se tradidisse. ò rem lugubrem: itaque intercludor dolore, quo ad te plura non scribam. tuas literas expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

E' PISTOLAM meam quòd peruulgatā scribis esse, non fero moleste: quin etiam ipse multis dedi describē dam: ea enim & acciderūt iam, & impendent, ut te-

statum esse uelim, de pace quid senserim. cũ autem ad eam hortarer, eum præsertim hominem, nõ uidebar ullo modo facilius moturus, quàm si id, ad quod eum hortarer, conuenire eius sapientiæ dicerem. eam si admirabilem dixi, cum eum ad salutem patriæ hortabar, non sum ueritus, ne uiderer assentari, cui tali in re libenter me ad pedes abiecissem. quà autem est, Aliquid impertias temporis, non est de pace, sed de me ipso, & de meo officio ut aliquid cogitet. nam quòd testificor, me expertem belli fuisse, & si id re perspectum est, tamen eo scripsi, quo in suadendo plus auctoritatis haberem. eodemq; pertinet, quòd causam eius probo. sed quid hæc nunc? utinam aliquid profectũ esset: næ ego istas literas in concione recitari uelim: si quidẽ ille ipse ad eundem scribens in publico proposuit epistolam illam, in qua est, Pro tuis rebus gestis amplissimis: amplioribus'ne, quàm suis, quàm Africani? ita tempus ferebat: si quidem etiam uos duo tales ad quintum miliarium. quid nunc ipsum unde se recipienti, quid agenti, quid acturo? quanto autem ferocius ille causæ suæ confidet, cum uos, cum uestri similes non modo frequenteis, sed læto uultu gratulanteis uiderit? num igitur peccamus? minime uos quidem: sed tamen signa conturbantur, quibus uoluntas à simulatione distingui posset. quæ uero S.C. uideo? sed apertius, quàm proposueram. Ego Arpini uolo esse prid. Cal. deinde circũ uillulas nostras errare, quas uisurum me postea desperaui. Εὐγενῆ tua consilia, & tamen pro temporibus nõ incauta, mihi ualde probantur. Lepido quidem (nam ferè συνδιημερεύομεν, quod gratissimum illi est) nun-

quam placuit ex Italia exire, Tullo multo minus : crebro enim illius literæ ab alijs ad nos commeant. ſed me illorum ſententiæ minus mouebant . minus multa dederant illi Reip. pignora . tua mehercule auctoritas uehementer mouet : affert enim & reliqui temporis recuperandi rationem, & præſentis tuendi . ſed, obſecro te, quid hoc miſerius , quàm alterum plauſus in fœdiſſima cauſa quærere , alterum offenſiones in optima ? alterum exiſtimari conſeruatorem inimicorum, alterum deſertorem amicorum ? & mehercule quamuis amemus Cneum noſtrum, ut & facimus , & debemus, tamen hoc, quòd talibus uiris non ſubuenit , laudare non poſſum : nam ſiue timuit, quid ignauius ? ſiue, ut quidam putant, meliorem ſuam cauſam illorum cæde fore putauit, quid iniuſtius ? ſed hæc omittamus : augemus enim dolorē retractando. VI. Cal. ueſperi Balbus minor ad me uenit, occulta uia currens ad Lentulum Cos. miſſu Cæſaris, cum literis, cum mandatis, cum promiſſione prouinciæ, Romam ut redeat . cui perſuaderi poſſe nō arbitror, niſi erit conuentus . idem aiebat, nihil malle Cæſarem, quàm ut Pompeiū aſſequeretur . id credo: ut rediret in gratiam, id non credo : & metuo, ne omnis hæc clementia ad unam illam crudelitatem colligatur. Balbus quidē maior ad me ſcribit, nihil malle Cæſarem, quàm principe Pompeio ſine metu uiuere . tu puto hæc credis ? ſed cum hæc ſcribebam V. Cal. Pompeius iam Brunduſium poterat ueniſſe: expeditus enim anteceſſerat legiones Luceria . ſed hoc τέρας horribili uigilantia, celeritate, diligentia eſt. plane, quid futurum ſit, neſcio. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS cum ad me præter opinionem meam uenisset, locutus sum cum eo liberalissime: tempora exposui: rogaui, ut diceret, quid haberet in animo, me nihil ab ipso inuito contendere. respondit, se, quod in nummis haberet, nescire quo loci esset: alios nō soluere: aliorum diem non dum esse. dixit etiā alia quædam de seruulis suis, quare nobiscum esse non posset. morem gessi: dimisi à me, ut magistrum Ciceronum, non libenter; ut hominem ingratū, non inuitus. uolui te scire, quid ego de eius facto iudicarem. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD me magno animi motu perturbatum putas, sum equidem, sed non tam magno, q̄ tibi fortasse uideor: leuatur enim omnis cura, cū aut consistit consilium, aut cogitando nihil explicatur. lamentari autem licet. illud tamē totos dies. sed uereor, ne, nihil cū proficiam, etiam dedecori sim studijs, ac literis nostris. consumo igitur omne tēpus considerans quanta uis sit illius uiri, quē nostris libris satis diligēter, ut tibi quidem uidemur, expressimus. tenes'ne igitur, moderatorem illū Reip. quò referre uelimus omnia? nam sic quinto, ut opinor, in libro loquitur Scipio. VT enim gubernatori cursus secūdus, medico salus, imperatori uictoria, sic huic moderatori Reip. beata ciuium uita proposita est, ut opibus firma, copijs locuples, gloria ampla, uirtute honesta sit: huius enim operis maximi inter homines, atque optimi illū

esse effectorem uolo. Hoc Cneus noster cũ antea nunquam, tum in hac causa minime cogitauit. dominatio quæsita ab utroque est, non id actum, beata, & honesta ciuitas ut esset. nec uero ille Vrbẽ reliquit, ꝙ eam tueri non posset; nec Italiam, quòd ea pelleretur: sed hoc à primo cogitauit, omnes terras, omnia maria mouere, Reges barbaros incitare, gentes feras armatas in Italiã adducere, exercitus conficere maximos. genus illud Sullani regni iampridẽ appetitur, multis, qui unà sunt, cupientibus. an censes, nihil inter eos conuenire? nullam pactionẽ fieri potuisse? hodie potest. sed neutri σκοπὸς est ille, ut nos beati simus. uterque regnare uult. hæc à te inuitatus breuiter exposui: uoluisti enim me, quid de his malis sentirem, ostendere. προθεσπίζω igitur noster Attice, non ariolans, ut illa, cui nemo credidit, sed coniectura prospiciens. Iamq; mari magno. nõ multo inquam secus possum uaticinari: tanta malorum impẽdet ἰλιάς. atque hoc nostra grauior est causa, qui domĩ sumus, q̃ illorum, unà qui transierunt, ꝙ illi quidem alterum metuunt, nos utrunque. cur igitur, inquis, remãsimus? uel tibi paruimus, uel non occurrimus, uel hoc fuit rectius. cõculcari inquam miseram Italiam uidebis proxima æstate ab utriusque mancipijs ex omni genere collectis. nec tam proscriptio pertimescẽda, quæ Luceriæ multis sermonibus denuntiata est, q̃ uniuersę interitus: tantas in confligendo utriusque uires uideo futuras. habes coniecturã meam. tu autẽ consolationis fortasse aliquid expectasti: nihil inuenio: nihil fieri potest miserius, nihil perditius, nihil fœdius. Quod quæris, quid Cæsar ad me scripserit: quod sæpe: gratissimum

ſibi eſſe, quòd quierim : oratq́; in eo ut perſeuerem. Balbus minor hæc eadem mandata. iter autẽ eius erat ad Lentulum Cos. cum literis Cæſaris, præmiorumq́; promiſſis, ſi Romam reuertiſſet. uerum, cum habeo rationem dierum, ante puto tranſmiſſurum, quàm potuerit conueniri. Epiſtolarum Pompeij duarũ, quas ad me miſit, negligentiam, meamq́; in reſcribendo diligentiam uolui tibi notam eſſe. earum exempla ad te miſi. Cæſaris hic per Apuliam ad Brunduſium curſus quid efficiat, expecto: utinam aliquid ſimile Parthicis rebus. ſimul aliquid audiero, ſcribã ad te. tu ad me uelim bonorum ſermones. Romæ frequentes eſſe dicuntur. ſcio equidem te in publicum non prodire: ſed tamen, audire te multa, neceſſe eſt. Memini tibi librũ afferri, à Demetrio Magnete ad te miſſum, περὶ ὁμονοίας. eum mihi uelim mittas. uides, quam cauſam mediter. Vale.

Cn. Pompeius Procos. M. Ciceroni Imp. S.

Q. Fabius ad me uenit ad IIII. Id. Febr. is nuntiat L. Domitium cũ ſuis cohortibus XI, & cohortibus XIIII, quas Vibullius adduxit, ad me iter habere : habuiſſe in animo proficiſci Corfinio, & ad V. Id. Febr. C. Hirrum cum V. cohortibus ſubſequi. cenſeo, ad nos Luceriam uenias : nam te hic tutiſſime puto fore. Vale.

Cicero Cn. Pompeio Procos. S.

AD XV. Cal. Martij Formijs accepi tuas literas: ex quibus ea, quæ in agro Piceno geſta erant, cognoui com-

modiora esse multo, quàm ut erat nobis nuntiatum: Vibullijq; uirtutem, industriamq; libenter agnoui. Nos adhuc in ea ora, ubi præpositi sumus, ita fuimus, ut nauem paratam haberemus: ea enim audiebamus, & ea uerebamur, ut quodcunque tu consilium præcepisses, id nobis persequendum putaremus. nunc, quoniam auctoritate, & consilio tuo in spe firmiore sumus; si teneri posse putas Tarracinam, & oram maritimam, in ea manebo: & si præsidia in oppidis nulla sunt: nemo enim nostri ordinis in his locis est, præter M. Eppiũ, quẽ ego Minturnis esse uolui, uigilantem hominem, & industrium. L. Torquatum, uirum fortem, & cum auctoritate, Formijs non habemus: ad te profectum arbitramur. ego omnino, ut proxime tibi placuerat, Capuam ueni eo ipso die, quo tu Theano Sidicino es profectus: uolueras enim me cum M. Considio Proprӕt. illa negotia tueri. cum eò uenissem, uidi T. Ampium delectum habere diligentissime, ab eo accipere Libonem summa item diligentia, & in illa colonia auctoritate. fui Capuæ, quoad Cõsules. iterum, ut erat dictũ ab Coss. ueni Capuam ad Non. Febr. cum fuissem triduum, recepi me Formias. nunc quod tuũ consilium, aut quæ ratio belli sit, ignoro. si tenendam hanc oram putas, quæ opportunitatem, & dignitatem habet, & egregios ciues, &, ut arbitror, teneri potest: opus est esse, qui præsit. sin omnia in unum locum contrahenda sunt: non dubito, quin ad te statim ueniam: quo mihi nihil optatius est: id'q; tecũ, quo die ab Vrbe discessimus, locutus sũ. ego, si cui adhuc uideor segnior fuisse, dũ ne tibi uidear, non laboro. et tamen, si, ut

uideo, bellum gerendum est, confido me omnibus facile satisfacturum. M. Tullium meũ necessarium ad te misi, cui tu, si tibi uideretur, ad me literas dares. Vale.

Cn. Pompeius procos. M. Ciceroni Imp. S.

TVAS literas libenter legi: recognoui enim tuam pristinam uirtutem etiam in salute communi. Consules ad eum exercitum, quem in Apulia habui, uenerũt. magnopere te hortor pro tuo singulari, perpetuoq; studio in Remp. ut te ad nos conferas, ut cõmuni cõsilio Reip. afflictæ opem, atque auxilium feramus. censeo, uia Appia iter facias, & celeriter Brundusium uenias. Cura, ut ualeas.

M. Cicero Cn. Pompeio Procos. S.

CVM ad te literas misissem, quæ tibi Canusij redditæ sunt, suspicionẽ nullã habebam, te Reip. causa mare trãsiturũ, eramq; in spe magna, fore, ut in Italia possemus aut cõcordiam constituere, qua mihi nihil utilius uidebatur, aut Remp. summa cum dignitate defendere. interim non dum meis literis ad te perlatis, ex ijs mãdatis, quæ Dialio ad Consules dederas, certior tui consilij factus, non expectaui, dum mihi à te literæ redderentur, confestimq; cum Quinto fratre, & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. cum Theanum Sidicinum uenissem, C. Messius familiaris tuus mihi dixit, alijq; cõplures, Cæsarem iter habere Capuam, et eo ipso die mansurũ esse Eserniæ. sanè sum cõmotus; ꝙ, si ita

esset

esset, non modo iter meum interclusum, sed me ipsum plane exceptum putabam. itaque tum Cales processi, ut ibi potissimum consisterem, dum certum nobis ab Esernia de eo, quod audieram, referretur. at mihi, cum Calibus essem, affertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum Cos. misisses. hæ sic scriptæ erãt: literas tibi à L. Domitio ad XIII. Cal. Martij allatas esse, earumq; exemplum subscripseras: magniq; interesse Reip. scripseras, omneis copias primo quoq; tempore in unum locum conuenire, et ut, præsidij quod satis esset, Capuæ relinqueret. his ergo literis lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omnes, te cum omnibus copijs ad Corfinium esse uenturum. quò mihi, cum Cæsar ad oppidum castra haberet, tutum iter esse nõ arbitrabar. cum res in summa expectatione esset, utrunq; simul audimus, & quæ Corfinij acta essent, & te iter Brundusium facere cœpisse. cumq; nec mihi, nec fratri meo dubium esset, quin Brundusium contenderemus, à multis, qui è Samnio, Apuliaq; ueniebant, admoniti sumus, ut caueremus, ne exciperemur à Cæsare, quòd is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celerius etiã, quàm nos possemus, eò, quò intenderat, uenturus esset. quod cum ita esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit cõmittere, ut temeritas nostra non solum nobis, sed etiam Reip. noceret: cum præsertim non dubitaremus, quin, si etiam tutum nobis iter fuisset, te tamen iam cõsequi nõ possemus. interim accepimus tuas literas, Canusio ad X. Cal. Martij datas, quibus nos hortaris, ut celerius Brundusium ueniamus. quas cum accepissemus ad III. Cal. Martij, non dubi-

tabamus, quin tu iam Brundusium peruenisses : nobisq; iter illud omnino interclusum uidebamus, neque minus nos esse captos, quàm qui Corfinium uenissent : neq;.n. eos solos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidissent, sed eos nihilo minus, qui regionibus exclusi, intra præsidia, atq; intra arma aliena uenissent . quod cum ita sit, maxime uellem primum tecum semper fuisse, quod quidem tibi ostenderam, cum à me Capuam reijciebã : quod feci non uitandi oneris causa, sed quòd uidebam teneri illam Vrbem sine exercitu non posse : accidere autem mihi nolebam, quod doleo uiris fortissimis accidisse . quoniam autem, tecum ut essem, nõ contigit : utinam tui consilij certior factus essem : nam suspicione assequi non potui; quòd omnia prius arbitratus sum fore, quàm ut hæc Reip. causa in Italia non posset duce te consistere . neq; uero nunc consilium tuum reprehendo, sed fortunam Reip. lugeo : nec, si ego, quid tu sis secutus, non perspicio, iccirco minus existimo, te nihil, nisi summa ratione, fecisse . mea quæ semper fuerit sententia, primum de pace uel iniqua conditione retinenda, deinde de Vrbe (nam de Italia quidem nihil mihi unquam ostenderas) meminisse te arbitror. sed mihi nõ sumo, ut meum consilium ualere debuerit: secutus sum tuum, neq; id Reip. causa, de qua desperaui, quæ et nũc afflicta est, nec excitari sine ciuili perniciosissimo bello potest : sed te quærebam : tecum esse cupiebam : neque eius rei facultatem, si qua erit, prætermittam . ego me in hac omni causa facile intelligebam pugnãdi cupidis hominibus non satisfacere : primum enim præ me tuli, me nihil malle, quã pacẽ: non quin eadem timerem, quæ

illi: ſed ea bello ciuili leuiora ducebam. inde ſuſcepto bello, cum pacis cõditiones ad te afferri, à teq; ad ea honorifice, & large reſponderi uiderem: duxi meam rationem, quam tibi facile me probaturum pro tuo in me beneficio arbitrabar. memineram me eſſe unũ, qui pro meis maximis in Remp. meritis ſupplicia miſerrima, & crudeliſſima pertuliſſem: me eſſe unũ, qui, ſi offendiſſem eius animum, cui tum, cum iam in armis eſſemus, Conſulatus tamen alter, et triumphus ampliſſimus deferebatur, ſubijcerer eiſdem prælijs: ut mea perſona ſemper ad improborum ciuium impetus aliquid uideretur habere populare. atq; hæc nõ ego prius ſum ſuſpicatus, ꝙ mihi palã denuntiata ſunt: neq; ea tã pertimui, ſi ſubeunda eſſent, ꝙ declinãda putaui, ſi honeſte uitare poſſem. quoniam breuem illius temporis, dũ in ſpe pax fuit, rationem noſtram uides: reliqui facultatẽ res ademit. Iis autem, quibus nõ ſatisfacio, facile reſpondeo: neq; .n. ego amicior C. Cæſari unquam fui, ꝙ illi: neq; illi amiciores Reip. quàm ego. hoc inter me, et illos intereſt, quòd, cum & illi ciues optimi ſint, & ego ab iſta laude nõ abſim, ego conditionibus, quod idem te intellexeram uelle, illi armis diſceptari maluerunt. quæ quoniam ratio uicit, perficiam profecto, ut neq; Reſp. ciuis à me animum, neque tu amici deſideres. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI MOLESTIOR lippitudo erat etiam, quàm ante fuerat: dictare tamen hanc epiſtolam malui, quàm Gallo Fabio amantiſſimo utriuſque noſtrum

nihil ad te literarum dare: nam pridie quidem, quoquo modo potueram, ſcripſeram ipſe eas literas, quarum uaticinationem falſam eſſe cupio. huius autẽ epiſtolæ nõ ſolum ea cauſa eſt, ut ne quis à me dies intermittatur, quin dem ad te literas; ſed etiã hæc iuſtior, ut à te impetrarẽ, ut ſumeres aliquid temporis, quo quia tibi perexiguo opus eſt, explicari mihi tuum cõſilium plane uolo, ut penitus intelligam. omnia ſunt integra nobis. nihil prætermiſſum eſt, quod nõ habeat ſapientem excuſationem, non modo probabilem. nam certe neque tum peccaui, cum imparatam Capuam, non ſolum ignauiæ
* delectus, ſed etiam perfidiæ ſuſpicionem fugiens, accipere nolui: neq;, cum poſt conditiones pacis per L. Cæſarem, et Fabium allatas caui, ne animum eius offenderẽ, cui Pompeius iam armatus armato Conſulatum, triumphumq́; deferret. nec uero hæc extrema quiſquam poteſt iure reprehendere, ꝙ mare non trãſierim: id enim, etſi erat deliberationis, tamen obire non potui: neq; .n. ſuſpicari debui, præſertim cum ex ipſius Põpeij literis, idem quod uideo te exiſtimaſſe, non dubitarim, quin is Domitio ſubuenturus eſſet. & plane, quid rectum, & quid faciendum mihi eſſet, diutius cogitare malui. primum igitur, hæc qualia tibi eſſe uideantur, etſi ſæpius ſignificata ſunt à te, tamen accuratius mihi perſcribas, uelim: deinde aliquid etiã in poſterum proſpicias, fingasq́;, quẽ me eſſe deceat, et ubi me plurimum prodeſſe Reip. ſentias: ecquæ pacifica perſona deſideretur, an in bellatore ſint omnia. atq; ego, qui omnia officio metior, recordor tamen tua conſilia. quibus ſi paruiſſem, triſtitiam illorum temporũ nõ ſubijſſem. memini, quid mihi

tum ſuaſeris per Theophanem, per Culeonem: idq; ſæpe ingemiſcens ſum recordatus. quare nunc ſaltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, ut non ſolum glorioſis conſilijs utamur, ſed etiam paulo ſalubribus. ſed nihil præſcribo. accurate uelim perſcribas tuã ad me ſententiam. uolo etiam exquiras quamdiligẽtiſſime poteris (habebis autem, per quos poſſis) quid Lentulus noſter, quid Domitius agat, quid acturus ſit: quẽadmodum nunc ſe gerãt, num quem accuſent, num cui ſuccenſeant: quid dico, num cui? num Pompeio. omnino culpam omnem Pompeius in Domitiũ confert: quod ipſius literis cognoſci poteſt: quarum exemplum ad te mitto. hæc igitur uidebis: et, quod ad te ante ſcripſi, Demetrij Magnetis librum, quem ad te miſit, de concordia, uelim mihi mittas. Vale.

Cn. Magnus M. Marcello,
L. Lentulo Coss. S.

EGO, quòd exiſtimabam diſperſos nos neq; Reip. utiles, neq; nobis præſidio eſſe poſſe, icirco ad L. Domitiũ literas miſi, primum uti ipſe cũ omni copia ad nos ueniret: ſi de ſe dubitaret, ut cohorteis XIX, quæ ex Piceno ad me iter habebãt, ad nos mitteret. quod ueritus ſum, factum eſt, ut Domitius implicaretur, neq; ipſe ſatis firmus eſſet ad caſtra facienda, q meas XIX, & ſuas XII cohorteis tribus in oppidis diſtributas haberet (nã partim Albæ, partim Sulmone collocauit) neq;, ſi uellet, expedire poſſet. nũc ſcitote me eſſe in ſumma ſolicitudine: nam et tot, & taleis uiros periculo obſi=

dionis liberare cupio: neq; subsidio ire possum, quòd his
duabus legionibus non puto esse committẽdum, ut illuc
ducantur. ex quibus tamen non amplius XIIII. co=
hortes contrahere potui, quas Brundusiũ misi: neq; Ca
nusiũ sine præsidio, dum abessem, putaui esse dimitten
dum. D. Aelio mandaram, ꝙ maiores copias sperabã
nos habituros, ut, si uobis uideretur, alteruter uestrum
ad me ueniret, alter in Siciliam cum ea copia, quam Ca
puæ, & circum Capuam comparastis, et cum ijs militi
bus, quos Faustus legit, proficisceretur, Domitius cum
XII. suis cohortibus eodem adiungeretur, reliquæ co
piæ omnes Brundusium cogerentur, & inde nauibus
Dyrrhachium transportarentur. nũc, cum hoc tempo
re nihilo magis ego, quàm uos, subsidio Domitio ire pos
sim, seu per montes explicare, nõ est nobis committen
dũ, ut has XIIII. cohortes, quas dubio animo ha=
beo, hostis accedere, aut in itinere me consequi possit.
quam ob rem placitum est mihi (etiam uideo C. Marcel
lo, & cæteris nostri ordinis, qui hic sunt) ut Brundu=
sium ducerem hanc copiam, quam ego habeo mecum.
uos hortor, ut, quodcunq; militum contrahere poterĩ
tis, contrahatis, et eodem ueniatis quamprimum. ar=
ma, quæ ad me missuri eratis, ijs censeo armetis milĩ
tes, quos uobiscum habetis. quæ arma superabunt, ea
si Brundusium iumentis deportaritis, uehemẽter Reip.
profueritis. de hac re uellem nostros certiores facere=
tis. ego ad P. Lupum, & C. Coponium Prætt. misi, ut
se nobis coniungerent, &, militum quod haberent,
ad nos deducerent. Valete.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

MIROR te ad me nihil ſcribere, et potius ab alijs, quã à te de Rep. certiorẽ me fieri. nos diſiecta manu pares aduerſarijs eſſe nõ poſſumus. contractis noſtris copijs, ſpero nos et Reip. et cõmuni ſaluti prodeſſe poſſe. quã ob rem cum cõſtituiſſes, ut Vibullius mihi ſcripſerat, ad V. Id. Febr. Corfinio proficiſci cum exercitu, et ad me uenire: miror, quid cauſæ fuerit quare conſiliũ mutaris: nã illa cauſa, quã mihi Vibullius ſcribit, leuis eſt, te propterea moratum eſſe, quòd audieris Cæſarẽ Firmo progreſſum in caſtrum Truentinum ueniſſe: quãto enim magis appropinquare aduerſarius cœpit, eo tibi celerius agendum erat, ut te mecũ coniungeres, prius, quàm Cæſar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere poſſet. quam ob rem etiam te rogo, & hortor, id quod non deſtiti ſuperioribus literis à te petere, ut primo quoq; die Luceriam aduenires ante, quàm copiæ, quas inſtituit Cæſar contrahere, in unum locũ coactæ nos à nobis diſtrahant. ſed, ſi erunt, qui te impediant, ut illas ſuas ſeruent: æquum eſt me à te impetrare, ut cohortes, quæ ex Piceno, & Camerino uenerunt, quæ fortunas ſuas reliquerũt, ad me miſſũ facias. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

LITERAS abs te M. Calenius ad me attulit ad XIIII. Calendarum Martij: in quibus literis ſcribis, tibi in animo eſſe obſeruare Cæſarem, &, ſi ſecundum mare ad me ire cœpiſſet, confeſtim in

Samnium ad me uenturum: ſin autem ille circum iſtæc loca commoraretur, te ei, ſi propius acceſſiſſet, reſiſtere uelle. te animo magno, et forti iſtam rem agere exiſtimo: ſed diligentius nobis eſt uidẽdum, ne diſtracti pares eſſe aduerſario non poſſimus, cũ ille magnas copias habeat, & maiores breui habiturus ſit: non enim pro tua prudentia debes illud ſolum animaduertere, quot in præſentia cohorteis contra te habeat Cæſar, ſed quãtas breui tempore equitum, & peditum copias contracturus ſit. cui rei teſtimonio ſunt literæ, quas Buſſenius ad me miſit, in quibus ſcribit, id quod ab alijs quoq; mihi ſcribitur, præſidia Curionem, quæ in Vmbria, et Thuſcis erant, contrahere, & ad Cæſarem iter facere. quæ ſi copiæ in unum locum fuerint coactæ, ut pars exercitus ad Albam mittatur, pars ad te accedat, ut nõ pugnet, ſed locis ſuis repugnet: hærebis, neque ſolus cum iſta copia tantam multitudinem ſuſtinere poteris, ut frumentatum eas. quam ob rem te magnopere hortor, ut quamprimum cum omni copia huc uenias. Conſules conſtituerunt idem facere. ego Metuſcilio ad te mandata dedi, prouidendum eſſe, ne duæ legiones ſine Picentinis cohortibus in cõſpectum Cæſaris committerentur. quam ob rem nolito commoueri, ſi audieris me regredi, ſi forte Cæſar ad me ueniet: cauendum enim puto eſſe, ne implicatus hæream: nam neque caſtra propter anni tempus, & militum animos facere poſſum; neq; ex omnibus oppidis contrahere copias expedit, ne receptum amittam. itaq; nõ amplius XIIII cohortes Luceriam coegi. Conſules præſidia omnia deducturi ſunt, aut in Siciliã ituri: nam aut exercitum fir=

110. 123

mum habere oportet, quo confidamus perrumpere nos posse; aut regiones eiusmodi obtinere, è quibus repugnemus; id quod neutrum nobis hoc tēpore contingit, quòd & magnā partem Italiæ Cæsar occupauit, & nos non habemus exercitum tam amplū, neq; tam magnum, q̃ ille. itaq; nobis prouidendum est, ut summam Reip. rationem habeamus. etiam, atq; etiam te hortor, ut cum omni copia quāprimum ad me uenias. possumus etiam nunc Remp. erigere, si cōmuni consilio negotium administrabimus: si distrahemur, infirmi erimus. mihi hoc constitutum est. His literis scriptis, Sica à te mihi literas attulit, et mandata. quod me hortare, ut istuc ueniam: id me facere non arbitror posse, quòd non magnopere his legionibus confido. Vale.

Cn. Pompeius L. Domitio S.

LITERAE mihi à te redditæ sunt ad XIII. Cal. Mart. in quibus scribis, Cæsarem apud Corfinium castra posuisse. quod putaui, et præmonui, fit, ut nec in præsentia cōmittere tecum prælium uelit, & omnibus copijs conductis te implicet, ne ad me iter expeditū tibi sit, atq; istas copias cōiungere optimorum ciuium possis cum his legionibus, de quarum uoluntate dubitamus: quo etiam magis tuis literis sum cōmotus: neq; enim eorum militum, quos mecum habeo, uoluntati satis confido, ut de omnibus fortunis Reip. dimicem: neq; etiam, qui ex delectibus conscripti sunt à Consulibus, cōuenerunt. quare da operam, si ulla ratione etiam nūc efficere potes, ut te explices, huc quāprimum uenias ante, q̃

omnes copiæ aduersariorum conueniant: neq; enim celeriter ex delectibus huc homines conuenire possunt: et, si conuenirent, quantũ iis cõmittendũ sit, q inter se ne noti sũt, cõtra ueteranas legiones, nõ te præterit. Vale.

CICERO ATTICO S.

LIPPITVDINIS meæ signum tibi sit librarij manus, & eadem causa breuitatis. etsi nunc quidem, quod scriberẽ, nihil erat. omnis expectatio nostra erat in nũtijs Brundusinis. si nactus hic esset Cneum nostrũ, spes dubia pacis: sin ille ante transmisisset, exitiosi belli metus. sed uides'ne, in quẽ hominem inciderit Resp? q̃ acutum? quam uigilantem? quàm paratũ? si mehercule neminem occiderit, nec cuiquam quidquã ademerit; ab ijs, qui eum maxime timuerant, maxime diligetur. multum mecum municipales homines loquuntur, multum rusticani. nihil prorsus aliud curãt, nisi agros, nisi uillulas, nisi numulos suos. & uide, quàm conuersa res est. illum, quo antea confidebant, metuunt: hũc amãt, quem timebant. id quãtis nostris peccatis, uitijsq; euenerit, non possum sine molestia cogitare. quæ autem impendere putarem, scripseram ad te, & iam tuas literas expectabam. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dubito, quin tibi odiosæ sint epistolæ quotidianæ, cum præsertim neq; noua de re aliqua certiorem te faciam, neq; nouam deniq; iam reperiam scribendi ullam sententiam. sed si dedita opera, cum causa nulla esset, tabellarios ad te cum inanibus epistolis mitterem, facerem

inepte : euntibus uero, domesticis præsertim, ut nihil ad te dem literarum, facere non possum . & simul(crede mihi)requiesco paululum in his miserijs, cum quasi tecum loquor : cum uero tuas epistolas lego, multo etiam magis . omnino intelligo , nullũ fuisse tempus post has fugas , & formidines , quod magis debuerit mutũ esse à literis, propterea ꝙ neq; Romæ quidquã auditur noui, nec in his locis, quæ à Brũdusio absunt propius , quã tu, biduũ, aut triduũ . Brundusij autem omne certamẽ uertitur huius primi temporis . qua quidẽ expectatione torqueor. sed omnia ante nos sciemus: eodẽ enim die uideo Cæsarẽ à Corfinio post meridiem profectũ esse , quo Canusio mane Pompeiũ . eo modo autem ambulat * Cæsar , & ijs diarijs militũ celeritatem incitat , ut timeam, ne citius ad Brũdusiũ, quã opus sit, accesserit. dices, quid igitur proficis, qui anticipes eius rei molestiã, quã triduo sciturus sis ? nihil equidem : sed , ut supra dixi, tecum perlibẽter loquor. et simul scito labare meũ consilium illud , quod satis iam fixum uidebatur . non mihi satis idonei sunt auctores ij , qui à te probantur : quod enim unquam eorũ in Rep. forte factum extitit ? aut quis ab ijs ullam rem laude dignam desiderat? nec mehercule laudandos existimo, qui trans mare belli parandi causa profecti sunt(quanquam hæc ferenda non erant)uideo enim, quantum id bellum, & quàm pestiferum futurum sit . sed me mouet unus uir, cuius fugientis comes, Remp. recuperãtis socius uideor esse debere. toties ne igitur sententiam mutas ? ego tecum , tanquam mecum, loquor. quis autẽ est, tãta quidem de re, quin uarie secũ ipse disputet? simul et elicere cupio sen=

tentiam tuam; si manet, ut firmior sim; si mutata est, ut tibi assentiar. omnino ad id, de quo dubito, pertinet me scire, quid Domitius acturus sit, quid noster Lentulus.
* de Domitio uaria audimus, modo esse in Tiburti, aut Lepidi, quo cum Lepidus accessisset ad Vrbem, quod item falsum uideo esse: ait enim Lepidus, eũ nescio quò penetrasse itineribus: occultandi sui causa, an maris apiscendi, ne id quidem scit: ignorat enim de filio. addit illud sanè molestum, pecuniam Domitio satis gran-
* dem, quam is Coreni habuerit, non esse redditam. de Lentulo autem nihil audimus. hæc uelim exquiras, ad meq; perscribas. Vale.

CICERO ATTICO S.

A D V. Non. Mart. epistolas mihi tuas Aegypta reddidit, unam ueterem IIII. Cal. quã te scribis dedisse Pinario, quem non uidimus, in qua expectas quidnam præmissus agat Vibullius, qui omnino non est uisus à Cæsare. in altera epistola uideo te scire ita esse, & quemadmodum redeuntem excipiam Cæsarem, quẽ omnino uita-
* re cogito, et aut Hemonis fugam tendis, commutationemq; uitæ tuæ: quod tibi puto esse faciẽdum: & ignoras, Domitius cum fascibus'ne sit. quod cũ scies, facies, ut sciamus. habes ad primam epistolam. secutæ sunt duæ, prid. Cal. ambæ datæ, quæ me conuellerũt de pristino statu, iam tamẽ, ut ante ad te scripsi, labantem. nec me mouet, quod scribis, Ioui ipsi iniquum: nam periculum in utriusq; iracundia positum est: uictoria autem ita incerta, ut deterior causa paratior mihi esse uideatur. nec me Cõsules mouent, qui ipsi pluma, aut folio

facilius mouētur. officij me deliberatio cruciat, cruciauitq; adhuc. cautior certe est mansio: honestior existimatur traiectio. malo interdum, multi me nō caute, q̄ pauci non honeste fecisse existiment. De Lepido, & Tullo quod quæris: illi uero non dubitant, quin Cæsari præsto futuri, in senatumq; uenturi sint. Recentissima tua est epistola Cal. data, in qua optas congressum, pacem non desperas: sed ego, cum hæc scribebā, nec illos congressuros, nec, si congressi essent, Pompeium ad ullam conditionem accessurum putabam. Quod uideris nō dubitare, si Consules transeant, quid nos facere oporteat: certe transeunt, uel, quo modo nunc est, trāsierunt. sed memēto, præter Appium, neminem esse ferè, qui nō ius habeat trāseundi: nam aut cum imperio sunt, ut Pompeius, ut Scipio, Setenas, Fannius, Voconius, Sestius, ipsi Consules, quibus more maiorum concessum est uel omnes adire prouincias: aut legati sunt eorum. * sed nihil desero. quid placeat tibi, & quid propemodū rectum sit, intelligo. plura scriberē, si ipse possem: sed, ut mihi uideor, potero biduo. Balbi Cornelij literarū exemplum, quas eodem die accepi, quo tuas, misi ad te, ut meam uicem doleres, cum me derideri uideres. Vale.

Balbus Ciceroni Imp. S.

OBSECRO te Cicero, suscipe curam, et cogitationem dignissimam tuæ uirtutis, ut Cæsarem, & Pompeium perfidia hominum distractos, rursus in pristinam concordiam reducas. crede mihi, Cæsarem nō solum in tua fore potestate, sed etiam maximum beneficium te sibi

dediſſe iudicaturũ, ſi huc te reijcis. uelim, idem Pompeius faciat: qui ut adduci tali tempore ad ullam conditionẽ poſſit, magis opto, quã ſpero. ſed cũ conſtiterit, & timere deſierit, tũ incipiã non deſperare, & tuã auctoritatem plurimum ualituram. Quòd Lentulum Cos. meum uoluiſti hic remanere, Cæſari gratum, mihi uero gratiſſimum mediusfidius feciſti: nam illum tanti facio, qui non Cæſarem magis diligam. qui ſi paſſus eſſet, nos ſecum, ut conſueueramus, loqui, & non ſe totum etiam & etiam ab ſermone noſtro auertiſſet: minus miſer, quàm ſum, eſſem: nam caue putes, hoc tempore plus me quenquam cruciari, quòd eum, quem ante me diligo, uideo in Conſulatu quiduis potius eſſe, quàm Conſulem. quòd ſi uoluerit tibi obtemperare, & nobis de Cæſare credere, & Conſulatum reliquũ Romæ peragere: incipiam ſperare, etiam conſilio ſenatus, auctore te, illo relatore, Pompeiũ, et Cæſarem coniungi poſſe. quod ſi factum erit, me ſatis uixiſſe putabo. Factum Cæſaris de Corfinio totum me probaturum ſcito, & quo modo in huiuſmodi re commodius cadere non potuit, quàm ut res ſine ſanguine cõfieret. Balbi mei, tuiq; aduentu delectatum te, ualde gaudeo. is quæcunque tibi de Cæſare dixit, quæq; Cæſar ſcripſit, ſcio tibi probabit, quæcunq; fortuna eius fuerit, belliſſime ſcripſiſſe. Vale.

CICERO ATTICO S.

OMNIA mihi prouiſa ſunt præter occultum & tum
* iter ad mare ſuperum: hoc enim mari uti non poſſu=

mus hoc tempore anni: illuc autem, quò spectat animus, & quò res uocat, quà ueniam? cedendum enim est celeriter, ne forte qua re impediar, atque alliger. nec uero ille me ducit, qui uidetur: quem ego hominē ἀπολιτικώτατον omnium iam ante cognoram, nūc uero etiam ἀστρατηγικώτατον. non me igitur is ducit, sed sermo hominum, qui ad me à Philotimo scribitur: is enim me ab optimatibus ait cōscindi. quibus optimatibus Dij boni? qui nūc quo modo occurrunt? quo modo autem se uenditant Cæsari? municipia uero Deum: nec simulant, ut cum de illo ægroto uota faciebant. sed plane, quidquid mali hic Pisistratus non fecerit, tam gratum est, quàm si alium facere prohibuerit. hunc propitium sperant: illum iratum putant. quas fieri censes ἀπαντήσεις ex oppidis? quos honores? metuūt, inquies. credo, sed mehercule illum magis. huius insidiosa clementia delectantur: illius iracundiam formidāt. iudices DCCCL, qui præcipue Cneo nostro delectabantur, ex quibus quotidie aliquē uideo, nescio quas eius Lucerias horrēt. itaq; quæro, qui sint isti optimates, qui me exturbent, cū ipsi domi maneant. sed tamen, quicunq; sunt, αἰδέομαι Τρῶας. etsi, qua spe proficiscar, uideo: coniungoq; me cum homine magis ad uastandū Italiam, quàm ad uincendum parato. domū quem expecto? & quidem, cum hæc scribebam IIII. Non. iam expectabam aliquid à Brundusio. quid autem aliquid? quàm inde turpiter fugisset, et uictor hic quà se referret, et quò. quod ubi audissem, si ille Appia ueniret, ego Arpinum cogitabam. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPI- STOLARVM AD T. POM- PONIVM ATTICVM LIBER IX.

CICERO ATTICO S.

ETSI, cum tu has literas legeres, putabam fore, ut scirem iam, quid Brũdusij actum esset; nam Canusio VIII. Cal. profectus erat Cneus; hæc autem scribebam prid. Non. XIIII. die postq̃ ille Canusio mouerat: tamen angebar singularum horarum expectatione, mirabarq́; nihil allatum esse, ne rumoris quidem: nã erat mirum silẽtium. sed hæc fortasse κενόσπουδα sunt: quæ tamen iã sciãtur, necesse est. illud molestũ, me adhuc inuestigare nõ posse, ubi Lẽtulus noster sit, ubi Domitius. quæro autẽ, quo facilius scire possim, quid acturi sint, ituri ne ad Põpeium, et, si sint, quà, quandó ue ituri sint. Vrbem quidem iam refertam esse optimatiũ audio. Sosium, et Lupum, quos Cneus noster ante putabat Brundusium uenturos esse, q̃ se ius dicere. hinc uero uulgo uadũt. etiam M. Lepidus, quo cum diem conterere solebam, cras cogitabat. nos autem in Formiano morabamur, quo citius audiremus. deinde Arpinum uolebamus: inde, iter quà maxime ἀναπάντητον esset, ad mare superum, remotis, siue omnino missis lictoribus: audio enim bonis uiris, qui et nunc, & sæpe antea magno præsidio Reip. fuerunt, hanc cunctationem nostram non probari, multaque in

me, & ſeuere in conuiuijs tempeſtiuis quidē diſputari. cedamus igitur, & , ut boni ciues ſimus, bellū Italiæ terra, mariq; inferamus, & odia improborum rurſus in nos, quæ iam extincta erant, incendamus, & Luceij conſilia, ac Theophanis perſequamur. nam Scipio uel in Syriam proficiſcitur ſorte, uel cum genero honeſte, uel Cæſarem fugit iratum. Marcelli quidē, niſi gladium Cæſaris timuiſſent, manerent. Appius & eodem timore, & inimicitiarum recentiū. & tamen, præter hunc, & C. Caſſiū, reliqui Legati: Fauſtus Proquæs. ego unus, cui utrūuis liceret. frater acceſſerit, quem ſociū huius fortunæ eſſe non erat æquū: cui magis etiam Cæſar iraſcetur: ſed impetrare nō poſſum, ut maneat. dabimus hoc Pompeio, quod debemus: nam me quidē alius nemo mouet; non ſermo bonorum, qui nulli ſunt; nō cauſa, quæ acta timide eſt, agetur improbe. uni hoc damus, ne id quidem roganti, nec ſuam cauſam, ut ait, agenti, ſed publicam. Tu quid cogites de tranſeūdo in Epeirum, ſcire ſanè uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

ETSI Non. Martijs, die tuo, ut opinor, expectabam à te epiſtolam lōgiorem: tamen ad eā ipſam breuem, quam III. Non. Martij ὑπὸ τὴν διάληψιν dediſti, reſcribendū putaui. Gaudere ais te, māſiſſe me: & ſcribis, in ſententia te manere. mihi autē ſuperioribus literis uidebare non dubitare, quin cederem, ita ſi & Cneus bene comitatus conſcendiſſet, & Cōſules tranſiſſent. utrū, hoc tu parum meminiſti, an ego non ſatis intellexi? an muta-

ſti ſentẽtiam ? ſed aut ex epiſtola, quam expecto , per=
ſpiciam,quid ſentias : aut alias abs te literas eliciam.
Brunduſio nihil dum erat allatum . ò rẽ difficilem,pla
néq; perditam. quàm nihil prætermittis in conſilio dan
do:quàm nihil tamen,quod tibi ipſi placeat,explicas.nõ
eſſe me unà cum Pompeio, gaudes : ac proponis,quàm
ſit turpe me adeſſe,cum quid de illo detrahatur ; nefas
eſſe approbare . certe. cõtra igitur ? Dij,inquis,auerrũ
cent . quid ergo fiet? ſi in altero ſcelus eſt,in altero ſup
plicium ? impetrabis,inquis,à Cæſare , ut tibi abeſſe li=
ceat,& eſſe otioſo . ſupplicandũ igitur ? miſerũ. quid,
ſi non impetraro ? & de triumpho erit,inquis,integrũ.
quid, ſi hoc ipſo premar ? accipiam ? quid fœdius ? ne
gem ? repudiari ſe totum, magis etiam , quàm olim in
X X uiratu putabit . ac ſolet,cum ſe purgat, in me cõ
ferre omnem illorum temporum culpam : ita me ſibi
fuiſſe inimicũ,ut ne honorem quidem à ſe accipere uel=
lem . quanto nunc hoc idem accipiet aſperius? tanto ſci
licet,quanto & honor hic illo eſt amplior,& ipſe robu
ſtior . nã quod negas te dubitare,quin magna in offen
ſa ſim apud Pompeium hoc tempore : non uideo cau=
ſam,cur ita ſit, hoc quidem tempore : qui enim amiſſo
Corfinio denique certiorẽ me ſui cõſilij fecit,is queretur
Brunduſium me non ueniſſe,cũ inter me,& Brunduſiũ
Cæſar eſſet ? deinde etiam ſcit , ἀπαῤῥησίαστον eſſe in
ea cauſa querelam ſuam . me putat de municiporum
imbecillitate,de delectibus,de pace,de Vrbe,de pecunia,
de Piceno occupando plus uidiſſe,quàm ſe . ſin,cum po
tuero,non uenero : tum erit inimicus: quod ego non eo
uereor,ne mihi noceat(quid enim faciet ? τὶς δὲ ἐστι

δοῦλος τοῦ θανεῖν ἄφρον τις ὢν) ſed quia ingrati animi crimen horreo . confido igitur aduentum noſtrum illi,quoquo tempore fuerit, ut ſcribis , ἀσμένιστον fore . nam quod ais , ſi hic temperantius egerit , conſideratius conſilium te daturum : qui hic poteſt ſe gerere nõ perdite ? uita,mores,ante facta,ratio ſuſcepti negotij, ſocij,uires bonorum,aut etiam conſtantia? uix dum epiſtolam tuam legeram , cum ad me , currens ad illum, Poſthumus Curtius uenit,nihil niſi claſſeis loquens, & exercitus . eripiebat Hiſpanias : tenebat Aſiam,Siciliã, Africam,Sardiniam : confeſtim in Græciam perſequebatur. eundum igitur eſt,nec tam ut belli, quàm ut fugæ ſocij ſimus : nec enim ferre potero ſermones iſtorũ, quicunque ſunt : non ſunt enim certe, ut appellantur , boni . ſed tamen id ipſum ſcire cupio, quid loquantur : idq; ut exquiras,meq; certiorem facias , te uehementer rogo . nos adhuc , quid Brundusij actum eſſet , plane neſciebamus : cum ſciemus,tum ex re , & ex tempore conſilium capiemus, ſed utemur tuo. Vale.

CICERO ATTICO S.

DOMITII filius tranſijt Formias VIII.Id.currẽs ad matrem Neapolim , mihiq; nuntiari iuſſit , patrem ad Vrbem eſſe , cum de eo curioſe quæſiſſet ſeruus noſter Dionyſius. nos autem audieramus eum profectum ſiue ad Pompeium , ſiue in Hiſpaniam . id cuiuſmodi ſit , ſcire ſanè uelim : nam ad id , quod delibero , pertinet, ſi ille certe nuſquam diſceſſit,intelligere Cneum,nõ eſſe faciles nobis ex Italia exitus , cum ea tota armis ,

præsidijsq; teneatur, hyeme præsertim: nam si commodius anni tempus esset, uel infero mari liceret uti: nũc nihil potest, nisi supero, transmitti, quò iter interclusum est. quæres igitur & de Domitio, & de Lentulo. A' Brundusio nulla adhuc fama uenerat: & erat hic dies VII. Id. quo die, suspicabamur, aut pridie Brundusiũ uenisse Cæsarem: nam Calendis Arpis manserat. sed si Posthumum audire uelles, persecuturus erat Cneum: transijsse enim iam putabat cõiectura tempestatum, ac dierum. ego nautas eum non putabam habiturum: ille confidebat, & eo magis, quòd audita nauiculariјs hominis liberalitas esset. sed, tota res Brũdusina iam quo modo habeat se, diutius nescire non possum. Ego & si tam diu requiesco, quàm diu aut ad te scribo, aut tuas literas lego: tamen & ipse egeo argumento epistolarũ, & tibi idem accidere certo scio: quæ enim soluto animo familiariter scribi solent, temporibus his excluduntur: quæ autem sunt horum temporum, ea iam contriuimus. sed tamen, ne me totum ægritudini dedam, sumpsi mihi quasdam tanquam θέσεις, quæ & politicæ sunt, & temporum horum, ut & abducam animũ ab querelis, & in eo ipso, de quo agitur, exercear. eæ sunt huiusmodi. Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ, τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς ἄρθηται, εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον ἢ πολέμῳ. εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι τῆς πατρίδος τυραννουμένης. ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. εἰ πόλεμον ἐπα-

κτέον τῆ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις, εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος: ἢ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκειοτάτων ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. in his ego me cõsultationibus exercens, & disserens in utrãque partẽ tum græce, tum latine, & abduco parumper animum à molestijs, & τῶν προὔργου τι delibero. sed uereor, ne tibi ἄκαιρος sim: si enim recte ambulauit is, qui hanc epistolam tulit, in ipsum tuum diem incidit. Vale.

CICERO ATTICO S.

NATALI die tuo scripsisti epistolam ad me plenam consilij, summæq; tum beneuolentiæ, tum etiam prudentiæ. eam mihi Philotimus postridie, quàm à te acceperat, reddidit. Sunt ista quidem, quæ disputas, difficillima, iter ad superum, nauigatio infero, discessus Arpinum, ne hunc fugisse; mansio Formijs, ne obtulisse nos gratulationi uideamur: sed miserius nihil, quàm ea uidere, quæ tamen iam, iam inquam uidenda erunt. fuit apud me Posthumus: scripsi ad te, quàm grauis. uenit ad me etiam Q. Fusius, quo uultu, quo spiritu? properans Brundusium, scelus accusans Pompeij, leuitatem, & stultitiam senatus. hæc

qui in mea uilla non feram, cur tum in curia potero
ferre? age finge me quamuis αὐτομάχως hæc feren-
tem. quid illa, dic M. Tulli, quē habebunt exitum? &
omitto cauſam Reip. quā ego amiſſam puto cum uul-
neribus ſuis, tum medicamentis his, quæ parantur. de
Pompeio quid agam? cui plane (quid enim negem?)
ſuccenſui: ſemper enim cauſæ euentorum magis mo-
uent, quàm ipſa euenta. hæc igitur mala, quibus ma-
iora eſſe quæ poſſunt? conſiderans, uel potius iudicans
eius opera accidiſſe, & culpa, inimicior erā huic, quàm
ipſi Cæſari. ut maiores noſtri funeſtiorem diem eſſe uo
luerunt Allienſis pugnæ, quàm Vrbis captæ, quòd hoc
malum ex illo, itaque aliter religioſum etiam nūc dies,
alter in uulgus ignotus: ſic ego decem annorum pecca
ta recordans, in quibus inerat ille etiam annus, qui nos,
* hoc defendente, ne dicam grauius, afflixerat; præſen
tisq; temporis cognoſcens temeritatem, ignauiam, ne-
gligentiam, ſuccenſebam. ſed ea iam mihi exciderūt.
beneficia eiuſdem cogito, cogito etiam dignitatem. in-
telligo ſerius equidem, quàm uellem, propter epiſto-
las, ſermonesq; Balbi: ſed uideo plane nihil aliud agi,
nihil actum ab initio, quàm ut hunc occideret. ego
igitur, ſi quis apud Homerum, cum ei & mater, &
Dea dixiſſet, αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ᾽ Ἕκτορα πότ-
μος ἕτοιμος; matri ipſi reſpondit, αὐτίκα τεθναίην ἐπεὶ
οὐκ ἄρα ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι. quid, ſi
non ἑταίρῳ ſolum, ſed etiam εὐεργέτῃ? adde tali ui
ro talem cauſam agenti. & ego uero hæc officia
mercanda uita puto. optimatibus uero tuis nihil
confido, nihil iam ne inſeruio quidem. uideo, ut

se huic dent, ut daturi sint. quidquam tu illa putas fuisse de ualetudine decreta municipiorum præ his de uictoria gratulationibus? timent, inquies. at ipsi tum se timuisse dicunt. sed uideamus, quid actum sit Brundusij. ex eo fortasse mea consilia nascentur, aliæq; literæ. Nos adhuc Brundusio nihil. Roma scripsit Balbus, putare iam Lentulum Cos. transmisisse, nec eum à minore Balbo conuentum, quòd is hoc iam Canusij audisset: inde ad se eum scripsisse, cohortesq; sex, quæ Albæ fuissent, ad Curtium Minutia transysse: id Cæsarem ad se scripsisse, & breui tempore cum ad Vrbem futurum. ergo utar tuo consilio, neque me in Arpinum hoc tempore abdam. & si, Ciceroni meo togam puram cum dare Arpini uellem, hanc eram ipsam excusationem relicturus ad Cæsarem. sed fortasse in eo ipso offendetur, cur non Romæ potius. sed tamen, si est conueniendus, hic potissimum. tum reliqua uidebimus, id est & quò, & quà, & quando.

Domitius, ut audio, in Cosano, & quidem, ut aiunt, paratus ad nauigandum: si in Hispaniam, non probo: si ad Cneum, laudo: quouis potius certe, quàm ut Curtium uideat, quem ego patronus aspicere non possum. quid alios? sed opinor quiescamus, ne nostram culpam coarguamus, qui, dum Vrbem, id est patriam, amamus, dumq; rem conuenturam putamus, ita nos gessimus, ut plane interclusi, captiq; simus. Scripta iam epistola, Capua literæ sunt allatæ hoc exẽplo. Pompeius mare transijt cũ omnibus militibus, quos secum habuit. hic numerus est hominũ millia X X X, et Consules duo, et Tribuni pl. senatores, qui fuerãt cũ eo,

124

omnes cum uxoribus,& liberis. conſcendiſſe dicitur ad IIII. Non. Mart. ex ea die fuere Septentriones uenti. naues, quibus uſus non eſt, omneis aut præcidiſſe, aut incẽdiſſe dicunt. de hac re literæ L. Metello Trib. pl. Capuam allatæ ſunt ab Clodia ſocru, quæ ipſa tranſijt. ante ſolicitus eram,& angebar, ſicut res ſcilicet ipſa cogebat, cum conſilio explicare nihil poſſem: nũc autem poſtquã Pompeius,& Cõſules ex Italia exierunt, nõ angor, ſed ardeo dolore. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ᾽ ἀλαλύκτημαι. non ſum inquam (mihi crede) mentis compos: tantum mihi dedecoris admiſiſſe uideor. me non primũ cum Pompeio qualicunque cõſilio uſo, deinde cũ bonis eſſe, quãuis cauſa temere inſtituta? præſertim cũ ij ipſi, quorum ego cauſa timidius me fortunæ committebam, uxor, filia, Cicerones pueri me illuc ſequi mallent, hoc turpe,& me indignum putarent. nam Quintus quidem frater, quidquid mihi placeret, id rectum ſe putare aiebat, id animo æquiſſimo ſequebatur. tuas nũc epiſtolas à primo lego. hæ me paulum recreant. primæ monent,& rogant, ne me proijciam. proximæ gaudere te oſtendunt, me remanſiſſe. eas cum lego, minus mihi turpis uideor, ſed tandiu, dum lego. deinde emergit rurſum dolor,& αἰσχροῦ φαντασία. quam ob rem obſecro te mi Tite, eripe mihi hunc dolorem, aut minue ſaltem aut conſolatione, aut conſilio, aut quacunque re potes. quid tu autem poſſis? aut quid homo quiſquã? uix iam Deus. equidem illud molior, quod tu mones, ſperasq; fieri poſſe, ut mihi Cæſar cõcedat, ut abſim, cum aliquid in ſenatu contra Cneũ agatur: ſed timeo, ne non impetrem. uenit ab eo Furnius, ut quidem

ſcias, quos ſequamur: Q. Titinij filiū cum Cæſare eſſe nuntiat; ſed illū maiores mihi gratias agere, quàm uellem. quid autem me roget (paucis ille quidem uerbis, ſed ἐν δυνάμει) cognoſce ex ipſius epiſtola. me miſerū, quod tu non ualuiſti: unà fuiſſemus: conſilium certe non defuiſſet σύντε δὺ ἐρχομένω. ſed acta ne agamus: reliqua paremus. me adhuc hæc duo fefellerunt, initio
* ſpes compoſitionis, qua facta uolebam, ut populari, ut ea ſolicitudine ſenectutem noſtram liberari: deinde bellum crudele, & exitioſum ſuſcipi à Pompeio intelligebam. melioris mediusfidius ciuis, & uiri putabam, quouis ſupplicio affici, quàm illi crudelitati non ſolum præeſſe, uerū etiam intereſſe. uidetur uel mori ſatius fuiſſe, quàm eſſe cum ijs. ad hæc igitur cogita mi Attice, uel potius excogita. quemuis euentum fortius feram, quàm hunc dolorem. Vale.

Cæſar Imp. S. D Ciceroni Imp.

CVM Furnium noſtrum tantum uidiſſem, neque loqui, neque audire me commode potuiſſet properantem, atque eſſem in itinere præmiſſis iam legionibus: præterire tamen non potui, quin & ſcriberem ad te, & illum mitterem, gratiasq; agerem. etſi hoc officium & feci ſæpe, & ſæpius mihi facturus uideor: ita de me mereris. inprimis à te peto, quoniam confido me celeriter ad Vrbem uenturum, ut te ibi uideam, ut tuo conſilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum uti poſſim. ad propoſitum reuertar: feſtinationi meæ, breuitatiq; literarum ignoſces: reliqua ex Furnio cognoſces. Vale.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM ad te epistolam, quã darem IIII. Id. sed eo die is, cui dare uolueram, non est profectus. uenit autẽ eo ipso die ille Celeripes, quem Saluius dixerat: attulit uberrimas tuas literas, quæ mihi quiddam, quo starem, instillarunt: recreatum enim me non queo dicere: sed plane τὸ συνέχον effecisti: ego enim nõ iam id ago, mihi crede, ut prosperos exitus consequar: sic enim uideo, nec duobus his uiuis, nec hoc uno nos unquam Remp. habituros. ita neque de otio nostro spero iam, nec ullam acerbitatem recuso. unum illud extimescebam, ne quid turpiter facerem, uel, dicam, iam effecissem. sic ergo habeto, salutareis te mihi literas misisse, neque solum has longiores, quibus nihil potest esse explicatius, nihil perfectius, sed etiã illas breuiores, in quibus hoc mihi iucundissimum fuit, consilium, factumq; nostrum ab Sexto probari. pergratumq; mihi tu fecisti, à quo diligi me, &, quid rectum sit, intelligi, scio. longior uero tua epistola non me solum, sed meos omneis ægritudine leuauit. itaque utar tuo consilio, & ero in Formiano, ne aut ad Vrbem ἀπάντησις mea animaduertatur, aut, si nec hic, nec illic eum uidero, deuitatum se à me putet. Quod autem suades, ut ab eo petam, 138 ut mihi concedat, ut idem tribuam Pompeio, quod ipsi tribuerim: id me iam pridem agere intelliges ex literis Balbi, & Oppij, quarũ exempla tibi misi, misi etiam Cæsaris ad eos sana mente scriptas: quo modo in tãta insania? sin mihi Cæsar hoc nõ concedat, uideo tibi illud

placere, me πολίτευμα de pace ſuſcipere : in quo non
extimeſco periculum : cum enim tot impendeant, cur
non honeſtiſſimo depaciſci uelim ? ſed uereor, ne Pom=
peio quid oneris imponam, μήμοι γοργείην κεφαλὴν δει=
νοῖο πελώρου intorqueat : mirandum enim in modum
Cneus noſter Sullani regni ſimilitudinem concupiuit.
εἰδὼς σοι λέγω. nihil inquam ille minus obſcure tulit.
cum hoc ne igitur, inquies, eſſe uis ? beneficium ſequor,
mihi crede, non cauſam, ut in Milone, ut in. ſed ha=
ctenus. cauſa igitur non bona eſt ? immo optima: ſed
agetur (memento) fœdiſſime. primum, conſilium eſt,
ſuffocare Vrbem, & Italiam fame : deinde, agros uaſta
re, urere, pecunijs locupletum non abſtinere. ſed cum
eadem metuam ab hac parte : ſi illinc beneficiũ non ſit,
rectius putem quiduis domi perpeti. ſed ita meruiſſe il
lum de me puto, ut ἀχαριστίας crimen ſubire non au=
deam. quanquam à te eius quoque rei iuſta defenſio
eſt explicita. De triumpho tibi aſſentior. quem qui
dem totum facile, & libenter abiecero. egregie pro=
bo fore, ut, dum agamus, ὁ πλοῦς ὡραῖος obrepat : ſi
modo, inquis, ſatis ille erit firmus. eſt firmior etiam,
quàm putabamus. de iſto licet bene ſperes : promitto
tibi, ſi ualebit, tegulam illum in Italia nullam relictu=
rum. te'ne igitur ſocio? contra mehercule meum iudi
cium, & contra omnium antiquorum auctoritatem :
nec tam ut illa adiuuem, quàm ut hæc ne uideã, cupio
diſcedere: noli enim putare tolerabiles horum inſanias,
nec uniuſmodi fore. & ſi quid te horum fugit, legibus,
iudicijs, ſenatu ſublato, libidines, audacias, ſumptus,
egeſtates tot egentiſſimorum hominum nec priua=

tas posse res, nec Remp. sustinere! abeamus igitur inde qualibet nauigatione: & si id quidem, ut tibi uidebitur: sed certe abeamus: sciemus enim id, quod expectas, quid Brundusij actum sit. Bonis uiris q ais probari, quæ adhuc fecerimus, sciriq; ab ijs nõ profectis, ualde gaudeo, si est nunc ullus gaudendi locus. De Lentulo inuestigabo diligentius: id mãdaui Philotimo, homini forti, ac nimium optimati. Extremum est, ut tibi argumẽtum ad scribendum fortasse iam desit: nec enim alia de re nunc ulla scribi potest: & de hac quid iã amplius inueniri potest? sed quoniam & ingenium suppeditat (dico mehercule, ut sentio) & amor, quo et meum ingenium incitatur: perge, ut facis, & scribe, quantum potes. In Epeirum quòd me non inuitas, comitem nõ molestum: subirascor: sed uale: nam, ut tibi ambulãdum, unguendum, sic mihi dormiendum: etenim literæ tuæ mihi somnum attulerunt.

CICERO ATTICO S.

C[ꝺ]ENANTIBVS prid. Id. nobis, ac noctu quidẽ, Statius à te epistolam breuem attulit. De L. Torquato quid modo quæris? non modo Lucius, sed etiam Aulus profectus est, alij multi. De Reatinorum corona quod scribis, moleste fero in agro Sabino sementem fieri proscriptionis. Senatores multos esse Romæ, nos quoque audieramus. ecquid potes dicere, cur exierint?

In his locis opinio est coniectura magis, quàm nuntio, aut literis, Cæsarem Formijs ad XI. Cal. Apr. fore. hic ego uellem habere Homeri illam Mineruam simulatam Mentori, cui dicerem, Μέντορ πῶς τ᾽ ἄρ ἴω,

πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτὸν ? nullam rem unquam difficiliorem cogitaui, ſed cogito tamen, nec ero, ut in malis, imparatus: ſed cura, ut ualeas: puto enim diem tuum heri fuiſſe.

Cæſar Oppio, Cornelio S.

GAVDEO mehercule uos ſignificare literis, quàm ualde probetis ea, quæ apud Corfinium ſunt geſta. conſilio ueſtro utar libenter, & hoc libentius, quòd mea ſpõte facere conſtitueram, ut quamleniſſimum me præberem, & Pompeium darem operam ut reconciliaré. tentemus, hoc modo ſi poſſumus omnium uoluntates recuperare, & diuturna uictoria uti, quoniam reliqui crudelitate odium effugere nõ potuerunt, neque uictoriam diutius tenere, præter unum L. Sullam, quem imitaturus non ſum. hæc noua ſit ratio uincendi, ut miſericordia, & liberalitate nos muniamus. id quemadmodum fieri poſſit, non nulla mihi in mentem ueniunt, & multa reperiri poſſunt. de his rebus, rogo uos, ut cogitationem ſuſcipiatis. Cn. Magium Pompeij præfectum deprehendi: ſcilicet meo inſtituto uſus ſum, & eum ſtatim miſſum feci. iam duo præfectì fabrum Pompeij in meam poteſtatem uenerunt, & à me miſſi ſunt. ſi uolent grati eſſe, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi eſſe amicus, quàm ijs, quì & illi, & mihì ſemper fuerunt inimiciſſimi: quorum artificijs effectum eſt, ut Reſp. in hunc ſtatum perueniret. Vale.

Balbus Ciceroni Imp. S.

SVBITO postea quam literas communes cum Oppio ad te dedi, ab Cæsare epistolam accepi, cuius exemplum tibi misi, ex quibus perspicere poteris, quàm cupiat concordiam, & Pompeium reconciliare, & quàm remotus sit ab omni crudelitate: quod eum sentire, ut debeo, ualde gaudeo. De te, & tua fide, & pietate idem mehercule mi Cicero sentio, quod tu, non posse tuam famam, & officium sustinere, ut contra eum arma feras, à quo tantum beneficium te accepisse prædices. Cæsarem hoc idem probaturum, exploratum pro singulari eius humanitate habeo: eiq; cumulatissime satisfacturũ te certo scio, cum nullam partem belli contra eum suscipias, neque socius eius aduersarijs fueris. atque hoc non solũ in te tali, & tanto uiro satis habebit, sed etiam mihi ipse sua concessit bonitate, ne in ijs castris essem, quæ cõtra Lentulum, aut Pompeium futura essent, quorum beneficia maxima haberem: sibiq; satis esse dixit, si togatus urbana officia sibi præstitissem, quæ etiam illis, si uellé, præstare possem. itaque nunc Romæ omnia negotia Lentuli procuro, sustineo; meumq; officium, fidem, pietaté ijs præsto. sed mehercule rursus tam abiectam compositionis spem nõ desperatissimã esse puto, quoniam Cæsar est ea mente, qua optare debemus. hac re mihi placet, si tibi uidetur, te ad eum scribere, & ab eo præsidiũ petere, ut petisti à Pompeio, me quidem approbáte, temporibus Milonianis. præstabo (si Cæsaré bene noui) eum prius tuæ dignitatis, q̃ suæ utilitatis rationem habiturũ.

hæc quàm prudenter tibi ſcribam, neſcio: ſed illud certe ſcio, me ab ſingulari amore, ac beneuolentia, quæcunque ſcribo, tibi ſcribere, quòd te (ita incolumi Cæſare moriar) tanti facio, ut paucos æque ac te caros habeam. de hac re cum aliquid conſtitueris, uelim mihi ſcribas: nã non mediocriter laboro, ut utrique, ut uis, tuam beneuolentiam præſtare poſſis: quam mehercule te præſtaturum confido. Fac ualeas.

Balbus, & Oppius S. D. M. Ciceroni.

NEDVM hominum humilium, ut nos ſumus, ſed etiam ampliſſimorum uirorum conſilia ex euentu, non ex uolũtate à pleriſq; probari ſolent: tamẽ freti tua humanitate, quod ueriſſimũ nobis uidebitur, de eo, quod ad nos ſcripſiſti, tibi conſilium dabimus: quod ſi nõ fuerit prudens, at certe ab optima fide, et optimo animo proficiſcetur. Nos, niſi id, quod noſtro iudicio Cæſarem facere oportere exiſtimamus, ut, ſimul Romã uenerit, agat de reconciliatione gratiæ ſuæ, & Põpeij; id eum facturum ex ipſo cognouiſſemus: te hortari deſineremus, ut uelles his rebus intereſſe, quo facilius, & maiore cũ dignitate per te, qui utrique es coniũctus, res tota conficeret: aut, ſi ex cõtrario putaremus Cæſarem id non facturum, et eũ uelle cũ Põpeio bellũ gerere ſciremus; nunq̃ tibi ſuaderemus, contra hominẽ optime de te meritũ arma ferres, ſicuti te ſemper orauimus, ne cõtra Cæſarẽ pugnares. ſed cũ etiam nũ, quid facturus Cæſar ſit, magis opinari, q̃ ſcire poſſimus: nõ poſſumus niſi hoc, nõ uideri eã tuã eſſe dignitatẽ, neq; fidẽ omnibus cognitã, ut contra

alterutrum, cum utrique sis maxime necessarius, arma feras. & hoc, nõ dubitamus, quin Cæsar pro sua humanitate maxime sit probaturus. nos tamẽ (si tibi uidebitur) ad Cæsarem scribemus, ut nos certiores faciat, quid in hac re acturus sit. à quo si erit nobis rescriptum, statim, quæ sentiemus, ad te scribemus, & tibi fidem faciemus, nos ea suadere, quæ nobis uidentur tuæ dignitati, non Cæsaris rationi, esse utilissima. & hoc Cæsarẽ pro sua indulgentia in suos probaturum putamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

TREIS epistolas tuas accepi postridie Iduum: erant autem IIII. III. prid. Id. datæ. igitur antiquissimæ cuique primum respondebo. Assentio tibi, ut in Formiano potissimum commorer. & iam de supero mari
* plaboque, ut antea ad te scripsi, & quonã modo possem uoluntate eius nullam Reip. partem attingere? Quod laudas, quia obliuisci me scripsi antefacta, & dicta nostri amici: ego uero ita facio: quin ea ipsa, quæ à te commemorantur, secus ab eo in me ipsum facta esse nõ memini: tanto plus apud me ualere beneficij gratiam, quàm iniuriæ dolorem uolo. faciamus igitur, ut cen-
* ses, colligamusq; nos: festiuo enim similiurus decurro, atque cursu. θέσεις meas commentari non desino: sed sunt quædam earum perdifficiles ad iudicandum. De optimatibus sit sanè ita, ut uis: sed nosti illud Διόνυσος ἐν Κορίνθῳ. Titinij filius apud Cæsarem est. Quod autem quasi uereri uideris, ne mihi tua consilia displiceant: me uero nihil delectat aliud, nisi consilium, & literæ tuæ. quare fac, ut ostendis, ne destiteris

ris ad me, quidquid tibi in mētem uenerit, ſcribere. mihi nihil poteſt eſſe gratius. Venio ad alteram nūc epiſtolam. recte non credis de numero militū: ipſo dimidio plus ſcripſit Clodia. falſum etiam de corruptis nauibus. Quod Cōſules laudas, ego quoq; animum laudo, conſilium reprehendo: diſceſſu enim illorum, actio de pace ſublata eſt, quam quidem ego meditabar: itaq; poſtea Demetrij librum de concordia tibi remiſi, et Philotimo dedi. nec uero dubito, quin exitioſum bellū impendeat, cuius initium ducetur à fame. & me tamen doleo nō intereſſe huic bello, in quo tanta uis ſceleris futura eſt, ut, cum parenteis non alere nefarium ſit, noſtri principes antiquiſſimam, & ſanctiſſimam parentem patriam fame necandam putent. atq; hoc nō opinione timeo, ſed interfui ſermonibus. omnis hæc claſſis, Alexādria, Colchis, Tyro, Sidone, Andro, Cypro, Pamphylia, Lycia, Rhodo, Chio, Bizātio, Lesbo, Smyrna, Myleto, Co, ad intercludendos commeatus Italiæ, & ad occupandas frumētarias prouincias comparatur. at quā ueniet iratus, & ijs quidem maxime, qui eam maxime ſaluam uolebant, quaſi relictus ab ijs, quos reliquit. itaque mihi dubitanti, quid me facere par ſit, permagnum pondus affert beneuolentia erga illum: qua dempta, perire melius eſſet in patria, quàm patriam ſeruando euertere. De Septentrione plane ita eſt. metuo, ne uexetur Epeirus. ſed quem tu locum Græciæ non direptum iri putas? prædicat enim palàm, & militibus oſtendit, ſe largitione ipſa ſuperiorem, quàm hunc, fore.

Illud me præclare admones, cum illū uidero, ne nimis indulgenter, & ut cum grauitate potius loquar.

140 plane sic faciendum. Arpinum, cum eum conuenero, cogito, ne forte aut absim, cum ueniet, aut cursem huc illuc uia deterrima. Bibulum, ut scribis, audio uenisse, & redisse prid. Id. Philotimum, ut ais epistola tertia, expectabas. at ille Idibus à me profectus est. eo serius ad tuã illam epistolam, cui ego statim rescripserã, redditæ sunt meæ literæ. De Domitio, ut scribis, ita opinor esse, ut & in Cosano sit, & consilium eius ignoretur. iste omnium turpissimus, et sordidissimus, qui consularia comitia à Prætore ait haberi posse, est idem, qui semper in Rep. fuit. itaque nimirum hoc illud est, quod Cæsar scribit in ea epistola, cuius exemplum ad te misi, se uelle uti CONSILIO meo: age esto hoc cõmune: GRATIA: ineptũ id quidẽ, sed puto hoc simulat ad quasdã senatorũ sententias: DIGNITATE, fortasse sententia consularis: illud extremũ est, OPE omniũ rerũ: id ego suspicari cœpi tum ex tuis literis, aut hoc ipsum esse, aut nõ multo secus: nã permagni eius interest, rem ad interregnum nõ uenire. id assequitur, si per Prætores Consules creantur. nos autẽ in libris habemus, nõ modo Consules à Prætoribus, sed ne Prætores quidem creari ius esse, idq; factum esse nũquam: Consules, eo nõ esse ius, ꝙ maius imperium à minore rogari non sit ius: Prætores autem, cum ita rogentur, ut collegæ Consulum sint, quorum est maius imperium. aberit nõ longe, quin hoc à me decerni uelit, neque sit contentus Galba, Scæuola, Cassio, Antonio. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. sed, quanta tempestas impẽdeat, uides. Qui transierint senatores, scribam ad te, cum certum habebo. De re frumentaria recte intelli-

gis, quæ nullo modo administrari sine uectigalibus po=test: nec sine causa et eos, qui circum illum sunt, omnia postulanteis, & bellum nefariũ times. Trebatium no=strum, etsi, ut scribis, nihil bene sperat, tamen uidere sa nè uelim. quem fac horteris, ut properet: opportune enim ad me ante aduẽtum Cæsaris uenerit. De Lanui no, statim, ut audiui Phameã mortuum, optaui, si mo=do esset futura Resp. ut id aliquis emeret meorum: neq; tamen de te, qui maxime meus, cogitaui: sciebam enim de quoto anno, & quãtum in solo solere quærere, neq;

* solum Romæ, sed etiam delicium digamma uiderẽ. ue=runtamen ego illud, quanquam est bellum, minoris æsti mo, quàm æstimabatur Marcellino Cos. cum ego istos hortulos propter domum, Antij quam tum habebã, iu=cundiores mihi fore putabam, et minore impẽsa, quàm

* si Tusculanũ refecissem. uolui HS Q. egi per præ=dem, illi daret, Antij cum haberet uenale: noluit. sed nunc omnia ista iacere puto propter numorum carita=tem. mihi quidem erit aptissimum, uel nobis potius, si tu emeris: sed eius dementias caue contemnas: ualde est uenustum. quanquam mihi ista omnia iam addi=cta uastitati uidentur. respondi epistolis tribus: sed expecto tuas: nam me adhuc tuæ literæ sustentarunt. Datæ Liberalibus.

CICERO ATTICO S.

NIHIL habebam, quod scriberẽ: neq; enim noui quid=quam audierã, et ad tuas omneis rescripserã pridie. sed cũ me ægritudo nõ solũ somno priuaret, uerũ ne uigila

re quidē sine summo dolore pateretur : tecum ut quasi loquerer, in quo uno acquiesco, hoc nescio quid nullo argumento proposito scribere institui. Amēs mihi fuisse uideor à principio, & me una hæc res torquet, quòd non omnibus in rebus labentem, uel potius ruentem Pōpeium tanquam unus manipularis secutus sim. uidi hominem XIIII. Cal. Febr. plenum formidinis. illo ipso die sensi, quid ageret. nunquam mihi postea placuit, nec unquam aliud in alio peccare destitit. nihil interim ad me scire, nihil nisi fugam cogitare. quid quæris? sicut ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς alienantur immundæ, insulsæ, indecoræ : sic me illius fugæ, negligentiæq; deformitas auertit ab amore : nihil enim dignum faciebat, quare eius fugæ comitem me adiungerem. nunc emergit amor : nunc desiderium ferre non possum : nunc mihi nihil libri, nihil literæ, nihil doctrina prodest. itaque dies & noctes, tanquam auis illa, mare prospecto, euolare cupio. do, do pœnas temeritatis meæ. etsi quæ fuit illa temeritas? quid feci non consideratissime? si enim nihil præter fugam quæreretur, fugissem libentissime : sed genus belli crudelissimi, & maximi, quod non dum uident homines quale futurum sit, perhorrui. quæ minæ municipijs? quæ nominatim uiris bonis? quæ denique omnibus, qui remansissent? quàm crebro illud? Sulla potuit, ego nō potero? mihi autem hæserūt illa. male Tarquinius, qui Porsenam, qui Octauium Manilium contra patriam : impie Coriolanus, qui auxilium petijt à Volscis : recte Themistocles, q̃ mori maluit : nefarius Hippias Pisistrati filius, qui in Marathonia pugna cecidit, arma contra patriam ferens. at Sulla, at Marius,

at Cinna recte, immo iure fortasse. sed quid eorum uictoria crudelius? quid funestius? huius belli genus fugi, & eo magis, quòd crudeliora etiam cogitari, et parari uidebam. me, quem non nulli cõseruatorem istius urbis, quem parentem esse dixerũt, Getarum, & Armeniorum, & Colchorum copias ad eam adducere? me meis ciuibus famem, uastitatem inferre Italiæ? hũc primũ mortalem esse, deinde etiam multis modis posse extingui cogitabam: Vrbem autem, et populum nostrum seruandum ad immortalitatem, quantũ in nobis esset, putabam. & tamen spes quædam me obtentabat, fore, ut aliquid conueniret potius, quàm aut hic tantum sceleris, aut ille tantum flagitij admitteret. alia res nũc tota est, alia mea. sol (ut est in tua quadam epistola) excidisse mihi è mundo uidetur. ut ægroto, dum anima est, spes esse dicitur: sic ego, quoad Pompeius in Italia fuit, sperare non destiti. hæc me fefellerũt, & (ut uerum loquar) ætas iam à diuturnis laboribus deuexa ad otium, domesticarum me rerum delectatione molliuit. nunc siue periculo experiundum erit, experiar certe, ut hinc auolẽ: ante oportuit fortasse: sed ea, quæ scripsisti, me tardarũt, & auctoritas maxime tua: nam cũ ad hũc locum uenissem, euolui uolumen epistolarum tuarum, quod ego sub signo habeo, seruóq; diligentissime. erat igitur in ea, quam X. Cal. Febr. dederas hoc modo. SED uideamus, & Cneus quid agat, et illius rationes quorsum fluant. quòd si iste Italiam relinquet, faciet omnino male, et, ut ego existimo, ἀλογίστως, sed tum demum consilia nostra commutanda erunt. hoc scribis post diem quartum, quàm ab Vrbe

discessimus.deinde VIII. Cal. Febr. TANTVM MODO Cneus noster ne,ut Vrbem ἀλογίστως reliquit,sic Italiam relinquat. eodem die das alteras literas,quibus mihi consulenti planissime respondes : est.n. sic. SED uenio ad consultationem tuam. si Cneus Italia cedit,in Vrbem redeundum puto : qui enim finis peregrinationis? hoc mihi plane hæsit : et nunc ita uideo,infinitum bellum iunctum miserrima fuga, quã tu peregrinationem ὑποκορίζῃ. sequitur χρησμὸς VI. Cal.Febr. EGO, si Pompeius manet in Italia, nec res ad pactionem uenit, longius bellum puto fore : sin Italiam relinquit,ad posterum bellum ἄσπονδον strui existimo. huius igitur belli ego particeps, & socius,et adiutor esse cogor;quod et ἄσπονδον,& cum ciuibus. deinde VI. Id.Febr.cũ iam plura audires de Pompeij consilio,concludis epistolã quandã hoc modo. EGO quidem tibi non sim auctor, si Pompeius Italiam relinquit,te quoq; profugere : summo enim periculo facies, nec Reip.proderis, cui quidé posterius poteris prodesse, si manseris. quem φιλόπατριν, ac πολιτικὸν hominis prudentis,et amici tali admonitu nõ moueret auctoritas? deinceps III. Id.Febr.iterum mihi respondes cõsulenti,sic. QVOD quæris à me, fugam ne fidam, an moram deserendam utiliorem putem : ego uero in præsentia subitum discessum,& præcipitem profectionem cum tibi,tum ipsi Cneo inutilem, & periculosam puto : & satius esse existimo,uos dispertitos,& in speculis esse : sed mediusfidius turpe nobis puto esse de fuga cogitare. hoc turpe Cneus noster biennio ante cogitauit:ita Sullaturit animus eius,et proscripturit ian=

diu.inde,ut opinor, cum tu ad me quædam γενικώτερον ſcripſiſſes,et ego mihi à te quædã ſignificari putaſſem, ut Italia cederem : deteſtaris hoc diligenter X I. Cal. Mart. EGO uero nulla epiſtola ſignificaui, ſi Cneus Italia cederet,ut tu unà cederes : aut ſi ſignificaui, nõ dico fui inconſtans,ſed demens. in eadem epiſtola alio loco. NIHIL relinquitur , niſi fuga : cui te ſociũ neutiquam puto eſſe oportere,nec unquã putaui. Totã autem ha c deliberationem euoluis accuratius in literis VIII.Cal.Mart.datis. SI M. Lepidus,& L. Volcatius remanent,manendum puto,ita,ut, ſi ſaluus ſit Põpeius,& cõſtiterit alicubi,hãc νεκυΐαν relinquas,& te in certamine uinci cum illo facilius patiaris,q̃ cũ hoc in ea,quæ perſpicitur, futura colluuie regnare. multa diſputas huic ſententiæ conuenientia. inde ad extremũ. QVID ſi,inquis, LEPIDVS, & Volcatius diſcedunt? plane ἀπορῶ . quod euenerit igitur, & quod egeris,id στερκτέον putabo.ſi tum dubitares,nunc certe non dubitas iſtis manentibus . deinde in ipſa fuga V. Cal.Mart. INTEREA nõ dubito, quin in Formiano mãſurus ſis . cõmodiſſime.n.τὸ μέλλον ibi καραδοκήσεις. ad Cal.Mart.cũ ille quintũ iam diẽ Brũduſij eſſet. TVM poterimus deliberare , non.ſ.integra re,ſed certe minus infracta , q̃ ſi unà proieceris te. deinde IIII. Non.Mart. ὑπὸ τὴν λῆψιν cũ breuiter ſcriberes,tamen ponis hoc. CRAS ſcribam plura , & ad omnia : hoc tamen dicam, non pœnitere me conſilij de tua manſione:& quanquam magna ſolicitudine,tamẽ quia minus mali puto eſſe,q̃ in illa profectione,maneo in ſentẽtia,et gaudeo te mãſiſſe. Cũ uero iam an=

gerer, & timerem, ne quid à me dedecoris esset admis=
sum, III. Non. Mart. TAMEN te non esse unà
cum Pompeio, non fero moleste. postea si opus fuerit, nõ
erit difficile: & illi, quoquo tempore fiet, erit ἀσμένι=
στον. sed hoc ita dico, si hic qua ratione initium fecit,
eadem cætera aget, sincere, temperate, prudenter, ualde
136 uidero, & consideratius utilitati nostræ consuluero.
VII. Id. Mart. scribis, Peduceo quoq; nostro probari,
quòd quierim: cuius auctoritas multum apud me ua=
let. his ego tuis scriptis me consolor, ut nihil à me ad=
huc delictum putem. tu modo auctoritatem tuam de=
* fendito, aduersus me nihil opus esse, conscius ego alijs.
ego, si nihil peccaui, reliqua tuebor. ad ea tute hortare,
et me omnino tua cogitatione adiuua. hic nihil dum de
reditu Cæsaris audiebatur. ego his literis hoc tamẽ pro
feci: perlegi omnes tuas, & in eo acquieui. Lentulũ
nostrum scis Puteolis esse: quod cum è uiatore quodam
esset auditum, qui se diceret, eum in Appia, cũ is pau=
lum lecticam aperuisset, cognosse, etsi uix uerisimile,
misi tamen Puteolos pueros, qui peruestigarent, & ad
eum literas. inuentus est uix, in hortis suis se occultãs,
literasq; mihi remisit, mirifice gratias agens Cæsari: de
suo autem consilio C. Cæcio mandata ad me dedisse.
eum ego hodie expectabam, id est XIIII. Cal. Apr.
uenit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo me=
hercule, ut mihi uisus est, temperatus, & prudens:
existimatus quidem est semper auctor otij. quàm ille
hæc non probare mihi quidem uisus est? quàm illam
νεκυίαν (ut tu appellas) timere? huic ego in mul=
to sermone epistolam ad me Cæsaris ostendi, eam,

cuius exemplum ad te antea misi: rogauiq;, ut interpretaretur, quid esset, quod ille scriberet, consilio meo se uti uelle, gratia, dignitate, ope rerum omnium. respondit, se non dubitare, quin & opem & gratiam meam ille ad pacificationem quæreret. utinam aliquod in hac miseria Reip. πολιτικὸν opus efficere, et nauare mihi liceat. Matius quidem et illum in ea sententia esse confirmabat, & se auctorem fore pollicebatur. Pridie autem apud me Crassipes fuerat, qui se prid. Non. Martij Brundusio profectum, atq; ibi Pompeium reliquisse dicebat. quod etiam, qui VIII. Id. illinc profecti erant, nũtiabant: illa uero omnes, in quibus etiam Crassipes, qui prudentia potuit attendere sermones, minaceis inimicos optimatium, municipiorum hosteis, meras proscriptio= 144
nes, meros Sullas: quæ Luceiũ loqui, quæ totam Græciam, quæ uero Theophanem. & tamen omnis spes salutis in illis est: & ego excubo animo, nec partem ullã capio quietis: et, ut has pestes effugiam, cum dissimillimis nostri esse cupio: quid enim tu illuc Scipionẽ, quid Faustum, quid Libonem prætermissurum sceleris putas? quorum creditores conuenire dicuntur. quid eos autem, cum uicerint, in ciues effecturos? quam uero putas μακροψυχίαν Cnei nostri esse? nuntiant Aegyptum, & Arabiam εὐδαίμονα cogitare, Hispaniam abiecisse. monstra narrant: quæ falsa esse possunt: sed certe & hæc perdita sunt, & illa non salutaria.

Tuas literas iam desidero. post fugam nostram, nun=
* quam iam nostrum earum interuallum fuit. Misi ad te exemplum literarum mearum ad Cæsarem, quibus me aliquid profecturum puto. Vale.

Cicero Imp. S. D. Cæſari Imp.

VT legi tuas literas, quas a Furnio noſtro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad Vrbem eſſem, te uelle uti conſilio, & dignitate mea; minus ſum admiratus: de gratia, de ope quid ſignificares, mecum ipſe quærebam: ſpe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te pro tua admirabili, ac ſingulari ſapientia de otio, de pace, de concordia ciuium agi uelle arbitrarer: & ad eam rationem exiſtimabam ſatis aptam eſſe et naturã, & perſonam meam. quod ſi ita eſt, & ſi qua de Pompeio noſtro tuendo, & tibi, ac Reip. reconciliando cura te attingit: magis idoneum, quàm ego ſum, ad eã cauſam profecto reperies neminem: qui & illi ſemper, & ſenatui, cum primum potui, pacis auctor fui; nec ſumptis armis belli ullam partẽ attigi; iudicauiq; te eo bello uiolari, contra cuius honorem populi R. beneficio conceſſum inimici, atq; inuidi niterentur. ſed, ut eo tempore non modo ipſe auctor dignitatis tuæ fui, uerum etiam cæteris auctor ad te adiuuandum: ſic me nunc Pompeij dignitas uehemẽter mouet: aliquot enim ſunt anni, cum uos duos delegi, quos præcipue colerem, & quibus eſſem, ſicut ſum, amiciſſimus. quam ob rem à te peto, uel potius precibus omnibus oro, & obteſtor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoq; cogitatiõi, ut tuo beneficio bonus uir, gratus, pius deniq; eſſe in maximi beneficij memoria poſſim. quæ ſi tantum ad me ipſum pertinerent, ſperarem me à te tamen impetraturum: ſed, ut arbitror, & ad tuam ſi-

dem, et ad Remp. pertinet, me & pacis utriusq; uestrũ, & ad ciuium concordiam, per te, quam accommodatissimum, conseruari. Ego, cum antea tibi de Lentulo gratias egissem, cum ei saluti, qui mihi fuerat, fuisses: tamen eius literis lectis, quas ad me gratissimo animo de tua liberalitate, beneficioq; misit, eandem me salutem à te accepisse putaui, quam ille. in quem si me intelligis esse gratum, cura obsecro, ut etiam in Pompeium esse possim. Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGEBAM tuas literas XIII. Cal. cũ mihi epistola affertur à Lepta, circumuallatum esse Pompeium, ratibus etiam exitus portus teneri. nõ mediusfidius prae lacrymis possum reliqua nec cogitare, nec scribere. misi ad te exemplum. miseros nos, cur non omnes fatum illius unà executi sumus? ecce eadem à Matio, & Trebatio: quibus Minturnis obuij Caesaris tabellarij. torqueor infelix, ut iam illum Mutianum exitum exoptẽ. at quàm honesta, at quàm expedita tua consilia? quàm euigilata tuis cogitationibus? quà itineris, quà nauigationis, quà congressus, sermonisq; cum Caesare. omnia tum honesta, tum cauta. in Epeirum uero inuitatio quàm suauis, quàm liberalis, quàm fraterna? De Dionysio sum admiratus: qui apud me honoratior fuit, quàm apud Scipionem Panaetius: à quo impurissime haec, haec nostra fortuna despecta est. odi hominem, et odero: utinam ulcisci possem: sed illum ulciscentur mores sui. Tu quaeso nunc uel ma-

xime, quid agendum nobis sit, cogita. populi R. exercitus Cn. Pompeiũ circunsidet: fossa et uallo septũ tenet: fuga prohibet. nos uiuimus, et stat urbs ista? Prætores ius dicunt? Aediles ludos parãt? uiri boni usuras perscribũt? ego ipse sedeo? coner illuc ire, ut insanus? implorare fidem municipiorum? bonĩ non sequentur, leues irridebunt; rerum nouarum cupidi, uictores præsertim, & armati, uim, et manus afferent. quid censes igitur? & quidnam est tui consilij adfinis huius miserrimæ uitæ? nunc doleo, nunc torqueor, cum quibusdam aut sapiens uideor, quòd unà non ierim; aut felix fuisse: mihi contra: nunquam enim illius uictoriæ socius esse uolui, calamitatis mallem fuisse. quid ego nunc tuas literas, quid tuam prudentiam, aut beneuolentiam ĩplorem? actum est. nulla re iam possum iuuari, qui ne quid optem quidem iã habeo, nisi ut aliqua inimici misericordia liberetur. οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος (ut opinor) ille de ratibus: quid enim est, quod Dolabella ijs literis, quas III. Id. Mart. à Brundusio dedit, hanc εὐημερίαν quasi Cæsaris scriberet, Pompeium in fuga esse? eumq; primo uento nauigaturum? quod ualde discrepat ab ijs epistolis, quarum exempla antea ad te misi. hic quidem mera scelera loquuntur: sed non erat nec recentior auctor, nec huius rei quidem melior Dolabella. Vale.

CICERO ATTICO S.

TVAS XI. Cal. accepi literas, quibus omnia consilia differs in id tempus, cum scierimus, quid actum sit. &

certe ita eſt: nec interim poteſt quidquam ſtatui, ne cogitari quidem. quãquam hæ mihi literæ Dolabellæ iubent ad priſtinas cogitationes reuerti: fuit enim pridie Quinquatrus egregia tempeſtas, qua ego illum uſum puto. συναγωγὴ conſiliorum tuorum non eſt à me collecta ad querelam, ſed magis ad conſolationem meam: nec enim me tã hæc mala angebãt, quàm ſuſpicio culpæ, ac temeritatis meæ. eam nullam puto eſſe, quoniam cum conſilijs tuis mea et facta, & conſilia conſentiunt.

Quod mea prædicatione factum eſſe ſcribis magis, quàm illius merito, ut tãtum ei debere uiderer: eſt ita. ego illa extuli ſemper, & eo quidem magis, ne quid ille ſuperiorum meminiſſe me putaret. quæ ſi maxime meminiſſem, tamen illius temporis ſimilitudinem iam ſequi deberem. nihil me adiuuit, cum poſſet: & poſtea fuit amicus, & tam ualde, & quam ob cauſam, plane ſcio. ergo ego quoq; illi. quin etiam illud par in utroq; noſtrum, quòd ab eiſdem illecti ſumus. ſed utinam tantum ego ei prodeſſe potuiſſem, quantum ille mihi potuit. mihi tamen, quod fecit, eſt gratiſſimum. nec ego, eum nũc iuuare qua re poſſim, ſcio: nec, ſi poſſem, cum tam peſtiferum bellum pararet, adiuuãdum putarem. tantum offendere animũ eius hic manẽs nolo. nec mehercule iſta uidere, quæ tu potes iam animo prouidere, nec intereſſe iſtis malis poſſem: ſed eo tardior ad diſcedendum fui, quòd difficile eſt de diſceſſu uoluntario ſine ulla ſpe reditus cogitare: nam ego hunc ita paratum uideo peditatu, equitatu, claſſibus, auxilijs Gallorum, quos Matius ἐσάλπιζεν (ut puto) ſed certe dicebat, peditum, equitum ſe polliceri ſumptu ſuo annos decem.

sed sit hoc λάπισμα. magnas habet certe copias, et habebit non ille uectigal, sed ciuium bona. adde confidentiam hominis, adde imbecillitatem bonorum uirorum, qui quidem, quòd illum sibi merito iratum putant, oderunt. ut tu scribis ludum. ac uellem, scribis, quisnam hæc significasset. sed et iste, quia plus ostenderat, quàm fecit, & uulgo illum, qui amarunt, non amant. municipia uero, & rustici Romani illum metuunt, hunc adhuc diligunt. quare ita paratus est, ut, etiam si uincere non possit, quo modo tamen ipse uinci possit, nõ uideã. ego autem non tam γοητείαν huius timeo, quàm πειθανάγκην: αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Πλάτων, οἶσθ᾽ ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις. illa ἄλιμενα uideo tibi nõ probari: quæ ne mihi quidem placebant: sed habebã in illis & occultationem, et ὑπηρεσίαν fidelem. quæ si mihi Brundusij suppetant, mallem: sed ibi occultatio nulla est. uerum (ut scribis) cum scimus. uiris bonis me non nimis excuso: quas eos enim cœnas & facere, & obire scripsit ad me Sextus? quàm lautas, quàm tempestiuas? sed sint quamuis boni: non sunt meliores, quàm nos: moueret me, si essent fortiores. De Lanuino Phamea erraui: Troianum somniaueram. id ego uolui Q. sed pluris est. istuc tamẽ cuperem emeres, si ullam spem fruendi uiderem. Nos quæ monstra quotidie intelligamus, ex illo libello, qui in epistolam coniectus est. Lentulus noster Puteolis est, ἀδημονῶν, ut Cæcius narrat. quid agat? διατροπὴν Corfiniensem reformidat: Pompeio nunc putat satisfactum: beneficiò Cæsaris mouetur: sed tamen mouetur magis prospecta re, nec hæc posse ferre. omnia misera: sed hoc nihil miserius.

Pompeius Cn. Magium de pace misit, & tamen oppugnatur: quod ego non credebam: sed habeo à Balbo literas, quarum ad te exemplum misi. lege, quæso, et illud infimum caput ipsius Balbi optimi, cui Cneus noster locum, ubi hortos ædificaret, dedit: quem cui nostrũ non sæpe prætulit? itaq; miser torquetur. sed, ne bis eadem legas, ad ipsam te epistolam reijcio. spem autem pacis habeo nullam. Dolabella suis literis Idib. Martij datis merum bellum loquitur. maneamus ergo in illa eadem sententia misera, et desperata, quando hoc miserius esse nihil potest.

Balbus Ciceroni Imp. S.

CAESAR nobis literas perbreues misit, quarum exẽplum subscripsi. breuitate epistolæ scire poteris eum ualde esse distentum, qui tanta de re tam breuiter scripserit. si quid præterea noui fuerit, statim tibi scribam. Cæsar Oppio, Cornelio S. Ad VII. Id. Mart. Brundusium ueni: ad murum castra posui. Pompeius est Brundusij: misit ad me Cn. Magium de pace. quæ uisa sunt, respondi. hoc uos statim scire uolui. cum in spẽ uenero, de compositione aliquid me conficere, statim uos certiores faciam. Valete. Quo modo me nunc putas mi Cicero torqueri, postquam rursus in spem pacis ueni, ne qua res compositionẽ eorum impediat? nanque, quod absens facere possum, opto. quòd si unà essem, aliquid fortasse proficere possem. nunc expectatione crucior. Vale.

CICERO ATTICO S.

MISERAM ad te VIII. Cal. exemplũ epiſtolæ Balbi ad me, & Cæſaris ad eũ. ecce tibi eodem die Capua literas accepi ab Q. Pedio, Cæſarem ad ſe prid. Id. Mart. miſiſſe literas hoc exemplo. Pompeius ſe oppido tenet. nos ad portas caſtra habemus: conamur opus magnum, & multorum dierum propter altitudinem maris: ſed tamen nihil eſt, quod potius faciamus. ab utroq; portus cornu moles iacimus, ut aut illum quãprimum traiicere quod habet Brunduſij copiarum cogamus, aut exitus prohibeamus. ubi eſt illa pax, de qua Balbus ſcripſerat torqueri ſe? ecquid acerbius? ecquid crudelius? atq; eum loqui quidam αὐθεντικῶς narrant, Cn. Carbonis, M. Bruti ſe pœnas perſequi, omniumq́; eorum, in quos Sulla crudelis hoc ſocio fuiſſet: nihil Curionem ſe duce facere, quod non hic Sulla duce feciſſet: ad ambitionem, quibus exilij pœna ſupe-
* rioribus legibus non fuiſſet, ab illo patriæ proditores de exilio reductos eſſe: queri de Milone per uim expulſo: neminem tamen ſe uiolaturum, niſi qui arma hæc contra. Bebius quidam à Curione III. Id. profectus, homo
* non infans, ſed quis ulli non dicat? plane neſcio, quid agam. illinc quidem Cneum profectum puto. quidquid eſt, biduo ſciemus. A te nihil, ne ante prorſus quidem quid literarum: nec mirũ: quid enim eſt, quod ſcribamus? ego tamen nullum diẽ prætermitto. Scripta epiſtola, literæ mihi ante lucẽ à Lepta Capua redditæ ſunt Idib. Mart. Põpeiũ à Brunduſio conſcendiſſe, at Cæſarem ad VII. Cal. Apr. Capuæ fore. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM dediſſem ad te literas, ut ſcires Cæſarem Capuæ
VII. Cal. fore, allatæ mihi ſunt literæ, eum in Albano
apud Curionem V. Cal. fore. eum cum uidero, Arpi=
num pergam. ſi mihi ueniam, quam peto, dederit, utar 135
conditione: ſin minus, impetrabo aliquid à me ipſo. il=
le, ut ad me ſcripſit, legiones ſingulas poſuit Brundusij,
Tarenti, Siponti. claudere mihi uidetur maritimos exi=
tus, & tamen ipſe Græciam ſpectare potius, quàm Hi=
ſpanias. ſed hæc longius abſunt. me nunc & congreſ
ſus huius ſtimulat (is uero adeſt) & primas eius actio=
nes horreo: uolet enim, credo, S. C. facere: uolet Au 143
gurum decretum: rapiemur, aut abſentes uexabimur,
uel ut Conſules roget Prætor, uel Dictatorem dicat, quo
rum neutrum ius eſt. at ſi Sulla potuit efficere, ab in=
terrege ut Dictator diceretur, & magiſter equitum:
cur hic non poſſit? nihil expedio, niſi ut aut ab hoc tan
quam Q. Mutius, aut ab illo tanquam L. Scipio. cum
tu hæc leges, ego illum fortaſſe conuenero. τέτλα κύν=
τερον, ne illud quidem noſtrum proprium: erat enim
ſpes propinqui reditus, erat hominum querela: nunc ex=
ire cupimus; qua ſpe reditus, mihi quidem nunquam in
mentem uenit. non modo autem nulla querela eſt mu
nicipalium hominum, ac ruſticorum, ſed contra metu=
unt ut crudelem, iratum. nec tamen mihi quicquam
eſt miſerius, quàm remanſiſſe; nec optatius, quàm euo
lare, non tam ad belli, quàm ad fugæ ſocietatem. ſed
tu omnia cõſilia differebas in id tempus, cum ſciremus,

quæ Brundusij acta essent. scimus nempe: hæremus nihilo minus: uix enim spero mihi hunc ueniam daturum: & si multa affero iusta ad impetrandum. sed tibi omnem illius, meumq; sermonem omnibus uerbis expressum statim mittam. tu nunc omni amore enitere, ut nos cura tua, & prudentia iuues. ita subito accurrit, ut ne Trebatium quidem, ut constitueram, possim uidere. omnia nobis imparatis agenda, sed tamen ἄλλα μὲν αὐτὸς, ut ait ille, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. quidquid egero, continuo scies. Mandata Cæsaris ad Consules, & ad Pompeium, quæ rogas, nulla habeo: quæ descripta attulit, illa è uia misi ad te: è quibus mandata puto intelligi posse. Philippus Neapoli est, Lentulus Puteolis. de Domitio, ut facis, sciscitare, ubi sit, quid cogitet. Quod scribis asperius me, quàm mei patiantur mores, de Dionysio scripsisse: uide, quàm sim antiquorum hominum: te mediusfidius hanc rem grauius putaui laturum esse, quàm me: nam præterquam quòd te moueri arbitror oportere iniuria, quæ mihi à quoquam facta sit, præterea te ipsum quonam modo hic uiolauit, cum in me tam improbus fuit? sed tu id quanti æstimes, tuum iudicium est: nec tamen in hoc tibi quidquam oneris impono: ego autem illum male sanum semper putaui, nunc etiam impurum, & sceleratum puto, nec tamen mihi inimiciorem, quàm sibi. Philargyro bene: causam certe habuisti & ueram, & bonam: relictum esse me potius, quàm reliquisse. Cũ dedissem iam literas ad VIII. Cal. quos cum Matio pueros, & Trebatio miseram, epistolam mihi attulerũt hoc exemplo. Matius, & Trebatius Ciceroni Impera

tori S. Cum Capua exissemus, in itinere audiuimus Pompeium Brundusio ad XVI. Cal. Apr. cum omnibus copijs, quas habuerat, profectum esse: Cæsarem postero die in oppidum introisse, cõcionatum esse, inde Romam contendisse: uelle ante Cal. esse ad Vrbem, & paucos dies ibi commorari, deinde in Hispanias proficisci. nobis non alienum uisum est, quoniam de aduentu Cæsaris pro certo habebamus, pueros tuos ad te remittere, ut id tu quamprimum scires. Mandata tua nobis curæ sunt, eaque, ut tempus postularit, agemus. Trebatius Scæuola facit, ut antecedat. Epistola conscripta nuntiatum est nobis, Cæsarem ad VIII. Cal. Capuæ, ad VII. Sinuessæ. hoc pro certo putamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM, quid scriberem ad te, nihil haberem, tamen, ne quem diem intermitterem, has dedi literas. Ad VII. Cal. Cæsarem Sinuessæ mansurum nuntiabant. ab eo mihi literæ redditæ sunt ad VII. Cal. quibus iam opes meas, non, ut in superioribus literis, opem expectat. cũ eius clementiam Corfiniensem illam per literas collaudauissem, rescripsit hoc exemplo. Cæsar Imp. Ciceroni Imp. S. Recte augurarís de me (bene enim tibi cognitus sum) nihil à me abesse longius crudelitate. atque ego cũ ex ipsa re magnã capio uoluptatem: tum meum factũ probari abs te, triumpho, & gaudeo. neque illud me mouet, ꝙ ij, qui à me dimissi sunt, discessisse dicuntur, ut mihi rursus bellum inferrent: nihil enim malo, quàm & me mei similem esse, & illos sui. Tu uelim

mihi ad Vrbem præsto sis, ut tuis consilijs, atque opibus, ut consueui, in omnibus rebus utar. Dolabella tuo nihil scito mihi esse iucundius. hanc adeo habebo gratiam illi: neque enim aliter facere poterit: tanta eius humanitas, is sensus, ea in me est beneuolentia. Vale.

CICERO ATTICO S.

TREBATIVM VI. Cal. quo die has literas dedi, expectabam. ex eius nuntio, Matijq; literis meditabor, quo modo cum illo loquar. ò tempus miserum. nec dubito, quin à me contendat, ad Vrbem ueniam: senatum enim Cal. uelle se frequentem adesse, etiam Formijs pro
155 scribi iussit. ergo ei negandum est? sed quid præripi? statim ad te perscribam omnia. ex illius sermone statuam, Arpinum ne mihi eundum sit, an quò aliò. Volo Ciceroni meo togam puram dare, istic puto. tu quæso cogita, quid deinde: nam me hebetem molestiæ reddiderunt. A' Curio, uelim scire, ecquid ad te scriptum sit de Tirone: ad me enim ipse Tiro ita scripsit, ut uerear, quid agat. qui autem ueniunt inde, id mo-
Bos. lib: 1 id modo do nuntiant. sanè in magnis curis etiam hæc me solicitant: in hac enim fortuna perutilis eius & opera, & fidelitas esset.

CICERO ATTICO S.

VTRVNQVE ex tuo consilio: nam & oratio fuit ea nostra, ut bene potius ille de nobis existimaret, quàm gratias ageret: & in eo mansimus, ne ad Vrbem. illa

fefellerunt, facilem quòd putaramus: nihil uidi minus. damnari se nostro iudicio: tardiores fore reliquos, si in his non ueniremus, dicere. ego, dissimilem illorum esse causam. cum multa: ueni igitur, & age de pace. meo ne, inquam, arbitratu? an tibi, inquit, ego præscribam? sic, inquam, agam, senatui non placere in Hispanias iri, nec exercitus in Græciam transportari: multaque inquam de Cneo deplorabo. tum ille, ego uero ista dici nolo. ita putabam, inquam. sed ego eo nolo adesse, quòd aut sic mihi dicendum est, multaque, quæ nullo modo possem silere, si adessem: aut non ueniendum. summa fuit, ut ille quasi exitum quærens, ut deliberarem. non fuit negandum. ita discessimus. credo igitur hūc me non amare. at ego me amaui, quod mihi iam pridem usu non uenit. reliqua ò Dij, qui comitatus, quæ, ut tu soles, dicere, νεκυΐα? in qua erat Eros Celeri. ò rem perditam, ò copias desperatas. quid? Seruij filius. 154
quot in his castris fuerunt, quibus Pompeius circunsideretur? sex legiones. multum uigilat, audet. nullum uideo finem mali. nunc certe promenda tibi sunt consilia. hoc fuerat extremum. illa tamen κατακλὶς illius est odiosa, quam pene præterij: si sibi consilijs nostris uti non liceret, usurum quorum posset, ad omniaque esse descensurum. uidisti igitur uirum, ut scripseras? ingemuisti? certe. cedo reliqua. quid? continuo ipse in Puteolanum, ego Arpinum. inde expecto quidem ἀλλὰ τέλσαν illam tuam. tu (malum) inquies, actum ne agas. etiam illum ipsum, quem sequimur, multa fefellerunt. sed ego tuas literas expecto: nihil est enim iam, ut antea, VIDEAMVS HOC QVORSVM 155

EVADAT. extremum fuit de congressu nostro. quo quidem non dubito quin istum offenderim. eo maturius agendum est. amabo te epistolam, & πολιτικήν. ualde tuas literas nunc expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, Arpini potissimum togam puram dedi: idq; municipibus nostris fuit gratum. & si omneis, & illos, & quà iter feci, mœstos, afflictosq; uidi: tam tristis, & tam atrox est ἀναθεώρησις huius ingentis mali. delectus habetur. in hyberna deducuntur. ea, quæ, etiam cum à bonis uiris, cum iusto in bello, cum modeste fiunt, tamen ipsa per se molesta sunt; quàm censes acerba nunc esse, cum à perditis, in ciuili nefario bello, petulátissime fiant? caue autem putes quéquam hominem in Italia turpem esse, qui hinc absit. uidi ipse Formijs uniuersos: neque mehercule unquam homines putaui: & noram omneis, sed nunquam uno loco uideram. pergamus igitur quò placet, & nostra omnia relinquamus: proficiscamur ad eum, cui gratior noster aduentus erit, quàm si unà fuissemus: tum enim eramus in maxima spe; nunc, ego quidem, in nulla. nec præter me quisquam Italia cessit, nisi qui hunc inimicum sibi putaret. nec mehercule hoc facio Reip. causa, quam funditus deletam puto, sed ne quis me putet ingratum in eum, qui me leuauit ijs incommodis, quibus idem affecerat: & simul quòd ea, quæ fiunt, aut quæ certe futura sunt, uidere non potero. etiam equidem S. C. facta quædam iam puto, utinam in Vol-

catij ſententiam. ſed quid refert? eſt enim una ſenten tia omnium. ſed erit immitiſſimus Seruius, qui filium miſit ad affligendum Cn. Pompeium, aut certe capien= dum, cum Pontio Titiniano. & ſi hic quidem timoris 137
cauſa, ille uero? ſed ſtomachari deſinamus, et aliquan= do ſententiam terminemus, ut nihil noui, niſi id, quod minimum uellem, ſpiritum reliquum eſſe. Nos, quo= niam ſuperum mare obſidetur, infero nauigabimus: et, 136
ſi Puteolis erit difficile, Crotonem petemus, aut Thuri= os, & boni ciues amantes patriæ mare infeſtum habe= bimus. aliam rationem huius belli gerendi nullam ui= deo. in Aegyptum nos abdimus. exercitu pares eſſe non poſſumus. pacis fides nulla eſt. ſed hæc ſatis deplo rata ſunt. Tu uelim literas Cephalioni des de omni bus rebus actis, denique etiam de ſermonibus hominũ; niſi plane obmutuerunt. ego tuis conſilijs uſus ſum, ma xime quòd & grauitatem in congreſſu noſtro tenui, quam debui, &, ad Vrbem ut non accederem, perſeuera ui. quod ſupereſt, ſcribe quæſo quamaccuratiſſime (iam enim extrema ſunt) quid placeat, quid cenſeas: etſi iam nulla dubitatio eſt: tamen, ſi quid, uel potius quidquid ueniet in mentem, ſcribas uelim. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER X.

CICERO ATTICO S.

t Ertio Non. cum in Lateriũ fratris uenissem, accepi literas, & paulum respiraui, quod post has ruinas mihi nõ acciderat: per enim magni æstimo, tibi firmitudinem animi nostri, et factum nostrum probari: Sexto enim nostro quòd scribis probari, ita lætor, ut me quasi patris eius, cui semper uni tribui plurimum, iudicio cõprobari putem: qui mihi, quod sæpe soleo recordari, dixit olim Nonis illis, illis Decẽbribus, cum ego, Sexte, quidnam ergo? Μὴ μὰν, inquit ille, ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολόιμην, Αλλὰ μέγα ῥέξας, τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. eius igitur mihi uiuit auctoritas, & simillimus eius filius eodem est apud me põdere, quo fuit ille: quem saluere uelim iubeas plurimũ. tu tuum consiliũ & si nõ in longũ tempus differs (iam enim illum emptũ pacificatorẽ perorasse puto, iam actũ aliquid esse in cõsessu senatorũ) tamẽ suspẽsum me detines, sed eo minus, ꝙ non dubito, quid nobis agendũ putes: quid enim Flauio legionem, & Siciliam dari scribis, & id iam fieri? quæ tu scelera partim parari, & iam cogitari, partim ex tempore futura censes? ego uero Solonis popularis tui, &, ut puto, etiam mei, legem negligam, qui capite sanxit, si qui in seditione non alterutrius partis fuisset (nisi tu aliter censes) & hinc

abero, & filij: sed alterum mihi est certius: nec præripiam tamen, expectabo tuum consilium, & eas literas, nisi alias iam dedisti, quas, scripsi, ut Cephaloni dares.

Quod scribis, nō quo alicunde audieris, sed te ipsum putare, me attractū iri, si de pace agatur: mihi omnino nō uenit in mentem, quæ possit actio esse de pace, cū illi certissimum sit, si possit, expoliare exercitu, & prouincia Pompeium: nisi forte iste summarius ei potest persuadere, ut, dum oratores eant, & redeant, quiescat. nihil uideo, quod sperē, aut quod iam putem fieri posse. sed tamen hominis hoc ipsum probi est, & magnum τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, ueniendum ne sit in consilium tyranni, si is aliqua de re bona deliberaturus sit. quare, si quid eiusmodi euenerit, ut accersamur: quod equidem non curo: quid enim essem de pace dicturus, dixi; ipse ualde repudiauit: sed tamen si quid acciderit, quid censeas mihi faciendum, utique scribito: nihil enim mihi adhuc accidit, quod maioris consilij esset. Trebatij, boni uiri, & ciuis, uerbis te gaudeo delectatū: tuaque ista crebra ἐκφώνησις ὑπέρευ me sola adhuc delectauit. Literas tuas uehementer expecto, quas quidem credo iam datas esse. Tu cū Sexto seruasti grauitatem eandem, quam mihi præcipis. Celer tuus disertus magis est, quàm sapiens. De iuuenibus, quæ ex Tullia audisti, uera sunt. M. Antonij istud, quod scribis, nō mihi uidetur tam re esse triste, quàm uerbo. hæc est ἄλη, in qua nunc sumus, mortis instar: aut enim mihi libere inter malos πολιτευτέον fuit, aut uel periculose cum bonis: aut nos temeritatem bonorū sequamur, aut audaciam improborum insectemur. utrunque pe=

riculoſum eſt . at hoc,quod agimus,& turpe , nec tamen tutum. iſtum,qui filium Brũduſium de pace miſit (de pace idem ſentio,quod tu ; ſimulationem eſſe apertam ; parari autem bellum acerrime) me legatum iri non arbitror,cuius adhuc,ut optaui,mentio facta nulla ſit . eo minus habeo neceſſe ſcribere,aut etiam cogitare,quid ſim facturus, ſi acciderit,ut legarer. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO cũ accepiſſem tuas literas Non. Apr.quas Cephalio attulerat,eſſemq; Minturnis poſtridie manſurus,& inde protinus : ſuſtinui me in Arcano fratris, ut, dum aliquid certius afferretur,occultiore in loco eſſemus,agerenturq; nihilo minus quæ ſine nobis agi poſſunt . * MMTEYCA iam adeſt , & animus ardet : nec eſt quidquam,quò,& quà . ſed hæc noſtra erit cura , & peritorum . tu tamen,quoad poteris, ut adhuc feciſti , nos conſilijs iuuabis . res ſunt inexplicabiles . fortunæ ſunt committenda omnia . ſine ſpe conamur ullá. melius ſi quid acciderit,mirabimur. Dionyſium nolim ad me profectum : de quo ad me Tullia mea ſcripſit : ſed & tempus alienum eſt,& homini nõ amico noſtra incommoda,tanta præſertim , ſpectaculo eſſe nollem : cui te meo nomine inimicum eſſe nolo. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM,quid ſcriberẽ, plane nihil haberem ; hæc autẽ reliqua eſſent,quæ ſcire cuperem, profectus ne eſſet,quo in

statu Vrbem reliquisset, in ipsa Italia quē cuique regioni, aut negotio præfecisset, & qui essent ad Pompeium, & ad Cōsules ex S.C. de pace legati: ut igitur hæc scirem, dedita opera has ad te literas misi. feceris igitur commode, mihiq; gratum, si me de his rebus, & si quid erit aliud, quod scire opus sit, feceris certiorem. ego in Arcano operior, dum ista cognosco. Ad VII. Id. alteram tibi eodem die hanc epistolam dictaui, & pridie dederam mea manu longiorem. Visum te aiunt in Regia: nec reprehēdo, quippe cum ipse istam reprehensionem non fugerim. sed expecto tuas literas: neque iam sanè uideo, quid expectem: sed tamen, etiam si nihil erit, id ipsum ad me uelim scribas. Cæsar mihi ignoscit per literas, quòd non uenerim, seseq; in optimā partem id accipere dicit. facile patior, quod scribit, secum Tullium, & Seruium questos esse, quia non idem sibi, quod mihi, remisisset. homines ridiculos, qui cum filios misissent ad Cn. Pompeium circunsidendum, ipsi in senatum uenire dubitarent. sed tamen exemplum misi ad te Cæsaris literarum. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTAS à te accepi epistolas eodem die, omnes diligenter scriptas. ea uero, quæ uoluminis instar erat, sæpe legenda, sicuti facio: in qua nō frustra laborem suscepisti: mihi quidem pergratum fecisti. quare, ut id, quoad licebit, idest quoad scies ubi sumus, quamsæpissime facias, te uehementer rogo. at deplorandi quidem, quod quotidie facimus, sit iam nobis aut finis omnino, si potest, aut moderatio quædam, quod profecto

potest: non enim, quam dignitatem, quos honores, quem uitæ statum amiserim, cogito, sed quid consecutus sim, quid præstiterim, qua in laude uixerim, his denique in malis quid intersit inter me, & istos, quos propter omnia amisimus. hi sunt, qui, nisi me ciuitate expulissent, obtinere se non posse putarunt licentiam cupiditatum suarum: quorum societas, & sceleratæ consensionis fides quò eruperit, uides. alter ardet furore, & scelere, nec remittit aliquid, sed in dies ingrauescit: modo Italia expulit: nunc alia ex parte persequi, ex alia prouincia spoliare conatur: nec iam recusat, sed quodam modo postulat, ut, quemadmodum est, sic etiam appelletur tyrannus. alter, is, qui nos sibi quondam ad pedes stratos ne subleuabat quidem, qui se nihil contra huius uoluntatem aiebat facere posse, elapsus è soceri manibus, ac ferro, bellum terra, & mari comparat, non iniustum ille quidem, sed tum pium, tum etiam necessarium, suis tamē ciuibus exitiabile, nisi uicerit, calamitosum etiam si uicerit. horū ego summorum imperatorum non modo res gestas non antepono meis, sed ne fortunam quidem ipsam, qua illi florentissima, nos duriore conflictati uidemur: quis enim potest aut deserta per se patria, aut oppressa beatus esse? & si (ut nos à te admonemur) recte in illis libris diximus, nihil esse bonum, nisi quod honestum; nihil malum, nisi quod turpe sit: certe uterque istorum est miserrimus, quorū utrique semper patriæ salus, & dignitas posterior sua dominatione, & domesticis commodis fuit. præclara igitur conscientia sustentor, cum cogito me de Rep. aut meruisse optime, cum potuerim, aut certe nunquam, nisi diuine,

cogitasse, eáq; ipsa tempestate euersam esse Remp. quã ego XIIII. annis ante prospexerim. hac igitur conscientia comite proficiscar, magno equidem cum dolore, nec tam id propter me, aut propter fratrem meum, quorum iam acta ætas, quàm propter pueros, quibus interdum uidemur præstare etiam Remp. debuisse: quorum quidem alter non tam, quia maiore pietate est, me mirabiliter excruciat, alter (ò rem miseram, nihil enim mihi accidit in omni uita acerbius) indulgentia uidelicet nostra deprauatus, eò progressus est, quò non audeo dicere: & expecto tuas literas: scripsisti enim te scripturum esse plurima, cum ipsum uidisses. omne meum obsequium in illum fuit cum multa seueritate: neque unum eius, nec paruum, sed multa magna delicta compressi. patris autẽ lenitas amanda potius ab illo, quàm tam crudeliter negligenda. nã literas eius ad Cæsarem missas ita grauiter tulimus, ut te quidem celaremus. sed ipsius uidemus uitam insuauem reddidisse. hoc uero eius iter, simulatióq; pietatis qualis fuerit, non audeo dicere. tantũ scio, post Hircium conuentum, accersitum ab Cæsare: cum eo de meo animo ab suis rationibus alienissimo, & consilio relinquendi Italiam. & hæc ipsa timide: sed nulla nostra culpa est: natura metuẽda est. hæc Curionẽ, hæc Hortensij filiũ, non patrũ culpa, corrupit. iacet in mœrore meus frater, neque tã de sua uita, quàm de mea metuit. huic tu, huic tu malo affer consolationes, si ullas potes, maxime quidem illam uelim, ea, quæ ad nos delata sint, aut falsa esse, aut minora: quæ si uera sint, quid futurum sit in hac fuga, nescio: nam si haberemus Remp. consilium mihi

non deeſſet nec ad ſeueritatem, nec ad indulgentiam. hæc ſiue iracundia, ſiue dolore, ſiue metu permotus, grauius ſcripſi, quàm aut tuus in illum amor, aut meus poſtulabat. ſi uera ſunt, ignoſces: ſi falſa, me libente eripies mihi hunc errorem. quoquo modo uero ſe res habeat, nihil aſſignabis nec patruo, nec patri. Cum hæc ſcripſiſſem, à Curione mihi nuntiatum eſt, eum ad me uenire: uenerat enim is in Cumanum ueſperi pridie, id eſt Idibus. ſi quid eius igitur ſermo eiuſmodi attulerit, quod ad te ſcribendum ſit, id in literis adiungã.

Præterijt uillam meam Curio, iuſſitq; mihi nuntiari, mox ſe uenturum: cucurritq; Puteolos, ut ibi concionaretur. concionatus eſt: redijt: fuit ad me ſanè diu. ò rem fœdam. noſti hominem: nihil occultauit, in primis nihil eſſe certius, quàm ut omnes, qui lege Pompeia condemnati eſſent, reſtituerentur; itaque ſe in Sicilia eorum opera uſurum. de Hiſpanijs, nõ dubitabat, quin Cæſaris eſſent: inde ipſum cum exercitu, ubicunque Pompeius eſſet: eius interitu finem belli fore: propius factum eſſe nihil, eum plane iracundia elatum, uoluiſſe occidi Metellum Tribunum pl. quod ſi eſſet factum, cædem magnam futuram eſſe: permultos hortatores eſſe cædis, ipſum autem non uoluntate, aut natura non eſſe crudelem, ſed quòd putaret popularem eſſe clemẽtiam: quòd ſi populi ſtudium amiſiſſet, crudelem fore: eumq; perturbatum, quòd intelligeret, ſe apud ipſam plebem offendiſſe de ærario: itaque ei cum certiſſimum fuiſſet, ante, quàm proficiſceretur, concionẽ habere, auſum non eſſe, uehementerq; animo perturbato profectum. cum autem ex eo quærerem, quid uideret, quod

exemplum, quam Remp. plane fatebatur nullam ſpem reliquam: Pompeij claſſem timebat: quæ ſi eſſet, ſe de Sicilia abiturum. quid iſti, inquam, ſex tui faſces? ſi ab ſenatu, cur laureati? ſi ab ipſo, cur ſex? cupiui, inquit, ex S. C. ſurrepto: nam aliter non poterat. at ille impendio nunc magis odit ſenatum. à me, inquit, omnia proficiſcentur. ſex autem, quia duodecim nolui: nam licebat. tum ego, quàm uellem, inquam, petiiſſe ab eo, quod audio Philippum impetraſſe: ſed ueritus ſum, quia ille à me nihil impetrabat. libenter, inquit, tibi conceſſiſſet. uerum puta te impetraſſe: ego enim ad eum ſcribam, ut tu ipſe uoles, de ea re nos inter nos locutos. quid autem illius intereſt, quoniam in ſenatum non uenis, ubi ſis? quin nunc ipſum minime offendiſſes, eius cauſa ſi in Italia nõ fuiſſes. atque ego me receſſum, & ſolitudinem quærere, maxime quòd lictores haberem. laudabat conſilium. quid ergo, inquam? nam mihi curſus in Græciam per tuam prouinciam eſt, quoniam ad mare ſuperum milites ſunt. quid mihi, inquit, optatius? hoc loco multa perliberaliter. ergo hoc quidem eſt uerum profecto, ut non modo tuto, uerum etiam palàm nauigaremus. reliqua in poſterum diem diſtulit: ex quibus ſcribam ad te, ſi quid erit epiſtola dignum. ſunt autem, quæ præterij, interregnum ne eſſet expectaturus, an quo modo dixerim. ad ſe ille quidem deferri Conſulatum, ſed ſe nolle in proximum annum. & alia ſunt, quæ exquiram. iurabat ad ſummam, quod nullo negotio faceret, amiciſſimum mihi Cæſarem. eſſe debet: quid enim, inquam, ſcripſit ad me Dolabella? dico,

quid? affirmabat, cum ſcripſiſſet, quod me cuperet ad Vrbem uenire, illum quidem gratias agere maximas, & non modo probare, ſed etiam gaudere. quid quæ=
* ris? atque iubebat: eſt enim ſuſpicio illa domeſtici mali, & ſermonis Hirciani. q̃ cupio illum dignũ eſſe nobis, & quàm ipſe me inuito, quæ pro illo ſit ſuſpicandum, ſed opus fuit Hircio conuento. eſt profecto neſcio quid. ſed uelim quàm minimo. & tamen eũ nondum rediſſe miramur. ſed hæc uidebimus. Tu Oppios Terẽtiæ dabis: iam enim Vrbis unũ periculum eſt. me tamen conſilio iuua, pedibus ne Rhegyum, an hinc ſtatim in nauem. cæterum, quoniam commoror, ego ad te ſtatim habebo, quod ſcribam, ſimul ut uidero Curionem. De Tirone cura quæſo, quod facis, ut ſciã, quid is agat.

De tota mea cogitatione ſcripſi ad te antea ſatis, ut mihi uiſus ſum, diligenter. de die nihil ſanè poteſt ſcribi certi præter hoc, non ante lunam nouam. Curionis ſermo poſtridie eandem habuit ferè ſummam, niſi ꝙ apertius ſignificauit, ſe earum rerũ exitum non uidere. Quod mihi mandas de quodam regendo, ἀρκαδίαν: tamen nihil prætermittam: atque utinã tu: ſed modeſtior non ero. epiſtolam ad Veſtorium ſtatim de Tullia: ac ualde requirere ſolebat. Cõmodius tecũ Vectenus eſt locutus, quàm ad me ſcripſerat. ſed mirari ſatis hominis negligentiam non queo: cum enim mihi Philotimus dixiſſet, HS L emere de Canuleio diuerſorium illud poſſe, minoris etiam empturum, ſi Vectenũ rogaſſem; rogaui, ut, ſi quid poſſet, ex ea ſumma detraheret: promiſit: ad me nup̃, ſe HS XXX emiſſe, ut ſcriberẽ cui uellẽ addici: diẽ pecuniæ Id. Nou. eſſe. reſcripſi

ei stomachosius, cum ioco tamen familiari. nunc, quoniam agit liberaliter, nihil accuso hominem, scripsiq; ad eum, me à te certiorem esse factum. Tu de tuo itinere quid, & quando cogites, uelim me certiorem facias. ad XV. Cal. Mai. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ADHVC nihil præter tempestatem moratur. astute nihil sum acturus. fiat in Hispania quidlibet: et tamen reticeo. meas cogitationes omneis explicaui tibi superioribus literis. quocirca hæ sunt breues: et tamē quia festinabam, eramq; occupatior de Quinto fratre, ita me quidem sedulo; sed nosti reliqua. quod dein me mones, et amice, & prudenter mones: sed erunt omnia facilia, si ab uno illo cauero. magnum opus est. mirabilia multa. nihil simplex, nihil syncerum. uellem, suscepisses iuuenem regendum: pater enim nimis indulgens, quidquid ego astrinxi, relaxat. si sine illo possem, regerem; quod tu potes: sed ignosco. magnum inquam opus est. Pompeium pro certo habemus per Illyricum proficisci in Galliam. ego nunc, quà, & quò, uidebo. ego uero Apuliam, & Sipontum, & tergiuersationem istam probo, nec tuam rationem eandē esse duco, quam meam: non quin in Rep. rectum idem sit utrique nostrum: sed ea non agitur: regnandi cōtentio est, in qua pulsus est modestior Rex, & probior, et integrior, et is, qui nisi uincit, nomen populi R. deleatur necesse est: sin autem uincit, Sullano more, exemploq; uincet. ergo hac in contentione neutrum tibi palàm sentiendum, &

tempori seruiendum est. mea causa autem alia est, quòd beneficio uinctus, ingratus esse non possum, nec tamen in acie, sed Melitæ, aut alio in loco, siue in oppidulo futurum puto. nihil, inquies, iuuas eum, in quem ingratus esse non uis? immo minus fortasse uoluisset. sed de hoc uidebimus. exeamus modo: quod ut meliore tẽpore possimus, facit Adriatico mari Dolabella, freto Siciliensi Curio. iniecta autem mihi spes quædam est, uelle mecum Ser. Sulpitium colloqui. ad eum misi Philotimum cum literis. si uir esse uolet, præclara συνοδία: sin autem, erimus nos, qui solemus. Curio mecum uixit, iacere Cæsarem putans offensione populari, Siciliæq; diffidens, si Pompeius nauigare cœpisset. Quintum puerum accepi uehementer. auaritiam uideo fuisse, & spem magni congiarij. magnum hoc malum est: sed scelus illud, quod timueramus, spero nullum fuisse. hoc autem uitium puto te existimare nõ nostra indulgentia, sed à natura profectum. quem tamen nos disciplina regimus. De Oppijs Veliensibus quid placeat, cum Philotimo uidebis. Epeirum nostram putabimus: sed alios cursus uidebamur habituri. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET RES ipsa monebat, & tu ostenderas, et ego uidebam, de ijs rebus, quas intercipi periculosum esset, finem inter nos scribendi fieri tempus esse. sed cũ ad me sæpe mea Tullia scribat, orans, ut, quid in Hispania geratur, expectem, & semper ascribat idem uideri tibi,

idq; ipſe etiam ex tuis literis intellexerim: non puto eſſe alienum, me ad te, quid de ea re ſentiam, ſcribere. Conſilium iſtud tunc eſſet prudens, ut mihi uidetur, ſi noſtras rationes ad Hiſpanienſem caſum accommodaturi eſſemus: quod fieri dicitis oportere: neceſſe eſt enim aut, id quod maxime uelim, pelli iſtum ab Hiſpania, aut trahi id bellum, aut iſtum, ut confidere uidetur, apprehendere Hiſpanias. ſi pelletur: quàm gratus, aut quàm honeſtus tum erit ad Pompeium noſter aduentus, cum ipſum Curionem ad eum tranſiturum putem? ſi trahitur bellum: quid expectem, aut quã diu? relinquitur, ut, ſi uincimur in Hiſpania, quieſcamus. id ego contra puto: iſtum enim uictorem magis relinquendum puto, quàm uictum, & dubitantem magis, quàm fidentem ſuis rebus: nam cædem uideo, ſi uicerit, & impetum in priuatorum pecunias, & exulum reditum, & tabulas nouas, & turpiſſimorum honores, & regnum non modo Romano homini, ſed ne Perſæ quidem cuiquam tolerabile. tacita eſſe poterit in id dignitas noſtra? pati poterunt oculi me cum Gabinio ſententiam dicere? & quidem illum rogari prius? præſto eſſe clientem tuum Chlœlium, Catuli Plaguleiũ, cæteros? ſed cur inimicos colligo? qui meos neceſſarios à me defenſos nec uidere in curia ſine dolore, nec uerſari inter eos ſine dedecore potero. quòd ſi ne id quidem eſt exploratum, fore, ut mihi liceat (ſcribunt enim ad me amici eius, me illi nullo modo ſatisfeciſſe, quòd in ſenatum non uenerim) tamen ne dubitemus, an ei nos etiam cum periculo uenditemus, quicum coniuncti ne cum præmio quidem uoluimus eſſe? de-

inde hoc uide, non eſſe iudicium de tota contentione in
Hiſpanijs : niſi forte his amiſſis arma Pompeium abie=
cturum putas, cuius omne conſilium Themiſtocleum
eſt : exiſtimat enim, qui mare teneat, eum neceſſe re=
rum potiri. itaq; qui nunquam egit, ut Hiſpaniæ per
ſe tenerentur, naualis apparatus ei ſemper antiquiſſi=
ma cura fuit. nauigabit igitur, cum erit tempus, maxi
mis claſſibus, & ad Italiam accedet : in qua nos ſeden=
tes quid erimus? nam medios eſſe iam non licebit. claſ=
* ſibus aduerſabimur igitur? quod malum maius ſcili=
cet tantum? denique quid turpius? Annibal hic in ab=
ſentis ſolus tuli ſcelus : eiuſdem cum Pompeio, & cum
reliquis principibus non feram? quòd ſi iam miſſo offi
cio periculi ratio habenda eſt : ab illis eſt periculum, ſi
peccaro; ab hoc, ſi recte fecero : nec ullum in his ma=
lis conſilium periculo uacuum inueniri poteſt: ut nõ ſit
dubium, quin cum periculo fugiamus, quod fugeremus
etiam cum ſalute. non ſimul cum Pompeio mare tran
ſierimus : omnino non potuimus. extat ratio dierum.
ſed tamen (fateamur enim, quod eſt) ne condamus qui=
dem, ut poſſumus : fefellit ea res, quæ fortaſſe non de=
buit, ſed fefellit : pacem putaui fore : quæ ſi eſſet, ira
tum mihi Cæſarem eſſe, cum idem amicus eſſet Pom=
peio, nolui : ſenſeram enim, quàm ijdem eſſent. hoc ue=
ritus in hanc tarditatem incidi : ſed aſſequar omnia, ſi
propero; ſi cunctor, amitto. & tamen mi Attice augu=
ria quoq; me incitant quadã ſpe nõ dubia, non hæc col=
legij noſtri ab Appio, ſed illa Platonis de tyrannis: nul=
lo enim modo poſſe uideo ſtare iſtum diutius, quin ipſe
per ſe, etiam languentibus nobis, concidat, quippe qui

florenteis, ac nouos, ut uti diebus ipsi illi egenti, ac perditæ multitudini in odium acerbissimum uenerit, qui duarum rerum simulationem tam cito amiserit, mansuetudinis in Metello, diuitiarum in ærario. iam quibus utatur uel socijs, uel ministris, si ij prouincias, si Remp. regent, quorum nemo duos menses potuit patrimonium suum gubernare? non sunt omnia colligenda: quæ tu acutissime prospicis. sed tamen ea pone ante oculos, iam intelliges id regnũ uix semestre esse posse. quod si me fefellerit, feram, sicut multi præclarissimi homines in Rep. excellentes tulerunt: nisi forte me
* Sardanapali uice in suo lectulo mori malle censueris, q̃ exilio Themistocleo: qui cum fuisset, ut ait Thucydides, τῶν τε παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστὴς, tamen incidit in eos casus, quos uitasset, si eum nihil fefellisset. etsi is erat (ut ait idem) qui τό τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα: tamen non uidit, nec quo modo Lacedæmoniorum, nec quo modo suorum ciuium inuidiam effugeret, nec quid Artaxerxi polliceretur. non fuisset & illa nox tam acerba Africano sapientissimo uiro, non tam dirus ille dies Sullanus callidissimo uiro C. Mario, si nihil utrunque eorum fefellisset. nos tamen hoc confirmamus illo augurio, quod diximus: nec fallit, nec aliter accidet. corruat iste, necesse est, aut per aduersarios, aut ipse per se, qui quidem sibi est aduersarius unus acerrimus. id spero uiuis nobis fore. quanquam tempus est nos de illa perpetua iam, non de hac exigua uita cogitare. sin quid acciderit maturius, haud sanè mea multum in-

terfuerit, utrum factum uideam, an futurum eſſe multo ante uiderim. quæ cum ita ſint, non eſt committendum, ut ijs pareã, quos cõtra me ſenatus, ne quid Reſp. detrimenti acciperet, armauit. Tibi ſunt omnia commendata: quæ commendationis meæ pro tuo in nos amore non indigent. ne hercule quidem reperio, quid ſcribam: ſedeo enim πλουδοκῶν: etſi nihil unquam tam fuit ſcribendum, quàm nihil mihi unquam ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidiſſe, quàm quòd meam Tulliam ſuauiſſime, diligentiſſimeq; coluiſti. ualde eo ipſa delectata eſt, ego autem non minus. cuius quidem uirtus mirifica. quo modo illa fert publicam cladem? quo modo domeſticas tricas? quãtus autem animus in diſceſſu noſtro? στοργῆς ſit ſumma σύντηξις: tamen nos recte facere, et bene audire uult. ſed hac ſuper re nimis, ne meam ipſe συμπάθειαν euocem. tu, ſi quid de Hiſpanijs certius, et ſi quid aliud; dũ adſumus, ſcribes: et ego fortaſſe diſcedẽs dabo ad te aliquid, eo etiã magis, quòd Tullia te non putabat ex Italia hoc tẽpore. cũ Antonio item eſt agendum, ut cum Curione Melitæ me uelit eſſe, huic bello nolle intereſſe. eo uelim tam facili uti poſſem, et tam bono in me, quàm Curio. is ad Miſſenum VI. Non. uenturus dicebatur, id eſt hodie. ſed præmiſit mihi odioſas literas hoc exemplo.

Antonius Trib. pl. Propr. Ciceroni Imp. S.

NISI te ualde amarem, et multo quidem plus, quàm putas, non extimuiſſem rumorem, qui de te prolatus eſt, cũ præſertim falſum eſſe exiſtimarem: ſed quia te nimio

plus diligo, nõ possum dissimulare, mihi famam quoq;, quamuis sit falsa, magni esse. te iturum trans mare, credere non possum, cum tanti facias Dolabellam, & Tulliã tuã, fœminã lectissimam, tantiq; ab omnibus nobis fias, quibus mehercule dignitas, amplitudoq; tua penè carior est, quàm tibi ipsi. sed tamen nõ sum arbitratus esse amici, non commoueri etiam improborũ sermone. atq; eo feci studiosius, quòd iudicabam duriores parteis mihi impositas esse ab offensione nostra, quæ magis à ζηλοτυπίᾳ mea, q̃ ab iniuria tua nata est: sic enim uolo te tibi persuadere, mihi neminem esse cariorem te, excepto Cæsare; meq; illud unà iudicare, Cæsarem maxime in suis M. Ciceronem reponere. quare mi Cicero te rogo, ut tibi omnia integra serues, eius fidem improbes, qui tibi, ut beneficiũ daret, prius iniuriam fecit: cõtra, ne profugias, qui te, etsi non amabit (quod accidere nõ potest) tamen saluũ, amplissimumq; esse cupiet. dedita opera ad te Calpurnium familiarissimum meum misi, ut mihi magnæ curæ tuam uitam, ac dignitatem esse scires. Eodem die à Cæsare Philotimus literas attulit hoc exemplo.

Cæsar Imp. M. Ciceroni Imp. S.

ETSI te nihil temere, nihil imprudenter facturũ iudicaram: tamen permotus hominum fama, scribendũ ad te existimaui, et pro nostra beneuolẽtia petendũ, ne quò progredereris inclinata iam re, qua integra etiã progrediendũ tibi nõ existimasses: nãq; et amicitiæ grauiorẽ iniuriã feceris, et tibi minus cõmode cõsulueris, si nõ for-

tunæ obsecutus uidebere; omnia enim secundissima no bis, aduersissima illis accidisse uidentur: nec causam secutus; eadem enim tum fuit, cum ab eorum consilijs abesse iudicasti: sed meum aliquod factum condemnasse: quo mihi grauius abs te nil accidere potest. quod ne facias, pro iure nostræ amicitiæ à te peto. postremo quid uiro bono, & quieto, & bono ciui magis conuenit, quàm abesse à ciuilibus controuersijs? quod non nulli cum probarent, periculi causa sequi non potuerunt. tu explorato & uitæ meæ testimonio, & amicitiæ iudicio, neq; tutius, neq; honestius reperies quidquam, quàm ab omni contentione abesse. XV. Cal. May, ex itinere. Vale.

CICERO ATTICO S.

ADVENTVS Philotimi (at cuius hominis, quàm insulsi, et quàm sæpe pro Pompeio mentientis) exanimauit omneis, qui mecum erant: nam ipse obdurui. dubitauit nostrum nemo, quin Cæsar itinera repressisset, (uolare dicitur) Petreius cum Afranio coniunxisset. nihil affert eiusmodi. quid quæris? etiam illud erat persuasum, Pompeium cum magnis copijs iter in Germaniam per Illyricum fecisse: id enim αὐθεντικῶς nuntiabatur. Melitam igitur opinor capessemus, dum, quod in Hispania: quod quidem propemodum uideor ex Cæsaris literis ipsius uoluntate facere posse, qui negat neq; honestius, neque tutius mihi quidquam esse, quàm ab omni cōtentione abesse. dices, ubi ille ergo tuus animus, quem proximis literis? adest, & idem est: sed utinam

meo solum capite decernerem: lacrymæ meorũ me interdum molliunt, precantium, ut de Hispanijs expectemus. M. Celij quidem epistolam scriptã miserabiliter, quæ hoc idem obsecraret, ut expectarem, ne fortunas meas, ne unicam filiã, ne meos omneis tam temere proderem, non sine magno fletu legerunt pueri nostri. etsi meus quidem est fortior, eoq; ipso uehementius commouet, nec quidquam nisi de dignatione laborat. Melitam igitur, deinde quod uidebitur. tu tamen etiam nũc mihi aliquid literarum, & maxime si quid ab Afranio. ego, si cum Antonio locutus ero, scribam ad te, quid actũ sit: ero tamen in credendo, ut mones, cautus. nam occultãdi ratio tum difficilis, tum etiam periculosa est. Seruium expecto ad Nonas, et adijcit à Posthumia. sed & Seruij filij quartanam leuiorem esse gaudeo. misi ad te Celij etiam literarum exemplum. Vale.

Celius M. Ciceroni Imp. S.

EXANIMATVS tuis literis, quibus te nihil, nisi triste, cogitare ostendisti, neq; id quod esset, perscripsisti, neq; non tamen, quale esset, quod cogitares, aperuisti; has ad te illico literas scripsi. per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro, et obsecro, ne quid grauius de salute, & incolumitate tua consulas: nam Deos, hominesq;, amicitiamq; nostram testificor, me tibi prædixisse, neq; temere monuisse: sed postquam Cæsarem conuenerim, sententiamq; eius, qualis futura esset parta uictoria, cognorim, te certiorem fecisse. si existimas eandem rationem fore Cæsaris in dimittẽdis ad-

uersarijs, et conditionibus ferẽdis, erras. nihil nisi atrox & sæuum cogitat, atq; etiam loquitur. iratus senatui exijt. his intercessionibus plane incitatus est. non mehercule erit deprecationi locus. quare si tibi tu, si filius unicus, si domus, si spes tuæ reliquæ tibi caræ sunt; si aliquid apud te nos, si uir optimus gener tuus ualet: eorum fortunam non debes uelle cõturbare, ut eam causam, in cuius uictoria salus nostra est, odisse, aut relinquere cogamur, aut impiam cupiditatem cõtra salutem tuam habeamus. deniq; illud cogita, quod offensæ fuerit, in ista cunctatione te subijsse. nunc te contra uictorem facere, quem dubijs rebus lædere noluisti, & ad eos fugatos accedere, quos resistentes sequi nolueris, summæ stultitiæ est. uide, ne, dum pudet te parum optimatem esse, parum diligenter, quod optimum sit, eligas. quòd si totum tibi persuadere non possum, saltem, dum, quid de Hispanijs agamus, scitur, expecta, quas tibi nuntio aduentu Cæsaris fore nostras. quam isti spem habeant amissis Hispanijs, nescio. quod porrò tuum consilium sit ad desperatos accedere, non mediusfidius reperio. hoc, quod tu non dicendo mihi significasti, Cæsar audierat: ac simul atq;, aue, mihi dixit, statim, quid de te audisset, exposuit. negaui me scire: tamẽ ab eo petiui, ut ad te literas mitteret, qbus maxime ad remanendum commoueri posses. me secum in Hispaniam ducit: nam, nisi ita faceret, ego prius, quàm ad Vrbem accederem, ubicunq; esses, ad te percurrissem, et hoc à te præsens contendissem, atq; omni ui te retinuissem. etiam atq; etiã Cicero cogita, ne te, tuosq; omnes funditus euertas, nec te sciens, prudẽsq; eò demittas, un-

de exitum uides nullum esse. quòd si te aut uoces optimatium commouent, aut nõ nullorum hominum insolentiam, & iactationem ferre non potes: eligas censeo aliquod oppidum uacuum à bello, dum hæc decernuntur, quæ iã erunt confecta. id si feceris, et ego te sapienter fecisse iudicabo, & Cæsarem non offendes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME CAECVM, qui hæc ante non uiderim. misi ad te epistolam Antonij. & cum ego sæpissime scripsissem, nihil me contra Cæsaris rationes cogitare, meminisse me generi mei, meminisse amicitiæ, potuisse, si aliter sentirẽ, esse cum Pompeio, me autem, quia cũ lictoribus inuitus cursarem, abesse uelle, nec id ipsum certũ etiam nunc habere: uide, quàm ad hæc τυραννικῶς. Tuum consilium quàm uerum est: nam qui se medium esse uult, in patria manet: qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte iudicare uidetur. sed ego is non sum, qui statuere debeam, iure quis proficiscatur, nec ne. parteis mihi Cæsar has imposuit, ne quem omnino discedere ex Italia paterer. quare parui refert me probare cogitationem tuam, si nihil tamen tibi remittere possum. ad Cæsarem mittas, censeo, & ab eo hoc petas. non dubito, quin impetraturus sis, cum præsertim te amicitiæ nostræ rationem habiturum esse pollicearis. habes σκυτάλην λακωνικὴν. omnino excipiam hominem. erat autem V. Non. uenturus uesperi, id est hodie. cras igitur ad me fortasse ueniet. tentabo, audeam
* nihil properare. missurum ad Cæsarem clamabã. cum

paucissimis alicubi occultabor. certe hinc istis inuitissimis euolabo, atq; utinam ad Curionem. σὺν θεῷ τοι λέγω. magnus dolor accessit . efficietur aliquid dignum nobis. Δυσουρία tua mihi ualde molesta. medere amabo, dum est ἀρχῇ. De Massiliensibus gratæ tuæ mihi literæ. quæso, ut sciam, quidquid audieris. Siciliam cuperem, si possem palàm; quod à Curione effeceram. hic ego Seruium expecto: rogor enim ab eius uxore, et filio: & puto opus esse. hic tamen Cyteridem secum lectica aperta portat, altera uxorẽ. septem præterea coniunctæ lecticæ amicarum. hæ sunt amicorum. uide, quàm turpi leto pereamus. & dubita, si potes, quin ille, seu uictus, seu uictor redierit, cædem facturus sit. ego uero uel lintriculo, si nauis non erit, eripiam me ex istorũ parricidio. sed plura scribam, cum illum cõuenero. Iuuenem nostrum non possum non amare: sed ab eo nos non amari planè intelligo. nihil ego uidi tam ἀνηθοποίητον, tam auersum à suis, tam nescio quid cogitãs. uim incredibilem molestiarum. sed erit curæ, & est, ut regatur: mirum est enim ingenium: ἤθους ἐπιμελητέον.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epistola superiore, non placuit ei dare, cui constitueram, quòd erat alienus: itaq; eo die data non est. interim uenit Philotimus, et mihi à te literas reddidit: quibus quæ de fratre meo scribis, sunt ea quidem parum firma, sed habent nihil ὕπουλον, nihil fallax, nihil non flexibile ad bonitatem, nihil, quod non, quò uelis, uno sermone possis perducere.

ne multa, omneis suos, etiam quibus irascitur crebrius, tamen caros habet, me quidem se ipso cariorem. quod de puero aliter ad te scripsit, & ad matrem de filio, non reprehendo. de itinere, & de sorore, quæ scribis, molesta sunt, eoq; magis, quòd ea tempora nostra sunt, ut ego his mederi non possim: nam certe mederer: sed quibus in malis, & qua in desperatione rerum simus, uides. illa de ratione numaria non sunt eiusmodi (sæpe enim audio ex ipso) ut non cupiat tibi præstare, & in eo laboret. sed si mihi Q. Axius in hac mea fuga, HS XIII. non reddit, quæ dedi eius filio mutua, & utitur excusatione temporis; si Lepta, si cæteri: soleo mirari de nescio queis HS XX. cũ audio ex illo se urgeri: uides enim profecto angustias: curari tamen ea tibi utiq; iubet. an existimas illum in isto genere lentulum, aut restrictum? nemo est minus. de fratre satis. de eius filio, indulsit illi quidem suus pater semper, sed non facit indulgentia mendacem, aut auarum, aut non amantem suorum, ferocem fortasse, & arrogantem, & infestum facit. itaq; habet hæc quoq;, quæ nascũtur ex indulgẽtia: sed ea sunt tolerabilia: (quid enim dicam, hac iuuẽtute?) ea uero, quæ mihi quidem, qui illum amo, sunt his ipsis malis, in queis sumus, miseriora, non sunt ab obsequio nostro: nam suas radices habẽt: quas tamen euellerem profecto, si liceret. sed ea omnia mihi sunt patienda. ego meũ facile teneo: nihil est enim eo tractabilius. cuius quidem misericordia languidiora adhuc consilia cepi: & quo ille me fortiorem uult esse; eo magis timeo, ne in eum existam crudelior. sed Antonius uenit heri uesperi. iã fortasse ad me ueniet,

aut ne id quidem, quoniam scripsit, quid fieri uellet. sed scies continuo, qnid actum sit. nos iā nihil, nisi occulte. de pueris quid agam? paruo ne nauigio committam? quid mihi animi in nauigando censes fore? recordor enim, æstate cum illo Rhodiorum ἀφράκτῳ nauigans quàm fuerim solicitus. quid duro tempore anni actuariolo fore censes? ò rem undique miseram. Trebatius erat mecum, uir plane, & ciuis bonus. quæ ille monstra, Dij immortales. etiam ne Balbus in senatum uenire cogitet? sed ei ipsi cras ad te literas dabo. Vectenū mihi amicum, ut scribis, ita puto esse. cum eo, quod ἀποτόμως ad me scripserat de numis curandis, θυμικώτερον erat. id tu, si ille aliter acceperit, ac debuit, lenies. Monetali autem ascripsi, quòd ille ad me, Procōsuli. sed quoniam est homo, & nos diligit, ipse quoque à nobis diligatur. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVIDNAM mihi futurum est? aut quis me non solum infelicior, sed iam etiam turpior? nominatim de me sibi impetratum dicit Antonius: nec me tamen ipse adhuc uiderat, sed hoc Trebatio narrauit. quid agam nunc, cui nihil procedit, caduntq; ea, quæ diligentissime sunt cogitata, teterrime? ego enim Curionem nactus, omnia me consecutum putaui. is de me ad Hortensium scripserat. Reginus erat totus noster. huic nihil suspicabamur cum hoc mare negotij fore. quò me nunc uertam? undiq; custodior. sed satis lacrymis. παραπλευστέον igitur, & occulte in aliquam onera=

riam corrependum : nõ cõmittendum, ut etiam compa ɛto prohibiti uideamur . Sicilia petenda : quam ſi eri= mus naɛti , maiora quædam conſequemur . ſit modo reɛte in Hiſpaniis. quanquam de ipſa Sicilia utinam ſit uerum , ſed adhuc nihil ſecundi. concurſus Siculorum ad Catonem dicitur faɛtus ; oraſſe, ut reſiſteret; omnia pollicitus : commotum illum , deleɛtum habere cœpiſ= ſe . non credo , ut eſt luculentus auɛtor . potuiſſe cer= te tenere illam prouinciam ſcio . ab Hiſpaniis autem iam audietur . hic nos C. Marcellum habemus eadẽ de re cogitantem, aut bene ſimulantem. quanquam ipſum non uideram, ſed ex familiariſſimo eius audiebam . tu quæſo, ſi quid habebis noui . ego, ſi quid moliti erimus, ad te ſtatim ſcribam. Quintum filium ſeuerius adhi bebo . utinam proficere poſſem. tu tamen eas epiſtolas, quibus aſperius de eo ſcripſi , aliquando concerpito , ne quãdo quid emanet : ego item tuas. Seruium expeɛto, nec ab eo quidquam ὑγιὲς . ſcies , quid erit . ſine dubio erraſſe nos, confitẽdum eſt. at ſemel ? at una in re ? im mo omnia, quo diligẽtius cogitata, eo faɛta ſunt impru dentius . ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. in reliquis modo ne ruamus: iubes enim profeɛtio= nem meam prouidere . quid prouideam ? ita patent omnia, quæ accidere poſſunt, ut, ea ſi uitem , ſedendũ ſit cum dedecore, & dolore ; ſi negligam, periculũ eſt , ne in manus incidam perditorum. ſed uide, quantis in mi= ſeriis ſimus . optandum interdum uidetur, ut aliquam accipiamus ab iſtis quamuis acerbam iniuriam , ut ty= ranno in odio fuiſſe uideamur . quòd ſi nobis is cur= ſus, quem ſperaram , pateret ; effeciſſem aliquid profe=

cto, ut tu optas, et hortaris, dignū nostra mora: sed mirificæ sunt custodiæ. & quidē ille ipse Curio suspectus. quare ui, aut clàm agendum est: & si ui, forte ne cum tempestate: clàm autem cū istis. in quo si quod σφάλμα, uides quàm turpe est. trahimur, nec fugiendum, si quid uiolentius. De Celio sæpe mecū agito, nec, si quid habuero tale, dimittam. Hispanias spero firmas esse. Massiliensium factū cum ipsum per se luculentum est, tum mihi argumento est, recte esse in Hispanijs: minus enim auderent, si aliter esset: & scirent: nam et iuncti, & diligentes sunt. Odium autem recte animaduertis significatum theatro. Legiones autē has, quas in Italia assumpsit, alienissimas esse uideo: sed tamē nihil inimicius, quàm sibi ipse. illud recte times, ne ruat. si desperarit, certe ruet. quo magis efficiendum aliquid est, fortuna uelim meliore, animo Celiano, sed primum quidq; ; quod, qualecunq; erit, continuo scies. Nos iuueni, ut rogas, suppeditabimus, et Peloponnesum ipsam sustinebimus: est enim indoles, modo aliquid hoc sit ἦθος ΑΚΙΜΟΔΟΝ: quod si adhuc nullum est, esse tamen potest, aut ἀρετὴ non est διδακτὸν, quod mihi persuaderi non potest. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA *tua gratissima fuit meæ Tulliæ, et mehercule mihi. semper secum aliquid afferūt tuæ literæ. scribes igitur: ac si q̄d ad spem poteris, ne dimiseris. tu Antonij leones pertimescas caue. nihil est illo homine iucundius. attēde πρᾶξιν πολιτικοῦ. euocauit literis è mu-*

nicipijs denos: et Quatuor uiri uenerũt ad uillam eius mane. primũ dormiijt ad horas treis. deinde, cum esset nuntiatum uenisse Neapolitanos, & Cumanos (his enim est Cæsar iratus) postridie redire iussit, lauari se uelle, et περὶ κοιλιολυσίαν γίνεσθαι. hoc heri effecit. hodie autem in Aenariam transire constituit. exulibus reditum pollicetur. sed hæc omittamus, de nobis aliquid agamus.

Ab Axio accepi literas. de Tirone gratum. Vectenum diligo. Vestorio reddidi. Seruius prid. Non. Maij Minturnis mansisse dicitur, hodie in Liternino mãsurus apud C. Marcellum. cras igitur nos mature uidebit, mihiq; dabit argumentum ad te epistolæ: iam enim nõ reperio, quid tibi scribam. illud admiror, quòd Antonius ad me ne nuntium quidem, cum præsertim me ualde obseruarit. uidelicet (aut aliquid atrocius de me imperatum est) coràm negare mihi non uult. quod ego nec rogaturus eram, nec, si impetrassem, crediturus. nos tamen aliquid excogitabimus. tu quæso, si quid in Hispanijs: iam enim poterit audiri: & omnes ita expectant, ut, si recte fuerit, nihil negotij futurum putẽt. ego autem nec, retentis his, confectam rem puto; neque, amissis, desperatam. Siluium, & Ocellam, & cæteros credo retardatos. te quoque à Curtio impediri uideo. & si, ut opinor, habes Scytha ὄνον: uitam miseram, maiusq; malum, tandiu timere, quàm est illud ipsum, quod timetur. Seruius, ut antea scripsi, cum uenisset Non. Maij, postridie ad me uenit. ne diutius te teneam, nullius consilij exitum inuenimus. nunquam uidi hominem perturbatiorem metu. neque hercule quidquam timebat, quod non esset timendum: illum sibi iratum, hunc non

amicum: horribilem utriusque uictoriam, cum propter alterius crudelitatem, alterius audaciam, tum propter utriusque difficultatẽ pecuniariam, qua frui nusquam, nisi ex priuatorum bonis, posset. atque hæc ita multis cum lacrymis loquebatur, ut ego mirarer eas tam diuturna miseria non exaruisse. mihi quidem etiam lippitudo hæc, propter quam non ipse ad te scribo, sine ulla lacryma est, sed sæpius odiosa est propter uigilias. quã ob rem quidquid habes ad consolandum, collige, et illa scribe, non ex doctrina, neque ex libris: nam id quidem domi est, sed nescio quo modo imbecillior est medicina, quàm morbus: hæc potius conquire de Hispanijs, de Massilia: quæ quidem satis bella Seruius affert: qui etiam de duabus legionibus luculentos auctores esse dicebat. hæc igitur si habebis, & talia. & quidem paucis diebus aliquid audiri necesse est. sed redeo ad Seruium. distulimus omnino sermonem in posterum, sed tardus ad exeundum: multo se in suo lectulo malle, quidquid foret. odiosus scrupulus de filij militia Brundusina. unum illud firmissime asseuerabat, si damnati restituerentur, in exilium se iturum. nos autem ad hæc, & ipsum certo fore, &, quæ iam fiebant, non esse leuiora: multaque colligebamus. uerum ea non animum eius augebant, sed timorem, ut iam celandus magis de nostro consilio, quàm ad idem uideretur. quare in hoc non multum est. Nos à te admoniti de Celio cogitabimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

SERVIVS cum eſſet apud me, Cephalio cum tuis literis VI. Id. uenit, quæ nobis magnam ſpem attulerunt meliorum rerum de octo cohortibus: etenim hæ quoque, quæ in his locis ſunt, labare dicũtur. eodem die Funiſulanus à te attulit literas, in quibus erat confirmatius idem illud. ei de ſuo negotio reſpondi cumulate, cum omni tua gratia. adhuc non ſatisfaciebat: debet autem mihi multos numos, nec habetur locuples. nunc ait ſe daturum: cui expenſum tulerit, morari: tabellarijs, ſi apud te eſſet, quà ſatisfeciſſes, dares: quãtum ſit, Eros Philotimi tibi dicet. ſed ad maiora redeamus. Quod optas, Celianum illud matureſcit. itaque torqueor, utrum uentum expectem. uexillo opus eſt: conuolabunt. Quod ſuades, ut palàm: prorſus aſſentior. itaque me profecturum puto. tuas tamen interim literas expecto. Seruij conſilio nihil expeditur. omnes captiones in omni ſententia occurrunt. unum C. Marcello cognoui timidiorem, quem Conſulem fuiſſe pœnitet. ὢ πολλῆς ἀγεννείας, qui etiam Antonium confirmaſſe dicitur, ut me impediret, quo ipſe credo honeſtius. Antonius autẽ VI. Id. Capuã profectus eſt. ad me miſit, ſe pudore deterritũ ad me nõ ueniſſe, ꝙ me ſibi succẽſere putaret. ibitur igitur, & ita quidem, ut cenſes, niſi cuius grauioris perſonæ ſuſcipiẽdæ ſpes erit ante oblata. ſed uix erit tã cito. Halienus autẽ Præt. putabat aliquẽ, ſi ego nõ, ex collegis ſuis. quiuis licet, dũ modo aliquis. De ſorore laudo. De Quinto puero, datur opera: ſpe=

ro esse meliora. De Quinto fratre, scito eum non mediocriter laborare de usura: sed adhuc nihil à L. Egnatio expressit. Axius de XII. millibus pudens: sæpe enim ascripsit, ut Gallio, quantum is uellet, darem. quod si non scripsisset, possem ne aliter? & quidem sæpe sum pollicitus. sed tantum uoluit cito. me uero adiuuarent ijs in angustijs. sed tu istos. uerum aliàs. Te à quartana liberatum gaudeo, itemq; Piliam. Ego, dum panes, & cætera in nauem parantur, excurro in Pompeianum. Vecteno uelim gratias, quòd studiosus. si quẽquam nactus fueris, qui perferat, literas des ante, quàm discedimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM ad te dederam literas de pluribus rebus, cum ad me bene mane Dionysius fuit. cui quidem ego non modo placabilem me præbuissem, sed totum remisissem, si uenisset qua mente tu ad me scripseras: erat enim sic in tuis literis, quas Arpini acceperam, eum uenturum, facturumq;, quod ego uellem. ego uolebam autem, uel cupiebam potius, esse eum nobiscum. quod quia plane, cum in Formianum uenisset, præciderat, asperius ad te de eo scribere solebam. at ille perpauca locutus, hanc summam habuit orationis, ut sibi ignoscerem, se rebus suis impeditum nobiscum ire non posse. pauca respondi: magnum accepi dolorem: intellexi fortunam ab eo nostram despectam esse. quid quæris? fortasse miraberis: in maximis horum temporum doloribus hunc mihi scito esse. uelim, ut tibi ami=

cus ſit. hoc cum tibi opto, opto, ut beatus ſis: erit enim tandiu. Conſilium noſtrum ſpero uacuum periculo fore: nam & diſſimulauimus, &, ut opinor, acerrime obſeruabimus. nauigatio modo ſit, qualem opto. cætera, quæ quidem conſilio prouideri poterunt, cauebuntur. tu, dum adſumus, non modo quæ ſcieris, audieris'ue, ſed etiam quæ futura prouidebis, ſcribas uelim. Cato, qui Siciliam tenere nullo negotio potuit, & ſi tenuiſſet, omnes boni ad eum ſe contuliſſent; Syracuſis profectus eſt ante diem VIII. Cal. Maij, ut ad me Curio ſcripſit. utinam, quod aiunt, Cotta Sardiniã teneat: eſt enim rumor. ò, ſi id fuerit, turpem Catonẽ.

Ego, ut minuerem ſuſpicionem profectionis, aut cogitationis meæ, profectus ſum in Pompeianũ ad IIII. Id. ut ibi eſſem, dum, quæ ad nauigandum opus eſſent, pararentur. cum ad uillam ueniſſem, uentum eſt ad me: centuriones trium cohortium, quæ Pompeijs ſunt, me uelle poſtridie, (hæc mecũ Ninnius noſter) uelle eos mihi ſe, & oppidum tradere. at ego tibi poſtridie à uilla ante lucem, ut me omnino illi ne uiderent: quid enim erat in tribus cohortibus? quid ſi plures, quo apparatu? cogitaui eadẽ illa Celiana, quæ legi in epiſtola tua, quã accepi ſimul in Cumanum ueni eodem die. & ſimul fieri poterat, ut tentaremur. omnem igitur ſuſpicionem ſuſtuli. ſed cum redeo, Hortenſius uenerat, ad Terentiã ſalutatum diuerterat, ſermone erat uſus honorifico erga me. tamen eum, ut puto, uidebo: miſit enim puerum, ſe ad me uenire. hoc quidem melius, quàm collega noſter Antonius, cuius inter lictores lectica mima portatur. tu, quoniam quartana cares, & non modo

morbum remouisti, sed etiam grauedinem, te uegetum nobis in Græcia siste, & literarum aliquid interea.

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. Hortensius ad me uenit scripta epistola. uellem cætera eius. quàm in me incredibilem ἐκτένειαν: qua quidem cogito uti. deinde Serapion cum epistola tua. quam prius quàm aperuissem, dixi ei, te ad me de eo scripsisse antea, ut feceras. deinde epistola lecta, cumulatissime cætera. & hercule hominem probo: nam & doctum, & probum existimo. quin etiam naui eius me, & ipso conuectore usurum puto. Crebro refricat lippitudo, non illa quidem perodiosa, sed tamen quæ impediat scriptionem meam. Valetudinem tuam iam confirmatam esse & à uetere morbo, & à nouis tentationibus, gaudeo. Ocellam uellem haberemus: uidentur enim esse hæc paulo faciliora. nunc quidem æquinoctium nos moratur, quod ualde perturbatum erat. id s. cras erit. utinam idem maneat Hortensius, si quidem adhuc erat. liberalius esse nihil potest. De diplomate admiraris, quasi nescio cuius te flagitij insimularem: negas enim te reperire, qui mihi id in mentem uenerit. ego autem, quia scripseras te proficisci cogitare (etenim audieram nemini aliter licere) eo te habere censebam, & quia pueris diploma sumpseras. habes causam opinionis meæ. & tamen uelim scire, quid cogites, in primisq; si quid etiam nunc noui est. XVII. Cal. Iun.

CICERO ATTICO S.

TVLLIA mea peperit XIIII. Cal. Iun. puerum ἑπταμηνιαῖον. quòd εὐτόκησεν, gaudebam. quod quidem est natum, perimbecillum est. Me mirificæ tranquillitates adhuc tenuerunt, atque maiore impedimento fuerunt, quàm custodiæ, quibus asseruor: nam illa Hortensiana omnia fuere infantia. ita fiet homo nequissimus: à Saluio liberto deprauatus est. itaque posthac non scribam ad te, quid facturus sim, sed quid fecerim: omnes enim Κωρυκαῖοι uidétur subauscultare, quæ loquor. tu tamen, si quid de Hispanys, siue quid aliud, perge quæso scribere, nec meas literas expectaris, nisi cum, quò opto, peruenerimus, aut si quis ex cursu. sed hoc quoque timide scribo: ita omnia adhuc tarda, & spissa, ut male posuimus initia, sic cætera sequentur. furias nunc sequimur. eædem nos fortasse furiæ persequentur. ex Balbi autem sermone, quem tecum habuit, non probamus de Melita. dubitas igitur, quin nos in hostium numero habeat? scripsi equidem Balbo, te ad me de beneuolentia scripsisse, & de suspicione. de altero egi gratias: de altero ei me purgaui. ecquem tu hominem infeliciorem? non loquor plura, ne te quoque excruciem. ipse conficior uenisse tempus, cũ iam nec fortiter, nec prudenter quidquam facere possim. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XI.

CICERO ATTICO S.

a ACCEPI à te signatum libellum, quẽ Anteros attulerat, ex quo scire nihil potui de nostris domesticis rebus, de quibus acerbissime afflictor, quòd qui eas dispensauit, neque adest istic, neque, ubi terrarum sit, scio. omnem autem spem habeo existimationis, priuatarumq́; rerum in tua erga me mihi perspectissima beneuolentia: quam si his temporibus miseris, & extremis præstiteris, hæc pericula, quæ mihi communia sunt cum cæteris, fortius feram. idq́; ut facias, te obtestor, atque obsecro. ego in cistophoro in Asia habeo ad HS bis, & uicies. huius pecuniæ permutatione fidem nostram facile tuebere. quã quidem ego nisi expeditam relinquere putassem, credens ei, cui tu scis iam pridem minime credere: commoratus essem paulisper, nec domesticas res impeditas reliquissem: ob eamq́; causam serius ad te scribo, quòd sero intellexi, quid timendum esset. te etiam, atque etiam oro, ut me totum tuendum suscipias, ut, si ij salui erunt, quibus cum sum, unà cum ijs possim incolumis esse, salutemq́; meam beneuolentiæ tuæ acceptam referre. Vale.

CICERO ATTICO S.

LITERAS tuas accepi prid. Non. Febr. eoq; ipso die ex testamento creui hæreditatē. ex multis meis, & miserrimis curis est una enata, si, ut scribis, ista hæreditas fidem, & famā meam tueri potest: quā quidem te intelligo etiā sine hæreditate tuis opibus defensurū fuisse.

De dote quod scribis, per omneis Deos te obtestor, ut totam rem suscipias, & illam miseram mea culpa, & negligentia, tueare meis opibus, si quæ sunt, tuis, quibus tibi molestum non erit, facultatibus. cui quidem deesse omnia, quod scribis, obsecro te noli pati: in quos enim sumptus abeunt fructus prædiorum? iam illa HS L X, quæ scribis, nemo mihi unquam dixit ex dote esse detracta: nunquā enim essem passus. sed hæc minima est ex ijs iniurijs, quas accepi, de quibus ad te dolore, & lacrymis scribere prohibeor. ex ea pecunia, quæ fuit in Asia, partem dimidiam ferè exegi. tutius uidebatur fore ibi, ubi est, quàm apud publicanos. Quod me hortaris, ut firmo sim animo: uellē posses aliquid afferre, quā ob rē id facere possem. sed si ad cæteras miserias accessit etiā id, quod mihi Chrysippus dixit parari (tu nihil significasti) de domo, quis me miserior uno iam fuit? oro, obsecro, ignosce: nō possum plura scribere. quāto mœrore urgear, profecto uides. quod si mihi cōmune cum cæteris esset, qui uidētur in eadē causa esse, minor mea culpa uideretur, & eo tolerabilior esset: nunc nihil est, quod consoletur, nisi quid tu efficis, si modo etiam nūc effici potest, ut ne qua singulari afficiar calamitate, &

iniuria. Tardius ad te remisi tabellarium, quòd potestas mittendi non fuit. A' tuis & numorum accepi HS L X X, & uestimentorum quod opus fuit. Quibus tibi uidebitur, uelim des literas nomine meo. nosti meos familiares. signum requirent, aut manum: dices ijs, me propter custodias ea uitasse. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID hic agatur, scire poteris ex eo, qui literas attulit: quem diutius tenui, quia quotidie aliquid noui expectabamus. neque nũc mittendi tamen ulla causa fuit, praeter eam, de qua tibi rescribi uoluisti. Quod ad Cal. Quint. pertinet, quid uellẽ: utrũque graue est, & tam graui tẽpore periculum tantae pecuniae, & dubio rerum exitu ista, quam scribis, abruptio. quare ut alia, sic hoc uel maxime tuae fidei, beneuolentiaeq; permitto, & illius consilio, & uoluntati: cui miserae consuluissem melius, si tecum olim coràm potius, quàm per literas de salute nostra, fortunisq; deliberauissem. Quod negas praecipuum mihi ullum incommodum impendere, & si ista res nihil habet consolationis, tamen etiam praecipua multa sunt, quae tu profecto uides grauissima esse, & me facillime uitare potuisse: ea tamẽ erũt minora, si, ut adhuc factum est, administratione, diligentiaq; tua leuabuntur. Pecunia apud Egnatium est. sit à me, ut est: neque enim hoc, quod agitur, uidetur diuturnũ esse posse, ut scire iam possim, quid maxime opus sit. & si egeo rebus omnibus, quòd is quoque in angustijs est, qui cum sumus; cui magnam dedimus pecuniam mutuam,

opinantes nobis constitutis rebus eam rem etiam honori fore. Tu, ut antea fecisti, uelim, si qui erunt, ad quos aliquid scribendum à me existimes, ipse conficias. Tuis salutem dic. Cura, ut ualeas. in primis id, quod scribis, omnibus rebus cura, & prouide, ne quid ei desit, de qua scis me miserrimum esse. Idib. Iun. ex castris.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI ab Isidoro literas, & postea datas binas. ex proximis cognoui, prædia non uenisse. uidebis ergo, ut sustentetur per te. de Frusinati, si modo futuri sumus, erit mihi res opportuna. Meas literas quod requiris, impedior inopia rerum, quas nullas habeo literis dignas, quippe cui nec, quæ accidunt, nec, quæ aguntur, ullo modo probentur. utinam coràm tecum olim potius, quàm per epistolas. Hic tua, ut possum, tueor apud hos. cætera Celer. ipse fugi adhuc omne munus, eo magis, quòd ita nihil poterat agi, ut mihi, & meis rebus aptum esset. Quid sit gestum noui, quæris: ex Isidoro scire poteris: reliqua non uidentur esse difficiliora. tu id uelim, quod scis me maxime uelle, cures, ut scribis, ut facis. Me conficit solicitudo, ex qua etiam summa infirmitas corporis. qua leuata, ero unà cum eo, qui negotium gerit, estq; in spe magna. Brutus amicus in causa uersatur acriter. hactenus fuit, quod caute à me scribi posset. De pensione altera, oro te, omnī cura considera, quid sit faciendum, ut scripsi ijs literis, quas Pollex tulit. Vale.

CICERO ATTICO. S.

QVAE me causæ mouerint, quàm acerbæ, quàm graues, quàm nouæ, coegerintq; impetu magis quodã animi uti, quàm cogitatione, nõ possum ad te sine maximo dolore scribere: fuerunt quidẽ tantæ, ut id, quod uides, effecerint. itaque nec quid ad te scribam de meis rebus, nec quid à te petã, reperio. rem, & summã negotij uides. equidem ex tuis literis intellexi, & ijs, quas cõmuniter cũ alijs scripsisti, & ijs, quas tuo nomine, quod etiã mea sponte uidebam, te subdebilitatũ nouas rationes tuendi mei quærere. Quod scribis placere, ut propius accedã, iterq; per oppida noctu faciam: non sanè uideo, quemadmodum id fieri possit: neque enim ita apta habeo diuersoria, ut tota tempora diurna in his possim cõsumere: neque ad id, quod quæris, multum interest, utrum me homines in oppido uideant, an in uia. sed tamẽ hoc ipsum, sicut alia, considerabo quemadmodum cõmodissime fieri posse uideatur. ego propter incredibilem & animi, & corporis molestiam conficere plureis literas non potui: ijs tantum rescripsi, à quibus acceperam. tu uelim & Basilio, & quibus præterea uidebitur, etiam Seruilio conscribas, ut tibi uidebitur, meo nomine. Quòd tanto interuallo nihil omnino ad uos: profecto intelligis rem mihi deesse, de qua scribam, non uoluntatem. Quod de Vatinio quæris: neque illius, neque cuiusquã mihi præterea officiũ deest, si reperire possent, qua in re me iuuarent. Quintus auersissimo à me animo Patris fuit: eodem Corcyra filius uenit: inde profectos eos unà cum cæteris arbitror. Vale.

CICERO ATTICO S.

SOLICITVM esse te cum de tuis, cõmunibusq; fortunis, tum maxime de me, ac de dolore meo, sentio. qui quidẽ dolor meus non modo nõ minuitur, cum socium sibi adiũgit dolorem tuum, sed etiam augetur. omnino pro tua prudentia sentis qua cõsolatione leuari maxime possim: probas enim meum consiliũ, negasq; mihi quidquam tali tempore potius faciẽdum fuisse. addis etiam (quod & si mihi leuius est, q̃ tuum iudicium, tamen nõ est leue) cæteris quoque, id est qui pondus habeant, factũ nostrum probari. id si ita putarem, leuius dolerẽ. crede, inquis, mihi. credo equidẽ: sed scio, q̃ cupias minui dolorem meum. Me discessisse ab armis nunquã pœnituit. tãta erat in illis crudelitas, tanta cum barbaris gentibus coniunctio, ut non nominatim, sed generatim proscriptio esset informata; ut iam omnium iudicio constitutũ esset, omnium uestrum bona prædam esse illius uictoriæ, uestrum plane dico: nũquam enim de te ipso, nisi crudelissime, cogitatũ est. quare uolũtatis me meæ nunquam pœnitebit: consilij pœnitet. in oppido aliquo mallẽ resedisse, quoad accerserer: minus sermonis subijssem: minus accepissem doloris: ipsum hoc me non angeret. Brũdusij iacere, in omneis parteis est molestum. propius accedere, ut suades, quo modo sine lictoribus, quos populus dedit, possum? qui mihi incolumi adimi nõ possunt: quos ego modo paulisper cũ bacillis in turbã conieci ad oppidũ accedẽs, ne quis impetus militũ fieret. recipio tẽpore me domo. te nũc ad Oppiũ, quoniã

ijs placeret modo propius accedere, ut hac de re considerarent. credo fore auctores : sic enim recipiunt, Cæsari nõ modo de conseruanda, sed etiam de augenda mea dignitate curæ fore : meq; hortantur, ut magno animo sim, ut omnia summa sperẽ: ea spondẽt, confirmãt. quæ quidẽ mihi exploratiora essent, si remãsissem. sed ingero præterita. uide quæso igitur ea, quæ restãt : & explora cũ istis : et si putabis opus esse, & si istis placebit, quo magis factũ nostrũ Cæsar probet, quasi de suorum sententia factum ; adhibeantur Trebonius, Pansa, si qui alij, scribantq; ad Cæsarẽ, me, quidquid fecerim, de sua sententia fecisse. Tulliæ meæ morbus, & imbecillitas corporis me exanimat : quã tibi intelligo magnæ curæ esse, quod est mihi gratissimum. De Põpeij exitu mihi dubiũ nunquam fuit : tanta enim desperatio rerum eius omniũ Regum, & populorũ animos occuparat, ut, quocũque uenisset, hoc putarẽ futurũ. non possum eius casum nõ dolere : hominem enim integrũ, & castũ, & grauem cognoui. De Fãnio cõsoler te? perniciosa loquebatur de mansione tua. Lucius uero Lẽtulus Hortẽsij domum sibi, & Cæsaris hortos, & Baias despõderat. omnino hæc eodẽ modo ex hac parte fiũt: nisi illud erat infinitũ : omnes enim, qui in Italia remãserant, hostium numero habebantur. sed uelim hæc aliquãdo solutiore animo. Quintum fratrẽ audio profectũ in Asiã, ut deprecaretur. de filio nihil audiui. sed quære ex Diocare Cæsaris liberto, quẽ ego nõ uidi, qui istas Alexãdrinas literas attulit. is dicitur uidisse an euntẽ, an iã in Asia? Tuas literas, prout res postulat, expecto, quas uelim cures quãprimũ ad me perferẽdas. Vale. IIII. Cal. Dec.

CICERO ATTICO S.

GRATAE mihi tuæ literæ ſunt, quibus accurate perſcripſiſti omnia, quæ ad me pertinere arbitratus es. factũ igitur, ut ſcribis, iſtis placere, iiſdẽ iſtis lictoribus me uti, quod conceſſum Seſtio ſit: cui non puto ſuos eſſe cõceſſos, ſed ab ipſo datos: audio enim eum ea S.C. improbare, quæ poſt diſceſſum Tribunorum facta ſunt. quare poterit, ſi uolet ſibi cõſtare, noſtros lictores cõprobare. quãquam quid ego de lictoribus, qui penè ex Italia decedere ſim iuſſus? nam ad me miſit Antonius exemplũ Cæſaris ad ſe literarum, in quibus erat, ſe audiuiſſe, Catonem, & L. Metellum in Italiam ueniſſe, Romæ ut eſſent palàm: id ſibi non placere, ne qui motus ex eo fierent: prohiberiq; omneis Italia, niſi quorum ipſe cauſam cognouiſſet. deq́; eo uehementius erat ſcriptum. itaque Antonius petebat à me per literas, ut ſibi ignoſcerem: facere ſe non poſſe, quin iis literis pareret. tum ad eum miſi L. Lamiam, qui demonſtraret illum Dolabellæ dixiſſe, ut ad me ſcriberet, ut in Italiam quamprimum uenirem: eius me literis ueniſſe. tum ille edixit ita, ut me exciperet, & Lælium nominatim. quod ſanè nollem: poterat enim ſine nomine re ipſa excipi. ò multas, & graueis offenſiones: quas quidem, tu das operam, ut lenias: nec tamẽ nihil proficis: quin hoc ipſo minuis dolorem meum, quòd, ut minuas, tam ualde laboras: idq́; uelim ne grauere quamſæpiſſime facere. maxime autem aſſequere quod uis, ſi me adduxeris, ut exiſtimem me bonorum iudicium non fundi-

tus perdidisse. quanquā quid tu in eo potes? nihil scilicet. sed si quid res dabit tibi facultatis, id me maxime cōsolari poterit. quod nunc quidē uideo nō esse. sed si quid ex euentis: ut hoc nunc accidit. dicebar debuisse cum Pompeio proficisci. exitus illius minuit eius officij prætermissi reprehensionem. sed ex omnibus nihil magis tamen desideratur, quàm quòd in Africam non ierim. iudicio hoc sum usus, nō esse barbaris auxilijs fallacissimæ gentis Remp. defendēdam, præsertim contra exercitum sæpe uictorem. non probant fortasse: multos enim uiros bonos in Africam uenisse audio, & scio fuisse antea. ualde hoc loco urgeor. hic quoque opus est casu aliqui sint ex eis, aut, si potest, omnes, qui salutē anteponāt: nam si perseuerant, & obtinent; quid nobis futurum sit, uides. dices, quid illis?, si uicti erunt? honestior est plaga. hæc me excruciant. Sulpitij autē consilium, non scripsisti, cur meo non anteponeres. quod & si non tam gloriosum est, quàm Catonis, tamen & periculo uacuum est, et dolore. extremum est eorū, qui in Achaia sunt. ij tamen ipsi se hoc melius habēt, quàm nos, quòd & multi sunt uno in loco, & cum in Italiam uenerint, domum statim uenerint. hæc tu perge, ut facis, mitigare, & probare quāplurimis. Quod te excusas: ego uero & tuas causas nosco, et mea interesse puto, te istic esse, uel ut cū ijs, quibus oportebit, agas, quæ erunt agēda de nobis, ut ea, quæ egisti. in primisq; hoc uelim animaduertas. multos esse arbitror, qui ad Cæsarē detulerint, delaturi'ue sint, me aut pœnitere consilij mei, aut non probare, quæ fiant. quorum & si utrūque uerū est, tamē ab illis dicitur animo à me

alienato,

alienato, non quo ita perspexerint. sed totum ut hoc Balbus sustineat, & Oppius, & eorum crebris literis illius uoluntas erga me confirmetur, & hoc plane ut fiat, diligentiam adhibebis. Alterum est, cur te nolim discedere, quod scribis Terentiam flagitare. ò rem miseram. quid scribam? aut quid uelim? breue faciã: lacrymæ enim se subito profuderunt: tibi permitto: tu consule. tantum uide, ne hoc tẽporis Terentiæ obesse aliquid possit. ignosce, obsecro te: non possum præ fletu, et dolore diutius in hoc loco commorari. tantum dicam, nihil mihi gratius esse, quàm quòd eam diligis. Quòd literas, quibus putas opus esse, curas dandas, facis commode. Quintum filiũ, uidi, qui Sami uidisset, patrem Sicyone: quorum deprecatio est facilis. utinam illi, qui prius illum uiderunt, me apud eum uelint adiutum tantum, quãtum ego illos uellem, si quid possem. Quod rogas, ut in bonam partem accipiam, si qua sint in tuis literis, quæ me mordeant: ego uero in optimam, teq; rogo, ut aperte, quemadmodum facis, scribas ad me omnia, idq; facias quamsæpissime. Vale. XIIII. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

QVANTIS curis afficiar, etsi profecto uides, tamen cognosces ex Lepta, & Trebatio. maximas pœnas pendo temeritatis meæ, quam tu prudẽtiã mihi uideri uis, neq; te deterreo, quo minus id disputes, scribasq; ad me q̃ sæpissime: nõ nihil enim me leuant tuæ literæ hoc tẽpore. per eos, qui nostra causa uolunt, ualentq; apud illum, diligentissime contendas opus est, per Balbum, & Oppium maxime, ut de me scribant quamdiligẽtissime:

oppugnamur enim, ut audio, & à præsentibus quibusdam, & per literas. ijs ita occurrẽdum, ut rei magnitudo postulat. Furnius est illic mihi inimicissimus. Quintus misit filium non solum sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei. dictitat, se à me apud Cæsarem oppugnari. quod refellit Cæsar ipse, omnesq; eius amici. neq; uero desistit, ubicunque est, omnia in me maledicta conferre. nihil mihi unquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbũ. qui ex ipso audissent, cum Sicyone palàm multis audientibus loqueretur, nefaria quædam ad me pertulerunt. nosti genus, etiam expertus es fortasse: in me id est omne conuersum. sed augeo commemorando dolorem, & facio etiam tibi. quare ad illud redeo. cura, ut huius rei causa dedita opera mittat aliquem Balbus. ad quos uidebitur, uelim cures literas meo nomine. Vale. XV. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

EGO uero & incaute, ut scribis, & celerius, quàm oportuit, feci, nec in ulla sum spe, quippe qui exceptionibus edictorum retinear. quæ si nõ essent sedulitate effectæ, & beneuolentia tua, liceret mihi abire in solitudines aliquas. nunc ne id quidem licet. quid autem me iuuat, quòd ante initum Tribunatum ueni, si ipsum, quòd ueni, nihil iuuat? iã quid sperem ab eo, qui mihi amicus nunquam fuit, cum iam lege etiam sim confectus, & oppressus? quotidie Balbi ad me literæ langui diores, multæq; multorum ad illum, fortasse cõtra me. meo uitio pereo. nihil mihi mali causa attulit: omnia culpa contracta sunt: ego enim, cum genus belli uide-

rem, imparata, & infirma omnia contra paratissimos, ieram (quid facerem ?) ceperamq; consilium non tā forte, quàm mihi præter cæteros concedendum. cessimus, uel potius parui. ex quibus unus qua mente fuerit, is, quem tu mihi commendas, cognosces ex ipsius literis, quas ad te, & ad alios misit. quas ego nunquam aperuissem, nisi res acta sic esset. delatus est ad me fasciculus: solui, si quid esset ad me literarū: nihil erat. epistola Vatinio, & Ligurio altera: iussi ad eos deferri. illi ad me statim ardentes dolore uenerunt, scelus hominis clamantes. epistolas mihi legerunt plenas omnium in me probrorum. hic Ligurius furere: se enim scire, summo illum in odio fuisse Cæsari; illum tamen nō modo fouisse, sed & tantam pecuniam illi dedisse honoris mei causa. hoc ego dolore accepto, uolui scire, quid scripsisset ad cæteros: ipsi enim illi putaui perniciosum fore, si eius hoc tantum scelus percrebruisset. cognoui. eiusdem generis literas ad te misi. quas si putabis illi ipsi utile esse reddi, reddes: nil me lædet. nam quod resignatæ sunt, habet, opinor, eius signum Pomponia. hac ille acerbitate initio nauigationis cum usus esset, tanto me dolore affecit, ut postea iacuerim. neque nunc tam pro se, quàm contra me laborare dicitur. ita omnibus rebus urgeor, quas sustinere uix possum, uel plane nullo modo possum. quibus in miserijs una est pro omnibus, quòd istam miseram, patrimonio, fortuna omni spoliatam relinquam. quare te, ut polliceris, uidere plane uelim: alium enim, cui illam commēdem, habeo neminem, quoniam matri quoque eadem intellexi esse parata, quæ mihi. sed si me non

offendes, ſatis tamen habeto commendatã, patruumq́; in ea, quantũ poteris, mitigato. hæc ad te die natali meo ſcripſi: quo utinã ſuſceptus nõ eſſem, aut ne q̃d ex eadẽ matre poſtea natũ eſſet. plura ſcribere fletu prohibeor.

CICERO ATTICO S.

AD MEAS incredibiles ægritudines aliquid noui accedit ex iis, quæ de Q. Q. ad me afferuntur. P. Terẽtius meus neceſſarius operas in portu, & ſcriptura Aſiæ pro magiſtro dedit. is Quintum filiũ Epheſi uidit VI. Id. Dec. eumq́; ſtudioſe propter amicitiam noſtrã inuitauit. cumq́; ex eo de me contaretur, eũ ſibi ita dixiſſe narrabat, ſe mihi eſſe inimiciſſimum, uolumenq́; ſibi oſtendiſſe orationis, quam apud Cæſarem cõtra me eſſet habiturus: multa à ſe dicta contra eius amentiã: multa poſtea Patris conſimili ſcelere ſecum Quintum patrem locutum: cuius furorem ex iis epiſtolis, quas ad te miſi, perſpicere potuiſti. hæc tibi dolori eſſe certo ſcio: me quidem excruciant, et eo magis, quòd mihi cum illis ne querendi quidem locum futurum puto. De Africanis rebus longe alia nobis, ac tu ſcripſeras, nuntiãtur: nihil enim firmius eſſe dicunt, nihil paratius. accedit Hiſpania, & alienata Gallia, legionum nec uis eadem, nec uoluntas, urbanæ res perditæ. quid eſt, ubi acquieſcam? niſi quandiu tuas literas lego. quæ eſſent profecto crebriores, ſi quid haberes, quo putares meam moleſtiam minui poſſe. ſed tamen te rogo, ne intermittas ſcribere ad me, quidquid erit; eosq́;, qui mihi tã crudeliter inimici ſunt, ſi odiſſe non potes, accuſes tamen, non ut aliquid proficias, ſed ut tibi me carum eſſe ſentiant. plu=

ra ad te ſcribam, ſi mihi ad eas literas, quas proxime ad te dedi, reſcripſeris. Vale. XII. Cal. Febr.

CICERO ATTICO S.

CONFECTVS iam cruciatu maximorum dolorũ, ne ſi ſit quidem, quod ad te debeam ſcribere, facile id exequi poſſem, hoc minus, quòd res nulla eſt, quæ ſcribenda ſit, cum præſertim ne ſpes quidem ulla oſtendatur fore melius. ita iam ne tuas quidem literas expecto. quanquam ſemper aliquid afferunt, quod uelim. quare tu quidem ſcribito, cũ erit, cui des. ego tuis proximis, quas tamen iam pridem accepi, nihil habeo, quod reſcribam: longo enim interuallo uideo immutata eſſe omnia, illa eſſe firma, quæ debeant, nos ſtultitiæ noſtræ grauiſſimas pœnas pendere. P. Salluſtio curanda ſunt HS XXX, quæ accepi à Cn. Salluſtio. uelim uideas, ut ſine mora curentur. de ea re ſcripſi ad Terentiam. atque hoc ipſum iam propè cõſumptum eſt. quare id quoque uelim, cum illa uideas, ut ſit, qui utamur. hic fortaſſe potero ſumere, ſi ſciam iſtic paratum fore: ſed prius, quàm id ſcirem, nihil ſum auſus ſumere. qui ſit omnium rerum ſtatus noſter, uides. nihil eſt mali, quod non & ſuſtineam, & expectẽ. quarũ rerũ eo grauior eſt dolor, quo culpa maior. ille in Achaia nõ ceſſat de nobis detrahere. nihil uidelicet tuæ literæ profecerunt. Vale. VIII. Id. Martij.

CICERO ATTICO S.

CEPHALIO mihi à te literas reddidit ad VIII. Id. Martij ueſpere. eo autem die mane tabellarios mi=

ſeram, quibus ad te dederam literas. tuis tamen lectis literis, putaui aliquid reſcribendum eſſe, maxime, quòd oſtendis te pendere animi, quamnam rationem ſim Cæſari allaturus profectionis meæ tum, cũ ex Italia diſceſſerim. nihil opus eſt mihi noua ratione: ſæpe enim ad eũ ſcripſi, multiſq; mandaui, non potuiſſe, cum cupiſſem, ſermones hominum ſuſtinere: multaq; in eam ſententiam: nihil enim erat, quod minus eum uellem exiſtimare, quàm me tanta de re nõ meo conſilio uſum eſſe. poſteáq; quàm mihi literæ à Balbo Cornelio minore miſſæ eſſent, illum exiſtimare Quintum fratrem lituum meæ profectionis fuiſſe (ita enim ſcripſit) qui nõdum cognoſſet quæ de me Quintus ſcripſiſſet ad multos: etſi multa præſens in præſentem acerbe dixerat, & fecerat, tamen
* L. in eo his uerbis ad Cæſarem ſcripſi. de Quinto fratre meo nõ minus laboro, q̃ de me ipſo. ſed eum tibi cõmendare hoc meo tempore non audeo. illud duntaxat tamẽ audebo petere abs te, quod te oro, ne q̃d exiſtimes ab illo factum eſſe, quo minus mea in te officia conſtarẽt, minus'ue te diligerem, potiuſq; illum ſemper auctorem noſtræ coniunctionis fuiſſe, meiq; itineris comitem, non ducem. quare cæteris in rebus tantum ei tribues, quãtum humanitas tua, amicitiaq; ueſtra poſtulat: ego ei ne quid apud te obſim, id te uehementer etiam, atq; etiam rogo. Quare, ſi quis congreſſus fuerit mihi cũ Cæſare (etſi nõ dubito, quin is lenis in illũ futurus ſit, idq; iam declarauerit) ego tamen is ero, qui ſemper fui. ſed, ut uideo, multo magis eſt nobis laborandum de Africa. quam quidem tu ſcribis confirmari quotidie magis ad conditionis ſpem, quàm uictoriæ. quod utinam

ita eſſet. ſed lõge aliter eſſe intelligo, teq́; ipſum ita exiſtimare arbitror, aliter autem ſcribere non fallendi, ſed confirmandi mei cauſa, præſertim cum adiungatur ad Africam etiã Hiſpania. Quod me admones, ut ſcribã ad Antonium, et ad cæteros: ſi quid uidebitur tibi opus eſſe, uelim facias id, quod ſæpe feciſti: nihil. n. uenit mihi in mẽtẽ, quod ſcribendũ putẽ. Quod me audis fractiorem eſſe animo: quid putas, cũ uideas acceſſiſſe ad ſuperiores ægritudines præclaras generi actiones? tu tamẽ uelim, ne intermittas, quoad eius facere poteris, ſcribere ad me, etiã ſi rem, de qua ſcribas, nõ habebis: ſemper. n. afferunt aliquid mihi literæ tuæ. Galeonis hæreditatẽ creui: puto enim cretionem ſimplicem fuiſſe, quoniam ad me nulla miſſa eſt. Vale. VIII. Id. Mart.

CICERO ATTICO S.

À MVRENAE liberto nihil adhuc acceperã literarum. P. Siſer reddiderat eas, quibus reſcribo. De Seruij patris literis quod ſcribis, item, Quintum in Syriam ueniſſe, quod ais eſſe qui nuntient: ne id quidem uerum eſt. Quod certiorem te uis fieri, quo quiſque in me animo ſit, aut fuerit eorum, qui huc uenerunt: neminem alieno intellexi: ſed quantum id mea interſit, exiſtimare te poſſe certo ſcio. mihi cum omnia ſunt intolerabilia ad dolorẽ, tum maxime, quòd in eam cauſam ueniſſe me uideo, ut ſola utilia mihi eſſe uideãtur, quæ ſemper nolui. P. Lentulum patrem Rhodi eſſe aiunt, Alexandriæ filium: Rhodoq́; Alexandriam C. Caſſium profectum eſſe conſtat. Quintus mihi per literas ſatisfacit, multo aſperioribus uerbis, quàm cum

grauissime accusabat: ait enim se ex literis tuis intelligere, tibi non placere, quòd ad multos de me asperius scripsit: itaq; se pœnitere, q animũ tuũ offenderit: sed se iure fecisse. deinde perscribit spurcissime, quas ob causas fecerit. sed neq; hoc tẽpore, nec antea patefecisset odiũ suũ in me, nisi omnibus rebus me esse oppressum uideret. atq; utinam uel nocturnis, quẽadmodũ tu scripseras, itineribus propius te accessissem. nũc nec ubi, nec quando te sim uisurus, possum suspicari. De cohæredibus Fusidianis nihil fuit, quod ad me scriberes: nam & æquum postulant, &, quidquid egisses, recte esse actum putarem. De fundo Frusinati redimendo iam pridem intellexisti uolũtatem meam. etsi tum meliore loco res erant nostræ, neq; tam mihi desperaturi uidebamur. tamen in eadẽ sum uoluntate. id quemadmodum fiat, tu uidebis. & uelim, quoad poteris, consideres, ut sit, unde nobis suppeditentur sumptus necessarij. si quas habuimus facultates, eas Põpeio tum, cũ id uidebamur sapienter facere, detulimus. itaq; tum & à tuo uillico sumpsimus, & aliunde mutuati sumus, cũ Quintus quereretur per literas, sibi nos nihil dedisse, qui neq; ab illo rogati sumus, neq; ipsi eã pecuniam aspeximus. sed uelim uideas, quid sit, quod confici possit, quidq; mihi de omnibus des consilij: & causam nosti. plura ne scribã, dolore impedior. si quid erit, quod ad quos scribẽdũ meo nomine putes, uelim, ut soles, facias: quotiesq; habebis, cui des ad me literas, nolim prætermittas. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON me offendit ueritas literarum tuarũ, q me tum

communibus,tum præcipuis malis oppressum ne incipis quidem,ut solebas, consolari , fateris'q; id fieri iam non posse : nec enim ea sunt,quæ erant antea,cum, ut nihil aliud,comites me,et socios habere putabã : omnes enim Achaici deprecatores,item qui in Asia, quibus non erat ignotum,etiam quibus erat,in Africam dicuntur nauigaturi . ita , præter Lælium,neminem habeo culpæ socium : qui tamen hoc meliore in causa est,quòd iam est receptus. de me autem,non dubito,quin ad Balbum,& ad Oppium scripserit : à quibus, si quid esset lætius,certior factus essem , tecum etiam essent locuti: quibus cũ tu de hoc ipso colloquare uelim,& ad me,quid tibi responderint, scribas : non quòd ab isto salus data quidquam habitura sit firmitudinis : sed tamen aliquid consuli,& prospici poterit . etsi omnium conspectum horreo, præsertim hoc genero : tamen,in tantis malis quid aliud uelim,non reperio. Quintus pergit, ut ad me et Pansa scripsit,& Hircius : is'q; item Africam petere cũ cæteris dicitur. Ad Minutium parentem scribam , & tuas literas mittam.ad te scribam,num quid egerit.HS XXX potuisse mirarer, nisi multa de Fufidianis prædijs.et id uideo tamẽ. te expecto: quẽ uidere,si ullo modo potes uenire , peruellẽ . iã extremũ concluditur. ibi * facile est , quod quale sit , grauius existimare. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVONIAM iustas causas affers,quòd te hoc tempore uidere non possim : quæso,quid sit mihi faciendum : ille enim ita uidetur Alexãdriam tenere, ut eum scribere etiam pudeat de illis rebus . ij autem ex Africa iam

affuturi uidentur. Achæi item ex Asia redituri ad eos, aut libero aliquo loco cõmoraturi. quid mihi igitur putas agendum? uideo difficile esse consilium: sum enim solus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus sit, neq; ab his ipsis quidquam ad spem ostendatur. sed tamẽ scire uelim, quid censeas: id'q; erat cum alijs, cur te, si fieri posset, cuperem uidere. Minutium XII sola curasse, scripsi ad te antea. quod superest, uelim uideas, ut curetur. Quintus non modo non cum magna prece ad me, sed acerbissime scripsit. filius uero mirifico odio. nihil fingi potest mali, quo non urgear. omnia tamen sunt faciliora, quàm peccati dolor, qui et maximus est, & æternus. cuius peccati si socios essem habiturus ego, quos putaui, tamen esset ea cõsolatio tenuis: sed habet aliorum omnium ratio exitum, mea nullum. alij capti, alij interclusi non ueniunt in dubium de uoluntate, eo minus scilicet, cum se expedierint, & unà esse cœperint. ij autem ipsi, qui sua uoluntate ad Fusium uenerunt, nihil possunt, nisi timidi existimari. multi autem sunt, qui, quicunq; sunt, modo ad illos se recipere uolent, recipientur. quo minus debes mirari, nõ posse me tanto dolori resistere: solius enim meum peccatum corrigi non potest, & fortasse Lælij: sed quid me id leuat? nã Caiũ quidem Cassium aiunt consilium Alexandriã eundi mutauisse. hæc ad te scribo, non ut queas tu demere solicitudinem, sed ut cognoscam, ecquid tu ad ea afferas, quæ me conficiũt. ad quæ gener accedit, et cætera, quæ, fletu reprimor, ne scribam. quin etiam Aesopi F. me excruciat. prorsus nihil abest, quin sim miserrimus. sed ad primum reuertor: quid putes facien=

dum, occulte ne aliquò propius ueniendum, an mare transeundũ: nam hic maneri diutius non potest. De Fufidianis quare nihil potuit confici? genus enim cõditionis eiusmodi fuit, in quo non solet esse controuersia, cum ea pars, quæ uidetur esse minor, licitatione expleri posset. hæc ego non sine causa quæro: suspicor enim cohæredes dubiam nostram causam putare, & eo rem in integro esse. Vale. prid. Id. Maij.

CICERO ATTICO S.

NON meo uitio fit hoc quidem tempore (ante enim est peccatum) ut me ista epistola nihil consoletur: nam & exigue scripta est, & suspiciones magnas habet, nõ esse ab illo; quas animaduertisse te existimo. De obuiam itione ita faciam, ut suades: neque enim ualde aduentus eius opinio est: neq;, si qui ex Asia ueniunt, quidquam auditum esse dicunt de pace: cuius ego spe in hanc fraudem incidi. nihil uideo, quod sperandum putem, nunc præsertim, cum ea plaga in Asia sit accepta, in Illyrico, in Cassiano negotio, in ipsa Alexãdria, in Vrbe, in Italia. ego uero, etiam si rediturus ille est, qui adhuc bellum gerere dicitur, tamen ante reditum eius negotium confectum iri puto. Quod autem scribis quandam lætitiam bonorum esse commotam, ut sit auditum de literis: tu quidem nihil prætermittis, in quo putes aliquid solatij esse: sed ego non adducor, quenquam bonum ullam salutem putare mihi tanti fuisse, ut eam peterem ab illo, & eo minus, quod huius consilij iam ne socium quidem habeo quenquam. qui in Asia sunt, rerum exitum expectant. Ahaici etiã

Fusio spem deprecationis afferunt. horum & timor idem fuit primo, qui meus, & constitutum. mora Alexandrina causam illorũ correxit, meam euertit. quam ob rem idem à te nunc peto, quod superioribus literis, ut, si quid in perditis rebus dispiceres, quod mihi putares faciendum, me moneres. si recipior ab his, quod uides nõ fieri; tamen, quoad bellum erit, quid agam, aut ubi sim, non reperio. sin iactor, eo minus. itaq; tuas literas expecto; easq; ut ad me sine dubitatione scribas, rogo. Quod suades, ut ad Quintum scribam de his literis: facerem, si me quidquã istæ literæ delectarent. etsi quidam scripsit ad me his uerbis. Ego, ut in his malis, Patris sum non inuitus: essem libentius, si frater tuus ea de te loqueretur, quæ ego audire uellẽ. Quod ais illum ad te scribere, me sibi nullas literas remittere: semel ab ipso accepi: ad eas Cephalioni dedi, qui multos menses tempestatibus retentus est. Quintum filium ad me acerbissime scripsisse, iam ante ad te scripsi. Extremum est, quod te orem, si putas rectum esse, & à te suscipi posse, cum Camillo communices, ut Terentiam moneatis de testamento. tempora monent, ut uideat, ut satisfaciat, quibus debeat. auditum ex Philotimo est, eã scelerate quædam facere. credibile uix est. sed certe, si quid est, quod fieri possit, prouidendum est. de omnibus
* rebus uelim ad me scribas, & maxime quid scribas de ea: in quo tuo consilio egeo, etiam si nihil excogitas: id enim mihi erit pro desperato. Vale. III. Non. Iun.

CICERO ATTICO S.

PROPERANTIBUS tabellarijs alienis hãc epi-

ſtolam dedi, eo breuiorem, quòd eram miſſurus meos.

Tullia mea uenit ad me prid. Id. Iun. deq; tua erga ſe obſeruantia, beneuolentiaq; mihi plurima expoſuit, literaſq; reddidit trinas. ego autem ex ipſius uirtute, humanitate, pietate non modo eam uoluptatem non cepi, quam capere ex ſingulari filia debui, ſed etiam incredibili ſum dolore affectus, tale ingenium in tam miſera fortuna uerſari, idq; accidere nullo ipſius delicto, ſumma culpa mea. itaq; à te neq; conſolationem iam, qua cupere te uti uideo, neque conſilium, quod capi nullum poteſt, expecto; teq; omnia cum ſuperioribus ſæpe literis, tum proximis tentaſſe intelligo. Ego cum Salluſtio Ciceronem ad Cæſarem mittere cogitabam. Tulliam autem, nõ uidebam eſſe cauſam, cur diutius mecum tanto in communi mœrore retinerem. itaq; eram tibi eam, cum primum per ipſam liceret, remiſſurus. pro ea, quemadmodum conſolandis ſcripſiſti, * P. tanta eo me ſcripſiſſe, quæ tu ipſe intelligis reſpõderi potuiſſe. Quod Oppium tecum ſcribis locutum: non abhorret à mea ſuſpicione eius oratio: ſed non dubito, quin iſtis perſuaderi nullo modo poſſit, ea, quæ faciant, mihi probari poſſe, quoquo modo loquar. ego tamen utar moderatione, qua potero. quanquam, quid mea interſit, ut eorum odium ſubeam, non intelligo.

Te iuſta cauſa impediri, quo minus ad nos uenias, uideo, idq; mihi ualde moleſtum eſt. Illum ab Alexandria diſceſſiſſe nemo nuntiat, cõſtatq; ne profectum quidem illò quenquam poſt Id. Mart. nec poſt Id. Dec. ab illo datas ullas literas. ex quo illud intelligis, illud de literis ad V. Id. Febr. datis (quod inane eſſet, etiam ſi

uerum esset) non uerum esse. L. Terentium discessisse ex Africa scimus, Pæstumq; uenisse. quid is afferat, aut quo modo exierit, aut quid in Africa fiat, scire uelim: dicitur enim per Nasidium emissus esse. id quale sit, uelim, si inueneris, ad me scribas. De HS X, ut scribis, faciam. Vale. XVIII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

DE ILLIVS ab Alexandria discessu nihil adhuc rumoris, contráq; opinio, ualde esse impeditum: itaque nec mitto, ut constitueram, Ciceronem; & te rogo, ut me hinc expedias: quoduis enim supplicium leuius est hac permansione. hac de re & ad Antonium scripsi, & ad Balbum, & ad Oppium: siue enim bellum in Italia futurum est, siue classibus utetur, hic esse me minime conuenit: quorum fortasse utrunque erit: alterum certe intellexi omnino ex Oppij sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorum uia esset. sed, ut eam flectas, te rogo. nihil omnino iam expecto, nisi miserum. sed hoc perditius, in quo nunc sum, fieri nihil potest. quare, cum Antonio loquare, uelim, & cum istis, & rem, ut poteris, expedias, & mihi quamprimum de omnibus rebus rescribas. Vale. XII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S.

CVM tuis dare possem literas, non prætermisi: etsi, quid scriberem, non habebam. tu ad nos & rarius scribis,

quàm ſolebas, & breuius, credo quia nihil habes, quod me putes libenter legere, aut audire poſſe. ueruntamen uelim, quid erit, qualecunq; erit, ſcribas. eſt autem unum, quod mihi ſit optandum, ſi quid agi de pace poſſit: quod nulla equidem habeo in ſpe; ſed quia tu leuiter interdum ſignificas, cogis me ſperare, quod optãdum uix eſt. Philotimus dicitur Idib. Sext. nihil habeo de illo amplius. tu uelim ad ea mihi reſcribas, quæ ad te antea ſcripſi. mihi tantum temporis ſatis eſt, dum, ut in peſſimis rebus, aliquid caueam, qui nihil unquam caui. Vale. XI. Cal. Sext.

CICERO ATTICO S.

XVII. Cal. Sept. uenerat die XXVIII Seleucea Peria C. Trebonij, is, qui ſe Antiochiæ diceret apud Cæſarem uidiſſe Quintum filium cum Hircio: eos de Quinto, quæ uoluiſſent, impetraſſe nullo quidem negotio. quod ego magis gauderem, ſi iſta nobis impetrata quidquam ad ſpem explorati haberent. ſed & alia timenda ſunt, ab alijsq;: & ab hoc ipſo quæ dantur ut à domino, rurſus in eiuſdem ſunt poteſtate. etiam Salluſtio ignouit. omnino dicitur nemini negare. quod ipſum eſt ſuſpectum, notionem eius differri. M. Gallius Q. F. mancipia Salluſtio reddidit. is uenit, ut legiones in Siciliam traduceret, et protinus iturum Cæſarem Patris. quod ſi faciet, ego, quod ante mallem, aliquò propius accedam. tuas literas ad eas, quibus à te proxime conſilium petiui, uehementer expecto. Vale. XVI. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI VI. Cal. Sept. literas à te, datas XII. Cal. doloremq́;, quē ex Quinti scelere iāpridē acceptū iā abiecerā, lecta eius epistola grauissimū cepi. tu etsi nō potuisti ullo modo facere, ut mihi illā epistolā non mitteres, tamē mallē non esse missam. Ad ea autē, quæ scribis de testamento, uidebis, quid, et quo modo. De numis, & illa sic scripsit, ut ego ad te antea, et nos, si q̄d opus erit, utemur ex eo, de quo scribis. Ille ad Cal. Sept. Athenis non uidetur fore. multa eū in Asia dicuntur morari, maxime Pharnaces. Legio XII, ad quā primū Sulla uenit, lapidibus egisse hominē dicitur. nullā putant se cōmoturā. illū arbitrantur protinus Patris in Siciliā. sed, si hoc ita est, huc ueniat necesse est. ac mallē illū: aliquo.n.modo hinc euasissem. nunc metuo, ne sit expectandū: et cū reliquis etiā loci grauitas hic miserrime perferēda. Quod me mones, ut ea uideā, quæ ad tēpus accōmodem: facerē, si res pateretur, et si ullo modo fieri posset: sed in tātis nostris peccatis, tātisq; nostrorū iniurijs, nihil ē, quod aut facere dignū nobis, aut simulare possim. Sullana confers: in quibus omnia genere ipso præclarissima fuerūt, moderatiōe paulo minus tēperata: hæc autē eiusmodi sunt, ut obliuiscar, multoq́; malim quod omnibus sit melius, quorū utilitati meā iūxi. tu ad me tamē uelim quāsæpissime scribas, eoq́; magis, q̄ præterea nemo scribit: ac si omnes, tuas tamē maxime expectarē. Quod scribis, illū per me Quinto fore placatiorē: scripsi ad te antea, eum statim Quinto filio omnia tribuisse, nostri nullam mentionem. Vale.

Cicero

CICERO ATTICO S.

DILIGENTER mihi fasciculū reddidit Balbi tabellarius: accepi.n.à te literas, quibus uideris uereri, ut epistolas illas acceperim: quas quidē uellem mihi nunq̃ redditas: auxerunt.n.mihi dolorem: nec, si in aliquē incidissent, quicq̃ noui attulissent: quid.n.tam peruulgatū, q̃ illius in me odiū, & genus hoc literarū? quod ne Cæsar quidē ad istos uidetur misisse, quasi quo illius improbitate offenderetur, sed, credo, uti notiora nostra mala essent. nā quod te uereri scribis, ne illi obsint, eiq; rei mederi: ne rogari quidē se passus est de illo. quod quidē mihi molestū nō est: illud molestius, istas impetrationes nostras nihil ualere. Sulla, ut opinor, cras erit hic cum Messala. currunt ad illū pulsi à militibus, qui se negāt usquā, nisi acceperint. ergo ille huc ueniet: quod non putabant: tarde quidē: itinera.n.ita facit, ut multos dies in oppidū ponat. Pharnaces autē, quo modo agit, afferet morā. quid mihi igitur censes? iam.n. corpore uix sustineo grauitatē huius cœli, qui mihi laborē affert in dolore. an his illuc euntibus mandē, ut me excusent? ipse accedam propius? quæso attende, & me, quod adhuc sæpe rogatus non fecisti, consilio iuua. scio rē difficilem esse, sed ut in malis. etiā illud mea magni interest, te ut uideam. profecto aliquid profecero, si id acciderit. De testamēto, ut scribis, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD ad te scripseram, ut cum Camillo cōmunicares, de eo Camillus mihi scripsit, te cum eo locutum. tuas

literas expectabam : nisi illud quidem mutari, si aliter est ut oportet, non uideo posse : sed cum à nullo accepissem literas, desideraui tuas (& si putabam te fortiorem factum non esse) modo ualeres : scripseras.n. te quodã ualetudinis genere tentari. Augusius quidam Rhodo uenerat VIII. Id. Quint. is nuntiabat, Quintum F. ad Cæsarem profectum IIII. Cal. Iun. Philotimum Rhodum pridie eius diei uenisse, habere ad me literas. ipsum Augusium audies. sed tardius iter faciebat. eo feci, ut celeriter eunti darem. quid sit in iis literis, nescio : sed mihi ualde Quintus frater gratulatur. equidem in meo tanto peccato nihil ne cogitatione quidem assequi possum, quod mihi tolerabile possit esse. te oro, ut de hac misera cogites, & illud, de quo ad te proxime scripsi, ut aliquid conficiatur ad inopiam propulsandã, & etiã de ipso testamento. illud quoque uellem antea: sed omnia timuimus. melius quidem in pessimis nihil fuit dissidio. aliquid fecissemus, ut uiui uel tabularum nouarum nomine, uel nocturnarum expugnationum,
* uel Metellæ, uel omnium maiorum. nec res perijsset, et uideremur aliquid doloris uirilis habuisse. memini omnino tuas literas. sed & tempus illud, & si quid uis præstitit. nunc quidem ipsa uidetur denuntiare: audimus enim de statu Reip. ò Dij, generum ne nostrũ potissimum, ut hoc uel tabulas nouas? placet mihi igitur, & idem tibi, nuntium remitti. petet fortasse tertiam
* pensionem. considera igitur tum, ne uim abuso nascetur, an prius. ego, si ullo modo potuero, uel nocturnis itineribus experiar, ut te uideam. tu & hæc, & si quid erit, quod intersit me scire, scribas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAE dudum ad me, & quæ etiam ad meã Tulliam de me scripsisti, ea sentio esse uera. eo sum miserior, (& si nihil uidebatur addi posse) ꝙ mihi nõ modo irasci grauissima iniuria accepta, sed ne dolere quidẽ impune liceat. quare istud feramus: quod cũ tulerimus, tamen eadẽ erunt perpetiẽda, quæ tu, ne accidãt, ut caueamus, mones: ea.n.est à nobis contracta culpa, ut omni statu, omniq; populo eundẽ exitũ habitura uideatur. sed ad meam manũ rediero: & enim hæc occultius agenda. uide quæso etiã nunc de testamento, quod tũ factum, cũ * illa quærere cœperat. nõ credo, & cõmoti neq; eum rogari, ne me quidẽ. sed quasi ita sit, quoniã in sermonẽ iam uenisti, poteris eã monere, ut alicui cõmittat, cuius extra periculũ huius belli fortuna sit. equidẽ tibi potissimũ uelim, si idem illa uellet: quã quidem cælo miserã me hoc timere. de illo altero, scio equidẽ uenire nũc nil posse: sed seponi, & occultari possunt, ut extra ruinã sint eam, quæ impẽdet. nã quod scribis nobis, nostra, & tua Terentiæ fore parata: tua credo: nostra quæ poterũt esse? de Terentia autẽ (mitto cætera, quæ sunt innumerabilia) quid ad hoc addi potest? scripseras, ut HS X I I. permutaret, tantũ esse reliquum de argento. misit illa C C L Ɔ Ɔ mihi, & ascripsit tantũ esse reliquũ. cũ hoc tam paruũ de paruo detraxerit, perspicis quid in maxima re fecerit? Philotimus nõ modo nullus uenit, sed ne per literas quidẽ, aut per nuntiũ certiorem facit me, quid egerit. Epheso qui ueniũt, ibi se eũ de suis cõtrouersijs in ius adeuntẽ uidisse nuntiant: quæ quidẽ

(ita.n.uerisimile est)in aduentū Cæsaris fortasse reijciūtur. ita aut nihil puto eū habere, quod putet ad me celerius perferendū, & eo me magis esse despectū: aut, etiā si quid habet, id nisi omnibus suis negotijs confectis ad me referre nō curet. ex quo magnū equidē capio dolorē, sed non tantū, quantū uideor debere: nihil.n.mea minus interesse puto, q̄ quid illinc afferatur. id quā ob rē, te intelligere certo scio. Quod me mones de uultu, & oratione ad tēpus accōmodanda, etsi difficile est, tamē imperarē mihi, si mea quicq̄ interesse putarem. Quod scribis, literis, putare, Africanū negotium confici posse: uelim scriberes, cur ita putares. mihi quidē nihil in mentē uenit, quare id putē fieri posse. tu tamen uelim, si quid erit, quod cōsolationis aliquid habeat, scribas ad me: sin, ut perspicio, nihil erit, scribas id ipsū. ego ad te, si quid audiero citius, scribā. Vale. VIII. Id. Sext.

CICERO ATTICO S.

FACILE assentior tuis literis, quibus exponis pluribus uerbis, nullū te habere consiliū, quo à te possim iuuari. cōsolatio certe nulla est, quæ leuare possit dolorē meū: nihil est.n.contractū casu: nā id esset ferendū: sed omnia fecimus ijs erroribus, & miserijs & animi, et corporis, quibus proximi utinā mederi maluissent, q̄ obesse. quoniā neq; consilij tui, neq; consolationis cuiusquā spes ulla mihi ostēditur, non quærā hæc à te posthac. tantū uelim, ne pristinū hoc officiū intermittas: scribas ad me quidquid ueniet tibi in mentē, cū habebis, cui des, & dū erit, ad quē des, quod longū nō erit. Illū discessisse Alexandria rumor est nō firmus, ortus ex Sulpitij literis,

quas cuncti postea nuntij cõfirmarunt. quod uerũ, an falsum sit, quoniã mea nihil interest, utrũ malim, nescio. Quod ad te iam pridem de testamẽto scripsi apud epi= * stolas uelim ut possim aduersas ego huius miserũ ea fa cultate cõfectus conflictor. nihil unquã simile natũ puto. cui si qua re consulere aliquid possum, cupio à te admo neri. uideo eandẽ esse difficultatẽ, quã in cõsilio dato: attamẽ hoc me magis solicitat, quã omnia. In pensione se cunda cæci fuimus. aliũ mallem. sed præterijt. te oro, ut in perditis rebus, si quid cogi, cõficiq; potest, quod sit in tuto, ex argẽto, neque satis multa ex supellectile, des operã: iam enim mihi uidetur adesse extremũ, nec ulla fore cõditio pacis, eaq;, quæ sunt, etiã sine aduersario pe ritura. hæc etiã, si uidebitur, cũ Terẽtia loquere oppor tune. nõ queo omnia scribere. Vale. III. Non. Quint.

M. TVLLII CICERONIS EPISTO= LARVM AD T. POMPO= NIVM ATTICVM LIBER XI.

CICERO ATTICO S.

u NDECIMO die postquam à te di scesseram, hoc literularũ exaraui egre diens è uilla ante lucem: atque eo die cogitabã in Anagnino, postero autem in Tusculano, ibi unum diem, V. Cal. igitur ad constitutũ: atque utinam continuo ad cõple= xum meæ Tulliæ, ad osculum Atticæ possim currere. quod quidem ipsum scribe quæso ad me, ut, dum consi=

sto in Tusculano, sciã, quid garriat: sin rusticatur, quid scribat: eiq; interea aut scribes salutem, aut nuntiabis, itemq; Piliæ: & tamen, & si continuo congressuri sumus, scribes ad me, si quid habebis. Cum complicarem hanc epistolam, noctuabũdus ad me uenit cum epistola tua tabellarius. qua lecta, de Atticæ febricula scilicet ualde dolui. reliqua, quæ expectabã, ex tuis literis cognoui omnia. sed quod scribis, igniculum matutinũ, γεροντικώτερον est memoriola uacillare: ego enim IIII. Cal. Axio dederam, tibi III. Quinto quo die uenissem, idest V. Cal. hoc igitur habebis, noui nihil. quid ergo opus erat epistola? quid, cum coràm sumus, & garrimus quidquid in buccam? est profecto quædam λέσχη, quæ habet, etiam si nihil subest, collocutione ipsa suauitatem. Hic rumor est, T. Murcum periisse naufragio, Asinium delatum uiuum in manus militum, L. naueis delatas Vticam reflatu hoc, Pompeium non comparere, nec in Balearibus omnino fuisse, ut Patietus affirmat. sed auctor nullius rei quisquam. habes, quæ, dum tu abes, locuti sunt. ludi interea Præneste. ibi Hircius, & isti omnes, & quidem ludi dies octo. quæ cœnæ? quæ deliciæ? res interea fortasse transacta est. ò miros homines. at Balbus ædificat: τί γὰρ αὐτῷ μέλει? uerum, si quæris, homini non recta, sed uoluptaria quærenti nonne βεβίωται? tu interea dormis. iam explicandum est πρόβλημα, si quid acturus es. si quæris quid putem, ego fructum puto. sed quid multa? iam te uidebo, & quidem, ut spero, de uia rectà ad me: simul enim & diem Tyrannioni constituemus, & si quid aliud. Vale.

CICERO ATTICO S.

V NVM te puto minus blandum esse, q̃ me: aut, si uterque nostrũ est aliquando aduersus aliquẽ, inter nos certe nunq̃ sumus. audi igitur me hoc ἀγοητεύτως dicentẽ. ne uiuã mi Attice, si mihi nõ modo Tusculanũ, ubi cæteroqui sum libẽter, sed μακάρων νῆσοι tanti sunt, ut sine te sim totos dies. quare obduretur hoc triduũ: ut te quoq; ponã in eodẽ πάθει: ꝙ ita est profecto. sed uelim scire, hodie ne statim de auctione, aut quo die uenias. ego me interea cũ libellis. ac moleste fero Vẽnonij historiã non habere. sed tamẽ, ne nihil de re, nomẽ illud, quod à Cæsare, treis habet cõditiones, aut emptionẽ ab hasta (perdere malo: etsi præter ipsã turpitudinẽ, hoc ipsũ puto esse perdere) aut delegationẽ à mãcipe annua die (q̃s erit, cui credã? aut quãdo iste Metonis annus ueniet?) aut Vecteni cõditione, semisse. σκέψαι igitur. ac uereor, ne iste iã auctionẽ nullã faciat, sed ludis factis
* Clypo subsidio currat, ne talis uir ἀλογηθῇ. sed μελήσει.

CICERO ATTICO S.

O' GRATAS tuas mihi, iucundasq́; literas. quid quæris? restitutus est mihi dies festus: angebar enim, ꝙ Tiro ἐνερευθέστερον te sibi esse uisum dixerat. addã igitur, ut censes, unũ diem. Sed de Catone πρόβλημα ἀρχιμήδειον est. nõ assequor, ut scribã, quod tui conuiuæ non modo libenter, sed etiã æquo animo legere possint. quin etiã, si à sententijs eius dictis, si ab omni uoluntate, consilijsq́;, quæ de Rep. habuit, recedã, ψιλῶςq́; uelim grauitatẽ, constantiamq́; eius laudare: hoc ipsum tamẽ ijs

odioſum ἄκουσμα ſit. ſed uere laudari ille uir nõ poteſt,
niſi hæc ornata ſint, ꝙ ille ea, quæ nunc ſunt, & futu=
ra uiderit, &, ne fierent, cõtenderit, et, facta ne uideret,
uitã reliquerit. horũ quid eſt, quod Atedio probare poſ
ſimus? ſed cura obſecro, ut ualeas, eamq́; quã ad omneis
res adhibes, in primis ad cõualeſcendũ adhibe prudẽtiã.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS pater quartũ, uel potius milleſimum, nihil
ſapit, qui lætetur Luperco filio, & Statio, ut cernat du=
plici dedecore cumulatam domũ. addo etiam Philoti=
mũ tertiũ. o ſtultitiam, niſi mea maior eſſet, ſingularẽ.
(ꝙ autem oſim hanc rem, ἔρανον à te) fac, non ad δι=
ψῶσαν κρήνην, ſed ad πειρήνην cũ ueniſſe: ἄμπνευμα σεμ
νὸν Ἀλφειοῦ πειρήνην (ut ſcribis) haurire, in tãtis ſuis præ
ſertim anguſtijs? ποῖ ταῦτ' ἄρ' ἀποσκήψει? ſed ipſe ui=
derit. Cato me quidẽ delectat, ſed etiam Baſſum Luci
liũ ſua. De Celio, tu quæres, ut ſcribis. ego nihil noui.
noſcẽda eſt natura, nõ facultas modo. de Hortẽſio, &
Virginio tu, ſi quid dubitabis: etſi, quod magis placeat,
ego quantũ aſpicio, non facile inueneris. cum Muſtela,
quẽadmodum ſcribis, cũ uenerit Criſpus. Ad Aulũ ſcri
pſi, ut ea, quæ bene noſſem de auro, Piſoni demonſtrarẽ:
tibi.n. ſanè aſſentior, & iſtud nimiũ diu duci, et omnia
nũc undiq; contrahẽda. te quidẽ nihil agere, nihil cogi
tare aliud, niſi quod ad me pertineat, facile perſpicio,
meiſq; negotijs impediri cupiditatẽ tuam ad me uenien
di. ſed mecũ eſſe te puto, non ſolũ ꝙ meam rem agis,
uerũ etiam ꝙ uidere uideor, quo modo agas: neq; enim
ulla hora tui mihi eſt operis ignota. Tubulũ Præt. ui=

deo L. Metello, Q. Maximo Coss. nūc uelim, P. Scæuola Pōtifex maximus, quibus Coss. Tribunus pl. equidē puto Cepione, & Pōpeio: Præt. enim P. Furio Sex. Attilio. dabis igitur Tribunatū, &, si poteris, Tubulus quo crimine. & uide quæso, L. Libo, ille, qui de Ser. Galba, Censorino, et Mālio, an Quintio, Mālio Coss. Trib. pl. fuerit: cōturbor. n. in Bruti epitoma Fānianorū, scripsi, qđ erat in extremo: idq; ego secutus, hūc Fanniū, qui scripsit historiā, generū esse scripserā Lælij. sed tu me γεωμετρικῶς refelleras: te autē nunc Brutus, & Fānius. ego tamē de bono auctore Hortēsio sic accperā, ut apud Brutū est. hūc igitur locū expedies. Ego misi Tironē Dolabellæ obuiā. is ad me Idibus reuertetur. te expectabo postridie. De Tullia mea tibi antiquissimū esse uideo: idq; ita ut sit, te uehemēter rogo. Ergo & in integro omnia: sic. n. scribis. mihi etsi Calēdæ uitādæ fuerūt, incessionumq; ἀρχέτυπα fugiēda, conficiēdaq; tabulæ: nihil tamē tanti, ut à te abessem, fuit. cū Romæ essem, & te iam, iamq; uisurū me putarē quotidie: tamē horæ, quibus expectabā, lōgæ uidebātur. scis me minime esse blandū. itaq; minus aliquāto dico, q̄ sentio.

CICERO ATTICO S.

DE CELIO uide quæso, ne quæ lacuna sit in auro. ego ista nō noui. sed certe in collybo est detrimēti satis. huc aurū si accedit: sed quid loquor? tu uidebis. Habes Hegesiæ genus, quod Varro laudat. Venio ad Tyrāmionē. ain tu? uerū hoc fuit; sine me? at ego quoties, cū essem otiosus, sine te tamen nolui? quo modo hoc ergo lues? uno scilicet, si mihi librū miseris: quod ut facias,

etiam, atq; etiam rogo . etsi me nõ magis liber ipse delectabit, quã tua admiratio delectauit: amo enim πάντα φιλόδημον: teq; istam tã tenuem θεωρίαν tam ualde admiratũ esse gaudeo. etsi tua quidem sunt eiusmodi omnia: scire.n.uis : quo uno animus alitur. sed quæso quid ex ista acuta, & graui refertur ad τέλος ? sed longa oratio est, & tu occupatus in meo fortasse aliquo negotio: & pro isto asso sole, quo tu abusus es in nostro pratulo, à te nitidum solem, unctumq; repetemus. sed ad prima redeo . librum, si me amas, mitte : tuus est enim profecto, quoniam quidem est missus ad te. Vale.

CICERO ATTICO S.

TANTVM ne ab re tua est otij tibi, ut etiã Oratorem legas ? macte uirtute : mihi quidẽ gratũ: & erit gratius, si nõ modo in libris tuis, sed etiã in aliorũ per librarios tuos Aristophanẽ reposueris pro Eupoli. Cæsar autẽ mihi irridere uisus est QVAESO illud tuũ, qđ erat εὔτρνὲς, et urbanũ. ita porrò te sine cura esse iussit, ut mihi quidẽ dubitationẽ omnẽ tolleret. Atticã doleo tãdiu : sed quoniã iam sine horrore est, spero esse, ut uolumus.

CICERO ATTICO S.

QVAE desideras, omnia scripsi in codicillis, eosq; Eroti dedi : breuiter, sed etiam plura, quã quæris : in ijs de Cicerone, cuius quidem cogitationis initiũ tu mihi attulisti . locutus sum cũ eo liberalissime : quod ex ipso uelim , si modo tibi erit cõmodum , sciscitere . sed quid differo ? exposui, te ex me detulisse, ecquid uellet, ecquid requireret . uelle Hispaniã, requirere liberalitatem . de libera-

litate, dixi, quantum Publius, quantũ Flamen Lentulus filio. de Hispania duo attuli, primũ idem, quod tibi, me uereri uituperationẽ: nõ satis esse, si hæc arma reliquissemus? etiã contraria? deinde fore, ut angeretur, cũ à fratre familiaritate & omni gratia uinceretur. uelim magis liberalitate uti mea, q̃ sua libertate: sed tamen permisi: tibi.n.intellexeram non nimis displicere. ego etiã, atq; etiam cogitabo: téq;, ut idem facias, rogo. magna res: simplex est manere: illud anceps. uerũ uidebimus. De Balbo, & in codicillis scripserã, & ita cogito, simul ac redierit. sin ille tardius, ego tamen triduũ. &, quod præterij, Dolabella etiam mecum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Cicerone, multis res placet. comes est idoneus. sed de prima pensione ante uideamus: adest enim dies, & ille currit. scribe quæso, quid referat Celer egisse Cæsarem cum candidatis, utrum ipse in fœnicularium, an in campum Martium cogitet. & sanè scire uelim, nunquid necesse sit comitijs esse Romæ: nam & Piliæ satisfaciendum est, & utique Atticæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

NAE ego essem hic libẽter, atq; id quotidie magis, ni esset ea causa, quam tibi superioribus literis scripsi. nihil hac solitudine iucũdius, nisi paulũ interpellasset Amyntæ filius, ὁ ἀπεραντολογίαν δούς. cætera noli putare amabiliora fieri posse ulla litore, prospectu maris, tũ his rebus omnibus. sed neque hæc digna longioribus literis, nec erat, quod scriberem, & somnus urgebat.

CICERO ATTICO. S.

M ALE *mehercule de Athamãte. tuus autẽ dolor humanus is quidẽ, ſed magnopere moderãdus. conſolationũ autẽ multæ uiæ, ſed illa rectiſſima. impetret ratio, quod dies impetratura eſt. Alexim uero curemus, imaginẽ Tironis, quẽ ægrũ Romã remiſi, & , ſi quid habet collis ἐπ*
* *δήμιον, ad me cũ teſtamẽto transferamus. tota domus ſuperior uacat, ut ſcis. hoc puto ualde ad rẽ pertinere.*

CICERO ATTICO S.

M ALE *de Seio: ſed omnia humana tolerabilia ducẽda: ipſi enim quid ſumus? aut quãdiu hæc curaturi ſumus? ea uideamus, quæ ad nos magis pertinẽt, nec tamẽ multo, quid agamus de ſenatu. Et, ut ne quid prætermittã, Ceſonius ad me literas miſit, Poſthumiã Sulpitij domũ ad ſe ueniſſe. de Põpeij Magni filia, tibi reſcripſi, nihil me hoc tẽpore cogitare. alterã uero illam, quã tu ſcribis, puto noſti: nihil. n. uidi fœdius. ſed adſum. corãm igitur. Obſignata epiſtola accepi tuas. Atticæ hilaritatem libenter audio: cõmotiunculis συμπάσχω.*

CICERO ATTICO S.

D E *dote, tanto magis perpurga. Balbi regia conditio eſt delegandi. quoquo modo cõfice. turpe eſt rem impeditam iacere. Inſula Arpinas habere poteſt germanam ἀποθέωσιν: habere uideatur: ἐκγόνιμος eſt: igitur animus in hortis: quos tamẽ inſpiciã, cum uenero. De Epicuro, ut uoles: etſi μεθαρμόζομαι in poſterum genus hoc perſonarũ. incredibile eſt, q̃ ea quidam requirant.*

ad antiquos igitur : ἀνεμέσητον γὰρ. nihil habeo, ad te quod perscribã : sed tamen institui quotidie mittere, ut eliciam tuas literas, nõ quo aliquid ex his expectem, sed nescio quo modo tamen expecto . quare siue habes quid, siue nihil habes, scribe tamẽ aliquid, teq; cura. cõ mouet me Attica . etsi assentior Cratero . Bruti literæ scriptæ & prudẽter & amice, multas mihi tamẽ lacrymas attulerũt . me hæc solitudo minus stimulat, q̃ ista celebritas. te unũ desidero. sed literis nõ difficilius utor, q̃ si domi essem . ardor tamẽ ille urget, & manet, non mehercule indulgẽte me, sed tamẽ nõ repugnante.

Quod scribis de Apuleio, nihil puto opus esse tua cõtentione, nec Balbo, & Oppio ; quibus quidẽ ille receperat, mihiq; etiam iusserat nũtiari, se molestũ omnino nõ futurũ. sed cura, ut excuser morbi causa in dies singulos. Lænas hoc receperat . prende C. Septimiũ, L. Statiliũ . deniq; nemo negabit se iuraturũ, quem rogaris. quod si erit durius, ueniam, & ipse perpetuũ morbum iurabo : cum enim mihi carendum sit conuiuijs, malo id lege uideri facere, quàm dolore . Cocceium uelim appelles : quod enim dixerat, non facit . ego autem uolo aliquod emere latibulum, perfugium doloris mei. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE me excusando apud Apuleiũ dederam ad te pridie literas . nihil esse negotij arbitror . quẽcunq; appellaris, nemo negabit . sed Septimiũ uide, et Lænatẽ, et Statiliũ: tribus . n . opus est . sed mihi Lænas totum receperat . Quod scribis, à Iunio te appellatũ : omnino Cornificius locuplex est: sed tamẽ scire uelim, quãdo dicar spopõdis

se,et pro patre,an ne pro filio: neq; eo minus, ut scribis, procuratores Cornificij, et Apuleiũ prædiatorẽ uidebis. Quod me ab hoc mœrore recreari uis, facis,ut omnia: sed me mihi non defuisse tu testis es : nihil enim de mœrore minuendo scriptum ab ullo est, quod ego non domi tuæ legerim . sed omnem consolationem uincit dolor. quin etiam feci,quod profecto ante me nemo,ut ipse me per literas consolarer . quem librum ad te mittam, si descripserint librarij. affirmo tibi nullam consolationem esse talem. totos dies scribo,non quo proficiã quid, sed tantisper impedior,non equidem satis (uis enim urget) sed relaxor tamen,ad omniaque nitor,non ad animum, sed ad uultum ipsum, si queam,reficiendũ : idq; faciens,interdum mihi peccare uideor,interdum peccaturus esse, nisi faciam . solitudo aliquid adiuuat : sed multo plus proficeret, si tu tamen interesses . quæ mihi una causa est hinc discedendi . nam pro malis recte habebat . quanquam ipsum doleo : non enim iam in me idem esse poteris . perierunt illa , quæ amabas . De Bruti ad me literis scripsi ad te antea . prudenter scriptæ : sed nihil,quod me adiuuarẽt . quod ad te scripsit, id uellem,ut ipse adesset : certe aliquid, quoniam me tã ualde amat,adiuuaret. quòd si quid scies,scribas ad me uelim,maxime autem,Pansa quando. De Attica doleo . credo tamen Cratero . Piliã angi uetabat. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRO omnibus apud Apuleium, quoniam in perpetuum non placet,in dies ut excuser,uidebis . in hac solitudine careo omnium colloquio : cumq; mane me in syluã ab-

strusi densam, & asperam, non exeo inde ante uesperū. secundum te, nihil est mihi amicius solitudine. in hac mihi omnis sermo est cum literis. eum tamen interpellat fletus: cui repugno, quoad possum: sed adhuc pares non sumus. Bruto, ut suades, rescribam. eas literas cras habebis. cum erit cui des, dabis. Vale.

CICERO ATTICO S.

TE tuis negotijs relictis nolo ad me uenire: ego.n. potius accedam, si diutius impediere: & si ne decessissem quidem è conspectu tuo, nisi me plane nihil ulla res adiuuaret. quòd si esset aliquod leuamen, id esset in te uno: & cum primum ab aliquo poterit esse, à te erit. nunc tamen ipsum sine te esse non possum: sed nec tuæ domui probatur, nec meæ poteram: nec, si propius essem uspiam, tecum tamen essem: idem enim te impediret, quo minus mecum esses, quod nunc etiam impedit. mihi adhuc nihil aptius fuit hac solitudine: quā uereor ne Philippus tollat: heri enim uesperi uenerat. me scriptio, & literæ non leniunt, sed obturbant. Vale.

CICERO ATTICO S.

MARTIANVS ad me scripsit, me excusatum esse apud Apuleium à Laterensi, Nasone, Lænate, Torquato, Strabone. his uelim meo nomine reddendas literas cures, gratum mihi eos fecisse. Quod pro Cornificio me ab hinc amplius annis XXV. spopondisse dicit Flauius, & si reus locuples est, & Apuleius prædiator libe-

ralis, tamen uelim des operam, ut inuestiges ex consponsorum tabulis, sit ne ita: mihi enim ante Aedilitatem meam nihil erat cum Cornificio. potest tamen uideri. sed scire certum uelim, & appelles procuratores, si tibi uidetur: quanquam quid ad me? ueruntamen. Pansæ profectionem scribes, cũ scies. Atticam saluere iube, & eam cura obsecro diligenter. Piliæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVM recordationes fugio, quæ quasi morsu quodam dolorem efficiunt, refugio à te admonendo. quod uelim mihi ignoscas, eiusmodi est: etenim habeo nonnullos ex ijs, quos nunc lectito, auctores, qui dicant fieri id oportere, quod sæpe tecum egi, & quod à te approbari uolo, de fano illo dico, de quo tantum, quantum me amas, uelim cogites. equidem neque de genere dubito; placet enim mihi Cluatij: neque de re; statutum est enim: de loco non nunquam. uelim igitur cogites. ego, quantum his temporibus tam eruditis fieri poterit, profecto illam consecrabo omni genere monimentorum ab omnium ingenijs scriptorum & Græcorum, & Latinorũ. quæ res forsitan sit refricatura uulnus meum. sed iam quasi uoto quodam, & promisso me teneri puto: longumq; illud tempus, cum non ero, magis me mouet, quàm hoc exiguum, quod mihi tamen nimium longũ uidetur: habeo enim nihil, tentatis rebus omnibus, in quo acquiescam: nam, dum illud tractabam, de quo antea scripsi ad te, quasi fouebam dolores meos: nunc omnia respuo, nec quicquam habeo tolerabilius, quàm

solitudinem:

ſolitudinem: quam, quod eram ueritus, non obturbauit Philippus: nam, ut heri me ſalutauit, ſtatim Romã pro fectus eſt. Epiſtolam, quã ad Brutum, ut tibi placuerat, ſcripſi, miſi ad te. curabis cum tua perferendam. eius tamen miſi ad te exemplum, ut, ſi minus placeret, ne mitteres. Domeſtica quod ais ordine adminiſtrari, ſcribes, quæ ſunt ea: quædam enim expecto. Cocceius uide ne fruſtretur. nam Libo quod pollicetur, ut Eros ſcribit, non incertum puto. de ſorte mea Sulpitio con fido, & Egnatio ſcilicet. de Apuleio quid eſt, quod labo res? cum ſit excuſatio facilis. Tibi ad me uenire, ut oſtendis, uide, ne non ſit facile: eſt enim longũ iter, diſcedentemq; te, quod celeriter tibi erit fortaſſe faciendum, non ſine magno dolore dimittam. ſed omnia, ut uoles: ego enim, quidquid feceris, id cum recte, tum etiã mea cauſa factum putabo. Heri, cum ex aliorum literis cognouiſſem de Antonij aduentu, admiratus ſum nihil eſſe in tuis: ſed erant pridie fortaſſe ſcriptæ, quàm datæ. neq; iſta quidem curo. ſed tamen opinor propter prædes ſuos accucurriſſe. Quod ſcribis Terentiam de obſignatoribus mei teſtamenti loqui: primum tibi perſuade, me iſtæc non curare, neq; eſſe quidquam aut par uæ curæ, aut nouæ loci: ſed tamen quid ſimile? illa eos non adhibuit, quos exiſtimauit quæſituros, niſi ſciſſent, quid eſſet: num id etiam mihi periculi fuit? ſed tamẽ faciat illa, quod ego. dabo meum teſtamentum legendum cui uoluerit. intelliget non potuiſſe honorificentius à me fieri de Nepote, quàm fecerim. nam quod nõ aduocaui ad obſignandum: primum mihi non uenit in mẽtem: deinde ea re nõ uenit, quia nihil attinuit. tute

ſcis,(ſi modo meminiſti) me tibi tum dixiſſe,ut de tu=
is aliquos adduceres : quid enim opus erat multis? equi
dem domeſticos iuſſeram . tum tibi placuit , ut mitte=
ré ad Silium : inde eſt natũ, ut ad Publiũ . ſed neceſſe
neutrum fuit . hoc tu tractabis,ut tibi uidebitur.Vale.

CICERO ATTICO S.

EST hic quidẽ locus amœnus , & in mari ipſo , qui et
Antio, & Circæis aſpici poſſit : ſed ineunda nobis ratio
eſt , quemadmodum in omni mutatione dominorum ,
q innumerabiles fieri poſſunt in infinita poſteritate,(ſi
modo hæc ſtabunt)illud,quaſi conſecratum , remanere
poſſit . equidem iam nihil egeo uectigalibus, & paruo
contentus eſſe poſſum. cogito interdum trans Tyberim
hortos aliquos parare, & quidem ob hanc cauſam ma
xime : nihil enim uideo,quod tã celebre eſſe poſſit : ſed
quos , coràm uidebimus , ita tamen , ut hac æſtate fa=
num abſolutum ſit . tu tamen cum Apella Chio confice
de columnis . De Cocceio , & Libone quæ ſcribis ,
approbo , maxime , quòd de iudicatu meo reſponſum
ſit . ſi quid perſpexeris , & tamen quid procuratores
Cornificij dicant , uelim ſcire , ita, ut in ea re te, cum
tam occupatus ſis , non multum operæ uelim ponere.
De Antonio quoque Balbus ad me cum Oppio conſcri=
pſit , idq́; tibi placuiſſe , ne perturbarer . illis egi gra=
tias . te tamen,ut iam ante ad te ſcripſi,ſcire uolo , me
neque iſto nuntio eſſe perturbatum , nec iam ullo per=
turbatum iri. Panſa ſi hodie, ut putabas , profectus
eſt , poſthac iam incipito ſcribere ad me , de Bruti ad=
uentu quid expectes , id eſt quos ad dies . id , ſi ſcies

ubi iam ſit, facile coniectura aſſequere. Quod ad Ti ronem de Terentia ſcribis, obſecro te mi Attice ſuſcipe totum negotium. uides & officium agi meum quodam, cui tu es conſcius, &, ut non nulli putant, Ciceronis rem. me quidem id multo magis mouet, quod mihi eſt & ſanctius, & antiquius; præſertim cum hoc alterum neq; ſincerum, neq; firmum putem fore. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dum uideris perſpicere, quàm me nec Antonius cõmouerit, nec quidquã iã eiuſmodi poſſit cõmouere. De Terentia autẽ ſcripſi ad te ijs literis, quas dederam pridie. Quod me hortaris, idq; à cæteris deſiderari ſcribis, ut diſſimulẽ me tã grauiter dolere: poſſum ne magis, ꝗ totos dies conſumo in literis? quod etſi nõ diſſimulationis, ſed potius leniendi, & ſanandi animi cauſa facio: tamen, ſi mihi minus proficio, ſimulationi certe facio ſatis. minus multa ad te ſcripſi, quòd expectabã tuas literas ad eas, quas ad te pridie dederam. expectabam autem maxime de fano, nõ nihil etiam de Terentia. uelim me facias certiorem proximis literis, Cn. Cæpio Seruiliæ Claudij pater uiuo ne patre ſuo naufragio perierit, an mortuo, item Rutilia uiuo ne C. Cotta filio ſuo mortua ſit, an mortuo. pertinet ad eum librum, quem de luctu minuendo ſcripſimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGI Bruti epiſtolam, eamq; tibi remiſi, ſanè non prudenter reſcriptam ad ea, quæ requiſieras. ſed ipſe uiderit. quanquam illud turpiter ignorat.

Catonem primum sententiam putat de animaduersione dixisse, quam omnes ante dixerant, præter Cæsarem. & cum ipsius Cæsaris tam seuera fuerit, qui tum prætorio loco dixerit; consulariũ putat leniores fuisse, Catuli, Seruilij, Lucullorum, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellij, Volcatij, Figuli, Cottæ, L. Cæsaris, C. Pisonis, etiam M. Atilij Glabrionis; Silani, Murenæ, designatorũ Consulũ. cur ergo in sententiam Catonis? quia uerbis luculentioribus, & pluribus rem eandem comprehenderat. me autẽ hic laudat, ꝙ retulerim, non ꝙ patefecerim, ꝙ cohortatus sim, ꝙ deniq; ante, quàm consulerẽ, ipse iudicauerim. quæ omnia quia Cato laudibus extulerat in cœlũ, perscribendaq; censuerat, iccirco in eius sententiã est facta discessio. hic autẽ se etiam tribuere multũ mihi putat, ꝙ scripserit, optimũ Consulẽ: quis.n. ieiunius dixit inimicus? ad cætera uero tibi quemadmodum rescripsit? tãtum rogat de S. C. ut corrigas. hoc quidem fecisset, etiam si Ranio admonitus esset. sed hæc iterum ipse uiderit. De hortis, quoniam probas, effice aliquid. rationes meas nosti. si uero etiam à Faberio recedit, nihil negotij est. sed etiam sine eo posse uideor contendere. uenales certe sunt Drusi, fortasse & Lamiani, et Cassiani. sed coràm. De Terẽtia nõ possum commodius scribere, quàm tu scribis. officium sit nobis antiquissimum. si quid nos fefellerit, illius malo me, quàm mei pœnitere. Ouiæ C. Lolij curanda sunt HS C. negat Eros posse sine me; credo, ꝙ accipienda aliqua sit, & danda æstimatio. uellem tibi dixisset: si enim res est, ut mihi scribit, parata, nec in eo ipso mẽtitur, per te confici potuit. cognoscas, & conficias, ue-

lim. Quod me in forum uocas, eò uocas, unde etiã bonis meis rebus fugiebam: quid enim mihi cum foro ſine curia? in oculos incurrentibus iјs, quos æquo animo uidere non poſſum? Quod autem homines à me poſtulare ſcribis, ut Romæ ſim, neq; mihi, ut abſim, cõcedere, aut quatenus eos mihi concedere: iam pridem ſcito eſſe, cum unum te pluris, quàm omnes illos putem. ne me quidem contemno, meóq; iudicio multo ſtare malo, quàm omnium reliquorum: neque tamen progredior longius, quàm mihi doctiſſimi homines cõcedunt: quorum ſcripta omnia, quæcunque ſunt in eam ſententiã, non legi ſolum, quod ipſum erat fortis ægroti, accipere medicinam; ſed in mea etiam ſcripta tranſtuli, quod certe afflicti, & fracti animi non fuit. ab his me remediјs noli in iſtam turbam uocare, ne recidã. De Terentia quod mihi omne onus imponis, non cognoſco tuam in me indulgentiam: iſta enim ſunt ipſa uulnera, quæ non poſſum tractare ſine maximo gemitu. moderare igitur quæſo, ut potes: neque enim à te plus, quàm potes, poſtulo. potes autem, quid ueri ſit, perſpicere tu unus. De Rutilia, quoniam uideris dubitare, ſcribes ad me, cum ſcies; ſed quamprimum, num Clodia D. Bruto conſulari filio ſuo mortuo uixerit. id de Marcello, aut certe de Poſthumia ſciri poteſt, illud autem de M. Cotta, aut de Syro, aut de Satyro. De hortis etiam, atque etiam rogo. omnibus meis, eorumq;, quos ſcio mihi non defuturos, facultatibus, ſed potero meis, enitendum mihi eſt. ſunt etiam, quæ uendere facile poſſim: ſed, ut non uendam, eiq; uſuram pendam, à quo emero, non plus

annum, possum assequi, quod uolo, si tu me adiuuas, paratissimi sunt Drusi: cupit enim uendere. proximos puto Lamiæ: sed abest. tu tamen, si quid potes, odorare. ne Silius quidem quidquam utitur, & iis usuris facillime sustentabitur. habe tuum negotium, nec, quid res mea familiaris postulet, quam ego non curo, sed quid uelim, existima. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVTARAM te aliquid noui, q̃ eiusmodi fuerat initiũ literarũ, quamuis non curarẽ, quid in Hispania fieret, tamen te scripturũ: sed uidelicet meis literis respondisti, ut de foro, & de curia. sed domus est, ut ais, forum. quid ipsa domo mihi opus est carenti foro? occidimus, occidimus Attice, iã pridẽ nos quidẽ, sed nunc fatemur, posteaq̃ unũ, quo tenebamur, amisimus. itaq; solitudinem sequor. & tamen, si qua me res istò abduxerit, enitar, si quo modo potero (potero autẽ) ut præter me nemo dolorẽ meũ sentiat; si ullo modo poterit, ne tu quidẽ. atq; etiam illa causa est non ueniendi. meministi, quid ex te Atedius quæsierit. quin etiam nunc molesti sunt. quid existimas, si uenero? De Terentia ita cura, ut scribis, meq; hac ad maximas ægritudines accessione nõ maxima libera. et, ut scias me ita dolere, ut non iaceã; quibus Consulibus Carneades, & ea legatio Romã uenerit, scriptũ est in tuo annali: hæc nunc quæro, quæ causa fuerit: de Oropo opinor, sed certũ nescio: & si ita est, quæ controuersiæ: præterea, qui eo tẽpore nobilis Epicureus fuerit Athenis, qui præfuerit hortis, qui etiã Athenis πολιτικοὶ fuerint illustres: quæ

etiam ex Apollodori puto posse inueniri. De Attica molestũ: sed quoniã leuiter, recte esse confido. De Magala dubiũ mihi non erat: unde enim tã felix Ligus pater? nã quid de me dicã? cui ut omnia cõtingant, quæ uolo; leuari non possum. De Drusi hortis quanti licuisse tu scribis, id ego quoq; audierã, & , ut opinor, heri ad te scripserã: sed quanti quanti, bene emitur, quod necesse est. mihi, quoquo modo tu existimas (scio enim, ego ipse quid de me existimẽ) leuatio quædam est, si minus doloris, at officij debiti. Ad Sicam scripsi, quòd utitur L. Cotta. si nihil conficeretur de Trãstyberinis, habet in Ostiensi Cotta celeberrimo loco, sed pusillum loci, ad hanc rem tamen plus etiam satis. id uelim cogites. nec tamen ista pretia hortorum pertimueris. nec mihi argento iam, nec ueste opus est, nec quibusdam amœnis locis, hoc opus est. uideo etiam, à quibus adiuuari possim. sed loquere cum Silio: nihil enim est melius. mãdaui etiã Sicæ. rescripsit, constitutũ se cũ eo habere. scribat igitur ad me, quid egerit, et tu uidebis.

CICERO ATTICO S.

BENE fecit A. Silius, qui transegerit: neque enim ei deesse uolebam, et, quid possem, timebam. De Ouia cõfice, ut scribis. De Cicerone, tempus esse iam uidetur: sed quæro, quod illi opus erit Athenis, permutari ne possit, an ipsi ferendum sit: de totaq; re, quemadmodum, et quando placeat, uelim consideres. Publius iturus ne sit in Africam, et quando, ex Atedio scire poteris. quæras, & ad me scribas, uelim. & , ut ad meas ineptias redeam, uelim me certiorem facias, P. Crassus Vinu-

liæ filius uiuo ne P. Crasso consulari patre suo mortuus sit, ut ego meminisse uideor, an post. item quæro de Regillo Lepidi filio, recte ne meminerim patre uiuo mortuum. Cuspiana explicabis, itemq; Pretiana. De Attica, optime: & ei salutem dices, & Piliæ.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSIT ad me diligẽter Sica de Silio, séq; ad te rem detulisse, quod tu idem scribis. mihi & res, & conditio placet, sed ita, ut numerato malim, quàm æstimatione: uoluptarias enim possessiones nolet Silius: uectigalibus autem ut his possum esse contentus, quæ habeo, sic uix minoribus. unde ergo numerato? HS DC exprimes ab Hermogene, cum præsertim necesse erit. & domi uideo esse HS DC. reliquæ pecuniæ uel usuram Silio pendemus, dum à Faberio, uel ab aliquo, qui Faberio debet, repræsentabimus. erit etiam aliquid alicunde. sed totam rem tu gubernabis. Drusianis uero hortis multo antepono: neq; sunt unquam comparati, mihi crede. una me causa mouet, in qua scio me τετυφῶσθαι: sed, ut facis, obsequere huic errori meo. nam quod scribis ἐγγήραμα: actũ iam de isto est, alia magis quæro. Vale.

CICERO ATTICO S.

SICA, ut scribit, etiam si nihil confecerit cum A. Silio, tamen se scribit X. Cal. esse uenturum. cuius occupationibus ignosco: eæq; mihi sunt notæ. De uoluntate tua, ut simul simus, uel studio potius, & cupiditate, non dubito. De Nicia quod scribis: si ita me

haberem, ut eius humanitate frui possem, in primis uellem illum mecum habere: sed mihi solitudo, & recessus prouincia est: quod quia facile ferebat Sica, eo magis illum desidero. præterea nosti Niciæ nostri imbecillitatem, mollitiem, consuetudinem uictus. cur ego illi molestus uelim, cum mihi ille iucundus esse non possit? uoluntas tamen eius mihi grata est. Vnã rem ad me scripsisti, de qua decreui nihil tibi rescribere: spero enim me à te impetrasse, ut priuares me ista molestia. Piliæ, & Atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE SILIANO negotio, etsi mihi non est ignota conditio, tamen hodie me ex Sica arbitror omnia cogniturum. Cottæ quidem negas te nosse: sed ultra Silianam uillam est, quam puto tibi notam esse, uillula sordida, & ualde pusilla: nihil agri: ad aliam rẽ loci satis, nihil ad eam, quã quæro. sequor celebritatẽ. sed, si perficitur de hortis Silij, hoc est si perficis (est enim totũ positum in te) nihil est scilicet, quod de Cotta cogitemus.

De Cicerone, ut scribis, ita faciam. ipsi permittam de tempore. numorum quãtum opus erit, ut permutetur, tu uidebis. Ex Aledio, quod scribis, si quid inueneris, scribes. & ego ex tuis animaduerto literis, et profecto tu ex meis, nihil habere nos, quod scribamus. eadẽ quotidie. quæ iã, iamq; ipsa contrita sunt. tamẽ facere nõ possum, quin quotidie ad te mittam, ut tuas accipiam. De Bruto tamẽ, si quid habebis: scire enim iã puto, ubi Pansam expectet: si, ut cõsuetudo est, in prima prouincia, circiter Calendas affuturus uidetur. uellẽ, tardius:

ualde enim Vrbem fugio multas ob causas. itaq; id ipsum dubito, an excusationem aliquam ad illum parem: quod quidem uideo facile esse. sed habemus satis tẽporis ad cogitandum. Piliæ, Atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE SILIO nihilo plura cognoui ex præsente Sica, q̃ ex literis tuis: scripseras enim diligenter. si igitur tu illũ conueneris, scribes ad me, si quid uidebitur. de quo putas ad me missum esse, sit missum, nec ne, scio dictũ quidẽ mihi. certe nihil est. tu igitur, ut cœpisti: & si quid ita conficies, (quod equidẽ nõ arbitror fieri posse) ut illi probetur, Ciceronẽ, si tibi placebit, adhibebis. eius aliquid interest, uideri illius causa uoluisse; mea quidẽ nihil, nisi id, quod tu scis, quod ego æstimo. Quod me ad consuetudinem reuocas, fuit meum quidem iampridem Remp. regere, quod faciebam: sed interea erat, ubi acquiescerem. nũc plane nec ego uictum, nec uitam illam colere possum: nec in ea re, quid alijs uideatur, mihi puto curãdum. mea mihi cõscientia pluris est, quàm omniũ sermo. quod me ipse per literas cõsolatus sum, non pœnitet me quantum profecerim. mœrorem minui: dolorem nec potui, nec, si possem, uellem. De Triario, bene interpretaris uoluntatem meam. tu uero nihil, nisi ut illi uolẽt. amo illum mortuum: tutor sum liberis: totam domũ diligo. De Castriciano negotio, si Castricius pro mancipijs pecuniam accipere uolet, eãq; ei solui, ut nunc soluitur; certe nihil est cõmodius. sin autem ita actum est, ut ipsa mãcipia abduceret; nõ mihi uidetur esse æquum: rogas enim me, ut tibi scribã,

quid mihi uideatur: nolo enim negotij Quintum fratrem quidquam habere: quod uideor mihi intellexisse, tibi uideri idem. Publius, si æquinoctium expectat, ut scribis Atedium dicere, nauigaturus uidetur. mihi autem dixerat, per Siciliam. utrum, & quando, uelim scire. & uelim aliquando, cum erit tuum cõmodum, Lentulum puerum uisas, eiq; de mancipijs, quæ tibi uidebitur, attribuas. Piliæ, Atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

SILIVS, ut scribis, hodie. cras igitur, uel potius cum poteris, scribes, si quid erit, cum uideris. Nec ego Brutum uito, nec tamen ab eo leuationẽ ullam expecto: sed erãt causæ, cur hoc tempore istic esse nollem: quæ si manebunt, quærenda erit excusatio ad Brutum: &, ut nunc est, mansuræ uidentur. De hortis, quæso, explica. caput illud est, quod scis. sequitur, ut etiam mihi ipsi quiddam opus sit: nec enim esse in turba possum, nec à uobis abesse. huic meo consilio nihil reperio isto loco aptius. & de hac re quid tui consilij sit, mihi persuasum est, et eo magis, quòd idem intellexi tibi uideri; me ab Oppio, et Balbo ualde diligi. cum ijs communices, quantopere, et quare uelim hortos; sed ita posse, si expediatur illud
* Faberianum. sint igitur auctores futuri, si qua etiam iactura facienda sit in repræsentando (quod possum) adducito: tum enim illud desperatum denique intelliges, & quid inclinent ad hoc meum consilium adiuuandum. si quid erit, magnum est adiumentum: sin minus, quacunque ratione contendamus. uetus illud ἐντάφιον puἐγγήραμα quemadmodum scripsisti, uel ἐντάφιον pu-

tato. De illo Ostiensi nihil est cogitandum, si hoc non assequimur. à Lamia non puto posse. Damasippi experiendum est. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAERO, quid ad te scribam: sed nihil est: eadem quotidie. Quòd Lentulum inuisis, ualde gratum. pueros attribue ei quot, & quos uidebitur. De Silij uoluntate uendendi, & de eo, quanti: tu uereri uideris, primum ne nolit, deinde ne tanti. Sica aliter, sed tibi assentior. quare, ut ei placuit, scripsi ad Egnatium. quod Silius te cum Clodio loqui uult, potes id mea uoluntate facere, cõmodiusq; id est, quàm, quod ille à me petit, me ipsum scribere ad Clodiũ. De mãcipijs Castricianis, cõmodissimũ esse credo trãsigere Egnatium: quod scribis te ita futurum putare. Cum Ouia quæso quidem ut conficiatur. Quoniam, ut scribis, nox erat, in hodierna epistola plura expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

SILIVM mutasse sententiam Sica mirabatur. equidem magis miror, quòd, cum in filium causam conferret, quæ mihi nõ iniusta uidetur (habet enim, qualem uult) ais te putare, si addiderimus aliud, à quo refugiat, cum ab ipso id fuerit, destinatum uenditurum. Quæris à me, quod summum pretium constituam; & quantum anteire istos hortos, Drusi: accessi nunquam; Coponianam uillam, & ueterem, et nõ magnam, noui, syluam nobilem, fructum autem neutrius: quod tamẽ puto nos scire oportere. sed mihi, utrius istorum, tẽpo-

re magis meo, quàm ratione æstimandi sunt. possim autem assequi, nec ne, tu uelim cogites. si enim Faberianum uenderem, explicare uel repræsentatione non dubitarem: de Silianis, si modo adduceretur, ut uenderet: si uenales nõ haberet, transirem ad Drusum uel tanti, quanti Egnatius illum uelle tibi dixit. magno etiam adiumento nobis Hermogenes potest esse in repræsentando. at concede mihi quæso, ut eo animo sim, quo is debeat esse, qui emere cupiat. & tamen seruio ita cupiditati, & dolori meo, ut à te regi uelim. Egnatius mihi scripsit. is si quid tecum locutus erit (commodissime enim per eum agi potest) ad me scribes: & id agendum puto: nam cum Silio nõ uideo confici posse. Piliæ, & Atticæ salutem. hæc ad te mea manu. uide quæso, quid agendum sit. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVBLILIA ad me scripsit, matrem suam cum Publilio loqui, eam ad me cum illo uenturam, & se unà, si ego paterer. orat multis, & supplicibus uerbis, ut liceat, & ut sibi rescribam. res quàm molesta sit, uides. rescripsi, me etiam grauius esse affectum, quàm tum, cum illi dixissem, me solum esse uelle: quare nolle me hoc tempore eam ad me uenire. putabam, si nihil rescripsissem, illam cum matre uenturam: nunc non puto: apparebat enim illas literas nõ illius esse. illud autem, quod fore uideo, ipsum uolo uitare, ne illæ ad me ueniant. & una est uitatio: & ego nollem: sed necesse est. te hoc nunc rogo, ut explores, ad quã diem hic ita possim esse, ut ne opprimar. ages, ut scri-

bis, temperate. Ciceroni uelim hoc proponas (ita tamen, si tibi non iniquum uidebitur) ut sumptus huius peregrinationis (quibus, si Romæ esset, domumq; con duceret, quod facere cogitabat, facile contentus futurus erat) accommodet ad mercedes Argileti, & Auentini. & cum ei proposueris, ipse uelim reliqua moderere, quemadmodum ex his mercedibus suppeditemus ei quod opus sit. præstabo, nec Bibulum, nec Accidinum, nec Messalam, quos Athenis futuros audio, maiores sumptus facturos, quàm quod ex eis mercedibus recipietur. itaque uelim uideas, primum conductores qui sint, & quanti: deinde ut sit, qui ad diem soluat, & quid uiatici, quid instrumenti satis sit. iumẽto certe Athenis nihil opus sit. quibus autem in uia utatur, domi sunt plura, quàm opus erat: quod etiam tu animaduertis. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, ut heri ad te scripsi, si & Silius is fuerit, quẽ tu putas, nec Drusus facilem se præbuerit, Damasippum uelim aggrediare. is, opinor, ita parteis fecit in ripa nescio quotenorum iugerum, ut certa pretia constitueret; quæ mihi nota non sunt. scribes ad me igitur, quidquid egeris. Vehementer me solicitat Atticæ nostræ ualetudo; ut uerear etiam, ne qua culpa sit. sed & pædagogi probitas, & medici assiduitas, et tota domus in omni genere diligens me rursus id suspicari uetat. cura igitur: plura enim non possum. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO hic uel ſine Sica (Tironi enim melius eſt) facilli=me poſſem eſſe, ut in malis: ſed, cũ ſcribas uidendũ mi=hi eſſe, ne opprimar; ex quo intelligã, te certum illius profectionis dië non habere; putaui eſſe cõmodius, me iſtuc uenire; quod idẽ uideo tibi placere. cras igitur in Sicæ ſuburbano: inde, quẽadmodũ ſuades, puto me in Ficulẽſi fore. qbus de rebus ad me ſcripſiſti, quoniã ip=ſe uenio, coràm uidebimus. tuã qdẽ et in agẽdis noſtris rebus, et in cõſilijs ineũdis, mihiq; dandis, in ipſis literis, q̃s mittis, beneuolẽtiã, diligẽtiã, prudẽtiã mirifice diligo.

CICERO ATTICO S.

TV tamen, ſi quid cũ Silio, uel illo ipſo die, quo ad Si=cam uenturus ero; certiorẽ me uelim facias, & maxi me cuius loci detractionẽ fieri uelit: quod enim ſcribis, extremi; uide, ne is ipſe locus ſit, cuius cauſa de tota re (ut ſcis) eſt à nobis cogitatũ. Hircij epiſtolã tibi miſi, et recentẽ, et beneuole ſcriptã. ante, quàm proxime diſceſ ſi, nunq̃ mihi uenit in mentẽ, quo plus inſumptũ in mo nimentũ eſſet, quàm neſcio quid quod lege conceditur, tantũdẽ populo dandũ eſſe: quod nõ magnopere moue ret, niſi neſcio quo modo (ἀλόγως fortaſſe) nollẽ illud ul lo nomine niſi fani appellari. quod ſi uolumus, uereor, ne aſſequi nõ poſſimus, niſi mutato loco. hoc quale ſit, q̃ſo cõſidera: nã etſi minus urgeor, meq; ipſe propemo=dũ collegi, tamẽ indigeo tui conſilij. itaq; te uehemẽter etiã, atq; etiã rogo, magis q̃ à me uis, aut pateris te roga ri, ut hanc cogitationẽ toto pectore amplectare. Vale.

CICERO ATTICO S.

FANVM fieri uolo, neq; hoc mihi erui potest. sepulcri similitudinem effugere non tam propter pœnam legis studeo, quàm ut maxime assequar ἀποθέωσιν: quod poteram, si in ipsa uilla facerem: sed, ut sæpe locuti sumus, commutationes dominorum reformido. in agro ubicunque fecero, mihi uideor assequi posse, ut posteritas habeat religionem. hæ meæ tibi ineptiæ (fatebor enim) ferendæ sunt: non habeo, ne me quidem ipsum, qui cum tam audacter cõmunicem, quàm te. si tibi res, si locus, si institutum placet, lege quæso legem, mihiq; eam mitte. si quid in mentem ueniet, quo modo eam effugere possimus; utemur. Ad Brutũ si quid scribes, nisi alienum putabis, obiurgato eum, quòd in Cumano esse noluerit propter eam causam, quã tibi dixi: cogitãti enim mihi, nihil tam uidetur potuisse facere rustice. et si tibi placebit sic agere de fano, ut cœpimus; uelim cohortere, & exacuas Cluatium: nam, etiam si alio loco placebit, illius nobis opera, consilioq; utendum puto. tu ad uillam fortasse cras. Vale.

CICERO ATTICO S.

A TE heri duas epistolas accepi, alteram pridie datã Hilaro, alteram eodem die tabellario. accepiq; ab Aegypta literas eodem die, Piliam, & Atticam plane belle se habere. tuæ literæ mihi redditæ sunt tertiodecimo die. Quòd mihi Bruti literas, gratum. ad me quoque misit. eam ipsam ad te epistolam misi, & ad eã exemplum mearũ literarũ. De fano, si nihil mihi hortorũ

inuenis, qui quidem tibi inueniendi sunt, si me tanti facis, quanti certe facis: ualde probo rationem tuam de Tusculano. quãuis prudens ad cogitandum sis, sicut es: tamen, nisi magnæ curæ tibi esset, ut ego cõsequerer id, quod magnopere uellem, nunq̃ ea res tibi tam belle in mentem uenire potuisset. sed nescio quo pacto celebritatẽ requiro. itaq; hortos mihi cõficias, necesse est. maxima est in Scapulæ celebritas, propinquitas præterea ubi sis, ne totũ diem in uilla. quare ante, q̃ discedis, Othonem, si Romæ est, cõuenias peruelim. si nihil erit, & si tu meã stultitiam consuesti ferre, eò tamen progrediar, ut mihi stomachere. Drusus enim certe uendere uult. si ergo aliud erit, nõ mea erit culpa, nisi emero? qua in re ne labar, quæso prouide. prouidendi autẽ una ratio est, si quid de Scapulanis possumus. & uelim me certiorẽ facias, quãdiu in suburbano sis futurus. Apud Terentiã gratia opus est nobis, tuáq; auctoritate. sed facies, ut uidebitur: scio enim, si quid mea intersit, tibi maiori curæ solere esse, q̃ mihi. Hircius ad me scripsit, Sex. Põpeium Corduba exisse, & fugisse in Hispaniam citeriorem, Cneum fugisse nescio quò, neq; enim curo: nihil præterea noui. literas Narbone dedit XIIII. Cal. Maij. Tu mihi de Caninij naufragio quasi dubia re misisti. scribas igitur, si quid erit certius. Quod me à mœstitia auocas, multũ proficies, si locũ fano dederis. multa mihi εἰς ἀποθέωσιν in mentẽ ueniunt: sed loco ualde opus est. quare etiam Othonem uide. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dubito, quin occupatissimus fueris, qui ad me nihil

literarum. ſed homo nequam, qui tuum cõmodum non expectarit, cum ob eam unã cauſam miſſus eſſet. nunc quidem, niſi quid te tenuit, ſuſpicor eſſe in ſuburbano. at ego hic ſcribendo dies totos nihil equidem leuor, ſed tamen aberro. Aſinius Polio ad me ſcripſit de impuro noſtro cognato. quod Balbus minor nuper ſatis plane, Dolabella obſcure, hic apertiſſime. ferrem grauiter, ſi nouæ ægrimoniæ locus eſſet. ſed tamen quid impurius? ò hominem cauendum. quãquam mihi quidem. ſed tenendus dolor eſt. tu, quoniam neceſſe nihil eſt, ſic ſcribes aliquid, ſi uacabis. Quod putas oportere prouideri iam animi mei firmitatem, grauiusq; quoſdam ſcribis de me loqui, quàm aut te ſcribere, aut Brutum: ſi, qui me fractum animo, & debilitatũ putant, ſciant, quid literarũ, & cuius generis conficiam; credo (ſi modo homines ſint) exiſtiment me, ſiue ita leuatus ſim, ut animũ uacuum ad res difficiles ſcribendas afferam, reprehendendũ non eſſe; ſiue hanc aberrationem à dolore delegerim, quæ maxime liberaliſſima, doctoq; homine digniſſima, laudari etiam oportere. ſed cũ ego faciã omnia, quæ facere poſſim ad me adiuuandum: tu effice id, quod uideo te nõ minus, quàm me, laborare. hoc mihi debere uideor, neq; leuari poſſe niſi ſoluero, aut uidero me poſſe ſoluere, ideſt locũ, qualem uolo, inuenero. hæredes Scapulæ ſi iſtos hortos, ut ſcribis tibi Othonẽ dixiſſe, partibus quatuor factis, liceri cogitant: nihil eſt ſcilicet emptori loci. ſin uenibunt: quid fieri poſſit, uidebimus. nã ille locus publicatus, qui eſt Treboniȷ, & Cuſiniȷ, erat ad me allatus. ſed ſcis aream eſſe. nullo pacto probo. Clodiæ ſanè placent, ſed nõ puto eſſe ue-

naleis. de Drusi hortis, quãuis ab ijs abhorreas, ut scrĩbis; tamen eò confugiã, nisi quid inueneris. ædificatio me nõ mouet: nihil enim aliud ædificabo, nisi id, quod etiã si illos nõ habuero. Κύριος mihi sic placuit, ut cætera Antisthenis, hominis acuti magis, q̃ eruditi. Vale.

CICERO ATTICO S.

TABELLARIVS cum ad me sine literis tuis uenisset, existimaui tibi eam causam non scribendi fuisse, ꝙ pridie scripsisses, ea ipsa, ad quæ rescripsi, epistola. expectaram tamen aliquid de literis Asinij Polionis. sed nimium ex meo otio tuum specto. quanquam tibi remitto, nisi quid necesse erit, necesse ne habeas scribere, nisi eris ualde otiosus. De tabellarijs facerẽ, quod suades, si essent ullæ necessariæ literæ, ut erant olim, cũ breuioribus diebus tamen quotidie respõdebant tempori tabellarij: & erat aliquid, Silius, Drusus, alia quædã. nunc nisi Otho extitisset, quid scriberemus, nõ erat. id ipsum dilatum est: tamen alleuor, cum loquor tecum absens, multo etiã magis, cũ tuas literas lego. sed quoniam & abes (sic enim arbitror) & scribẽdi necessitas nulla est, conquiescent literæ, nisi quid noui extiterit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVALIS futura sit Cæsaris uituperatio contra laudationem meam, perspexi ex eo libro, quem Hircius ad me misit, in quo colligit uitia Catonis, sed cum maximis laudibus meis: itaq; misi librum ad Muscam, ut tuis librarijs daret: uolo enim eum diuulgari: quod quo facilius fiat, imperabis tuis. συμβουλευτικὸν sæpe conor: ni=

hil reperio : & quidem mecum habeo & Ἀριστοτέλους & Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον : sed quid simile ? illi, quæ & ipsis honesta essent, scribebant, & grata Alexãdro . ecquid tu eiusmodi reperis ? mihi quidem nihil in mentem uenit. Quod scribis te uereri, ne & gratia, et auctoritas nostra hoc meo mœrore minuatur: ego, quid homines aut reprehendant, aut postulent, nescio : ne doleam? qui potest? ne iaceam ? quis unqnam minus ? dũ tua me domus leuabat, quis à me exclusus ? quis uenit, qui offend.retur ? Asturam sum à te profectus . legere isti læti, qui me reprehendunt, tam multa non possunt, quàm ego scripsi : quàm bene, nihil ad rem : sed genus scribẽdi id fuit, quod nemo abiecto animo facere posset. XXX dies in hortis fui . quis aut congressum meum, aut facilitatem sermonis desiderauit ? nunc ipsum, ea lego, ea scribo, ut ij, qui mecum sunt, difficilius otium ferant, quàm ego laborem. si quis requirit, cur Romæ nõ sim ; quia discessus est : cur non sim in his meis prædiolis, quæ sunt huius temporis ; quia frequentiã illam non facile ferrem . ibi sum igitur, ubi is , qui optimas Edias habebat, quotannis hoc tempus consumere solebat. cum Romã uenero, nec uultu, nec oratione reprehendar. hilaritatem illam, qua hanc tristitiam temporum condiebamus, in perpetuum amisi . constantia, & firmitas nec animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapulanis hoc uidetur effici posse, aliud tua gratia, aliud nostra, ut præconi subijciantur . id nisi fit, excludemur. sin ad tabulam uenimus, uincemus facultates Othonis nostra cupiditate . nam quod ad me de Lentulo scribis, non est in eo . Faberiana modo res certa sit, tuq; enitare, quod

facis: quod uolumus, consequemur. Quod quæris, quã diu hic: paucos dies: sed certũ nõ habeo: simul ac cõsti tuero, ad te scribã: et tu ad me, quãdiu in suburbano sis futurus. quo die ego ad te hæc misi, de Pilia, & Attica mihi quoq; eadẽ, quæ scribis, et scribũtur, et nuntiantur.

CICERO ATTICO S.

NIHIL erat, quod scriberem: scire tamen uolebam, ubi esses; si abes, aut absuturus es, quando rediturus esses. facias igitur me certiorem. & quod tu scire uolebas, ego quando ex hoc loco: postridie Iduum Lanuuij con stitui manere, inde postridie in Tusculano, aut Romæ. utrum sim facturus, eo ipso die scies. Scis, quàm sit φιλαίτιον συμφορά, minime in te quidem: sed tamen aui de sum affectus de Fano: quod nisi non dico effectum erit, sed fieri uidero, audebo hoc dicere, & tu, ut soles, accipies, incursabit in te dolor meus, non iure ille quidẽ, sed tamen feres hoc ipsum, quod scribo, ut omnia mea fers, ac tulisti. omneis tuas consolationes unam hanc in rem uelim conferas. si quæris, quid optem: primũ Sca pulæ, deinde Clodiæ, postea, si Silius nolet, Drusus aget iniuste, Cusinij, & Trebonij. puto Terentium esse domi nũ, Rebilum fuisse certo scio. sin autem tibi Tusculanũ placet, ut significasti quibusdam literis: tibi assentiar. hoc quidem utique perficies, si me leuari uis, quem iam etiam grauius accusas, quàm patitur tua consuetudo: sed facis summo amore, & uictus fortasse uitio meo: sed tamen, si me leuari uis, hæc est summa leuatio, uel, si uerum scire uis, una. Hircij epistolã si legeris, quæ mihi quasi πρόπλασμα uidetur eius uituperationis, quã

Cæsar scripsit de Catone, facias me, quid tibi uisum sit, si tibi erit cõmodum, certiorẽ. Redeo ad fanũ. nisi hac æstate absolutum erit, quam uides integrã restare; scelere me liberatum non putabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVLLVM à te desideraui diem literarũ: uidebam.n. quæ scribis: & tamen suspicabar, uel potius intellige=bam, nihil fuisse, quod scriberes. ad VI. Id. uero & ab=esse te putabam, & plane uidebam nihil te habere. ego tamen ad te ferè quotidie mittam: malo.n. frustra, q̃ te non habere, cui des, si quid forte sit, quod putes me sci re oportere. itaq; accepi VI. Id. literas tuas inanes: q̃d. enim habebas, quod scriberes? mihi tamẽ illud, quidquid erat, non molestum fuit, nihil aliud, scire me, noui te ni hil habere. scripsi tamen nescio quid de Clodia: ubi er go ea est, aut quando uẽtura? placet mihi res sic, ut se cundum Othonẽ nihil magis. sed neq; hanc uenditurã puto; delectatur.n & copiosa est: &, illud alterum q̃ sit difficile, te nõ fugit. sed obsecro enitamur, ut aliquid ad id, quod cupio, excogitemus. ego me hinc postridie exiturum puto, sed aut in Tusculanũ, aut domum, in=de fortasse Arpinum. cum certum sciero, scribam ad te. Venerat mihi in mentẽ monere te, ut id ipsum, quod facis, faceres: putabam.n. commodius te idem istud do mi agere posse interpellatione sublata. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO postridie Iduum, ut scripsi ad te ante, Lanuuij ma nere constitui, inde aut Romæ, aut in Tusculano. scies

* ante utrunq;. Quod scies recte illam rem fore leuamento, bene facis, cum id esset (mihi crede) perinde, ut existimare tu nō posses. res indicat quantopere id cupiam, cū tibi audeam confiteri, quē id non ita ualde probare arbitrer. sed ferendus tibi in hoc meus error, ferendus? immo uero etiam adiuuandus. De Othone, diffido, fortasse quia cupio: sed tamen maior etiam res est, quàm facultates nostræ, præsertim aduersario & cupido, & locuplete, & hærede. proximum est, ut uelim Clodiæ. si ista minus confici possunt, effice quiduis. ego me maiore religione, quàm quisquam fuit ullius uoti, obstrictum puto. uidebis etiam Trebonianos, & si absunt domini. sed, ut ad te heri scripsi, considerabis etiam de Tusculano; ne æstas effluat: quod certe non est committendum. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET Hircium aliquid ad te συμπαθῶς de me scripsisse, facile patior; (fecit enim humane) et te eius epistolam ad me non misisse, multo facilius: tu.n. etiam humanius. illius librū, quem ad me misit de Catone, propterea uolo diuulgari ab tuis, ut ex istorum uituperatione sit illius maior laudatio. Quod per Mustelam agis, habes hominem ualde idoneum, meiq; sanè studiosum iam inde à Pontiano. perfice igitur aliquid: quid autem aliud, nisi ut aditus sit emptori? quod per quemuis hæredem potest effici: sed Mustelam id perfecturum, si rogaris, puto. mihi uero & locum, quem opto, ad id, quod uolumus, dederis, & præterea ἐγγήραμα. nam illa Silij, & Drusi nō satis οἰκοδεσποτικά mihi uidentur: quid.n.

ſedere totos dies in uilla iſta? igitur malim primũ Othonis, deinde Clodiæ. ſi nihil fiet, aut Druſo ludus eſt ſuggerendus, aut utendum Tuſculano. Quòd domi te incluſiſti, ratione feciſti: ſed quæſo confice, & te uacuum redde nobis. ego hinc, ut ſcripſi antea, poſtridie Idus Lanuuium, deinde poſtridie in Tuſculano: contudi.n. animum, & fortaſſe uici, ſi modo permanſero. ſcies igitur fortaſſe cras, ſummum perendie. ſed quid eſt quæſo? Philotimus nec Cartini Pompeium teneri (qua de re literarum ad Clodium Patauinum miſſarum exemplũ mihi Oppius, & Balbus miſerant, ſe id factum arbitrari) bellumq; narrat reliquum ſatis magnum. ſolet omnino eſſe Fuluiaſter: ſed tamen, ſi quid habes. uolo etiã ſcire de naufragio Caniniano, quid ſit. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO hic duo magna συντάγματα abſolui: nullo.n. alio modo à miſeria quaſi aberrare poſſum. tu mihi, etiam ſi nihil erit, quod ſcribas, quod fore ita uideo; tamen id ipſum ſcribas uelim, te nihil habuiſſe, quod ſcriberes, dũ modo ne his uerbis. De Attica, optime. ἀκηδία tua me mouet. & ſi ſcribis nihil eſſe. In Tuſculano eo cõmodius ero, ꝙ & crebrius tuas literas accipiam, & te ipſum nõ nunquam uidebo: nam cæteroqui ἀνεκτότερα erant Aſturæ: nec hæc, quæ refricant, hic me magis angunt. & ſi tamen, ubicunq; ſum, illa ſunt mecum. De Cæſare uicino ſcripſeram ad te, quia cognoram ex tuis literis. eum σύνναον Quirini malo, quàm Salutis.
Tu uero peruulga Hircium: id enim ipſum putaram, quod ſcribis; ut, cum ingeniũ amici noſtri probaretur,

ὑπόθεσις uituperandi Catonis irrideretur. Vale.

CICERO ATTICO S.

VINCAM, opinor, animum: Lanuuio pergam in Tusculanum: aut.n.mihi in perpetuum fundo illo carēdum est (nam dolor idem manebit, tantū mediocrius) aut nescio quid intersit, utrum illuc nunc ueniam, an ad decem annos: neque enim ista maior admonitio, quàm quibus assidue conficior & dies, & noctes. quid ergo, inquies, nihil literæ? in hac quidem re, uereor, ne etiam contra: nam essem fortasse durior: exculto enim animo nihil agreste, nihil inhumanum est. Vale.

CICERO ATTICO S.

TV igitur, ut scripsisti, nec id incōmodo tuo: uel binæ.n. poterunt literæ. occurram etiam, si necesse erit. ergo id quidem, ut poteris. De Mustela, ut scribis. & si magnum opus est. eo magis delabor ad Clodiam. quanq̄ in utroq; Faberianum nomē explorandum est. de quo, nihil nocuerit, si aliquid cum Balbo eris locutus, et quidem, ut res est, emere nos uelle, nec posse sine isto nomine, nec audere incerto. sed quando Clodia Romæ futura est, & quia tanti rem æstimas, eò prorsus specto: nō quin illud malim: sed & magna res est, & difficile certamen cum cupido, cum locuplete, cum hærede. & si de cupiditate nemini cōcedam: cæteris rebus infirmiores sumus. sed hæc coràm. Hircij librū, ut facis, diuulga. De Philotimo, idē & ego arbitrabar. Domū tuam pluris uideo futuram uicino Cæsare. Tabellariū meū hodie expectamus. nos de Pilia, et Attica certiores faciet.

CICERO ATTICO S.

DOMI te libēter esse, facile credo. sed uelim scire, quid tibi restet, aut iam ne confeceris. ego te in Tusculano expecto, eoq; magis, q Tironi statim te uenturū scripsisti, & addidisti, te putare opus esse. sentiebam omnino quantū mihi præsens prodesses, sed multo magis post discessum tuum sentio. quam ob rem, ut ante ad te scripsi, aut ego ad te totus, aut tu ad me, quod licebit.

CICERO ATTICO S.

HERI non multo post, quàm tu à me discessisti, puto quidā urbani, ut uidebantur, ad me mandata, & literas attulerunt à C. Mario C. F. eū multis uerbis agere mecū; per cognationē, quæ mihi secū esset; per eū Mariū, quem scripsissem; per eloquentiā L. Crassi aui sui, ut se defenderē; causamq; suā mihi perscripsit. rescripsi, patrono illi nihil opus esse, quoniā Cæsaris propinqui eius omnis potestas esset, uiri optimi, et hominis liberalissimi: me tamē ei fauturū. O tēpora: fore, cū dubitet Curtius Consulatū petere? sed hæc hactenus. De Tirone mihi curæ est: sed iā sciā, quid agat: heri. n. misi, qui uideret: cui etiā ad te literas dedi. Epistolā ad Cæsarē tibi misi. Horti quā in diē proscripti sint, uelim ad me scribas.

CICERO ATTICO S.

VT me leuarat tuus aduentus, sic discessus afflixit. quare, cum poteris, id est cum Sexti auctioni operam dederis, reuises nos. uel unus dies mihi erit utilis, quid dicā gratus? ipse Romam uenirem, ut unà essemus, si satis

consilium quadam de re haberem. Vale.

CICERO ATTICO S.

TIRONEM habeo citius, q̃ uerebar. uenit etiã Nicias: & Valeriũ hodie audiebam esse uenturũ. quãuis multi sint, magis tamẽ ero solus, q̃ si unus esses. sed ex pecto te à Peduceo utiq;. tu autem significas aliquid, etiam ante. uerum id quidem, ut poteris. De Virgilio, ut scribis. hoc tamen uelim scire, quando auctio. Epistolam ad Cæsarem mitti, uideo tibi placere. quid quæris? mihi quoq; idem maxime placuit, & eo magis, quòd nihil est in ea nisi optimi ciuis, sed ita optimi, ut tempora, quibus parere omnes πολιτικοὶ præcipiũt: sed scis nobis esse uisum, ut isti ante legerent. tu igitur id curabis. sed, nisi plane iis intelliges placere, mittenda nõ est. id autem utrum illi sentiant, an uero simulent, tu intelliges. sed mihi simulatio pro repudiatione fuerit. τοῦτο δὲ μηλώτη. De Cerelia quid tibi placeret, Tiro mihi narrauit: debere, non esse dignitatis meæ: perscriptionem tibi placere: hoc metuere, alterum in metu nõ ponere. sed & hæc, & multa alia coràm. sustinenda tamen, si tibi uidebitur, solutio est nominis Cereliani, dum & de Metone, & de Faberio sciamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

L. TVLLIVM Mõtanum nosti, qui cum Cicerone pro fectus est. ab eius sororis uiro literas accepi, Mõtanum Planco debere, ꝙ præs pro Flaminio sit, HS X X: de ea re nescio quid te à Montano rogatum. sanè uelim, siue Plancus est rogandus, siue qua re potes illum iuuare,

iuues. pertinet ad nostrum officiũ. si res tibi forte notior est, q̃ mihi, aut si Plancum rogandum putas, scribas ad me uelim, ut, quid rei sit, & quid rogandum, sciam. De epistola ad Cæsarem quid egeris, expecto. De Silio non ita sanè laboro. tu mihi aut Scapulanos, aut Clodianos efficias, necesse est. sed nescio quid uideris dubitare de Clodia, utrum, quando ueniat, an sint ne uenales? Sed quid est, quod audio Spintherem fecisse diuortium? De lingua Latina securi es animi, dices, qui talia conscribis. ἀπόγραφα sunt: minore labore fiunt. uerba tantum affero, quibus abundo. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, & si nihil habeo, quod ad te scribã, scribo tamen, quia tecum loqui uideor. hic nobiscum sunt Nicias, & Valerius. hodie tuas literas expectabamus matutinas. erunt fortasse alteræ pomeridianæ, nisi te Epiroticæ literæ impedient, quas ego non interpello. misi ad te epistolas ad Martianum, & ad Montanum. eas in eundem fasciculum uelim addas, nisi forte iam dedisti. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIII.

CICERO ATTICO S.

AD Ciceronem ita scripsisti, ut neq; seuerius, neq; temperatius scribi potuerit, nec magis, q̃ quemadmodum ego maxime uellem. prudẽtissime etiam ad Tullios. quare aut ista proficient, aut

aliud agamus. De pecunia uero, uideo à te omnem diligentiã adhiberi, uel potius iam adhibitam : & ſi efficis, à te hortos habebo. nec uero ullũ genus poſſeſſionis eſt, quod malim, maxime ſcilicet ob eam cauſam, quæ ſuſcepta eſt, cuius feſtinationem mihi tollis, quoniã de æſtate polliceris, uel potius recipis. deinde etiã ad καταβίωσιν, mœſtitiamq́; minuendam nihil mihi reperiri poteſt aptius. cuius rei cupiditas impellit me interdũ, ut te hortari uelim : ſed me ipſe reuoco : non.n.dubito, quin, qđ me ualde uelle putes, in eo tu me ipſũ cupiditate uincas. itaq; iſtuc iam pro facto habeo. Expecto, quid iſtis placeat de epiſtola ad Cæſarẽ. Nicias te, ut debet, amat, uehemẽterq́; tua ſui memoria delectatur. Ego uero Peduceũ noſtrum uehemẽter diligo : nã & quanti patrẽ feci, totũ in hunc : ipſum per ſe æque amo, atq; illũ amaui; te uero plurimũ, qui hoc ab utroq; noſtrũ fieri uelis. Si hortos inſpexeris, & ſi de epiſtola certiorẽ me feceris, dederis mihi quod ad te ſcribam : ſin minus, ſcribam tamen aliquid : nunquam enim deerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

GRATIOR mihi celeritas tua, q̃ ipſa res : quid.n.indignius? ſed iam ad iſta obduruimus, & humanitatẽ omnẽ exuimus. Tuas literas hodie expectabam, nihil equidẽ ut ex iis noui: quid enim? ueruntamẽ. Oppio, et Balbo epiſtolas deferri iubebis, & tamen Piſonem ſicubi de auro. Faberius ſi uenerit, uidebis, ut tantũ attribuatur, ſi modo attribuetur, quantũ debetur. accipies ab Erote. Ariarathes Ariobarzanis filius Romam uenit. uult, opinor, regnũ aliquod emere à Cæſare : nam, quo

modo nunc est, pedem ubi ponat in suo, non habet. omnino eũ Sestius noster parochijs publicis occupauit: q̃d quidẽ facile patior. uerũtamen, q mihi summo beneficio meo magna cũ fratribus illius necessitudo est, inuito eum per literas, ut apud me diuersetur. ad eam rem cũ mitterem Alexandrum, has ei dedi literas. Cras igitur auctio Peducei: cum poteris ergo: & si impediet fortasse Faberius: sed tamen, cum licebit. Dionysius noster grauiter queritur, & tamẽ iure, à discipulis abesse tandiu. multis uerbis scripsit ad me, credo item ad te. mihi quidem uidetur etiam diutius absfuturus. ac nollem: ualde enim hominem desidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

A TE literas expectabam, non dum scilicet, nam has mane rescribebã. Ego uero ista nomina sic probo, ut nihil aliud me moueat, nisi quòd tu uideris dubitare. illud .n. non accipio in bonã partẽ, quòd ad me refers. quid? ipse negotium meũ gererẽ, nisi consilio tuo? sed tamen intelligo, magis te id facere diligentia, qua semper uteris, q̃ quòd dubites de nominibus istis: etenim Celiũ non probas: plura non uis. utrunque laudo: his igitur utendum est. præs aliquando factus esset, in his quidem tabulis. à me igitur omnia. quòd dies longiores: teneamus modo, quod uolumus: puto fore istam etiam à præcone diem, certe ab hæredibus. De Crispo, & Mustela uidebis: & uelim scire, quæ sit pars duorum. De Bruti aduentu eram factus certior: attulerat enim ab eo Aegypta libertus literas. misi ad te epistolam, quia commode scripta erat. Vale.

CICERO ATTICO S.

HABEO *munus à te elaboratum decem legatorum, & quidem puto: nam filius anno poſt Quæſtor fuit, quàm Conſul Mumius. ſed quoniã ſæpius de nominibus quæris quid placeat: ego quoq; tibi ſæpius reſpondeo, placere. Si quid poteris cum Piſone, conficies: Aulus.n.uidetur in officio futurus. Velim ante poſſis: ſi minus, utique ſimul, cum Brutus ueniet in Tuſculanum. magni intereſt mea, unà nos eſſe. ſcies autem, qui dies is futurus ſit, ſi puero negotiũ dederis, ut quærat. Spurium Mumium putarã in decem legatis fuiſſe, & uidelicet: etenim εὔλογον, fratri fuiſſe: fuit.n.ad Corynthum.*

CICERO ATTICO S.

MISI *tibi Torquatũ. colloquere tu quidẽ cum Silio, ut ſcribis, et urge. illã diẽ negabat eſſe mẽſe Maio: iſtam nõ negabat. ſed tu, ut omnia, iſtuc quoq; ages diligẽter. De Criſpo, et Muſtela ſcilicet cũ qd egeris. Quoniã ad Bruti aduentũ fore te nobiſcũ polliceris, ſatis eſt, præſertim cũ hi tibi dies in magno noſtro negotio cõſumãtur.*

CICERO ATTICO S.

DE AQVAEDVCTV *probe feciſti. columnarium, uide, ne nullum debeamus. quanq̃ mihi uideor audiſſe à Camillo, cõmutatam eſſe legẽ. Piſoni quid eſt, quod honeſtius reſpondere poſſimus, q̃ ſolitudinem Catonis? nec cohæredibus ſolum Herẽnianis, ſed etiam, ut ſcis (tu enim mecum egiſti) de puero Lucullo: quam pecuniam tutor (nã hoc quoq; ad rem pertinet) in Achaia ſumpſe*

rat. sed agit liberaliter, quoniam negat se quicquã facturum contra nostram uoluntatem. coràm igitur, ut scribis, constituemus, quemadmodum rem explicemus. quòd reliquos cohæredes conuenisti, plane bene. Quod epistolam meam ad Brutum poscis, non habeo eius exẽplum, sed tamen saluum est, & ait Tiro te habere oportere, &, ut recordor, unà cum illius obiurgatoria tibi meam quoq;, quam ad eum rescripseram, misi. Iudiciali molestia ut caream, uidebis. Tuditanum istum, proauum Hortensij, plane non noram, & filium, qui tum non potuerat esse legatus, fuisse putaram. Mumium fuisse ad Corinthum, pro certo habeo: sæpe enim hic * Spurius, qui nuper est epistolas mihi pronuntiabat uersiculis facetis, ad familiares missas à Corintho. sed non dubito, quin fratri fuerit legatus, non in decẽ. atq; hoc etiam accepi, non solitos maiores nostros legare in decem, qui essent imperatorum necessarij, ut nos ignari pulcherrimorum institutorum, aut negligentes potius M. Lucullum, & L. Murænam, & cæteros ad L. Lucullum misimus. illudq́; εὐλογώτατον, illum fratri in primis eius legatis fuisse. Vale.

CICERO ATTICO S.

OPERAM tuam multam, qui & hæc cures, & mea expedias, & sis in tuis multo minus diligens, quàm in meis. Sestius apud me fuit, & Theopompus pridie: uenisse à Cæsare narrabat literas: hoc scribere, sibi certũ esse Romæ manere, causamq́; eam ascribere, quæ erat in epistola nostra, ne se absente leges suæ negligerentur, sicut esset neglecta sumptuaria. est εὔλογον: idq́; eram suspicatus.

ſuſpicatus. ſed iſtis mos gerendus eſt, niſi placet hanc ipſam ſententiã nos perſequi. & Lentulum cũ Metella feciſſe diuortiũ. hæc omnia tu melius. reſcribes igitur, quidquid uoles, dum modo quid: iam enim non reperio, quid te reſcripturum putem, niſi forte de Muſtela, aut ſi Silium uideris. Brutus heri uenit in Tuſculanũ poſt horam decimam. hodie igitur me uidebit, ac uellem, cum tu adeſſes. miſi equidem ei nũtiari, te, quoad potuiſſes, expectaſſe eius aduentũ, uẽturũq;, ſi audiſſes, meq;, ut facio, continuo te certiorẽ eſſe facturũ. Vale.

CICERO ATTICO S.

PLANE nihil erat, quod ad te ſcriberem: modo enim diſceſſeras, & paulo poſt triplices remiſeras. uelim cures faſciculum ad Veſtorium deferendũ: & alicui des negotium, qui quærat, Q. Faberij fundus nunquis in Pompeiano, Nolano uenalis ſit. Epitomẽ Bruti Celiano rum uelim mihi mittas, & à Philoxeno Παναιτίου περὶ προνοίας. te Idibus uidebo cum tuis. Vale.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM diſceſſeras heri, cum Trebatius uenit, paulo poſt Curtius, hic ſalutandi cauſa, ſed manſit inuitatus. Trebatium nobiſcũ habemus. hodie mane Dolabella. multus ſermo ad multum diem. nihil poſſum dicere ἐκτενέστερον, nihil φιλοστοργότερον. uentum eſt tamẽ ad Quintum. multa ἄφατα, ἀδιήγητα, ſed unum eiuſmodi, quod, niſi exercitus ſciret, non modo Tironi dictare, ſed ne ipſe quidem auderem ſcribere. ſed hactenus. εὐκαίρως ad me uenit, cum ha=

berem Dolabellam, Torquatus: humanissiméq; Dolabella, quibus uerbis secum egissem, exposuit: commodum enim egeram diligentissime. quæ diligentia grata est uisa Torquato. A' te expecto, si quid de Bruto. quãquam Nicias confectum putabat, sed diuortium non probari: quo etiam magis laboro idem, quod tu: si quid est enim offensionis, hæc res mederi potest. mihi Arpinum eundum est: nã & opus est constitui à nobis illa prædiola, & uereor, ne exeundi potestas non sit cum Cæsar uenerit: de cuius aduentu eam opinionem Dolabella habet, quam tu cõiecturã faciebas ex literis Messalæ. cũ illuc uenero, intellexeróq; quid negotij sit, tum, ad quos dies rediturus sim, scribam ad te. Vale.

CICERO ATTICO S.

MINIME miror, te & grauiter ferre de Marcello, et plura uereri periculi genera: quis enim hoc timeret, quod neq; acciderat antea, nec uidebatur natura ferre, ut accidere posset? omnia igitur metuenda. sed illud παρὰ τὴν ἱστορίαν tu, præsertim me reliquum consularem. quid tibi Seruius, quid uidetur? quanquam hoc nullam ad partem ualet scilicet, mihi præsertim, qui non minus bene actum cum illis putem: quid enim sumus? aut quid esse possumus? domi ne, an foris? quòd nisi hoc mihi uenisset in mentem, scribere ista nescio quæ; quò uerterem me, non haberem. ad Dolabellam, ut scribis, ita puto faciendum, κοινότερα quædam, & πολιτικώτερα. faciendum certe aliquid est: ualde enim desiderat. Brutus si quid; curabis, ut sciam. cui quidem quamprimum agendum puto, præsertim

si statuit: sermunculum enim omnem aut restinxerit, aut sedarit: sunt enim, qui loquantur etiam mecum. sed hæc ipse optime, præsertim si etiam tecum loquetur. Mihi est in animo proficisci XI. Cal. hic enim nihil habeo, quid agam, ne hercule illic quidem, nec usquam, sed tamen illic. hodie Spintherem expecto: misit enim Brutus ad me: per literas purgat Cæsarem de interitu Marcelli: in quem ne, si insidijs quidem ille interfectus esset, caderet ulla suspicio. nunc uero, cum de Magio constet, non ne furor eius omnem causam sustinet? plane, quid sit, non intelligo. explanabis igitur. quanquam nihil habeo, quod dubitem, nisi, ipsi Magio quæ fuerit causa amentiæ: pro quo quidem etiam sponsor factus est. nimirum id fuit: soluendo.n. non erat: credo enim petijsse à Marcello aliquid, & illum, ut erat, constantius respondisse, οὐ γὰρ ὀνειδίως. Vale.

CICERO ATTICO S.

CREDEBAM esse facile: totum est aliud, postea quàm sum à te diiunctior. sed fuit faciendum, ut & constituerem mercedulas prædiorum, & ne magnum onus obseruantiæ Bruto nostro imponerem: posthac enim poterimus commodius colere inter nos in Tusculano: hoc autem tempore, cum ille me quotidie uidere uellet, ego ad illum ire non possem, priuabatur omni delectatione Tusculani. tu igitur, si Seruilia uenerit, si Brutus quid egerit, etiam si constituerit quando obuiam, quidquid deniq; erit, quod scire me oporteat, scribes. Pisonem, si poteris, conuenias. uides, quàm maturum sit. sed tamen, quod cómodo tuo fiat. Vale.

CICERO ATTICO S.

VALDE me momorderunt epistolæ tuæ de Attica nostra: eædem tamen sanauerunt: quòd enim te ipse cõsolabare eisdem literis, id mihi erat satis firmum ad leniendam ægritudinem. Ligarianam præclare uẽdidisti. posthac quidquid scripsero, tibi præconium deferã.

Quod ad me de Varrone scribis, scis me antea orationes, aut aliquid id genus solitum scribere, ut Varronem nusquam possem intexere. postea autem quàm hæc cœpi φιλολογώτερα, iam Varro mihi denuntiauerat magnam sanè, & grauem προσφώνησιν. biennium præterijt, cum ille χαλλιππίδης assiduo cursu cubitum nullum processerit. ego autem me parabam ad id, quod ille mihi misisset, ut αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώιον, si modo potuissem: nam hoc etiam Hesiodus ascribit αἴκε δύνηαι. nunc illam περὶ τελῶν σύνταξιν, sanè mihi probatam, Bruto, ut tibi placuit, despondimus, idq; eum non nolle mihi scripsisti. ergo illam ἀκαδημαϊκὴν, in qua homines, nobiles illi quidem, sed nullo modo philologi, nimis acute loquuntur, ad Varronem transferamus: etenim sunt Αντιόχεια, quæ iste ualde probat. Catulo, & Lucullo alibi reponemus, ita tamen, si tu hoc probas: deq; eo mihi rescribas, uelim. De Brinniana auctione accepi à Vestorio literas. ait, sine ulla controuersia rem ad me esse collatam (Romæ uidelicet, aut in Tusculano me fore putauerunt) ad VIII. Cal. Quint. dices igitur uel amico tuo, uel Othoni cohæredi meo, uel Labeoni nostro, paulũ proferãt auctionẽ, me circiter Nonas in Tusculano fore. cũ Pisone Erotẽ habes.

CICERO ATTICO S.

COMMOTVS tuis literis, quòd ad me de Varrone scripſeras, totam Academiam ab hominibus nobiliſſimis abſtuli, tranſtuliq; ad noſtrum ſodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. grãdiores ſunt omnino, quàm erant illi, ſed tamen multa detracta. tu autem mihi peruelim ſcribas, qui intellexeris illum uelle. illud utique ſcire cupio, quem intellexeris ab eo ζηλοτυπεῖσθαι, niſi forte Brutum. id hercle reſtabat. ſed tamen ſcire peruelim. libri quidem ita exierunt (niſi forte me communis φιλαυτία decipit) ut in tali genere ne apud Græcos quidem ſimile quidquam. tu illam iacturam feres æquo animo, quòd illa, quæ habes de Academicis, fruſtra deſcripta ſunt. multo tamen hæc erunt ſplendidiora, breuiora, meliora. nunc autẽ ἀπορῶ, quò me uertam. uolo Dolabellæ ualde deſideranti. non reperio, quid: & ſimul αἰδέομαι Τρῶας: neq; ſi aliquid, potero μέμψιν effugere. aut ceſſandum igitur, aut aliquid excogitandum. ſed quid hæc leuia curamus? Attica mea, obſecro te, quid agit? quæ me ualde angit. ſed crebro reguſto tuas literas: in his acquieſco: tamen expecto nouas. Vale.

CICERO ATTICO S.

BRINNII libertus cohæres noſter ſcripſit ad me uelle, ſi mihi placet, cohæredes, & Sabinum Albium ad me uenire. id ego plane nolo. hæreditas tanti non eſt. & tamen obire auctionis diem facile poterunt (eſt enim III. Idus) ſi me in Tuſculano poſtridie Nonas

mane conuenerint. quòd si laxius uolent proferre diẽ, poterunt uel biduum, uel triduum, uel ut uidebitur: nihil.n.interest. quare, nisi iam profecti sunt, retinebis homines. De Bruto si quid erit, de Cæsare si quid scies præterea, scribes. Illud etiã atq; etiã consideres uelim, placeat ne tibi mitti ad Varronẽ, quod scripsimus: etsi etiã ad te aliquid pertinet: nã scito te ei dialogo adiunctũ esse tertiũ. opinor igitur cõsideremus. etsi nomina iã facta sunt: sed uel induci, uel mutari possunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID agit, obsecro te, Attica nostra? nam triduo abs te nullas acceperam: nec mirum: nemo enim uenerat: nec fortasse causa fuerat. itaq;, ipse quid scriberẽ, non habebam. quo autẽ die has Valerio dabam, expectabam aliquem meorũ: qui si uenisset, & à te quid attulisset, uidebam non defuturũ, quid scriberem. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOS cum flumina, & solitudinem sequeremur, quo facilius sustentare nos possemus, pedem è uilla adhuc egressi non sumus: ita magnos, & assiduos imbres habebamus. illam Academicen σύνταξιν totam ad Varronem traduximus: modo fuit Catuli, Luculli, Hortensij: deinde, quia παρὰ τὸ πρέπον uidebatur, quòd erat hominibus non ignota, non illa quidem ἀπαιδευσία, sed in ijs rebus ἀτριψία; simul ac ueni ad uillã, eosdem illos sermones ad Catonem, Brutumq; transtuli. ecce tuæ literæ de Varrone. nemini uisa est aptior Αντιοχεία ratio. sed tamen uelim scribas ad me, primũ

placeat ne tibi aliquid ad illum: deinde, si placebit, hoc ne potissimum. Quid Seruilia, iam ne uenit? Brutus ecquid agit, ecquãdo? de Cæsare quid auditur? ego ad Nonas, quẽadmodũ dixi. tu cũ Pisone, si quid poteris.

CICERO ATTICO S.

DE VI. expectabam Roma aliquid. non imperassem igitur aliquid tuis. nunc eadem illa, quid Brutus cogitet, aut si aliquid egit, & quid à Cæsare. sed quid ista, quæ minus curo? Attica nostra quid agat, scire cupio. etsi tuæ literæ (sed iam nimis ueteres sunt) recte sperare iubent. tamen expecto recens aliquid. Vale.

CICERO ATTICO S.

VIDES, propinquitas quid habet. nos uero conficiamus hortos. colloqui uidebamur, in Tusculano cum essem: tanta erat crebritas literarum: sed id quidem iam erit. ego interea admonitu tuo perfeci sanè argutulos libros ad Varronẽ: sed tamen expecto, quid ad ea, quæ scripsi ad te: primum, qui intellexeris eum desiderare à me, cum ipse homo πολυγραφώτατος nunquam me lacessisset: deinde, quẽ ζηλοτυπεῖν: multo Hortensium minus, aut eos, qui de Rep. loquuntur. plane hoc mihi explices uelim: in primis, maneas ne in sententia, ut mittam ad eũ, quæ scripsi: an nihil necesse putes. sed hæc corã.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM discesserat Hilarus librarius IIII. Cal. cui dederam literas ad te, cum uenit tabellarius cũ tuis literis pridie datis, in quibus illud mihi gratis-

simum fuit, quòd Attica nostra rogat te, ne tristis sis, quodq; tu ἀκίνδυνα esse scribis. Ligarianam, ut uideo, præclare auctoritas tua cõmendauit: scripsit enim ad me Balbus, ac Oppius, mirifice se probare, ob eamq; causam ad Cæsarem meam se oratiunculam misisse. hoc igitur idem tu mihi antea scripseras. In Varrone ista causa me non moueret, ne uiderer φιλένδοξος: sic enim constituebam, neminem includere in dialogos eorum, qui uiuerent: sed quia scribis & desiderari à Varrone, & magni illum æstimare, eos confeci, & absolui, nescio quàm bene, sed ita accurate, ut nihil posset supra, Academicam omnem quæstionem libris quatuor. in eis, quæ erant contra ἀκαταληψίαν, præclare collecta ab Antiocho, Varroni dedi: ad ea ipse respondeo: tu es tertius in sermone nostro. si Cottam, et Varronem fecissem inter se disputanteis, ut à te proximis literis admoneor, meum κωφὸν πρόσωπον esset. hoc in antiquis personis suauiter fit, ut & Heraclides in multis, & nos sex de Rep. libris fecimus. sunt etiam de oratore nostri tres, mihi uehemẽter probati. in eis quoq; eæ personæ sunt, ut mihi tacendum fuerit: Crassus enim loquitur, Antonius, Catulus senex, C. Iulius frater Catuli, Cotta, Sulpitius. puero me hic sermo inducitur, ut nullæ esse possent partes meæ. quæ autem his temporibus scripsi, Ἀριστοτέλειον morem habẽt, in quo sermo ita inducitur cæterorum, ut penes ipsum sit principatus. ita confeci quinq; libros περὶ τελῶν, ut Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni, περιπατητικὰ M. Pisoni daremus. ζηλότυπον id fore putaram, quòd omnes illi decesserant. hæc Academica, ut

ſcis, cum Catulo, Lucullo, Hortenſio contuleram. ſa=nè in perſonas non cadebant: erant enim λογικώτερα, quàm ut illi de ijs ſomniaſſe unquam uiderētur. itaq; ut legi tuas de Varrone, tanquam ἕρμαιον arripui. aptius eſſe nihil potuit ad id philoſophiæ genus, quo ille maxime mihi delectari uidetur, measq; parteis, ut non ſim conſecutus, ut ſuperior mea cauſa uideatur: ſunt enim uehementer πιθανὰ Antiochia: quæ diligenter à me expreſſa, acumen habent Antiochi, nitorem ora=tionis noſtrum, ſi modo is eſt aliquis in nobis. ſed tu, dandos ne putes hos libros Varroni, etiam atq; etiam ui debis. mihi quædam occurrunt, ſed ea coràm. Vale.

CICERO ATTICO S.

A' CAESARE literas accepi cõſolatorias, datas prid. Cal. Maij Hiſpali. De Vrbe augenda quid ſit promul gatum, non intellexi. id ſanè ſcire uelim. Torquato noſtra officia grata eſſe facile patior: eaq; augere non deſinam. De uxore Tuberonis, & priuigna, neq; poſ=ſum iam abdere (eſt enim res peruulgata) neq; Tubero nem uolo defendere: mirifice eſt enim φιλαίτιος. thea=trum quidem ſanè bellum habuiſti. ego, etſi hoc loco facillime ſuſtentor, tamen te uidere cupio: itaq; ut con=ſtitui, adero. Fratrem credo à te eſſe conuentum. ſci=re igitur ſtudeo, quid egeris. De fama nihil ſanè labo=ro. etſi ſcripſeram ad te tunc ſtulte, nihil melius: cu randũ.n. non eſt: atq; hoc, in omni uita ſua quenq; à recta conſciẽtia trãſuerſum unguẽ nõ oportere diſcede re. uiden, quàm φιλοσόφως? an tu nos fruſtra exiſti=mas hæc in manibus habere? δεδῆχθαι te nollẽ, quod

nihil erat : redeo enim rursus eodem. quidquam ne me putas curare in toto, nisi ut ei ne desim ? id ago scilicet, ut iudicia uidear tenere : μὴ γὰρ αὐτοῖς. uellē tam domestica ferre possem, quàm ista contēnere. putas autem me uoluisse aliquid, quod perfectum non sit ? nō licet scilicet sententiam suam : sed tamen, quæ tum acta sunt, non possum non probare : & tamen non curare pulchre possum, sicuti facio. sed nimiū multa de nugis.

CICERO ATTICO S.

AD Hircium dederam epistolam sanè grandem, quam scripseram proxime in Tusculano. huic, quam tu mihi misisti, rescribā aliàs : nunc alijs malo. Quid possum de Torquato, nisi aliquid à Dolabella ? quod simul ac, continuo scietis. expectabam hodie, aut summum cras ab eo tabellarios: qui simul ac uenerint, mittentur ad te. à Quinto expecto : proficiscens.n.è Tusculano VIII. Cal. ut scis, misi ad eum tabellarios. nunc, ad rem ut redeam, INHIBERE illud tuum, quod ualde mihi arriserat, uehementer displicet : est enim uerbum totum nauticum. quanq̄ id quidem sciebam : sed arbitrabar sustineri remos, cū inhiberi essent remiges iussi. id nō esse eiusmodi didici heri, cum ad uillam nostram nauis appelleretur : nō.n. sustinēt, sed alio modo remigāt. id ab ἐποχῆς remotissimū est. quare facies, ut ita sit in libro, quemadmodum fuit. dices hoc idem Varroni, si forte mutauit. nec est melius quidquam, quàm ut Lucullus sustineat currum, ut bonus sæpe agitator, equosq;. semperq; Carneades προβολὴν pugilis, & retentionem aurigæ similem facit ἐποχῇ. inhibitio au-

tem remigum motum habet, & uehementiorem qui-
dem, remigationis nauem conuertentis ad puppim. ui-
des quanto hoc diligentius curem, quàm aut de rumo-
re, aut de Polione. De Panſa etiam, ſi quid certius: cre
do enim palàm factum eſſe. De Critonio, ſi quid eſſet.
Certe ne de Metello, & Balbino? dic mihi, placet ne ti
bi, primum edere iniuſſu meo? hoc ne Hermodorus
quidem faciebat, is, qui Platonis libros ſolitus eſt di-
uulgare, ex quo λόγοισιν Ἑρμόδωρος. quid illud? re-
ctum ne exiſtimas cuiquam quidquam ante, quàm Bru
to? cui te auctore προσφωνῶ. ſcripſit enim Balbus
ad me, ſe à te quintum de finibus librum deſcripſiſſe:
in quo non ſanè multa mutaui, ſed tamen quædam.
tu autem commode feceris, ſi reliquos continueris, ne
& ἀδώριτα habeat Balbus, & ἕωλα Brutus. ſed
hæc hactenus, ne uidear περὶ μικρὰ σπουδάζειν. etſi
nunc quidem maxima mihi ſunt hæc: quid eſt enim I
aliud? Varroni quidẽ quæ ſcripſi te auctore, ita prope-
ro mittere, ut iam Romam miſerim deſcribenda. ea ſi
uoles, ſtatim habebis: ſcripſi enim ad librarios, ut fieret
tuis, ſi tu uelles, deſcribendi poteſtas. ea uero continebis,
quoad ipſe te uideam. quod diligentiſſime facere ſoles,
cum à me tibi dictum ſit. quo modo autẽ fugit me ti-
bi dicere? mirifice Cerelia, ſtudio uidelicet philoſophiæ
flagrans, deſcribit à tuis. iſtos ipſos de finibus habet.
ego autem tibi confirmo (poſſum falli, ut humanus) à
me non habere: nunquam enim ab oculis meis abfue-
runt. tantum porrò aberat, ut binos ſcriberent: uix ſin
gulos confecerunt. tuorum tamen eo nullum delictum
arbitror, idemq; te uolo exiſtimare: à me enim præter-

missum est, ut dicerem eos exire nō dum uelle. hui quā diu de nugis: de re enim nihil habeo, quod loquar. De Dolabella tibi assentior. cohæredes, ut scribis, in Tusculano. De Cæsaris aduentu, scripsit ad me Balbus, non ante Cal. Sext. De Attica optime, quòd leuius, ac lenius, & quòd fert εὐκόλως. Quod autem de illa nostra cogitatione scribis, in qua nihil tibi credo ea, quæ noui: ualde probo hominē, domum, facultates. quod caput est, ipsum non noui, sed audio laudabilia de Scrofa: etiam proxime accedit, si quid hoc ad rem. εὐγενέστερος est etiam, quàm pater. coràm igitur, et quidem propē so animo ad probandum: accedit enim, ꝙ patrem (ut scire te puto) plus etiam, quàm non modo tu, sed quàm ipse scit, amo, idq; & merito, & iandiu. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE VARRONE, non sine causa, quid tibi placeat, tam diligenter exquiro. occurrunt mihi quædam: sed ea coràm. te autem ἀτμενέστατα intexui, faciamq; id crebrius: proximis enim tuis literis primum, te id nō nolle, cognoui. De Marcello scripserat ad me Cassius antea, τὰ κατὰ μέρος Seruius. rem acerbam. ad prima redeo. scripta nostra nusquā malo esse, quàm apud te, sed ea tum foras dari, cum utrique nostrum uidebitur. ego & librarios tuos culpa libero, neque te accuso, & tamen aliud quiddam ad te scripseram, Cereliam quædam habere, quæ nisi à te non potuerit. Balbo quidem intelligebam satisfaciendum fuisse: tantum nolebam, aut obsoletum Bruto, aut Balbo inchoatū dari. Varroni, simul ac te uidero, si tibi uidebitur, mittam.

quid autem dubitarim, cum uidero te, scies. Attributos quòd appellas, ualde probe. Te de prædio auiæ exerceri, moleste fero. De Bruto nostro perodiosum: sed uita fert. mulieres autẽ uix satis humane, quæ inimico animo ferant, cum utraque officio pareat. Tullium scribam, nihil fuit, ꝙ appellares: nam tibi mandassem, si fuisset: nihil enim est apud eũ positũ nomine uoti. sed est quiddam apud illum meũ. id ego in hãc rem statui conferre. itaq; et ego recte tibi dixi, ubi esset: et tibi ille recte negauit. hoc quoq; ipsum continuo adoriamur. locũ hominibus nõ sanè probo, ꝙ est desertior: sed habet εὐλογίαν. uerũ hoc quoq;, ut censueris; quippe qui omnia. ego, ut constitui, adero, atq; utinã tu quoq; eodẽ die. sin quid, multa enim; utiq; postridie: etenim cohæredes: à queis sine te opprimi, malitia est. Alteris iã literis nihil ad me de Attica: sed id quidem mihi in optima spe pono. illud accuso, nõ te, sed illã, ne salutem quidẽ. at tu et illi, et Piliæ plurimã. nec me tamẽ irasci indicaris. Epistolã Cæsaris misi, si minus legisses. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTEMERIDIANIS tuis literis heri statim rescripsi: nũc respondebo uespertinis. Brutus mallẽ me adesset: nam & æquius erat, cum illi iter instaret & subitum, et longum: & mehercule nunc, cũ ita simus affecti, ut non possimus plane simul uiuere (intelligis enim profecto, quo maxime posita sit συμβίωσις) facile patiebar nos potius Romæ unà esse, quàm in Tusculano. libri ad Varronem nõ morabantur: sunt enim defecti, ut uidisti: tantum librariorum menda tolluntur.

de quibus libris ſcis me dubitaſſe : ſed tu uideris . item, quos Bruto mittimus, in manibus habẽt librarij. Mea mandata, ut ſcribis , explica . quanquam iſta retentione omnens ait uti Trebatius : quid tu iſtos putas ? noſti domũ, quàm confice εὐλόγως . incredibile eſt, quàm ego iſta nõ curem. omni tibi aſſeueratione affirmo, quod mihi credas uelim, mihi maiori offenſioni eſſe, quàm delectationi poſſeſſiunculas meas : magis enim doleo, me nõ habere cui tradã, q̃ habere, qui utar . atq; illud Trebatius ſe tibi dixiſſe narrabat. tu autẽ ueritus es fortaſſe, ne ego inuitus audirem . fuit id quidem humanitatis : ſed, mihi crede, iam iſta non curo. quare da te in ſermonem, & perſeca, & confice, excita, compella, loquere, ut te cum illo Scæua loqui putes. ne exiſtimes eos, qui nõ debita conſectari ſoleant, quod debeatur , remiſſuros . de die tantum uideto , & id ipſum bono modo. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID eſt , quod Hermogenes mihi Clodius Andromenẽ ſibi dixiſſe, ſe Ciceronẽ uidiſſe Corcyræ ? ego enim audita tibi putarã . nil igitur ne ei quidẽ literarũ ? an non uidit ? facies ergo, ut ſciam. Quid tibi ego de Varrone reſcribam ? quatuor διφθέραι ſunt in tua poteſtate. quod egeris , id probabo . nec tamen αἰδέομαι Τρῶας : quid enim ? ſed, ipſi quàm res illa probaretur, magis uerebar . ſed quoniam tu ſuſcipis , in alteram aurẽ. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE RETENTIONE, reſcripſi ad tuas accurate literas ſcriptas. conficies igitur, et quidem ſine ulla dubita-

tione, aut retractatione. hoc fieri & oportet, et opus eſt. De Andromene, ut ſcribis, ita putaram: ſciſſes enim, mihiq; dixiſſes. Tu tamen ita mihi de Bruto ſcribis, ut de te nihil. quando autē illū putas? nā ego Romam pridie Idus. ita uolui Bruto ſcribere: ſed quoniā tu te legiſſe ſcribis, fui fortaſſe ἀσαφέστερος, me ex tuis literis intellexiſſe, nolle eum me quaſi proſequendi ſui cauſa Romam nunc uenire. ſed quoniā iā adeſt meus aduentus, fac quæſo, ne quid eum Idus impediant, quo minus ſuo cōmodo in Tuſculano ſit: nec enim ad tabulam eum deſideraturus eram: in tali enim negotio cur tu unus non ſatis es? ſed ad teſtamentū uolebam: quod iam malo alio die, ne ob eam cauſam Romam ueniſſe uidear. ſcripſi igitur ad Brutum, iam illud, quod putaſſem, Idibus nihil opus eſſe. uelim ergo totū hoc ita gubernes, ut ne minima quidem re ulla Bruti commodum impediamus. Sed quid eſt tandem, quod perhorreſcas, quia tuo periculo iubeam libros dari Varroni? etiam nunc, ſi dubitas, fac, ut ſciamus: nihil eſt enim illis elegantius. uolo Varronem, præſertim cum ille deſideret: ſed eſt, ut ſcis, δεινὸς ἀνὴρ, τάχακεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο. ita mihi ſæpe occurrit uultus eius, querentis fortaſſe uel hoc, meas parteis in iys libris copioſius defenſas eſſe, quàm ſuas: quod mehercule intelliges non eſſe, ſi quando in Epeirum ueneris: nam nunc Alexionis epiſtolis cedimus: ſed tamen ego non deſpero probatum iri Varroni: et id, quoniam impenſam fecimus in macrocola, facile patior teneri. ſed etiam atq; etiam dico, tuo periculo fiet. quare, ſi addubitas, ad Brutum tranſeamus: eſt enim is quoque Antiochius. ò Acade=

miam uolaticam, & sui similem, modo huc, modo illuc. sed, quæso, epistola mea ad Varronem ualde ne tibi placuit? male mihi sit, si unquam quidquam tam enitar. at ego ne Tironi quidem dictaui, qui totas περιοχὰς persequi solet; sed Spinthero syllabatim. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Virgilij parte ualde probo. sic ages igitur. et quidé id erit primum, proximum Clodiæ. quod si neutrũ; me tuo, ne turbé, & irruam in Drusum. intemperãs sum in eius rei cupiditate, quam nosti. itaq; reuoluor identidem in Tusculanum: quiduis enim potius, quàm ut non hac æstate absoluatur. Ego, ut tempus est nostrum, locum habeo nullum, ubi facilius esse possim, quàm Asturæ. sed quia qui mecum sunt, credo, quòd mœstitiam meam non ferunt, domum properant: etsi poteram remanere, tamen, ut scripsi tibi, proficiscar hinc, ne relictus uidear. quò autem Lanuuio? conor equidé in Tusculanum: sed faciam te statim certiorem. tu literas conficies. equidem, credibile non est, quantum scribam die: quin etiã noctibus: nihil est enim somni. heri etiam effeci epistolam ad Cæsarem: tibi enim placebat. quam non fuit malum scribi, si forte opus esse putares. ut quidem nũc est, nihil sanè est necesse mittere: sed id quidé, ut tibi uidebitur: mittã tamen ad te exéplũ fortasse Lanuuio, nisi forte Romam: sed cras scies.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM ad Cæsarem, nobis uero semper rectissime placuit, ut isti ante legerent: aliter enim fuis-

ſemus & in hos inofficioſi, & in noſmet ipſos, ſi illum offenſuri fuimus, penè periculoſi. iſti autem ingenue, mihiq; gratum, quod, quid ſentirent, non reticuerũt: illud uero uel optime, quod ita multa mutari uolunt, ut mihi de integro ſcribendi cauſa non ſit. quanquam de Parthico bello quid ſpectare debui, niſi quod illum uelle arbitrabar? quod enim aliud argumentum epiſtolæ noſtræ, niſi κολακία fuit? an, ſi ea, quæ optima putaram, ſuadere uoluiſſem, oratio mihi defuiſſet? totis igitur literis nil opus eſt: ubi enim ἐπίτευγμα magnum nullum fieri poſſit, ἀπότευγμα uel non magnum moleſtum futurum ſit, quid opus eſt παρακινδυνεύειν? præſertim cum illud occurrat, illum, cum antea nihil ſcripſerim, exiſtimaturũ, me, niſi toto bello confecto, nihil ſcripturum fuiſſe. atq; etiã uereor, ne putet me hoc quaſi Catonis μείλιγμα eſſe uoluiſſe. quid quæris? ualde me pœnitebat: nec in hac quidem re quidquã magis ut uellem accidere potuit, quàm quòd σπουδὴ noſtra non eſt probata. incidiſſemus etiã in illos, in eis in cognatum tuum. ſed redeo ad hortos. Plane illuc te ire, niſi tuo magno cõmodo, nolo: nihil.n. urget. quidquid erit, operam Faberio ponamus. de die tamen auctionis, ſi quid ſcies. Eum, qui è Cumano uenerat, quòd & plane ualere Atticam nuntiabat, & literas ſe habere dicebat, ſtatim ad te miſi. Vale.

CICERO ATTICO S.

HORTOS quoniã hodie eras inſpecturus, quid uiſum tibi ſit, cras ſcilicet. De Faberio autem, cum uenerit. De epiſtola ad Cæſarem: iurato mihi crede, nõ poſſum: nec me turpitudo deterret, etſi maxime debebat: quàm

enim turpis est assentatio, cũ uiuere ipsum turpe sit nobis? sed, ut cœpi, non me hoc turpe deterret: (ac uellem quidem: essem enim, qui esse debebam) sed in mentem nihil uenit. nam quæ sunt ad Alexandrum hominum eloquentium, & doctorum suasiones, uides quibus in rebus uersentur. adolescentem incensum cupiditate uerissimæ gloriæ, cupientem sibi aliquid cõsilij dari, quod ad laudem sempiternam ualeret, cohortantur ad decus. nõ deest oratio. ego quid possum? tamẽ nescio quid è quercu exculpseram, quod uideretur simile simulacri. in eo ꝙ non nulla erant paulo meliora, q̃ ea, quæ fiunt, et facta sunt, reprehenduntur: quod me minime pœnitet: si enim peruenissent istæ literæ; mihi crede, nos pœniteret. quid? tu non uides, ipsum illum, Aristotelis discipulum, summo ingenio, summa modestia, posteaq̃ Rex appellatus sit, superbum, crudelem, immoderatum fuisse? quid, tu hunc de pompa, Quirini contubernalem, his nostris moderatis epistolis lætaturum putas? ille uero potius nõ scripta desiderat, quàm scripta non probet. postremo, ut uolet. abijt illud, quod tum me stimulabat, quod tibi dabam πρόβλημα ἀρχιμήδειον. multo mehercule magis nũc opto casum illum, quàm tum timebam, uel quẽlibet. Nisi quid te aliud impediet, mihi optato ueneris.

Nicias à Dolabella magno opere arcessitus (legi enim literas) & si inuito me, tamen eodem me auctore profectus est. hoc manu mea. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM quasi alias res quærerem de philologis è Nicia, incidimus in Talnam. ille de ingenio nihil nimis. mode=

ſtum,& frugi. ſed hoc mihi non placuit. ſe ſcire dic=
bat ab eo nuper petitam Cornificiam, Quinti filiam,ue
tulam ſanè,& multarum nuptiarum : non eſſe proba
tam mulieribus,quòd ita reperirent, rem non maiorem
D C C C. hoc putaui te ſcire oportere. De hortis ex
tuis literis cognoui,& Chryſippo. in uilla,cuius inſul=
ſitatem bene noram,uideo nihil,aut pauca mutata. bal
nearia tamen laudat. maiora de minoribus ait hiber=
na effici poſſe. tecta igitur ambulatiũcula addenda eſt:
quam ut tantam faciamus,quantam in Tuſculano feci
mus, propè dimidio minoris conſtabit iſto loco. ad id
autem,quod uolumus,ἀφίδρυμα,nihil aptius uidetur,q̃
lucus : quem ego noram, ſed celebritatem nullam tum
habebat,nunc audio maximam. nihil eſt,quod ego ma
lim. in hoc τὸν τύφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. re
liquum eſt. ſi Faberius nobis nomen illud explicat: no=
li quærere,quanti : Othonem uincas uolo. nec tamen
inſaniturum illum puto : noſſe.n.mihi hominẽ uideor.
ita male autem audio ipſum eſſe tractatum,ut mihi il=
le emptor non eſſe uideatur : quid enim pateretur? ſed
quid argumentor? ſi Faberianum explicas,emamus uel
magno : ſin minus,ne paruo quidem poſſumus. Clodiã
igitur: à qua ipſa ob eam cauſam ſperare uideor,quòd
& multo minoris ſunt,& Dolabellæ nomen iam expe=
ditum uidetur,ut etiam repræſentatione concludã. de
hortis ſatis. Cras aut te, aut cauſam : quam quidem
futuram Faberianam : ſed ſi poteris. Vale.

CICERO ATTICO S.

CICERONIS epiſtolam tibi remiſi.. ò te ferreũ,qui

illius periculis non moueris. me quoq; accusat. eam epi stolam tibi misissem. nam illam alterã de rebus gestis eodem exemplo puto. In Cumanum hodie misi tabellarium. ei dedi tuas ad Vestoriũ, quas Pharnaci dederas. cõmodum ad te miseram Demeã, cum Eros ad me uenit. sed in eius epistola nihil erat noui, nisi auctionẽ biduum. ab ea igitur, ut scribis: & uelim, cõfecto negotio Faberiano: quẽ quidem negat Eros hodie: cras mane putat. à te colẽdus est. istæ autem κολακίαι non longe absunt à scelere. te, ut spero, perendie. sicunde potes, erues qui decem legati Mumio fuerunt: Polybius nõ nominat. ego memini, Albinum Cõsularem, & Sp. Mumium: uideor audisse ex Hortensio, Tuditanum: sed in Libonis annali, XIIII. annis post Prætor est factus Tuditanus, q̃ Consul Mumius. non sanè quadrat. uolo aliquem Olympiæ, aut ubiuisnã πολιτικὸν σύλλογον, more Dicæarchi familiaris tui. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. CAL. mane accepi à Demea literas pridie datas, ex quibus aut hodie, aut cras te expectare deberem. sed, ut opinor, idem ego, qui expecto tuum aduẽtum, morabor te: non. n. puto tam expeditum Faberianum negotium futurum, etiam si est futurũ, ut non habeat aliquid moræ. cum poteris igitur: quoniam etiamdum abes. Dicæarchi quos scribis libros, sanè uelim mihi mittas: addas etiam καταβάσεως. De epistola ad Cæsarem, κέκριται. atq; id ipsum, quod isti aiunt illum scribere, se nisi constitutis rebus nõ iturum in Parthos; idem ego suadebam in illa epistola; utrum liberet, facere posse, au=

ctore me. hoc.n.ille expectat uidelicet, neq; est facturus quidquam, nisi de meo consilio. obsecro, abijciamus ista, & semiliberi saltem simus, quod assequemur & tacendo, & latendo. Sed aggredere Othonem, ut scribis. cõfice mi Attice istam rem: nihil.n.aliud reperio, ubi & in foro non sim, & tecum esse possim. quanti autem, hoc mihi uenit in mentem. C. Albanius proximus est uicinus. is ∞ iugerum de M. Pilio emit; ut mea memoria est, HS C X V. omnia scilicet nunc minoris: sed accedit cupiditas: in qua, præter Othonem, non puto nos ullum aduersarium habituros: sed eum ipsum tu poteris mouere, facilius etiam, si Canum haberes. ò gulam insulsam. pudet me patris. rescribes, si quid uoles.

CICERO ATTICO S.

ALTERAM à te epistolam cum hodie accepissem, nolui te una mea contentum. Tu uero age, quod scribis, de Faberio: in eo.n.totum est positum id, quod cogitamus. quæ cogitatio si non incidisset (mihi crede istuc, ut cætera) non laborarem. quam ob rem, ut facis (istuc.n. addi nihil potest) urge, insta, perfice. Dicæarchi περὶ ψυχῆς utrosq; uelim mittas, & καταβάσεως. τριπολιτικὸν non inuenio, & epistolam eius, quam ad Aristoxenum misit. treis eos libros maxime nunc uellem: apti essent ad id, quod cogito. Torquatus Romæ est. iussi, ut tibi daretur. Catulum, & Lucullum, ut opinor, antea. his libris noua proœmia sũt addita, quibus eorũ uterq; laudatur. eas literas uolo habeas. & sunt quædam alia. et quod ad te de decem legatis scripsi, parum intellexti, credo, quia διὰ συμείων scripserã: de C. Tuditano enim

quærebam, quem ex Hortensio audieram fuisse in decē. eum uideo in Libonis Prætorem L. Popilio P. Rupilio Consulibus. annis XIIII ante, quàm Prætor factus est, legatus esse potuisset; nisi admodum sero Quæstor est factus: quod non arbitror: uideo.n. Curules magistratus eum legitimis annis perfacile cepisse. Posthumium autem, cuius statuam in Isthmo meminisse te dicis, sciebam fuisse. is autem est, qui cum Lucullo fuit, quem tu mihi addidisti, sanè ad illum σύλλογον personam idoneam. uidebis igitur, si poteris, cæteros; ut possimus πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις. Vale.

CICERO ATTICO S.

NEGLIGENTIAM miram. semel ne putas mihi dixisse Balbum, & Faberium, professionem relatam? quin etiam eorum iussu miseram, qui profiteretur: ita enim oportere dicebant. professus est Philotimus libertus. nosti credo librariū: sed scribis, & quidem confectū. Ad Faberium, ut tibi placet, literas misi. cū Balbo autē puto te aliquid fecisse H. in Capitolio. In Virgilio mihi nulla est δυσωπία: nec.n. eius causa sanè debeo: & si emero, quid erit, quod postulet? sed uidebis, ne is cū sit in Africa, ut Celius. De nomine tu uidebis cū Cuspio: sed, si Plancus destinat, tum haberes difficultatē. te ad me uenire uterq; nostrū cupit: sed ista res nullo modo relinquēda est. Othonē quòd speras posse uinci, sanè bene narras. de æstimatione, ut scribis, cum agere cœperimus: & si nihil scripsit, nisi de modo agri. Cū Pisone, si quid poterit. Dicæarchi librum accepi: καταβάσεως expecto. negotium dederis. reperies ex eo

libro, in quo sunt S. C. Cn. Cornelio, & L. Coss. de Tuditano autem, quod putas, εὔλογον est, tum illum, quoniam fuit ad Corinthum: non enim temere dixit Hortensius, aut Quæstorem, aut Tribunum mil. idq; potius fuisse credo. sed tu de Antiocho scire poteris. uide etiam, quo anno Quæstor, aut Tribunus mil. fuerit: si neutrum, eodem in præf. aut contuber. fuerit, modo fuerit in eo bello. De Varrone loquebamur: lupus in fabula: uenit enim ad me, & quidem id temporis, ut retinendus esset: sed ego ita egi, ut non scinderem penulam: memini enim tui: & multi erant, nosq; imparati. quid refert? paulo post C. Capito cum T. Carrinate. horum ego uix attigi penulam: tamen remanserunt. cecidit belle. sed casu sermo à Capitone de Vrbe augenda, à ponte Muluio Tyberim duci secundum montes Vaticanos, campum Martium coædificari, illum autem campũ Vaticanum fieri quasi Martium campum. quid ais, inquam? at ego ad tabulam, ut si recte possem Scapulanos hortos. caue facias, inquit: nã ista lex perferetur: uult enim Cæsar. audire me, facile passus sum: fieri autem, moleste fero. sed tu quid ais? quanquam quid quæro? nosti diligentiam Capitonis in rebus nouis perquirendis: non concedit Camillo. facies igitur me certiorem de Idibus: ista enim me res adducebat: eò adiunxeram cæteras: quas consequi tamen biduo, aut triduo post facile potero. te tamen in uia confici minime uolo. quin etiam Dionysio ignosco. de Bruto quod scribis, feci ut ei liberum esset, quod ad me attineret: scripsi enim ad eum heri, Idibus Maij eius opera mihi nihil opus esse. Vale.

CICERO ATTICO S.

ASTVRAM ueni VIII. Cal. Iul. uitandi enim caloris causa Lanuuij treis horas acquieueram. tu uelim, si graue nō erit, efficias, ne ante Nonas mihi illuc ueniēdum sit. id potes per Egnatiū Maximum. Illud in primis cū Publilio me penè absente conficies. de quo quæ fama sit, scribes. id populus curat scilicet. non mehercule arbitror: etenim hæc decantata erat fabula: sed complere paginam uolui. quid plura? ipse enim adsum, nisi quid tu prorogas: scripsi enim ad te de hortis.

CICERO ATTICO S.

O' REM indignam. gentilis tuus Vrbem auget: quam hoc biēnio primum uidit: et ei parum magna uisa est, quæ etiam ipsum capere potuerit. hac de re igitur expecto literas tuas. Varroni scribis, te, simul ac uenerit. dati igitur iam sunt, nec tibi integrum est: (hui, si scias quanto periculo tuo) aut fortasse literæ meæ te retardarunt: sed eas nondum legeras, cum has proximas scripsisti. scire igitur aueo, quo modo res se habeat. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Bruti amore, uestráq; ambulatione, & si mihi nihil noui affers, sed idem, quod sæpe, tamen hoc audio libētius, quo sæpius; eóq; mihi iucundius est, quòd tu eo lætaris; certiusq; eo est, quòd à te dicitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

HAS alteras hodie literas. De Xenonis nomine, & de

Epeiroticis X L, nihil potest fieri nec cõmodius, nec aptius, q̃ ut scribis. id erat locutus mecum eodem modo Balbus minor. Noui nihil sanè, nisi Hircium cum Quinto acerrime pro me litigasse: omnibus eũ locis facere, maximeq; in conuiuijs: cum multa de me, tum redire ad patrem: nihil autem ab eo tam ἀξιοπίστως dici, q̃ alienissimos nos esse à Cæsare: fidem nobis habendam nõ esse, me uero etiã cauendum. φοβερὸν ἦν, nisi uiderẽ scire Regẽ, me animi nihil habere. Ciceronẽ uero meũ uexari, sed id quidẽ arbitratu suo. Laudationem Porciæ gaudeo me ante dedisse Leptæ tabellario, q̃ tuas acceperim literas. eam tu igitur, si me amas, curabis, si modo mittetur, isto modo mittẽdum Domitio, & Bruto. De gladiatoribus, de cæteris, quæ scribis ἀνεμοφόρητα, facies me quotidie certiorem. uelim, si tibi uidetur, appelles Balbum, & Offilium de auctione proscribenda. equidem locutus sum cũ Balbo. placebat (puto conscripta habere Offilium omnia: habet & Balbus) sed Balbo placebat, propinquũ diem, & Romæ: si Cæsar moraretur, posse in diem diem differri. sed is quidẽ adesse uidetur. totũ igitur considera: placet enim Vestorio. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTE lucem cum scriberem contra Epicureos, de eodẽ oleo, & opera exarauí nescio quid ad te, & ante lucem dedi. deinde cum somno repetito simul cum sole experrectus essem, datur mihi epistola à sororis tuæ filio, quã ipsam tibi misi, cuius est principiũ non sine maxima contumelia, sed fortasse οὐκ ἐπέστησεν. est autem sic. EGO enim nõ probo, quidquid non belle in te dici po-

test. posse uult in me multa dici non belle, sed ea se negat approbare. hoc quidquam pote esse impurius? iam cætera leges (misi enim ad te) iudicabisq;. Bruti nostri quotidianis, assiduisq; laudibus, quas ab eo de nobis haberi permulti mihi renuntiauerunt, cõmotum istum * aliquando scripsisti aliquid ad me; credo, & ad te: idq; ut sciã, facies. nam ad patrẽ de me quid scripserit, nescio: de matre quã pie? VOLVERAM, inquit, ut quãplurimum tecum essem, conduci mihi domum; & id ad te scripserã: neglexisti. ita minus multũ unà erimus: nã ego istam domũ uidere non possum: qua de causa, scis. Hanc autẽ causam pater odium matris esse dicebat. nũc me iuua mi Attice consilio, πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, id est utrum aperte hominẽ asperner, ac respuã, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις: ut.n. Pindaro, sic δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν. omnino moribus meis illud aptius, sed hoc fortasse tẽporibus. tu autẽ, quod ipse tibi suaseris, idẽ mihi persuasum putato. equidẽ uereor maxime, ne in Tusculano opprimar. in turba hæc essent faciliora. utrũ igitur Asturæ? quid? Cæsar subito. iuua me, quæso, cõsilio: utar eo, quod tu decreueris. Vale.

CICERO ATTICO S.

O INCREDIBILEM uanitatem: ad patrem, domo sibi carendum propter matrem, plenam pietatis. hic autem iam languescit, & ait tibi illum iure iratum: sed utar tuo consilio: σκολιὰ enim tibi uideo placere. Romam, ut censes, ueniam, sed inuitus. ualde.n. in scribendo hæreo. Brutũ, inquis, eadem. scilicet: sed nisi hoc esset, res me ista non cogeret: nec enim inde uenit, unde

mallem : neq; diu abſuit : neq; ullá literam ad me. ſed tamẽ ſcire aueo, qualis ei totius itineris ſumma fuerit. Libros mihi, de quibus ad te antea ſcripſi, uelim mittas, * & maxime φαίδρου περὶ θεῶν & ΓΛΛΙΔΟC. ita ne nũtiat Brutus, illũ ad bonos uiros εὐαγγέλια ? ſed ubi eos ? niſi forte ſe ſuſpendit. hic autẽ, ut fultum eſt. ubi igitur φιλοτέχνημα illud tuũ, quod uidi in Parthenone ? Alam, & Brutũ. ſed quid faciant ? illud optime, quòd ne is quidẽ, qui omnium flagitiorũ auctor, bene de noſtro. at ego uerebar, ne etiã Brutus eũ diligeret : ita.n. ſignificarat iis literis, quas ad meas. at uellẽ aliquid degustaſſe de fabulis. ſed coràm, ut ſcribis. & ſi quid mihi auctor es, aduolo ne, an maneo ? equidẽ & in libris hæreo, & illũ hic excipere nolo : ad quẽ, ut audio, pater hodie ad Saxa Acrimonia. mirum, q̃ inimicus ibat, ut ego obiurgarẽ. ſed ego ipſe κέπφομαι. itaq; poſthac. tu tamen uide, quid de aduentu meo cenſeas ; & τὰ ὅλα cras, ſi perſpici potuerint, mane ſtatim ut ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO uero Quinto epiſtolam ad ſororem miſi. cum ille quereretur filio cum matre bellum, & ſe ob eã cauſam domo ceſſurum filio diceret: dixi, illum cõmodas ad matrem literas, ad te nullas. ille alterum mirabatur: de te autem ſuam culpam, quòd ſæpe grauiter ad filium ſcripſiſſet de tua in illum iniuria. quod autem relanguiſſe ſe dicit, ego ei tuis literis lectis σκολιαῖς ἀπάταις ſignificaui me non fore : tum enim mentio Canai. omnino, ſi id conſilium placeret, eſſet neceſſe. ſed, ut ſcribis, ratio eſt habenda grauitatis, & utriuſque noſtrum

idem consiliũ esse debet: & si in me grauiores iniuriæ, & certe notiores. si uero etiam Brutus aliquid afferet, nulla dubitatio est. sed coràm: magna.n.res, & multæ cautionis. cras igitur, nisi quid à te cómotus. Vale.

CICERO ATTICO S.

VENIT ille ad me, καὶ μάλα κατηφής. & ego, σὺ δ᾽ ἔτι σύννους? rogas, inquit? ꝙ iter instet, & iter ab bellum, idq́; tum periculosum, tum etiam turpe. quæ uis igitur, inquam? æs, inquit, alienum, & tamen ne uiaticum quidem. hoc loco ego sumpsi quiddam de tua eloquentia: nam tacui. at ille, sed me maxime angit auunculus. quidnam, inquam? ꝙ mihi, inquit, iratus est. cur pateris, inquam? malo.n.ita dicere, quàm cur cõmittis? nõ patiar, inquit: causam.n.tollam. & ego, rectissime quidem: sed, si graue non est, uelim scire, quid sit causæ. quia, dum dubitabam, quam ducerem, non satisfaciebã matri, ita ne illi quidem. nunc nihil mihi tanti est. faciam, quod uolunt. feliciter uelim, inquam, teq́; laudo. sed quando? nihil ad me, inquit, de tempore, quoniã rem probo. at ego, inquam, censeo prius, quàm proficiscaris. ita patri quoque morem gesseris. faciam, inquit, ut censes. hic dialogus sic conclusus est. Sed heus tu, diem meum scis esse III. Non. Ian. aderis igitur. scripserã iam: ecce tibi orat Lepidus, ut ueniam (opinor Augures nihil habere) ad templũ effandum Saturni ἀσπούδου. uidebimus te igitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO uero utar prorogatione diei: tuq́; humanissime

fecisti, qui me certiorem feceris, atque ita, ut eo tempore acciperem literas, quo non expectarem, tuq; ut ab ludis scriberes. sunt omnino mihi quædam agenda Romæ: sed consequemur biduo post. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVAVES tuas literas: & si acerba pompa: ueruntamen scire omnia non acerbum est, uel de Cotta. populum uero præclarum, q propter malum uicinũ ne Victoriæ quidẽ plauditur. Brutus apud me fuit: cui quidem ualde placebat, me aliquid ad Cæsarem. annuerã, sed pompam uideret. Tu tamen ausus es Varroni dare. expecto, quid iudicet. quando autem perleget? De Attica probo. est quiddam, etiam animum leuari tum spectatione, tum etiam religionis opinione, & fama. Cottam mihi uelim mittas. Libonem mecum habeo, & habueram ante Cascam. Brutus mihi T. Ligarij uerbis nuntiauit, quòd appelletur L. Curfidius in oratione Ligariana, erratum esse meum, sed, ut aiunt, μνημονικὸν ἁμάρτημα. sciebam, Curfidium pernecessariũ Ligariorum: sed eum uideo ante esse mortuũ. da igitur quæso negotium Pharnaci, Antæo, Saluio, ut id nomen ex omnibus libris tollatur. Vale.

CICERO ATTICO S.

FVIT apud me Lamia post discessum tuum, epistolamq; ad me attulit missam sibi à Cæsare: quæ quanquã ante data erat, quàm ille Diocharinæ; tamen plane declarabat, illum ante ludos Romanos esse uéturum. in qua extrema scriptũ erat, ut ad ludos omnia pararet, néue

cõmitteret, ut frustra ipse properasset. prorsus ex his literis non uidebatur esse dubiũ, quin ante eam diem uenturus esset. idemq; Balbo, cũ eam epistolam legisset, uideri Lamia dicebat. Dies feriarũ mihi additos uideo; sed & multos, fac, si me amas, sciam. de Babio poteris, & de altero uicino Egnatio. Quod me hortaris, ut eos dies consumam in philosophia explicanda: currentẽ tu quidem: sed cum Dolabella uiuendũ esse istis diebus uides. quòd nisi me Torquati causa teneret; satis erat dierũ, ut Puteolos excurrere possem, & ad tẽpus redire. Lamia quidem à Balbo, ut uidebatur, audiuerat, multos numos domi esse numeratos, quos oporteret quãprimum diuidi: magnũ pondus argenti: auctionem, præter prædia, primo quoq; tempore fieri oportere. scribas ad me uelim, quid tibi placeat. equidẽ, si ex omnibus esset eligendum, nec diligentiorẽ, nec officiosiorem facile delegissem Vestorio: ad quẽ accuratissimas literas dedi: quod idem te fecisse arbitror. mihi quidẽ hoc satis uidetur. tu quid dicis? unum.n.pungit, ne negligentiores esse uideamur. expectabo igitur tuas literas. Vale.

CICERO ATTICO S.

POLLEX quidẽ, ut dixerat, ad Idus Sext. ita mihi Lanuuij pridie Iduum præsto fuit, sed plane pollex, nõ index. cognosces igitur ex ipso. Balbum conueni: (Lepta enim de sua ui in curatione laborans, me ad eũ perduxerat) in eo autem Lanuino, quod Lepido tradidit. ex eo hoc primũ. paulo ante acceperã eas literas, in quibus magnopere cõfirmat, ante ludos Romanos. legi epistolam. multa de meo Catone: quem sæpissime legẽdo,

ſe dicit copioſiorem factum; Bruti Catone lecto, ſe ſibi uiſum diſertum. ex eo cognoui cretionem Cluuij, (ò Veſtorium negligentem) liberam, teſtibus præſentibus ſexaginta duobus. metuebam, ne ille arceſſendus eſſet. nunc mittendũ eſt, ut meo iuſſu cernat. idẽ igitur Pollex. etiam de hortis Cluuianis egi cũ Balbo. liberalius: ſe enim ſtatim ad Cæſarẽ ſcripturum. Cluuium autem à T. Hordeonio legare & Terentiæ HS L Ↄ Ↄ Ↄ, et ſepulcro, multisq; rebus, nihil à nobis. ſubaccuſa quæſo Veſtorium. quid minus probandũ, quàm Plotium unguẽtarium per ſuos pueros omnia tanto ante Balbo, illum mihi ne per meos quidẽ? De Coſinio doleo. dilexi hominem. Quinto delegabo, ſi quid æri meo alieno ſuperabit, & emptionibus, ex quibus mihi etiam æs alienum faciendũ puto. De domo Arpini nihil ſcio. Veſtoriũ, nil eſt, quod accuſes: iam.n.obſignata hac epiſtola, noctu tabellarius noſter uenit, & ab eo literas diligenter ſcriptas attulit, & exemplum teſtamenti. Vale.

CICERO ATTICO S.

POSTEAQVAM abs te Agamemno, non ut uenirem (nam id quoque feciſſem, niſi Torquatus eſſet) ſed ut ſcriberem, tetigit, omiſi ea, quæ in manibus habebam, abieci, quod iuſſeras edolaui. Tu uelim è Pollice cognoſcas rationes noſtras ſumptuarias: turpe eſt enim nobis, illum qualiſcunque eſt, hoc primo anno egere: poſt moderabimur diligentius. Idẽ Pollex remittendus eſt, ut ille cernat. Plane Puteolos non fuit eũdum, cũ ob ea, quæ ad te ſcripſi, tum quòd Cæſar adeſt. Dolabella ſcribit, ſe ad me poſtridie Iduum. ò magiſtrum mole-

ſtum. Lepidus ad me heri ueſperi literas miſit Antio: nam ibi erat: habet.n.domum, quam nos uendidimus. rogat magnopere, ut ſim Calendis in ſenatu, me et ſibi, & Cæſari uehementer gratum eſſe facturũ. puto equidem nihil eſſe: dixiſſet.n.tibi fortaſſe aliquid Oppius, quoniam Balbus eſt æger. ſed tamen malim uenire fruſtra, quàm deſiderari, ſi opus eſſet: moleſte ferrem poſtea, itaq; hodie Antij, cras ante meridiem domi. tu uelim, niſi te impediuiſti, apud nos pridie Cal. cum Pilia.

Te ſpero cum Publilio confeciſſe. equidem Calẽdis in Tuſculanum recurram: me.n.abſente omnia cum illis tranſigi malo. Quinti fratris epiſtolam ad te miſi, nõ ſatis humane illam quidẽ reſpondentem meis literis, ſed tamen quod tibi ſatis ſit, ut equidem exiſtimo. tu uidebis. Heri neſcio quid in ſtrepitu uideor exaudiſſe, cum diceres te in Tuſculanũ uenturũ: quod utinam, iterum utinam, tuo tamẽ cõmodo. Lepta me rogat, ut, ſi quid ſibi opus ſit, accurrã: mortuus.n.Babulius. Cæſar opinor ex uncia: & ſi nihil adhuc: ſed Lepta ex triẽte. ueretur autẽ, ne nõ liceat tenere hæreditatem, ἀλόγως omnino, ſed ueretur tamẽ. is igitur ſi accierit, accurrã: ſin minus, haud ante, q̃ neceſſe erit. Tu Pollicẽ, cũ poteris.

CICERO ATTICO S.

LAVDATIONEM Porciæ tibi miſi correctã: ac eo properaui, ut, ſi forte aut Domitio filio, aut Bruto mitteretur, hæc mitteretur. id, ſi tibi erit commodum, magnopere cures uelim. & uelim M. Varronis, & Lollij mittas laudationem, Lollij utiq;: nam illam legi: uolo tamẽ reguſtare: quædã enim uix mihi credo legiſſe.

Atticæ primum salutem, quam equidem ruri esse arbitror. multam igitur salutem & Piliæ. De Tigellio, si quid noui. qui quidem, ut mihi Gallus Fabius scripsit, μέμψιν ἀναφέρει mihi quandam iniquissimam, me Phameæ defuisse, cum eius causam recepissem: quam quidẽ receperam contra pueros Octauios Cn. F. non libenter: sed Phameæ causa uolebam: erat enim, si meministi, in Consulatus petitione per te mihi pollicitus, si quid opus esset: quod ego perinde tuebar, ac si usus essem. is ad me uenit, dixitq; iudicem operã dare sibi constituisse eo die ipso, quo de Sestio nostro lege Pompeia in consilium iri necesse erat: scis enim dies illorum iudiciorum præstitutos fuisse. respondi, nõ ignorare eum, quid ego deberem Sestio: quẽ uellet alium diem si sumpsisset, me ei nõ defuturum. ita tũ ille discessit iratus. puto me tibi narrasse. nõ laboraui scilicet, nec hominis alieni iniustissimam iracundiam mihi curandam putaui. Gallo autem narraui, cũ proxime Romæ fui, quid audissem, neq; nominaui Balbum minorem. habuit suũ negotium Gallus, ut scribit. ait illum, me animi consciẽtia, quòd Phameam destituissem, de se suspicari. quare tibi hactenus mando, de illo nostro, si quid poteris, exquiras: de me ne quid labores. est bellũ, aliquẽ libenter odisse, & quemadmodũ nõ omnibus seruire. etsi mehercule, ut tu intelligis, magis mihi isti seruiunt, si obseruare seruire est.

CICERO ATTICO S.

ADMONITVS quibusdam tuis literis, ut ad Cæsarem uberiores literas mitterem, instituerã. cũ mihi Balbus nuper in Lanuino dixisset, se, & Oppium scripsisse

ad Cæsarem, me legisse libros contra Catonem, et uehementer probasse: conscripsi de his ipsis libris epistolam Cæsari, quæ deferretur ad Dolabellam: sed eius exēplū misi ad Oppiū, et Balbū, scripsiq; ad eos, ut tum deferri ad Dolabellam iuberent meas literas, si ipsi exēplū probassent. ita mihi rescripserunt, nihil unquam se legisse melius: epistolamq; meā iusserunt dari Dolabellæ. Vestorius ad me scripsit, ut iuberē mācipio dari seruo suo pro mea parte Hetereio cuidam fundū Brinnianum, ut ipse ei Puteolis recte mancipio dare posset. eū seruū, si tibi uidebitur, ad me mittes: opinor enim ad te etiam scripsisse Vestoriū. De aduentu Cæsaris idē, quod à te, mihi scriptū est ab Oppio, & Balbo. Miror te nihil dū cum Tigellio, uel ut hoc ipsum quantū acceperit. prorsus aueo scire, nec tamen floccifacio. Quæris, quid cogitem de obuiā itione: quid censes, nisi Alsiū? & quidē ad Murænam de hospitio scripserā: sed opinor cū Matio profectū. Salustius igitur urgebitur. Scripto iā superiore uersiculo, Eros mihi dixit, sibi Murænā liberalissime respōdisse. eo igitur utamur: nā Silius culcitras nō habet: Dida autē, opinor, hospitibus totā uillā concessit.

CICERO ATTICO S.

AD Cæsarē quā misi epistolā, eius exēplū fugit me tū tibi mittere. nec id fuit, quod suspicaris, ut me puderet tui, ne ridicule Micillus. nec mehercule scripsi aliter, ac si πρὸς ἴσον ὅμοιόνq; scriberē: bene.n. existimo de illis libris, ut tibi corā. itaq; scripsi et ἀκολακεύτως, et tamē sic, ut nihil eū existimē lecturū libētius. De Attica, nūc demū mihi est exploratū: itaq; ei deintegro gratulare.

Tigelliū totū mihi, et q̧dē q̄primū: nā pēdeo animi.
Narrabo tibi: Quintus cras, ſed ad me, an ad te, neſcio.
mihi ſcripſit, Romā VIII. Cal. ſed miſi, q̧ inuitaret. etſi
hercle iā Romā ueniendū eſt, ne ille ante aduolet. Vale.

CICERO ATTICO S.

HOSPITEM mihi tā grauē ἀμεταμέλητον: fuit. n.
periucūde. ſed cū ſecūdis Saturnalibus ad Philippū ue-
ſperi ueniſſet, uilla ita cōpleta militibus eſt, ut uix tricli
niū, ubi cœnaturus ipſe Cæſar eſſet, uacaret: quippe ho-
minū ∞ ∞. ſanè ſum cōmotus, quid futurū eſſet po-
ſtridie. ac mihi Barba Caſſius ſubuenit: cuſtodes dedit:
caſtra in agro: uilla defenſa eſt. ille tertiis Saturnali-
bus apud Philippū ad horā VII. nec quenquā admiſit.
rationes opinor cū Balbo. inde ambulauit in litore. poſt
horā VIII. in balneū. tū audiuit: de Mamurra nō mu
tauit. unctus eſt, accubuit, ἐμετικὴν agebat: itaq; et edit,
et bibit ἀδεῶς, et iucūde: opipare ſanè, et apparate: nec
id ſolū, ſed bene, cocto, cōdito, ſermone bono, et, ſi q̄ris, li
benter. præterea tribus tricliniis accepti οἱ περὶ αὐτὸν
ualde copioſe. libertis minus lautis, ſeruiſq; nihil defuit:
nā lautiores elegāter accepti. q̧d multa? homines uiſi ſu
mus: hoſpes tamē nō is, cui diceres: amabo te, eodē ad
me cū reuertere. ſemel ſatis eſt. σπουδαῖον οὐδὲν in ſer
mone, φιλόλογα multa. q̧d q̄ris? delectatus eſt, et libēter
fuit. Puteolis ſe aiebat unū diē fore, alterū ad Baias. ha
bes hoſpitiū, ſiue ἐπισταθμείαν: odioſā mihi duxi, nō mo
leſtā. ego pauliſper hic, deinde in Tuſculanū. Dolabellæ
uillā cū præteriret, omnis armatorum copia dextra ſini
ſtra ad equum, nec uſquam alibi. hoc ex Nicia. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIIII.

CICERO ATTICO S.

D IVERTI ad illum, de quo tecũ mane. nihil perditius: explicari rẽ nõ posse: etenim, si ille tali ingenio exitũ non reperiebat, quis nunc reperiet? quid quæris? perijsse omnia aiebat. quod haud scio an ita sit. uerũ ille gaudens; affirmatq́;, minus diebus XX tumultum Gallicum: in sermonem se post Idus Martij, præterquam Lepidi, uenisse nemini: ad summam, non posse istæc sic abire. ò prudentem Oppium, qui nihilo minus illum desiderat, sed loquitur nihil, quod quenquam bonum offendat. sed hæc hactenus.

Tu quæso, quidquid noui, (multa autem expecto) scribere ne pigrere, in his, de Sexto satis ne certũ, maxime autem de Bruto nostro: de quo quidem ille, ad quem diuerti, Cæsarem solitum dicere: magni refert, hic q̃d uelit; sed quidquid uult, ualde uult: idq́; eũ animaduertisse, cum pro Deiotaro Niceæ dixerit: ualde uehementer eum uisum, & libere dicere. atque etiam (ut enim quidq; succurrit, libet scribere) proxime, cum Sestij rogatu apud eũ fuissem, expectaremq́; sedẽs quoad uocarer, dixisse eum, ego dubitem, quin summo in odio sim, cum M. Cicero sedeat, nec suo cõmodo me conuenire possit? atqui, si quisquam est facilis, hic est: tamẽ nõ dubito, quin me male oderit. Hæc, & eiusmodi multa.

ſed ad propoſitum . quidquid erit, nō modo magnũ, ſed etiam paruũ, ſcribes . equidem nihil intermittã. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS à te accepi epiſtolas heri . ex priore theatrum, Publiumq; cognoui, bona ſigna conſentientis multitudinis. plauſus uero L. Caſſio datus, etiã facetus mihi quidem uiſus eſt . altera epiſtola de Madaro ſcripta. apud quem nullum σαλάκωμα, ut putas : proceſſi enim, ſed minus diu : eius ſermone enim ſum retentus. quod autem ad te ſcripſeram, obſcure fortaſſe, id eiuſmodi eſt . aiebat Cæſarem ſecum, quo tempore Seſtij rogatu ueni ad eum, cum expectarem ſedens, dixiſſe . ego nunc tam ſim ſtultus, ut hunc ipſum, facilem hominem, putẽ mihi eſſe amicum, cum tã diu ſedens meum cõmodum expectet ? habes igitur φαλάκρωμα, inimiciſſimum otij, id eſt Bruti. In Tuſculanũ hodie, Lanuuij cras, inde Aſturæ cogitabã . Piliæ paratum eſt hoſpitiũ : ſed uellẽ Atticam . uerũ tibi ignoſco . quarũ utriq; ſalutẽ. Vale.

CICERO ATTICO S.

TRANQVILLAE quidem tuæ literæ : quòd utinã diutius : nam Matius poſſe negabat . ecce autem ſtructores noſtri ad frumentum profecti, cum inanes rediſſent, rumorem afferunt magnum, Romæ domum ad Antonium frumentum omne portari : πανικὸν certe : ſcripſiſſes enim. Corumbus Balbi nullus adhuc : & mihi notum nomẽ: bellus enim eſſe dicitur architectus.

Ad obſignãdum tu adhibitus non ſine cauſa uideris : uolunt enim nos ita putare: neſcio, cur nõ animo quoq;

ſentiant. ſed quid hæc ad nos? odorare tamen Antonij διάθεσιν. quem quidem ego epularum magis arbitror rationem habere, quàm quidquam mali cogitare. tu, ſi quid πραγματικὸν habes, ſcribe: ſin minus, populi ἐπισημασίαν, & mimorum dicta perſcribito. Piliæ, & Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNC quid putas me Lanuuij? at ego te iſtic quotidie aliquid noui ſuſpicor. tument negotia: nam cum Matius, quid cenſes cæteros? equidem doleo, quod nunquã in ulla ciuitate accidit, non unà cum libertate Remp. recuperatam. horribile eſt, quæ loquantur, quæ minitẽtur. ac uereor Gallica etiam bella, ipſe Sextus quò euadat. ſed omnia licet concurrant, Idus Martiæ conſolantur. noſtri autẽ ἥρωες, quod per ſe ipſos confici potuit, glorioſiſſime, & magnificentiſſime confecerũt. reliquæ res opes, et copias deſiderant: quas nullas habemus. hæc ego ad te, ut, ſi quid noui (nã quotidie aliquid expecto) confeſtim ad me: et ſi noui nihil, noſtro more tamẽ ne patiamur intermitti literulas: equidẽ nõ cõmittã. Vale.

CICERO ATTICO S.

SPERO tibi iam eſſe, ut uolumus, quoniã quidẽ ἐσίγησας ꝗ̃ leuiter commotus eſſes: ſed tamen uelim ſcire, quid agas. Signa bella, quòd Caluena moleſte fert, ſe ſuſpectum eſſe Bruto. illa ſigna non bona, ſi cũ ſignis legiones ueniunt è Gallia. quid tu illas putas, quæ fuerunt in Hiſpania? non'ne idẽ poſtulaturas? quid eas, quas Annius tranſportauit? Caninium uolui, ſed μνη=

μονικὸν ἁμάρτημα, ab aleatore φυρμὸς πολύς. nam iſta quidem Cæſaris libertorum coniuratio facile opprimeretur, ſi recta ſaperet Antonius. meam ſtultam uerecundiam, qui legari noluerim ante res prolatas, ne deſerere uiderer hunc rerum tumorē: cui certe ſi poſſem mederi, deeſſe nō deberē: ſed uides magiſtratus: ſi quidem illi magiſtratus: uides tamen tyranni ſatellites in imperijs: uides eiuſdem exercitus: uides in latere ueteranos: quæ ſunt εὔριπσα omnia: eos autem, qui orbis terræ cuſtodijs non modo ſepti, uerum etiam magni eſſe debebant, tātummodo laudari, atq; amari, ſed parietibus contineri. atq; illi quoquo modo beati, ciuitas miſera. ſed uelim ſcire, quid aduentus Octauij, num qui concurſus ad eum, num quæ νεωτερισμοῦ ſuſpicio. non puto equidē: ſed tamen, quidquid eſt, ſcire cupio. hæc ſcripſi ad te proficiſcens Aſtura III. Id. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. Fundis accepi tuas literas cœnans. primum igitur, melius eſſe: deinde, meliora te nuntiare. odioſa illa enim fuerant, legiones uenire. nam de Octauio ſuſq;, deq;. expecto, quid de Mario: quem quidē ego ſublatum rebar à Cæſare. Antonij colloquium cū heroibus noſtris pro re nata non incōmodū: ſed tamen adhuc me nihil delectat præter Idus Martij. nā quoniam Fundis ſum cum Ligure noſtro, diſcrucior Seſtilij fundum à Verberone Curtilio poſſideri. quod cum dico, de toto genere dico: quid enim miſerius, quàm ea nos tueri, propter quæ illum oderamus? etiam ne Conſules, et Tribunos pl. in biennium, quos ille uoluit? nul-

lo modo reperio, quemadmodum possim πολιτεύεσθαι: nihil enim tam σόλοικον, quàm τυραννοκτόνους in cœlo esse, tyranni facta defendi. sed uides Consules: uides reliquos magistratus, si isti magistratus: uides languorem bonorum. exultãt lætitia in municipijs: dici enim nõ potest, quantopere gaudeant, ut ad me concurrant, ut audire cupiant uerba mea de re: nec ulla interea decreta: sic enim πεπολιτεύμεθα, ut uictos metueremus. hæc ad te scripsi apposita secunda mẽsa. plura, & πολιτικώτερα postea: & tu, quid agas, quidq́; agatur.

CICERO ATTICO S.

POSTRIDIE Iduum Paulum Caietæ uidi. is mihi de Mario, & de Rep. alia quædam sanè pessima. à te scilicet nihil: nemo enim meorum. sed Brutum nostrũ audio uisum sub Lanuuio. ubi tandẽ est futurus? nam cũ reliqua, tum de hoc scire aueo omnia. ego è Formiano exiens XVII. Cal. ut inde altero die in Puteolanũ, scripsi hæc. À Cicerone mihi literæ sanè πεπινωμέναι, & bene longæ. cætera autẽ uel fingi possunt: πῖνος literarũ significat doctiorẽ. nunc magnopere à te peto, de quo sum nuper tecum locutus, ut uideas, ne quid ei desit. id cũ ad officium nostrum pertinet, tum ad existimationem, & dignitatem, quod idẽ intellexi tibi uideri omnino. si ergo est, uolo mense Quintili in Græciam. sunt omnia faciliora. sed cum sint ea tempora, ut certi nihil esse possit, quid honestum mihi sit, quid liceat, quid expediat: quæso da operam, ut illum quamhonestissime copiosissimeq́; tueamur. hæc, & cætera, quæ ad nos pertinebunt, ut so

les, cogitabis, ad meq́;, aut quod ad rem pertineat, aut, si nihil erit, quod in buccam uenerit, scribes. Vale.

CICERO ATTICO S.

TV ME iam rebare, cum scribebas, in agris esse nostris: at ego accepi XVII. Cal. in diuersoriolo Sinuessano tuas literas. De Mario probe. etsi doleo L. Crassi nepotem. Optime, tam etiam Bruto nostro probari Antoniũ. nam quod Iuniam scribis moderate, & amice scriptas literas attulisse: mihi Paulus dedit ad se à fratre missas, quibus in extremis erat, sibi insidias fieri, se id certis auctoribus comperisse. hoc nec mihi placebat, et multo illi minus. Reginæ fuga mihi non molesta: sed Clodia quid egerit, scribas ad me uelim. De Bizantijs curabis, ut cætera: & Pelopem ad te arcesse. ego, ut postulas, Baiana negotia, chorumq́; illum, de quo scire uis, cum perspexero, tum scribam, ne quid ignores. quid Galli, quid Hispani, quid Sextus agat, uehementer expecto. ea scilicet tu declarabis, qui cætera. Nauseolam tibi tum causam otij dedisse facile patiebar: uidebare enim mihi legẽti tuas literas requiesse paulisper. De Bruto semper ad me omnia perscribito, ubi sit, quid cogitet: quem quidem ego spero iam tuto uel solum tota Vrbe uagari posse: ueruntamen. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Rep. multa cognoui ex tuis literis: quas quidem multiiuges accepi uno tempore à Vestorij liberto. ad ea autem, quæ requiris, breui respondebo. primum uehementer me Cluuiana delectant: sed quod quæris, q̃d

arcesserim Chrysippum: tabernæ mihi duæ corruerunt, reliquæ rimas agunt: itaq; non solum inquilini, sed mures etiam migrauerunt. hanc cæteri calamitatem uocant, ego ne incommodum quidem. ò Socrates, ò Socratici uiri, nunquam uobis gratiam referã. Dij immortales, quàm mihi ista pro nihilo. sed tamẽ ea ratio ædificandi initur, consiliario quidem, & auctore Vestorio, ut hoc damnum quæstuosum sit. hic turba magna est, eritq;, ut audio, maior: duo quidem quasi designati Consules. ò Dij boni, uiuit tyrannis, tyrannus occidit? eius interfecti morte lætamur, cuius facta defendimus? itaq; quã seuere nos M. Curtius accusat, ut pudeat uiuere: neq; iniuria: nam mori millies præstitit, quã hæc pati, quæ mihi uidentur habitura etiam uetustatem. et Balbus hic est, multumq; mecum: ad quem à Vetere literæ datæ pridie Cal. Ian. cum à se Cæcilius circunsideretur, & iam teneretur, uenisse cum maximis copijs Pacorum Parthum: ita sibi esse eũ ereptum multis suis amissis: in qua re accusat Volcatium. ita mihi uidetur bellum illud instare. sed Dolabella, et Nicias uiderint. idem Balbus meliora de Gallia XXI die literas habebat: Germanos, illasq; nationes re audita de Cæsare, legatos misisse ad Aureliũ, qui est propositus ab Hircio, se, quod imperatũ esset, esse facturos. quid q̃ris? omnia plena pacis, aliter ac mihi Caluena dixerat.

CICERO ATTICO S.

1 ITANE uero? hoc meus, et tuus Brutus egit, ut Lanuuij esset? ut Trebonius itineribus deuijs proficisceretur in prouinciam? ut omnia facta, scripta, dicta, promis-

ſa, cogitata Cæſaris plus ualerent, quàm ſi ipſe uiueret? meminiſti ne clamare, illo ipſo primo Capitolino die ſenatum in Capitolium à Prætoribus uocari? Dij immortales, quæ tum opera effici potuerunt, lætantibus omnibus bonis, etiam ſat bonis, fractis latronibus. Liberalia tu accuſas. quid fieri tum potuit? iam pridem perieramus. meminiſti ne te clamare, cauſam periiſſe, ſi funere elatus eſſet? at ille etiam in foro combuſtus, laudatusq; miſerabiliter: ſeruiq;, et egentes in tecta noſtra cum facibus immiſſi. quæ deinde? ut audeant dicere, tu ne cõtra Cæſaris nutũ? hæc, & alia ferre non poſſum. itaq; γῆν πρὸ γῆς cogito. tua tamen ὑπηνέμιος nauſea iam ne plane abijt? mihi quidem ex tuis literis coniectanti ita uidebatur. redeo ad Thebaſſos, Scæuas, Frangones, hos tu exiſtimas confidere ſe illa habituros ſtãtibus nobis? in quibus plus uirtutis putarunt, quàm experti ſunt. pacis iſti ſcilicet amatores, & non latrocinij auctores. at ego cum tibi de Curtilio ſcripſi, Seſtilianoq; fundo, ſcripſi de Cenſorino, de Meſſala, de Plãco, de Poſthumio, de genere toto. melius fuit periiſſe illo interfecto, quod nunquã accidiſſet, quàm hæc uidere. Octauius Neapolim uenit XIIII. Cal. ibi eum Balbus mane poſtridie: eodemq; die mecum in Cumano: illũ hæreditatem aditurum. ſed, ut ſcribis, ῥιξόθεμιν magnam cum Antonio. Buthrotia mihi tua res eſt, ut debet, eritq; curæ. Quod quæris, iam ne ad centena Cluuianum: aduentare uidetur: ſed primo anno LXXX deterſimus. Quintus pater ad me grauia de filio, maxime q matri nunc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit inimicus. ardenteis in eum literas ad me miſit.

ille autem quid agat, si scis, neque dum Roma es profectus, scribas ad me uelim, & hercule si quid aliud. uehementer delector tuis literis. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVDIVSTERTIVS dedi ad te epistolam longiorem. nunc ad ea, quæ proxime. Velim mehercule, Asturæ Brutus. ἀκολασίαν istorum scribis. an censebas aliter? equidem etiam maiora expecto. cum equidem concionem lego de tanto uiro, de clarissimo ciue, ferre non queo. etsi ista iam ad risum. sed memento: sic alitur consuetudo perditarum concionum: ut nostri illi non heroes, sed Dij futuri quidem in gloria sempiterna sint, sed non sine periculo quidem. uerum illis magna consolatio conscientia maximi, & clarissimi facti: nobis quæ? qui interfecto Rege liberi non sumus. sed hæc fortuna uiderit, quoniam ratio non gubernat. De Cicerone, quæ scribis, iucunda mihi sunt, uelim sint prospera. quòd uero curæ tibi est, ut ei suppeditetur ad usum, & cultum copiose, per mihi gratum est: idq; ut facias, te etiam rogo. De Buthrotijs, & tu recte cogitas, & ego non dimitto istam curam, suscipiam omnem etiam actionem, quam uideo quotidie faciliorem. De Cluuiano, quoniam in re mea me ipsum diligentia uincis, res ad centena perducitur. ruina ré non fecit deteriorem, haud scio an iam fructuosiorem.

Hic mecum Balbus, Hircius, Pansa. modo uenit Octauius, & quidem in proximam uillam Philippi, mihi totus deditus. Lentulus Spinther hodie apud me: cras mane uadit. Vale.

CICERO ATTICO S.

O' MI Attice, uereor, ne nobis Idus Martiæ nihil dederint
præter lætitiam, & odij pœnam, ac doloris. quæ mihi
istinc afferũtur? quæ hic uideo? ὢ πράξεως καλῆς μὲν,
ἀτελοῦς δέ. scis, quàm diligam Siculos, & quàm illam
clientelam honestã iudicem. multa illis Cæsar, neq; me
inuito. etsi latinitas erat non ferenda: ueruntamẽ. ec
ce autem Antonius accepta grandi pecunia, fixit legem,
à Dictatore comitijs latã, qua Siculi ciues Romani: cu
ius rei uiuo illo mẽtio nulla. quid? Deiotari nostri cau
sa nõ similis? dignus ille quidem omni regno, sed non
per Fuluiam. sexcenta similia. uerum illuc refero. tam
claram, tamq; testatam rem, tamq; iustam Buthrotiam
non tenebimus aliqua ex parte? & eo quidem magis,
quo ista plura. Nobiscum hic perhonorifice, & amice
Octauius: quem quidem sui Cæsarem salutabãt, Phi-
lippus nõ, itaq; ne nos quidem. quem nego posse bonũ
ciuem: ita multi circunstant, qui quidem nostris mortẽ
minitantur. negat hæc ferri posse. quid cẽses, cum Ro
mã puer uenerit, ubi nostri liberatores tuto esse nõ pos-
sunt? qui quidem semper erunt clari, conscientia uero
facti sui etiam beati: sed nos (nisi me fallit) iacebimus.
* itaq; exire aueo, ubi nec Pelopidarũ inquit. haud amo
uel hos designatos, qui etiam declamare me coegerunt,
ut ne apud aquas quidẽ acquiescere liceret. sed hoc meæ
nimiæ facilitatis: nam id erat quondam quasi necesse:
nunc, quoquo modo se res habet, non est item, quàm du
dum. nihil habeo, quod ad te scribam: scribo tamẽ, nõ
ut delecter meis literis, sed ut eliciã tuas. tu, si quid erit

de cæteris, de Bruto utiq; quidquid erit. hæc conscripsi X. Cal. accubans apud Vestorium, hominem remotum à dialecticis, in arithmeticis satis exercitatum. Septimo deniq; die literæ mihi redditæ sunt, quæ erant à te XIII. Cal. datæ: quibus quæris, atq; etiã me ipsum ne scire arbitraris, utrũ magis tumulis, prospectuq;, an ambulatione ἁλιτενεῖ delecter. est mehercule, ut dicis, utriusq; loci tãta amœnitas, ut dubitẽ, utra anteponẽda sit:

Ἀλλ᾽ οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν,
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς εἰσοροῶντες
Δείδιμεν. ἐν δοιῇ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπολέσθαι.

quamuis enim tu magna, & mihi iucunda scripseris de D. Bruti aduentu ad suas legiones, in quo spem maximam uideo: tamen, si est bellum ciuile futurum, quod certe erit, si Sextus in armis permanebit, quem permansurum esse certo scio; quid nobis faciendum est, ignoro: neq; enim iam licebit, quod Cæsaris bello licuit, neq; huc, neq; illuc: quencunq; enim hæc pars perditorum lætatum morte Cæsaris putabit (lætitiam autem apertissime tulimus omnes) hũc in hostium numero habebit. quæ res ad cædem maximam spectat. restat, ut in castra Sexti, aut, si forte, Bruti nos conferamus. res odiosa, & aliena nostris ætatibus, & incerto exitu belli: et nescio quo pacto tibi ego possim, mihi tu dicere,

Τέκνον ἐμὸν οὔτοι δέδοται πολεμήϊα ἔργα,
Ἀλλὰ σύ γ᾽ ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.

sed hæc fors uiderit, ea, quæ talibus in rebus plus, q̃ ratio potest. nos autem id uideamus, quod in nobis ipsis esse debet, ut, quidquid acciderit, fortiter, & sapienter feramus, & accidisse hominibus meminerimus, nosq; cum

multum literæ, tum non minimum Idus quoq; Martiæ consolentur. Suscipe nunc meam deliberationem, qua solicitor, ita multa ueniunt in mentem in utranq; partem. proficiscor, ut constitueram, legatus in Græciã: cædis impendentis periculum non nihil uitare uideor, sed casurus in aliquam uituperationem, quòd Reip. defuerim tam graui tempore. sin autem mansero, equidẽ ui deo in discrimine, sed accidere posse suspicor, ut prodesse possim Reip. iã illa consilia priuata sunt, quòd sentio ualde esse utile ad confirmationẽ Ciceronis, me illuc uenire. nec alia causa profectionis mihi ulla fuit, cum consilium cepi legari ab Cæsare. tota igitur hac de re, ut soles, si quid ad me pertinere putas, cogitabis. Redeo nũc ad epistolam tuam: scribis enim esse rumores, me, ad lacum quod habeo, uenditurum, minusculam uero uillam utiq; Quinto traditurum, uel impenso pretio, quò introducatur, ut tibi Quintus F. dixerit, dotata Aquilia. ego uero de uẽditione nihil cogito, nisi quid, quod magis me delectet, inuenero. Quintus autem de emendo nihil curat hoc tempore: satis enim torquetur debitione dotis: in qua mirificas Q. Egnatio gratias agit. à ducenda autem uxore sic abhorret, ut quidquã libero lectulo neget esse iucũdius. sed hæc quoq; hactenus: redeo enim ad miseram, seu nullam potius Remp.

M. Antonius ad me scripsit de restitutione Sex. Clodij: quàm honorifice, quod ad me attinet, ex ipsius literis cognosces: misi enim tibi exemplum: quàm dissolute, quàm turpiter, quamq; perniciose, ut non nunquam Cæsar desiderandus esse uideatur, facile existimabis: quæ enim Cæsar nũquam neq; fecisset, neq; passus esset,

ea nunc ex falsis eius commentarijs proferuntur: ego autem Antonio facillimum me præbui: etenim ille, quoniam semel induxit animum, sibi licere quod uellet, fecisset nihilo minus me inuito. itaq; mearum quoq; literarum misi tibi exemplum. Vale.

Antonius Cos. S. D. Ciceroni.

OCCVPATIONIBVS est factum meis, et subita tua profectione, ne tecum coràm de hac re agerē. quā ob causam uereor, ne absentia mea leuior sit apud te. quòd si bonitas tua responderit iudicio meo, quod semper habui de te; gaudebo. À Cæsare petij, ut Sex. Clodium restitueret: impetraui. erat mihi in animo etiam tum sic uti beneficio eius, si tu concessisses. quo magis laboro, ut tua uoluntate id per me facere nunc liceat. quòd si duriorem te eius miseræ, & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego aduersus te. quanquam uideor debere tueri commentarium Cæsaris. sed mehercule si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare uis, facilem te profecto præbebis, & uoles P. Clodium in optima spe puerum repositum existimare, non te insectatum esse, cum potueris, amicos paternos. patere, obsecro te, pro Rep. uideri gessisse simultatem cum patre eius: non contempseris hanc familiam: honestius enim, & libentius deponimus inimicitias Reip. nomine susceptas, quàm contumaciæ. me deinde sine ad hāc opinionem iam nūc dirigere puerum, & tenero animo eius persuadere, nō esse tradendas posteris inimicitias. quanquam tuam fortunam Cicero ab omni periculo abesse certum habeo. tamen arbitror

malle

malle te quietam senectutem, et honorificam potius agere, q̃ solicitam. postremo, meo iure te hoc beneficiũ rogo: nihil.n.non tua causa feci. q̄ si non impetro, per me Clodio daturus nõ sum: ut intelligas, quãti apud me auctoritas tua sit, atq; eo te placabiliorẽ præbeas. Vale.

Cicero Antonio Cos. S.

QVOD mecum per literas agis, unam ob causam mallẽ corãm egisses: non enim solum ex oratione, sed etiam ex uultu, & oculis, & fronte (ut aiunt) meum erga te amorem perspicere potuisses: nam cum te semper amaui, primum tuo studio, post etiam beneficio prouocatus, tum his temporibus Resp. te mihi ita commendauit, ut cariorem habeam neminem. literæ uero tuæ tum amãtissime, tum honorificentissime scriptæ sic me affecerũt, ut non dare tibi beneficiũ uiderer, sed accipere à te ita petente, ut inimicum meum, necessarium tuum me inuito seruare nolles, cum id nullo negotio facere posses. ego uero tibi istuc mi Antoni remitto, atq; ita, ut me à te, cũ his uerbis scripseris, liberalissime, atq; honorificẽtissime tractatum existimem. idq; cum totum, quoquo modo se res haberet, tibi dandum putarem, tũ do etiam humanitati, & naturæ meæ: nihil enim unquam non modo acerbum in me fuit, sed ne paulo quidẽ tristius, aut seuerius, quàm necessitas Reip. postulauit. accedit, ut ne in ipsum quidem Clodiũ meum insigne odiũ fuerit unquam: semperq; ita statui, non esse insectandos inimicorum amicos, præsertim humiliores, nec his præsidijs nosmet ipsos esse spoliandos. nam de puero Clodio tuas parteis esse arbitror, ut eius animum tenerum, quemad

modum ſcribis, his opinionibus imbuas, ut ne quas inimicitias reſidere in familijs noſtris arbitretur. contendi cũ P. Clodio, cũ ego publicam cauſam, ille ſuã defenderet. noſtras cõtentiones Reſp. dijudicauit. ſi uiueret, mihi cũ illo nulla contentio iam maneret. quare, quoniã hoc à me ſic petis, ut, quæ tua poteſtas eſt, ea neges te me inuito uſurũ: puero quoq; hoc à me dabis, ſi tibi uidebitur: nõ quo aut ætas noſtra ab illius ætate quidquam debeat periculi ſuſpicari, aut dignitas mea ullã cõtentionẽ extimeſcat; ſed ut noſmet ipſi inter nos coniunctiores ſimus, q̃ adhuc fuimus: interpellãtibus. n. his inimicitijs, animus tuus mihi magis patuit, q̃ domus. ſed hæc hactenus. illud extremum. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, ſemper ſine ulla dubitatione ſummo ſtudio faciã. hoc uelim tibi penitus perſuadeas.

CICERO ATTICO S.

I TERA dum eadem iſta mihi. coronatus Quintus noſter Parilibus? Parilibus ſolus ne? & ſi addis Lamiam: quod demiror equidem: ſed ſcire cupio, qui fuerint alij. quanq̃ ſatis ſcio, niſi improbũ neminem. explanabis igitur hoc diligentius. ego autẽ caſu cum dediſſem ad te literas VI. Cal. ſatis multis uerbis, tribus ferè horis poſt accepi tuas, et magni quidẽ ponderis. itaq; loca tua plena facetiarum, de hæreſi Veſtoriana, & de Pherionum more Puteolano riſiſſe me ſatis, nihil eſt neceſſe reſcribere. Πολιτικώτερα illa uideamus. ita Brutos, Caſſiumq; defendis, quaſi eos ego reprehendam, quos ſatis laudare non poſſum. rerum ego uitia collegi, non hominum: ſublato enim tyranno, tyrannida manere uideo: nam

quæ ille facturus nõ fuit, ea fiunt, ut de Clodio: de quo mihi exploratum est, illum non modo non facturum, sed etiam ne passurum quidem fuisse. sequetur Rufio Vestorianus, Victor nunq̃ scriptus, cæteri, quis non? cui seruire ipsi non potuimus, eius libellis paremus. Nam Liberalibus quis potuit in senatum non uenire? fac id potuisse aliquo modo: num etiam cum uenissemus, libere potuimus sententiam dicere? non ne omni ratione ueterani, qui armati aderant, cum præsidij nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? illam sessionem Capitolinã mihi non placuisse, tu testis es. quid ergo? culpa ista Brutorum? minime illorum quidem, sed aliorum Brutorum, qui se cautos, ac sapienteis putant: quibus satis fuit lætari, nõ nullis etiam gratulari, nullis permanere. sed præterita omittamus: istos omni cura, præsidioq; tueamur; & quemadmodum tu præcipis, contenti Idibus Martijs simus: quæ quidem nostris amicis diuinis uiris aditum ad cœlum dederunt, libertatem populo R. non dederunt. recordare tua. nõ ne meministi clamare te, omnia perijsse, si ille funere elatus esset? sapiẽter id quidem: itaq; ex eo quæ manarint, uides. Quæ scribis Calendis Iunij Antonium de prouincijs relaturum, ut & ipse Gallias habeat, & utrisq; dies prorogetur: licebit'ne decerni libere? si licuerit, libertatem esse recuperatam lætabor. si non licuerit, quid mihi attulerit ista domini mutatio præter lætitiam, quam oculis cepi iusto interitu tyranni? Rapinas scribis ad Opis fieri, quas nos quoq; tum uidebamus. ne nos & liberati ab egregijs uiris, nec liberi sumus. ita laus illorum est, culpa nostra. & hortaris me, ut historias scribam: ut col-

ligam tanta eorum scelera, à quibus etiam nunc obsidemur? potero ne eos ipsos non laudare, qui te obsignatorem adhibuerunt? nec mehercule me raudusculum mouet: sed homines beneuolos, qualescunq; sunt, graue est insequi contumelia. sed de omnibus meis cõsilijs, ut scribis, existimo exploratius nos ad Cal. Iun. statuere posse: ad quas adero, & omni ope, atq; opera enitar, adiuuante me scilicet auctoritate tua, & gratia, & sũma æquitate causæ, ut de Buthrotijs S. C. quale scribis, fiat. Quod me cogitare iubes, cogitabo equidẽ. & si tibi dederam superiore epistola cogitandum. tu autem quasi iam recuperata Rep. uicinis tuis Massiliensibus sua reddis. hæc armis, quæ q̃ firma habeamus, ignoro, restitui fortasse possunt, auctoritate non possunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA breuis, quæ postea à te scripta est, sanè mihi fuit iucunda, de Bruti ad Antonium, & de eiusdẽ ad te literis. posse uidentur esse meliora, q̃ adhuc fuerint: sed nobis, ubi simus, & quò iam nos conferamus, prouidendũ est. ò mirificũ Dolabellam meũ: iam enim dico meum, antea (crede mihi) subdubitabam. magnam ἀναθεώρησιν res habet: de saxo, in crucem, colũnam tollere, locum illum sternendum locare. quid quæris? heroica. sustulisse mihi uidetur simulationem desiderij, adhuc quæ serpebat in dies, et inueterata, uerebar, ne periculosa nostris tyrannoctonis esset. nunc prorsus assentior tuis literis, speroq; meliora. quanquam istos ferre non possum: qui dum se pacem uelle simulant, acta nefaria defendunt. sed non possunt omnia simul. incipit

res melius ire, quàm putaram. nec uero diſcedam, niſi cum tu id me honeſte putabis facere poſſe. Bruto certe meo nullo loco deero: idq́;, etiam ſi mihi cum illo nihil fuiſſet, facerem propter eius ſingularem, incredibilemq́; uirtutem. Piliæ noſtræ uillam totam, quæq́; in uilla ſunt, trado, in Põpeianũ ipſe proficiſcẽs Calendis Maij. q̃ uelim Bruto perſuadeas, ut Aſturæ ſit. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. NON. conſcendens ab hortis Cluuianis in phaſelum epicopum has dedi literas, cum Piliæ noſtræ uillam ad Lucrinum, uillicosq́; procuratores tradidiſſem. ipſe autem eo die in Pæti noſtri tyrotarichũ imminebam, perpaucis diebus in Pompeianũ, poſt in hæc Puteolana, & Cumana regna renauigare. ò loca cæteroqui ualde expetenda, interpellantium autem multitudine penè fugiẽda. Sed ad rem ut ueniam, ò Dolabellæ noſtri magnam ἀϱιςίαν. quanta eſt ἀναθεώϱησις. equidem laudare eum, & hortari non deſiſto. recte tu omnibus epiſtolis ſignificas, quid de re, quid de uiro ſentias. mihi quidem uidetur Brutus noſter iam uel coronam aureã per forum ferre poſſe: quis enim audeat uiolare, propoſita cruce, uel ſaxo? præſertim tantis plauſibus, tanta approbatione infimorum? nunc mi Attice me fac ut expedias. cupio, cum Bruto noſtro affatim ſatisfecerim, excurrere in Græciam. magni intereſt Ciceronis, uel mea potius, uel mehercule utriuſque, me interuenire diſcenti. nam epiſtola Leonidæ, quam ad me miſiſti, quid habet quæſo, in quo magnopere lætemur? nunquam ille mihi ſatis laudari uidebitur, cũ ita laudabitur, QVOMO

DO NVNC EST. *non est fidentis hoc testimonium, sed potius timentis*. Herodi *autem mandaram, ut mihi* κατὰ μίτον *scriberet : à quo adhuc nulla litera est . uereor, ne nihil habuerit, quod mihi, cũ cognossem, iucundum putaret fore.* Quòd *ad* Xenonem *scripsisti, ualde mihi gratum est : nihil enim deesse* Ciceroni, *tum ad officium, tum ad existimationem meã pertinet.*

Flammam Flaminium *audio* Romæ *esse . ad eũ scripsi, me tibi mandasse per literas, ut de* Montani *negotio cũ eo loquerere . & uelim cures epistolam, quam ad eũ misi, reddendam, & ipse, quod cõmodo tuo fiat, cum eo colloquare . puto, si quid in homine pudoris est ; præstaturum eum, ne pro se quodammodo dependatur.* De Attica *pergratum mihi fecisti, q͂ curasti, ante scirẽ recte esse, quàm non belle fuisse.* Vale.

CICERO ATTICO S.

IN Pompeianum *ueni* V. Cal. Maij, *cum pridie, ut antea ad te scripsi,* Piliam *in* Cumano *collocauissem . ibi mihi cœnanti literæ tuæ sunt redditæ, quas dederas* Demetrio *liberto prid.* Cal. *in quibus multa sapienter , sed tamen talia (quemadmodum tute scribebas) ut omne cõsilium in fortuna positum uideretur. itaq; his de rebus ex tempore, & coram.* De Buthrotio *negotio utinam quidem* Antonium *conueniam : multum profecto proficiam . sed non arbitrantur eum à* Capua *declinaturũ. quò quidem metuo ne magno* Reip. *malo uenerit. quod idem* L. Cæsari *uidebatur, quem pridie* Neapoli *affectũ grauiter uideram . quã ob rem ista nobis ad* Cal. Iun. *tractanda, & perficienda sunt . sed hactenus.* Quin=

tus filius ad patrem acerbissimas literas misit: quæ sunt ei redditæ, cum uenissemus in Pompeianum: quarum tamen erat caput, Aquiliam nouercam non esse laturũ. sed hoc tolerabile fortasse, illud uero? se ab Cæsare habuisse omnia, nihil à patre, reliqua sperare ab Antonio. ò perditũ hominem. sed μελήσει. Ad Brutũ nostrũ, & Cassiũ, & ad Dolabellam epistolas scripsi. earum exempla tibi misi, non ut deliberarẽ reddendæ ne essent, (plane enim iudico esse reddendas) sed ꝗ non dubito, quin tu idem existimaturus sis. Ciceroni meo mi Attice suppeditabis quantum uidebitur, meq; tibi hoc onus imponere patiere. quæ adhuc fecisti, mihi sunt gratissima.

Librum meum illum ἀνέκδοτον non dum, ut uolui, perpoliui. ista uero, quæ tu contexi uis, aliud quoddam separatum uolumen expectant. ego autem (credas mihi uelim) minore periculo existimo contra illas nefarias parteis uiuo tyranno dici potuisse, quàm mortuo: ille enim nescio quo pacto ferebat me quidem mirabiliter: nunc, quacunque nos commouimus, ad Cæsaris non modo acta, uerum etiam cogitata reuocamur. De Montano, quoniam Flamma uenit, uidebis. puto rem meliore loco esse debere. Vale.

Cicero Dolabellæ Cos. suo S.

E T S I contentus erã mi Dolabella tua gloria, satisq; ex ea magnam lætitiam, uoluptatemq; capiebam: tamen non possum nõ confiteri cumulari me maximo gaudio, ꝗ uulgo hominum opinio socium me ascribat tuis laudibus. neminem conueni (conuenio autem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi uiri, qui ualetudinis

causa in hæc loca ueniant, præterea ex municipijs fre= quentes necessarij mei) quin omnes, cum te summis lau= dibus ad cœlũ extulerunt, mihi continuo maximas gra tias agant: negant enim se dubitare, quin tu meis præ= ceptis, & consilijs obtemperans, præstantissimum te ci= uem, & singularem Consulẽ præbeas. quibus ego quã= quam uerissime possim respondere, te, quæ facias, tuo iu dicio, & tua sponte facere, nec cuiusquam egere consi= lio: tamen neque plane assentior, ne imminuã tuam lau dem, si omnis à meis consilijs profecta uideatur: neque ualde nego: sum enim auidior, etiam q̃ satis est, gloriæ. & tamen non alienum est dignitate tua, quod ipsi Aga memnoni Regi Regum fuit honestum, habere aliquem in consilijs capiendis Nestorem: mihi uero gloriosum, te iuuenem Consulem florere laudibus quasi alumnum disciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cum ad eum ægrotum Neapolim uenissem, quãquam erat oppressus totius cor poris doloribus, tamen ante, q̃ me plane salutauit, ò mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tãtum uales apud Do labellam, quantum si ego apud sororis filium ualerem, iam salui esse possemus. Dolabellæ uero tuo & gratu lor, et gratias ago: quem quidem, post te Consulem, so= lum possum uere Consulem dicere. deinde multa de facto, ac de re gesta: tũ nihil magnificentius, nihil præ clarius actum unquam, nihil Reip. salutarius. atque hæc una uox omnium est. à te autem peto, ut me hanc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere, meq; aliqua ex parte in societatem tuarum laudum ue nire patiare. quanquam mi Dolabella (hæc enim ioca= tus sum) libẽtius omnes meas, si modo sunt aliquæ meæ

laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauserim ex tuis: nam cum te semper tantũ dilexerim, quantum tu intelligere potuisti, tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius: nihil est enim, mihi crede, uirtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. semper amaui, ut scis, M. Brutũ propter eius summum ingenium, suauissimos mores, singularem probitatem, atque constantiam: tamen Idibus Martijs tantum accessit ad amorem, ut mirarer locum fuisse augendi in eo, quod mihi iam pridem cumulatum etiam uidebatur. quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tãtum accessit, ut mihi nunc denique amare uidear, antea dilexisse. quare quid est, quod ego te horter, ut dignitati, & gloriæ seruias? proponam tibi claros uiros, quod facere solent, qui hortantur? neminem habeo clariorẽ, quàm te ipsum. te imitere oportet, tecum ipse certes. nec licet quidem tibi iam, tantis rebus gestis, non tui similem esse. quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est: contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa seueritas animaduersionis non modo non inuidiosa, sed etiam popularis esset, & cum bonis omnibus, tum infimo cuiq; gratissima. hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ: sed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenij, atque consilij: legi enim concionem tuam: nihil illa sapientius: ita pedetentim tũ accessus à te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animaduertendi omnium cõcessu daret. liberasti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu:

neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum . quo facto intelligere debes, in te positam esse Remp. tibiq; non modo tuendos, sed etiã ornãdos illos uiros, à quibus initium libertatis profectũ est . sed his de rebus coràm plura propediem, ut spero. tu quoniam Remp. nosq; conseruas, fac, ut diligentissime te ipsum mi Dolabella custodias. Vale.

CICERO ATTICO S.

S AEPIVS me iam agitas, ꝙ rem gestam Dolabellæ nimis in cœlum uidear efferre . ego autem, quanquam sanè probo factum, tamen, ut tantopere laudarem, adductus sum tuis & unis, & alteris literis . sed totum se à te abalienauit Dolabella, ea de causa, qua me quoq; sibi inimicissimum reddidit . ò hominem pudenté. Cal. Ian. debuit : adhuc non soluit, præsertim cũ se maximo ære alieno Faberij manu liberarit, & opem ab eo petierit . licet enim iocari, ne me ualde conturbatum putes . atq; ego ad eum VIII. Id. literas dederam bene mane. eodem autem die tuas literas uesperi acceperã in Pompeiano, sanè celeriter, tertio abs te die . sed, ut ad te eo ipso die scripserã, satis aculeatas ad Dolabellã literas dedi : quæ si nihil profecerint, puto fore, ut me præsenté nõ sustineat. Albianũ te cõfecisse arbitror. De Petulciano nomine, ꝙ mihi suppeditatus es, gratissimũ est, et simile tuorũ omnium . sed ego Eroté ad ista expediéda factũ mihi uidebar reliquisse : cuius nõ sine magna culpa uacillarũt . sed cũ ipso uidero. De Montano, ut sæpe ad te scripsi, erit tibi tota res curæ. Seruius proficiscés ꝙ desperáter tecũ locutus est, minime miror, neq; ei

quidquã in desperatione cõcedo. Brutus noster singularis uir si in senatũ non est Cal. Iun. uenturus, quid facturus sit in foro, nescio. sed hoc ipse melius. ego ex his, quæ parari uideo, nõ multũ Idibus Martijs profectũ iudico: itaq; de Græcia quotidie magis, & magis cogito: nec. n. Bruto meo exiliũ, ut scribis ipse, meditãti uideo qd prodesse possim. Leonidæ me literæ non satis delectarũt. De Herode tibi assentior. Saufeium legisse uellem. Ego ex Pompeiano V I. Idus Maij cogitabam.

CICERO ATTICO S.

NONIS Maij, cum essem in Pompeiano, accepi binas à te literas, alteras sexto die, alteras quarto. ad superiores igitur prius. Quàm mihi iucundum, opportune tibi Barnachum literas reddidisse. tu uero cum Cassio, ut cætera. quàm commode autem, quòd id ipsum, quod me mones, quatriduo ante ad eũ scripseram, exẽplumq; mearum literarum ad te miseram. sed cum Dolabellæ auaritia, sic enim tu ad me scripseras, magna desperatione affectus essem, ecce tibi & Bruti, & tuæ literæ. ille exilium meditari. nos autem alium portum propiorem huic ætati uidebamus: in quem mallem equidem peruehi, florente Bruto nostro, constitutaq; Rep. sed nunc quidem, ut scribis, non utrum uis: assentiris enim mihi, nostram ætatem præsertim, à castris ciuilibus abhorrere. M. Antonius ad me tantum de Clodio rescripsit, meam lenitatem, & clemẽtiam & sibi esse gratam, & mihi uoluptati magnæ fore. sed Pansa furere uidetur de Clodio, itemq; de Deiotaro, & loquitur seuere, si uelis credere. illud tamen non belle, ut mihi qui-

dem uidetur, quòd factum Dolabellæ uehementer improbat. De coronatis, cum sororis tuæ filius à patre accusatus esset, rescripsit, se coronam habuisse honoris Cæsaris causa, posuisse luctus gratia: postremo se libẽter uituperationem subire, quòd amaret etiam mortuũ Cæsarem. Ad Dolabellam, quemadmodum tibi dicis placere, scripsi diligenter: ego etiam ad Sicã. tibi hoc oneris non impono. nolo te illum iratum habere. Seruij orationẽ cognosco: in qua plus timoris uideo, quàm consilij. sed quoniam perterriti omnes sumus, assentior Seruio. Publilius tecum tricatus est: huc enim Cerelia missa ab istis est legata ad me: cui facile persuasi, mihi id, quod rogaret, ne licere quidem, non modo non libere. Antonium si uidero, accurate agam de Buthroto. Venio ad recentiores literas. quãquam de Seruio iam rescripsi me facere magnã πρᾶξιν Dolabellæ. mihi mehercule ita uidetur, nõ potuisse maior tali re, taliq; tẽpore. sed tamẽ quidquid ei tribuo, tribuo ex tuis literis. tibi uero assentior maiorẽ πρᾶξιν eius fore, si mihi, quod debuit, dissoluerit. Brutus uelim sit Asturæ. Quod autem laudas me, quòd nihil ante de profectione constituam, quàm, ista quò euasura sint, uidero: muto sententiam, neque quidquam tamen ante, quàm te uidero. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo. cui quidem ego totã uillam, cellamq; tradidi, eamq; cogitabam V. Id. uidere. tu Atticæ salutem dices. nos Piliam diligenter tuebimur. Vale.

CICERO ATTICO S.

È POMPEIANO naui aduectus sum in Luculli no

ſtri hoſpitium V I. Id. hora ferè tertia. egreſſus autem è naui, accepi tuas literas, quas tuus tabellarius in Cumanum attuliſſe dicebatur, Nonis Maij datas: à Lucullo poſtridie eadem ferè hora, qua ueni, V I I. Id. Lanuuio datas. audi igitur ad omneis. Primum quæ de re mea geſta & in ſolutione, & in Albiano negotio, grata. de tuo autē, cum in Pōpeiano eſſem, Miſſenum uenit Antonius: inde ante diſceſſit, quàm illum ueniſſe audiſſem: à quo in Sānium. uide, quid ſperes. Romæ igitur de Buthroto. L. Antonij horribilis concio, Dolabellæ præclara. iā uel ſibi habeat numos, modo numeret Idibus. Tertullæ nollem abortum: tam enim Caſſij ſunt iam, quàm Bruti ſerendi. De Regina uelim, atq; etiā de Cæſare illo. perſolui primæ epiſtolæ. uenio ad ſecundā. De Quintis, Buthroto, cum uenero, ut ſcribis. Quòd Ciceroni ſuppeditas, gratum. Quòd errare me putas, qui Remp. putē pendere è Bruto: ſic ſe res habet: aut nulla erit, aut ab iſto, iſtis'ue ſeruabitur. Quod me hortaris, ut ſcriptam concionem mittā: accipe à me mi Attice καθολικὸν θεώρημα earū rerum, in quibus ſatis exercitati ſumus. nemo unquā neq; poeta, neq; orator fuit, qui quenquā meliorem, quàm ſe arbitraretur. hoc etiā malis contigit: quid tu Bruto putas & ingenioſo, & erudito? de quo etiam experti ſumus nuper in edicto. ſcripſerā rogatu tuo. meū mihi placebat, illi ſuū. quin etiam cum ipſius precibus penè adductus, ſcripſiſſem ad eum de optimo genere dicēdi, nō modo mihi, ſed etiam tibi ſcripſit, ſibi illud, quod mihi placeret, non probari. quare ſine quæſo ſibi quenq; ſcribere: ſuam cuiq; ſponſam, mihi meam. ſuum cuiq; amorem, mihi meum. nō

scite : hoc enim Attilius poeta durissimus . atque utinã liceat isti concionari : cui si esse in Vrbe tuto licebit, uicimus : ducem enim noui belli ciuilis aut nemo sequetur , aut ij sequentur , qui facile uincantur . uenio ad tertiam. Gratas fuisse meas literas Bruto, & Cassio gaudeo : itaq; ijs rescripsi. Quod Hircium per me meliorem fieri uolunt, do equidem operam, & ille optime loquitur, sed uiuit , habitatq; cum Balbo . qui itẽ bene loquitur. quid credas, uideris. Dolabellam ualde placere tibi uideo : mihi quidem egregie . Cum Pansa uixi in Pompeiano . is plane mihi probabat se bene sentire, & cupere pacem. Causam armorum quæri plane uideo . Edictum Bruti, & Cassij probo.

Quæris, ut suscipiam cogitationem, quidnam istis agendum putem . consilia temporum sunt , quæ in horas commutari uides . Dolabellæ & prima illa actio , & hæc contra Antonium concio mihi profecisse permultum uidetur . prorsus ibat res . nunc autem uidemur habituri ducem : quod unum municipia, boniq; desiderant . Epicuri mentionem facis, & audes dicere , μὴ πολιτεύεσθαι. non te Bruti nostri uulticulus ab ista oratione deterret ? Quintus filius, ut scribis , est dextella . per eum igitur , quod uolemus , facile auferemus.

Expecto , si, ut putas, L. Antonius produxit Octauium , qualis concio fuerit . Hæc scripsi : statim enim Cassij tabellarius . eram continuo Piliam salutaturus: deinde ad epulas Vestorij, nauicula . Atticæ plurimam salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM paulo ante dedissem ad te Cassij tabellario literas, V. Id. uenit noster tabellarius, & quidem portenti simile, sine tuis literis. sed cito cõieci, Lanuuij te fuisse. Eros autem festinauit, ut ad me literæ Dolabellæ perferrentur, non de re mea (non dum enim meas acceperat) sed rescripsit ad eas, quarum exemplum tibi miseram, sanè luculente. ad me autem, cum Cassij tabellarium dimisissem, statim Balbus. ò Dij boni, quàm facile perspiceres timere otium. & nosti uirum, quàm tectus: sed tamẽ Antonij consilia narrabat, illum circuire ueteranos, ut acta Cæsaris sancirent, idq; se facturos esse iurarent: ut rata omnes haberent, eaq; Duumuiri omnibus mensibus inspicerent. questus est etiam de sua inuidia. eaq; omnis eius oratio fuit, ut amare uideretur Antonium. quid quæris? nihil sinceri. mihi autem non est dubium, quin res spectet ad castra: acta enim illa res est animo uirili, consilio puerili: quis enim hoc non uidit, regni hæredem relictum? quid autem absurdius, hoc metuere, alterum in metu non ponere? quin etiam hoc ipso tempore multa ὑποσόλοικα, Pontij Neapolitanum à matre tyrannoctoni possideri. legendus mihi sæpius est Cato maior ad te missus: amariorem enim me senectus facit: stomachor omnia: sed mihi quidem βεβίωται: uiderint iuuenes. tu mea curabis, ut curas. hæc scripsi, seu dictaui apposita secunda mensa, apud Vestorium. postridie apud Hircium cogitabam. & quidem πεντέλοιπον, sic hominem traducere ad optimates paro. λῆρος πολύς. nemo est istorum, qui otium non ti-

meat. quare talaria uideamus: quiduis enim potius, quàm castra. Atticæ salutem plurimam uelim dicas. Expecto Octauij concionem, & si quid aliud, maxime autẽ ecquid Dolabella tinniat, an in meo nomine tabulas nouas fecerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

CERTIOR à Pilia factus, mitti ad te Idibus tabellarios, statim hoc nescio quid exaraui. primũ igitur scire te uolui, me hinc Arpinũ XVI. Cal. Iun. eò igitur mittes, si quid erit posthac: (quanquam ipse iam iamq; adero) cupio enim ante, quàm Romã uenio, odorari diligentius, quid futurum sit: quanquam uereor, ne nihil coniectura aberrem: minime enim obscurum est, quid isti moliãtur. meus uero discipulus, qui hodie apud me cœnat, ualde amat illum, quem Brutus noster sauciauit: &, si quæris (perspexi enim plane) timent otium: ὑπόθεσιν autem hanc habent, eamq; præ se ferunt, uirum clarissimum interfectum, totam Remp. illius interitu perturbatã: irrita fore, quæ ille egisset, simul ac desistemus timere: clemẽtiam illi malo fuisse: qua si usus nõ fuisset, nihil ei tale accidere potuisse. mihi autẽ uenit in mẽtem, si Pompeius cũ exercitu firmo ueniat, quod est εὔλογον, certe fore bellum. hæc me species, cogitatioq; perturbat: neq; enim iam, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit: nam aperte lætati sumus. deinde habẽt in ore, nos ingratos. nullo modo licebit, quod tũ & tibi licuit, & multis. φαινοπροσωπιτέον ergo, & ἰτέον in castra? millies mori melius, huic præsertim ætati. itaq; me Idus Martiæ non tam consolantur, quàm antea: magnum

enim

enim mendũ continent. etsi illi iuuenes ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τὸν δ᾽ ἀποθοῦνται ψόγον. . sed si tu melius quippiã speras, q̃ & plura audis, & interes consilijs scribas ad me uelim, simulq́; cogites, quid agendum nobis sit super legatione uotiua. equidẽ in his locis moneor à multis, ne in senatu Calendis: dicũtur enim occulte milites ad eã diem comparati, & quidem in istos, qui mihi uidentur ubiuis tutius, quàm in senatu fore. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XV.

CICERO ATTICO S.

O'

FACTVM male de Alexione. incredibile est, quanta me molestia affecerit, nec mehercule ex ea parte maxime, q̃ pleriq; mecum: ad quem igitur medicum te conferes? quid mihi iam medico? aut, si opus est, tanta inopia est? amorem erga me, humanitatem, suauitatemq́; desidero. etiam illud, quid est, quod nõ pertimescendum sit, cum hominem temperantem, summum medicum tantus improuiso morbus oppresserit? sed ad hæc omnia una consolatio est, q̃ ea conditione nati sumus, ut nihil, quod homini accidere possit, recusare debeamus. De Antonio, iam antea tibi scripsi, nõ esse eum à me conuentum: uenit enim Missenum, cum ego essem in Põpeiano: inde ante profectus est, quàm ego eum uenisse cognoui. sed casu, cum legerem tuas literas, Hircius erat apud me in Puteolano. ei

legi, et egi primum, quod attinet. nihil mihi cõcedebat.
deinde ad ſummum, arbitrum me ſtatuebat non modo
huius rei, ſed totius Conſulatus ſui. cum Antonio autẽ
ſic agemus, ut perſpiciat, ſi in eo negotio nobis ſatisfece-
rit, totum me futurum ſuum. Dolabellam ſpero do-
mi eſſe. Redeamus ad noſtros: de quibus tu bonam
ſpem te ſignificas habere propter edictorum humanita
tem. ego autẽ perſpexi, cũ à me XVII. Cal. de Pu-
teolano Neapolim Panſæ conueniẽdi cauſa proficiſcere-
tur Hircius, omnem eius ſenſum: ſeduxi enim, et ad pa
cem ſum cohortatus. nõ poterat ſcilicet negare ſe uelle
pacem, ſed nõ minus ſe noſtrorum arma timere, quàm
Antonij, & tamen utroſq; nõ ſine cauſa præſidium ha
bere, ſe autem utraq; arma metuere. quid quæris? οὐ-
δὲν ὑγιές. De Quinto F. tibi aſſentior. patri quidem
gratiſſimæ, et bellæ tuæ literæ fuerunt. Cereliæ uero fa
cile ſatisfeci. nec ualde laborare mihi uiſa eſt: et ſi illa,
ego certe non laborarem. iſtã uero, quã tibi moleſtam
ſcribis eſſe, auditam à te eſſe omnino demiror. nã ꝙ eã
collaudaui apud amicos, audientibus tribus filijs eius, et
filia: τοῦτο εὔλογον. quid eſt hoc? quid eſt autem, cur
ego perſonatus ambulem? parum ne fœda perſona eſt
ipſius ſenectutis? Quod Brutus rogat, ut ante Calen-
das: ad me quoq; ſcripſit: et fortaſſe faciam: ſed pla-
ne, quid uelit, neſcio: quid enim illi afferre conſilij poſ-
ſum, cum ipſe egeam conſilio? et cum ille ſuæ immorta
litati melius, quàm noſtro otio conſuluerit? De Regi-
na rumor extinguetur. De Flamma, obſecro te, ſi quid
potes. Here dederam ad te literas exiens è Puteolano, di
uerteramq; in Cumanum. ibi penè ualentem uideram

Piliam . quin etiam paulo clàm ijs eam uidi : uenerat enim in funus : cui funeri ego quoq; operam dedi. Cn. Lucullus familiaris noster matrem efferebat . mãsi igitur eo die in Sinuessano, atq; inde mane postridie Arpinum proficiscens hanc epistolam exaraui. erat autẽ nihil noui, quod aut scriberem, aut ex te quærerem : nisi forte hoc ad te putas pertinere. Brutus misit ad me orationem suam habitam in concione Capitolina, petiuitq; à me, ut eam ne ambitiose corrigerem ante, quàm ederet. est autẽ oratio scripta elegantissime sententijs, uerbis, ut nihil possit ultra. ego tamẽ, si illam causam habuissem, scripsissem ardẽtius. ὑπόθεσις, uides, quæ sit, persona dicentis . itaq; eam corrigere nõ potui : quo enim in genere Brutus noster esse uult, et quod iudiciũ habet de optimo genere dicendi, ita consecutus est ea oratione, ut elegantius nihil esse possit . sed ego solus alius sum, siue hoc recte, siue non recte. tu tamen uelim orationem legas, nisi forte iam legisti, certioréq; me facias, quid iudices ipse . quanquam uereor, ne cognomine tuo lapsus ὑπεραττικὸς sis in iudicando . sed si recordabere Δημοσθένους fulmina, tũ intelliges posse et ἀττικώτατα grauissime dici. sed hæc coràm . nunc nec sine epistola, nec cum inani epistola uolui ad te Metrodorũ uenire. Vale.

CICERO ATTICO S.

XV. Cal. è Sinuessano proficiscens cum dedissem ad te literas, diuertissemq; à Cumis in Vestiano, accepi à tabellario tuas literas : in quibus nimis multa de Buthroto: nõ enim tibi ea res maiori curæ aut est, aut erit, q̃ mihi: sic enim decet, te mea curare, tua me . quã ob rem id qui-

dem sic susceptum est mihi, ut nihil sim habiturus anti quius. L. Antonium concionatum esse, cognoui tuis literis & alijs, sordide: sed id quale fuerit, nescio: nihil enim scripsisti. De Menedemo, probe. Quintus certe ea dictitat, quæ scribis. Consilium meum à te probari, ꝙ ea non scribã, quæ tu à me postularis, facile patior: multoq; magis id probabis, si orationem eam, de qua hodie ad te scripsi, legeris. Quæ de legionibus scribis, ea uera sunt. sed nõ satis hoc mihi uideris tibi persuasisse, quid de Buthrotijs nostris per senatũ speres cõfici posse. quod puto (tantũ enim uideo) nõ uidemur esse uicturi. sed, si etiam nos hoc fallat, de Buthroto te non fallet. De Octauij concione idem sentio, quod tu: ludorumq; eius apparatus, & Matius, ac Posthumus mihi procuratores nõ placẽt. Saserna collega dignus. sed isti omnes, quemadmodum sentis, non minus otium timẽt, q̃ nos arma. Balbum leuari inuidia per nos uelim: sed ne ipse quidem id fieri posse confidit, itaq; alia cogitat. Quòd prima disputatio Tusculana te cõfirmat, sanè gaudeo: neq;.n. ullũ est perfugiũ aut melius, aut paratius. Flãma ꝙ bene loquitur, nõ moleste fero. Tyndaritanorum causa, de qua laboras, quæ sit, ignoro. hos tamen πεντέλοιπον mouere ista uidẽtur, in primis erogatio pecuniæ. De Alexione doleo: sed quoniã inciderat in tam grauẽ morbum, bene actum cum illo arbitror. quos tamẽ secundos hæredes, scire uellem, & diem testamenti. Vale.

CICERO ATTICO S.

X I. Cal. accepi duas epistolas tuas, quibus duabus meis respõdisti. una erat X V. Cal. altera X I I. data. ad

ſuperiorem igitur. Prius accurres in Tuſculanum, ut ſcribis: quò me VI. Cal. uenturum arbitrabar. Quod ſcribis parendum uictoribus: non mihi quidem, cui ſunt multa potiora. nam illa, quæ recordaris Lentulo, et Marcello Coss. acta in æde Apollinis; nec cauſa eadem eſt, nec ſimile tempus, præſertim cum Marcellum ſcribas, aliosq; diſcedere. erit igitur nobis coràm odorandum, et conſtituendum, tuto ne Romæ eſſe poſſimus. noui conuentus habitatores ſanè mouent: in magnis enim uerſamur anguſtijs. ſed ſint iſta parui: quin & maiora contemnimus. Caluæ teſtamentum cognoui, hominis turpis, ac ſordidi. Tabula Demonici quòd tibi curæ eſt, gratum. De Mario ſcripſi iam pridem ad Dolabellam accuratiſſime, modo literæ redditæ ſint. eius cauſa & cupio, & debeo. Venio ad propiorem. Cognoui de Alexione, quæ deſiderabam. Hircius eſt tuus. Antonio, quàm eſt, uolo peius eſſe. De Quinto filio, ut ſcribis, ἄλας. de patre coràm agemus. Brutũ omni re, qua poſſum, cupio iuuare. cuius de oratiũcula idẽ te, quod me, ſentire uideo: ſed parũ intelligo, quid me uelis ſcribere, quaſi à Bruto habita oratione, cũ ille ediderit. q tãdẽ cõuenit? an ſicut in tyrãnũ iure optimo cæſum multa dicẽtur, multa ſcribẽtur à nobis? ſed alio modo, et tempore. De ſella Cæſaris, bene Tribuni. præclaros etiã XIIII. ordines. Brutũ apud me fuiſſe gaudeo, modo et libẽter fuerit, et ſat diu.

CICERO ATTICO S.

X. Cal. VIII. *ferè à Q. Fuſio uenit tabellarius, neſcio quid ab eo literularum, ut me ſibi reſtituerẽ, ſanè*

inſulſe, ut ſolet: niſi forte, quem non ames, omnia ui dentur inſulſe fieri. ſcripſi ita, ut te probaturum exiſti mem. mihi duas à te epiſtolas reddidit, unam XI. al teram X. Cal. ad recentiorem prius. & leuiorẽ lau= * do: ſi uero etiam Calfulenus, ἄνω ποταμῶν. Antony conſilia narras turbulenta: atque utinam potius per populum agat, quàm per ſenatum: quod quidem ita credo. ſed mihi totum eius conſilium ad bellum ſpecta re uidetur, ſi quidem D. Bruto prouincia eripitur. quo modo ego de illius neruis exiſtimo, non uidetur fie ri poſſe ſine bello. ſed non cupio, quoniam cauetur Bu throtijs. rides? aſt condoleo non mea potius aſſiduita= te, diligentia, gratia perfici. Quod ſcribis te neſcire, quid noſtris faciundum ſit: iam pridem me illa ἀπορία ſolicitat: itaque ſtulta iam Iduum Martiarum eſt con ſolatio: animis enim uſi ſumus uirilibus, conſilijs, mi= hi crede, puerilibus: exciſa enim eſt arbor, non euul ſa: itaque, quàm fruticetur, uides. redeamus igitur, quoniam ſæpe uſurpas, ad Tuſculanas diſputationes. Saufeium pete. celemus: ego nunquam indicabo. Quod te à Bruto ſcribis, ut certior fieret, quo die in Tuſculanum eſſem futurus: ut ad te ante ſcripſi, VI. Cal. & quidem ibi te quamprimum peruidere uelim: puto enim nobis Lanuuium eundum, & quidem non ſine multo ſermone. ſed μελήσει. Redeo ad ſuperio rem: ex qua prætereo illa prima de Buthrotijs: quæ mihi ſunt incluſa medullis: ſit modo, ut ſcribis, locus agendi. De oratione Bruti, prorſus contendis com= mittere, tam multis uerbis agis. ego ne ut eam cau= ſam, quam is ſcripſit? ego ſcribam non rogatus ab eo?

nulla παρεγχείρησις fieri potest contumeliosior. at, inquis, ἡρακλείδιον aliquod. non recuso id quidem, sed & componendum argumentum est, & scribendi expectandum tempus maturius. licet enim de me, ut libet, existimes: uelim quidem quamoptime: si hæc ita manant, ut uidentur, (feres quod dicam) me Idus Martiæ non delectant: ille enim nunquam reuertisset, nos timor confirmare eius acta non coegisset: aut (ut in Saufeianam, reliquasq; Tusculanas disputationes, ad quas tu etiam Vestorium hortaris) ita gratiosi eramus apud illum, quem Dij mortuum perdant, ut nostræ ætati, quoniam interfecto domino liberi non sumus, non fuerit dominus ille fugiendus. rubeo, mihi crede: sed iã scripseram, delere nolui. De Menedemo, uellem uerum fuisset. De Regina, uelim uerum sit. cætera corãm, & maxime quid nostris faciendum sit, quid etiam nobis, si Antonius militibus obsessurus est senatum. hanc epistolam si illius tabellario dedissem, ueritus sum, ne solueret: itaque misi dedita opera: erat enim rescribendum tuis. Quàm uellem, Bruto studium tuum nauare potuisses. ego igitur ad eum literas. Ad Dolabellam Tironem misi cum mandatis, et literis. eum ad te uocabis, &, si quid habebis, quod placeat, scribes. ecce autem de transuerso L. Cæsar, ut ueniam ad se, rogat, in nemus, aut scribam, quò se uenire uelim: Bruto enim placere, se à me conueniri. ò rem odiosam, & inexplicabilem: puto me ergo iturum, & inde Romam, nisi quid mutaro. Summatim adhuc ad te: nihil dum enim à Balbo. tuas igitur expecto, nec actorum solum, sed etiam futurorum. Vale.

CICERO ATTICO S.

A BRVTO tabellarius rediјt: attulit & ab eo, et Caſ-
ſio. conſilium meum magnopere exquirũt, Brutus qui-
dem utrum de duobus. ò rem miſeram. plane non ha-
beo, quid ſcribam : itaq; ſilentio puto me uſurum, niſi
quid aliud tibi uidetur. ſin tibi quid uenit in mentem,
ſcribe quæſo. Caſſius uero uehementer orat, ac petit, ut
Hircium quamoptimum faciam. ſanum putas? ὁ θη-
σαυρὸς ἄνθρακες. epiſtolam tibi miſi. ut tu de prouincia
Bruti, & Caſsij per S.C. ita ſcribit et Balbus, et Hircius
quidem ſe acturum : etenim iam in Tuſculano eſt: mi-
hiq;, ut abſim, uehementer auctor eſt : ille quidẽ, pericu
li cauſa; quod ſibi etiam fuiſſe dicit : ego autẽ, etiã ut
nullum periculum ſit; tãtum abeſt, ut Antonij ſuſpicio
nem fugere nõ curẽ, ne uidear eius ſecundis rebus non
delectari, ut mihi cauſa ſit, cur Romã uenire nolim, ne
illũ uideã. Varro autẽ noſter ad me epiſtolã miſit, ſi-
bi à neſcio quo miſſam (nomẽ enim delerat) in qua ſcri
ptũ erat, ueteranos eos, qui reijciantur (nã partem eſſe
dimiſſam) improbiſſime loqui, ut magno pіculo Romæ
ſint futuri, qui ab eorũ partibus diſſentire uideantur.
qs porrò noſter itus, reditus, uultus, inceſſus inter iſtos?
quòd ſi, ut ſcribis, L. Antonius in Decimum, reliqui in
noſtros : ego quid faciam? aut quo me pacto geram?
mihi uero deliberatum eſt, ut nunc quidem eſt, abeſſe
ex ea urbe, in qua non modo florui cum ſumma, uerũ
etiam ſeruiui cum aliqua dignitate : nec tam ſtatui ex
Italia exire, de quo tecum deliberabo, quàm iſtuc
non uenire.

CICERO ATTICO S.

CVM ad me Brutus noster scripsisset, & Cassius, ut Hircium, quem adhuc bonum fuisse sciebant, neq; confidebant fore, mea auctoritate meliorem facerem (Antonio est enim fortasse iratior, causæ uero amicissimus) tamen ad eum scripsi, eiq; dignitatem Bruti, & Cassij commendaui. ille quid mihi rescripsisset, scire te uolui, si forte idem tu, quod ego, existimares, istos etiam nunc uereri, ne forte ipsi nostri plus animi habeant, quàm habent.

Hircius Ciceroni suo S.

RVRE an redierim, quæris: an ego, cum omnes caleāt, ignauiter aliquid faciā. etiam ex Vrbe sum profectus: utilius.n. statui abesse. has tibi literas exiens in Tusculanum scripsi. noli autem me tam strenuum putare, ut ad Nonas recurram: nihil enim iā uideo opus esse nostra cura, quoniam præsidia sunt in tot annos prouisa. Brutus, & Cassius utinam q̄ facile à te de me impetrare possunt, ita per te exorentur, ne quod callidius ineant consilium: cedenteis enim hæc ais scripsisse: quò? aut quare? retine, obsecro te, Cicero illos: noli sinere hæc omnia perire, quæ funditus mediusfidius rapinis, incendijs, cædibus peruertuntur. tantum, si quid timent, caueant, nihil præterea moliantur. non mediusfidius acerrimis consilijs plus, q̄ etiam inertissimis, dum modo diligentibus, consequentur: hæc.n. quæ fluunt, per se diuturna non sunt, in contentione præsenteis ad nocendum habent uireis. quid speres de illis, in Tusculanum ad

me ſcribe. Habes Hircij epiſtolam: cui reſcripſi, nil il los callidius cogitare, idq́; confirmaui. hoc, qualecunq; eſſet, te ſcire uolui. Obſignata iam epiſtola, Balbus ad me, Seruiliã rediſſe, confirmare nõ diſceſſuros. nũc expecto à te literas.

CICERO ATTICO S.

GRATVM, ꝙ mihi epiſtolas: quæ quidem me delecta runt, in primis Sexti noſtri. dices, quia te laudat. puto mehercule id quoq; eſſe cauſæ: ſed tamen etiam ante, q̃ ad eũ locũ ueni, ualde mihi placebat cum ſenſus eius de Rep. tum ſcribendi cura. Seruius uero pacificator cum librariolo ſuo uidetur obijſſe legationẽ, & omneis captiunculas pertimeſcere. debuerat autem non ex iure manu cõſertũ, ſed quæ ſequũtur. tu quoq; ſcribes.

CICERO ATTICO S.

POST tuũ diſceſſum binas à Balbo; nihil noui: itéq; ab Hircio, qui ſe ſcribit uehementer offenſum eſſe ueteranis. expectat animus, quidnam agant de Cal. Martijs. miſi igitur Tironem, & cum Tirone plureis, quibus ſingulis, ut quid accidiſſet, dares literas. atq; etiam ſcripſi ad Antonium de legatione, ne, ſi ad Dolabellam ſolum ſcripſiſſem, iracundus homo commoueretur. quòd autem aditus ad eum difficilior eſſe dicitur, ſcripſi ad Eutrapelũ, ut is ei meas literas redderet, legatione mihi opus eſſe. honeſtior eſt uotiua: ſed licet uti utraq;. de te quæſo etiam atque etiam uide. uelim poſſis coràm: ſi minus, literis idem conſequemur. Græceius ad me ſcripſit, C. Caſſium ſibi ſcri-

pſiſſe, homines comparari, qui armati in Tuſculanum mitterentur. id quidem mihi non uidebatur, ſed cauendum tamen (ut ille) quæ plures uident. debet aliquid craſtinus dies ad cogitandum nobis dare. Vale.

CICERO ATTICO S.

I II. Non. ueſperi à Balbo redditæ mihi literæ, fore Nonis ſenatum, ut Brutus in Aſia, Caſſius in Sicilia frumentum emẽdum, & ad Vrbem mittendum curarent. ò rem miſeram, primum ullam ab iſtis, dein, ſi aliquã, hanc legatariam prouinciam: atque haud ſcio, an melius ſit, quàm ad Eurotam ſedere. ſed hæc caſus gubernabit. ait autem, eodem tempore decretum iri, ut & ijs, & reliquis prætorijs prouinciæ decernantur. hoc certe melius, quàm illa Perſice porticus: nolo enim Lacedæmonem longinquam Lanuuium exiſtimaris. rides, inquies, in talibus rebus? quid faciam? plorando feſſus ſum. Dij immortales, quàm me conturbatum tenuit epiſtolæ tuæ prior pagina. quid autem iſte in domo tua caſus armorum? ſed hunc quidem nimbum cito tranſiſſe lætor. tu quid egeris tua cum triſti, tum etiam difficili ad conſiliandum legatione, uehementer expecto: eſt enim inexplicabilis: ita circunſidemur copijs omnibus. me quidem Bruti literæ, quas oſtendis à te lectas, ita perturbarunt, ut quanquam ante egebam conſilio, tamen animi dolore ſim tardior. ſed plura, cum iſta cognoro. hoc autem tempore, quod ſcriberẽ, nihil erat, eoq; minus, quòd dubitabam, tu has ipſas literas eſſes ne accepturus: erat enim incertũ, uiſurus'ne te eſſet tabellarius. ego tuas literas uehementer expecto.

CICERO ATTICO S.

O' Bruti amanter ſcriptas . ò iniquum tuum tempus, qui ad eum ire non poſſis . ego autem quid ſcribam? ut beneficio iſtorũ utantur? quid turpius? ut moliantur aliquid? nec audent, nec iam poſſunt . age, quieſcant auctoribus nobis? quis incolumitatem præſtat? ſi uero aliquid de Decimo gratius: quæ noſtris uita, etiam ſi nemo moleſtus ſit? ludos uero non facere quid fœdius? frumentum imponere, quæ eſt alia Dionis legatio? aut quod munus in Rep. ſordidius? prorſus quidem conſilia tali in re ne ijs quidẽ tuta ſunt, qui dant: ſed poſſim id negligere proficiens: fruſtra uero quid ingrediar? matris conſilio cum utatur, uel etiam precibus, quid me interponam? ſed tamen cogitabo, quo genere utar literarum: nam ſilere non poſſum. ſtatim igitur mittam uel Antium, uel Circæos. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTIVM ueni ante VI. Cal. Bruto iucundus noſter aduentus. deinde, multis audiẽtibus, Seruilia, Tertulla, Porcia, quærere, quid placeret. aderat etiam Fauonius. ego, quod eram meditatus in uia, ſuadere, ut uteretur Aſiatica curatione frumẽti; nihil eſſe iam reliqui, quod ageremus, niſi ut ſaluos eſſe; in eo etiam ipſi Reip. eſſe præſidium. quam orationẽ cũ ingreſſus eſſem, Caſſius interuenit. ego eadem illa repetiui. hoc loco fortibus ſanè oculis Caſſius, Martẽ ſpirare diceres, ſe in Siciliam non iturum. ego ne ut beneficium accepiſſe in cõtumelia? quid ergo agis, inquam? at ille, in Achaiam ſe itu

rum. quid tu, inquam, Brute? Romam, inquit, si tibi uidetur. mihi uero minime: tuto enim non eris. quid, si possem esse? placeret'ne? atq; ut omnino neq; nunc, neq; ex Prætura in prouinciã ires: sed auctor nõ sum, ut te Vrbi cõmittas. dicebam ea, quæ tibi profecto in mentem ueniunt, cur non esset tuto futurus. multo inde sermone querebantur; atq; id quidem Cassius maxime, amissas occasiones; Decimumq; grauiter accusabat. ea negabam oportere, præterita: assentiebar tamen. cumq; ingressus essem dicere, quid oportuisset; nec uero quidquam noui, sed ea, quæ quotidie omnes; nec tamen illum locum attingere, quenquam præterea oportuisse tangi, sed senatum uocari, populum ardentem studio uehementius incitari, totam suscipere Remp. exclamat tua familiaris; Hoc uero neminem unquam audiui. ego repressi. sed & Cassius mihi uidebatur iturus (etenim Seruilia pollicebatur se curaturam, ut illa frumenti curatio de S.C. tolleretur) & noster cito deiectus est de illo inani sermone: uelle enim se dixerat. constituit igitur, ut ludi absente se fierent suo nomine. proficisci autem mihi in Asiam uidebatur ab Antio uelle. ne multa, nihil me in illo itinere præter conscientiam delectauit: non enim fuit committendum, ut ille ex Italia prius, quàm à me conuentus esset, discederet. hoc dempto munere amoris, atq; officij, sequebatur, ut mecũ ipse: ἦ δῆτ᾽; ὁ δοῦλος σοὶ τί δύναται νῦν δεσπότες? prorsus dissolutũ off:ndi nauigium, uel potius dissipatum. nihil consilio, nihil ratione, nihil ordine. itaque etsi ne antea quidem dubitaui, tamen nunc eo minus, euolare hinc, idq; quamprimum, ubi nec Pelopidarũ facta, neq;

famam audiam. sed heus tu, ne forte sis nescius, Dolabella me sibi legauit ad IIII. Non. Apr. id mihi heri uesperi nuntiatum est. uotiua ne tibi quidem placebat: etenim erat absurdum, quæ, si stetisset Resp. uouissem, ea me, euersa illa, uota dissoluere. & habent, opinor, liberæ legationes definitum tempus lege Iulia, nec facile addi potest: idq; adeo genus legationis, ut, cũ uelis, introire, exire liceat. quod nunc mihi additum est. bella est autem huius iuris quinquennij licentia. quanquam quid de quinquennio cogitem? contrahi mihi negotium uidetur. sed βλάσφημα mittamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

BENE mehercule de Butrhoto. at ego Tironem ad Dolabellam cum literis, quia iusseras, miseram. quid nocet? De nostris autẽ Antiatibus satis uidebar plane scripsisse, ut non dubitares, essent quin otiosi futuri, usuriq; beneficio Antonij contumelioso. Cassius frumentariã rem aspernabatur. eam Seruilia sublaturam ex S. C. se esse dicebat. noster uero, καὶ μάλα σεμνὸς, in Asiã; postea quàm mihi est assensus, tuto se Romæ esse nõ posse: ludos enim absens facere malebat: statim autem se iturum, simul ac ludorum apparatum ijs, qui curaturi essent, tradidisset. nauigia colligebat. erat animus in cursu. interea in eisdem locis erant futuri: Brutus quidem se aiebat Asturæ. L. quidẽ Antonius liberaliter literis sine cura me esse iubet. habeo unum beneficium, alterũ forte, si in Tusculanũ uenerit. ò negotia non ferenda, quæ ferũtur tamẽ. τὰν δ᾽αἰτίαν τῶν βρούτων τὶς ἔχει. Octauiano, ut perspexi, satis ingenij, satis animi:

uidebaturq́;erga nostros ἥρωας ita fore,ut nos uellemus,
animatus . sed quid ætati credendum sit, quid nomini,
quid hæreditati,quid κατηχήσει, magni consilij est : ui=
tricus quidem nihil cẽsebat : quem Asturæ uidimus. sed
tamen alendus est,&,ut nihil aliud, ab Antonio seiun=
gendus . Marcellus præclare, si præcipit nostro,nostri :
cui quidẽ ille deditus mihi uidebatur : Pansæ autem,&
Hircio non nimis credebat . bona indoles , ἐὰν διαμένῃ.

CICERO ATTICO S.

I III. Cal.duas à te accepi epistolas . respondebo igitur
priori prius. Assentior tibi,ut nec duces simus,nec agmẽ
cogamus,faueamus tamẽ. Orationẽ tibi misi. eius cu=
stodiẽdæ,et proferẽdæ arbitriũ tuũ. sed quãdo illũ diẽ,
cũ tu edẽdã putes ? Inducias,quas scribis,nõ intelligo fie
ri posse . melior est ἀναντιφωνησία : qua me usurũ arbi
tror . Quod scribis legiones duas Brũdusiũ uenisse:uos
omnia prius : scribes igitur,quidquid audieris. Varro=
nis διάλογον expecto . Iã probo ἡρακλείδιον , præsertim
cũ tu tãtopere delectere . sed quale uelis,uelim scire.
Quòd ad te antea, atq; adeo prius scripsi(sic.n. mauis
* ad scribẽdũ tibi uere dicere)fecisti me acriorẽ.ad tuũ iu
diciũ,quod mihi erat notũ,addidisti Peducei auctorita=
tẽ,magnã quidẽ apud me,et in primis grauẽ.enitar igi
tur,ne desideres aut industriã meã,aut diligẽtiã . Ve=
ctenũ,ut scribis,et Faberiũ foueo. Clodiũ nihil arbitror
malitiose . quãq̃, si q̃d egerit de libertate retinẽda,qua
* certe nihil est dulcius,tibi assentior . ita ne ? Gallo ani
mo hominẽ nequã ? quid.n. dicã aliud ? cautũ Marcel=
lũ,me sic,sed nõ tamẽ cautissimũ. Lõgiori epistolæ,su=

perioriq; respondi. nunc breuiori, propioriq; quid respondeam, nisi eam fuisse dulcissimam? Res Hispanienses ualde bonæ. modo Balbilium incolumem uideam, subsidium nostræ senectutis. De Anniano item, quòd me ualde obseruat Visellia. sed hæc quĩdem humana.

De Bruto te nihil scire dicis: sed Selicia, uenisse M. Scaptium, eumq; non qua pompa, ad se tamen clàm uẽturum, sciturumq; me omnia: quæ ego statim. interea narrat eadem, Bassi seruum uenisse, qui nuntiaret legiones Alexandrinas in armis esse, Bassum arcessi, Cassium expectari. quid quæris? uidetur Resp. ius suũ recuperatura. sed ne quid ante. nosti horum exercitationem in latrocinio, & amentiã. Dolabella uir optimus, etsi, cum scribebam secunda mensa apposita, uenisse eum ad Baias audiebam; tamen ad me ex Formiano scripsit, quas literas, cum è balineo exijssem, accepi, sese de attributione omnia summa fecisse. Vectenũ accusat. tricatur scilicet, ut homo talis: sed ait totum negotium Sestium nostrum suscepisse, optimum quidem illum uirum, nostriq; amantissimum: quæro autem, quid tandem Sestius in hac re facere possit, quod non quiuis nostrum? sed, si quid præter spem erit, facies, ut sciam. sin est, ut arbitror, negotium perditum, scribes tamen, neq; ista res commouebit. Nos hic φιλοσοφούμενα (quid enim aliud?) & τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος magnifice explicamus, προσφωνοῦμενά; Ciceroni: qua de re enim potius pater filio? deinde alia. quid quæris? extabit opera peregrinationis huius. Varronem hodie, aut cras uenturum putabant. ego autem in Pompeianum properabã, non quo hoc loco quidquã pulchrius,

sed

ſed interpellatores illic minus moleſti. ſed perſcribe quæ ſo, quæ cauſa ſit Myrtilo. pœnas quidem illum pependiſſe audiui. & ſatis ne patet, unde corruptus. hæc cum ſcriberem, tantum quod exiſtimabam ad te orationem eſſe perlatam. hui, quàm timeo, quid exiſtimes. & ſi quid ad me? quæ non ſit foras proditura, niſi Rep. recuperata. de quo quid ſperē, nō audeo ſcribere. Vale.

CICERO ATTICO S.

VI. CAL. accepi à Dolabella literas, quarum exemplum tibi miſi: in quibus erat, omnia ſe feciſſe, quæ tu uelles. ſtatim ei reſcripſi, & multis uerbis gratias egi: ſed tamen, ne miraretur, cur idem iterum facerem; hoc cauſæ ſumpſi, quòd ex te ipſo coràm antea nihil potuiſſem cognoſcere. ſed quid multa? literas hoc exemplo dedi.

Cicero Dolabellæ Cos. ſuo S.

ANTEA cum per literas Attici noſtri de tua ſumma liberalitate, ſūmoq; erga ſe beneficio certior factus eſſem; cumq; tu ipſe etiā ad me ſcripſiſſes, te feciſſe ea, quæ nos uoluiſſemus: egi tibi gratias per literas ijs uerbis, ut intelligeres, nihil te mihi gratius facere potuiſſe. poſtea uero q̄ ipſe Atticus ad me uenit in Tuſculanū huius unius rei cauſa, tibi ut apud me gratias ageret, cuius eximiam quandam, & admirabilem in cauſa Buthrotia uoluntatem, & ſingularem erga ſe amorē perſpexiſſet: teneri nō potui, quin tibi apertius illud idem his literis declararem: ex omnibus. n. mi Dolabella ſtudijs in me, & officijs, quæ ſumma ſunt, hoc ſcito mihi & ampliſſimū uideri, & gratiſſimum eſſe, ꝙ perfeceris, ut Atticus intelli

geret quantum ego te, quantum tu me amares. quod reliquum est, Buthrotiam & causam, & ciuitatem, quanquam à te constituta est (beneficia autem nostra tueri solemus) tamen uelim receptam in fidem tuam, à meq; etiam tibi commendatam, auctoritate, & auxilio tuo tectam uelis esse. satis erit in perpetuum Buthrotijs præsidij, magnaq; cura, & solicitudine Atticum, & me liberaris, si hoc honoris mei causa susceperis, ut eos semper à te defensos uelis. quod ut facias, te uehementer etiam, atque etiam rogo.

His literis scriptis, me ad συντάξεις dedi: quæ quidem, ue reor, ne miniata cærula tua pluribus locis notādæ sint: ita sum μετέωρος, & magnis cogitationibus impeditus.

CICERO ATTICO S.

L. ANTONIO male sit, si quidē Buthrotijs molestus est. Ego testimoniū cōposui: quod, cum uoles, obsignabo. tu numos Arpinatū, si L. Fadius Aedilis petet, uel omneis reddito. ego ad te alia epistola scripsi de HS CX quæ Statio curarentur. si ergo petet Fadius, ei uolo reddi: præter Fadium, nemini. apud me itē puto depositū. id scripsi ad Erotem, ut redderet. Reginā odi. me iure facere scit. sponsor promissorum eius Ammonius: quæ quidē erāt φιλόλογα, & dignitatis meæ, ut uel in cōcione dicere auderē. Saram autē præterq̄ q nefariū hominē cognoui, præterea in me cōtumacē. semel eū omnino domi meæ uidi. cū φιλοφρόνως ex eo quærerē, quid opus esset: Atticū se dixit quærere. superbiā autē ipsius Reginæ, cum esset trās Tyberim in hortis, cōmemorare sine magno dolore nō possum. nihil igitur cū istis. nec

tam animũ me, q̃ stomachum non habere arbitrantur.

Profectionem meam, ut uideo, Erotis dispẽsatio impedit: nã cum ex reliquis, quæ Nonis Apr. fecit, abũdare debeã; cogor mutuari; quodq; ex istis fructuosis rebus receptũ est, id ego ad illud fanũ sepositũ putabã. sed hæc Tironi mãdaui, quẽ ob eã causã Romã misi. te nolui impeditũ impedire. Cicero noster quo modestior est, eo me magis cõmouet: ad me enim de hac re nihil scripsit, ad quem nimirũ potissimũ debuit: scripsit hoc autem ad Tironẽ, sibi post Cal. Apr. (sic enim annuũ tempus confici) nihil datum esse, tibi pro tua natura semper placuisse, teq; existimasse id etiam ad dignitatem meam pertinere, eum nõ modo liberaliter à nobis, sed etiã ornate, cumulateq; tractari. quare uelim cures (nec tibi essem molestus, si per alium hoc agere possem) ut permutetur Athenas, quod sit in annuum sumptũ. & scilicet Eros numerabit. eius rei causa Tironẽ misi. curabis igitur, & ad me, si quid tibi de eo uidebitur, scribis.

CICERO ATTICO S.

TANDEM à Cicerone tabellarius: & mehercule literæ πεπινωμένως scriptæ, quod ipsum προκοπὴν aliquam significaret. itemq; cæteri præclara scribunt. Leonides tamẽ retinet suum illud ADHVC. summis uero laudibus Herodes. quid quæris? uel uerba mihi dari facile patior in hoc, meq; libenter præbeo credulũ. tu uelim, si quid tibi est à tuis scriptũ, quod pertineat ad me, certiorem me facias. Narro tibi, hæc loca uenusta sunt, abdita certe, &, si quid scribere uelis, ab arbitris libera. sed nescio quo modo οἶκος φίλος. itaq; me referunt pe-

des in Tusculanum: & tamen hæc ῥωπογραφία ripulæ uidetur habitura celerem satietatem. equidem etiam pluuias metuo, si prognostica nostra uera sunt: ranæ enim ῥητορεύουσιν. tu, quæso, fac sciam, ubi Brutum nostrum, & quo die uidere possim. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS accepi postridie Idus, alteram eo die datam, alteram Idibus. prius igitur superiori. De Bruto, cum scies. De Consulum ficto timore cognoueram: Sica.n. φιλοστόργως ille quidem, sed tumultuosius ad me etiam illam suspicionem pertulit. quid tu autem, τὰ μὲν διδόμενα? nullum.n.uerbum à Siregio. nõ placet. De Pletorio uicino tuo, permoleste tuli, quenquã prius audisse, quàm me. De Siro prudenter. L. Antonium per Marcum fratrem, ut arbitror, facillime deterrebis auctoritate, uel ui: sed non dum acceperas literas: nec cuiquã, nisi L. Fadio Aedili: aliter enim nec caute, nec iure fieri potest. Quod scribis tibi deesse HS C, quæ Ciceroni curata sint: uelim ab Erote quæras, ubi merces insularũ. Arabioni de Sicio nihil irascor. ego de itinere, nisi explicato Λ, nihil cogito. quod idem tibi uideri puto. habes ad superiorem: nunc audi ad alteram. Tu uero facis, ut omnia, ꝙ Seruiliæ nõ dees, idest Bruto. De Regina gaudeo te non laborare, certe etiam tibi probari. Erotis rationes & ex Tirone cognoui, & uocaui ipsũ. Gratissimum, ꝙ polliceris Ciceroni nihil defuturum. de quo mirabilia Messala, qui Lanuuio rediẽs ab illis uenit ad me. & mehercule ipsius literæ sic & φιλοστόργως, & πινῶς scriptæ, ut eas uel in acroasi audeam legere:

quo magis illi indulgendum puto. De Buciliano Sestium puto non moleste ferre. Ego, si Tiro ad me, cogito in Tusculanum. tu uero, quidquid erit, quod me scire par sit, statim. Vale.

CICERO ATTICO S.

X VII. Cal. & si satis uidebar scripsisse ad te, quid mihi opus sit; & quid te facere uellem, si tibi cõmodum esset: tamen cum profectus essem, & in lacu nauigaré, Tironem statui ad te esse mittẽdum, ut ijs negotijs, quæ agerentur, interesset. atq; etiam scripsi ad Dolabellam, me, si ei uideretur, uelle proficisci: petijq; ab eo de mulis uecturæ itineris. ut in eis, cũ intelligo te distentissimũ esse quà de Buthrotijs, quà de Bruto, cuius etiam ludorum suorum curam, etiam administrationem suspicor ex magna parte ad te pertinere: ut ergo in eiusmodi re, tribues nobis paulum operæ: nec. n. multum opus est. mihi res ad cædẽ, & eam quidem propinquã spectare uidetur. uides homines: uides arma. prorsus nõ mihi uideor esse tutus. si tu aliter sentis, uelim ad me scribas: domi. n. manere, si recte possũ, multo malo. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVIDNAM est, quod audendum amplius de Buthrotijs? stetisse enim te frustra scribis. quid autem se refert Brutus? doleo mehercule te tã esse detẽtum. quod decem hominibus referendũ est acceptum, est illud quidem ἐργῶδες, sed ἀνεκτὸν, mihiq; gratissimum. De armis, nihil uidi apertius. fugiamus igitur: & , ut ais, coràm. Theophanes quid uelit, nescio: scripserat enim

ad me. cui rescripsi, ut potui. mihi autem scribit, ueni re ad me se uelle, ut & de suis rebus, & quædam, quæ ad me pertinerent. tuas literas expecto. uide quæso, ne quid temere fiat. Statius scripsit ad me, locutum secum esse Q. Ciceronem ualde asseueranter, se hæc ferre non posse, certum sibi esse ad Brutum, & Cassium transire. hoc enimuero nūc discere aueo. hoc, ego, quid sit, interpretari non possum. potest aliquid iratus Antonio: potest gloriam nouam quærere: potest totum esse σχεδίασμα: et nimirū ita est. sed tamē & ego uereor, et pater conturbatus est: scit enim, quæ ille de hoc. mecum quidem ἄφατα. nolim. plane, quid uelit, nescio. A Dolabella mandata habebo, quæ mihi uidebuntur, idest nihil. Dic mihi, C. Antonius uoluit ne fieri Septemuir? fuit certe dignus. De Menedemo est, ut scribis. facies omnia mihi nota. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGI gratias Vecteno: nihil enim potuit humanius. Dolabellæ mādata sint quælibet, modo aliquid, uel quod Niciæ nuntiem: quis enim hæc, ut scribis ante? ne nunc dubitare quenquam prudentem, quin meus discessus desperationis sit, non legationis? Quod ais, extrema quædam iam homines de Rep. loqui, & eos quidem uiros bonos: ego, quo die audiui illum tyrannum in concione clarissimum uirum appellari, subdiffidere cœpi: postea uero q̃ tecum Lanuuij uidi nostros tantum spei habere ad uiuendum, quantum accepissent ab Antonio, desperaui. itaq; mi Attice fortiter hoc uelim accipias, ut ego
* scribo. genus illud interitus, quo casurus est, fœdū du-

ces, & quasi denuntiatũ nobis ab Antonio. ex hac nassa exire constitui, nõ ad fugam, sed ad spem mortis melioris. hæc omnis culpa Bruti. Pompeium Cartheiæ receptum scribis. iam igitur contra hunc exercitum. utra ergo castra? media enim tollit Antonius. illa infirma, hæc nefaria. properemus igitur. sed iuua me consilio, Brundusio ne, an Puteolis. Brutus quidem subito: sed sapienter. πάσχω τι: quando enim illum? sed humana ferenda. tu ipse eum uidere non potes. Dij illi mortuo, qui unquam Buthrotum. sed acta missa. uideamus, quæ agenda sint. rationes Erotis, & si ipsum nõdum uidi, tamen & ex literis eius, & ex eo, quod Tiro cognouit, propemodum cognitas habeo. uersuram scribis esse faciendam mensium quinque, id est ad Cal. Nou. HS CC: in eam diem cadere numos, qui à Quinto debentur. uelim igitur, quoniam Tiro negat tibi placere me eius rei causa Romam uenire; si te ea res nihil offendet, uideas, unde numi sint, mihi feras expensum. hoc uideo in præsentia opus esse. reliqua diligentius ex hoc ipso exquiram, in his, de mercedibus dotalium prædiorum: quæ si fideliter Ciceroni curabuntur, quanquã uolo laxius, tamen ei propemodum nihil deerit. equidem uideo mihi quoque opus esse uiaticum: sed id ex prædijs, ut cadet, ita soluetur: mihi autem opus est uniuerso quidem. & si mihi uidetur iste, qui umbras timet, ad cædem spectare: tamen, nisi explicata solutione, non sum discessurus. sit ne autem excitata, nec ne, tecum cognoscam. hanc putaui mea manu scribendam: itaque feci. De Fadio, ut scribis: utique alij nemini. rescribas uelim hodie. Vale.

CICERO ATTICO S.

NARRO tibi: Quintus pater exultat lætitia: scripsit enim filius, se idcirco profugere ad Brutum uoluisse, quod, cum sibi negotium daret Antonius, ut eum Dictatorem efficeret, præsidium occuparet, id recusasset: recusasse autem se, ne patris animum offenderet: ex eo sibi illum hostem. tum me, inquit, collegi, uerens, ne quid mihi ille iratus tibi noceret: itaque eum placaui. & quidem CCCC certa, reliqua in spe. scribit autem Statius illum cum patre habitare uelle. hoc uero mirum: & id gaudet. quem tu illo certiorem nebulonem? ἐποχὴν uestram de re Cani deliberationis probo. nihil eram suspicatus de tabulis: ἀκεραίως restitutam arbitrabar. Quæ differs, ut mecum coràm: expectabo. tabellarios, quoad uoles, tenebis: es enim occupatus. Quòd ad Xenonem, probe. Quod scribo, cum absoluero. Quinto scripsisti, te ad eum literas. nemo attulerat. Tiro negat iam tibi placere Brundusium, & quidem dicere aliquid de militibus. at ego iam destinaram Hydruntem quidem. mouebant me tuæ quinq; horæ. hic autē quātus πλοῦς. sed uidebimus. Nullas à te XI. Cal. quippe, quid enim iam noui? cum primum igitur poteris, uenies. ego propero, ne ante Sextus: quē aduentare aiunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

GRATVLOR nobis, Quintum filium exijsse: molestus non erit. Pansam bene loqui credo; semper enim coniunctum esse cum Hircio scio: amicissimum Bruto, & Cassio puto, si expediet: sed quando illos uidebit?

inimicum Antonio, quãdo, aut cur? quousque ludemur? Ego autem scripsi Sextum aduentare, non quo iam adesset, sed quia certe id ageret, ab armisq; nullus discederet. certe, si pergit, bellum paratum est. hic autem noster Cyterius, nisi uictorem, neminem uicturum. quid ad hæc Pansa? utro erit, si bellum erit; quod uidetur fore? sed & hæc, & alia coràm, hodie quidem, ut scribis, aut cras. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIRIFICE torqueor, sine dolore tamen: sed permulta mihi de nostro itinere in utranq; partem occurrunt. quousq;, inquies? quoad erit integrum: erit autem usq; dum ad nauem. Pansa si rescripserit, & meã tibi, & illius epistolã mittam. Siliũ expectabã: cui ὑπόμνημα cõpositum, si quid noui. ego literas misi ad Brutũ: cuius de itinere etiã ex te uelim, si quid scies, cognoscere.

CICERO ATTICO S.

TABELLARIVS, quem ad Brutum miseram, ex itinere rediјt VII. Cal. ei Seruilia dixit, eo die Brutum Puteolis profectũ. sanè dolui meas redditas non esse. Silius ad me non uenerat: causam composui. eum libellum tibi misi. te quo die expectem, uelim scire.

CICERO ATTICO S.

DE MEO itinere uariæ sententiæ: multi enim ad me. sed tu incumbe quæso in eam curam. magna res est. an probas, si ad Cal. Ian. cogitamus? meus animus est æquus, sic tamen, ut si nihil offensionis sit, & tu etiam *

* scribe, quo die Olympia cum mysteria scilicet ut tu sci= res. casus consilium nostri itineris iudicabit. dubitemus igitur. hyberna enim nauigatio odiosa, eóq; ex te quæ= sieram mysteriorum diem. Brutum, ut scribis, uisum iri à me puto. ego hinc uolo prid. Cal. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Quinti negotio uideo à te omnia facta. ille tamen dolet, dubitãs utrum morem gerat Leptæ, an fidem infir met Silio Mandibili. L. Pisonem uellem exire legatum. ψευδεγγρᾶφῳ S.C. uelim scire, quid sit. Tabellarius ille, quem tibi dixeram à me ad Brutum esse missum in A= nagninũ, ad me uenit ea nocte, quæ proxima ante Cal. fuit, literasq; ad me attulit, in quibus unum alienũ sum ma sua prudentia, ut spectem ludos suos. rescripsi scili cet, primum me iam profectum, ut non integrum sit: dein ἀτοπώτατον esse, me, qui Romam omnino post hæc arma nõ accesserim, neque id tam periculi mei causa fe cerim, q̃ dignitatis, subito ad ludos uenire: tali .n. tem= pore ludos facere illi honestum est, cui non necesse est spectare: mihi ut non est necesse, sic nec honestum est. equidem illos celebrari, & esse quamgratissimos mirabi liter cupio: idq; ita futurum esse cõfido: & tecũ ago, ut iam ab ipsa commissione ad me, quemadmodum acci piantur, deinde omnino reliquorum dies singulos perse= quare. sed de ludis hactenus. Reliqua pars epistolæ: illa nanque in utranque. sed tamen non nullos interdũ iacit igniculos uirileis. quod, quale tibi uideretur, ut pos ses interpretari, misi ad te exemplum epistolæ. quanquã mihi tabellarius noster dixerat, tibi quoque se attulisse

literas à Bruto, easq; à Tusculano esse delatas. Ego itinera sic composueram, ut Non. Quint. Puteolis essem: ualde enim festino, ita tamen, ut, quantum homo possit, quamcautissime nauigem. M. Aelium cura libera. ei sine paucos specus in extremo fundo, & eos quidem subterraneos, seruitutis apud Talnæ quid habituros: id me iam iam nolle, neque mihi quicquam esse tanti. sed, ut mihi dicebas, quàlenissime, potius ut cura liberetur, quàm ut me succensere aliquid suspicetur. Item de illo Tulliano, cupide libero. cum Caselio loquare. parua res est: sed tu bene attendisti: nimis callide agebatur. ego autem, si mihi imposuisset aliquid, quod penè fecit, nisi tua malitia affuisset; animo iniquo tulissem. itaque, ut erit, rem impediri malo. octauam partem Tullij luminarium in ædium ad strane memineris. cui Ce- * relia uideris mancipio dare ad eam summam, quæ sub præcone fuit maxima. id opinor esse CCCLXXX. noui si quid erit, atque etiam si quid prospicies, quod futurum putes, scribas ad me quamsæpissime uelim. Varroni, quemadmodum tibi mandaui, memineris excusare tarditatẽ literarum mearum. Mundus istum. M. Ennius quid egerit de testamẽto, curiosius facias me uelim certiorẽ. Ex Arpinati, VI. Non. Vale.

CICERO ATTICO S.

GAVDEO id te mihi suadere, quod ego mea spõte pridie feceram: nam cum ad te VI. Non. darem, eidem tabellario dedi etiam ad Sestium scriptas πάνυ φιλοσόργως. Ille autem, quòd Puteolos prosequitur, humane: quod queritur, iniuste: non enim ego tam illum expecta-

re,cum de Cossano rediret,debui,quàm ille aut non ire ante,quàm me uidisset,aut citius reuerti: sciebat enim me celeriter uelle proficisci, seseq; ad me in Tusculanũ scripserat esse uenturum. Te,ut à me discesseris,lacrymasse,moleste ferebam. quod si me præsente fecisses,cõsilium totius itineris fortasse mutassem. sed illud præclare,quòd te consolata est spes breui tempore congrediendi: quæ quidem expectatio me maxime sustentat. meæ tibi literæ non deerunt. De Bruto scribam ad te omnia. Librum tibi celeriter mittam de gloria. excudã aliquid ἡρακλείδιον, quod lateat in thesauris tuis. De Planco,memini. Attica iure queritur. Quòd me de Bacchi,de statuarũ coronis certiorem fecisti,ualde gratum: nec quidquam posthac non modo tantum, sed ne tantulum quidem præterieris. Et de Herode,& Metio meminero,& de omnibus,quæ te uelle suspicor. modo turpem sororis tuæ filium,cũ hæc scriberem. aduentabat autem βουλύσει cœnantibus nobis. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO,ut ad te pridie scripserã,Nonis constituerã uenire in Tusculanũ. ibi igitur quotidie tuas literas expectabo,et maxime de ludis: de quibus etiã ad Brutũ tibi scribendũ est: cuius epistolæ,quã interpretari ipse uix poterã,exemplũ pridie tibi miserã. Atticæ meæ uelim me ita excuses,ut omnẽ culpã in te trãsferas,et ei tamẽ cõfirmes,me minime totum amorem eò mecũ abstulisse.

CICERO ATTICO S.

BRVTI ad te epistolam misi. Dij boni, quanta ἀμηχα

vix. cognoſces, cum legeris. De celebratione ludorum, tibi aſſentior. Ad M. Aelium nullus tu quidem domũ, ſed ſicubi inciderit. de Tulliano ſemiſſe, M. Axianũ adhibebis, ut ſcribis. Quod cum Coſiano egiſti, optime. Quòd non ſolũ mea, uerum etiam tua expedis, gratum. Legationẽ probari meam gaudeo. Quod promittis, Dij faxint: quid enim mihi, meis iucundius? ſed iſtam, quam tu excipis, metuo. Brutum cum conuenero, perſcribam omnia. De Planco, & Decimo, ſanè uelim Sextum ſcutum abijcere. De Mundo, ſi quid ſcies. reſcripſi ad omnia. nunc noſtra accipe. Quintus filius uſque Puteolos: mirus ciuis, ut tu Fauonium, Aſinium dicas: & quidem duas ob cauſas, & ut mecũ, & σπείσασθαι uult cum Bruto, & Caſſio. ſed tu quid ais? ſcio enim te familiarem eſſe Othonum. ait hic ſibi Iuliam ferre: conſtitutum enim eſſe diſſidium. quæſiuit ex me pater, qualis eſſet fama. dixi, ſanè nihil me audiſſe, (neſciebam enim cur quæreret) niſi de ore, et patre. ſed cur tu, inquam? at ille, filium uelle. tum ego, & ſi ἐβδελυττόμην, tamen negaui. putaui illa eſſe uera: σκοπὸς hoc eſt enim huic noſtro, nihil præbere. illa autem οὐ παρὰ τούτῳ. ego tamen ſuſpicor hunc, ut ſolet, hallucinari. ſed uelim quæras, (facile autem potes) & me certiorem. Obſecro te, quid eſt hoc? ſignata iam epiſtola, Formiani, qui apud me cœnabant, Plancum ſe aiebant, hunc Buthrotium, pridie, quàm hoc ſcribebam, id eſt III. Nonarum, uidiſſe demiſſum, ſine phaleris; ſeruulos autem dicere, eum, & agripetas eiectos à Buthrotijs. macte. ſed, amabo te, perſcribe mihi totum negotium. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XVI.

CICERO ATTICO S.

NONIS Quint. ueni in Puteolanum iens ad Brutum. in Neside hæc scripsi. sed eo die, quo ueneram, cœnanti Eros tuas literas. Ita ne? Nonis Iulijs? mehercule istis. sed stomachari totũ diẽ licet: quicquã ne turpius, quàm Bruto Iulijs? redeo ad
* meũ igitur, ἔλθωμεν. nihil uidi. sed quid est quæso, q̃d agripetas Buthroti cõcisos audio? quid autem Plancus tam cursim? ita enim meditabar diem, & noctẽ. sanè cupio scire, quid sit. Meam profectionem laudari gaudeo. Dymæos agro pulsos, mare infestum habere, nil mirum. uidẽdum est, ut mansio laudetur. ἐν ὁμοπλίᾳ Bruti uidetur aliquid præsidij esse: sed opinor minuta nauigia. sed iam sciam, & ad te cras. De Ventidio, πανικὸν puto. De Sexto pro certo habebatur, ad arma. q̃d si uerum est, sine bello ciuili uideo seruiẽdum. quid ergo? Calẽdis Ianuarij in Pansa spes. λῆρος πολύς, in uino & in somno istorũ. De CCX, optime. Ciceronis
* rationes explicentur: Obuius. n. recessis multa, quæ uellem: in his, ne hoc quidem malum, in mandatis sat abũde: HS LXXII satis esse, affatim prorsus, sed Xenonem perexigue, & γλίσχρως præbere, idest minutatim. quo plus permutasti, quàm ad fructum insularum; id ille annus habeat, in quẽ itineris sumptus accessit. hinc ex Cal. Apr. ad HS LXXX accõmodetur: nunc enim

insulæ tantum: uidendũ enim est, quid, cum Romæ erit: non enim puto socrum illam ferendam. Pindaro De cumano negaram. Nunc, cuius rei causa tabellarium miserim, accipe. Quintus filius mihi pollicetur se Catonem. egit autem & pater, & filius, ut tibi sponderem, sed ita, ut tum crederes, cum ipse cognosses. huic ego literas ipsius arbitratu dabo: eæ te ne mouerint. has scripsi in eam partem, ne me motum putares. Dij faxint, ut faciat ea, quæ promittit: commune enim gaudium: sed ego nihil dico amplius. is hinc VII. Idus: ait enim attributionem in Idus, se autem urgeri acriter. tu ex meis literis, quo modo respondeas, meditabere. Plura, cum & Brutum uidero, & Erotem remittam. Atticæ meæ excusationem accipio, eamq; amo plurimum: cui, & Piliæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

VI. Idus duas epistolas accepi, unã à meo tabellario, alterã Bruti. De Buthrotijs longe alia fama in his locis fuerat: sed cum alijs multis hoc ferendum. Erotem remisi citius, quàm constituerã, ut esset cum Hortensio, & quia equitibus quidẽ ait se Idibus cõstituisse. Hortẽsius uero impudenter: nihil enim debetur ei, nisi ex tertia pensione, quæ est Cal. Sext. ex qua pensione ipsa maior pars est ei soluta aliquãto ante diem. sed hæc Eros uidebit. De Publilio autem, quòd perscribi oportet, moram non puto esse faciendam. sed cũ uideas, quantum de iure nostro decesserimus, qui de residuis CCCC HS, CC præsentia soluerimus, reliqua perscribamus; loqui cum eo, si tibi uidebitur, poteris, eum commodum no-

ſtrum expectare debere, cum tanta ſit à nobis iactura
facta iuris . ſed amabo te mi Attice,(uides'ne quã blan
de ?)omnia noſtra,quoad eris Romæ,ita gerito,regito,
gubernato,ut nihil à me expectes : quanquam enim re
liqua ſatis apta ſint ad ſoluendum ; tamẽ fit ſæpe,ut ij,
qui debent,non reſpondeant ad tẽpus . ſi quid eiuſmodi
acciderit,ne quid tibi ſit fama mea potius . non modo
uerſura,uerũ etiam uenditione, ſi ita res coget, nos uin
dicabis. Bruto tuæ literæ gratæ erant : fui.n. apud il-
lum multas horas in Neſide,cũ paulo ante tuas literas
accepiſſem . delectari mihi Tereo uidebatur,& habere
maiorem Accio, q̃ Antonio gratiam . mihi autem quo
lætiora ſunt,eo plus ſtomachi,& moleſtiæ eſt,populum
R.manus ſuas nõ in defendenda Rep. ſed in plaudendo
conſumere. mihi quidem uidentur iſtorum animi incen
di etiam ad repræſentandam improbitatem ſuã . ſed ta
men,dũ modo doleant aliquid,doleant quidlibet. Con-
ſilium meum ꝙ ais quotidie magis laudari,non moleſte
fero,expectabamq; , ſi quid de eo ad me ſcriberes : ego
enim in uarios ſermones incidebam : quin etiam idcirco
trahebam,ut quãdiutiſſime integrũ eſſet . ſed quoniam
euro uilla extrudimur,Brunduſiũ cogito : facilior.n.&
exploratior deuitatio legionum fore uidetur, q̃ pirata-
rum,qui apparere dicuntur. Seſtius VI. Id. expecta-
batur, ſed non uenerat,quod ſciam. Caſſius cum claſ-
ſicula ſua uenerat . ego,cum eũ uidiſſem V.Calẽdas,in
Põpeianum cogitabã,inde Aculanum . noſti reliqua.
De Tutia ita putaram. De C.Metio non credo,nec ta-
mẽ curo plus,quàm tu. Planco,& Oppio ſcripſi equi
dem,quoniam rogaras : ſed, ſi tibi uidebitur,ne neceſſe
habueris

habueris reddere: cum enim tua causa fecerint omnia,
uereor, ne meas literas superuacaneas arbitrētur. Op=
pio quidem utique: quem tibi amicissimum cognoui:
uerum, ut uoles tu. Quoniam *scribis hyematurum te*
in Epeiro, *feceris mihi gratum, si ante eò ueneris, quàm*
mihi in Italiam *te auctore ueniendum est. literas ad*
me quãsæpissime, sed de rebus minus necessarijs aliquē
nactus: sin autem erit quid maius, domo mittito.
Ἡρακλείδιον, *si* Brundusium *salui, adoriemur. de glo=*
ria misi tibi: custodies igitur, ut soles: sed notētur eclo
garij: quos Saluius, *bonos auditores nactus, in conuiuio*
duntaxat legat. mihi ualde placent: mallem tibi.
Etiam *atque etiam uale.*

CICERO ATTICO S.

T V VERO *sapienter: nunc demum enim rescribo ijs*
literis, quas mihi misisti conuento Antonio Tiburi: *sa=*
pienter igitur, quòd manus dedisti, quodq; etiam ultro
gratias egisti: certe enim, ut scribis, deseremur ocyus à
Rep. *quàm à re familiari. quòd uero scribis te magis*
delectari Ὁ ΤΙΤΕ, ΣΙ QVID EGO: *addis mihi*
scribendi alacritatem. Quòd Erotem *nō sine munu*
sculo expectare dicis, gaudeo non fefellisse eam rem opi
nionem tuam. sed tamē idem σύνταγμα *misi ad te re=*
tractatius, et quidē ἀρχέτυπον *ipsum, crebris locis incul*
catum, & refectum. hunc tu tralatum in macrocolū
lege arcano conuiuis tuis, sed, si me amas, hilaris, & be=
ne acceptis, ne in me stomachum erumpant, cum sint ti
bi irati. De Cicerone, *uelim ita sit, ut audiuimus.*
De Xenone, *coràm cognoscam: quãquã nihil ab eo ar=*

bitror neq; indiligenter, neq; illiberaliter. De Hero-
de faciam, ut mandas, & ea, quæ scribis, ex Saufeio, &
è Xenone cognoscam. De Quinto filio, gaudeo tibi
meas literas prius à tabellario meo, quàm ab ipso reddi
tas. quãquam te nihil fefellisset. ueruntamen. sed ex
pecto, quid ille tecum, quid tu uicissim: nec dubito, quin
suo more uterq;. sed eas literas Curiũ mihi spero red-
diturum: qui quidem & si per se est amabilis, à meq; di
ligitur, tamen accedet magnus cumulus commendatio-
nis tuæ. Literis tuis satis responsum est. nunc audi,
quod, & si intelligo scribi necesse non esse, scribo tamẽ.

Multa me mouent in discessu, in primis mehercule,
quòd disiungor à te. mouet etiam nauigationis labor,
alienus non ab ætate solum nostra, uerum etiam à di-
gnitate; tempusq; discessus subabsurdũ: relinquimus
enim pacem, ut ad bellum reuertamur; quodq; tempo-
ris in prædiolis nostris & belle ædificatis, & satis amœ-
nis cõsumi potuit, in peregrinatione consumimus. cõso
lãtur hæc: aut proderimus aliquid Ciceroni: aut, quã-
tum profici possit, iudicabimus. deinde tu iã, ut spero,
& ut promittis, aderis. quod quidẽ si acciderit, omnia
nobis erunt meliora. maxime autẽ me angit ratio reli
quorũ meorũ. quæ quãquã explicata sunt, tamẽ, quòd
& Dolabellæ nomen in ijs est, & attributio est mihi no
minũ ignota, cõturbor, nec ulla res magis angit ex om-
nibus. itaq; non mihi uideor errasse, quòd ad Balbum
scripsi apertius, ut, siquid tale accidisset, ut non cõcurre
rent nomina, subueniret: meq; tibi etiam mandasse, ut,
si quid eiusmodi accidisset, cũ eo cõmunicares. quod fa-
cies, si tibi uidebitur, eoq; magis, si proficisceris in Epei-

rum. Hæc ego conſcendens è Pompeiano tribus actuariolis decemſcalmis. Brutus erat in Neſide etiam nunc, Neapoli Caſſius. Ecquid amas Deiotarum? et nõ amas Eram? qui, ut Bleſamius uenit ad me, cum ei præſcriptũ eſſet, ne quid ſine Seſtij noſtri ſententia ageret, neq; ad illum, neq; ad quenquam noſtrum retulit. Atticã noſtram cupio ſuauiari: ita mihi dulcis ſalus uiſa eſt per te miſſa ab illa. referes igitur ei plurimam, itemq; Piliæ dicas uelim, ita ut heri tibi narraui, uel fortaſſe hodie: Quintus enim altero die ſe aiebat. Vale.

CICERO ATTICO S.

IN Neſida VIII. Idus. ibi Brutus. quàm ille doluit de Nonis Iulijs: mirifice eſt conturbatus: itaq; ſeſe ſcripturum aiebat, ut uenationem etiam, quæ poſtridie ludos Apollinares futura eſt, proſcriberent, III. Idus Quintileis. Libo interuenit. is Philonem Pompeij libertum, & Hilarum ſuum ueniſſe à Sexto cum literis ad Conſules, ſiue quo alio nomine ſunt. earum exemplum nobis legit, ſi quid uideretur. pauca παρὰ λέξιν: cæteroqui & ſatis grauiter, & non contumaciter. tantũ addi placuit, quod erat, COSS. ſolũ, ut eſſet, PRAETT. TRIBB. PL. SENATVI; ne illi non proferrent eas, quæ ad ipſos miſſæ eſſent. Sextum autem nuntiauit cum una ſolum legione fuiſſe Carthagine, eiq; eo ipſo die, quo oppidum Boream cepiſſet, nuntiatum eſſe de Cæſare: capto oppido, miram lætitiam, commutationemq; animorum, concurſumq; undique, ſed illum ad ſex legiones, quas in ulteriore reliquiſſet, reuertiſſe. ad ipſum autem Libonem ſcripſit, nihil eſſe, niſi ad

larem suum liceret. summa postulatorum, ut omnes exercitus dimittātur, qui ubiq; sint. hæc ferè de Sexto.

De Buthrotijs undiq; quærens nihil reperiebā. alij, concisos agripetas: alij, Plancum, acceptis numis, relictis illis, aufugisse. itaq; non uideo sciturum me, quid eius sit, ni statim aliquid literarum. Iter illud Brundusium, de quo dubitabam, sublatum uidetur: legiones enim aduentare dicuntur: hæc autem nauigatio habet quasdam suspiciones periculi: itaq; constituebam uti ὁμοπλοίᾳ. paratiorem offendi Brutum, quàm audiebā: nam & ipse Domitius bona plane habet dicrota, suntq; nauigia præterea luculenta Sestij, Buciliani, cæterorum: nā Cassij classem, quæ plane bella est, nō numero, ultra fretum. illud est mihi submolestum, quòd parum Brutus properare uidetur. primum cōfectorum ludorum nuntios expectat: deinde, quantum intelligo, tarde est nauigaturus, consistens in locis pluribus. tamen arbitror esse cōmodius tarde nauigare, quàm omnino non nauigare. etsi, cum processerimus, exploratiora uidebūtur, & testis utemur. Tuas iam literas Brutus expectabat: cui quidem ego non nouum attuleram de Tereo Accij. ille Brutum putabat. sed tamen rumoris nescio quid afflauerat, cōmissione Græcorum frequentiam non fuisse: quæ quidem me minime fefellit: scis enim, quid ego de Græcis ludis existimem. nunc audi quod pluris est, quàm omnia. Quintus fuit mecum dies cōplures: &, si ego cuperem, ille uel plures fuisset: sed, quantum fuit, incredibile est, quàm me in omni genere delectarit, in eoq; maxime, in quo minime satisfaciebat: sic enim conmutatus est totus & scriptis meis quibus=

dam,quæ in manibus habebam,et aſſiduitate orationis, & præceptis,ut tali animo in Rép.quali nos uolumus, futurus ſit. hoc cum mihi non modo confirmaſſet, ſed etiam perſuaſiſſet; egit mecum accurate multis uerbis, tibi ut ſponderem,ſe dignum & te,& nobis futurum; neq; ſe poſtulare,ut ſtatim crederes,ſed, cum ipſe perſpe xiſſes,tum ut ſe amares. quòd niſi fidem mihi feciſſet, iudicaſſemq́; hoc,quod dico,firmum fore, non feciſſem id,quod dicturus ſum: duxi enim mecum adoleſcentē ad Brutum: ſic ei probatum eſt quod ad te ſcribo, ut ipſe crediderit,me ſponſorē accipere noluerit,eumq́; lau dans amiciſſime mentionem tui fecerit,complexus, oſcu latusq́; dimiſerit. quam ob rem & ſi magis eſt, quod gratuler tibi,quàm quod te rogem,tamen etiam rogo, ut,ſi quæ minus antea propter infirmitatem ætatis con= ſtanter ab eo fieri uidebantur,ea iudices illum abieciſſe, mihiq́; credas,multum allaturam,uel plurimum potius ad illius iudicium confirmandum auctoritatem tuam.

Bruto cum ſæpe inieciſſem de ὁμοπλοίᾳ,non perin= de,atq; ego putaram, arripere uiſus eſt. exiſtimabam μετεωρότερον eſſe: & hercule erat,et maxime de ludis. at mihi,cum ad uillam rediſſem,Cn. Luceius,qui mul= tum utitur Bruto,narrauit,illum ualde morari,nō ter= giuerſantem,ſed expectantem, ſi qui forte caſus. itaq; dubito,an Venuſiam tendam,& ibi expectem de legio= nibus: ſi aberunt,(ut quidam arbitrantur)Hydrūtem: ſi neutrum erit ἀσφαλὲς, eodem reuertar. iocari me putas? moriar,ſi quiſquam me tenet præter te: etenim circunſpice: ſed ante erubeſco. ò dies in auſpicijs Lepi= di deſcriptos,et aptos ad conſilium reditus noſtri. ma=

gna ῥοπὴ ad proficiſcendum tuis literis. atq; utinam te illic: ſed ut conducere putabis. Nepotis epiſtolam expecto. cupidus ille meorum? qui ea, quibus maxime γαυριῶ, legenda non putet. & ais μετ᾽ ἀμύμονα. tu uera ἀμύμων. ille quidem ἄμβροτος. Mearum epiſtolarum nulla eſt συναγωγὴ. ſed habet Tiro inſtar ſeptuaginta. & quidem ſunt à te quædã ſumendæ. eas ego, oportet, perſpiciam, corrigam. tum deniq; edentur.

CICERO ATTICO S.

EGO adhuc (perueni enim Vibonem ad Sicã) magis cõmode, quã ſtrenue nauigaui: remis enim magnam partem. prodromi nulli. illud ſatis opportune. duo ſinus fuerunt, quos tramitti oportet, Pæſtanus, & Vibonenſis: utrunque pedibus equis tranſmiſimus. ueni igitur ad Sicam octauo die è Pompeiano, cum unum diem Veliæ conſtitiſſem, ubi quidem fui ſanè libenter apud Talnam noſtrum, nec potui accipi, illo abſente præſertim, liberalius. IX. Cal. igitur ad Sicam. ibi tanquam domi meæ ſcilicet, itaque obduxi poſterum diem. ſed putabam, cum Regium ueniſſem, fore, ut illic, δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, cogitaremus, corbita ne Patras, an actuariolis ad Leucopetram Tarentinorum, aſt inde Corcyram: & ſi oneraria, ſtatim ne freto, an Syracuſis. hac ſuper re ſcribam ad te Regio. mehercule mi Attice ſæpe mecum, ἡ δ᾽ ὀξὺς ὁδὸς σοι τὶ δύναται; cur ego tecũ non ſum? cur ocellos Italiæ, uillulas meas nõ uideo? ſed id ſatis, ſuperq;, tecum me non eſſe fugientem periculum. nec id nunc quidem (niſi fallor) ullum eſt: ad

ipſum enim reuocat me auctoritas tua: ſcribis enim, in cœlum ferri profectionem meam, ſed ita, ſi ante Cal. Ian. redeam: quod quidem certe enitar: malo enim uel cum timore domi eſſe, quàm ſine timore Athenis tuis. ſed tamen proſpice, quò iſta uergant, mihiq; aut ſcribe, aut, quod multo malim, affer ipſe. hæc hactenus. illud uelim in bonam partem accipias, me agere tecum, quod tibi maiori curæ ſciam eſſe, quàm ipſi mihi. nomina mea per Deos expedi, exolue. bella reliqui. ſed opus eſt diligentia, cohæredibus pro Cluuiano Cal. Sext. perſolutum ut ſit. cum Publilio quo modo agendum ſit, uidebis. non debet urgere, quoniam iure non utimur: ſed tamen ei quoque ſatisfieri plane uolo. Terentiæ uero quid ego dicam? etiam ante diem, ſi potes. quin, ſi, ut ſpero, celeriter in Epeirum; hoc, quod ſatiſdato debeo, peto à te, ut ante prouideas, planeq; expedias, & ſolutum relinquas. ſed de his ſatis, metuoq;, ne tu nimium putes. nunc negligentiam meam cognoſce. De gloria librum ad te miſi: & in eo proœmium id eſt, quod in Academico tertio. id euenit ob eã rem, quòd habeo uolumen proœmiorum: ex eo eligere ſoleo, cum aliquod σύγγραμμα inſtitui. itaque iã in Tuſculano, qui non meminiſſem me abuſum iſto proœmio, conieci id in eum librum, quem tibi miſi. cum autem in naui legerem Academicos, agnoui erratum meum: itaque ſtatim nouum proœmium exaraui, & tibi miſi. tu illud deſecabis, & hoc agglutinabis. Piliæ ſalutem dices, & Atticæ, delicijs, atque amoribus meis. Vale.

CICERO ATTICO S.

VIII. Id. Sext. cũ à Leucopetra profectus (inde enim tramittebam) stadia circiter CCC processissem, reiectus sum austro uehementi ad eandem Leucopetram. ibi cũ uentum expectarem (erat enim uilla Valerij nostri, ut familiariter essem, & libenter) Regini quidam illustres homines eò uenerunt, Roma sanè recentes, in ijs Bruti nostri hospes, qui Brutum Neapoli reliquisset. hæc afferebant, edictum Bruti, & Cassij, & fore frequentem senatum Calendis: à Bruto, Cassio literas missas ad consulares, & prætorios: ut adessent, rogare. summam spem nuntiabant, fore, ut Antonius cederet, res conueniret, nostri Romam redirent. addebant etiam, me desiderari, subaccusari. quæ cum audissem, sine ulla dubitatione abieci consilium profectionis, quo mehercule ne antea quidem delectabar. lectis uero tuis literis admiratus equidem sum, te tam uehementer sententiam commutasse, sed, non sine causa, arbitrabar. & si, quamuis non fueris suasor, & impulsor profectionis meæ, approbator certe fuisti, dummodo Cal. Ian. Romæ essem. ita fiebat, ut, dum minus periculi uideretur, abessem, in flãmam ipsam uenirem. sed hæc etiam si non prudenter, tamen ἀνεμέσητα sunt: primum, quòd de mea sententia acta sunt: deinde, etiam si te auctore, quid debet, qui consilium dat, præstare præter fidem? illud admirari satis non potui, quòd scripsisti his uerbis: BENE igitur tu, qui εὐθανασίαν, bene relinquis patriam? An ego relinquebam? aut tibi tum relinquere uidebar, tu id non modo nõ prohibebas, uerum etiam approbabas?

grauiora, quæ reſtant. VELIM σχόλιον aliquod eli=
mes ad me, oportuiſſe te iſtuc facere. itàne mi At=
tice defenſione eget meum factum, præſertim apud te,
qui id mirabiliter approbaſti? ego uero iſtum ἀπολογι=
σμὸν συντάξομαι, ſed ad eorum aliquem, quibus inuitis,
& diſſuadentibus profectus ſum. & ſi quid iam opus
eſt σχολίῳ: ſi perſeueraſſem, opus fuiſſet. at hoc ipſum
non conſtanter. nemo doctus unquam (multa autē de
hoc genere ſcripta ſunt) mutationem conſilij, inconſtan=
tiam dixit eſſe. deinceps igitur hæc. NAM ſi à Phæ
dro noſtro, expedita excuſatio eſſet. nunc quid reſpon=
demus? ergo id erat meum factum, quod Catoni pro
bare nō poſſim, flagitij ſcilicet plenū, et dedecoris. uti=
nam à primo ita tibi eſſet uiſum. tu mihi, ſicut eſſe ſo=
les, fuiſſes Cato. Extremum illud uel moleſtiſſimum.
NAM Brutus noſter ſilet: hoc eſt, non audet hominē
id ætatis monere. aliud nihil habeo, quod ex ijs à te uer
bis ſignificari putem. & hercule ita eſt. nam XVI.
Cal. Sept. cum ueniſſem Veliam, Brutus audiuit: erat
enim cum ſuis nauibus apud Heletem fluuium citra Ve
liam millia paſſuum III. pedibus ad me ſtatim. Dij
immortales, quàm ualde ille reditu, uel potius reuerſio=
ne mea lætatus: effudit illa omnia, quæ tacuerat: ut re
cordarer illud tuum, NAM Brutus noſter ſilet.
maxime autem dolebat, me Cal. Sext. in ſenatu nō fuiſ=
ſe: Piſonem ferebat in cœlum: ſe autem lætari, quòd
effugiſſem duas maximas uituperationes, unam, quam
itinere faciendo me intelligebam ſuſcipere, deſperationis,
ac relictionis Reip. (flentes mecum uulgo querebantur,
quibus de meo celeri reditu non probabam) alterā, de

qua Brutus, & qui unà erant (multi autem erant) lætabantur, quòd eam uituperationem effugiſſem, me exiſtimari ad Olympia. hoc uero nihil turpius quouis Reip. tempore: ſed hoc ἀναπολόγητον. ego uero auſtro gratias miras, qui me à tanta infamia auerterit. reuerſionis has ſpecioſas cauſas habes, iuſtas illas quidem, & magnas, ſed nulla iuſtior, quàm quòd tu idem alijs literis. PROVIDE, SI CVI QVOD DEBETVR, VT SIT VNDE PAR PARI RESPONDEATVR: MIRIFICA ENIM ΔΥΣΧΡΗΣΤΊΑ EST PROPTER METVM ARMORVM. in freto medio hãc epiſtolam legi, ut, quid poſſem prouidere, in mentẽ non ueniret mihi, niſi ꝙ præſens me ipſe defenderẽ. ſed hæc hactenus. reliqua corã. Antonij edictũ legi à Bruto, et horũ cõtra, ſcriptũ præclare. ſed q̃d iſta edicta ualeant, aut quò ſpectent, plane nõ uideo. nec ego nũc, ut Brutus cẽſebat, iſtuc ad Rép. capeſſendã uenio: q̃d.n. fieri põt? nũ quis Piſoni eſt aſſenſus? nũ rediit ipſe poſtri die? ſed abeſſe hãc ætatẽ lõge à ſepulcro negãt oportere. ſed, obſecro te, q̃d eſt quod audiui de Bruto? Piliã πειράζεσθαι παραλύσει, te ſcripſiſſe aiebat. ualde ſum cõmotus. etſi idẽ, te ſcribere, ſperare melius. ita plane uelim: ei dicas plurimã ſalutẽ, et ſuauiſſimæ Atticæ. hæc ſcripſi nauigans, cũ Põpeianũ accederẽ, XIIII. Cal.

CICERO ATTICO S.

CVM ſciã, quo die uẽturus ſim, faciã, ut ſcias. impedimẽta expectãda ſunt, quæ Anagnia ueniunt: & familia ægra eſt. Cal. ueſperi literæ mihi ab Octauiano redditæ

ſunt . magna molitur. ueteranos,quiqui Caſſilini,et Calatiæ ſunt,ꝑduxit ad ſuã ſẽtẽtiã : nec mirũ: quingenos denarios dat: cogitat reliquas colonias obire. plane hoc ſpectat, ut ſe duce bellũ geratur cũ Antonio . itaq; uideo paucis diebus nos in armis fore. quẽ aũt ſequamur? uide nomẽ: uide ætatẽ.atq; à me poſtulat,primũ ut clã colloquatur,uel Capuæ: puerile hoc q̃dẽ, ſi id putat clã fieri poſſe. docui literis,id nec opus eſſe, nec fieri poſſe . miſit ad me Cæcinã quẽdã Volateranũ familiarẽ ſuũ , qui hoc pertulit,Antoniũ cũ legione Alaudarũ ad Vrbẽ pergere,pecunias municipijs imperare,legionẽ ſub ſignis ducere. cõſultabat,utrũ Romã cũ ∞ ∞ ∞ ueteranorũ proficiſceretur,an Capuã teneret,& Antonium uenientẽ excluderet,an iret ad treis legiones Macedonicas,q̃ iter ſecũdũ mare ſuperũ faciunt,quas ſperat ſuas eſſe . hæ cõgiariũ ab Antonio accipere noluerũt, ut hic quidẽ narrat,et ei cõuitiũ grãde fecerũt,cõcionãtẽq; reliquerũt.quid quæris? ducẽ ſe profitetur,nec nos ſibi putat deeſſe oportere . equidẽ ſuaſi,ut Romã pergeret : uidetur.n.mihi et plebeculã urbanã, et, ſi fidẽ fecerit,etiã bonos uiros ſecũ habiturus.ò Brute ubi es ? quãtã εὐκαιρίαν amittis . nõ equidẽ hoc diuinaui , ſed aliquid tale putaui fore . nũc tuũ cõſiliũ exquiro.Romam'ne uenio, an hic maneo, an Arpinũ?ἀσφάλειαν habet is locus . fugiã Romã, ne deſideremur, ſi quid actũ uidebitur. hoc igitur explica . nunquam in maiore ἀπορίᾳ fui . Vale.

CICERO ATTICO S.

B INAE mihi uno die literæ ab Octauio . nunc quidem, ut Romã ſtatim ueniã ; uelle ſe rem agere per ſenatũ .

cui ego, non posse senatum ante Cal. Ian. quod quidem ita credo. ille autem addit, consilio tuo. quid multa? ille urget: ego autem σκέπτομαι: non confido ætati: ignoro, quo animo: nil sine Pansa tuo uolo: uereor, ne ualeat Antonius; nec à mari discedere libet: & me tuo, ne quæ ἀριστεία me absente. Varroni quidem displicet consilium pueri, mihi non. firmas copias habet: Brutum habere potest, & rem gerit palàm, centuriat Capuæ, dinumerat. iam, iamq; uideo bellum. ad hæc rescribe. tabellarium meum Calendis Roma profectũ sine tuis literis miror. VI. Arpinum ueni, ad IIII. in Sinuessanum. eodem die uulgo loquebantur, Antonium mansurum esse Casilini: itaque mutaui consiliũ: statueram enim rectà Appia Romam. facile me ille esset assecutus: aiunt enim eum Cæsariana uti celeritate. uerti igitur me à Minturnis Arpinum uersus. constitueram, ut pridie Idus aut Aquini manerem, aut in Arcano. nunc mi Attice tota mente incumbe in hanc curam: magna enim res est. tria sunt autem, maneam' ne Arpini, an propius accedam, an ueniam Romã. quod censueris, faciã: sed quamprimum. auide expecto tuas literas. VI. Idus mane, in Sinuessano. Vale.

CICERO ATTICO S.

NONIS accepi à te duas epistolas: quarum alteram Cal. dederas, alteram pridie. igitur prius ad superiorem. Nostrum opus tibi probari lætor. ex quo ante ipse posuisti, quæ mihi florentiora sunt uisa tuo iudicio: cærulas enim tuas miniatulas illas extimescebam. De Sica ita est, ut scribis. ast ægre me tenui. itaq; perstrin

gam ſine ulla contumelia Sicæ, & Septimiæ : tantum, * ut ſciant παῖδες παίδων ſine uallo Luciliano, eum ex C. Fadij filia liberos habuiſſe. atq; utinam eum diem uideam, cum iſta oratio ita libere uagetur, ut etiam in Sicæ domum introeat. ſed illo tẽpore opus eſt, quod fuit illis Triumuiris. moriar, niſi facete. tu uero leges Sexto, eiusq; iudicium mihi perſcribes. εἷς ἐμοὶ μύριοι. Caleni interuentum, et Caluenæ cauebis. quod uereris, ne ἀδόλεσχος : mihi tu? quis minus? cui, ut Ariſtophani iambus, ſic epiſtola longiſſima quæque optima uidetur.

Quod me admones, tu uero etiam ſi reprehenderes, non modo facile paterer, ſed etiam lætarer, quippe cum in reprehenſione eſt prudentia cum εὐμενείᾳ. ita libenter ea corrigam, quæ à te animaduerſa ſunt, eodem iure, quo Rubriana potius, quàm quo Scipionis : et de laudibus Dolabellæ deruam cumulum. attamen eſt iſto loco bella, ut mihi uidetur, εἰρωνεία, quòd eum contra ciueis in acie. illud etiam malo, indignius eſſe hunc uiuere, quàm quod indignius. Πεπλογραφίαν Varronis tibi probari nõ moleſte fero : à quo adhuc Ἡρακλείδιον illud non abſtuli. Quòd me hortaris ad ſcribendũ, amice tu quidem, ſed me ſcito agere nihil aliud. Grauedo tua mihi moleſta eſt. quæſo adhibe, quam ſoles, diligentiam. Ὦ ΤΙΤΕ, tibi prodeſſe lætor. Anagnini ſunt Muſtela ταξιάρχης, & Laco, qui plurimum bibit. Librum, quem rogas, perpoliam, & mittam.

Hæc ad poſteriorem. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quatenus Panætius, abſolui duobus : illius tres ſunt. ſed cũ initio diuiſiſſet ita, tria genera exquirendi officij eſſe; unum, cũ deliberamus, honeſtum, an turpe ſit; alterũ,

utile, an inutile; tertium, cum hæc inter ſe pugnare ui deantur, quo modo iudicandum ſit, qualis cauſa Reguli, redire honeſtum, manere utile: de duobus primis præclare diſſeruit: de tertio pollicetur ſe deinceps ſcripturum, ſed nihil ſcripſit. eum locum Poſidonius perſecutus. ego autem et eius librum accerſiui, & ad Athenodorum Caluum ſcripſi, ut ad me τὰ κεφάλαια mitteret: quem expecto: quem uelim cohortere, et roges, ut quã primum: in eo eſt περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος. quod de inſcriptione quæris: non dubito, quin τὸ καθῆκον officium ſit, niſi quid tu aliud: ſed inſcriptio plenior, de officijs. προσφωνῶ autem Ciceroni filio. uiſum eſt non ἀνοικεῖον. De Myrtilo dilucide. ò qualis tu ſemper iſtos. ita'ne in D. Brutum de iſtis? ego me, ut ſcripſeram, in Pompeianum non abdidi, primo tempeſtatibus, quibus nihil tetrius: deinde ab Octauio quotidie literæ, ut negotium ſuſciperem, Capuam uenirem, iterum Remp. ſeruarem, Romam utiq; ſtatim: αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι. is tamẽ egit ſanè ſtrenue, & agit, Romam ueniet cũ manu magna. ſed eſt plane puer. putat ſenatum ſtatim. quis ueniet? ſi uenerit, quis incertis rebus offendet Antonium? Calẽdis Ian. erit fortaſſe præſidio, aut quidẽ ante depugnabitur. puero municipia mire fauent: iter enim faciens in Samniũ uenit Cales, manſit Theani. mirifica ἀπάντησις, et cohortatio. hoc tu putares? ob hoc ego citius Romam, q̃ conſtitueram. ſimul ac conſtituero, ſcribã. etſi nondum ſtipulationes legeram: nec enim Eros uenerat: tamen rem pridie Idus uelim conficias. Epiſtolas Catinã, Tauromeniũ, Syracuſas cõmodius mittere po

tero, si Valerius interpres ad me nomina gratiosorũ scripserit: alij.n. sunt aliàs, nostriq; familiares ferè demortui. publice tamen scripsi, si uti uellet eis Valerius; aut mihi nomina mitteret. De Lepidianis feris Balbus ad me. Vsq; ad III. Cal. expectabo tuas literas: meq; Torquati negociolo siturum puto. Quinti literas ad te misi, ut scires, quàm ualde eum amaret, quẽ dolet à te minus amari. Atticæ, quoniam, quod optimum in pueris est, hilarula est, meis uerbis suauium des. Vale.

CICERO ATTICO S.

OPPII epistolæ, quia perhumana erat, tibi misi exemplum. De Ocella, dum tu muginaris, nec mihi quidquã rescribis, cepi consilium domesticũ: itaq; me prid. Idus arbitror Romæ futurum. commodius est uisum, frustra me istic esse, cum id non necesse esset, quàm, si opus esset, non adesse. & simul, ne intercluderer, metuebã: ille enim iam aduentare potest: etsi uarij rumores, multiq;, quos cuperem ueros: nihil tamen certi. ego uero, quidquid est, tecum potius, quàm animi pendeam, cum à te absim, & de te, & de me. sed quid dicam? bonum animum. De ἡρακλειδείῳ Varronis, negotia salsa: me quidem nihil unquam sic delectauit. sed hæc, & alia maiora coràm. Vale.

CICERO ATTICO S.

O' CASVM mirificũ. V. Idus cũ ante lucẽ de Sinuessano surrexissem, uenissemq; diluculo ad Pontem Tiretiũ, qui est Minturnis, in quo flexus est ad iter Arpinas, obuiam mihi fit tabellarius, qui me offendit δολιχὸν πλόον

ὁρμαίνοντα. ego statim, cedo, inquam, si quid ab Attico. nondum legere poteramus: nam & lumina dimiseramus, nec satis lucebat. cum autem luceret, ante scripta epistola ex duabus tuis prior mihi legi cœpta est. illa omnium quidem elegantissima. ne sim saluus, si aliter scribo, ac sentio. nihil legi humanius. itaq; ueniam, quò uocas, modo adiutore te. sed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primo uidebatur, quàm ad eas literas, quibus ego à te consilium petieram, te mihi ista rescribere. ecce tibi altera, qua hortaris παρ' ἠνεμόεντα μίμαντα, νήσου ἐπὶ ψυρίης, Appiã ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντα: itaq; eo die mãsi Aquini. longulum sanè iter, & uia inepta. inde postridie mane proficiscens, has literas dedi. & quidem, ut à me dimitterem inuitissimus, fecerunt Erotis literæ. rem tibi Tiro narrabit. tu, quid faciendum sit, uidebis: præterea, possim ne propius accedere (malo enim esse ĩn Tusculano, aut uspiam in suburbano) an etiam longius discendendum putas. crebro ad me uelim scribas. erit autẽ quotidie, cui des. Quod præterea consulis, quid tibi censeam faciundum: difficile est, cum absim: ueruntamen, si pares æque inter se; quiescendũ: sin; latius manabit, & quidem ad nos, deinde communiter. auide tuum consilium expecto. timeo, ne absim, cũ ad esse me sit honestius: uenire non audeo. de Antonij itineribus nescio quid aliter audio, atq; ut ad te scribebã. omnia igitur uelim explices, & ad me certa mittas. De reliquo quid ego tibi dicam? ardeo studio historiæ: incredibiliter enim me commouet tua cohortatio. quæ quidem nec institui, nec effici potest sine tua ope. coràm igitur hoc quidem cõferemus. in præsentia mihi uelim

scribas,

scribas, quibus Coss. C. Fannius M. F. Trib. pl. fuerit: uideor mihi audisse, P. Africano, L. Mummio. id igitur quæro. tu mihi de iis rebus, quæ nouantur, omnia certa, clara. III. Id. ex Arpinati. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIHIL erat plane, quod scriberē. nā, cū Puteolis essem, quotidie aliquid noui de Octauiano, multa etiā falsa de Antonio. ad ea autē, quæ scripsisti (tres.n. acceperā III. Idus à te epistolas) ualde tibi assentior, si multū possit Octauianus, multo firmius acta tyrāni cōprobatū iri, q̄ in Telluris, atq; id cōtra Brutū fore. sin autē uincitur, uides intolerabilē Antoniū: ut, quē uelis, nescias. O' Sestij tabellariū hominē nequā. postridie Puteolis Romæ se dixit fore. Quòd me mones, ut pedetenim: assentior: & si aliter cogitabā. nec me Philippus, aut Marcellus mouet: alia.n. eorum ratio: & si nō est, tamē uidetur. sed in isto iuuene, quanq̄ animi satis, auctoritatis parū est. tamē uide, si forte in Tusculano recte esse possim, ne id melius sit: ero libētius: nihil.n. ignorabo: an hoc, cū Antonius uenerit. Sed, ut aliud ex alio, mihi nō est dubiū, quin, quod Græci καθῆκον, nos officiū. id autē, q̄d dubitas, quin etiā in Remp. præclare caderet? nō ne dicimus, Consulū officiū, senatus officiū? præclare couenit, aut da melius. Male narras de Nepotis filio. ualde mehercule moueor, et moleste fero. nescierā omnino esse istū puerū. Caniniū perdidi, hominē, quod ad me attinet, nō ingratū. Athenodorū, nihil est, quod hortere: misit enim satis bellū ὑπόμνημα. Grauedini quæso omni ratione subueni. Quintus tui patris nepos scribit

ad patris mei nepotē, se ex Nonis iis, quibus nos magna gessimus, ædem Opis explicaturū, idq; ad populum. uidebis igitur, & scribes. Sexti iudicium expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOLI putare pigritia facere me, quòd non mea manu scribam: sed mehercule pigritia: nihil enim habeo aliud, quod dicam. & tamen in tuis quoque epistolis Alexim uideor agnoscere. sed ad rem uenio. Ego, si me non improbissime Dolabella tractasset, dubitassem fortasse, utrum remissior essem, an summo iure contenderem: nunc uero etiam gaudeo mihi causam oblatam, in qua & ipse sentiat, & reliqui omnes, me ab illo alienatum: idq; præ me feram, & quidem me mea facere, & Reip. causa, cur illum oderim, quòd, cum eam me auctore defendere cœpisset, non modo deseruit emptus pecunia, sed etiam, quantum in ipso fuerit, euerterit. Quod autem quæris, quo modo agi placeat, cum dies uenerit: primum uelim eiusmodi sit, ut non alienum sit, me Romæ esse; de quo, ut de cæteris, faciam, ut tu censueris: de summa autem, agi prorsus uehementer, & seuere uolo. & si, sponsores appellare, uidetur habere quandam δυσωπίαν. tamen, hoc quale sit, consideres uelim. possumus enim, ut sponsores appellentur, procuratorem introducere: neque enim illi litem contestabuntur: quo facto, non sum nescius sponsores liberari. sed & illi turpe arbitror, eo nomine, quod satisdato debeat, procuratores eius non dissoluere: & nostræ grauitatis, ius nostrum sine summa illius ignominia persequi. de hoc quid placeat, rescribas uelim: & non dubito, quin

hoc totũ lenius administraturus sis. Redeo ad Remp. multa mehercule à te sæpe ἐν πολιτικῷ genere prudenter: sed his literis nihil prudẽtius: QVANQVAM ENIM POSSET IN PRAESENTIA BELLE ISTE PVER RETVNDERE ANTONIVM, TAMEN EXITVM EXPECTARE DEBEMVS. at quæ concio? nam est missa mihi. iurat, ita sibi parentis honores consequi liceat: & simul dextram intendit ad statuam. μὴ δὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο. sed, ut scribis, certissimum esse uideo discrimen Cascæ nostri Tribunatum: de quo quidem ipso dixi Oppio, cũ me hortaretur, ut adolescẽtem, totamq; causam, manumq; ueteranorum complecterer, me nullo modo facere posse, ni mihi exploratum esset, eum nõ modo non inimicum tyrannoctonis, uerum etiam amicum fore. cum ille diceret, ita futurum: quid igitur festinamus, inquam? illi enim mea opera ante Cal. Ian. nihil opus est: nos autem eius uoluntatem ante Idus Dec. perspiciemus in Casca. mihi ualde assensus est. quam ob rem hæc quidem hactenus. Quod reliquum est, quotidie tabellarios habebis, &, ut ego arbitror, etiam, quid scribas, quotidie. Leptæ literarum exemplum tibi misi: ex quo mihi uidetur στρατηλάξ ille deiectus de gradu. sed tu, cum legeris, existimabis. Obsignata iam epistola, literas à te, & à Sexto accepi. nihil iucundius literis Sexti, nihil amabilius. nam tuæ breues, priores erant uberrimæ. tu quidem & prudenter, et amice suades, ut in his locis potissimum sim, quoad audiamus, hæc, quæ cõmota sunt, quorsum euadant. sed me, mi Attice, non sanè hoc quidem tempore mouet

Resp. non quo ea ſit mihi quicquam carius, aut eſſe debeat, ſed deſperatis etiam Hippocrates uetat adhibere medicinam. quare iſta ualeant. me res familiaris mouet: rem dico? immo uero exiſtimatio: cum enim tanta reliqua ſint, ne Terétiæ quidem adhuc quod ſoluam expeditum eſt: Terentiam dico? ſcis nos pridem iam conſtituiſſe Montani nomine HS XXII diſſoluere. pudentiſſime hoc Cicero petierat, uti de ſuo. liberaliſſime, ut tibi quoque placuerat, promiſeram; Erotiq; dixeram, ut ſepoſitum haberet. non modo, ſed iniquiſſimo fœnore uerſuram facere Aurelius coactus eſt. nam de Terétiæ nomine Tiro ad me ſcripſit, te dicere, numos à Dolabella fore. male eum credo intellexiſſe, ſi quiſquam male intelligit; potius nihil intellexiſſe: tu enim ad me ſcripſiſti Cocceij reſponſum, & iiſdem penè uerbis Eros. ueniendum eſt igitur uel in ipſam flammam: turpius eſt enim priuatim cadere, quàm publice. itaque cæteris de rebus, quas ad me ſuauiſſime ſcripſiſti, perturbato animo non potui, ut conſueueram, reſcribere. conſenti in hac cura, ubi ſum, ut me expediam: quibus autem rebus, uenit quidem mihi in mentem: ſed certo conſtituere nihil poſſum, priuſquam te uidero. qui minus autem ego iſtic recte eſſe poſſim, quàm eſt Marcellus? ſed non id agitur: neque id maxime curo: quid curé, uides. adſum igitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

IVCVNDISSIMAS tuas legi literas. ad Plancum ſcripſi. habes exemplum. cum Tirone quid ſit lo=

cutus, cognoscam ex ipso. Cum sorore ages attentius, si te occupatione ista relaxaris. Vale.

M. Cicero L. Planco Præt. Des. S.

ATTICI nostri te ualde studiosum esse cognoui, mei uero ita cupidum, ut mehercule paucos æque obseruanteis, atque amanteis me habere existimem: ad paternas enim magnas, & ueteres, & iustas necessitudines magnam attulit accessionē tua uoluntas erga me, meaque erga te par, atq; mutua. Buthrotia tibi causa ignota non est: egi enim sæpe, tibiq; totam rem demonstraui: quæ est acta hoc modo. ut primum Buthrotium agrum proscriptum uidimus, commotus Atticus libellum composuit, eum mihi dedit, ut darem Cæsari: eram enim cœnaturus apud eum illo die. cum libellum Cæsari dedi, probauit causam, rescripsit Attico, æqua eum postulare: admonuit tamen, ut pecuniam reliquam Buthrotij ad diem soluerent. Atticus, qui ciuitatem conseruatam cuperet, pecuniam numerauit de suo. quod cum esset factum, adiuimus ad Cæsarem, uerba fecimus pro Buthrotijs, liberalissimum decretum abstulimus: quod est obsignatum ab amplissimis uiris. quæ cum essent acta, mirari quidem solebam pati Cæsarem conuenire eos, qui agrum Buthrotium concupissent, neque solum pati, sed etiam ei negotio te præficere. itaque & ego cum illo locutus sum, & sæpius quidem, ut etiam accusarer ab eo, quòd parum constantiæ suæ confiderem: & M. Messalæ, & ipsi Attico dixit, ut sine cura essent: aperteq; ostendebat, se præsentium animos (erat enim

popularis, ut noras) offendere nolle : cum mare transissent, curaturum se, ut in alium agrum deduceretur. hæc illo uiuo. post interitum uero Cæsaris, ut primum ex S. C. causas Consules cognoscere instituerunt, hæc, quæ scripsi, ad eos delata sunt. probauerunt causas sine ulla dubitatione, séq; ad te literas daturos esse dixerunt. ego autem mi Plance, & si non dubitabam, quin & S.C. & lex, & Consulum decretum, ac literæ apud te plurimum auctoritatis haberēt, téq; ipsius Attici causa uelle intellexeram : tamen hoc pro coniunctione, & beneuolentia nostra mihi sumpsi, ut id à te peterē, quod tua singularis humanitas, suauissimiq; mores à te essent impetraturi. id autem est, ut hoc, quod te tua spō te facturum esse certo scio, honoris nostri causa libenter, prolixe, celeriter facias. mihi nemo est amicior, nec iucundior, nec carior Attico : cuius antea res solum familiaris agebatur, eaque magna, nunc accessit etiam existimatio, ut, quod cōsecutus est magna & industria, & gratia, & uiuo Cæsare, & mortuo, id te adiuuante obtineat. quod si à te erit impetratum, sic uelim existimes, me de tua liberalitate ita interpretaturum, ut tuo summo beneficio me affectum iudicem. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, studiose, diligenterq; curabo. da operam, ut ualeas. Vale.

Cicero Planco Præt. Des. S.

IAM antea petiui abs te per literas, ut, cum causa Buthrotiorum probata à Consulibus esset, quibus & lege, & S. C. permissum erat, ut de Cæsaris actis cognoscerent, statuerent, iudicarent, eam rem tu adiuuares, At=

ticumq; nostrum, cuius te studiosum cognoui, & me, qui nõ minus laboro, molestia liberares: omnibus enim rebus magna cura, multa opera, & labore confectis, in te positum est, ut nostræ solicitudinis finem quamprimũ facere possimus. quanquam intelligimus ea te esse prudentia, ut uideas, si ea decreta Consulum, quæ de Cæsaris actis interposita sint, non seruentur, magnam perturbationẽ rerum fore. equidem, cum multa (quod necesse erat in tanta occupatione) non probentur, quæ Cæsar statuerit; tamen otij, pacisq; causa acerrime illa soleo defendere: quod tibi idem magnopere faciendum censeo: quanquam hæc epistola non suasoris est, sed rogatoris. igitur mi Plance togo te, & etiam oro, sic mediusfidius, ut maiore studio, magisq; ex animo agere nõ possim, ut totum hoc negotium ita agas, ita tractes, ita conficias, ut, quod sine ulla dubitatione apud Cõsules obtinuimus propter summam bonitatem, & æquitatem causæ, id tu nos obtinuisse non modo facile patiare, sed etiam gaudeas. qua quidem uoluntate esse erga Atticum, sæpe præsens & illi ostendisti, & uero etiam mihi. quod si feceris, me, quem uoluntate, et paterna necessitudine coniunctum semper habuisti, maximo beneficio deuinctum habebis. idq; ut facias, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

Cicero Capitoni suo S.

NVNQVAM putaui fore, ut supplex ad te uenirem: sed hercule facile patior datum tempus, in quo amorem experirer tuum. Atticum quanti faciam, scis. amabo te, da mihi & hoc: obliuiscere mea causa, illũ aliquan=

do ſuo familiari aduerſario tuo uoluiſſe conſultũ, cum illius exiſtimatio ageretur. hoc primum ignoſcere, eſt humanitatis tuæ: ſuos enim quiſque debet tueri. deinde, ſi me amas, omitte Atticum Ciceroni tuo: quẽ quãti facias, præ te ſoles ferre. totum hoc, ut, quod ſemper exiſtimaui, nũc plane intelligam, me à te multum amari. Buthrotios cum Cæſar decreto ſuo, quod ego obſignaui cum multis ampliſſimis uiris, liberauiſſet, oſtendiſſetq́; nobis, ſe, cum agrarij mare tranſiſſent, literas miſſurum, quem in agrum deducerentur: accidit, ut ſubito ille interiret. deinde, quemadmodum tu ſcis (interfuiſti enim, cum Conſules oporteret ex. S.C. de actis Cæſaris cognoſcere) res ab ijs in Cal. Iun. dilata. acceſſit ad S.C. lex, quæ lata eſt ad IIII. Non. Iun. quæ lex earum rerum, quas Cæſar ſtatuiſſet, decreuiſſet, egiſſet. Conſulibus cognitionem dedit. cauſa Buthrotiorum delata eſt ad Conſules. decretum Cæſaris recitatum eſt, & multi præterea libelli Cæſaris prolati. Conſules de conſilij ſententia decreuerunt ſecundum Buthrotios, Plãcum dederunt. nunc mi Capito (ſcio enim quantum ſemper apud eos, quibuscum ſis, poſſe ſoleas, eo plus apud hominem facillimum, atque humaniſſimum Plancum) enitere, elabora, uel potius eblandire, effice, ut Plancus, quem ſpero optimum eſſe, ſit etiam melior opera tua. omnino res huiuſmodi uidetur eſſe, ut ſine cuiuſquam gratia Plancus ipſe pro ingenio, & prudẽtia ſua non ſit dubitaturus, quin decretum Conſulum, quorum & lege, & S.C. cognitio, & iudicium fuit, conſeruet, præſertim cum, hoc genere cognitionum labefactato, acta Cæſaris in dubium uentura uideantur: quæ non

modo ij, quorum interest, sed etiam ij, qui illa non probant, otij causa confirmare uelint. quod cum ita sit, tamen interest nostra, Plancum hoc animo libenti, prolixóq; facere. quod certe faciet, si tu neruulos tuos mihi sæpe cognitos, suauitatéq;, qua nemo tibi par est, adhibueris. quod ut facias, te uehementer rogo. Vale.

Cicero Cupiennio S.

PATREM tuum plurimi feci, meq; ille mirifice & coluit, & amauit. nec mehercule unquam mihi dubium fuit quin à te diligerer. ego quidem id facere non destiti. quam ob rem peto à te in maiorem modum, ut ciuitatem Buthrotiam subleues, decretumq; Consulum, quod ij secundum Buthrotios fecerunt, cum & lege, & S.C. statuendi potestatem haberent, des operam, ut Plãcus noster quamprimum confirmet, & probet. hoc te uehementer mi Cupienni etiam atque etiã rogo. Vale.

Cicero Planco Præt. Des. S.

IGNOSCE mihi, quòd, cum antea accuratissime de Buthrotijs ad te scripserim, eadem de re sæpius scribã. non mehercule mi Plance facio, quòd parum confidam aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitiæ: sed cum tanta res agatur Attici nostri, nũc uero etiam existimatio, ut id, quod probauit Cæsar, nobis testibus, & obsignatoribus, qui & decretis & responsis Cæsaris interfueramus, uideatur obtinere potuisse, præsertim cum tota potestas eius rei tua sit, ut ea, quæ Consules decreuerunt

ſecundum Cæſaris decreta, & reſponſa, non dicam com probes, ſed ſtudioſe, libenterq́; comprobes. id mihi ſic erit gratum, ut nulla res gratior eſſe poſſit. & ſi iam ſperabam, cum has literas accepiſſes, fore, ut ea, quæ ſu perioribus literis à te petijſſemus, impetrata eſſent: ta= men non faciam finem rogandi, quoad nobis nuntiatum erit, te id feciſſe, quod magna cum ſpe expectamus: de= inde enim confido fore, ut alio genere literarũ utamur, tibiq́; pro tuo ſummo beneficio gratias agamus. quod ſi accideris, uelim ſic exiſtimes, non tibi tam Atticum, cu ius permagna res agitur, quàm me, qui non minus labo ro, quàm ille, obligatum fore. Vale.

Cicero Capitoni S.

N O N dubito, quin mirere, atque etiam ſtomachere, quòd tecum de eadem re agam ſæpius. hominis familiariſſi= mi, & mihi omnibus rebus cõiunctiſſimi permagna res agitur Attici. cognoui ego tua ſtudia in amicos, etiam in te amicorum. multum potes nos apud Plancum iu= uare. noui humanitatem tuam: ſcio, quàm ſis amicis iucundus. nemo nos in hac cauſa plus iuuare poteſt, quàm tu. & res iſta eſt firma; ut debet eſſe, quam Con ſules de conſilij ſententia decreuerunt, cum & lege, & S.C. cognoſcerent: tamen omnia poſita putamus in Plá ci tui liberalitate: quem quidem arbitramur cum offi cij tui, & Reip. cauſa decretum Conſulum comproba= turum, tum libenter noſtra cauſa eſſe facturum. adiu uabis igitur mi Capito: quod ut facias, uehementer etiã atque etiam rogo. Vale.

T. POMPONII ATTICI VITA PER CORNELIVM NEPOTEM.

POMPONIVS Atticus ab origine ultima stirpis Romanæ generatus, perpetuo à maioribus acceptã equestrem obtinuit dignitatem. patre usus est diligente, indulgente, et, ut tũ erant tempora, diti, in primisq; studioso literarum. hic, prout ipse amabat literas, omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas impertiri debet, filium erudiuit. erat autem in puero, præter docilitatem ingenij, summa suauitas oris, & uocis, ut nõ solum celeriter acciperet, quæ tradebantur, sed etiam excellenter pronuntiaret. qua ex re pueritia nobis inter æquales ferebatur, clariusq; exsplendescebat, quàm generosi condiscipuli animo æquo ferre possent. itaque incitabat omnes studio suo. quo in numero fuerunt L. Torquatus, C. Marij filius, M. Cicero: quos consuetudine sua sic sibi deuinxit, ut nemo ijs perpetuo fuerit carior. pater mature decessit. ipse adolescentulus propter affinitatem P. Sulpitij, qui Trib. pl. interfectus est, non expers fuit illius periculi: nanque * Anitia Pomponij consobrina nupserat M. Seruio fratri Sulpitij. itaque interfecto Sulpitio, posteaq̃ uidit Cinnano tumultu ciuitatem esse perturbatam, neq; sibi dari facultatem pro dignitate uiuendi, quin alterutram partem offenderet, dissociatis animis ciuium, cum alij Sullanis, alij Cinnanis fauerent partibus; idoneum tempus ratus studijs obsequendi suis, Athenas se contulit:

neque eo ſecius adoleſcẽtem Marium hoſtem iudicatum iuuit opibus ſuis: cuius fugam pecunia ſubleuauit. ac, ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum traiecit ſuarum. hic ita uixit, ut uniuerſis Athenienſibus merito eſſet cariſſimus: nam præter gratiam, quæ iam in adoleſcentulo magna erat, ſæpe ſuis opibus inopiam publicam leuauit: cum enim uſuram facere publice neceſſe eſſet, neque eius conditionem æquam haberent, ſemper ſe interpoſuit, atque ita, ut neque uſuram unquam ab ijs acceperit, neque longius, quàm dictum eſſet, debere paſſus ſit. quod utrunque erat ijs ſalutare: nam neque indulgendo inueteraſcere eorum æs alienum patiebatur, neque multiplicandis uſuris creſcere. auxit hoc officium alia quoque liberalitate: nam uniuerſos frumento donauit, ita, ut ſingulis VII. modij tritici darentur, qui modius menſuræ medimnus Athenis appellatur. hic autem ſic ſe gerebat, ut communis infimis, par principibus uideretur. quo factum eſt, ut huic omneis honores, quos poſſent, publice haberent, ciuemq; facere ſtuderent. quo beneficio ille uti noluit. quod non nulli ita interpretantur, amitti ciuitatem Romanam alia aſcita. quandiu affuit, nequa ſibi ſtatua poneretur, reſtitit: abſens prohibere non potuit. itaque aliquot ipſi, et Phidiæ locis ſanctiſſimis poſuerũt: hunc enim in omni procuratione Reip. actorem, auctoremq; habebant. igitur primum illud munus fortunæ, quòd in ea potiſſimum urbe natus eſt, in qua domicilium orbis terrarum eſſet imperij, ut eandem & patriam haberet, & domum: hoc ſpecimen prudentiæ, quòd, cum in eam ſe ciuitatem

cōtuliſſet, quæ antiquitate, humanitate, doctrinaq; præ ſtaret omneis, ei unus ante alios fuerit cariſſimus. huc ex Aſia Sulla decedens cum ueniſſet; quandiu ibi fuit, ſecum habuit Pomponium, captus adoleſcentis & huma nitate, & doctrina: ſic enim græce loquebatur, ut Athe nis natus uideretur: tanta autem erat ſuauitas ſermo= nis latini, ut appareret in eo natiuum quendam lepo= rem eſſe, non aſcitum. idem poemata pronuntiabat & græce, & latine ſic, ut ſupra nihil poſſet. quibus rebus factum eſt, ut Sulla nunquam à ſe dimitteret, cuperetq; ſecum deducere. qui cum perſuadere tentaret, noli, oro te, inquit Pomponius, aduerſum eos me uelle ducere, cum quibus ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui. at Sulla adoleſcentis officio collaudato, omnia munera ei, quæ Athenis acceperat, proficiſcens iuſſit deferri. hic cōplureis annos moratus, cum & rei familiari tan= tum operæ daret, quantum non indiligens deberet pa= terfamilias, & omnia reliqua tempora aut literis, aut Athenienſium Reip. tribueret, nihilo minus amicis ur= bana officia præſtitit: nam & ad comitia eorum uen= titauit, &, ſi qua res maior acta eſt, non defuit, ſicut Ciceroni in omnibus eius periculis ſingularē fidem præ buit, cui ex patria fugienti HS C C & quinquaginta millia donauit. tranquillatis autem rebus Romanis, re= migrauit Romam, ut opinor, L. Cotta, & L. Torquato Coss. quem diem ſic uniuerſa ciuitas Athenienſium pro ſecuta eſt, ut lacrymis deſiderij futuri dolorem indica= ret. habebat auunculum Q. Cæcilium equitem Roma num, familiarem L. Luculli, diuitem, difficillima natu= ra: cuius ſic aſperitatem ueritus eſt, ut, quem nemo fer

re posset, huius sine offensione ad summam senectutem retinuerit beneuolentiam. quo facto, tulit pietatis fructum: Cæcilius enim moriens testamento adoptauit eũ, hæredemq; fecit ex dodrante. ex qua hæreditate accepit circiter centies HS. Erat nupta soror Attici Q. Tullio Ciceroni, easq; nuptias M. Cicero conciliarat, cum quo à condiscipulatu uiuebat coniunctissime, multo etiam familiarius, quàm cum Quinto: ut iudicari possit, plus in amicitia ualere similitudinem morum, quàm affinitatem. utebatur autem intime Q. Hortensio, qui ijs temporibus principatum eloquentiæ tenebat, ut intelligi non posset, uter eum plus diligeret, Cicero, an Hortensius: & id, quod erat difficillimũ, efficiebat, ut inter quos tantæ laudis esset æmulatio, nulla intercederet obtrectatio, essetq; talium uirorum copula. In Rep. ita est uersatus, ut semper optimarum partium & esset, & existimaretur, neque tamen se ciuilibus fluctibus committeret, quòd non magis eos in sua potestate existimabat esse, qui se his dedissent, quàm qui maritimis iactarentur. honores non petijt, cum ei paterent propter uel gratiam, uel dignitatem; quòd neque peti more maiorũ, neque capi possent conseruatis legibus in tam effusis ambitus largitionibus, neque Reip. sine periculo corruptis ciuitatis moribus. ad hastam publicam nunquam accessit. nullius rei neque præs, neque manceps factus est. neminem suo nomine, neque subscribens accusauit. in ius de sua re nunquam ijt. iudicium nullum habuit. multorum Consulum, Prætorumq; præfecturas delatas sic accepit, ut neminem in prouinciam sit secutus, honore fuerit contentus, rei familiaris despexerit fru-

ctum, qui ne cum Q. quidem Cicerone uoluerit ire in Asiam, cum apud eum legati locum obtinere posset: non enim decere se arbitrabatur, cum Præturam gerere noluisset, assectam esse Prætoris. qua in re non solum dignitati seruiebat, sed etiam tranquillitati, cum suspiciones quoque uitaret criminum. quo fiebat, ut eius obseruantia omnibus esset carior, cum eam officio, non timori, neque spei tribui uiderent. Incidit Cæsarianum ciuile bellum, cum haberet annos circiter sexaginta. usus est ætatis uacatione, neque quoquam se mouit ex Vrbe. quæ amicis suis opus fuerant ad Pompeium proficiscentibus, omnia ex sua re familiari dedit. ipsum Pompeium coniunctum non offendit. nullum ab eo habebat ornamentum, ut cæteri, qui per eum aut honores, aut diuitias ceperant: quorum partim inuitissimi castra sunt secuti, partim summa cum eius offensione domi remanserunt. Attici autem quies tantopere Cæsari fuit grata, ut uictor, cum priuatis pecunias per epistolas imperaret, huic non solum molestus non fuerit, sed etiam sororis filium Q. Ciceronem ex Pompeij castris concesserit. sic uetere instituto uitæ effugit noua pericula. secutũ est illud occiso Cæsare, cum Resp. penes Brutos uideretur esse, & Cassium, ac tota ciuitas se ad eum conuertisse uideretur. sic M. Bruto usus est, ut nullo ille adolescens æquali familiarius, quàm hoc sene, neque solum eum principem consilij haberet, sed etiam in conuictu. excogitatum est à quibusdam, ut priuatum ærarium Cæsaris interfectoribus ab equitibus Romanis constitueretur. id facile effici posse arbitrati sunt, si & principes

illius ordinis pecunias contulissent. itaq; appellatus est à C. Flauio Bruti familiari Atticus, ut eius rei princeps esse uellet. at ille, qui officia amicis præstanda sine factione existimaret, semperq; à talibus se consilijs remouisset: respondit, siquid Brutus de suis facultatibus uti uoluisset, usurum quantum eæ paterentur; sed neq; cũ quoquam de ea re collocuturum, neq; coiturum. sic ille consensionis globus huius unius dissensione disiectus est. neq; multo post superior esse cœpit Antonius, ita, ut Brutus & Cassius prouinciarum, quæ ijs necis causæ datæ erant à Consulibus, desperatis rebus, in exilium proficiscerentur. Atticus, qui pecuniam simul cum cæteris cõferre noluerat florenti illi parti, abiecto Bruto, Italiáq; cedenti HS C M muneri misit: eidem in Epeiro absens CCC iussit dari: neq; eo magis potenti adulatus est Antonio, neq; desperatos reliquit. secutum est bellum gestum apud Mutinam: in quo si tantum eum prudẽtem dicam, minus, quàm debeam, prædicem, cum ille potius diuinus fuerit, si diuinatio appellanda est perpetua naturalis bonitas, quæ nullis casibus agitur, neq; minuitur. hostis Antonius iudicatus Italia cesserat. spes restituendi nulla erat. non solum inimici, qui tamen erant potentissimi, et plurimi, sed etiam qui aduersarijs eius se dabant, & in eo lædendo aliquam consecuturos sperabant cõmoditatem, Antonij familiares sequebantur, uxorem Fuluiam omnibus rebus spoliare cupiebant, liberos etiam extinguere parabant. Atticus cum Ciceronis intima familiaritate uteretur, amicissimus esset Bruto, non modo nihil ijs indulsit ad Antoniũ uiolãdum, sed è contrario familiares eius ex Vrbe profugientes,

gientes, quantum potuit, texit; quibus rebus indiguerunt, adiuuit: P. uero Volumnio ea tribuit, ut plura à parente proficisci nō potuerint: ipsi autem Fuluiæ, cum litibus distineretur, magnisq; terroribus uexaretur, tanta diligentia officium suum præstitit, ut nullum illa præstiterit uadimonium sine Attico, sponsor omnium rerum fuerit. quin etiam, cum illa fundum secunda fortuna emisset in diem, neque post calamitatem uersuram facere potuisset, ille se interposuit, pecuniamq́; sine fœnore, sineq́; ulla stipulatione credidit, maximum existimans quæstum, memorem, gratumq́; cognosci, simulq́; aperire, se non fortunæ, sed hominibus solere esse amicum. quæ cum faciebat, nemo eum temporis causa facere poterat existimare: nemini enim in opinionem ueniebat, Antonium rerum potiturum. sed sensus eius à non nullis optimatibus reprehendebatur, quòd parum odisse malos ciues uideretur. ille autem sui iudicij, potius, quid se facere par esset, intuebatur, quàm quid alij laudaturi forent. conuersa fortuna est. ut Antonius rediyt in Italiam, nemo non magno in periculo Atticum putarat propter intimam familiaritatem Ciceronis, & Bruti: itaque ad aduentum imperatorum de foro decesserat timens proscriptionem: latebatq́; apud P. Volumnium, cui, ut ostendimus paulo ante, opem tulerat (tanta uarietas his temporibus fuit fortunæ, ut modo hi, modo illi in summo essent aut fastigio, aut periculo) habebatq́; secum Q. Gellium Canium æqualem, simillimumq́; sui. hoc quoq; sit Attici bonitatis exemplum, quòd cum eo, quem puerum in ludo cognorat, adeo cōiuncte uixit, ut ad extremam æta-

tem amicitia eorum creuerit. Antonius autem, & si tanto odio ferebatur in Ciceronem, ut non solum ei, sed etiam omnibus suis amicis esset inimicus, eosq; uellet proscribere multis hortantibus: tamen Attici memor fuit officij, & ei, cum requisisset ubinam esset, sua manu scripsit, ne timeret, statimq; ad se ueniret, se eum, & Gellium Canium de proscriptorum numero exemisse: ac, ne quod periculum incideret, quod noctu fiebat, præsidium ei misit. sic Atticus in summo timore non solũ sibi, sed etiam ei, quem carissimum habebat, præsidio fuit: neq; enim suæ solum à quoquam auxilium petijt salutis, sed coniunctim, ut appareret nullam seiunctã sibi ab eo uelle fortunam. quòd si gubernator præcipua laude fertur, qui nauẽ ex hyeme, mariq; scopuloso seruat: cur nõ singularis eius existimetur prudentia, qui ex tot, tantisq; grauibus procellis ciuilibus ad incolumitatem peruenit? quibus ex malis ut se emerserat, nihil aliud egit, quàm ut plurimis, quibus rebus posset, esset auxilio. cum proscriptos præmijs imperatorum uulgus conquireret, nemo in Epeirum uenit, cui res ulla defuerit: nemini non ibi perpetuo manendi potestas facta est. quin etiam post prælium Philippense, interitumq; C. Cassij, & M. Bruti L. Iulium Mocillam prætoriũ, & filium eius, Aulumq; Torquatum, cæterosq; pari fortuna perculsos institerit tueri, atque ex Epeiro ijs omnia Samothraciam supportari iusserit: difficile enim est omnia persequi, & non necessaria. illud unum intelligi uolumus, illius liberalitatem neque temporariam, neque callidam fuisse. id ex ipsis rebus, ac temporibus iudicari potest, quòd non florentibus se uenditauit, sed

afflictis semper succurrit, qui quidem Seruiliam Bruti matrem non minus post mortem eius, quàm florentem coluerit. sic liberalitate utens nullas inimicitias gessit, quòd neque lædebat quenquam, neque, siquam iniuriam acceperat, nõ malebat obliuisci, quàm ulcisci. idem immortali memoria percepta retinebat beneficia: quæ autem ipse tribuerat, tandiu meminerat, quoad ille gratus erat, qui acceperat. itaque hic fecit, ut uere dictum uideatur: sui cuique mores fingunt fortunam. neque tamẽ prius ille fortunã, q̃ se ipse finxit, qui cauit, ne qua in re plecteretur. his igitur rebus effecit, ut M. Vipsanius Agrippa intima familiaritate coniunctus adolescẽti Cæsari, cum propter suam gratiam, & Cæsaris potentiam nullius conditionis non haberet potestatem, potissimũ eius deligeret affinitatem, præoptaretq; equitis Romani filiam generosarũ nuptijs. atq; harũ nuptiarũ cõciliator fuit (non enim est celandũ) M. Antonius Triũuir Reip. cuius gratia cũ augere possessiones posset suas, tantum abfuit à cupiditate pecuniæ, ut nulla in re usus sit ea, nisi in deprecandis amicorum aut periculis, aut incommodis. quod quidem sub ipsa proscriptione perillustre fuit: nam cũ L. Saufeij equitis Romani æqualis sui, qui cũ plures ãnos studio ductus philosophiæ habitabat, habebatq; in Italia pretiosas possessiones, Triũuiri bona uendidissent consuetudine ea, qua tum res gerebantur; Attici labore, atq; industria factũ est, ut eodem nũtio Saufeius fieret certior, se patrimonium amisisse, & recuperasse. idem L. Iul. Calidium, quem post Lucretij, Catulliq; mortem multo elegantissimum poetam nostram tulisse ætatẽ uere uideor posse cõtendere, neq;

minus uirum bonum, optimisq; artibus eruditum, post proscriptionem equitum propter magnas eius Africanas possessiones in proscriptorum numerum à P. Volumnio præfecto fabrum Antonij absentem relatum, expediuit. quod in præsenti utrum ei laboriosius, an gloriosius fuerit, difficile fuit iudicare; quòd, in eorum periculis nō secus absentes, quàm præsentes amicos Attico esse curæ, cognitum est. neque uero minus ille uir, bonus paterfamilias habitus est, quàm ciuis: nam cum esset pecuniosus, nemo illo minus fuit emax, minus ædificator: neque tamen non in primis bene habitauit, omnibusq; optimis rebus usus est: nam domū habuit in colle Quirinali Cæcilianam, ab auunculo hæreditate relictā, cuius amœnitas non ædificio, sed sylua constabat: ipsum enim tectum antiquitus constitutū, plus salis, quàm sumptus habebat: in quo nihil cōmutauit, nisi siquidē uetustate coactus est. usus est familia, si utilitate iudicandum est, optima; si forma, uix mediocri: nanq; in ea erant pueri literatissimi, anagnostæ optimi, & plurimi librarij, ut ne pedisequus quidem quisquam esset, qui non utrunq; horum pulchre facere posset: pari modo artifices cæteri, quos cultus domesticus desiderat, apprime boni: neq; tamen horum quenquam, nisi domi natum, domiq; factum, habuit: quod est signum non solū continentiæ, sed etiam diligentiæ: nam &, non intemperanter concupiscere, quod à pluribus uideas, continentis debet duci; & potius diligentia, quàm pretio parare, non mediocris est industriæ. elegans, non magnificus: splendidus, non sumptuosus, omni diligentia munditiā non affluentem affectabat. supellex modica, nō multa,

ut in neutram partem conſpici poſſet. nec præteribo, quanquam nõ nullis leue uiſum iri putem. cum primis lautus eſſet eques Romanus, & non parum liberaliter in domum ſuam omnium ordinum homines inuitaret; ſcimus, non amplius, quàm terna millia æris, peræque in ſingulos menſes ex ephemeride eum expenſum ſumptui ferre ſolitum: atque hoc non auditum, ſed cognitum prædicamus: ſæpe enim propter familiaritatem domeſticis rebus interfuimus. nemo in conuiuio eius aliud ἀκρόαμα audiuit, quàm anagnoſten: quod nos quidem iucundiſſimum arbitramur. neq; unquam ſine aliqua lectione apud eum cœnatum eſt; ut nõ minus animo, q̃ uentre conuiuæ delectarentur: nanq; eos uocabat, quorum mores à ſuis non abhorrerent. cum tanta pecuniæ facta eſſet acceſſio, nihil de quotidiano cultu mutauit, nihil de uitæ conſuetudine: tantáq; uſus eſt moderatione, ut neque in HS uicies, quod à patre acceperat, parũ ſe ſplendide geſſerit, neque in HS centies affluentius uixerit, quàm inſtituerat, pariq; faſtigio ſteterit in utraq; fortuna, nullos habuerit hortos, nullam ſuburbanã, aut maritimam ſumptuoſam uillam, neque in Italia, præter Ardeatinum, & Nomentanum, ruſticum prædium. omniſq; eius pecuniæ redditus conſtabat in Epiroticis, et urbanis poſſeſſionibus. ex quo cognoſci poteſt, eum uſum pecuniæ non magnitudine, ſed ratione metiri ſolitum. mendacium neque dicebat, neque pati poterat. itaque eius comitas non ſine ſeueritate erat, neque grauitas ſine facilitate: ut difficile eſſet intellectu, utrum eũ amici magis uererentur, an amarent. quidquid rogabatur, religioſe promittebat, quòd non liberalis, ſed leuis arbi-

trabatur, polliceri quod præstare non posset. idem in ni tendo quod semel admisisset, tanta erat cura, ut nõ mã= datam, sed suam rem uideretur agere. nusquam su= scepti negotij eum pertesum est: suam enim existima= tionem in ea re agi putabat: qua nihil habebat carius. * quo fiebat, ut omnia Ciceronum, Catonis, Marciq; Hortensij, A. Torquati, multorum præterea equitũ Ro= manorum negotia procuraret. ex quo iudicari pote= rat, non inertia, sed iudicio fugisse Reip. procuratio= nem. humanitatis uero nullum afferre maius testimo= niũ possum, quàm quòd adolescens idem seni Sullæ fue= rit iucundissimus, senex adolescenti M. Bruto, cũ æqua= libus autem suis Q. Hortensio, & M. Cicerone sic uixe rit, ut iudicare difficile sit, cui ætati fuerit aptissimus. quanquam eum præcipue dilexit Cicero, ut ne frater quidem ei Quintus carior fuerit, aut familiarior. ei rei sunt indicio, præter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in uulgus sunt editi, sexdecim uolumina epistolarum ab Consulatu eius usque ad extremum tem pus ad Atticum missarum: quæ qui legat, non multũ desideret historiam contextam eorum temporum: sic enim omnia de studijs principum, uitijs ducum, æmula tionibus Reip. perscripta sunt, ut nihil in his non appa= reat, & facile existimari possit, prudentiam quodam modo esse diuinationem: non enim Cicero ea solũ, quæ uiuo se acciderunt, futura prædixit, sed etiam, quæ nunc usu ueniunt, cecinit, ut uates. De pietate autem Atti ci quid plura commemorem? cũ hoc ipsum uere glo= riantem audierim in funere matris suæ, quam extulit annorum nonaginta, cum esset septem, & sexaginta, se

nunquam cum matre in gratiam rediјſſe, nunquam cũ ſorore fuiſſe in ſimultate, quam propè ætate æqualem habebat: quod eſt ſignum, aut nullam unquam inter eos querimoniam interceſſiſſe, aut hunc ea fuiſſe in ſuos indulgentia, ut, quos amare deberet, iraſci eis nefas duceret: neque id fecit natura ſolum (quanquam omnes ei paremus) ſed etiam doctrina: nam & principum philoſophorum ita percepta habuerat præcepta, ut his ad uitam agendam, non ad oſtentationem uteretur. moris etiam maiorum ſummus imitator fuit, antiquitatiſq; amator: quam adeo diligenter habuit cognitam, ut eã totam in eo uolumine expoſuerit, quo magiſtratus ornauit: nulla enim lex, neque pax, neque bellum, neque res illuſtris eſt populo R. quæ non in eo ſuo tempore ſit notata. et, quod difficillimum fuit, ſic familiarum originem ſubtexuit, ut ex eo clarorũ uirorũ propagines poſſimus cognoſcere. fecit hoc idem ſeparatim in alijs libris, ut M. Brusi rogatu Iuniam familiam à ſtirpe ad hanc ætatem ordine enumerauerit, notans, qui à quoq; ortus, quos honores, quibusq; temporibus cepiſſet. pari modo Marcelli Claudij de Marcellorum, Scipionis Cornelij, & Fabij Maximi Fabiorum, & Aemiliorũ. quibus libris nihil poteſt eſſe dulcius ijs, qui aliquam cupiditatẽ habent notitiæ clarorum uirorum. attigit quoque poeticen, credimus, ne eius expers eſſet ſuauitatis: nanque uerſibus, qui honore, rerumq; geſtarum amplitudine cæteros Ro. populi præſtiterunt, expoſuit, ita, ut ſub ſingulorum imaginibus facta, magiſtratusq; eorum non amplius quaternis, quinisq; uerſibus deſcripſerit: quod uix credendum ſit, tantas res tam bre-

uiter potuisse declarari. est etiam unus liber græce cõfectus de Consulatu Ciceronis. hactenus Attico uiuo edita à nobis sunt. Nunc, quoniam fortuna nos superstites ei esse uoluit, reliqua persequemur, &, quantũ potuerimus, rerum exemplis lectores docebimus, sicut supra significauimus, suos cuique mores plerunque conciliare fortunam: nanque hic cõtentus ordine equestri, quo erat ortus, in affinitatem peruenit imperatoris diui Iulij filij, cum iam ante familiaritatem eius esset consecutus nulla alia re, quàm elegantia uitæ, qua cæteros ceperat principes ciuitatis dignitate pari, fortuna humiliores: tanta enim prosperitas Cæsarem est consecuta, ut nihil ei non tribueret fortuna, quod cuiquam ante detulerit, & conciliarit, quod ciuis Romanus quiuit cõsequi. nata autem est Attico neptis ex Agrippa, cui uirginem filiam collocauit. hanc Cæsar uix anniculam T. Claudio Neroni, Drusilla nato, priuigno suo, despondit. quæ coniunctio necessitudinem eorum sanxit, familiaritatem reddidit frequẽtiorem. quamuis ante hæc sponsalia, non solum cum ab Vrbe abesset, nunquam ad suorum quẽquam literas misit, quin Attico mitteret, quid ageret in primis, quid legeret, quibusq; in locis, & quam diu esset moraturus: sed & cum esset in Vrbe, & propter suas infinitas occupationes minus sæpe, quàm uellet, Attico frueretur, nullus dies temere intercessit, quo non ad eum scriberet, quo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modo aliquam quæstionem poeticam ei proponeret, interdum iocans eius uerbosiores eliceret epistolas. ex quo accidit, cum ædes Iouis Feretrij in Capitolio ab Romulo constituta, uetustate, atque incuria detecta

prolaberetur, ut Attici admonitu Cæsar eam reficiendã curaret. neque uero à M. Antonio minus absens literis colebatur, adeo ut accurate ille ex ultimis terris, quid ageret, quid curæ sibi haberet, certiorem faceret Atticũ. hoc quale sit, facilius existimabit is, qui iudicare poterit quantæ sit sapientiæ, eorum retinere usum, beneuolentiamq;, inter quos maximarum rerum non solum æmulatio, sed obtrectatio tanta intercedebat, quantam fuit intercedere necesse inter Cæsarem, atque Antonium, cũ se uterque principem non solum urbis Romanæ, sed orbis terrarum esse cuperet. tali modo cum septem, & septuaginta annos complesset, atque ad extremam senectutem nõ minus dignitate, quàm gratia, fortunaq; creuisset (multas enim hæreditates nulla alia re, quàm bonitate consecutus) tantaq; prosperitate usus esset ualetudinis, ut annis XXX medicina nõ indiguisset: nactus est morbum, quem initio & ipse, & medici contempserunt: nam putarunt esse tenasmon, cui remedia celeria, faciliaq; proponebantur. in hoc cum treis menses sine ullis doloribus, præterquam quos ex curatione capiebat, consumpsisset, subito tanta uis morbi in unum intestinum prorupit, ut extremo tempore per lumbos fistula putris eruperit. atque antea quidem morbi diuturnitatem moleste ferebat, prius quàm hoc ei accideret: postquam uero in dies dolores accrescere, febresq; accessisse sensit; Agrippam generum ad se accersiri iussit, & cũ eo L. Cornelium Balbum, Sextumq; Peduceum. hos ut uenisse uidit, in cubitum nixus, quantam, inquit, curam, diligentiamq; in ualetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cum uos testes habeam, nihil opus est plu=

ribus uerbis commemorare. quibus quoniam, ut spero, satisfeci, me nihil reliqui fecisse, quod ad sanandum me pertineret: reliquum est, ut egomet mihi consulam. id uos ignorare nolui: nam mihi stat, alere morbū desinere: nanque his diebus quidquid cibi sumpsi, ita produxi uitam, ut auxerim dolores sine spe salutis. quare à uobis peto, primum ut consilium probetis meum, deinde ne frustra dehortando conemini. hac oratione habita tanta constantia uocis, atque uultus, ut non ex uita, sed ex domo in domum uideretur migrare: cum quidem Agrippa eum flens, atque osculans oraret, atque obsecraret, ne ad id, quod natura cogeret, ipse quoque sibi accelararet, &, quoniam tum quoque posset temporibus superesse, se sibi, suisq; reseruaret; preces eius taciturna sua obstinatione depressit. sic cum biduum cibo se abstinuisset, subito febris decessit, leuiorq; morbus esse cœpit: tamē propositum nihilo secius peregit. itaque die quinto postquam id consilium inierat, prid. Cal. Apr. Cn. Domitio, C. Sosio Coss. decessit. elatus est in lecticula, ut ipse præscripserat, sine ulla pompa funeris, comitantibus omnibus bonis, maxima uulgi frequentia. sepultus est iuxta uiam Appiam ad quintum lapidem in monimento Q. Cæcilij auunculi sui.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD BRVTVM LIBER.

CICERO BRVTO S.

CLODIVS Trib. pl. deſignatus ualde me diligit, uel, ut ἐμφατικώτερον dicam, ualde me amat. quod cum mihi ita perſuaſum ſit, non dubito (bene enim me noſti) quin illum quoque iudices à me amari: nihil enim mihi minus hominis uidetur, quàm non reſpondere in amore ijs, à quibus prouocere. is mihi uiſus eſt ſuſpicari, nec ſine magno quidem dolore, aliquid à ſuis, uel per ſuos potius inimicos ad te eſſe delatum, quo tuus animus à ſe eſſet alienior. non ſoleo mi Brute (quod tibi notum eſſe arbitror) temere affirmare de altero: eſt enim periculoſum propter occultas hominum uoluntates, multiplicesq́; naturas. Clodij animum perſpectum habeo, cognitum, iudicatum. multa eius indicia, ſed ad ſcribendum non neceſſaria: uolo enim hoc teſtimonium tibi uideri potius, quàm epiſtolam. auctus Antonij beneficio eſt. eius ipſius beneficij magna pars à te eſt. itaque eum ſaluis nobis uellet ſaluum. in eum autem locum rem adductã intelligit (eſt enim, ut ſcis, minime ſtultus) ut utrique ſalui eſſe non poſſint: itaque nos mauult. de te uero amiciſſime et loquitur, et ſentit. quare, ſi quis ſecus ad te de eo ſcripſit, aut ſi coràm locutus eſt, peto à te etiã atq; ẽt, mihi ut potius credas, qui & facilius iudicare poſſum,

quàm ille nescio quis, et te plus diligo. Clodium tibi amicissimum existima, ciuemq́; talem, qualis & prudentissimus, & fortuna optima esse debet. Vale.

CICERO BRVTO S.

SCRIPTA, & obsignata iã epistola, literæ mihi redditæ sunt à te, plenæ rerum nouarum, maximeq́; mirabiles, Dolabellam quinque cohortes misisse in Cherrhonessum. adeó'ne copijs abundat, ut is, qui ex Asia fugere dicebatur, Europam appetere conetur? quinque autem cohortibus quid se nam facturum arbitratus est, cum tu eo quinque legiones, optimum equitatum, maxima auxilia haberes? quas quidem cohortes spero iam tuas esse, quoniam latro ille tam fuit demens. & tuum consilium uehementer laudo, quòd nõ prius tuum exercitum Apollonia, Dyrrhachioq́; mouisti, quàm de Antonij fuga audisti, Bruti eruptione, populi R. uictoria. itaque quod scribis, postea statuisse te ducere exercitum in Cherrhonessum, nec pati sceleratissimo hosti ludibrio esse imperiũ populi R. facis ex tua dignitate, & è Rep. Quod scribis de seditione, quæ facta est in legione quarta de Antonijs: quod dicam, in bonam partem accipias: magis mihi probatur militum seueritas, quàm tua. Te beneuolentiam exercitus, equitumq́; expertum esse, uehementer gaudeo. De Dolabella, ut scribis, si quid habes noui, facies me certiorem. in quo ualde delector, me ante prouidisse, ut tuum iudicium liberum esset cum Dolabella belli gerendi: et id ualde pertinuit, ut ego tum intelligebam, ad Remp. ut nunc iudico, ad dignitatem tuam. Quod scribis me maximo

odio egisse, ut insectarer Antonios, idq; laudas: credo ita uideri tibi: sed illam distinctionẽ tuam nullo pacto probo: scribis enim, acrius prohibenda bella ciuilia esse, quàm in superatos iracundiam exercendam. uehementer à te Brute dissentio: neque clementiæ tuæ concedo: sed salutaris seueritas uincit inanem speciem clemẽtiæ. quòd si clementes esse uoluerimus, nũquam deerunt bella ciuilia. sed de hoc tu uideris. de me possum idem, quod Plautinus pater in Trinumo: Mihi quidem ætas acta fermè est, tua istuc refert maxime. opprimemini, mihi crede Brute, nisi prouideritis: neque enim populum semper eundem habebitis, neque senatum, neque senatus ducem. hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta: nihil potest esse uerius. XIIII. Cal. Maij.

CICERO BRVTO S.

NOSTRAE res meliori loco uidebantur: scripta enim ad te certo scio, quæ gesta sunt. quales tibi sæpe scripsi, Consules tales extiterunt. Cæsaris uero pueri mirifica indoles uirtutis. utinam tam facile eum florentem & honoribus, & gratia regere, ac tenere possimus, quàm facile adhuc tenuimus. est omnino illud difficilius, sed tamen non diffidimus: persuasum est enim adolescenti, & maxime per me, eius opera nos esse saluos. & certe, nisi is Antoniũ ab Vrbe auertisset, perijssent omnia. triduo uero, aut quatriduo ante hác rem pulcherrimá, timore quodam perculsa ciuitas tota ad te se cum coniugibus, et liberis effundebat: eadem recreata ad XII. Cal. Maij, te huc uenire, quàm se ad te ire malebat. quo quidem die magnorum meorum laborum, multarumq;

uigiliarum fructum cepi maximum, si modo est aliquis fructus ex solida, ueráq; gloria : nam tantæ multitudinis, quantam capit urbs nostra, concursus est ad me factus . ea cum usque in Capitolium deductus, maximo clamore, atq; plausu in rostris collocatus sum . nihil est in me inane : neque enim debet . sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio, gratulatióq; me cõmouet, propterea quòd popularem me esse in populi salute præclarum est . sed hæc te malo ab aliis audire . Me uelim de tuis rebus, consiliisq; facias diligentissime certiorem: illudq; consideres, ne tua liberalitas dissolutior uideatur . sic sentit senatus, sic populus Rom. nullos unquam hosteis digniores omni supplicio fuisse, quã eos ciueis, qui hoc bello contra patriam arma ceperunt . quos quidem ego omnibus sententiis ulciscor, & persequor omnibus bonis approbantibus . tu quid de hac re sentias, tui iudicii est . ego sic sentio, trium fratrum unam, & eandem esse causam . Consules duos, bonos quidem, sed duntaxat bonos, amisimus . Hircius quidem in ipsa uictoria occidit, cum paucis diebus magno prælio ante uicisset . nam Pansa fugerat uulneribus acceptis, quæ ferre non potuit . reliquias hostium Brutus persequitur, & Cæsar . hostes autem omnes iudicati, qui M. Antonii sectam secuti sunt . itaque id S. C. plerique interpretantur etiam ad tuos siue captiuos, siue dedititios pertinere . equidem nihil disserui durius, cum nominatim de C . Antonio decernerem, quòd ita statueram, à te cognoscere causam eius senatum oportere . X . Cal . Maii .

BRVTVS CICERONI S.

QVANTA ſim lætitia affectus cognitis rebus Bruti no ſtri, & Conſulum, facilius eſt tibi exiſtimare, quàm mihi ſcribere. cum alia laudo, & gaudeo accidiſſe, tum quòd Bruti eruptio nõ ſolum ipſi ſalutaris fuit, ſed etiã maximo ad uictoriam adiumento. Quod ſcribis, triũ Antoniorum unam atque eandem cauſam eſſe; quid ego ſentiam, mei iudicij eſſe: ſtatuo nihil, niſi hoc, ſenatus aut populi Ro. iudicium eſſe de iis ciuibus, qui pugnantes non interierint. at hoc ipſum, inquies, inique facis, qui hoſtilis animi in Remp. homines ciues appelles: immo iuſtiſſime: quod enim non ſenatus cenſuit, nec populus R. iuſſit, id arroganter non præiudico, neque reuoco ad arbitrium meum. illud quidem non muto, quòd ei, quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quidquam eripui, neq; diſſolute quidquam remiſi, habuiq; in mea poteſtate, quoad bellum fuit. multo quidem honeſtius iudico, magiſq; quod concedere poſſit Reſp. miſerorum fortunam non inſectari, quàm infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatem, & arrogantiam incendere poſſint. qua in re Cicero uir optime, ac fortiſſime, mihiq; merito & meo nomine, & Reip. cariſſime, nimis credere uideris ſpei tuæ, ſtatimq;, ut quiſque aliquid recte fecerit, omnia dare, ac permittere, quaſi non liceat traduci ad mala conſilia corruptum largitionibus animum. quæ tua eſt humanitas, æquo animo te moneri patieris, præſertim de communi ſalute: facies tamen, quod tibi uiſum fuerit: etiam ego, cum me docueris. nunc Cicero, nunc agendum eſt, ne

frustra oppressum esse Antonium gauisi simus, neu semper primi cuiusque mali excidendi causa sit, ut aliud renascatur illo peius. nihil iam neque opinantibus, aut patientibus nobis aduersi euenire potest, in quo non cũ omnium culpa, tum præcipue tua futura sit, cuius tantam auctoritatem senatus, ac populus R. non solum esse patitur, sed etiam cupit, quanta maxima in libera ciuitate unius esse potest, quam tu non solum bene sentiendo, sed etiam prudenter tueri debes. prudentia porrò, quæ tibi superest, nulla abs te desideratur, nisi modus in tribuendis honoribus. alia omnia sic abunde adsunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint tuæ uirtutes. unum hoc grato animo, liberaliq; profectũ, cautiorem, ac moderatiorem liberalitatem desiderat: nihil enim senatus cuiquam dare debet, quod male cogitantibus exemplo, aut præsidio sit. itaque timeo, de Cõsulatu, ne Cæsar tuus altius se ascendisse putet decretis tuis, quàm inde, si consul factus sit, descensurũ. quòd si Antonius ab alio relictum regni instrumentum occasionem regnandi habuit: quonam animo fore putas, si quis auctore non tyranno interfecto, sed ipso senatu putat se imperia qualibet concupiscere posse? quare tum & facilitatem, & prouidentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cœpero, Cæsarem honoribus, quos acceperit, extraordinarijs fore cõtentum. alienæ igitur, inquies, culpæ me reum facies? prorsus alienæ, si prouideri potuit, ne existeret. quòd utinã inspectare possis timorem de illo meum. His literis scriptis, te Consulem factum audiuimus. tum uero incipiam proponere mihi Remp. iustam, & iam suis nitentem uiribus,

si istud

si istuc uidero. Filius ualet, & in Macedoniam cum equitatu præmissus est. Idibus Maijs, ex castris.

CICERO BRVTO S.

A AD V.Cal.Maij, cum de ijs, qui hostes iudicati sunt, bello persequendis sententiæ dicerentur, dixit Seruilius etiam de Ventidio, & ut Cassius persequeretur Dolabellã. cui cũ essem assensus, decreui hoc amplius, ut tu, si arbitrarere utile fore, eq; Rep. esse, persequerere Dolabellam bello: si minus id cõmodo Reip. facere posses, siue non existimares è Rep. esse, ut in ijsdem locis exercitum contineres,. nihil honorificentius potuit facere senatus, q̃ ut tuũ esset iudicium, quid tibi maxime conducere Reip. uideretur. equidem sic sentio, si manum habet, si castra, si ubi consistat uspiam, Dolabella; ad fidem, & ad dignitatẽ tuam pertinere, eum persequi. De Cassij nostri copijs nihil sciebamus: neque enim ab ipso ullæ literæ: neque nuntiabatur quidquã, quod pro certo haberemus. quantopere autem intersit opprimi Dolabellam, profecto intelligis, tum ut sceleris pœnas persoluat, tum ne sit, quò se latronum duces ex Mutinensi fuga conferant. atque hoc mihi iam ante placuisse, potes ex superioribus meis literis recordari. quanquam tum & fugæ portus erat in tuis castris, & subsidium salutis in tuo exercitu. quo magis nunc liberati, ut spero, periculis, in Dolabella opprimendo occupati esse debemus. sed hæc cogitabis diligentius, statues sapienter: facies nos, quod constitueris, & quid agas, si tibi uidebitur, certiores. Ciceronem nostrum in uestrum collegium cooptari uolo. existimo omnino absentium rationem sacerdotum comitijs posse

haberi : nam etiam factum est antea : C. enim Marius, cũ in Cappadocia esset, lege Domitia factus est Augur: nec, quo minus id postea liceret, ulla lex sanxit. est etiã in lege Iulia, quæ lex est de sacerdotijs proxima, his uerbis, QVI PETIT, CVIVS'VE RATIO HABEBITVR. aperte indicat posse rationẽ haberi etiã nõ præsentis. hac de re scripsi ad eũ, ut tuo iudicio uteretur, sicut in rebus omnibus. tibi autẽ statuendũ est de Domitio, & de Catone nostro. sed quãuis liceat absentis rationem haberi, tamen omnia sunt præsentibus faciliora. ꝙ si statueris in Asiã tibi eundum, nulla erit ad comitia nostros accersendi facultas. omnino Pansa uiuo celeriora omnia putabamus : statim enim collegam sibi surrogasset : deinde ante prætoria, sacerdotum comitia fuissent. nũc per auspicia longã morã uideo : dũ enim unus erit patritius magistratus, auspicia ad patres redire nõ possunt. magna sanè perturbatio. tu tota de re quid sentias, uelim me facias certiorẽ. III. Non. Maij.

BRVTVS CICERONI S.

NOLI expectare, dum tibi gratias agam. iampridẽ hoc ex nostra necessitudine, quæ ad summam beneuolẽtiam peruenit, sublatum esse debet. Filius tuus à me abest: in Macedonia congrediemur : iussus est enim Ambraciam ducere equites per Thessaliam : & scripsi ad eũ, ut mihi Heracleam occurreret. cum eum uidero (quoniam nobis permittis) communiter constituemus de reditu eius ad petitionem, aut ad commẽdationem honoris. Tibi Glycona medicum Pansæ, qui sororem Achilleos nostri in matrimonio habet, diligentissime commendo.

audimus, eum uenisse in suspicionem Torquato de morte Pansæ, custodiriq; ut parricidam. nihil minus credendum est: quis enim maiorem calamitatem morte Pansæ accepit? præterea est modestus homo, & frugi, quẽ ne utilitas quidẽ uideatur impulsura fuisse ad facinus. rogo te, & quidem ualde rogo, (nam Achilleus noster non minus, quàm æquum est, laborat) eripias eum ex custodia, conserueśq;. hoc ego ad meum officium priuatarum rerum æque, atque ullam aliam rem, pertinere arbitror. Cum has ad te scriberem literas, ab Satrio legato C. Trebonij reddita est mihi epistola, à Tullio, & Deiotaro Dolabellam cæsum, fugatumq; esse. græcam epistolam tibi misi Cycherei cuiusdam ad Satrium missam. Flauius noster de controuersia, quam habet cum Dyrrhachinis hæreditariam, sumpsit te iudicem. rogo te Cicero, & Flauius rogat, rem conficias. quin ei, quì Flauium fecit hæredem, pecuniam debuerit ciuitas, non est dubium, neque Dyrrhachini inficiantur, sed sibi donatum æs alienum à Cæsare dicunt. noli pati, à necessarijs tuis necessario meo iniuriam fieri. XVII. Cal. Iun. ex castris, ad imam Candauiam.

BRVTVS CICERONI S.

BIBVLVS quàm carus mihi esse debeat, nemo melius iudicare potest, q̃ tu, cuius tantæ pro Rep. contentiones, solicitudinesq; fuerunt. itaque uel ipsius uirtus, uel nostra necessitudo debet conciliare te illi: quo minus multa mihi scribenda esse arbitror: uoluntas enim te mouere debet nostra, si modo iusta est, aut pro officio necessario suscipitur. in Pansæ locum petere cõstituit. eam

nominationem à te petimus. neque coniunctiori dare beneficium, q̃ nos tibi sumus, neque digniorem nominare potes, quàm Bibulum. De Domitio, & Apuleio quid attinet me scribere, cum ipsi per se tibi commendatissimi sint? Apuleium uerò tu tua auctoritate sustinere debes. sed Apuleius in sua epistola celebrabitur. Bibulum noli dimittere ex sinu tuo, tantum iam uirum, ex quanto, crede mihi, potest euadere, qui uestris paucorum respondeat laudibus.

CICERO BRVTO S.

MVLTOS tibi commendo, & commendem necesse est: optimus enim quisq; uir, et ciuis sequitur iudicium tuũ; tibiq; omnes fortes uiri nauare operam, & studium uolunt; nec quisquam est, quin ita existimet, meam apud te & gratiam, & auctoritatem ualere plurimum. sed C. Nasennium municipem Suessanum tibi ita commendo, ut neminem diligentius. Cretensi bello Metello imperatore octauum principem duxit. postea in re familiari occupatus fuit. hoc tempore cum Reip. partibus, tum tua excellenti dignitate commotus, uellet per te aliquid auctoritatis assumere. fortem uirum Brute tibi cõmendo, frugi hominem, &, si quid ad rem pertinet, etiam locupletem. pergratum mihi erit, si eum ita tractaris, ut merito tuo mihi gratias agere possit.

CICERO BRVTO S.

FVNGERER officio, quo tu functus es in meo luctu, teq; per literas consolarer, nisi scirẽ iis remediis, quibus meum dolorem tu leuasses, te in tuo nõ egere. ac uelim

facilius, q̃ tunc mihi, nunc tibi tute medeare: est enim alienū tanto uiro, ut es tu, quod alteri præceperit, id ipsum facere non posse. me quidẽ cum rationes, quas collegeras, tum auctoritas tua à nimio mœrore deterruit: cum enim mollius tibi ferre uiderer, q̃ deceret uirum, præsertim eum, qui alios consolari soleret, accusasti me per literas grauioribus uerbis, q̃ tua cõsuetudo ferebat. itaque iudicium tuum magni æstimans, idq; ueritus, me ipse collegi, & ea, quæ didiceram, legeram, acceperam, grauiora duxi tua auctoritate addita. ac mihi tũ Brute officio solū erat & naturæ, tibi nunc populo & scænæ (ut dicitur) seruiendum est: nam cum in te non solum exercitus tui, sed omnium ciuium, ac penè gẽtium coniecti oculi sint, minime decet, propter quem fortiores cæteri sumus, eum ipsum animo debilitatū uideri. quã ob rem accepisti tu quidẽ dolorem (id enim amisisti, cui simile in terris nihil fuit) & est dolẽdum in tam graui uulnere, ne id ipsum, carere omni sensu doloris, sit miserius, q̃ dolere: sed, ut modice, cæteris utile est, tibi necesse est. scriberem plura, nisi ad te hæc ipsa nimis multa essent. Nos te, tuumq; exercitum expectamus: sine quo, ut reliqua ex sententia succedant, uix satis liberi uidemur fore. De tota Rep. plura scribã, & fortasse iã certiora ijs literis, quas Veteri nostro cogitabam dare.

CICERO BRVTO S.

NVLLAS adhuc à te literas habebamus, ne famã quidem, quæ declararet, te, cognita senatus auctoritate, in Italiam adducere exercitum: quod ut faceres, idq; maturares, magnopere desiderabat Resp. ingrauescit enim

in dies intestinum malum, nec externis hostibus magis, q̃ domesticis laboramus: qui erant omnino ab initio belli, sed facilius frangebantur. erectior senatus erat, nõ sen tentijs solũ nostris, sed etiam cohortationibus excitatus. erat in senatu satis uehemens, & acer Pansa, cum in cæteros huius generis, tum maxime in socerum: cui Cõsuli non animus ab initio, nõ fides ad extremum defuit. bellum ad Mutinã gerebatur, nihil ut in Cæsare reprehenderes, nõnulla in Hircio. huius belli fortuna, ut in secũdis, fluxa; ut in aduersis, bona. erat uictrix Resp. cæsis Antonij copijs, ipso expulso à Bruto. deinde ita multa peccata, ut quodã modo uictoria excideret è manibus. perterritos, inermos, saucios non sunt nostri duces persecuti: datumq; Lepido tempus est, in quo leuitatem eius sæpe perspectam, maioribus in malis experiremur. sunt exercitus boni, sed rudes, Bruti, & Planci. sunt fidelissima, & maxima auxilia Gallorũ. sed Cæsarem meis cõsilijs adhuc gubernatum, præclara ipsum indole, admirabiliq; constantia, improbissimis literis quidam, fallacibusq; interpretibus, ac nũtijs impulerunt in spem certissimam Consulatus. quod simul atq; sensi, neq; ego illũ absentem literis monere destiti, nec accusare præsentes eius necessarios, qui eius cupiditati suffragari uidebãtur: nec in senatu sceleratissimorũ consiliorum fontes aperire dubitaui. nec uero ulla in re memini aut senatũ meliorem, aut magistratus: nunq̃ enim in honore extraordinario potentis hominis, uel potentissimi potius (quãdo quidem potentia iam in ui posita est, & armis) accidit, ut nemo Tribunus pl. nemo alio magistratu, nemo priuatus auctor existeret. sed in hac constantia, atq; uirtu

te, erat tamen solicita ciuitas: illudimur enim Brute cũ militum delicijs, tum imperatoris insolentia. tantum quisq; in Rep. posse postulat, quantũ habet uirium. nõ ratio, non modus, non lex, non mos, non officium ualet, non iudicium, non existimatio ciuiũ, non posteritatis uerecundia. hæc ego multo ante prospiciens, fugiebam ex Italia, tum, cum me uestrorũ edictorum fama reuocauit. incitasti uero tu me Brute Veliæ. quanq̃ enim dolebam in eam me Vrbẽ ire, quam tu fugeres, qui eam liberauisses, quod mihi quoq; quondam acciderat periculo simili, casu tristiore: perrexi tamen, Romamq́; perueni; nulloq́; præsidio quatefeci Antonium; cõtraq́; eius arma nefanda, præsidia, quæ oblata sunt, Cæsaris, consilio, & auctoritate firmaui. qui si steterit idem, mihiq́; paruerit, satis uidemur habituri præsidij. sin autem impiorum cõsilia plus ualuerint, q̃ nostra, aut imbecillitas ætatis non potuerit grauitatem rerum sustinere spes omnis est in te. quamobrem aduola obsecro, atque eam Remp. quam uirtute, atque animi magnitudine magis, q̃ euentis rerum, liberasti, exitu libera. omnis omnium concursus ad te futurus est. hortare idem per literas Cassium. spes libertatis nusquam, nisi in uestrorum castrorũ præsidijs, est. firmos omnino & duces habemus ab occidente, & exercitus. hoc adolescentis præsidium equidem adhuc firmũ esse confido, sed ita multi labefactant, ut, ne moueatur, interdũ extimescam. habes totũ Reip. statum, qui quidem tum erat, cum has literas dabã. uelim deinceps meliora: sin aliter fuerit, (quod Dij omen auertant) Reip. uicem dolebo, quæ immortalis esse debeat. mihi quidem quantulum reliqui est?

BRVTVS CICERONI S.

VETERIS Antistij talis animus est in Remp. ut non dubitem, quin in Cæsare, & Antonio se præstiturus fuerit acerrimum propugnatorem communis libertatis, si occasioni potuisset occurrere: nam qui in Achaia congressus, P. Dolabella milites, atque equites habēte, quoduis adire periculum ex insidijs paratissimi ad omnia latronis maluerit, quàm uideri aut coactus esse pecuniam dare, aut libenter dedisse homini nequissimo, atque improbissimo, is nobis ultro pollicitus est, & dedit XX HS ex sua pecunia, &, quod multo carius est, se ipsum obtulit, & coniunxit. huic persuadere cœpimus, ut imperator in castris remaneret, remq́; publicam defenderet. statuit eundum sibi, quoniam exercitum dimisisset: statim uero rediturum ad nos confirmauit legatione suscepta, nisi Prætorum comitia habituri essent Consules: nam illi ita sentienti de Rep. magnopere auctor fui, ne differret tempus petitionis suæ. cuius factum omnibus gratum esse debet, qui modo iudicarint hunc exercitum esse Reip. tibi tanto gratius, quanto maiore animo, gloriaq́; libertatem nostram defendis, & dignitatem, si contigerit nostris consilijs exitus, quem optamus, perfuncturus es. ego etiam mi Cicero proprie, & familiariterq́; te rogo, ut Veterem ames, uelisq́; esse quam amplissimum. qui & si nulla re deterreri à proposito potest, tamen excitari tuis laudibus, indulgentiaq́; poterit, quo magis amplexetur, ac tueatur iudicium suum: & mihi gratissimum erit.

CICERO BRVTO S.

ETSI daturus eram Messalæ Coruino continuo literas, tamen Veterē nostrum ad te sine literis meis uenire no lui. Maximo in discrimine Resp. Brute uersatur, uicto=resq; rursus decertare cogimur. id accidit M. Lepidi sce lere, & amentia. quo tempore cum multa propter eam curam, quam pro Rep. suscepi, grauiter ferrem, tum ni hil tuli grauius, quàm me non posse matris tuæ preci=bus cedere, non sororis. nā tibi, quod mihi plurimi est, facile me satisfacturum arbitrabar. nullo enim modo poterat causa Lepidi distingui ab Antonio, omniumq; iu dicio etiam durior erat, qꝫ, cum honoribus amplissimis à senatu esset Lepidus ornatus, tum etiā paucis ante die bus præclaras literas ad senatū misisset, repente nō solū recepit reliquias hostium, sed bellum acerrimum terra, mariq; gerit: cuius exitus qui futurus sit, incertum est. itaque cum rogamur, ut misericordiam liberis eius im=pertiamus, nihil affertur, quo minus summa supplicia, si (quod Iuppiter omen auertat) pater puerorum uicerit, subeunda nobis sint. nec uero me fugit, q̄ sit acerbum, parentum scelera filiorum pœnis lui: sed hoc præclare legibus cōparatum est, ut caritas liberorum amiciores parētes Reip. redderet. itaq; Lepidus crudelis in liberos, non is, qui Lepidum hostem iudicat. atque ille, si armis positis de ui damnatus esset, quo in iudicio certe defensio nem non haberet, eandem calamitatem subirent liberi bonis publicatis. quanquam, quod tua mater, & soror deprecatur pro pueris, id ipsum, & multa alia crudelio ra nobis omnibus Lepidus, Antonius, & reliqui hostes

denuntiant. itaq; maximam spem hoc tẽpore habemus in te, atq; exercitu tuo. cum ad Reip. summam, tum ad gloriam, et dignitatem tuam uehementer pertinet, te in Italiam, ut ante scripsi, uenire quamprimum: eget enim uehementer tum uiribus tuis, tum etiam consilio Resp. Veterem pro eius erga te beneuolentia, singulariq; officio libenter ex tuis literis complexus sum, eumq; cũ tui, tum Reip. studiosissimum, amantissimumq; cognoui. Ciceronem meum propediem, ut spero, uidebo: tecũ enim illũ, et te in Italiam celeriter esse uenturũ confido.

BRVTVS CICERONI S.

DE M. Lepido uereri me cogit reliquorum timor. qui si eripuerit se nobis, quod uelim temere, atq; iniuriose de illo suspicati sint homines: oro, atq; obsecro te Cicero, necessitudinem nostram, tuamq; in me beneuolentiam obtestans, sororis meæ liberos, obliuiscaris esse Lepidi filios, meq; his in patris locum successisse existimes. hoc si à te impetro, nihil profecto dubitabis pro his suscipere. aliter alij cum suis uiuunt: nihil ego possum in sororis meæ liberos facere, quo possit expleri uolũtas mea, aut officiũ. quid uero aut mihi tribuere boni possunt, (si modo digni sumus, qbus aliquid tribuatur) aut ego matri, ac sorori, puerisq; illis præstaturus sum, si nihil ualuerit apud te, reliquumq; senatum cõtra patrem Lepidum Brutus auunculus? scribere multa ad te neque possum præ solicitudine, ac stomacho, neq; debeo: nam, si in tãta re, tamq; necessaria uerbis mihi opus est ad te excitandum, & cõfirmandum; nulla spes est, facturum te, quod uolo, et quod oportet. quare noli expectare lõ=

gas preces : intuere me ipſum, qui hoc à te uel à Cice= rone coniunctiſſimo homine priuatim, uel à conſulari tali uiro remota neceſſitudine priuata impetrare debeo. quid ſis facturus, uelim mihi quamprimum reſcribas. Cal. Quint. ex caſtris.

CICERO BRVTO S.

BREVES tuæ literæ : breues, dico? immo nullæ. tri= bus'ne uerſiculis his tēporibus Brutus ad me? nihil ſcri pſiſſem potius. & requiris meas. quis unquam ad te tuorum ſine meis uenit? quæ autem epiſtola nō pondus habuit? quæ ſi ad te perlatæ nō ſunt, ne domeſticas qui dem tuas perlatas arbitror. Ciceroni ſcribis te longio= rem daturum epiſtolam. recte id quidē : ſed hæc quoq; debuit eſſe plenior. ego autem, cum ad me de Cice= ronis abs te diſceſſu ſcripſiſſes, ſtatim extruſi tabella= rios, literaſq; ad Ciceronem, ut, etiam ſi in Italiam uenis ſet, ad te rediret: nihil enim mihi iucūdius, nihil illi ho= neſtius. quanquam aliquoties ei ſcripſeram, ſacerdotum comitia mea ſumma contētione in alterum annum eſſe reiecta. quod ego cum Ciceronis cauſa elaboraui, tum Domitij, Catonis, Lentuli, Bibulorum : quod ad te etiam ſcripſeram. ſed uidelicet, cum illam puſillam epiſto= lam tuam ad me dabas, non dum erat tibi id notum. quare omni ſtudio à te mi Brute contendo, ut Cicero= nem meum ne dimittas, tecumq; adducas : quod ipſum, ſi Remp. cui ſuſceptus es, reſpicis, tibi iam iamq; facien= dum eſt : renatum enim bellum eſt, idq; non paruo ſce= lere Lepidi. exercitus autem Cæſaris, qui erat optimus, nō modo nihil prodeſt, ſed etiam cogit exercitum tuum

flagitari: qui si Italiam attigerit, erit ciuis nemo (quem quidem ciuem appellari fas sit) qui se non in tua castra conferat. & si Brutum præclare cum Planco coniunctum habemus. sed non ignoras, quàm sint incerti animi hominum, & infecti partibus, & exitus præliorum. quin etiam si, ut spero, uicerimus, tamẽ magnam gubernationem tui consilij, tuæq; auctoritatis res desiderabit. subueni igitur per Deos, idq; quamprimum. tibi persuade, non te Idibus Martijs, quibus seruitutem à tuis ciuibus repulisti, plus profuisse patriæ, quàm, si mature ueneris, profuturum. II. Id. Quint.

CICERO BRVTO S.

MESSALAM habes. quibus igitur literis tã accurate scriptis assequi possum, subtilius ut explicem, quæ gerantur, quæq; sint in Rep. quàm tibi is exponet, qui & optime omnia nouit, & elegãtissime expedire, & deferre ad te potest? caue enim existimes Brute (quanquam non est necesse ea me ad te, quæ tibi nota sunt, scribere: sed tamen tantam omnium laudum excellentiam non queo silentio præterire) caue putes, probitate, constantia, cura, studio Reip. quidquam illi esse simile: ut eloquentia, qua mirabiliter excellit, uix in eo locum ad laudandum habere uideatur: quanquam in hac ipsa sapientia plus apparet: ita graui iudicio, multaq; arte se exercuit in uerissimo genere dicẽdi. tanta autem industria est, tãtumq; euigilat in studio, ut non maxima ingenio, quod in eo summum est, gratia habenda uideatur. sed prouehor amore: non enim id propositum est huic epistolæ, Messalam ut laudem, præsertim ad Brutum, cui

& uirtus illius non minus, quàm mihi, nota est, & hæc ipsa studia, quæ laudo, notiora. quem cum à me dimittens grauiter ferrem, hoc leuabar uno, quòd ad te tanquã ad alterum me proficiscens, & officio fungebatur, & laudem maximam sequebatur. sed hæc hactenus.

Venio nunc, longo sanè interuallo, ad quandam epistolam, qua mihi multa tribuens unum reprehendebas, quòd in honoribus decernẽdis essem nimius, & tanquã prodigus. tu hoc: alius fortasse, quòd in animaduersione, pœnaq; durior: nisi fortasse utrunq; tu. quod si ita est, utriusque rei meum iudicium tibi cupio esse notissimum: neque solum, ut Solonis dictum usurpem, qui & sapiens unus fuit ex septem, & legum scriptor solus ex septem. is Remp. duabus rebus contineri dixit, præmio, & pœna. est scilicet utriusque rei modus, sicut reliquarum, & quædam in utroque genere mediocritas. sed non tanta de re propositum est hoc loco disputare. quid ego autem secutus hoc bello sim in sententijs dicendis, alienum non puto aperire. post interitum Cæsaris, & uestras memorabiles Idus Martias Brute quid ego prætermissum à uobis, quantamq; impendere Reip. tempestatem dixerim, non es oblitus. magna pestis erat depulsa per uos, magna populi R. macula deleta, uobis uero parta diuina gloria; sed instrumentum regni delatum ad Lepidum, & Antonium: quorum alter inconstantior, alter impurior, uterque pacem metuens, inimicus otio. his ardentibus perturbandæ Reip. cupiditate quod opponi posset præsidium, non habebamus: erexerat enim se ciuitas in retinenda libertate consentiens. nos tum nimis acres, uos fortasse sapientius exces=

sistis urbe ea, quam liberaratis: Italiæ sua uobis studia profitenti remisistis. itaq; cum teneri Vrbem à parricidis uiderem, nec te in ea, nec Cassium tuto esse posse, eamq; armis oppressam ab Antonio: mihi quoque ipsi esse excedendum putaui: tetrum enim spectaculũ, oppressa ab impijs ciuitas, opitulandi potestate præcisa. sed animus idem, qui semper, infixus in patriæ caritate, discessum ab eius periculis ferre non potuit. itaq; in medio Achaico cursu, cum Etesiarum diebus auster me in Italiam, quasi dissuasor mei consilij, retulisset, te uidi Veliæ, doluiq; uehementer: cedebas enim Brute, cedebas; quoniam Stoici uestri negant fugere sapientis. Romam ut ueni, statim me obtuli Antonij sceleri, atq; dementiæ. quem cum in me incitauissem, cõsilia inire cœpi, Brutina plane, (uestri enim hæc sunt propria sanguinis) Reip. liberandæ. longa sunt, quæ restant, prætereunda: sunt enim de me. tantum dico, Cæsarem hunc adolescentem, per quem adhuc sumus, si uerum fateri uolumus, fluxisse ex fonte consiliorum meorum. huic habiti à me honores, nulli quidem Brute, nisi debiti, nulli, nisi necessarij: ut enim primum libertatem reuocare cœpimus, cum se nõ dum ne Decimi quidem Bruti diuina uirtus ita commouisset, ut iam id scire possemus, atq; omne præsidium esset in puero, qui à ceruicibus nostris auertisset Antonium; quis honos ei non fuit decernendus? quanquam ego illi tum uerborum laudem tribui, eamq; modicam: decreui etiam imperium: quod quanquam uidebatur illi ætati honorificum, tamẽ erat exercitum habenti necessarium: quid enim est sine imperio exercitus? statuam

Philippus decreuit, celeritatẽ petitionis primo Seruius, post maiorem etiã Seruilius. nihil tum nimium uidebatur. sed nescio quo modo facilius in timore benigni, q̃ in uictoria grati reperimur: ego enim, D. Druto liberato, cũ lætissimus ille ciuitati dies illuxisset, idemq; casu Bruti natalis esset, decreui, ut in fastis ad eũ diem Bruti nomẽ ascriberetur: in eoq; sum maiorum exemplum secutus, qui hũc honorem mulieri Larentiæ tribuerunt, cuius uos Pontifices ad arã in Velabro facere soletis. quod ego cum dabam Bruto, notam esse in fastis gratissimæ uictoriæ sempiternã memoriam uolebam. atq; illo die cognoui paulo plures in senatu maleuolos esse, q̃ gratos. eos per ipsos dies effudi (si ita uis) honores in mortuos Hircium, & Pansam, Aquilã etiam: quod quis reprehẽdit, nisi qui, deposito metu, præteriti periculi fuerit oblitus? accedebat ad beneficij memoriam gratã ratio illa, quæ etiam posteris posset esse salutaris: extare enim uolebam in crudelissimos hostes monimenta odij publici sempiterna. Suspicor illud minus tibi probari, quod ab tuis familiaribus, optimis illis quidem uiris, sed in Rep. rudibus, non probatur, quòd, ut ouanti introire Cæsari liceret, decreuerim. ego autem (sed erro fortasse: nec tamen is sum, ut mea me maxime delectent) nihil mihi uideor hoc bello sensisse prudentius. cur autem ita sit, aperiendum non est, ne magis uidear prouidus fuisse, quàm gratus. hoc ipsum nimium: quare alia uideamus. D. Bruto decreui honores, decreui L. Planco. præclara illa quidem ingenia, quæ gloria inuitantur: sed senatus etiam sapiens, qui, qua quenque re putat, modo honesta, ad Remp. iuuandam posse ad-

duci, hac utitur. at in Lepido reprehendimur: cui cum statuam in rostris statuissemus, ijdem illam euertimus. nos illum honore studuimus à furore reuocare: uicit amentia leuissimi hominis nostram prudentiam. nec tamen tantum in statuenda Lepidi statua factum est mali, quantũ in euertenda boni. satis multa de honoribus.

Nunc de pœna pauca sunt dicenda: intellexi enim ex tuis sæpe literis, te in ijs, quos bello deuicisti, clementiam tuam uelle laudari. existimo equidem, nil à te nisi sapienter: sed sceleris pœnam prætermittere (id enim est, quod uocatur ignoscere) etiam si in cæteris rebus tolerabile est, in hoc bello perniciosum puto: nullum enim bellum ciuile fuit in nostra Rep. omnium, quæ memoria mea fuerunt, in quo bello non, utracunque pars uicisset, tamen aliqua forma esset futura Reip. hoc bello uictores quam Remp. simus habituri, non facile affirmarim: uictis certe nulla unquam erit. dixi igitur sententias in Antonium, dixi in Lepidum seueras, neque tam ulciscendi causa, quã ut & in præsens sceleratos cieis timore ab impugnanda patria deterrerem, & in posterum documentum statuerẽ, ne quis talem amentiam uellet imitari. quanquam hæc quidem sententia non magis mea fuit, quàm omnium. in qua uidetur illud esse crudele, quòd ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit. sed id & antiquum est, & omnium ciuitatum: si quidem etiam Themistoclis liberi eguerunt. & si iudicio damnatos eadem pœna sequitur cieis, qui potuimus leniores esse in hosteis? quid autem queri potest quisquã de me, qui, si uicisset, acerbiorem se in me futurum fuisse confiteatur, necesse est? habes rationem mearum sen

tentiarum,

tentiarum, de hoc genere duntaxat honoris, & pœnæ: nam de cæteris rebus quid senserim, quidq; censuerim, audisse te arbitror. sed hæc quidem non ita necessaria: illud ualde necessarium Brute, te in Italiam cum exercitu uenire quamprimum. summa est expectatio tui: qui si Italiam attigeris, ad te concursus fiet omnium: siue enim uicerimus, qui quidem pulcherrime uiceramus, nisi Lepidus perdere omnia, & perire ipse cum suis concupiuisset; tua nobis auctoritate opus est ad collocandum aliquem ciuitatis statum: siue etiam nunc certamen reliquum est; maxima spes est cum in auctoritate tua, tum in exercitus tui uiribus. sed propera per Deos: scis enim, quantum sit in temporibus, quãtum in celeritate.

Sororis tuæ filijs quàm diligenter consulam, spero te ex matris, & ex sororis literis cogniturum. qua in causa maiorem habeo rationem tuæ uoluntatis, quæ mihi carissima est, quàm, ut quibusdam uideor, constantiæ meæ. sed ego nulla in re malo, quàm te amando constans & esse, & uideri.

BRVTVS CICERONI S.

PARTICVLAM literarum tuarum, quas misisti Octauio, legi, missam ab Attico mihi. studium tuũ, curaq; de salute mea nulla me noua uoluptate affecit: nõ solum enim usitatum, sed etiam quotidianũ est, aliquid audire de te, quod pro nostra dignitate fideliter, atq; honorifice dixeris, aut feceris. at dolore, quantũ animo maximum capere possum, eadem illa pars epistolæ scriptæ ad Octauium de nobis affecit: sic enim illi gratias agis de Rep. tam suppliciter, ac demisse (quid scribam? pu-

det conditionis, ac fortunæ : sed tamen ſcribendum eſt : cõmendas noſtram ſalutem illi, quæ morte qua non perniciosior ?) ut prorſus præ te feras nõ ſublatam dominationẽ, ſed dominum cõmutatum eſſe. uerba tua recognoſce, & aude negare ſeruientis aduerſus Regẽ iſtas eſſe preces. unum ais eſſe, quod ab eo poſtuletur, & expectetur, ut eos cíueis, de quibus uiri boni, populusq; R. bene exiſtimet, ſaluos uelit. quid, ſi nolit ? nõ erimus ? atqui non eſſe, quàm eſſe per illũ, præſtat. ego mediuſfidius non exiſtimo tã omneis Deos auerſos eſſe à ſalute populi R. ut Octauius orãdus ſit pro ſalute cuiuſquam ciuis, non dicam pro liberatoribus orbis terrarum : iuuat enim magnifice loqui, & certe decet aduerſus ignoranteis, quid pro quoque timendum, aut à quoq; petendum ſit. hoc tu Cicero poſſe fateris Octauium, & illi amicus es ; aut, ſi me carũ habes, uis Romæ uideri, cũ, ut ibi eſſe poſſim, cõmendandus puero illi fuerim ? cui quid agis gratias, ſi, ut nos ſaluos eſſe uelit, & patiatur, rogandum putas ? an hoc pro beneficio eſt habendum, quòd ſe, quàm Antonium, eſſe maluerit, à quo iſta petenda eſſent ? uindici quidem alienæ dominationis, non uicario, ecquis ſupplicat, ut optime meritis de Rep. liceat eſſe ſaluis ? iſta uero imbecillitas, & deſperatio, cuius culpa non magis in te reſidet, quàm in omnibus alijs, & Cæſarem in cupiditatem regni impulit ; et Antonio poſt interitum illius perſuaſit, ut interfecti locum occupare conaretur ; & nũc puerum iſtum extulit, ut tu iudicares precibus eſſe impetrandam ſalutem talibus uiris, miſericordiaq; unius uix etiam nũc uiri tutos fore nos, haud ulla alia re. quòd ſi Roma=

nos nos esse meminissemus, non audacius dominari cuperent postremi homines, quàm id nos prohiberemus, neque magis irritatus esset Antonius regno Cæsaris, quàm ob eiusdem mortem deterritus. tu quidem consularis, & tantorum scelerum uindex, quibus oppressis, uereor, ne in breue tempus dilata sit abs te pernicies, qui potes intueri, quæ gesseris, simul & ista uel probare, uel ita demisse, ac facile pati, ut probantis speciem habeas? quod autem tibi cum Antonio priuatum odium? nempe, quia postulabat hæc, salutem ab se peti precariam, nos incolumitatem habere, à quibus ipse libertatem accepisset, esse arbitrium suum de Rep. quærenda esse arma putasti, quibus dominari prohiberetur, scilicet ut illo prohibito rogaremus alterum, qui se in eius locum reponi pateretur, an ut esset sui iuris, ac mancipij Resp.? nisi forte non de seruitute, sed de conditione seruiendi recusatum est à nobis. atqui non solum bono domino potuimus Antonio tolerare nostram fortunam, sed etiam beneficijs, atque honoribus ut participes frui quantis uellemus: quid enim neget ijs, quorum patientiam uideret maximum suæ dominationis præsidium esse? sed nihil tanti fuit, quo uenderemus fidem nostram, & libertatem. hic ipse puer, quem Cæsaris nomen incitare uidetur in Cæsaris interfectores, quanti existimet, si sit commercio locus, posse nobis auctoribus tantum, quantum profecto poterit, quoniam uiuere, & pecunias habere, & dici consulares uolumus? cæterum nequidquam perierit ille: cuius interitu quid gauisi sumus, si mortuo nihilo minus serituri eramus? nulla cura adhibetur. sed mihi prius

omnia Dij, Deæq; eripuerint, quàm illud iudicium, quo non modo hæredi eius, quem occidi, non concesserim quod in illo non tuli, sed ne patri quidem meo, si reuiuiscat, ut patiente me plus legibus, ac senatu possit. an hoc tibi persuasum est, fore cæteros ab eo liberos, quo inuito nobis in ista ciuitate locus non sit? qui porro id, quod petis, fieri potest, ut impetres? rogas enim, uelit nos saluos esse. uidemur ergo tibi salutem accepturi, cum uitam acceperimus? quam, si prius dimittimus dignitatem, & libertatem, qui possumus accipere? an tu, Romæ habitare, id putas incolumem esse? res, non locus, oportet præstet istuc mihi. neque incolumis fui Cæsare uiuo, nisi postquam illud consciui facinus: neque usquam exul esse possum, dum, seruire, & pati contumelias, peius odero malis omnibus alijs. non ne hoc est in easdem tenebras recidisse, cum ab eo, qui tyranni nomen asciuit sibi (cum in Græcis ciuitatibus liberi tyrannorum, oppressis illis, eodem supplicio afficiantur) petitur, ut uindices, atq; oppressores dominationis salui sint? hanc ego ciuitatem uidere uelim, aut putem ullam, quæ ne traditam quidem, atque inculcatam libertatem recipere possit, plusq; timeat in puero nomen sublati Regis, quàm confidat sibi, cum illum ipsum, qui maximas opes habuerit, paucorum uirtute sublatum uideat? me uero posthac ne commendaueris Cæsari tuo, ne te quidem ipsum, si me audies. ualde care æstimas tot annos, quot ista ætas recipit, si propter eã causam puero isti supplicaturus es: deinde, quod pulcherrime fecisti, ac facis in Antonium, uide, ne conuertatur à laude maximi animi ad opinionem formidinis: nam si Octauius tibi placet,

à quo de nostra salute petendum sit, non dominum fugisse, sed amiciorem dominum quæsisse uideberis. quẽ quòd laudas ob ea, quæ adhuc fecit, plane probo: sunt enim laudanda, si modo contra alienam potentiam, non pro sua suscepit eas actiones. cum uero iudicas tantum illi non modo licere, sed etiam à te ipso tribuẽdum esse, ut rogandus sit, ne nolit esse nos saluos; nimium magnam mercedem statuis: id enim ipsum illi largiris, quod per illum habere uidebatur Resp. neque hoc tibi in mentem uenit, si Octauius ullis dignus sit honoribus, quia cum Antonio bellum gerat, ijs, qui illud malum exciderint, cuius istæ reliquiæ sunt, nihil, quo expleri possit eorum meritum, tributurum unquam populum R. si omnia simul cõgesserit. at uide, quãto diligentius homines metuant, quàm meminerint, quia Antonius uiuat, atque in armis sit. de Cæsare uero quod fieri potuit, ac debuit, transactum est, neque iam reuocari in integrum potest. Octauius is est, qui quid de nobis iudicaturus sit, expectet populus R.? nos ij sumus, de quorum salute unus homo rogandus uideatur? ego uero (ut istuc reuertar) is sum, qui non modo non supplicem, sed etiam coerceam postulantes, ut sibi supplicetur: aut longe à seruientibus abero, mihiq; esse iudicabo Romam, ubicunque liberum esse licebit; ac uestri miserebor, quibus nec ætas, neque honores, neque uirtus aliena dulcedinem uiuendi minuere potuerit. mihi quidem ita beatus esse uidebor, si modo constanter, ac perpetuo placebit hoc consilium, ut relatam putem gratiam pietati meæ: quid enim est melius, quàm memoria recte factorum, & libertate contentum negligere humana? sed certe

non succumbam succumbentibus, nec uincar ab ijs, qui se uinci uolunt, experiarq́;, & tentabo omnia, neque desistam abstrahere à seruitio ciuitatem nostram. si secuta fuerit, quæ debet, fortuna, gaudebimus omnes: sin minus, ego tamen gaudebo: quibus enim potius hæc uita factis, aut cogitationibus traducatur, quàm ijs, quæ pertinuerint ad liberandos ciueis meos? te Cicero rogo, atque hortor, ne defatigere, neu diffidas; semper in præsentibus malis prohibendis, futura quoque, nisi ante sit occursum, explores, ne se insinuent. fortem, & liberum animũ, quo & Consul, & nunc consularis Remp. uindicasti, sine constantia, & æquabilitate nullum esse putaris: fateor enim duriorem esse conditionem spectatæ uirtutis, quàm incognitæ. benefacta pro debitis exigimus: quæ si aliter eueniunt, ut decepti ab his, infesto animo reprehendimus. itaque resistere Antonio Ciceronem, & si magna laude dignum est: tamen, quia ille Cõsul hunc consularem merito præstare uidetur, nemo admiratur. idem Cicero, si flexerit aduersus alios iudicium suum, quod tanta firmitate, ac magnitudine direxit in exturbando Antonio, non modo reliqui temporis gloriam eripuerit sibi, sed etiam præterita euanescere coget (nihil enim per se amplum est, nisi in quo iudicij ratio extat) quia neminem magis decet, quàm te, Remp. amare, libertatisq́; defensorem esse, uel ingenio, uel rebus gestis, uel studio, atque efflagitatione omnium. quare non Octauius est rogandus, ut uelit nos saluos esse: magis tu te exuscita, ut eam ciuitatem, in qua maxima gessisti, liberam, atque honestam fore putes, si modo sint populo duces ad resistendum improborum consilijs.

BRVTVS ATTICO S.

SCRIBIS mihi, mirari Ciceronem, quòd nihil significem unquam de suis actis. quoniam efflagitas, coactu tuo scribam, quæ sentio. omnia fecisse Ciceronem optimo animo, scio: quid enim mihi exploratius esse potest, quàm illius animus in Remp? sed quædã mihi uidetur, quid dicam imperite uir omniũ prudentissimus, an ambitiose fecisse, qui ualentissimum Antoniũ suscipere pro Rep. non dubitauit inimicum? nescio quid scribam tibi, nisi unum, pueri & cupiditatẽ, & licentiam potius esse irritatam, quàm repressam à Cicerone; tantumq; eum tribuere huic indulgentiæ, ut se maledictis nõ abstineat, ijs quidem, quæ in ipsum dupliciter recidunt, quòd & plureis occidit uno, seq; prius oportet fateatur sicarium, quàm obijciat Cascæ, quod obijcit, & imitatur in Casca Bestiam. an, quia non omnibus horis iactamus Idus Martias, similiter atque ille Nonas Decembreis suas in ore habet, eo meliore conditione Cicero pulcherrimum factum uituperabit, quàm Bestia, & Clodius reprehendere illius Consulatum soliti sunt? sustinuisse mihi gloriatur bellum Antonij togatus Cicero noster. quid hoc mihi prodest, si merces Antonij oppressi poscitur in Antonij locum successio? & si uindex illius mali auctor extitit alterius, fundamentum, & radices habituri altiores, si patiamur? ut iam ista, quæ facit, non dominationem, non, sed dominum Antonium timentis sint. ego autem gratiam non habeo, si quis, dum ne irato seruiat, rem ipsam non deprecatur. immo triumphus, & stipendium decernitur, & omni-

bus decretis ornatur. pudeat conspicere fortunam, cuius nomen susceperit. consularis hoc, an Ciceronis est? quoniam tacere non licuit, leges, quæ tibi necesse est molesta esse: etenim ipse sentio, quanto cum dolore hæc ad te perscripserim: nec ignoro, quid sentias in Rep. & quàm desperatam quoque sanari putes posse. nec mehercle te Attice reprehendo: ætas enim, mores, liberi segnem efficiunt: quod quidem etiam ex Flauio nostro perspexi. sed redeo ad Ciceronem. quid inter Saluidenum, & eum interest? quid autem amplius ille decerneret? timet, inquies, etiam nunc reliquias belli ciuilis. quisquam ergo ita timet profligatum, ut neque potentiam eius, qui exercitum uictorem habeat, neque temeritatem pueri putet extimescendam esse? an hoc ipsum ea re facit, quòd illi propter amplitudinem omnia iam, ultroq; deferenda putat? ò magnam stultitiam timoris, id ipsum, quod uerearis, ita cauere, ut, cum uitare fortasse potueris, ultro accersas, & attrahas. nimium timemus mortem, & exilium, & paupertatem. hæc mihi uidentur Ciceroni ultima esse in malis: &, dum habeat, à quibus impetret, quæ uelit, & à quibus colatur, ac laudetur, seruitutem, honorificam modo, non aspernatur, si quidquam in extrema, ac miserrima contumelia potest honorificum esse. licet ergo patrem appellet Octauius Ciceronem, referat omnia, laudet, gratias agat: tamen illud apparebit, uerba rebus esse contraria: quid enim tam alienum ab humanis sensibus est, quàm eum patris habere loco, qui ne liberi quidem hominis numero sit? atqui eò tendit, id agit, ad eum exitum properat uir optimus, ut sit illi Octauius pro-

pitius. ego uero iam iis artibus nihil tribuo, quibus scio Ciceronem instructissimum esse: quid enim illi prosunt, quæ pro libertate patriæ de dignitate, quæ de morte, exilio, paupertate scripsit copiosissime? quanto autem magis illa callere uidetur Philippus, qui priuigno minus tribuerit, quàm Cicero, qui alieno tribuat. desinat igitur gloriando etiam insectari dolores nostros: quid enim nostra, uictum esse Antonium, si uictus est, ut alii uacaret, quod ille obtinuit? tametsi tuæ literæ dubia etiam nunc significant. uiuat hercule Cicero, qui potest, supplex, & obnoxius, si neq; ætatis, neq; honorum, neq; rerum gestarum pudet. ego certe, qui cum ipsa re bellum geram, hoc est cum regno, & imperiis extraordinariis, & dominatione, & potentia, quæ supra leges se esse uelit, nulla erit tam bona conditio seruiendi, quæ non deterreat, quamuis sit uir bonus, ut scribis, Antonius: quod ego nunquam existimaui. sed dominum ne parentem quidem maiores nostri uoluerunt esse. Te nisi tantum amarem, quantum Ciceroni persuasum est diligi ab Octauio, hæc ad te non scripsissem. dolet mihi, quòd tu non stomacharis amantissimus tum tuorũ omnium, tum etiam Ciceronis. sed persuade tibi, de uoluntate propria mea nihil esse remissum, de iudicio largiter: neq; enim impetrari potest, quin, quale quidq; uideatur ei, talem quisq; de illo opinionem habeat. uellem mihi scripsisses, quæ conditiones essent Atticæ nostræ: potuissem tibi aliquid de meo sensu perscribere. Valetudinem Porciæ meæ tibi curæ esse non miror. denique, quod petis, faciam libenter: nam etiam sorores me rogant: & hominem noro, & quid sibi uoluerit.

M. T. C. MARCO BRVTO S.

CVM *sæpe te literis hortatus essem, ut quamprimum Reip. subuenires, in Italiamq; exercitum adduceres, neque id arbitrarer dubitare tuos necessarios; rogatus sũ à prudentissima, & diligentissima fœmina matre tua, cuius omnes curæ ad te referuntur, & in te consumuntur, ut uenirem ad se a.d. VIII. Cal. Sext. quod ego, ut debui, sine mora feci. cum autem uenissem, Casca aderat, & Labeo, et Scaptius. at illa retulit, quæsiuitq; quidnam mihi uideretur, accerseremusne te, atq; tibi id conducere putaremus, an tardare, & commorari te melius esset. respondi id, quod sentiebam, & dignitati, & existimationi tuæ maxime conducere, te primo quoque tempore ferre præsidiũ labenti, & inclinatæ Reip. quid enim abesse censes mali in eo bello, in quo uictores exercitus fugientem hostem persequi noluerunt? & in quo incolumis imperator, honoribus amplissimis, fortunisq; maximis, coniuge, liberis, uobis affinibus ornatus, bellum Reip. indixerit? quid dicam, in tanto senatus, populiq; consensu, cum tantum resideat intra muros mali? maximo autem, cum hæc scribebam, afficiebar dolore, quòd, cum me pro adolescentulo, ac penè puero Resp. accepisset uadem, uix uidebar, quod promiserã, præstare posse. est autem grauior, & difficilior animi, & sententiæ, maximis præsertim in rebus, pro altero, quàm pecuniæ, obligatio: hæc enim solui potest, & est rei familiaris iactura tolerabilis: Reip. quod spoponderis, quemadmodum soluas, nisi is dependi facile patitur, pro quo spoponderis? quanquam et hunc, ut spe-*

ro, tenebo multis repugnantibus: uidetur enim in eo esse indoles, sed flexibilis ætas, multiq; ad deprauandum parati, qui splendore falsi honoris obiecto, aciem boni ingenij perstringi posse confidunt. itaque ad reliquos hic quoque labor mihi accessit, ut omneis adhibeam machinas ad tenendum adolescentem, ne famã subeam temeritatis. quanquam quæ temeritas est? magis enim illum, pro quo spopondi, q̃ me obligaui. nec uero pœnitere potest Remp. me pro eo spopondisse, qui fuit in rebus gerendis tum suo ingenio, tum mea promissione constantior. maximus autem, nisi me forte fallit, in Rep. nodus est inopia rei pecuniariæ: obdurescunt enim magis quotidie boni uiri ad uocem tributi; quod ex centesima collatum impudenti censu locupletũ, in duarum legionum præmijs omne consumitur. impendent autem infiniti sumptus tum in hos exercitus, quibus nunc defendimur, tum uero in tuum. nam Cassius noster uidetur posse satis ornatus uenire. sed & hæc, & multa alia coram cupio, idq; quamprimum. De sororis tuæ filijs, non expectaui Brute, dum scriberes. omnino iam tempora (bellum enim ducetur) integram tibi causam reseruant. sed ego à principio, cum diuinare de belli diuturnitate non possem, ita causam egi puerorum in senatu, ut te arbitror è matris literis potuisse cognoscere. nec uero ulla res erit unquam, in qua ego non uel uitæ periculo ea dicam, eaq; faciam, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor. Vale. VI. Cal. Sext.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER I.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

ETSI non dubitabam, quin hanc epistolã multi nuntij, fama deniq; esset ipsa sua celeritate superatura, tuq; ante ab alijs auditurus esses, annum tertium accessisse desiderio nostro, & labori tuo: tamen existimaui à me quoq; tibi huius molestiæ nuntium perferri oportere. nam superioribus literis, non unis sed pluribus, cum iam ab alijs desperata res esset, tamen ego tibi spem maturæ decessionis afferebam, non solum ut quãdiutissime te iucunda opinione oblectarẽ, sed etiam quia tanta adhibebatur et à nobis, & à Prætoribus contentio, ut rem posse confici non diffiderem. nunc, quoniam ita accidit, ut neq; Prætores suis opibus, neq; nos nostro studio quidquam proficere possemus; est omnino difficile non grauiter id ferre; sed tamẽ nostros animos, maximis in rebus gerendis, et sustinendis exercitatos, frangi, & debilitari molestia nõ oportet. & quoniam ferre ea molestissime homines debent, quæ ipsorũ culpa cõtracta sunt: est quiddã in hac re mihi molestius ferendum, q̃ tibi: factum est enim mea culpa, contra quàm tu mecum & proficiscens, et per literas egeras, ut priore anno non succederetur. quod ego, dũ sociorum saluti consulo, dum impudentiæ nonnullorũ negociatorum resisto, dum nostram gloriam tua uirtute augeri expeto, feci non sapienter, præsertim cum id com

miſerim, ut ille alter annus etiam tertiũ poſſet adducere. quod quoniam peccatum meum eſſe confiteor, eſt ſapientiæ, atq; humanitatis tuæ, curare, et perficere, ut hoc minus ſapienter à me prouiſum, diligentia tua corrigatur. ac ſi te ipſe uehemẽtius ad omneis parteis bene audiendi excitaris, non ut cum aliis, ſed ut tecum iam ipſe certes; ſi omnem tuam mentem, curam, cogitationem, et excellentem omnibus in rebus laudis cupiditatem incitaris: mihi crede, unus annus additus labori tuo, multorũ annorum lætitiã nobis, gloriã uero etiã poſteris noſtris afferet. quapropter hoc te primum rogo, ne contrahas aut demittas animum, ne' ue te obrui, tanquam fluctu, ſic magnitudine negotii ſinas, contráq; erigas, ac reſiſtas, ſiue etiam ultro occurras negotiis: neque enim eiuſmodi partem Reip. geris, in qua fortuna dominetur, ſed in qua plurimum ratio poſſit, & diligentia. quòd ſi tibi bellum aliquod magnum, & periculoſum adminiſtranti prorogatum imperium uiderem, tremerem animo, quòd eodem tempore eſſe intelligerem etiã fortunæ poteſtatem in nos prorogatam. nunc uero ea pars tibi Reip. commiſſa eſt, in qua aut nullã, aut perexiguam partem fortuna tenet, et quæ mihi tota in tua uirtute, ac moderatione animi poſita eſſe uideatur. nullas, ut opinor, inſidias hoſtium, nullam prælii dimicationem, nullam defectionem ſociorum, nullam inopiam ſtipendii, aut rei frumentariæ, nullam ſeditionem exercitus pertimeſcimus: quæ perſæpe ſapientiſſimis uiris acciderunt, ut, quemadmodum gubernatores optimi uim tempeſtatis, ſic illi fortunæ impetum ſuperare non poſſent. tibi data eſt ſumma pax, ſumma tranquillitas,

ita tamen, ut ea dormientem gubernatorem uel obruere, uigilantem etiam delectare possit: constat enim ea prouincia primum ex eo genere sociorum, quod est ex hominum omni genere humanissimũ; deinde ex eo genere ciuium, qui aut, quòd publicani sunt, nos summa necessitudine attingunt, aut, quòd ita negotiantur, ut locupletes sint, nostri Cõsulatus beneficio se incolumes fortunas habere arbitrantur. at enim inter hos ipsos existunt graues controuersiæ, multæ nascuntur iniuriæ, magnæ contentiones consequuntur. quasi uero ego id putem, non te aliquantum negotij sustinere. intelligo permagnum esse negotium, & maximi consilij. sed memento, consilij me hoc negotium esse magis aliquanto, quàm fortunæ, putare: quid est enim negotij, continere eos, quibus præsis, si te ipse contineas? id autem sit magnum, & difficile cæteris, sicut est difficillimum: tibi & fuit hoc semper facillimum, & uere esse debuit, cuius natura talis est, ut etiam sine doctrina uideatur moderata esse potuisse; ea autẽ adhibita doctrina est, quæ uel uitiosissimam naturam excolere possit. tu cũ pecuniæ, cum uoluptati, cum omnium rerum cupiditati resistes, ut facis; erit, credo, periculum, ne improbum negotiatorem, paulo cupidiorem publicanum comprimere non possis. nam Græci quidem sic te ita uiuẽtem intuebuntur, ut quendam ex annalium memoria, aut etiam è cœlo diuinum hominem esse in prouinciam delapsum putent. atque hæc nunc, non ut facias, sed ut te facere, & fecisse gaudeas, scribo: præclarũ est enim, summo cum imperio fuisse in Asia triennium, sic, ut nullum te signum, nulla pictura, nullum uas, nulla ue-

stis, nullum mancipium, nulla forma cuiusquam, nulla conditio pecuniæ, quibus rebus abundat ista prouincia, ab summa integritate, continentiaq; deduxerit. quid autem reperiri tam eximium, aut tam expetendum potest, quàm istam uirtutem, moderationem animi, temperantiam non latere in tenebris, neque esse abditam, sed in luce Asiæ, in oculis clarissimæ prouinciæ, atque in auribus omnium gentium, ac nationum esse positam; non itineribus tuis perterreri homines, non sumptu exhauriri, non aduentu commoueri, esse, quocunq; ueneris, & publice, & priuatim maximam lætitiam, cum urbs custodem, non tyrannum, domus hospitem, non expilatorem recepisse uideatur? his autem in rebus iam te usus ipse profecto erudiuit, nequaquam satis esse, ipsum hasce habere uirtutes, sed esse circunspiciendum diligenter, ut in hac custodia prouinciæ non te unum, sed omnem ministros imperij tui socijs, & ciuibus, & Reip. præstare uideare. quanquam legatos habes eos, qui ipsi per se habituri sint rationem dignitatis suæ: de quibus honore, & dignitate, & ætate præstat Tubero: quem ego arbitror, præsertim cum scribat historiam, multos ex suis annalibus posse deligere, quos uelit, & possit imitari. Alienus autem, noster cum animo, & beneuolentia, tum uero etiam imitatione uiuendi. nam quid ego de Gratidio dicam? quem certo scio ita laborare de existimatione sua, ut propter amorem in nos fraternum etiam de nostra laboret. Quæstorem habes non tuo iudicio delectum, sed eum, quem sors dedit. hunc oportet & sua sponte esse moderatum, & tuis institutis, & præ=

ceptis obtemperare. quorum si quis forte esset sordidior, ferres eatenus, quoad per se negligeret eas leges, quibus est adstrictus, non ut ea potestate, quam tu ad dignitatem permisisses, ad quæstũ abuteretur: neq; enim mihi sanè placet, præsertim cum hi mores tantum iam ad nimiam leuitatem, & ambitionem incubuerint, scrutari te omneis sordeis, excutere unumquenq; eorum, sed, quanta sit in quoque fides, tantum cuique committere. atque inter hos, eos, quos tibi comites, & adiutores negotiorum publicorum dedit ipsa Resp. dũtaxat finibus iis præstabis, quos ante præscripsi. quos uero aut ex domesticis conuictoribus, aut ex necessariis apparitoribus tecum esse uoluisti, qui quasi ex cohorte Prætoris appellari solent, horum non modo facta, sed etiam dicta omnia præstanda nobis sunt. sed habes eos tecum, quos possis recte facieteis facile diligere, minus consulenteis existimationi tuæ facillime coercere. à quibus, rudis cum esses, uidetur potuisse tua liberalitas decipi: nam ut quisq; est uir optimus, ita difficillime esse alios improbos suspicatur. nunc uero tertius hic annus habeat integritatem eandem, quam superiores, cautiorem etiam, ac diligentiorem. sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, existimentur audire, non in quas ficte, aut simulate quæstus causa insusurretur. sit annulus tuus non ut uas aliquod, sed tanquam ipse tu; non minister alienæ uoluntatis, sed testis tuæ. accensus sit eo etiam numero, quo eũ maiores nostri esse uoluerunt, qui hoc non in beneficii loco, sed in laboris, ac muneris non temere, nisi libertis suis, deferebant; quibus illi quidem non multo secus, ac seruis, imperabant. sit lictor

non suæ,

non ſuæ, ſed tuæ lenitatis apparitor, maioraq; præfe=rant faſces illi, ac ſecures dignitatis inſignia, quàm pote=ſtatis. toti denique ſit prouinciæ cognitum, tibi omnium, quibus præſis, ſalutem, liberos, famam, fortunas eſſe ca riſſimas. denique hæc opinio ſit, non modo iis, qui ali=quid acceperint, ſed iis etiam, qui dederint, te inimicum, ſi id cognoueris, futurum. neque uero quiſquam da=bit, cum erit hoc perſpectum, nihil per eos, qui ſimulãt ſe apud te multum poſſe, abs te ſolere impetrari. nec tamen eſt hæc oratio mea huiuſmodi, ut te in tuos aut durum eſſe nimium, aut ſuſpicioſum uelim. nã ſi quis eſt eorum, qui tibi biennii ſpatio nunquam in ſuſpicio=nem auaritiæ uenerit, ut ego Cæſium, & Chærippum, & Labeonem audio, &, quia cognoui, exiſtimo: nihil eſt, quod non & iis, & ſi quis eſt alius eiuſmodi, & committi, & credi rectiſſime putem. ſed ſi quis eſt, in quo iam offenderis, de quo aliquid ſenſeris: huic nihil credideris, nullam partem exiſtimationis tuæ commiſe=ris. in prouincia uero ipſa ſi quem es nactus, qui in tuã familiaritatem penitus intrarit, qui nobis ante fuerit ignotus: huic quantum credendum ſit, uide: non quin poſſint multi eſſe prouinciales uiri boni: ſed hoc ſpera=re licet, iudicare periculoſum eſt: multis enim ſimula=tionum inuolucris tegitur, & quaſi uelis quibuſdam ob tenditur uniuſcuiuſq; natura: frons, oculi, uultus per=ſæpe mentiuntur, oratio uero ſæpiſſime. quam ob rem qui potes reperire ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti careant iis rebus omnibus, à qui=bus nos diuulſi eſſe non poſſumus; te autem alienum hominem ament ex animo, ac non ſui commodi cauſa

ſimulent? mihi quidem permagnum uidetur, præſertim ſi iidem homines priuatum non ferè quenquam, Prætores ſemper omneis amant. quo ex genere ſi quem forte tui cognouiſti amantiorem (fieri enim potuit) quàm temporis: hunc ad tuum numerum libenter aſcribito. ſin autem id non perſpicies, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea quòd & omneis uias pecuniæ norunt, et omnia pecuniæ cauſa faciunt, &, quicum uicturi non ſunt, eius exiſtimationi conſulere non curant. atque etiam è Grecis ipſis diligenter cauendæ ſunt quædam familiaritates, præter hominum perpaucorum, ſi qui ſunt uetere Græcia digni. ſic uero fallaces ſunt permulti, & leues, & diuturna ſeruitute ad nimiam aſſentationem eruditi. quos ego uniuerſos adhiberi liberaliter, optimum quenque hoſpitio, amicitiaq; coniungi dico oportere. nimiæ familiaritates eorum neque tam fideles ſunt (non enim audent aduerſari noſtris uoluntatibus) & inuident nõ noſtris ſolum, uerum etiam ſuis. iam qui in eiuſmodi rebus, in quibus uereor etiam ne durior ſim, cautus eſſe uelim, ac diligens: quo me animo in ſeruos eſſe cenſes? quos quidem cum omnibus in locis, tum præcipue in prouincijs regere debemus. quo de genere multa præcipi poſſunt: ſed hoc & breuiſſimum eſt, & facillime teneri poteſt: ut ita ſe gerant in iſtis Aſiaticis itineribus, ut ſi iter Appia uia faceres; ne'ue intereſſe quidquam putent, utrum Tralleis, an Formias uenerint. ac ſi quis eſt ex ſeruis egregie fidelis, ſit in domeſticis rebus, & priuatis: quæ res ad officium imperij tui, atque ad aliquam partem Reip. pertinebunt, de ijs

rebus ne quid attingat: multa enim, quæ recte committi seruis fidelibus possunt, tamen sermonis, & uituperationis uitandæ causa committenda non sunt. sed nescio quo pacto ad præcipiendi rationem delapsa est oratio mea, cum id mihi propositum initio non fuisset: quid enim ei præcipiam, quem ego, in hoc præsertim genere, intelligam prudétia nõ esse inferiorem, quàm me, usu uero etiam superiorem? sed tamen, si ad ea, quæ faceres, auctoritas accederet mea, tibi ipsi illa putaui fore iucundiora. quare sint hæc fundamenta dignitatis tuæ, tua primum integritas, & continentia, deinde omnium, qui tecum sunt, pudor, delectus in familiaritatibus & prouincialium hominum, & Græcorum percautus, & diligens, familiæ grauis, & constans disciplina. quæ cum honesta sint in his priuatis nostris, quotidianisq; rationibus: in tanto imperio, tam deprauatis moribus, tam corruptrice prouincia, diuina uideantur, necesse est. hæc institutio, atque disciplina potest sustinere in rebus statuendis, decernendisq; eam seueritatem, qua tu in ijs rebus usus es, ex quibus non nullas simultates cum magna mea lætitia susceptas habemus: nisi forte me Paconij nescio cuius, hominis ne Græci quidem, at Mysi, aut Phrygij potius, querelis moueri putas, aut Tuscenij hominis furiosi, ac sordidi uocibus, cuius tu ex impurissimis faucibus inhonestissimam cupiditatem eripuisti summa cum æquitate. hæc, & cætera plena seueritatis, quæ statuisti in ista prouincia, non facile sine summa integritate sustinebimus. quare sit summa in iure dicendo seueritas, dum modo ea ne uarietur gratia, sed conseruetur æquabi=

lis. sed tamen parui refert, abs te ipso ius dici æqualiter, & diligenter, nisi idem ab ijs fiet, quibus tu eius muneris aliquam partem concesseris. ac mihi quidem uidetur non sanè magna uarietas esse negotiorum in administranda Asia, sed ea tota iurisdictione maxime sustineri. in qua scientiæ, præsertim prouincialis, ratio ipsa expedita est: constantia est adhibenda, & grauitas, quæ resistat non solum gratiæ, uerum etiam suspicioni. adiungenda etiam est facilitas in audiendo, lenitas in discernendo, in satisfaciendo, ac disputando diligentia. his rebus nuper Cn. Octauius iucundissimus fuit: apud quem primus lictor qui fuit, tacuit accensus: quoties quisque uoluit, dixit, & quàm uoluit diu. quibus ille rebus fortasse nimis lenis uideretur, nisi hæc lenitas illam seueritatem tueretur. cogebantur Syllani homines, quæ per uim, & metum abstulerant, reddere. qui in magistratibus iniuriose decreuerant, eodem ipsis priuatis erat iure parendum. hæc illius seueritas acerba uideretur, nisi multis condimentis humanitatis mitigaretur. quòd si hæc lenitas grata Romæ est, ubi tanta arrogantia est, tam immoderata libertas, tam infinita hominum licentia, denique tot magistratus, tot auxilia, tanta uis, tanta senatus auctoritas: quàm iucunda tandem Prætoris comitas in Asia potest esse? in qua tanta multitudo ciuium, tanta sociorum, tot urbes, tot ciuitates unius hominis nutum intuentur: ubi nullum auxilium est, nulla conquestio, nullus senatus, nulla concio. quare permagni hominis est, & cum ipsa natura moderati, tum uero etiam doctrina, atque optimarum artium studijs eruditi, sic

se adhibere in tanta potestate, ut nulla alia potestas ab ijs, quibus præsit, desideretur. Cyrus ille à Xenophonte non ad historiæ fidem scriptus, sed ad effigiem iusti imperij: cuius summa grauitas ab illo philosopho cum singulari comitate coniungitur: quos quidem libros non sine causa noster ille Africanus de manibus ponere non solebat: nullum est enim prætermissum in ijs officium diligentis, & moderati imperij. eaque si sic coluit ille, qui priuatus futurus nunquam fuit: quonam modo retinenda sunt ijs, quibus imperium ita datum est, ut redderent, & ab ijs legibus datum est, ad quas reuertendum est? ac mihi quidem uidetur huc omnia esse referenda ab ijs, qui præsunt alijs, ut ij, qui eorum in imperio erunt, sint quambeatissimi: quod tibi & esse antiquissimum, & ab initio fuisse, ut primum Asiam attigisti, constante fama, atque omnium sermone celebratum est. est autem non modo eius, qui socijs, & ciuibus, sed etiam eius, qui seruis, qui mutis pecudibus præsit, eorum, quibus præsit, commodis, utilitatiq; seruire. cuius quidem generis, constare inter omneis uideo, abs te summam adhiberi diligentiam, nullum æs alienum nouum contrahi ciuitatibus, uetere autem magno, & graui multas abs te esse liberatas urbes: complureis dirutas, ac penè desertas, in quibus unam Ioniæ nobilissimam, alteram Cariæ, Samum, et Halicarnasum, per te esse recreatas: nullas esse in oppidis seditiones, nullas discordias: prouideri abs te, ut ciuitates optimatum consilijs administrentur: sublata Mysiæ latrocinia, cædes multis locis repressas, pacem tota prouincia constitutam, neque solum illa itinerum, atque

agrorum, ſed multo etiam plura, & maiora oppidorũ & furta, & latrocinia eſſe depulſa: remotam à fama & à fortunis, ab otio locupletum illam acerbiſſimam miniſtram Prætorum auaritiæ calumniam: ſumptus, & tributa ciuitatum ab omnibus, qui earum ciuitatum fines incolant, tolerari æquabiliter: facillimos eſſe aditus ad te: patere aures tuas querelis omnium: nullius inopiam, ac ſolitudinem non modo illo populari acceſſu, ac tribunali, ſed ne domo quidem tua, & cubiculo eſſe excluſam: tuo toto denique in imperio nihil acerbum eſſe, nihil crudele, atque omnia plena clementiæ, manſuetudinis, humanitatis. quantum uero illud eſt beneficium tuum, quòd iniquo, et graui uectigali ædilitiorũ, magnis noſtris ſimultatibus, Aſiam liberaſti? enimuero, ſi unus homo nobilis queritur palàm, te, quòd edixeris, ne ad ludos pecuniæ decernerētur, HS CC ſibi eripuiſſe: quanta tandem pecunia penderetur, ſi omnium nomine, quicunque Romæ ludos facerent, quod erat iam inſtitutum, erogaretur? quanquam has querelas hominum noſtrorum illo conſilio oppreſſimus, quod in Aſia neſcio quonam modo, Romæ quidem non mediocri cum admiratione laudatur: quòd cum ad templum, monimentumq́; noſtrum ciuitates pecunias decreuiſſent; cumq́; id & pro magnis meis meritis, & pro tuis maximis beneficijs ſumma ſua uoluntate feciſſent; nominatimq́; lex exciperet, ut ad templum, monimentumq́; capere liceret; cumq́; id, quod dabatur, non eſſet interiturum, ſed in ornamentis templi futurum, ut non mihi potius, quàm populo R. ac Dijs immortalibus datum uideretur; tamē id, in quo erat dignitas, erat lex,

erat eorum, qui faciebant, uoluntas, accipiendum non putaui tum alijs de causis, tum etiam ut animo æquiore ferrent ij, quibus nec deberetur, nec liceret. quapropter incumbe toto animo, & studio omni in eam rationem, qua adhuc usus es, ut eos, quos tuæ fidei, potestatiq; senatus, populusq; R. commisit, & credidit, diligas, & omni ratione tueare, ut esse quambeatissimos uelis. quòd si te sors Afris, aut Hispanis, aut Gallis præfecisset, immanibus, ac barbaris nationibus: tamen esset humanitatis tuæ, consulere eorum commodis, & utilitati, salutiq; seruire. cum uero ei generi hominum præsimus, non modo in quo ipsa sit, sed etiam à quo ad alios peruenisse putetur humanitas: certe ijs eam potissimum tribuere debemus, à quibus accepimus: non enim me hoc iam dicere pudebit, præsertim in ea uita, atque ijs rebus gestis, in quibus non potest residere inertiæ, aut leuitatis ulla suspicio, nos ea, quæ consecuti sumus, ijs studijs, & artibus esse adeptos, quæ sint nobis Græciæ monimentis, disciplinisq; traditæ. quare, præter communem fidem, quæ omnibus debetur, præterea nos isti hominum generi præcipue debere uidemur, ut, quorum præceptis simus eruditi, apud eos ipsos, quod ab ijs didicerimus, uelimus expromere. atque ille quidem princeps ingenij, & doctrinæ Plato tum denique fore beatas Resp. putauit, si aut docti, & sapientes homines eas regere cœpissent, aut, qui regerent, omne suum studium in doctrina, ac sapientia collocassent. hanc coniunctionem uidelicet potestatis, & sapientiæ, saluti censuit ciuitatibus esse posse: quod fortasse aliquando uniuersæ Reip. nostræ, nunc quidem profecto isti pro-

uinciæ contigit, ut is in ea summam potestatem habe=
ret, cui in doctrina, cui in uirtute, atque humanita=
te percipienda plurimum à pueritia study fuisset, &
temporis. quare cura, ut hic annus, qui ad laborem
tuum accessit, idem ad salutem Asiæ prorogatus esse
uideatur: quoniam in te retinendo fuit Asia felicior,
quàm nos in deducendo; perfice, ut lætitia prouinciæ
desiderium nostrum leniatur: etenim, si in promeren=
do ut tibi tanti honores haberentur, quanti haud scio
an nemini, fuisti omnium diligentissimus, multo ma=
iorem in his honoribus tuendis adhibere diligentiam de
bes. & quidem, de isto genere honorum quid sentirem,
scripsi ad te ante. semper eos putaui, si uulgares essent,
uileis; si temporis causa constituerentur, leueis; si ue=
ro, id quod ita factum est, meritis tuis tribuerentur,
existimabam multam tibi in ijs tuendis operam esse po
nendam. quare, quoniam in istis urbibus cum sum=
mo imperio, & potestate uersaris, in quibus tuas uir=
tutes consecratas, & in Deorum numero collocatas ui
des: in omnibus rebus, quas statues, quas decernes,
quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tantis de
te iudicijs, tantis honoribus debeas, cogitabis. id au=
tem erit eiusmodi, ut consulas omnibus, ut medeare
incommodis hominum, prouideas saluti, ut te paren=
tem Asiæ & dici, & haberi uelis. atque huic tuæ uo=
luntati, ac diligentiæ difficultatem magnam afferunt
publicani: quibus si aduersamur, ordinem de nobis
optime meritum, & per nos cum Rep. coniunctum,
& à nobis, & à Rep. disiungemus: sin autem om=
nibus in rebus obsequimur, funditus eos perire pa=

tiemur, quorum non modo ſaluti, ſed etiam commo=
dis conſulere debemus. hæc eſt una, ſi uere cogitare
uolumus, in toto imperio tuo difficultas. nam eſſe abſti
nentem, continere omneis cupiditates, ſuos coercere, &
iuris æquabilem tenere rationem, facilem te in rebus co
gnoſcendis, in hominibus audiendis, admittendiſq; præ=
bere, præclarum magis eſt, quàm difficile: non eſt
enim poſitum in labore aliquo, ſed in quadam indu=
ctione animi, atque uoluntate. illa cauſa publicano=
rum quantam acerbitatem afferat ſocijs, intelleximus
ex ciuibus, qui nuper in portorijs Italiæ tollendis non
tam de portorio, quàm de non nullis iniurijs portito=
rum querebantur. quare non ignoro, quid ſocijs ac=
cidat in ultimis terris, cum audiuerim in Italia quere=
las ciuium. hic te ita uerſari, ut & publicanis ſatisfa=
cias, præſertim publicis male redemptis, & ſocios perire
non ſinas, diuinæ cuiuſdam uirtutis eſſe uidetur, id eſt
tuæ. ac primum Græcis id, quod acerbiſſimum eſt,
quòd ſint uectigales, non ita acerbum uideri debet: pro
pterea quòd ſine imperio populi R. ſuis inſtitutis per ſe
ipſi ita fuerunt: nomen autem publicani aſpernari nō
poſſunt, qui pendere ipſi uectigal ſine publicano non po
tuerunt, quod ijs æqualiter Sylla deſcripſerat. non eſſe
autem leniores in exigendis uectigalibus Græcos, quàm
noſtros publicanos, hinc intelligi poteſt, quòd Caunij
nuper omnes ex inſulis, quæ erant ab Sylla Rhodijs at
tributæ, confugerunt ad ſenatum, nobis ut potius ue
ctigal, quàm Rhodijs penderent. quare nomen publi
cani neque ij debent horrere, qui ſemper uectigales
fuerunt; neque ij aſpernari, qui per ſe pendere uecti=

gal non potuerunt; neque ij recusare, qui postulauerunt. simul & illud Asia cogitet, nullam à se neque belli externi, neque discordiarum domesticarum calamitatem absuturam fuisse, si hoc imperio non teneretur. id autem imperium cum retineri sine uectigalibus nullo modo possit, æquo animo parte aliqua suorum fructuum pacem sibi sempiternam redimat, atque otium. quòd si genus ipsum, & nomen publicani non iniquo animo sustinebunt, poterunt ijs consilio, et prudētia tua reliqua uideri mitiora. possunt in pactionibus faciēdis non legem spectare censoriam, sed potius commoditatem conficiendi negotij, & liberationem molestiæ. potes etiam tu id facere, quod et fecisti egregie, & facis, ut commemores quanta sit in publicanis dignitas, quantū nos illi ordini debeamus, ut, remoto imperio, ac ui potestatis, & fascium, publicanos cum Græcis gratia, atque auctoritate cōiungas. sed et ab ijs, de quibus optime tu meritus es, & qui tibi omnia debent, hoc petas, ut facilitate sua nos eam necessitudinem, quæ est nobis cum publicanis, obtinere, & conseruare patiantur. sed quid ego te hæc hortor, quæ tu nō modo facere potes tua spōte sine cuiusquam præceptis, sed etiam magna iam ex parte perfecisti? non enim desistunt nobis agere quotidie gratias honestissimæ, & maximæ societates: quod quidem mihi iccirco iucundius est, quòd idem faciunt Græci. difficile est autē, ea, quæ commodis, utilitate, & propè natura diuersa sunt, uoluntate cōiungere. at ea quidem, quæ supra scripta sunt, non, ut te instituerem, scripsi (neq; enim prudentia tua cuiusquam præcepta desiderat) sed me in scribendo commemoratio tuæ uir=

tutis delectauit. quanquam in his literis longior fui, q̃ aut uellem, aut me putaui fore. unũ est, quod tibi ego præcipere non desinam, neq; te patiar, quantum in me erit, cum exceptione laudari: omnes enim, qui istinc ueniunt, ita de tua uirtute, integritate, humanitate commemorant, ut in tuis summis laudibus excipiant unam iracundiam. quod uitium cum in hac priuata, quotidianáq; uita leuis esse animi, atq; infirmi uidetur: tum uero nihil est tam deforme, quàm ad summum imperiũ etiam acerbitatem naturæ adiungere. quare illud non suscipiam, ut, quæ de iracundia dici solent à doctissimis hominibus, ea tibi nunc exponam, cum & nimis longus esse nolim, et ex multorum scriptis ea facile possis cognoscere. illud, quod est epistolæ proprium, ut is, ad quẽ scribitur, de ijs rebus, quas ignorat, certior fiat, prætermittendum esse non puto. sic ad nos omnes ferè deferunt, nihil, cum absit iracundia, te fieri posse iucundius: sed, cum te alicuius improbitas, peruersitasq; commouerit, sic te animo incitari, ut ab omnibus tua desideretur humanitas. quare, quoniam in eam rationem uitæ nos non tam cupiditas quædam gloriæ, quàm res ipsa, ac fortuna deduxit, ut sempiternus sermo hominum de nobis futurus sit: caueamus, quantum efficere, & consequi possumus, ne quod in nobis insigne uitium fuisse dicatur. neq; ego hoc nunc contendo, quod fortasse cum in omni natura, tum iam in nostra ætate difficile est, mutare animum, &, si quid est penitus insitum moribus, id subito euellere: sed te illud admoneo, ut, si hoc plene uitare non potes, quòd ante occupatur animus ab iracundia, quàm prouidere ratio potuit, ne

occuparetur; te ante compares, quotidieq; meditere resistendum esse iracundiæ; cumq; ea maxime animum moueat, tum tibi esse diligentissime linguam continendam: quæ quidem mihi uirtus non interdum minor uidetur, quàm omnino non irasci: nam illud non solum est grauitatis, sed nonnunquam etiam lenitudinis: moderari uero & animo, & orationi, cum sis iratus, aut etiam tacere, & tenere in sua potestate motum animi, & dolorem, etsi non est perfectæ sapientiæ, tamen est non mediocris ingenij. atq; in hoc genere multo te esse iam commodiorem, mitioremq; nuntiãt. nullæ tuæ uehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contumeliæ perferuntur: quæ cum abhorrẽt à literis, ab humanitate, tum uero contraria sunt imperio, & dignitati: nam si implacabiles sunt iracundiæ, summa est acerbitas: sin autem exorabiles, summa leuitas: quæ tamen, ut in malis, acerbitati anteponenda est. sed quoniam primus annus habuit de hac reprehensione plurimum sermonis, credo propterea, quòd tibi hominum iniuriæ, quòd auaritia, quòd insolentia præter opinionem accidebat, et intolerabilis uidebatur; secundus autem multo lenior, quòd & consuetudo, & ratio, &, ut ego arbitror, meæ quoque literæ te patientiorem, lenioremq; fecerunt: tertius annus ita esse debet emendatus, ut ne minimam quidem rem quisquã possit ullam reprehendere. ac iam hoc loco non hortatione, neq; præceptis, sed precibus tecum fraternis ago, totum ut animum, curam, cogitationemq; tuam ponas in omnium laude undiq; colligenda. quòd si in mediocri statu sermonis, ac prædicationis nostræ res essent, ni

hil abs te eximium, nihil præter aliorum consuetudinē postularetur. nunc uero propter earum rerum, in quibus uersati sumus, splendorem, & magnitudinem, nisi summam laudem ex ista prouincia assequimur, uix uidemur summam uituperationē posse uitare. ea nostra ratio est, ut omnes boni tum faueant, tum etiam à nobis omnem diligentiam, uirtutemq; & postulent, & expectent; omnes autem improbi, quòd cum ijs bellum suscepimus sempiternum, uel minima re ad reprehendendum contenti esse uideantur. quare quoniam eiusmodi theatrum est totius Asiæ, celebritate refertissimum, magnitudine amplissimum, iudicio eruditissimum, natura autem ita resonās, ut usq; Romam significationes, uocesq; referantur: contende quæso, atq; elabora, non modo ut his rebus dignus fuisse, sed etiam ut illa omnia tuis artibus superasse uideare. & quoniam mihi casus urbanam in magistratibus administrationē Reip. tibi prouincialem dedit!, & si mea pars nemini cedit; fac, ut tua cæteros uincat. simul & illud cogita, nos non de reliqua, & sperata gloria iam laborare, sed de parta dimicare: quæ quidem non tā expetenda fuit, quàm tuenda nobis est. ac si mihi quidquam esset abs te separatum, nihil amplius desiderarem hoc statu, qui mihi iam partus est: nunc uero res sic sese habet, ut, nisi omnia tua facta, atque dicta nostris rebus istinc respondeant, ego me meis tantis laboribus, tantisq; periculis, quorum tu omnium particeps fuisti, nihil cōsecutum putem. quòd si, ut amplissimum nomen cōsequeremur, unus præter cæteros adiuuisti: certe idem, ut id retineamus, præter cæteros elaborabis. nō est tibi his solis uten

dum existimationibus, ac iudicijs, qui nunc sunt, hominum, sed ijs etiam, qui futuri sunt. quanquam illorum erit uerius iudicium, obtrectatione, et maleuolentia liberatum. deniq; illud etiam debes cogitare, non te tibi soli gloriam quærere: quod si esset, tamen nō negligeres, præsertim cum amplissimis monimentis consecrare uoluisses memoriam nominis tui. sed ea tibi est cōmunicanda mecum, prodenda liberis nostris. in qua cauendum est, ne, si negligentior fueris, nō solum tibi parum consuluisse, sed tuis etiam inuidisse uidearis. atque hæc nō eo dicuntur, ut te oratio mea dormientem excitasse, sed potius ut currentem incitasse uideatur. (facies enim perpetuo, quæ fecisti, ut omnes æquitatem tuam, temperantiam, seueritatem, integritatemq; laudent) sed me quædam tenet, propter singularem amorem, infinita in te auiditas gloriæ. quanquam illud existimo, cum iam tibi Asia, sicut unicuique sua domus, nota esse debeat, cum ad tuam summam prudentiam tantus usus accesserit, nihil esse, quod ad laudem attineat, quod tu non optime perspicias, & tibi non, sine cuiusquam hortatione, in mentem ueniat quotidie. sed ego, qui, cum tua lego, te audire, & qui, cum ad te scribo, tecum loqui uideor, ideo et tua longissima quaq; epistola maxime delector, & ipse in scribendo sæpe sum longior. illud te ad extremum & oro, et hortor, ut, tanquam poetæ boni, & actores industrij solent, sic tu in extrema parte, & conclusione muneris, ac negotij tui diligentissimus sis, ut hic tertius annus imperij tui tanquam tertius actus perfectissimus, atque ornatissimus fuisse uideatur. id facillime facies, si me,

cui semper uni magis, quàm uniuersis, placere uoluisti, tecum semper esse putabis, & omnibus ijs rebus, quas dices, ac facies, interesse. Reliquum est, ut te orem, ut ualetudini tuæ, si me, & omneis tuos ualere uis, diligentissime seruias.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

STATIVS ad me uenit ad VIII. Cal. Nou. eius aduentus, quòd ita scripsisti, direptum iri te à tuis, dum is abesset, molestus mihi fuit. quòd autem expectationem tui, concursumq; eum, qui erat futurus, si unà tecum decederet, neq; antea uisus esset, sustulit, id mihi nõ incõmode uisum est accidisse: exhaustus enim est sermo hominũ, et multæ emissæ iam eiusmodi uoces, ἀλλὰ αἰεί τινα φῶτα μέγαν: quæ te absente cõfecta esse lætor. quod autem iccirco à te missus est, mihi ut se purgaret, id necesse minime fuit: primum enim nunquã ille mihi fuit suspectus: neq; ego, quæ ad te de illo scripsi, scripsi meo iudicio: sed cum ratio, salusq; omniũ nostrum, qui ad Remp. accedimus, non ueritate solum, sed etiam fama niteretur, sermones ad te aliorum semper, nõ mea iudicia perscripsi. qui quidem q̃ frequentes essent, & q̃ graues, aduẽtu suo Statius ipse cognouit: etenim interuenit nonnullorum querelis, quæ apud me de illo ipso habebantur, & sentire potuit sermones iniquorum in suum potissimum nomen erumpere. quod autẽ me maxime mouere solebat, cum audiebam illum plus apud te posse, q̃ grauitas illius ætatis, et imperij prudentia postularet (quàm multos enim mecum egisse putas, ut se Statio cõmendarem? quàm multa autem ipsum ἀφε-

λῶς mecum in ſermone ita protuliſſe?) id mihi nō placuit, monui, ſuaſi, deterrui. quibus in rebus etiam ſi fidelitas ſumma eſt, quod prorſus credo, quoniam tu ita iudicas: tamen ſpecies ipſa tā gratioſi liberti, aut ſerui dignitatem habere nullam poteſt. atque hoc ſic habeto (nihil enim nec temere dicere, nec aſtute reticere debeo) materiam omnem ſermonum eorum, qui de te detrahere uelint, Statium dediſſe: & antea tantum intelligi potuiſſe, iratos tuæ ſeueritati eſſe nōnullos; hoc manumiſſo, iratis, quod loquerentur, non defuiſſe. Nunc reſpondebo ad eas epiſtolas, quas mihi reddidit L. Cæſius: cui, quoniā ita te uelle intelligo, nullo loco deero. quarum altera eſt de Blaudenio Zeuxide: quem ſcribis certiſſimum matricidam tibi à me intime commendari. qua de re, & de hoc genere toto, ne forte me in Græcos tam ambitioſum factum eſſe mirere, pauca cognoſce. Ego, cum Græcorum querelas nimium ualere ſentirem propter hominum ingenia ad fallendum parata: quoſcunq; de te queri audiui, quacunq; potui ratione placaui. primū Dionyſipolitas, qui erant inimiciſſimi mei, leniui, quorum principem Hermippum nō ſolū ſermone meo, ſed etiam familiaritate deuinxi. ego Apamenſem Ephæſtum, ego leuiſſimū hominem Megariſtum Antandrium, ego Niciam Smyrnæum, ego nugas maximas omni mea comitate ſum complexus, Nymphontem etiā Colophonium. quæ feci omnia, non quo me aut ij homines, aut tota natio delectaret: pertæſum eſt enim leuitatis, aſſentationis, animorum non officijs, ſed temporibus ſeruientium. ſed, ut ad Zeuxim reuertar, cum is de Caſelij ſermone ſecum habito, quæ tu ſcribis, ea ipſa

loqueretur,

loqueretur, obstiti eius sermoni, & hominem in familiaritatem recepi. tua autem quæ fuerit cupiditas tanta, nescio, quòd scribis, cupyſſe te, quoniam Smyrnæ duos Mysos insuiſſes in culeum, simile in superiore parte prouinciæ edere exemplum seueritatis tuæ, & idcirco Zeuxim elicere omni ratione uoluiſſe: quem adductum in iudicium, fortaſſe dimitti non oportuerit: conquiri uero, & elici blandityis (ut tu scribis) ad iudicium neceſſe non fuit, eum præsertim hominem, quem ego & ex suis ciuibus, & ex multis alyis quotidie magis cognosco nobiliorem eſſe propè, quam ciuitatem suam. at enim Græcis solis indulgeo. quid L. Cæcilium? non ne omni ratione placaui? quem hominem? qua ira? quo spiritu? quem denique præter Tuscenium, cuius causa sanari non poteſt, non mitigaui? ecce supra caput homo leuis, ac sordidus, sed tamen equeſtri censu, Catienus. etiam is lenietur. cuius tu in patrem quòd fuiſti aſperior, non reprehendo: certo enim scio, te feciſſe cum causa. sed quid opus fuit eiusmodi literis, quas ad ipsum misiſti? illum crucem sibi ipsi conſtituere, ex qua tu eum ante detraxiſſes: te curaturum, fumo ut combureretur, tota plaudente prouincia. quid uero ad C. Fabium nescio quem? (nam eam quoque epiſtolam T. Catienus circungeſtat) renunciari tibi, Licinium plagiarium cum suo pullo Miluino tributa exigere. deinde rogas Fabium, ut & patrem, & filium uiuos comburat, si poſſit: sin minus, ad te mittat, uti iudicio comburantur. hæ literæ abs te per iocum miſſæ ad C. Fabium, si modo sunt tuæ, cum leguntur, inuidiosam atrocitatem uerborum habent. ac si omnium mearum literarũ præcepta re-

petes, intelliges nihil eſſe à me, niſi orationis acerbitatẽ, & iracundiam, &, ſi forte, raro literarum miſſarum indiligentiam reprehenſam. quibus quidem in rebus ſi apud te plus auctoritas mea, quàm tua ſiue natura paulo acrior, ſiue quædam dulcedo iracundiæ, ſiue dicendi ſal, facetiæq; ualuiſſent: nihil ſanè eſſet, quod nos pœniteret. & mediocri me dolore putas affici, cum audiam, qua ſit exiſtimatione Virgilius, qua tuus uicinus Cn. Octauius? nam ſi te interioribus uicinis tuis, Cilicenſi, & Syriaco anteponis, ualde magnum facis. atque is dolor eſt, quòd, cum ij, quos nominaui, te innocentia non uincant, uincunt tamen artificio beneuolentiæ colligendæ, qui neque Cyrum Xenophontis, neque Ageſilaum nouerint, quorũ Regum ſummo in imperio nemo unquam uerbum ullum aſperius audiuit. ſed hæc à principio tibi præcipiens, quantum profecerim, non ignoro. nunc tamen decedens, id quod mihi iam facere uideris, relinque quæſo quam iucundiſſimam memoriam tui. ſucceſſorem habes perblandum. cætera ualde illius aduentu tua requirentur. in literis mittendis, ut ſæpe ad te ſcripſi, nimium te inexorabilem præbuiſti. tolle omneis, ſi potes, iniquas, tolle inuſitatas, tolle contrarias. Statius mihi narrauit ſcriptas ad te ſolere afferri, ab ſe legi, &, ſi iniquæ ſint, fieri te certiorẽ: ante quàm uero ipſe ad te ueniſſet, nullum delectũ literarum fuiſſe: ex eo eſſe uolumina ſelectarum epiſtolarum, quæ reprehendi ſolerent. hoc de genere nihil te nunc quidem moneo: ſero eſt enim: ac ſcire potes, multa me uarie, diligenterq; monuiſſe. illud tamen, quod Theopompo mandaui, cum eſſem admo=

nitus ab ipso, uide per homines amanteis tui, quod est facile, ut hæc genera tollantur epistolarum, primum iniquarum, deinde contrariarum, tum absurde, & inusitate scriptarum, postremo in aliquem contumeliosarum. atque hæc tam esse, quàm audio, non puto: & si sunt, occupationibus tuis minus animaduersa; nunc perspice, & purga. legi epistolam, quam ipse scripsisse Sylla nomenclator dictus est, non probandam. legi non nullas iracundas. sed tempore ipso de epistolis: nam, cum hanc paginam tenerem, L. Flauius Præt. Des. ad me uenit, homo mihi ualde familiaris: is mihi, te ad procuratores suos literas misisse, quæ mihi uisæ sunt iniquissimæ, ne quid de bonis, quæ L. Octauij Nasonis fuissent, cui L. Flauius hæres est, diminuerent ante, quàm C. Fundanio pecuniam soluissent: itemq; misisse ad Apollonidenses, ne de bonis, quæ Octauij fuissent, diminui paterentur prius, quàm Fundanio debitum solutum esset. hæc mihi uerisimilia non uidentur: sunt enim à prudentia tua remotissima. ne diminuat hæres? quid, si inficiatur? quid, si omnino non debetur? quid? Prætor solet iudicare, deberi? quid? ego Fundanio non cupio? non amicus sum? non misericordia moueor? nemo magis: sed uia iuris eiusmodi est quibusdam in rebus, ut nihil sit loci gratiæ. atque ita, mihi dicebat Flauius, scriptum in ea epistola, quam tuam esse dicebat, te aut quasi amicis tuis gratias acturum, aut quasi inimicis incommoda laturum. quid multa? ferebat grauiter: id uehementer mecum querebatur: orabatq;, ut ad te quamdiligentissime scriberem: quod facio, & te prorsus uehementer etiam

atque etiam rogo, ut & procuratoribus Flauij remittas de diminuendo, & Apollonidensibus ne quid praescribas, quod contra Flauium sit, amplius, & Flauij causa, & scilicet Pompeij facias omnia. nolo mediusfidius ex tua iniuria in illum tibi liberalem me uideri. sed & te oro, ut tu ipse auctoritatem, & monimentum aliquod decreti, aut literarum tuarum relinquas, quod sit ad Flauij rem, & ad causam accommodatum: fert enim grauiter homo & mei obseruantissimus, & sui iuris, dignitatisq; retinens, se apud te neque amicitia, neque iure ualuisse. &, ut opinor, Flauij aliquando rem & Pompeius, & Caesar tibi commendarunt, & ipse ad te scripserat Flauius, & ego certe. quare, si ulla res est, quam tibi me faciendam petente putes, haec ea sit. si me amas, cura, elabora, perfice, ut Flauius & tibi, & mihi quammaximas gratias agat. hoc te ita rogo, ut maiore studio rogare nõ possim. Quod ad me de Hermia scribis, mihi mehercule ualde molestum fuit. Literas ad te parum fraterne conscripseram, quas oratione Diodoti Luculli liberti commotus, de pactione statim quod audieram, iracundius scripseram, & reuocare cupiebam. huic tu epistolae non fraterne scriptae fraterne debes ignoscere. De Censorino, Antonio, Cassio, Scaeuola, te ab ijs diligi, ut scribis, uehementer gaudeo. caetera fuerunt in eadem epistola grauiora, quàm uellem. ὀρθὰν τὴν ναῦν, & ἅπαξ θανεῖν. maiora ista erũt.

Meae obiurgationes fuerunt amoris plenissimae, quae sunt non nullae, sed tamen mediocres, & paruae potius. ego te nunquam ulla in re dignum minima reprehensione putassem, cum te sanctissime gereres, nisi inimicos

multos haberemus. quæ ad te aliqua admonitione, aut obiurgatione scripsi, scripsi propter diligentiam cautionis meæ: in qua & maneo, & manebo, et, idem ut facias, non desistam rogare. Attalus Iphimenus mecum egit, ut se ne impedires, quo minus, quod ad Q. Publiceni statuam decretum est, erogaretur. quod ego te rogo, & admoneo, ne talis uiri, tamq; nostri necessarij honorem minui per te, aut impediri uelis. Præterea Aesopi tragœdi, nostri familiaris, Licinius seruus tibi notus aufugit: is Athenis apud Patronem Epicureum pro libero fuit: inde in Asiam uenit: postea Plato quidam Sardianus Epicureus, qui Athenis solet esse multum, & qui tum Athenis fuerat, cum Licinius eò uenisset; cum eum fugitiuum postea esse ex Aesopi literis cognosset, hominem comprehendit, & in custodiam Ephesi tradidit, sed in publicam, uel in pistrinum, non satis ex literis eius intelligere potuimus. tu quoquo modo, quoniam Ephesi est, hominem inuestiges uelim, summáq; diligentia uel tecum deducas. noli spectare, quanti homo sit: parui enim pretij est, qui iam nihili sit: sed tanto dolore Aesopus est affectus propter serui scelus, & audaciam, ut nihil ei gratius facere possis, quàm si illum per te recuperarit. Nunc ea cognosce, quæ maxime exoptas. Remp. funditus amisimus, adeo, ut Cato adolescẽs, nullius consilij, sed tamen ciuis Romanus, & Cato, uix uiuus effugeret, quòd, cum Gabinium de ambitu uellet postulare, neque Prætores diebus aliquot adiri possent, uel potestatem sui facerent, in concionem ascendit, & Pompeium priuatus Dictatorem appellauit. propius nihil est factum, quàm ut occideretur. ex hoc, qui sit sta

tus totius Reip. uidere potes. nostræ tamen causæ non uidentur homines defuturi: mirandum in modum profitentur, offerunt se, pollicentur. & quidem cum spe sum maxima, tum maiore etiam animo. spero superiores fore nos: confido animo, ut in hac Rep. ne casum quidem ullum pertimescam. sed tamen res sic se habet. si diem nobis Clodius dixerit, tota Italia concurret, ut multiplicata gloria discedamus. sin autem ui agere conabitur, spero fore studiis non solum amicorum, sed etiam alienorum, ut ui resistamus. omnes & se, & suos liberos, amicos, clientes, libertos, seruos, pecunias denique suas pollicentur. nostra antiqua manus bonorum ardet studio nostri, atque amore. si qui antea aut alieniores fuerant, aut languidiores, nunc horum odio se cum bonis coniungunt. Pompeius omnia pollicetur, & Cæsar: quibus ego ita credo, ut nihil de mea comparatione diminuam. Tribuni pl. Dess. sunt nobis amici. Consules se optime ostendunt. Prætores habemus amicissimos, et acerrimos ciueis, Domitium, Nigidium, Memmium, Lentulum, bonos etiam alios, sed hos singulareis. quare magnum fac animum habeas, & spem bonam. de singulis tamen rebus, quæ quotidie gerantur, faciam te crebro certiorem. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

MI FRATER, mi frater, mi frater, tu'ne id ueritus es, ne ego iracundia aliqua adductus pueros ad te sine literis miserim? aut etiam, ne te uidere noluerim? ego tibi irascerer? tibi ego possem irasci? scilicet tu me afflixisti, tui me inimici, tua me inuidia, ac non ego te mi=

ſere perdidi. meus ille laudatus Conſulatus, mihi te, libe
ros, patriam, fortunas, tibi uelim ne quid eripuerit præ
ter unum me. ſed certe à te mihi omnia ſemper hone-
ſta, & iucunda ceciderunt: à me tibi luctus meæ cala
mitatis, metus tuæ, deſiderium, mœror, ſolitudo. ego te
uidere noluerim? immo uero me à te uideri nolui: nõ
enim uidiſſes fratrem tuum; non eum, quem relique-
ras; non eum, quem noras; non eum, quem flens flentẽ,
proſequentem proficiſcens dimiſeras, ne ueſtigium qui-
dem eius, nec ſimulacrum, ſed quandam effigiem ſpi-
rantis mortui. atque utinam me mortuum prius uidiſ-
ſes, aut audiſſes. utinam te non ſolum uitæ, ſed etiam
dignitatis meæ ſuperſtitem reliquiſſem. ſed teſtor om-
neis Deos, me hac una uoce à morte eſſe reuocatum, ꝙ
omnes in mea uita partem aliquam tuæ uitæ repoſitam
eſſe dicebant. quare peccaui, ſceleratéq; feci: nam, ſi
cecidiſſem, mors ipſa meam pietatem, amoremq; in te
facile defenderet. nunc commiſi, ut uiuo me careres,
uiuo me aliјs indigeres, mea uox in domeſticis pericu-
lis potiſſimum occideret, quæ ſæpe alieniſſimis præſidio
fuiſſet. nam quòd ad te pueri ſine literis uenerunt, quo
niam uides non fuiſſe iracundiæ cauſa, certe pigritia
fuit, & quædam infinita uis lacrymarum, & dolo-
rum. hæc ipſa me quo fletu putas ſcripſiſſe? eodem, quo
te legere certo ſcio. an ego poſſum aut non cogitare alì
quando de te, aut unquam ſine lacrymis cogitare? cum
enim te deſidero, fratrem' ſolum deſidero? ego uero
ſuauitate propè fratrem propè æqualem, obſequio fili-
um, conſilio parentem. quid mihi ſine te unquam, aut
tibi ſine me iucundum fuit? quid, quod eodem tempo-

re desidero filiam? qua pietate, qua modestia, quo ingenio, effigiem oris, sermonis, animi mei? quid filium uenustissimum, mihiq; dulcissimum? quem ego ferus, ac ferreus è complexu dimisi meo, sapientiorem puerum, quàm uellem: sentiebat enim miser iam, quid ageretur. quid uero tuum filium? quid? imaginem meam, quem meus Cicero & amabat ut fratrem, & iam, ut maiorem fratrem, uerebatur. quid, quod mulierem miserrimam, fidelissimam coniugem me prosequi non sum passus, ut esset quæ reliquias communis calamitatis communeis liberos tueretur? sed tamen, quoquo modo potui, scripsi, & dedi literas ad te Philogono liberto tuo, quas credo tibi postea redditas esse: in quibus idem te hortor, & rogo, quod pueri tibi uerbis meis nũtiarunt, ut Romam protinus pergas, & properes: primum enim te præsidio esse uolui, si qui essent inimici, quorum crudelitas non dum esset nostra calamitate satiata: deinde cógressus nostri lamentationem pertimui, digressum uero non tulissem: atque etiam id ipsum, quod tu scribis, metuebam, ne à me distrahi non posses. his de causis hoc maximum malum, quòd te non uidi, quo nihil amantissimis, & coniunctissimis fratribus acerbius, ac miserius uidetur accidere potuisse, minus acerbum, minus miserum fuit, q̃ fuisset tum congressio, tum uero digressio nostra. nunc, si potes, id quod ego, qui fortis tibi semper uidebar, non possum, erige te, & confirma, si qua subeunda dimicatio erit. spero, si quid mea spes habet auctoritatis, tibi & integritatem tuam, & amorem in te ciuitatis, & aliquid etiã misericordiã nostri, præsidij laturã. sin eris ab isto periculo uacuus,

ages ſcilicet, ſi quid agi poſſe de nobis putabis. de quo ſcribunt ad me quidem multi multa, & ſe ſperare de monſtrant: ſed ego, quid ſperem, non diſpicio, cum inimici plurimum ualeant, amici partim deſeruerint me, partim etiam prodiderint, qui in meo reditu fortaſſis reprehenſionem ſui ſceleris pertimeſcant. ſed, iſta qualia ſint, tu uelim perſpicias, mihiq; declares. ego tamen, quandiu tibi opus erit, ſi quid periculi ſubeundum uidebis, uiuam. diutius in hac uita eſſe non poſſum: neque enim tantum uirium habet ulla aut prudentia, aut doctrina, ut tantum dolorem poſſit ſuſtinere. ſcio fuiſſe & honeſtius moriendi tempus, & utilius: ſed non hoc ſolum, multa alia prætermiſi: quæ ſi queri uelim præterita, nihil agam, niſi ut augeam dolorem tuum, indicem ſtultitiam meam. illud quidem nec faciendum eſt, nec fieri poteſt, me diutius, quàm aut tuum tempus, aut firma ſpes poſtulabit, in tam miſera, tamq; turpi uita commorari, ut, qui modo fratre fuerim, liberis, coniuge, copijs, genere ipſo pecuniæ beatiſſimus; dignitate, auctoritate, exiſtimatione, gratia non inferior, quàm qui unquam fuerunt ampliſſimi; is nunc in tam afflicta, perditaq; fortuna neque me, neq; meos lugere diutius poſſim. quare quid ad me ſcripſiſti de permutatione? quaſi uero nunc me non tuæ facultates ſuſtineant. qua in re ipſe uideo miſer, & ſentio, quid ſceleris admiſerim, cum de uiſceribus tuis, & filij tui ſatisfacturus ſis quibus debes, ego acceptam ex ærario pecuniam tuo nomine fruſtra diſſiparim. ſed tamen & M. Antonio quantum tu ſcripſeras, Cepioni tantundem ſolutum eſt. mihi ad id, quod cogito, hoc,

quod habeo, satis est: siue enim restituimur, siue desperamur, nihil amplius opus est. tu, si forte quid erit molestiæ, te ad Crassum, & ad Calidium conferas censeo. quantum Hortensio credendum sit, nescio: me summa simulatione amoris, summaq; assiduitate quotidiana sceleratissime, insidiosissimeq; tractauit, adiuncto quoq; Arrio: quorum ego consilijs, promissis, præceptis destitutus in hanc calamitatem incidi. sed hæc occultabis, ne quid obsint. illud caueto, et eo puto per Pomponium fouendum tibi esse ipsum Hortẽsium, ne ille uersus, qui in te erat collatus, cum Aedilitatem petebas, de lege Aurelia falso testimonio, confirmetur: nihil enim tam timeo, quàm ne, cum intelligant homines quantum misericordiæ nobis tuæ preces, & tua salus allatura sit, oppugnent te uehementius. Messalam tui studiosum esse arbitror: Pompeium etiam simulatorẽ puto. sed hæc utinam nõ experiare: quod precarer Deos, nisi meas preces audire desijssent: ueruntamen precor, ut his infinitis nostris malis contenti sint: in quibus nõ modo tamen nullius inest peccati infamia, sed omnis dolor est, quòd optime factis pœna est maxima constituta. Filiam meam, & tuam, Ciceronemq; nostrum quid ego mi frater tibi commendem? quin illud mœreo, quòd tibi non minorem dolorem illorum orbitas affert, quàm mihi. sed te incolumi orbi non erunt. reliqua, ita mihi salus aliqua detur, potestasq; in patria moriendi, ut me lacrymæ non sinunt scribere. etiam Terentiam uelim tueare, mihiq; de omnibus rebus rescribas. sis fortis, quoad rei natura patietur. Idib. Iun. Thessalonicæ. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AMABO te mi frater, ne, si uno meo facto & tu, & omnes mei corruistis, improbitati, et sceleri meo potius, quàm imprudentiæ, misericordiæq; assignes. nullum est meum peccatum, nisi quòd ijs credidi, à quibus nefas putaram esse me decipi, aut etiã quibus ne id expedire quidem arbitrabar. intimus, proximus, familiarissimus quisq; aut sibi pertimuit, aut mihi inuidit. ita mihi nihil misero, præter fidem amicorũ. cautum meum consilium fuit. quòd si te satis innocentia tua, et misericordia hominum uindicat hoc tempore à molestia; perspicis profecto, ecquænam nobis salutis spes relinquatur. nam me Pomponius, & Sestius, & Piso noster adhuc Thessalonicæ retinuerunt, cum lõgius discedere propter nescio quos motus uetarent. uerum ego magis exitum illorum literis, quàm spe certa expectabam: nam quid sperem, potentissimo inimico, dominatione obtrectatorum, infidelibus amicis, pluribus inuidis? Denocius autem Trib. pl. est ille quidẽ in me officiosissimus, Sestius, &, spero, Curtius, Milo, Fadius, Gratidius, sed ualde aduersante Clodio: qui etiã priuatus eadem manu poterit conciones concitare: deinde etiam intercessor parabitur. hæc mihi proficiscenti nõ proponebantur, sed sæpe triduo summa cum gloria dicebar esse rediturus. quid tu igitur, inquies? quid? multa conuenerunt, quæ mentem exturbarent meam, subita defectio Pompeij, alienatio Consulum, etiam Prætorum timor, publicanorum arma. lacrymæ meorum me ad mortem ire pro-

hibuerunt: quod certe & ad honestatem, & ad effugiendos intolerabileis dolores fuit aptissimum. sed de hoc scripsi ad te in ea epistola, quam Phaetonti dedi. nunc tu, quoniam in tantum luctum, laborem detrusus es, quantum nemo unquam, si releuare potes communem casum misericordia hominum, scilicet incredibile quiddam assequeris. sin plane occidimus; me miserum, ego omnibus meis exitio fuero, quibus ante decori non eram. sed tu, ut ante ad te scripsi, perspice rem, & pertenta, & ad me, ut tempora nostra, non ut amor tuus fert, uere perscribe. ego uitam, quoad putabo tua interesse, aut ad spem seruandam esse, retinebo. tu nobis amicissimum Sestium cognosces, credo tua causa uel Lentulum, qui erit Consul. quanquã sunt facta uerbis difficiliora. tu, & quid opus sit, & quid sit, uidebis omnino. si tuam solitudinem, communemq; calamitatem nemo despexerit; aut per te confici aliquid, aut nullo modo poterit. sin te quoque inimici uexare cœperint, ne cessaris: non enim gladijs tecum, sed litibus agetur. uerum hæc absint uelim. te oro, ut ad me de omnibus rebus scribas, & in me animi potius, aut consilij putes minus esse, q̃ antea, amoris uero, & officij non minus. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER II.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM, *quam legisti, mane dederam. sed fecit humaniter* Licinius, *quòd ad me, misso senatu, uesperi uenit, ut, si quid esset actum, ad te, si mihi uideretur, perscriberem.* Senatus *fuit frequentior, quàm putabamus esse posse mense* Decembri *sub dies festos. consulares nos fuimus, et duo* Cōsules *designati,* P. Seruilius, M. Lucullus, Lepidus, Volcatius, Glabrio, Prætt. *sanè frequētes fuimus, omnino ad ducentos. commorat expectationem* Lupus. *egit causam agri* Campani *sanè accurate: auditus est magno silentio. materiam rei non ignoras. nihil ex nostris actionibus prætermisit. fuerunt non nulli aculei in* C. Cæsarem, *contumeliæ in* Gellium, *expostulationes cum absente* Pompeio. *causa sero perorata, sententias se rogaturum negauit, ne quod onus simultatis nobis imponeret: ex superiorum temporum conuitijs, & ex præsenti silentio, quid senatus sentiret, se intelligere dixit.* Milo *cœpit dimittere. tum* Marcellinus, *noli, inquit, ex taciturnitate nostra* Lupe, *quid aut probemus hoc tempore, aut improbemus, iudicare. ego, quod ad me attinet, idemq; arbitror cæteros, iccirco taceo, quòd non existimo, cum* Pompeius *absit, causam agri* Campani *agi conuenire. tum ille se senatum negauit tene=*

re. Racilius ſurrexit, & de iudicijs referre cœpit: Marcellinum quidem primum rogauit. is cum grauiter de Clodianis incendijs, trucidationibus, lapidationibus queſtus eſſet, ſententiam dixit, ut ipſe iudices per Prætorem urbanum ſortiretur: iudicum ſortitione facta, comitia haberentur: qui iudicia impediuiſſet, eum contra Remp. eſſe facturum. approbata ualde ſententia, C. Cato contra dixit, & Caſſius, maxima acclamatione ſenatus, cum comitia iudicijs anteferret. Philippus aſſenſit Lentulo. poſtea Racilius de priuatis me primum ſententiam rogauit. multa feci uerba de toto furore, latrocinioq; P. Clodij: eum tanquam reum accuſaui multis, & ſecundis admurmurationibus cuncti ſenatus. orationem meam collaudauit ſatis multis uerbis, non mehercule indiſerte Seuerus Antiſtius, isq; iudiciorum cauſam ſuſcepit, antiquiſſimamq; ſe habiturum dixit. ibatur in eam ſententiam. tum Clodius rogatus, diem dicendo eximere cœpit. furebat, à Racilio ſe contumaciter, urbaneq; uexatum. deinde eius operæ repente à Græcoſtaſi, & Gradibus clamorem ſatis magnum ſuſtulerunt, opinor in Q. Seſtilium, & amicos Milonis incitatæ. eo metu iniecto, repente magna querimonia omnium diſceſſimus. Habes acta unius diei. reliqua, ut arbitror, in menſem Ianuariũ reijcientur. De Tribunis pl. longe optimum Racilium habemus. uidetur etiam Antiſtius amicus nobis fore. nam Plautius noſter totus eſt. Fac, ſi me amas, ut conſiderate, diligenterq; nauiges de menſe Decembri. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

NON occupatione, qua eram ſanè impeditus, ſed paruula lippitudine adductus ſum, ut dictarem hanc epiſtolam, & non, ut ſoleo, ad te ipſe ſcriberem. & primum me tibi excuſo in eo ipſo, in quo te accuſo: me enim adhuc nemo rogauit, num quid in Sardiniam uellē: te puto ſæpe habere, etſi nō ſemper, qui, num quid Romā uelis, quærant. Quod ad me de Lentuli, & Sexti nomine ſcripſiſti: locutus ſum cū Cincio. quo modo res ſe habet, nō eſt facillima. ſed habet profecto quoddā Sardinia appoſitum ad recordationē præteritæ memoriæ: nam, ut ille Gracchus Augur, poſteaquam in iſtā prouinciam uenit, recordatus eſt, quid ſibi in cāpo Martio comitia Conſulum habenti cōtra auſpicia accidiſſet; ſic tu mihi uideris in Sardinia de forma Minutiana, & de nominibus Pomponianis in otio recogitaſſe. ſed ego adhuc emi nihil. Culeonis auctio facta eſt. Tuſculano emptor nemo fuit. ſi conditio ualde bona fuerit, fortaſſe nō omittam. De ædificatione tua, Cyrum urgere nō ceſſo: ſpero eum in officio fore: ſed omnia ſunt tardiora propter furioſæ Aedilitatis expectationem: nam comitia ſine mora futura uidētur: edicta ſunt ad XI. Cal. Febr. te tamē ſolicitum eſſe nolo: omne genus à nobis cautionis adhibebitur. De Rege Alexandrino, factum eſt S.C. cū multitudine reduci, periculoſum Reip. uideri. reliqua cum eſſet in ſenatu contentio, Lentulus ne, an Pompeius reduceret, obtinere cauſam Lentulus uidebatur. in ea re nos et officio erga Lentulum mirifice, et uoluntati Pompeij præclare ſatisfecimus. ſed per

obtrectatores Lentuli res calumnia extracta est. consecuti sunt dies comitiales, per quos senatus haberi nō poterat. quid futurum sit latrocinio Tribunorum, non diuino, sed tamen suspicor per uim rogationem Caninium perlaturum. in ea re Pompeius quid uelit, non dispicio: familiares eius quid cupiant, omnes uident. creditores uero Regis aperte pecunias suppeditant contra Lentulum. sine dubio res à Lētulo remota uidetur esse, cum magno meo dolore: quanquam multa fecit, quare, si fas esset, iure ei succensere possemus. Tu, si ita expedit, uelim quamprimum bona, & certa tempestate conscēdas, ad meq; uenias: innumerabiles enim res sunt, in quibus te quotidie in omni genere desiderem. Tui, nostriq; ualent. Vale. XIIII. Cal. Febr.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SCRIPSI ad te antea superiora. nunc cognosce, postea quæ sint acta. A' Cal. Febr. legationes in Id. Febr. reijciebantur. eo die res confecta nō est. ad IIII. Non. Milo affuit: ei Pompeius aduocatus uenit. dixit Marcellus à me rogatus. honeste discessimus. producta dies est in VIII. Id. interim reiectis legationibus in Idus, referebatur de prouincijs Quæstorum, & de ornandis Prætoribus. sed res multis querelis de Rep. interponendis nulla transacta est. Cato legem promulgauit de imperio Lentulo abrogando. uestitum filius mutauit. ad VIII. Id. Milo affuit: dixit Pompeius, siue uoluit: nam, ut surrexit, operæ Clodianæ clamorem sustulerunt; idq; ei perpetua oratione contigit, non modo ut acclamatione, sed ut conuitio, & maledictis impediretur.

retur. qui ut perorauit (nam in eo ſanè fortis fuit, non deterritus, dixit omnia, atque interdum etiam ſilentio, cum auctoritate peregerat) ſed ut perorauit, ſurrexit Clodius: ei tantus clamor à noſtris (placuerat enim referre gratiam) ut neque mente, neque lingua, neque ore conſiſteret. ea res acta eſt, cum hora VI. uix Pompeius peroraſſet, uſque ad horam VIII, cum omnia maledicta, uerſus etiam obſcœniſſimi in Clodium, & Clodiam dicerentur. ille furens, & exanguis interrogabat ſuos in clamore ipſo, quis eſſet, qui plebem fame necaret? reſpondebant operæ, Pompeius: qui Alexandriam ire cuperet? reſpondebant, Pompeius: quem ire uellent? reſpondebant, Craſſum. is aderat tum, Miloni animo non amico. hora ferè IX, quaſi ſigno dato, Clodiani noſtros conſputare cœperunt. exarſit dolor. urgere illi, ut loco nos mouerent. factus eſt à noſtris impetus, fuga operarum. eiectus de roſtris Clodius: ac nos quoque tum fugimus, ne quid in turba. ſenatus uocatus in curiam. Pompeius domum. neque ego tamen in ſenatum, ne aut de tātis rebus tacerem, aut in Pompeio defendendo (nam is carpebatur à Bibulo, Curione, Fauonio, Seruilio filio) animos bonorum offenderem. res in poſterum dilata eſt. Clodius in Quirinalia produxit diem. ad VII. Id. ſenatus ad Apollinis fuit, ut Pompeius adeſſet. acta res eſt grauiter à Pompeio. eo die nihil perfectum eſt. ad VI. Id. ad Apollinis S. C. factum eſt, ea, quæ facta eſſent ad VIII. Idus, cōtra Remp. eſſe facta. eo die Cato eſt uehementer in Pompeium inuectus, & eum oratione perpetua tāquam reum accuſauit: de me mul

ta, me inuito, cum mea summa laude dixit, cum illius in me perfidiam increparet. auditus est magno silentio maleuolorum. respondit ei uehementer Pompeius, Crassumq; descripsit, dixitq; aperte, se munitiorem ad custodiendam uitam suam fore, quàm Africanus fuisset, quem C. Carbo interemisset. itaq; magnæ mihi res iam moueri uidebantur: nam Pompeius hæc intelligit, nobiscumq; cómunicat, insidias uitæ suæ fieri, Catonem à Crasso sustentari, Clodio pecuniam suppeditari, utrunque & ab eo, & à Curione, Bibulo, cæterisq; suis obtrectatoribus confirmari; uehementer esse prouidendum, ne opprimatur, concionario illo populo à se propè alienato, nobilitate inimica, non æquo senatu, iuuentute improba. itaque se comparat, homines ex agris accersit. operas autem suas Clodius confirmat. manus ad Quirinalia paratur. in eo multo sumus superiores ipsius copijs. sed magna manus ex Piceno, & Gallia expectatur, ut etiam Catonis rogationibus de Milone, & Létulo resistamus. Ad IIII. Id. Sestius ab indice Cn. Nerio Pupinia de ambitu est postulatus, & eodem die à quodam M. Tullio de ui. is erat æger. domum, ut debuimus, ad eũ statim uenimus, eiq; nos totos tradidimus, idq; fecimus præter hominum opinionem, qui nos ei iure succensere putabant; ut humanissimi, gratissimiq; & ipsi, & omnibus uideremur: itaq; faciemus. sed idem Nerius index edidit ad allegatos Cn. Létulum Vacciam, & C. Cornelium. eodem die S.C. factum est, ut sodalitates, decuriatiq; discederent, lexq; de ijs ferretur, ut qui non discessissent, ea pœna, quæ est de ui, tenerentur. Ad III. Id. dixi pro Bestia de ambitu apud Prætorem

Cn.Domitium in foro medio, maximo conuentu : inci=diq; in eum locum in dicẽdo, cum Sestius multis in templo Castoris uulneribus acceptis, subsidio Bestiæ seruatus esset. hic προσῳκονομησάμην quiddã εὐκαίρως de ijs, quæ in Sestium apparabantur crimina, & eum ornaui ueris laudibus, magno assensu omnium. res homini fuit uehementer grata. quæ tibi eo scribo, quòd me de retinẽda Sestij gratia literis monuisti. Pridie Id. hæc scripsi an=te lucem. eo die apud Pomponium in eius nuptijs eram cœnaturus. cætera sunt in rebus nostris, cuiusmodi tu mihi ferè diffidenti prædicabas, plena dignitatis, & gratiæ: quæ quidem tua mi frater prudentia, patientia, uirtute, pietate, suauitate etiam, tibi, mihiq; sunt restituta.

Domus tibi ad Lucum Pisonis Liciniana conducta est. sed, ut spero, paucis mẽsibus post Calendas Quint. in tu=am commigrabis. tuam in Carinis mundi habitatores Lamiæ conduxerunt. A' te post illam Olbiensem epistolam nullas literas accepi. quid agas, & ut te oblectes, scire cupio, maximeq; te ipsum uidere quamprimum. Cura mi frater, ut ualeas: & quanquam est hyems, tamen Sardiniam istam esse cogites. XV. Cal. Mart.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SESTIVS noster absolutus est IIII. Id. Mart. &, quod uehementer interfuit Reip. nullam uideri in eiusmodi causa dissensionem esse, omnibus sententijs absolutus est. illud, quod tibi sæpe curæ esse intellexeram, ne cui iniquo relinqueremus uituperandi locum, qui nos ingratos esse diceret, nisi illius peruersitatem quibusdam in rebus quã humanissime ferremus, scito hoc nos in eo iudicio conse

cutos esse, ut omnium gratissimi iudicaremur: nam in defendendo moroso homine cumulatissime satisfecimus, & , id quod ille maxime cupiebat, Vatinium, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu nostro concidimus, Dijs, hominibusq; plaudentibus. quin etiam Paulus noster, cum testis productus esset in Sestium, confirmauit, se nomen Vatinij delaturum, si Macer Licinius cunctaretur: & Macer à Sestij subsellijs surrexit, ac se illi non defuturum affirmauit. quid quæris? homo petulans, & audax Vatinius ualde perturbatus, debilitatusq; discessit. Quintus tuus, puer optimus, eruditur egregie. hoc nunc magis animaduerto, quod Tyrannio docet apud me. Domus utriusq; nostrum ædificatur strenue. redemptori tuo dimidium pecuniæ curaui. spero nos ante hyemem contubernales fore. De nostra Tullia tui mehercule amantissima spero cum Crassipede nos confecisse. dies erant duo, qui post latinas habentur religiosi. * cæterum confectum erat. latiar erat exiturus. Ad VIII. Id. Apr. sponsalia Crassipedi præbui. huic conuiuio puer optimus Quintus tuus, meusq;, quòd perleuiter commotus fuerat, defuit. Ad VI. Id. Apr. ueni ad Quintum, eumq; uidi plane integrum: multumq; is mecum sermonem habuit, & perhumanum de discordijs mulierum nostrarum. quid quæris? nihil festiuius. Pomponia autem etiam de te questa est. sed hæc coràm agemus. A' puero ut discessi, in aream tuam ueni. res agebatur multis structoribus. Longilium redemptorem cohortatus sum. fidem mihi faciebat, se uelle nobis placere. domus erit egregia: magis enim cerni iam poterat, quàm quantum ex forma iudicabamus. itemq;

nostra celeriter ædificabatur. eo die cœnaui apud Crassipedem. cœnatus, in hortos ad Pompeium lectica latus sum. Luceium cõuenire non potueram, quòd abfuerat: uidere autem uolebam, quòd eram postridie Roma exiturus, & quòd ille in Sardiniam iter habebat. hominẽ conueni, & ab eo petiui, ut quamprimum te nobis redderet. statim, dixit. erat autem iturus, ut aiebat, ad III. Id. Apr. ut aut Labrone, aut Pisis conscenderet. tu mi frater, simul ac ille uenerit, primam nauigationem, dummodo idonea tempestas sit, ne omiseris. Ad II. Id. Apr. ante lucem hanc epistolam dictaueram, scripseramq; in itinere, ut eo die apud T. Titium in Anagnino manerem. postridie autem in Laterio cogitabam: inde, cum in Arpinati quinque dies fuissem, ire in Pompeianum, rediens aspicere Cumanum, ut, quoniam in Nonas Maias Miloni dies producta est, prid. Non. Romæ essem, teq; mi carissime, & suauissime frater ad eam diem, ut sperabam, uiderem. ædificationem Arcani ad tuum aduentum sustentari placebat. fac mi frater, ut ualeas, quamprimumq; uenias. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

O'LITERAS mihi tuas iucundissimas, expectatas, ac primo quidem cum desiderio, nunc uero etiam cum timore. atque has scito literas me solas accepisse post illas, quas tuus nauta attulit Olbia datas. sed cætera, ut scribis, præsenti sermoni reseruentur. hoc tamen non queo differre. Idib. Maijs senatus frequens diuinus fuit in supplicatione Gabinio deneganda. adiurat Porcilius

hoc nemini accidisse. foris ualde plauditur. mihi cum sua sponte iucundum, tum iucundius, quòd me absente (est enim εἰλικρινὲς iudicium) sine oppugnatione, sine gratia nostra. eram Antij. Quod Idibus, & postridie fuerat dictum, de agro Campano actum iri, non est actũ. in hac causa mihi aqua hæret. sed plura, quàm constitueram: coràm enim. Vale mi optime, ac optatissime frater, & aduola. idem te nostri rogant pueri. illud scilicet, cœnabis, cum ueneris. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

PLACITVRVM tibi esse librum meum suspicabar: tam ualde placuisse, quàm scribis, ualde gaudeo. quod me admones de non curantia, suadesq; ut meminerim Iouis orationem, quæ est in extremo illo libro: ego uero memini, & illa omnia mihi magis scripsi, quàm cæteris. sed tamen postridie, quàm tu es profectus, multa nocte cum Vibullio ueni ad Pompeium: cumq; ego egissem de istis operibus, atque inscriptionibus, perbenigne mihi respondit, magnam spem attulit, cum Crasso se dixit loqui uelle, mihiq;, ut idem facerem, suasit. Crassum Cos. ex senatu domũ reduxi. suscepit rem, dixitq; esse, quod Clodius hoc tempore cuperet per se, & per Pompeium consequi: putare se, si ego eum non impedirem, posse me adipisci sine contentione, quod uellem. totum ei negotium permisi, meq; in eius potestate dixi fore. interfuit huic sermoni P. Crassus, adolescẽs nostri, ut scis, studiosissimus. illud autem, quod cupit Clodius, est legatio aliqua, si minus per senatum, per populum, libera aut

Bizantium, aut Brogitarum, aut utrunque. plena res numorum. quod ego non nimium laboro, etiam si minus assequor quod uolo. Pompeius tamen cum Crasso locutus est. uidentur negotium suscepisse. si perficiunt, optime: sin minus, ad nostrum Iouem reuertamur. ἀμφιλαφίαν autem illam, quam tu soles dicere, bono modo desidero, sic prorsus, ut aduenientem excipiam libenter, latentem etiam nunc non excitem. Tribus locis ædifico, reliqua reconcinno, uiuo paulo liberalius, quàm solebam. opus erat, si te haberem paulisper, fabris locum dare. sed & hæc, ut spero, breui inter nos communicabimus. Res autem Romanæ sic se habent. Consul est egregius Lentulus, non impediente collega, sic inquam bonus, ut meliorem non uiderim. dies comitiales exemit omnes: nã etiam Latinæ instaurantur: nec tamen deerant supplicationes. sic legibus perniciosissimis obsistitur, maxime Catonis: cui tamen egregie imposuit Milo noster: nam ille uindex gladiatorum & bestiariorum emerat de Cosconio, & Pomponio bestiarios, nec sine his armatis unquam in publico fuerat: hos alere non poterat, itaque uix tenebat. sensit Milo: dedit cuidam non familiari negotiũ, qui sine suspicione emeret eam familiam à Catone. quæ simul atque abducta est, Racilius, qui unus est hoc tempore Trib. pl. rẽ patefecit, eosq; homines sibi emptos esse dixit (sic enim placuerat) & tabulam proscripsit, se familiam Catonianam uenditurum. in eam tabulam magni risus consequebantur. nunc igitur Catonem Lentulus à legibus remouit, & eos, qui de Cæsare monstra promulgarunt, quibus intercederet nemo. nam quod de Pompeio Caninius agit, sanequam re

frixit: neque enim res probatur, & Pompeius noster in amicitia P. Lentuli uituperatur, & hercule non est idẽ: nam apud illam perditissimam, atq; infimam fecem populi propter Milonem suboffendit: & boni multa ab eo desiderant, multa reprehendunt. Marcellinus autẽ hoc uno mihi quidem non satisfacit, q eum nimis aspere tractat. quãquam id senatu non inuito facit. quo ego me libentius à curia, & ab omni parte Reip. subtraho. in iudicijs ij sumus, qui fuimus. domus celebratur, ita, ut cum maxime. unum accidit imprudentia Milonis incõmode, de Sex. Celio: quem neque hoc tempore, neque ab imbecillis accusatoribus mihi placuit accusari. ei tres sententiæ teterrimæ in consilio defuerunt. itaque hominem populus reuocat: & retrahatur, necesse est: non enim ferunt homines, & quia, cum apud suos diceret, penè damnatus est, uident damnatum. ea ipsa in re Põpeij offensio nobis obstitit: senatorum enim urna copiose absoluit, equitum adæquauit, Tribuni ærarij condemnarunt. sed hoc incommodum consolantur quotidianæ damnationes inimicorum, in quibus me perlubente Seruius allisus est, cæteri cõciduntur. Cato concionatus est, comitia haberi non siturum, si sibi cum populo dies agendi essent exempti. et Appius à Cæsare non dum redierat. Tuas mirifice literas expecto. atque adhuc clausum mare scio fuisse: sed quosdam uenisse tamen Olbia dicebant, qui te unice laudarent, plurimiq; in prouincia fieri dicerent. ijdem aiebant, nuntiare, te prima nauigatione transmissurum. id cupio: & quanquam te ipsum scilicet maxime, tamen etiamliteras tuas ante expecto. Mi frater uale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DEDERAM ad te literas antea, quibus erat scriptum, Tulliam nostram Crassipedi prid. Non. Apr. esse despon satam: cæteraq; de Rep. & priuata perscripseram. po stea sunt hæc acta. Nonis Apr. S. C. Pompeio pecu= nia decreta in rem frumētariam ad HS M CCCC. sed eodem die uehementer actum de agro Campano, clamore senatus propè concionali. acriorem causam inopia pecuniæ faciebat, & annonæ caritas. non præ= termittam ne illud quidem. M. Furium Flaccum, equi= tem Romanum, hominem nequam, Capitolini, & Mer curiales de collegio eiecerunt, præsentem ad pedes uniuscuiusq; iacentem. Ad III. Id. Maij S. C. factum est de ambitu in Afranij sententiam; quam ego dixeram, cum tu adesses: sed magno cum gemitu senatus Consu les non sunt persecuti eorum sententias, qui Afranio cū essent assensi, addiderunt, ut Prætores ita crearentur, ut dies LX priuati essent. eo die Catonem plane re= pudiarunt. quid multa? tenent omnia, idq; ita omnes intelligere uolunt. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

TV METVIS, ne me interpelles? primum si in isto es= sem, tu scis quid sit interpellare. an te Ateius? meher= cule mihi docere uidebaris istius generis humanitatem: qua quidem nihil utor abs te. tu uero ut me et appel= les, & interpelles, & obloquare, & colloquare, uelim: quid enim mihi suauius? nō mehercule quisquam μου σοπάτακτος libentius sua recētia poemata legit, quàm

ego te audio quacunq; de re,publica, priuata, rustica, urbana. sed mea factum est inuisa uerecundia, ut te proficiscens non tollerem. opposuisti semel ἀντίεκτον causam Ciceronis nostri ualetudinem: conticui. iterum Cicerones: quieui. nunc mihi iucunditatis plena episto la hoc aspersit molestiæ, q uideris, ne mihi molestus es= ses, ueritus esse, atque etiam nunc uereri. litigarem te= cum, si fas esset. sed mehercule istuc si unquam suspica tus ero, nihil dicam aliud, nisi uerebor, ne quando ego tibi, cum sum unà, molestus sim. uideo te ingemuisse. sic fit. εἰδ᾽ ἂν ἔα, ἔζητας: nunquã enim dicam, ἔα πά= σας? Marium autem nostrum in lecticam mehercule coniecissem, non illam Regis Ptolemæi Anitianam: me= mini enim, cum hominem portarem ad Baias Neapoli octophoro Anitiano, machærophoris centum sequenti= bus, miros risus nos edere, cum ille ignarus sui comita= tus, repente aperuit lecticam, & pene ille timore, ego ri su corrui. tunc, ut dico, certe sustulissem, ut aliquan= do subtilitatem ueteris urbanitatis, & humanissimi ser monis attingerem. sed hominem infirmum in uillam apertam, ac ne rudem quidem etiam nunc inuitare no= lui. hoc uero mihi peculiare fuerit, hic etiam isto frui. nam illorum prædiorum scito mihi uicinum Marium lumen esse. apud Anitium, uidebimus, ut paratum sit: nos enim ita philologi sumus, ut uel cum fabris habita= re possimus. habemus hanc philosophiam, non ab Hy= metto, sed ab area Syra. Marius & ualetudine est, & natura imbecillior. De interpellatione, tantum sumam à uobis temporis ad scribendum, quãtum dabitis: uti= nam nihil detis, ut potius uestra iniuria, quàm igna

uia mea cessem. De Rep. nimium te laborare doleo, et meliorem ciuem esse, quàm Philoctetem, qui, accepta iniuria, illa spectacula quærebat, quæ tibi acerba esse uideo. amabo te, aduola: consolabor te, & omnẽ abstergebo dolorem. & adduc, si me amas, Marium: sed approperate. hortus domi est. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM hanc conuitio efflagitarunt codicilli tui. nam res quidem ipsa, & is dies, quo tu es profectus, nihil mihi ad scribendum argumenti sanè dabat. sed quẽadmodum, coràm cũ sumus, sermo nobis deesse nõ solet: sic epistolæ nostræ debent interdum hallucinari. Tenediorum igitur libertas securi Tenedia præcisa est, cum eos, præter me, & Bibulum, & Calidium, & Fauonium, nemo defenderet. De te magis ab Sipylo mentio est honorifica facta, cum te unum dicerent postulationi L. Sestij Pansæ restitisse. reliquis diebus, si quid erit, quod te scire opus sit, aut etiam si nihil erit, tamen scribam quotidie aliquid. Prid. Id. neq; tibi, neque Pomponio deero. Lucretij poemata, ut scribis, non ita sunt multis luminibus ingenij, multæ tamen artis. sed cum ueneris, uirum te putabo. si Sallustij Empedoclea legeris, hominem non putabo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GAVDEO tibi iucundas esse meas literas. nec tamen habuissem scribendi nunc quidem ullum argumentum, nisi tuas accepissem: nam prid. Id. cum Appius senatum infrequentem coegisset, tantum fuit frigus, ut po

puli conuitio coactus sit nos dimittere. De Comageno Rege quòd rem discusseram, mirifice mihi & per se, et per Pomponium blanditur Appius: uidet enim, hoc genere dicendi si utar in cæteris, Februarium sterilem futurum: eumq; lusi iocose satis: neq; solum illud extorsi oppidulum, quod erat positū in Euphrate, & Zeugmate, sed præterea togam sum eius prætextam, quam erat adeptus Cæsare Consule, magno hominum risu cauillatus. quòd nolit inquam renouare honores eosdem, quominus togam prætextam quotannis interpollet, decernendum nihil censeo. uos autem homines nobiles, qui Busrenum prætextatum non ferebatis, Comagenum feretis? genus uides, & locum iocandi. multa dixi in ignobilem Regem, quibus totus est explosus. quo genere commotus, ut dixi, Appius totum me amplexatur: nihil est enim facilius, quàm reliqua discutere. sed non faciam, ut illum offendam, ne imploret fidem Iouis hospitalis, Graios omneis cōuocet, per quos mecum in gratiam rediit. Theopompo satisfaciemus. De Cæsare, fugerat me ad te scribere: uideo enim, quas tu literas expectaris. sed ille scripsit ad Balbum, fasciculum illū epistolarum in quo fuerat & mea, & Balbi, totum sibi aqua madidum redditum esse, ut ne illud quidem sciat, meam fuisse aliquam epistolam. sed ex Balbi epistola pauca uerba intellexerat, ad quæ rescripsit his uerbis. De Cicerone uideo te quiddam scripsisse, quod ego non intellexi. quantum autem coniectura consequebar, id erat huiusmodi, ut magis optandum, quàm sperandum putarem. Itaque postea misi eodem illo exemplo literas. iocum autem illius de sua egestate ne sis asperna-

tus. ad quem ego rescripsi, nihil esse, quod posthac arcæ nostræ fiducia conturbaret: lusiq; in eo genere & familiariter, & cum dignitate. amor autem eius erga nos perfertur omnium nuntijs singularis. & literæ quidem ad id, quod expectas, ferè cum tuo reditu iungentur. reliqua singulorum dierum scribemus ad te, si modo tabellarios tu præbebis. quanquam eiusmodi frigus impendebat, ut summum periculum esset, ne Appio suæ ædes urerentur. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

RISI niuem atram: teq; hilari animo esse, & prompto ad iocandum, ualde me iuuat. De Pompeio, assentior tibi, uel tu potius mihi: nam, ut scis, iampridem istum canto Cæsarem. mihi crede, in sinu est, neq; ego discingor. Cognosce nunc Idus. decimus erat Celio dies. Domitius ad numerum iudices non habuit. uereor, ne homo teter, & ferus Pola Seruius ad accusationem ueniat: nam noster Celius ualde oppugnatur à gēte Clodia. certi nihil est adhuc: sed ueremur. eodem igitur die Tyrijs est senatus datus frequens. frequentes contra Syriaci publicani. uehementer uexatus Gabinius: exagitati tamen à Domitio publicani, quòd eum essent cum equis prosecuti. noster Lamia paulo ferocius, cum Domitius dixisset, uestra culpa hæc acciderūt equites Romani; dissolute enim iudicatis: nos iudicamus, uos laudatis, inquit. actum est eo die nihil. nox diremit. Comitialibus diebus, qui Quirinalia sequuntur, Appius interpretatur non impediri se lege Puppia, quo minus habeat senatum: & quod Gabinia sanctum sit,

etiam cogi, ex Cal. Febr. usq; ad Cal. Mart. legatis senatum quotidie dari. ita putantur detrudi comitia in mẽsem Martiũ. sed tamen his comitialibus Tribuni pl. de Gabinio se acturos esse dicunt. omnia colligo, ut noui scribam aliquid ad te: sed, ut uides, res me ipsa deficit. itaq; ad Callisthenem, et Philistum redeo: in quibus te uideo uolutatũ. Callisthenis quidem uulgare, & notum negotiũ, quemadmodũ Græci aliquot locuti sunt. Siculus ille capitalis, creber, acutus, breuis, penè pusillus Thucydides. sed, utros eius habueris libros (duo enim sunt corpora) an utrosq;, nescio. me magis de Dionysio delectat: ipse est enim ueterator magnus, & perfamiliaris Philisto. sed quod adscribis, aggrederis ne ad historiã: me auctore potes. et quoniã tabellarios sumministras, hodierni diei res gestas Lupercalibus habebis. oblecta te cum Cicerone nostro quambellissime.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DVAS adhuc à te accepi epistolas, quarum alteram in ipso discessu nostro, alteram Arimino datam. plureis, quas scribis te dedisse, non acceperam. Ego me in Cumano, & Pompeiano, præter quàm quòd sine te, cæterũ satis cõmode oblectabar: & eram in eisdem locis usq; ad Cal. Iun. futurus. scribebam illa, quæ dixeram, πολιτικὰ, spissum sanè opus, et operosum: sed, si ex sentẽtia successerit, bene erit opera posita: sin minus, in illud ipsum mare deijciemus, quod scribentes spectabamus: aggrediemur alia, quoniam quiescere non possumus. Tua mandata persequar diligenter & adiungendis hominibus, & quibusdam non alienandis. ma-

xime uero mihi curæ erit, ut Ciceronẽ tuum, nostrumq; uideam scilicet quotidie, sed inspiciam, quid discat, quã sæpissime: &, nisi ille contemnat, etiam magistrum me ei profitebor: cuius rei non nullam consuetudinem nactus sum in hoc horum dierum otio, Cicerone nostro minore perdocendo. Tu, quemadmodum scribis, quod, etiam si non scriberes, facere te diligentissime tamen sciebam, facies, scilicet ut mea mandata digeras, persequare, conficias. ego, cum Romam uenero, nullum prætermittam Cæsaris tabellarium, cui literas ad te nõ dem. his diebus (ignosces) cui darem, fuit nemo ante hunc M. Orfium equitem Romanum, nostrum, & pernecessarium, & quòd est ex municipio Atellano, quod scis esse in fide nostra. itaq; eum tibi commendo in maiorem modum, hominem domi splendidum, gratiosum etiam extra domum: quem, fac, ut tua liberalitate tibi obliges. est Tribunus mil. in exercitu uestro. gratum hominem, obseruantemq; cognosces. Trebatium ut ualde ames, uehementer te rogo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

A D IIII. Non. Iun. quo die Romam ueni, accepi tuas literas datas Placẽtiæ, deinde alteras postridie datas Blandenonæ, cum Cæsaris literis, refertis omni officio, diligentia, suauitate. sunt ista quidem magna, uel potius maxima: habét enim uim magnam ad gloriam, et ad summam dignitatem: sed mihi crede, quem nosti, quod in istis rebus ego plurimi æstimo, id iam habeo, te scilicet primum tam inseruientem communi dignitati, deinde Cæsaris tantum in me amorem: quem omnibus ijs ho=

noribus, quos me à se expectare uult, antepono. literæ uero eius unà datæ cum tuis, quarum initium est, quàm suauis ei tuus aduentus fuerit, & recordatio ueteris amoris; deinde se effecturum, ut ego in medio dolore, ac desiderio tui te, cum à me abesses, potissimũ secum esse lætarer; incredibiliter delectarunt. quare facis tu quidem fraterne, quòd me hortaris, sed mehercule currentem nũc quidem, ut omnia mea studia in istũ unum conferam. ego uero ardenti quidem studio. ac fortasse efficiam, quod sæpe uiatoribus, cum properãt, euenit, ut, si serius, quàm uoluerunt, forte surrexerint, properando, etiam citius, quàm si de multa nocte uigilassent, perueniant quò uelint. sic ego, quoniam in isto homine colendo tam indormiui diu, te mehercule sæpe excitante, cursu corrigam tarditatem, tum equis, tũ uero, quoniam scribis poema ab eo nostrum probari, quadrigis poeticis. modo mihi date Britaniam, quam pingã coloribus tuis, penicillo meo. sed quid ago? quod mihi tempus, Romæ præsertim, ut iste me rogat, manenti uacuum ostẽditur? sed uidero: fortasse enim, ut fit, uincet tuus amor omneis difficultates. Trebatium ꝙ ad se miserim, persalse, & humaniter etiã gratias mihi agit: negat enim, in tanta multitudine eorum, qui unà essent, quenquam fuisse, qui uadimonium concipere posset. M. Curtio Tribunatum ab eo petiui (nam Domitius se derideri putasset, si esset à me rogatus: hoc enim est eius quotidianum, se ne Tribunum mil. quidem facere: etiam in senatu lusit, Appium collegam propterea isse ad Cæsarem, ut aliquem Tribunatum auferret) sed in alterum annum. id & Curtius ita uolebat. Tu,

quemadmodum

quemadmodum me cenſes oportere eſſe in Rep. et in no
ſtris inimicitijs, ita & eſſe, & fore auricula infima ſcito
molliorem. Res Romanæ ſic ſe habebant. erat nõ nul=
la ſpes comitiorum, ſed incerta. erat aliqua ſuſpicio Di
ctaturæ, ne ea quidem certa: ſummum otium forenſe,
ſed ſeneſcentis magis ciuitatis, q̃ acquieſcentis: ſententia
autem noſtra in ſenatu eiuſmodi, magis ut alij nobis aſ
ſentiantur, q̃ noſmet ipſi. τοιαῦτα ὁ τλήμων πόλεμος ἐξ=
εργάζεται. calamo, & atramento temperato, charta etiã
dentata res agetur: ſcribis enim te meas literas ſuperio
res uix legere potuiſſe. in quo nihil eorum mi frater
fuit, quæ putas: neque enim occupatus eram, neque per
turbatus, neque iratus alicui. ſed hoc facio ſemper, ut,
quicunque calamus in manus meas uenerit, eo ſic utar,
tanquam bono. uerum attende nunc mi optime, & ſua
uiſſime frater, ad ea dum reſcribo, quæ tu in hac eadẽ
breui epiſtola πραγματικῶς ualde ſcripſiſti. de quo pe=
tis, ut ad te, nihil occultans, nihil diſſimulãs, nihil tibi in
dulgens, germane, fraternéq; reſcribã, id eſt utrũ, uoles,
ut dixerimus, ad expediendũ te; ſi cauſa ſit, cõmorere.
ſi mi Quinte parua aliqua res eſſet, in qua ſciſcitarere,
quid uellẽ: tamen, cũ tibi permiſſurus eſſem, ut faceres,
quod uelles, ego, ipſe quid uellẽ, oſtenderẽ. in hac uero
re hoc profecto quæris, cuiuſmodi illũ annum, qui ſequi
tur, expectẽ. plane aut tranquillũ nobis, aut certe mu=
nitiſſimũ: quod quotidie domus, quod forũ, quod thea=
tri ſignificationes declarãt: neq; laborant, ꝙ mea con=
ſcientia copiarũ noſtrarũ, ꝙ Cæſaris, ꝙ Pompeij gratiã
tenemus. hæc me, ut confidã, faciunt. ſin aliquis erum
pet amentis hominis furor, omnia ſunt ad eũ frangendũ

expedita . hæc ita sentio, iudico, ad te explorate scribo : dubitare te, nõ assentatorie, sed fraterne ueto. quare sua uitatis equidẽ nostræ fruẽdæ causa cuperem te ad id tẽpus uenire, quod dixeras : sed illud malo tamẽ, quod putas, magis etiã illa (etenim magni æstimo me) ἀμφιλαφίαν illã tuam, & expectationẽ debitorũ tuorũ . illud quidẽ sic habeto, nihil nobis expeditis, si ualebimus, fore fortunatius . parua sunt, quæ desunt, quo nostris quidẽ moribus : & ea sunt ad explicandum expeditissima, modo ualeamus. Ambitus redit immanis : nunquã fuit par. Idib. Quint. fœnus fuit ZZ ex Z coitione Memmij, quã * cũ Domitio habuit Scaurus unũ uincere . Messala flaccet. nõ dico ὑπερβολάς, uel HS centies cõstituunt in prærogatiua pronũtiare . res ardet inuidia. Tribunitij cãdidati cõpromiserũt, HS quingenis in singulos apud M. Catonẽ depositis, petere eius arbitratu, ut, qui cõtra fecisset, ab eo condẽnaretur . quæ quidẽ comitia gratuita si fuerint, ut putãtur, plus unus Cato fuerit, q̃ omnes leges omnesq; iudices. Cũ à me literas librarij manu acceperis, ne paulũ otij me habuisse iudicato ; cum autẽ mea, nullũ : sic enim habeto, nunq̃ me à causis, & iudicijs districtiorẽ fuisse, atq; id anni tẽpore grauissimo, & caloribus maximis . sed hæc, quoniã tu ita præscribis, ferenda sunt: neq; cõmittendũ, ut aut spei, aut cogitationi uestræ ego uidear defuisse, præsertim cũ, tametsi id difficilius fuerit, tamen ex hoc labore magnã gratiã, magnãq; dignitatẽ sim collecturus. itaq;, ut tibi placet, damus operã, ne cuius animũ offendamus, atq; ut etiã ab ijs ipsis, q nos cũ Cæsare tam cõiunctos dolẽt, diligamur, ab æquis uero, aut etiã à propensis in hanc partẽ uehementer &

colamur, et amemur. De ambitu cum atrocissime age retur in senatu multos dies, q̃ ita erant progressi candi dati consulares, ut non esset ferendũ; in senatu non fui. statui ad nullam medicinam Reip. sine magno præsidio accedere. quo die hæc scripsi, Drusus erat de præuari= catione à Tribunis ærarijs absolutus, in summa quatuor sentẽtijs, cum senatores, & equites damnassent. ego eo= dem die post meridiem Vatinium aderam defensurus. ea res facilis est. comitia in mensem Septembrem reie= cta sunt. Scauri iudicium statim exercebitur: cui nos non deerimus. συνδείπνους σοφοκλέους, quanquam à te actam fabellam uideo esse festiue, nullo modo proba ui. Venio nunc ad id, quod nescio an primum esse de buerit. ò iucundas mihi tuas de Britania literas. time bam Oceanum: timebam litus insulæ. reliqua nõ equi dem contemno, sed plus habent tamen spei, q̃ timoris, magisq; sum solicitus expectatione ea, q̃ metu. te uero ὑπόθεσιν scribendi egregiam habere uideo. quos tu si= tus, quas naturas rerum, & locorum, quos mores, quas gentes, quas pugnas, quem uero ipsum imperatorem ha bes? ego te libenter, ut rogas, quibus rebus uis adiuua= bo, & tibi uersus, quos rogas, γλαῦκα εἰς Ἀθήνας, mittã. sed heus tu, cælari uideor à te. quo modo nã mi frater de nostris uersibus Cæsar? primũ librum se legisse scri psit ad me ante, & prima sic, ut neget se ne græca qui= dem meliora legisse. reliqua ad quendam locum ῥαθυ= μώτερα: hoc enim utitur uerbo. dic mihi uerum, num aut res, aut χαρακτὴρ nõ delectat? nihil est, quod uerea re: ego enim ne pilo quidem minus me amabo. hac de re φιλαλήθως, &, ut soles, scribe fraterne. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER III.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EGO ex magnis caloribus (non enim meminimus maiores) in Arpinati summa cum amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philotimo tribulibus cõmendatis. in Arcano ad IIII. Id. Sept. fui. ibi Messidium cum Philoxeno, aquamq;, quã ij ducebant non longe à uilla, belle sanè fluentem uidi, præsertim maxima siccitate: uberioremq; aliquanto sese collecturos esse dicebant. Apud Herum recte erat. In Manliano offendi Diphilum Diphilo tardiorem: sed tamen nihil ei restabat præter balnearia, & ambulationem, & auiarium. uilla mihi ualde placuit, propterea quod summam dignitatem pauimentata porticus habebat: quod mihi deniq; apparuit, posteaquam & ipsa tota patet, & columnæ politæ sunt. totum in eo est, quod mihi erit curæ, tectorium ut concinnum sit. pauimenta recte fieri uidebantur. cameras quasdam non probaui, mutariq; iussi. quo loco in porticu, te scribere aiunt, ut atriolum fiat: mihi, ut est, magis placebat: neque enim satis loci esse uidebatur atriolo; neque ferè solet, nisi in ijs ædificijs fieri, in quibus est atrium maius; nec habere poterat adiuncta cubicula, & eiusmodi membra. nunc hoc uel honestate testudinis, uel ualde boni æstiuum locum obtinebit. tu tamẽ, si aliter sentis, rescribe quamprimum. in balnearijs assa in alterum apodyterij an-

gulum promoui, propterea quòd ita erant posita, ut eorum uaporarium, ex quo ignis erumpit, esset sub tectũ cubiculi. subgrande cubiculum autem, & hybernum altum ualde probaui, q̀ ampla erant, & loco posita ambulationis uno latere, eo q̀ est proximum balnearijs. columnas neque rectas, neque è regione Diphilus collocarat. eas scilicet demolietur, aliquando perpendiculo, & linea discet uti. omnino spero paucis mensibus opus Diphili perfectum fore: curat enim diligentissime Cæsius, qui tum mecũ fuit. ex eo loco rectà Vitularia uia profecti sumus in Fufidianum fundum, quem tibi proximis nuntijs Arpini de Fufidio HS CCCIↃↃↃ∞ emeramus. ego locum æstate umbrosiorem uidi nunq̃, per multis locis aquam profluentem, & eam uberem. quid quæris? iugera L prati Cæsius irrigaturum facile te arbitrabatur. equidē hoc, quod melius intelligo, affirmo, mirifica suauitate te uillam habiturum, piscina, & salientibus additis, palæstra, & sylua uiridicata. fundum audio te hunc Bouilianum uelle retinere. de eo quid uideatur, ipse constitues. Caluus aiebat, aqua dempta, & eius aquæ iure constituto, & seruitute fundo illi imposita, tamen nos pretium seruare posse, si uendere uellemus. Messidium mecum habui. is se ternis numis in pedem tecum transegisse dicebat: sese autem mensum pedibus aiebat passuũ CCCC∞. mihi plus uisum est. sed præstabo, sumptum nusquam melius posse poni. Chilonem arcesseram Venafro. sed eo ipso die quatuor eius conseruos, & discipulos Venafri cuniculus oppresserat. Idib. Sept. in Laterio fui: uiam perspexi: quæ mihi ita placuit, ut opus publicum uideretur esse, præ-

ter CL passus: sum enim ipse mensus ab eo ponticulo, qui est ad Furinæ Satricum uersus. eo loco puluis, non glarea iniecta est, & mutabitur, & ea uiæ pars ualde accliuis est. sed intellexi aliter duci non potuisse, præsertim cum tu neque per Locustæ, neque Varronis uelles ducere. Veluinus ante suum fundum propè munierat: Locusta non attigerat: quem ego Romæ aggrediar, et, ut arbitror, commouebo: & simul M. Taurum, quem tibi audio promisisse, qui nunc Romæ erat, de aqua per fundum eius ducenda rogabo. Nicephorum uillicum tuum sanè probaui, quæsiuiq; ex eo, ecquid ei de illa ædificatiuncula Laterij, de qua mecum locutus es, mandauisses. tum is mihi respondit, se ipsum eius operis HS X M conductorem fuisse, sed te postea multa addidisse ad opus, nihil ad pretium, itaque id se omisisse. mihi hercule ualde placet, te illa, ut constituebas, addere. quanquam ea uilla, quæ nunc est, tanquam philosophia uidetur esse, quæ obiurget cæterarum uillarum insaniam. ueruntamen illud additum delectabit. topiarium laudaui: ita omnia conuestit edera, quà basim uillæ, quà intercolumnia ambulationis; ut denique illi palliati topiariam facere uideantur, & ederā uendere. iam ἀπο δυτηρίω nihil alsius, nihil muscosius. habes ferè de rebus rusticis. Vrbanam expolitionem urget ille quidem & Philotimus, & Cincius, sed etiam ipse crebro interuiso, quod est facile factu. quam ob rem ea te cura liberatum uolo. De Cicerone, quòd me semper rogas, ignosco equidem tibi, sed tu quoque mihi uelim ignoscas: non enim concedo tibi, plus ut illum ames, quàm ipse amo. atque utinam his diebus in Arpinati,

quod & ipse cupierat, & ego non minus, mecum fuisset. quod ad Pomponiã, si tibi uidetur, scribas uelim, cum aliquò exibimus, eat nobiscum, puerumq; ducat. clamores efficiam, si eum mecum habuero otiosum: nã Romæ respirandi non est locus. id me scis antea gratis tibi esse pollicitum: quid nunc putas, tanta abs te mihi mercede proposita? uenio nunc ad tuas literas: quas pluribus epistolis accepi, dum sum in Arpinati: nam mihi uno die tres sunt redditæ, & quidem, ut uidebantur, eodem abs te datæ tempore, una pluribus uerbis, in qua primum erat, quòd antiquior dies in tuis fuisset ascripta literis, quàm in Cæsaris. id facit Oppius non nunquam necessario, ut, cum tabellarios constituerit mittere, literasq; à nobis acceperit, aliqua re noua impediatur, & necessario serius, quàm constituerat, mittat, neque nos datis iam epistolis diem commutari curemus.

Scribis de Cæsaris summo in nos amore. hunc & tu fouebis, & nos, quibuscunque poterimus rebus, augebimus. De Pompeio, & facio diligenter, & faciam, quod mones. Quod tibi mea permissio mansionis tuæ grata est, id ego summo meo dolore, & desiderio, tamẽ ex parte gaudeo. In Hippodamis, & non nullis alijs arcessendis quid cogites, nõ intelligo. nemo istorum est, quin abs te munus, fundi suburbani instar, expectet. Trebatium uero meum quòd istò admisceas, nihil est. ego illum ad Cæsarẽ misi, qui mihi iam satisfecit: si ipsi minus præstare nihil debeo, teq; item ab eo uindico, & libero. Quòd scribis te à Cæsare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo. Balbum uero, qui est istius rei, quemadmodum scribis, adiutor, in oculis fero. Trebo

nium meũ à te amari, teq; ab illo, pergaudeo. De Tribunatu quod ſcribis, ego uero nominatim petiui Curtio, & mihi ipſe Cæſar nominatim Curtio paratum eſſe reſcripſit, meamq; in rogando uerecundiam obiurgauit. ſi cui præterea petiero (id quod etiam Oppio dixi, ut ad illum ſcriberet) facile patiar mihi negari; quoniam illi, qui moleſti ſunt, ſibi negari à me non facile patiuntur. ego Curtium, id quod ipſi dixi, non modo rogatione, ſed etiam teſtimonio tuo diligo, quòd literis tuis ſtudium illius in ſalutem noſtram facile perſpexi. De Britanicis rebus cognoui ex tuis literis nihil eſſe, nec quod metuamus, nec quod gaudeamus. De publicis negotijs, quæ uis ad te Tironem ſcribere, negligentius ad te ante ſcribebam, quòd omnia minima maxima ad Cæſarem mitti ſciebam. Reſcripſi epiſtolæ maximæ: audi nunc de minuſcula: in qua primum eſt de Clodij ad Cæſarẽ literis: in quo Cæſaris conſilium probo, quòd tibi amantiſſime petenti ueniam non dedit, uti ullum ad illam furiam uerbum reſcriberet. alterum eſt de Caluenti Marij oratione. quod ſcribis, miror, tibi placere me ad eum reſcribere, præſertim cum illam nemo lecturus ſit, ſi ego nihil reſcripſero, meam in illum pueri omnes tanquam dictata perdiſcant. Libros meos, quos expectas, incohaui, ſed conficere non poſſum his diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro, & pro Plancio abſolui. Poema ad Cæſarem, quod compoſueram, incidi. tibi quod rogas, quoniam ipſi fontes iam ſitiunt, ſi quid habebo ſpatij, ſcribam. Venio ad tertiam. Balbum quòd ais mature Romam bene comitatum eſſe uenturum, mecumq; aſſidue uſque ad Id. Maias futurum, id mihi pergratũ,

perq; iucundum erit. Quod me in eadem epistola, sicut sæpe antea, cohortaris ad ambitionem, & ad laborem: faciam equidem, sed quando uiuemus? Quarta epistola mihi reddita est Idib. Sept. quam ad IIII. Id. Sext. ex Britania dederas. in ea nihil sanè erat noui, præter Erigonam: quam si ab Oppio accepero, scribam ad te quid sentiã: nec dubito, quin mihi placitura sit. &, quod præterij, de eo, quem scripsisti de Milonis plausu scripsisse ad Cæsarem, ego uero facile patior ita Cæsarem existimare, illum quammaximum fuisse plausum. & prorsus ita fuit: & tamen ille plausus, qui illi datur, quodam modo nobis uidetur dari. Reddita est etiam mihi peruetus epistola, sed sero allata, in qua de æde Telluris, & de porticu Catuli me admones. fit utrunq; diligenter. ad Telluris quidem etiam tuam statuam locaui. item de hortis, quod me admones; nec fui unquã ualde cupidus, & nunc domus suppeditat mihi hortorũ amœnitatẽ. Romam cũ uenissem ad XIII. Cal. Oct. absolutum offendi in ædibus tuis tectum, quod super conclauia nõ placuerat tibi esse multorũ fastigiorum, id nunc honeste uergit in tectũ inferioris porticus.

Cicero noster, dũ ego adsum, non cessauit apud rhetorẽ. de eius eruditione quòd labores, nihil est, quoniã ingenium eius nosti, studium ego uideo, cætera eius suscipio ut me putem præstare debere. Gabinium tres adhuc factiones postulant; L. Lentulus Flaminis filius, qui iam de maiestate postulauit; T. Nero, cum bonis subscriptoribus; C. Memmius Trib. pl. cum L. Capitone. ad Vrbem accessit ad XII. Cal. Oct. nihil turpius, nec desertius. sed his iudicijs nihil audeo cõfidere, quod

Cato non ualebat. adhuc de pecunijs repetundis nõ erat poſtulatus. Pompeius à me ualde contendit de reditu in gratiam, ſed adhuc nihil profecit, nec, ſi ullam partem libertatis tenebo, proficiet. Tuas literas uehementer expecto. Quod ſcribis, te audiſſe in candidatorum conſularium coitione me interfuiſſe: id falſum eſt: eiuſmodi enim pactiones in ea coitione factæ, quas poſtea Memmius patefecit, ut nemo bonus intereſſe debuerit: & ſimul mihi committendum non fuit, ut ijs coitionibus intereſſem, quibus Meſſala excluderetur: cui quidem uehementer ſatisfacio rebus omnibus; ut arbitror, etiam Memmio. Domitio ipſi multa iam feci, quæ uoluit, quæq; à me petiuit. Scaurum beneficio defenſionis ualde obligaui. adhuc erat ualde incertum, & quando comitia, & qui Conſules futuri eſſent. Cum hanc iam epiſtolam complicarem, tabellarij à uobis uenerunt ad XI Cal. Sept. uiceſimo die. ò me ſolicitum, quantum ego dolui in Cæſaris ſuauiſſimis literis: ſed quo erant ſuauiores, eo maiorem dolorem illius ille caſus afferebat. Sed ad tuas uenio literas. primum tuã remanſionem etiam atque etiam probo, præſertim cum, ut ſcribis, cum Cæſare communicaris. Oppium miror quidquam cum Publilio: mihi enim non placuerat.

Quod interiore epiſtola ſcribis, me Idib. Sept. Pompeio legatum iri: id ego non audiui, ſcripſiq; ad Cæſarem, Vibullium Cæſaris mandata de mea manſione ad Pompeium pertuliſſe, nec ad Oppium, quo conſilio? quãquam Oppium ego tenui, ꝙ priores partes Bibuli erant: cum eo enim corã Cæſar egerat, ad Oppium ſcripſerat. ego uero nullas δευτέρας φροντίδας habere poſ-

ſum in Cæſaris rebus. ille mihi ſecundum te, & liberos noſtros ita eſt, ut ſit penè par. uideor id iudicio facere: iam enim debeo: ſed tamen amore ſum incenſus. Cũ ſcripſiſſem hæc infima, quæ ſunt mea manu, uenit ad nos Cicero tuus ad cœnam, cum Pomponia foris cœnaret, deditq; mihi epiſtolam legendam tuam, quam paulo ante acceperat ab Ariſtophane meo, ualde mehercule & ſuauem, et grauem, qua ſum admodum delectatus. dedit etiam alteram illam mihi, qua iubes eũ mihi eſſe affixum tanquam magiſtro. quàm illum epiſtolæ illæ delectarunt? quàm me? nihil puero illo ſuauius, nihil noſtri amantius. hæc inter cœnam Tironi dictaui, ne mirere alia manu eſſe. Annali literæ tuæ pergratæ fuerunt, quòd & curares de ſe diligenter, & tamen cõſilio ſe uериſſimo iuuares. P. Seruilius pater ex literis, quas ſibi à Cæſare miſſas eſſe dicebat, ſignificabat, ualde te ſibi gratum feciſſe, quòd de ſua uoluntate erga Cæſarem humaniſſime, diligentiſſimeq; locutus eſſes. Cũ Romam ex Arpinati reuertiſſem, dictum mihi eſt, Hippodamũ ad te profectum eſſe. nõ poſſum ſcribere, me miratum eſſe illum tam inhumaniter feciſſe, ut ſine meis literis ad te proficiſceretur: illud ſcribo, mihi moleſtum fuiſſe: iam enim diu cogitaueram, ex eo, quod tu ad me ſcripſeras, ut, ſi quid eſſet, quod ad te diligentius perferri uellem, illi darem: quòd mehercule hiſce literis, quas uulgo ad te mitto, nihil ferè ſcribo, quod ſi in alicuius manus inciderit, moleſte ferendum ſit. Minutio me, & Saluio, & Labeoni reſeruabam. Labeo autem tarde proficiſcetur, aut hic manebit. Hippodamus ne num quidẽ quid uellem rogauit. T. Pinarius ama=

bileis ad me de te literas mittit, ſe maxime literis, ſermonibus, cœnis deniq; tuis delectari. is homo ſemper me delectauit, fraterq; eius mecũ eſt multum. quare, ut inſtituiſti, cõplectere adoleſcentem. Quòd multos dies epiſtolam in manibus habui propter commorationem tabellariorum, ideo multa coniecta ſunt, aliud alio tempore, uelut hoc. T. Anitius mihi ſæpe iam dixit, ſeſe tibi ſuburbanum, ſi quod inueniſſet, non dubitaturum eſſe emere. in eius ſermone ego utrunq; ſoleo admirari; & te de ſuburbano emendo, cum ad illum ſcribas, non modo ad me non ſcribere, ſed etiam aliam in ſententiam ſcribere; &, cum ad illum ſcribas, nihil te recordari de ſe, de epiſtolis illis, quas in Tuſculano eius mihi oſtendiſti, nihil de præceptis Epicharmi. γνῶθί πως ἄλλῳ κέχρηται. totum deniq; uultum, animum, ſermonem eius, quemadmodum conijcio, quaſi. ſed hæc tu uideris. de ſuburbano, cura ut ſciam quid uelis: & ſimul, ne quid ille turbet, uide. quid præterea? quid? etiã. Gabinius ad IIII. Cal. Oct. noctu in Vrbem introiuit, et hodie hora octaua, cum edicto C. Alfii de maieſtate eũ adeſſe oporteret, concurſu magno, & odio uniuerſi populi penè afflictus eſt. nihil illo turpius. proximus eſt tamen Piſo. itaq; mirificum ἐμβολίον cogito in ſecundum meorum librorum inducere, dicentem Apollinem in conſilio Deorum, qualis reditus duorum imperatorum futurus eſſet, quorum alter exercitum perdidiſſet, alter uendidiſſet. Ex Britania Cæſar ad me Cal. Sept. dedit literas, quas ego accepi ad IIII. Cal. Oct. ſatis commodas de Britanicis rebus: quibus, ne admirer, quòd à te nullas acceperim, ſcribit, ſe ſine te fuiſſe, cum

ad mare accesserit. ad eas ego literas nihil rescripsi, ne gratulandi quidem causa, propter eius luctum. Te oro etiam atque etiam, mi frater, ut ualeas.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

A D VI. Id. Oct. Saluius Ostiã uesperi naui profectus erat cũ ijs rebus, quas tibi domo mitti uolueras. eodẽ die Gabiniũ ad populũ luculẽte calefecerat Memmius, sic, ut Calidio uerbum facere pro eo nõ licuerit. postridie autem eius diei, qui erat tum futurus cum hæc scribebam ante lucem, apud Catonem erat diuinatio in Gabinium futura inter Memmium, & T. Neronem, & C.L. Antonios M.F. putabamus fore, ut Memmio daretur: & si erat Neronis mira contentio. quid quæris? probe premitur, nisi noster Pompeius, Dijs, hominibusq; inuitis, negotium inuertit. cognosce nunc hominis audaciam, & aliquid in Rep. perdita delectare. cum Gabinius, quacunq; ueniebat, triumphum se postulare dixisset, subitoq; bonus imperator noctu Vrbem hostium plane inuasisset, in senatum se non committebat. interim ipso decimo die, quo ipsum oportebat hostium numerum, & militum renuntiare, in re hæsit, summa in frequentia: cum uellet exire, à Consulibus retentus est. introducti publicani. homo undiq; actus, cum à me maxime uulneraretur, non tulit, & me trementi uoce exulem appellauit. hic, ò Dij, nihil unquam honorificentius nobis accidit. consurrexit senatus cum clamore ad unum, sic, ut ad corpus eius accederet: pari clamore, atq; impetu publicani. quid quæris? omnes, tanquam si tu esses, ita fuerunt. nihil hominũ sermone foris clarius. ego tamẽ

teneo ab accusando, uix mehercule, sed tamen teneo, uel quod nolo cum Pompeio pugnare (satis est, quod instat de Milone) uel q iudices nullos habemus, ἀπότευγμα formido. addo etiam maleuolentiā hominum, & timeo, ne illi me accusante aliquid accidat: nec despero rem & sine me, & nō nihil per me confici posse. De ambitu postulati sunt omnes, qui Consulatū petunt, à Memmio Domitius, à Q. Curtio bono, & erudito adolescente Memmius, à Q. Pompeio Messala, à Triario Scaurus. magna res in motu est, propterea q aut hominum, aut legum interitus ostenditur. opera datur, ut iudicia ne fiant. res uidetur spectare ad interregnum. Consules comitia habere cupiunt, rei nolunt, & maxime Mēmius, q Cæsaris aduentu sperat se futurū Consulem: sed mirum in modū iacet. Domitius cū Messala certus esse uidebatur. Scaurus refrixerat. Appius sine lege curiata cōfirmat se Lētulo nostro successurū: qui quidem mirificus illo die (quod penè prætérij) fuit in Gabiniū: accusauit maiestatis: nomina data, cum ille uerbum nullum. habes forensia. Domi recte, & ipsa domus à redemptoribus tractatur non indiligenter. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

OCCVPATIONVM mearū signum tibi sit librarij manus. diē scito esse nullum, quo die non dicam pro reo. ita, quidquid cōficio, aut cogito, in ambulationis ferè tempus cōfero. negotia nostra sic se habent: domestica uero, ut uolumus. ualēt pueri, studiose discūt, diligenter docētur, & nos, & inter se amant. expolitiones utriusq; nostrū sunt in manibus, sed tua ad perfectum

iã res eſt ruſtica Arcani, & Laterij. præterea de aqua, & uia nihil prætermiſi quadã epiſtola, quin enucleate ad te perſcriberẽ. ſed me illa cura ſolicitat, angitq; uehemẽter, q dierum iam amplius L interuallo nihil à te, nihil à Cæſare, nihil ex iſtis locis non modo literarũ, ſed ne rumoris quidẽ affluxit. me autẽ iam et mare iſtuc, & terra ſolicitat: neque deſino (ut fit in amore) ea, quæ minime uolo, cogitare. quare nõ equidem iam te rogo ut ad me de te, de rebus iſtis ſcribas (nunquam enim, cum potes, prætermittis) ſed hoc te ſcire uolo, nihil ferè me unquã ita expectaſſe, ut, cum hæc ſcribebam, literas tuas. Nunc cognoſce ea, quæ ſunt in Rep. Comitiorum quotidie ſinguli dies tolluntur obnuntiationibus, magna uoluntate bonorum omniũ: tanta inuidia ſunt Conſules propter ſuſpicionem pactorum à cãdidatis præmiorum. cãdidati cõſulares quatuor, omnes rei. cauſæ ſunt difficiles: ſed enitemur, ut Meſſala noſter ſaluus ſit: qđ eſt etiam cum reliquorum ſalute coniunctũ. Gabinium de ambitu reum fecit P. Sylla, ſubſcribente priuigno Memmio, fratre Cæcilio, Sylla filio. contra dixit L. Torquatus, omnibusq; libentibus non obtinuit. quæris, quid fiet: ſciemus de maieſtate triduo: quo quidem in iudicio odio premitur omnium generum, maxime teſtibus ceditur: accuſatoribus frigidiſſimis utitur. conſilium uarium, quæſitor grauis, & firmus Alfius, Pompeius uehemens in iudicibus rogandis. quid futurum ſit, neſcio: locum tamen illi in ciuitate non uideo. animum præbeo ad illius perniciem moderatum, ad rerum euentum leniſſimum. habes ferè de omnibus rebus. unum illud addam. Cicero tuus, noſterq; ſummo ſtudio eſt

Pæonij sui rhetoris, hominis, opinor, ualde exercitati, & boni: sed nostrum instituendi genus esse paulo eruditius, & θετικώτερον non ignoras. quare neq; ego impediri Ciceronis iter, atq; illam disciplinam uolo, & ipse puer magis illo declamatorio genere duci: & delectari uidetur. in quo quoniam ipsi quoq; fuimus, patiamur illum ire nostris itineribus: eodem enim peruenturum esse confidimus. sed tamen, si nobiscum eum rus aliquò eduxerimus, in hanc nostram ratioñe, consuetudinemq; inducemus: magna enim nobis à te proposita merces est: quam certe nostra culpa nunquam minus assequemur. Quibus in locis, & qua spe hyematurus sis, ad me quamdiligentissime scribas, uelim. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GABINIVS absolutus est. omnino nihil accusatore Lentulo, subscriptoribusq; eius infantius: nihil illo cõsilio sordidius. sed tamẽ, nisi incredibilis cõtentio, & preces Pompeij, Dictaturæ etiã rumor plenus timoris fuisset, ipsi Lentulo nõ respondisset, qui cum illo accusatore, illoq; consilio sententijs condemnatus sit XXXI, cum LXX tulissent. est omnino tam graui fama hoc iudicium, ut uideatur reliquis iudicijs periturus, et maxime de pecunijs repetundis. sed uides nullam esse Remp. nullum senatum, nulla iudicia, nullã in ullo nostrũ dignitatem. quid plura de iudicibus? duo prætorij sederũt, Domitius Caluinus; is aperte absoluit, ut omnes uiderẽt: & Cato; is, diruptis tabellis, de circulo se subduxit, & Põpeio primus nũtiauit. aiunt non nulli, Sallustius itẽ, me oportuisse accusare. ijs ego iudicibus committerẽ?

quid

quid essem, si me agente esset elapsus? sed me alia mouerunt. nō putasset sibi Pompeius de illius salute, sed de sua dignitate mecum esse certamen: in Vrbem introisset: ad inimicitias res uenisset: cū Aesernino Samnite Pacideianus comparatus uiderer: auriculam fortasse mordicus abstulisset: cum Clodio quidem certe redijsset in gratiam. ego uero meum consilium, si præsertim tu non improbas, uehementer approbo. ille cum à me singularibus meis studijs ornatus esset; cūq; ego illi nihil deberem, ille mihi omnia; tamē in Rep. me à se dissentientem non tulit (nihil dicam grauius) & minus potens eo tēpore, quid in me florentem posset, ostēdit. nūc, cum ego ne curem quidem multum posse, res quidem publica certe nihil possit, unus ille omnia: cum illo ipso contenderem? sic enim faciendum fuisset. nō existimo te putare id mihi suscipiendum fuisse. alterutrum, inquit idem Sallustius: defendisses, idq; Pompeio cōtendēti dedisses: etenim uehemēter orabat. lepidum amicū Sallustium, qui mihi aut inimicitias putet periculosas subeundas fuisse, aut infamiam sempiternam. ego uero hac mediocritate delector. ac mihi illud iucundum est, quòd, cum testimonium secundum fidem, & religionem grauissime dixissem, reus dixit, si in ciuitate licuisset sibi esse, mihi se satisfacturum, neq; me quidquam interrogauit. De uersibus, quos tibi à me scribi uis, deest mihi quidē opera, quæ nō modo tempus, sed etiam animum uacuum ab omni cura desiderat: sed abest etiam ἐνθουσιασμὸς: non enim sumus omnino sine cura ueniētis anni, etsi sumus sine timore. simul et illud, (sine ulla mehercule ironia loquor) tibi istius generis in scribēdo

priores parteis tribuo, quàm mihi. De bibliotheca tua græca supplenda, libris cõmutandis, latinis compar𝑎̃dis, ualde uelim ista confici, præsertim cum ad meum quoq; usum spectent. sed ego, mihi ipsi ista per quem agam, nõ habeo: neq; enim uenalia sunt, quæ quidem placeãt, & confici nisi per hominem & peritum, & diligentem nõ possunt. Chrysippo tamen imperabo, & cum Tyrannione loquar. De fisco quid egerit Scipio, quæram. quod uidebitur rectũ esse, curabo. De Ascanione, tu uero, quod uoles, facies: me nihil interpono. De suburbano, quòd non properas, laudo: ut tu habeas, hortor. hæc scripsi ad VIII. Cal. Nou. quo die ludi cõmittebantur, in Tusculanum proficiscens, ducensq; mecum Ciceronem meum in ludum discendi, non lusionis, ea re non longius, q̃ uellem, ꝓ Pomptino ad triumphum ad III. Non. Nou. uolebam adesse: etenim erit nescio quid negotioli: nã Cato, & Seruilius Prætt. prohibituros se minantur: nec, quid possint, scio: ille enim et Appium Cos. secum habebit, & Prætores, et Tribunos pl. sed minantur tamen, in primisq; ἄρη πνέων Q. Scæuola. Cura, mi suauissime, & carissime frater, ut ualeas.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVOD quæris, quid de illis libris egerim, quos, cũ essem in Cumano, scribere institui: non cessaui, neq; cesso, sed sæpe iam scribẽdi totum consilium, rationemq; mutaui: nam iam duobus factis libris (in quibus nouendialibus iis feriis, quæ fuerunt Tuditano, et Aquilio Coss. sermo est à me institutus Africani, paulo ante mortem, &

Lælij; Phili, Manilij, Q. Tuberonis, & Lælij generorum Fannij, & Scæuolæ; sermo autem in nouem & dies, & libros distributus de optimo statu ciuitatis, & de optimo ciue: sanè texebatur opus luculenter, hominumq; dignitas aliquantum orationi ponderis afferebat) hi libri cum in Tusculano mihi legerentur audiente Sallustio, admonitus sum ab illo, multo maiore auctoritate illis de rebus dici posse, si ipse loquerer de Rep. præsertim cum essem non Heraclides Ponticus, sed consularis, & is, qui in maximis uersatus in Rep. rebus essem: quæ tam antiquis hominibus attribuerem, ea uisum iri ficta esse: oratorum sermonem in illis nostris libris, quòd esset de ratione dicendi, belle à me remouisse, ad eos tamen retulisse, quos ipse uidissem: Aristotelem denique, quæ de Rep. & præstante uiro scribat, ipsum loqui. commouit me, & eo magis, quòd maximos motus nostræ ciuitatis attingere nō poteram, quòd erant inferiores, quàm illorum ætas, qui loquebantur. ego autem id ipsum tum eram secutus, ne in nostra tempora incurrens, offenderem quempiam. nūc & id uitabo, & loquar ipse tecum, & tamen illa, quæ institueram, ad te, si Romam uenero, mittam: puto enim te existimaturum, à me libros illos non sine aliquo meo stomacho esse relictos. Cæsaris amore, quem ad me perscribit, unice delector: promissis ijs, quæ ostendit, non ualde pendeo: nec honores sitio, nec desidero gloriam, magisq; eius uoluntatis perpetuitatem, quàm promissorum exitum expecto: uiuo tamen in ea ambitione, & labore, tanquam id, quod non postulo, expectem. Quod me de faciendis uersi=

bus rogas : incredibile est mi frater, q̃ egeam tempore :
nec sanè satis commoueor animo ad ea, quæ uis, canen=
da. ὑποθέσεις uero, & ea quæ ipse ego ne cogitãdo qui=
dem consequor, tu, qui omneis isto eloquendi, & expri=
mendi genere superasti, à me petis ? facerem tamen, ut
possem : sed, quod te minime fugit, opus est ad poema
quadam animi alacritate, quam plane mihi tẽpora eri
piunt. abduco equidẽ me ab omni Reip. cura, dedóq; li=
teris : sed tamẽ indicabo tibi, quod mehercule in primis
te celatum uolebam : angor mi suauissime frater, an=
gor, nullam esse Remp. nulla iudicia, nostrúmq; hoc tẽ=
pus ætatis, quod in illa auctoritate senatoria florere de=
bebat, aut forẽsi labore iactari, aut domesticis literis su
stentari : illud uero, quod à puero adamaram, αἰεὶ ἀρι=
στεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, totum occidisse: ini=
micos à me partim nõ oppugnatos, partim etiã esse de=
fensos : meum non modo animum, sed ne odiũ quidem
esse liberum : unúmq; ex omnibus Cæsarem esse inuen
tum, qui me tantum, quantum ego uellem, amaret, aut
etiã, sicut alij putant, hunc unũ esse, qui uellet. quorum
tamen nihil est eiusmodi, ut ego me nõ multa consola=
tione quotidie leniam . sed illa erit cõsolatio maxima, si
unà erimus. nũc ad illa uel grauissimum accedit tui de
siderium. Gabinium si, ut Pansa putat oportuisse, de=
fendissem, concidissem. qui illũ oderunt, (ij sunt toti or=
dines) propter quem oderunt, me ipsum odisse cœpis=
sent. tenui me, ut puto, egregie : tantũ ut facerem, quã=
tum omnes uiderẽt : & in omni summa, ut mones, ual
de me ad otium, pacemq; conuerto. De libris, Tyran=
nio est cessator : Chrysippo dicam : sed res operosa est,

& hominis perdiligentis : sentio ipse, qui in summo studio nihil assequor. de latinis uero quò me uertã, nescio: ita mendose & scribũtur, et ueneunt : sed tamen, quod fieri poterit, non negligã. Cerbrius, ut ante ad te scripsi, Romæ est : et qui omnia adiurãt, debere tibi ualde renuntiant . ab ærario puto confectũ esse, dum absum.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVATVOR tragœdias XVI. diebus absoluisse cum scribas, tu quidquã ab alio mutuaris ? et πλέον quæris, cum Electram, & Troadem scripseris ? cessator esse noli, & illud, γνῶθι σεαυτὸν, noli putare ad arrogãtiam minuendam solum esse dictum, uerum etiam ut bona nostra norimus . sed & istas, & Erigonam mihi uelim mittas . habes duas epistolas proximas. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

ROMAE, et maxime Appia ad Martis mira proluuies. Crassipedis ambulatio ablata, horti, tabernæ plurimæ, magna uis aquæ usque ad piscinam publicã. uiget illud Homeri, ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεὺς, cadit. n. in absolutioné Gabinij, ὅτε δήγ᾽ ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ, οἳ βίν ἐν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες. sed hæc non curare decreui . Romam cum uenero, quæ perspexero, scribam ad te, & maxime de Dictatura, & ad Labienum, & ad Ligurium literas dabo . hãc scripsi ante ad Lychnuchũ ligneolum, qui mihi erat periucundus, quòd eum te aiebant, cum esses Sami, curasse faciendum. Vale mi suauissime, & optime frater.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SVPERIORI epistolæ quod respondeã, nihil est: quæ plena stomachi, et querelarũ est: quo in genere alteram quoq; te scribis pridie Labieno dedisse, qui adhuc non uenerat: deleuit enim mihi omnem molestiã recentior epistola. tantum te & moneo, et rogo, ut in istis molestijs, & laboribus, et desiderijs recordere, consilium nostrum quod fuerit profectionis tuæ: non. n. commoda quædã sequebamur parua, ac mediocria: quid. n. erat, quod discessu nostro emendum putaremus? præsidium firmissimum petebamus ex optimi, & potentissimi uiri beneuolentia ad omnem statum nostræ dignitatis. plura ponũtur in spe, q̃ in pecunijs: reliqua ad iacturam struentur. quare, si crebro referes animum tuum ad rationẽ & ueteris consilij nostri, et spei, facilius istos militiæ labores, cæteraq;, quæ te offendunt, feres, et tamen, cũ uoles, depones. sed eius rei maturitas neq; dum uenit, et tamen iam appropinquat. Etiam illud te admoneo, ne quid ullis literis committas, quod si prolatum sit, moleste feramus. multa sunt, quæ ego nescire malo, q̃ cum aliquo periculo fieri certior. plura ad te uacuo animo scribam, cum, ut spero, se Cicero meus belle habebit. tu uelim cures, ut sciã quibus nos dare oporteat eas, quas ad te deinde literas mittemus, Cæsaris ne tabellarijs, ut is ad te protinus mittat, an Labieno: ubi. n. isti sint Neruij, & quàm longe absint, nescio. De uirtute, et grauitate Cæsaris, quã in sũmo dolore adhibuisset, magnã ex epistola tua accepi uoluptatẽ. Quod me institutũ ad illũ poema iubes perficere: etsi distentus cum opera,

tũ animo ſum multo magis, quoniam tamẽ ex epiſtola, quã ad te miſerã, cognouit Cæſar me aliquid eſſe exorſum, reuertar ad inſtitutum, idq́; perficiam his ſupplicationum otioſis diebus: quibus Meſſalã iam noſtrum, reliquosq́; moleſtia leuatos uehementer gaudeo: eumq́; ꝙ certum Conſulem cum Domitio numeratis, nihil à noſtra opinione diſſentitis. ego Meſſalã Cæſari præſtabo. ſed Memmius in aduentu Cæſaris habet ſpem. in quo illum puto errare. hic quidem friget. Scaurum autem iam pridem Pompeius abiecit: res prolatæ: ad interregnum comitia adducta: rumor Dictatoris, iniucundus bonis, mihi etiam magis quæ loquuntur. ſed tota res et timetur, et refrigeſcit. Pompeius plane ſe negat uelle. antea ipſe mihi non negabat. Hirrus auctor fore uidetur: ò Dij, quàm ineptus, quàm ſe ipſe amans ſine riuali. Craſſum Iunianum, hominem mihi deditũ per me, deterruit. uelit, nolit, ſcire difficile eſt. Hirro tamẽ agẽte nolle ſe ñon probabit. aliud hoc tempore de Rep. nihil loquebantur, agebatur quidem certe nihil Serrani Domeſtici filij funus perluctuoſum fuit. ad IIII. Cal. Dec. laudauit pater ſcripto meo. Nunc de Milone. Pompeius ei nihil tribuit, & omnia Guttæ, dicitq́; ſe perfecturum, ut in illo Cæſar incumbat. hoc horret Milo, nec iniuria: et, ſi ille Dictator factus ſit, penè diffidit. interceſſorem Dictaturæ ſi iuuerit manu, & præſidio ſuo, Pompeium metuit inimicum: ſi non iuuerit, timet, ne per uim perferatur. ludos apparat magnificentiſſimos, ſic inquam, ut nemo ſumptuoſiores: ſtulte, bis, terq́;, non poſtulatus: uel quia munus magnificũ dederat, uel quia facultates nõ erant, uel quia magiſter, uel

quia potuerat magistrum se, non Aedilẽ putare. omnia ferè scripsi. Cura, mi carissime frater, ut ualeas. De Gabinio nihil fuit faciendum istorum, quæ amantissime cogitata sunt, τότε μοι χάνοι. feci summa cũ grauitate, ut omnes sentiunt, & summa cum lenitate, quæ feci. illũ neq; ursi, neq; leuaui: testis uehemẽs fui: præterea quieui: exitum iudicij fœdum, & perniciosum leuissime tuli. quod quidem bonum mihi nunc deniq; redundat, ut his malis Reip. licentiaq; audaciũ, qua ante rumpebar, nunc ne mouear quidẽ: nihil est enim perditius his hominibus, his tẽporibus: itaq; ex Rep. quoniã uoluptatis nihil iã capi potest; cur stomacher, nescio. literæ me, et studia nostra, & otiũ, uillæq; delectant, maximeq; pueri nostri. angit unus Milo: sed uelim finem afferat Consulatus. in quo enitar nõ minus, quàm sum enisus in nostro: tuq; istinc, quod facis, adiuuabis. de quo cætera, nisi plane uis eripuerit, recte sunt. de re familiari timeo, ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ' ἀνεκτῶς, qui ludos HS CCC comparet, cuius in hoc uno considerantiam & ego sustinebo, ut potero, &, tu ut possis, est tuorum neruorum. De motu temporum uenientis anni, nihil te intelligere uolueram domestici timoris, sed de cõmuni Reip. statu. in quo etiam si nihil procuro, tamẽ nihil curare uix possum. quàm autem te uelim cautum esse in scribẽdo, ex hoc conijcito, quòd ego ad te ne hæc quidem scribo, quæ palàm in Rep. turbantur, ne cuiusquã animum meæ literæ interceptæ offendant. quare domestica cura te leuatum uolo. in Rep. scio quàm solicitus esse soleas. uideo Messalam nostrum Cos. si per interregem, sine iudicio; si per Dictatorem, tamẽ sine pericu-

lo. odij nihil habet. Hortensij calor multum ualebit. Gabinij absolutio lex impunitatis putatur. ἐν παρέργῳ. de Dictatore tamen actum adhuc nihil est. Pompeius abest: Appius miscet: Hirrus parat: multi intercessores numerantur: populus non curat: principes nolũt: ego quiesco. De mancipijs, quod mihi polliceris, ualde te amo, & sum equidem, uti scribis, & Romæ, et in prædijs infrequẽs. sed caue, amabo, quidquã, quod ad meũ commodum attineat, nisi maximo tuo commodo, et maxima tua facultate mi frater cogitaris. De epistola Vatinij risi. sed me ab eo ita obseruari scio, ut eius ista odia non sorbeam solum, sed etiam concoquam. Quod me hortaris ut absoluam, habeo absolutum, suaue, mihi quidem ut uidetur, ἔπος ad Cæsarem. sed quæro locupletem tabellarium, ne accidat quod Erigonæ tuæ, cui soli Cæsare imperatore iter ex Gallia tutum non fuit. quid, si cæmentum bonum nõ haberem, deturbem ædificium? quod quidem quotidie mihi magis placet, in primisq; inferior porticus, & eius conclauia fiunt recte. De Arcano, Cæsaris opus est, uel mehercule etiam elegãtioris alicuius: imagines enim istæ, & palæstra, et piscina, & nilus multorum Philotimorum est, non Diphilorum. sed & ipsi ea adibimus, & mittemus, & mandabimus. De Felicis testamento, tum magis quererere, si scias: quas enim tabulas se putauit obsignare, in quibus in uncijs firmissimum tenuerat (lapsus est per errorem & suum, & Sicuræ serui) nõ obsignauit: quas noluit, eas obsignauit. ἀλλ᾽οἰμωζέτω, nos modo ualeamus. Ciceronem, & ut rogas, amo, & ut meretur, & ut debeo: dimitto autem à me, & ut à magistris ne abdu-

cam, & quòd mater Pomponia discedit, sine qua edu citatem pueri pertimesco. sed sumus unà tamen ualde multum. rescripsi ad omnia. Mi suauissime, & optime frater uale.

AD OCTAVIVM EPISTOLA.

SI PER tuas legiones mihi licitum fuisset, quæ nomini meo, populoq; R. sunt inimicissimæ, uenire in senatum, coramq; de Rep. disputare, fecissem, neq; tam libenter, q̃ necessario: nulla enim remedia, quæ uulneribus adhibentur, tam faciunt dolorem, q̃ quæ sunt salutaria. sed quoniam cohortibus armatis circunseptus senatus nihil aliud uere potest decernere, nisi timere; in Capitolio signa sunt, in urbe milites uagantur, in campo castra ponuntur, et Italia tota legionibus, ad libertatem nostram conscriptis, ad seruitutem adductis, equitatuq; exterarũ nationum distinetur: cedam tibi in præsentia foro, curia, & sanctissimis Deorum immortalium templis: in quibus, reuiuiscente iam libertate, deinde rursus oppressa, senatus nihil cõsulitur, timet multa, assentitur omnia. post etiam paulo, temporibus ita postulantibus, cedam Vrbe: quam per me cõseruatam, ut esset libera; in seruitute uidere non potero: cedam uita; quæ quanquam solicita est, tamen, si profutura est Reip. bona spe posteritatis me cõsolatur; qua sublata, nõ dubitãter occidã: atq; ita cedam, ut fortuna iudicio meo, nõ animus mihi defuisse uideatur. illud uero, quod & præsentis doloris est indiciũ, et præteritæ iniuriæ testimonium, et absentium sensus significatio, nõ prætermittam, quin, quoniam coràm id facere prohibeor, absens prosim, si quidẽ

mea ſalus aut utilis Reip. eſt, aut coniuncta certe publicæ ſaluti. nam per Deũ immortalium fidem (niſi forte fruſtra eos appello, quorum aures, atq; animus à nobis abhorret) perq; fortunam populi R. quæ quãquam nobis infeſta eſt, fuit aliquando propitia, & ut ſpero, futura eſt; quis tã expers humanitatis, quis huius urbis nomini, ac ſedibus uſq; adeo eſt inimicus, ut iſta aut diſſimulare poſſit, aut non dolere? aut, ſi nulla ratione publicis incommodis mederi queat, nõ morte proprium periculum uitet? nam, ut ordiar ab initio, & perducam ad extremum, & nouiſſima conferam primis, quæ non poſterior dies acerbior priore, & quæ nõ inſequens hora antecedente calamitoſior populo R. illuxit? M. Antonius, uir animi maximi, (utinam etiam ſapientis conſilij fuiſſet) C. Cæſare fortiſſime, ſed parum feliciter à Reip. dominatione ſemoto, concupierat magis regium, quàm libera ciuitas pati poterat, principatum: publicam dilapidabat pecuniam: ærarium exhauriebat: minuebat uectigalia: donabat ciuitates ex commentario: Dictaturam gerebat: leges imponebat: prohibebat Dictatorem creari legibus: S. C. ipſe repugnabat in ſenatu: prouincias unus omneis concupiebat: cui ſordebat Macedonia prouincia, quam uictor ſibi ſumpſerat Cæſar. quid de hoc ſperare, aut expectare nos oportebat? extitiſti tu uindex noſtræ libertatis, ut tunc quidem, optimus (quod utinam neq; noſtra nos opinio, neque tua fides fefelliſſet) & ueteranis in unum conductis, & duabus legionibus à pernicie patriæ ad ſalutem auocatis, ſubito propè iam affectam, ac proſtratam Remp. tuis opibus extuliſti. quæ tibi non, ante quàm poſtulares, maiora quàm

uelles, plura quàm ſperares, detulit ſenatus? dedit fa-
ſces, ut cũ auctoritate defenſorem haberet, nõ ut impe-
rio ſe aduerſum armaret: appellauit imperatorem, ho
ſtiũ exercitu pulſo tribuens honorem, non ut ſua cæde
cæſus ille fugiẽs exercitus te nominaret imperatorem:
decreuit in foro ſtatuam, locum in ſenatu, ſummum ho
norem ante tempus: ſi quid aliud eſt, quod dari poſ-
ſit, addat. quid aliud eſt maius, quod uelis ſumere? ſin
autem ſupra ætatem, ſupra conſuetudinem, ſupra e-
tiam mortalitatem tuam tibi ſunt omnia tributa: cur
aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficij ſcele-
rate circunſcribis ſenatum? quò te miſimus? à quibus
reuerteris? contra quos armauimus? quibus arma co
gitas inferre? à quibus exercitum abducis? aduerſus
quos aciem ſtruis? cur hoſtis relinquitur, ciuis hoſtis
loco ponitur? cur caſtra medio itinere lõgius aduerſa-
riorum caſtris, & propius Vrbem mouentur? ò me
nunquam ſapientem, & aliquando id, quod non erat
fruſtra exiſtimatum. quantum te popule R. de me fe-
fellit opinio. ò meam calamitoſam, ac præcipitem ſe
nectutem. ò turpem exacta, dementiq; ætate canitiem.
ego patres conſcriptos ad parricidiũ induxi: ego Remp.
fefelli: ego ipſe ſenatum ſibi manus afferre coegi, cum
te Iunonium puerum, & matris tuæ partum aureum
eſſe dixi. at te fata patriæ Paridem futurum prædica-
bant, qui uaſtares Vrbem incendio, Italiam bello, qui
caſtra in templis Deorum immortalium, ſenatum in
caſtris habiturus eſſe. ò miſeram, & in breui tam ce-
lerem, & tam uariam Reip. commutationem. quiſ-
nam tali futurus ingenio eſt, qui poſſit hæc ita man-

dare literis, ut facta, non ficta uideantur esse? quis erit tanta animi facilitate, qui, quæ uerissime memoria propagata fuerint, nõ fabulæ similia sit existimaturus? cogita enim Antonium hostem iudicatum, ab eo circunsessum Consulem designatum, eundemq; Reip. parentem: te profectum ad Consulem liberandum, & hostem opprimendum, hostemq; à te fugatum, & Consulem obsidione liberatum: deinde paulo post, fugatum illum hostem accersitum, tanquam cohæredẽ mortua Rep. ad bona populi R. capiẽda: Cõsulẽ designatum rursum inclusum eò, ubi se nõ mœnibus, sed fluminibus, & montibus tueretur. hæc quis conabitur exponere? quis credere audiuit? liceat semel impune peccare: sit erranti medicina confessio: uerum enim dicam: utinam te potius Antoni dominum nõ expulissemus, q̃ hunc reciperemus: non q ulla sit optanda seruitus, sed quia dignitate domini minus turpis est fortuna serui: in duobus autem malis cum fugiendum maius sit, leuius est eligendum. ille ea tamen exorabat, quæ uolebat auferre: tu extorques. ille Consul prouinciã petebat: tu priuatus concupisti. ille ad malorum salutem iudicia constituebat, & leges ferebat: tu ad perniciem optimorum. ille à sanguine, et incẽdio seruorum Capitolium tuebatur: tu cruore, et flãma cuncta delere uis. si, qui dabat prouincias Cassio, & Brutis, et illis custodibus nominis nostri, regnabat: quid faciet, qui uitã adimit? si, qui ex Vrbe eijciebat, tyrannus erat: quem hunc uocemus, qui ne locum quidem reliquit exilio? itaq;, si quid ille maiorum nostrorum sepultæ reliquiæ sapiunt, si non unà cũ corpore sensus omnis uno, atq; eodẽ cõsumptus est igni:

quid illis interrogantibus, quid agat nunc populus R. respõdebit aliquis nostrum, qui proximus in illam æternã domum discesserit? aut quem accipient de suis posteris nuntium illi ueteres Africani, Maximi, Pauli, Scipiones? quid de sua patria audient, quam spolijs, triumphisq; decorarunt? an esse quendam annos XXIII natũ, cuius auus fuerit argentarius, adstipulator pater, uterq; uero precarium fecerit quæstum, sed alter usque ad senectutem, ut non negaret, alter à pueritia, ut non posset non confiteri: eum agere, rapere Remp. cui nulla uirtus, nullæ bello subactæ, & ad imperium adiunctæ prouinciæ, nulla dignitas maiorum conciliasset opem potentium, sed forma per dedecus pecuniam, & nomen nobile conseeleratum impudicitiæ dedisset: ueteres uulneribus, & ætate confectos Iulianos gladiatores, egentes reliquias Cæsaris, ludi ad rudem compulisset, quibus ille septus omnia misceret, nulli parceret, sibi uiueret: qui tanquam in dotali matrimonio Remp. testaméto legatam sibi obtineret. audient duo Decij seruire eos ciues, qui ut hostibus imperarent, uictoriæ se deuouerunt. audiet C. Marius impudico domino parere nos, qui ne militem quidem habere uoluit, nisi pudicum. audiet Brutus eum populum, quem ipse primo, post progenies eius à regibus liberauit, pro turpi stupro datum in seruitutem. quæ quidem si nullo alio, me tamen internuntio ad illos celeriter deferentur: nam si uiuus ista subterfugere non potero, unà cum istis uitam simul fugere decreui.

In quaternione A.

ἀδύνατον : quod fieri non potest . ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον οὐδὲ
βοείην : non leue petitur præmium. ἑρμαθῆνα:Mineruæ,
Mercuriiq; statua.χρησιομαθῆ:utilia discentem. γυμνασι
ώδη:apta gymnasio. εὐμολπιδῶν πάτρια: Eumolpidarũ
patria.οἰκεῖον:propriũ..σκέψεις,καὶ ἀναβολαί: considera
tiones, & dilationes . ταυτόματον ἡμῶν : casus noster .

In quaternione B. ἐν τοῖς πολιτικοῖς:in ciuili=
bus.τοποθεσίαν:loci descriptionem. ἀττικώτερα : magis
attica.φιλορήτορα: rhetoricæ studiosum.πανήγυρις : con=
uentus.μάλ' ἀριστοκρατικῶς:ualde pro statu optimatum.
γενικῶς : generaliter . ληκύθους : pigmentorum arculas.
ἀνεπερπειρασάμην : uenditaui me. ἐπιχειρήματα: argu=
menta . ὑπόθεσις : materia . ἄρειος πάγος: Areopagus.
ἀπρακτότατος : rebus agendis ineptus , ignauissimus.
καχέκτης : habitu uitiorum deprauatus . φιλέλληνες :
Græcorum studiosi, & amatores . παντοίης ἀρετῆς μι=
μνήσκεο : omnifariæ uirtutis reminiscere. ὕστερον πρότε=
ρον ὁμηρικῶς : ordine conuerso , Homerice . πρὸς τὸ
πρότερον: ad prius. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι,ὅπως δὴ πρῶ
τον πῦρ ἔμπεσε: dicite nunc mihi musæ,quo modo pri=
mum ignis iniectus fuerit. παῤῥησίαν : loquendi licen
tiam. ἀγῶνα: certamen.ἐπισημασίας: significationes ge
stuum. ἀποθεώσιν: deificationem. φιλοσοφητέον: philo=
sophandum . ἐλαφητέον : fugiendum more ceruorum.
ἀμαλθεῖον: amaltheũ,bibliotheca.s.tua. τοποθεσία : loci
descriptione. In quaternione C. ἀφελέστατος :
simplicissimus. πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ' ὄναρ : ciuilis uir ne
in somnio quidem.τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον: in láte unguẽ
tum,prouerbium . ἐπιφωνήματα : acclamationes. νῆφε,

καὶ μέμνασο ἀπιϛεῖν, ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν: esto so=
brius, & memineris, articulos hos esse mentium. τίς πά=
τερ' αἰνήσει, quis patrem laudabit? ἐγκωμιαϛικά: lau=
datiua. ἱϛορικά: historica. οἱ μὲν πάρ, οὐδέν εἰσιν, οἷς δ'
οὐδὲν μέλει: hi, qui adsunt, nihili sunt, illis uero nihil cu
ræ est. ὑπώπιον: liuor. μυροθήκιον: pigmentarium. ὑπό=
μνημα: cōmentarium. σεμνότερός τις, καὶ πολιτικώτερος:
grauior quidam, & ciuilior. ἀποσπασμάτια: reliquiæ
quædam. φιλόπατρις: studiosus patriæ. πολιτεία: Rep.
In quaternione D. ἅλις σπουδῆς: satis studij
est. θεῖοι: patrui. πελιναίων: Pelinæorū (sunt autem popu
li). Κορινθίων, καὶ Αθηναίων: Corinthiorum & Atheniē=
sium. ἡρώδης: Herodes. εὐαγγέλια: boni nuntij. Κύρου
παιδείαν: Cyri institutionem. τὰς διαφάσεις: transpa=
rentias, fenestras. ἔϛω ὄψις μὲν η, α, τὸ δὲ ὁρώμενον β,
γ, ἀκτῖνες δὲ δ, καὶ ε: sit aspectus η, α, quod autē uide
tur β, γ, radij uero, δ, & ε. κατ' εἰδώλων ἐμπτώσεις:
per simulacrorum incidentias, uel ingressiones. εἴδωλα:
species, imagines. : ἔκχυσις: effusio. ὑπόϛασιν: statum.
πολιτείαν: Remp. σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον: more socra
ticorum in utrāq; partem. subintelligitur, disserui. τὴν
ἀρέσκουσαν: quæ placeat. κατάκρισις: sanctio. ἀριϛοκρα
τικῶς: aristocratice. pro statu optimatū. εἷς οἰωνὸς ἄρι=
ϛος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης: unum augurium optimum
defendere patriam. θεοφράϛου περὶ φιλομαθίας: Theo=
phrasti de studio discēdi. αἰδέομαι τρῶας, καὶ τρωάδας
ἑλκεσιπέπλους: uereor troianos, & troianas trahēteis
uesteis. πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει: Poly
damas mihi primus uitio dabit. θεοφάνης: Theophanes.
φιλοσοφεῖν: philosophari. ἐπὶ σχολῆς: in otio. γεωγραφικά.

de terræ

de terræ deſcriptione commentarios. ὁμοειδεῖς : unifor mes. ἀνθηρογραφεῖσθαι : floride ſcribi. πολιτευτέον : in Rep. uerſandũ. ἀνέκδοτα : non edita. πολιτεύομαι : in ciuitate facio. κατὰ τὸ πρακτικόν : ſecundũ actiuũ. καὶ ὑπὸ στέγῃ πυκνὰς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὐδούσῃ φρενί : & ſub tecto frequẽtẽ audire guttã ſecuro animo. βοῶπις: bouis oculos habens. παλινῳδίαν: recantationẽ. διβάφῳ: bis tincta purpura. σοφιστεύειν: profiteri. ἐπαγγέλλομαι ἄνδρ' ἀπαμύνεσθαι ὅπ'' τις πρότερος χαλεπήνῃ: polliceor uirum ulciſci, cũ aliquis prior moleſtando laceſſat. Κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον ἀθηναῖον : Cicero paruu=lus ſalutat Titũ. ὑποσόλοικον: ſubabſurdũ. ἀναφαίνεσθαι: apparere. τρηχεῖ' ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἴγεσθαι : Aſpera, ſed bona puerorum nutrix. nequaquam ego ea terra poſſum dulcius quidquã aſpicere. εὐαγγέλια: boni nuntij. συγκύ=ρημα: caſum. ζώσης φωνῆς : uiuæ uocis. βοώπιδος: bouis oculos habentis. ἀσελγοῦς: intemperantis. ὀξύπεινος: fa melicus. συμπόσιον : conuiuium. κατὰ ὀπώρην τρηχύς : ritu pomi dura. ἀδικαίαρχοι : iniuſti magiſtratus . καὶ κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν τίτον ἀσπάζεται : & Cicero philoſophus ciuilem Titum ſalutat. αὐθωρεί: eadẽ hora. τηλέπυλον λαιστρυγονίην : Telepylum urbem Læ=ſtrygoniã. φιλοσοφῶμεν: philoſophemur. εὐανατρέπτους: confutabiles . ἐντυραννεῖσθαι : ſub tyranno eſſe .

In quaternione E. Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς: Cicero ſtatus optimatum ſtudioſiſſimus puer . φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ : intumeſcit. n. non paruis tibiolis amplius , ſed efferis follibus ſine ligula. ἐσοφίζετο: cauillabatur, ma=

litiose cogitabat. τὸν πρακτικὸν βίον: actiuam uitã. τὸν
θεωρητικὸν : speculatiuam. πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ : ante
leo, post uero. εἰ δὲ μή. si uero non. ὁμολογουμένως τυ
ραννίδα συσκευάζεται: sine dubio tyrãnis construitur.
εὐελπιστία : bona spes. ἀδιαφορία : indifferenter. ἀφιλό
δοξον: ambitione uacans. κατὰ τὸ κηδεμονικὸν: pro cha
ritate. ὑποθήκας : documenta. περὶ τῶν ὅλων : de omni
bus. σκοπὸς : scopus. κατὰ λεπτὸν : minutatim. ἅλις
δρυὸς: satis est quercus, i. glãdium. τυφλώττω : cæcutio.
τῷ καλῷ προσπέπονθα : honesto sum affectus. ἀσφά=
λειαν : securitatem. ἀκκιζόμεθα : deliciamur. ἐν αἰνίγμα
σιν. obscure dictis. ἀλληγορίαις : allegorijs.
In quaternione F. ἑλικτὰ καὶ οὐδὲν : inuoluta, &
nihil. τὰς τῶν κρατούντων: est autem initium senarioli,
qui est huiusmodi apud Euripidem. τὰς τῶν κρατοῦντων
ἀμαθίας φέρειν χρεών. potentiũ stultitias ferre oportet.

In quaternione H. μυστικώτερα : secretiora.
συλλάβους : indices ex membranula. παλινῳδία : recã
tatio. ὑποθέσει: argumento. πολιτικὸς: ciuilis. ὀπαδοὶ:
milites. ταγοὶ : duces. σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει :
Spartam sortitus es, hanc orna. βαθύτης : profunditas.
εὐκαιρότερον : oportunius. οὐχ ὁσίν φθιμένοισι: impium
mortuis. ὅδε οὐκ ἐμπάζετο μύθων: hic uero nõ curabat
sermones. μήπω μέγαν εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντ᾽ ἴδῃς :
nil magnum dixeris prius, quã mortuum uideris. σύκῳ
μὰ τὴν δήμητρα σύκον, οὐδὲ ἓν οὕτω ὅμοιον γέγονεν: fico
per Cererem ficus, neq; quidquam tam simile fuit. περί
στασις : circunstantia, uel status. πολιτικῶς : ciuiliter.
γραμμὴν : lineam. καὶ τόδε φωκυλίδου : & hoc Phocy
lidis. οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντα εἰδέναι : nihil dulcius

quàm omnia ſcire. σκυλμὸν: uexationem. ὀξύπεινος: acuta fame percitus. τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυποδῶς: præſentem ſtatum Reip. quaſi formula quadam expreſſum. συμπάθειαν: condolentiam. ἡμερόλεγδον: ut quæq; ſingulis diebus acciderunt. ἀρεοπαγίτας: areopagitanos. τέμπη: loca amœna. σῆμα δὲ τοι ἐρέω: ſignum autem tibi dicam. ἐξοχὴ: excellentia. In quaternione I. ἐξωτερικοὺς: exteriores. πολιτείᾳ: in libris de Rep. τεχνολογίαν: de arte ratiocinationem. ἐμφιλοσοφῆσαι: philoſophari. Ἀττικισμὸς: Attica locutio. συμπάθεια: condolentia. σπουδαιότερον: ſtudioſius. δυσδιάγνωστον: difficile cognitu. διαλόγους: ſermones.
In quaternione K. φιλοπροσηνέστατα: ſtudio benigniſſimo, manſuetiſſime. ἔρδοι τίς, faciat aliquis (ſubaudi quam nouit artem) δυσθυκοίμητα: difficilia mitigatu. βαθύτητα: profunditatem. μελέτη: meditatio. ἄνω καὶ κάτω: ſurſum, & deorſum. ἄφρακτα: ſunt naues non tectæ, nec munitæ ad pugnandum. οἵα τ᾽ ἂν δέσποινα, qualis hera fuerit. ἐπίκωπον: genus nauigij. ἀνεξίαν: tolerantiam. μετέωρος: in expectatione. ὑπομνηματισμὸν: monimentū. συμπαθῶς: cōdolēter. νομανδρίαν: paſtoralem uirorum cœtum. συνηγώνιων: cum illo mœrebam. πολιτικώτερον: ciuilius. παράγγελμα ἐνιαύσιον: quod mandaui de annua adminiſtratione. ἐνδόμυχον, occultū. ἐπικεφάλια: tributa per capita. συμφιλοδοξοῦσιν: eadem ambitione certant. κεφάλαιον: caput. συμπάθειαν: condolentiam. τὸ νεμεσᾷν: indignari. τοῦ φθονεῖν: ab inuidendo. In quaternione L. ἐν ἐπιτομῇ: in breuiario. πανικὰ: quædam tanquam auctore Pane deo terricula. κενὰ τοῦ πολέμου: commu=

nia belli. μώμῳ : liuori : πεφυσίωμαι : elatus ſum. λαμπρὰ : ſplendida. ἐν παρόδῳ : in tranſcurſu. ἀπρόσιτον: non facilem acceſſu. ἀδωροδόκητον : incorruptum largitione. : κέρας : cornu. εὐημερήματι: felici eius diei ſucceſſu. ἀκροτελεύτιον : concluſionem. γλυκύπικρον : dulce & amarum. ὑπερβολικῶς : exceſſiue. τέθριππα : quadrigas. κέρας : cornu. ὁδοῦ πάρεργον : obiter. ἐνδομύχῳ : arcano. οἰκονομίαν : domeſticam curam. οἴχεται : euaneſcit. βαθύτητα : profunditatẽ. ὑπομεμψιμοίρους : ſubquerulas. ἐξ ἀφαιρέσεως: per extractionem. προσανατρεφομένην : recreatam. ἀκοινωνήτως : incommunicabiliter. ἐγκελεύσματα, inhortamenta, τὸ γὰρ εὖ, μετ' ἐμοῦ. quod enim bene eſt, mecum eſt. ἱστορικὸν : hiſtoricum. οὐκ ἔλαθε : non fefelliſti. ἀφελῶς: ſimpliciter. οἰκονομία : domeſtica cura. σχεδιάζοντα : ex tempore agẽtem. In quaternione M. πολίτευμα : adminiſtrationem publicam. κέρας : cornu. ἰσοδυναμοῦσαν : æquiualentem. διαίρεσιν : diuiſionem. ἄγραφον: nõ ſcriptum. αὐτονομίαν : libertatem ſuis utendi legibus. τὸ παραδοξότατον : inopinatiſſimum. μηδὲν αὐτοῖς : nihil illis, ſubaudi crede. ὢ πραγμάτων ἀσυκγώστων : ò res quæ coniungi non poſſunt. πολυδεύκους : Pollucis ædẽ. ὢ ἀνιστορησίαν : ò inſcitiam hiſtoriarum. ἠπόρησας: dubitaſti. εὔπολιν τὸν τῆς ἀρχαίας : Eupolim illum ueteris, s. comœdiæ. τι λοιπόν ; quid reliquum ? πολλοῦ γε καὶ δεῖ : multum abeſt. χρύσεα χαλκείων : aurea pro æreis. ἀναντιφώνητον : in quam contra non aliquid dicam. αἴδεσεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. ueriti ſunt quidem recuſare, timuerunt autẽ accipere. παριστορῆσαι: ſcire. προπύλαιον : ueſtibulum. ἱστορικώτατος : hiſtoria

rũ peritiſſimus. νεόκτιστα : nuper ædificata. τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ : in nauium recẽſione, apud Homerum uidelicet. ἀναλογία : proportio, analogia. φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς. Phlius Phliuntis urbs Lacedæmoniorum: Opus Opuntis urbs Locrorum, per contractionem. integrum eſt, ὀπόεις ὀπόεντος. Sipus ſipuntis urbs Dauniorum in Appulia. ὀπούντιοι, σιπούντιοι : gentile nomẽ ab ὀποῦς σιποῦς. αὐτονομίαν : libertatem ſuis legibus utendi. ὑπερβολικῶς : ſupra modum. εὐήθειαν : fatuam ſimplicitatem. πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλίνδει κύματ' εὐρείης ἁλὸς: multos autem in intermedio auſter uoluit fluctus lati maris. eſt enim proprie μεταίχμιον id ſpatium, quod eſt inter duos exercitus. ἀκοινώνητον: incõmunicabile. μυστικώτερον: ſecretius. τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρῴην, ἐξ ὧν ἀλογούμενος παρεφθέγγετο, πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δὲ, μή τι νοήσῃς. εἰς δήπου τοῦτο δὴ περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξασφαλίσαι: uxoris meæ libertus (noſti quem dico) uiſus eſt mihi dudũ è uerbis, quæ incõſiderate protulit, turbaſſe calculos, ſeu ſuffragia ex coemptione bonorum Crotoniatæ tyrannicidæ. timeo, ne quid intelligas. unus quidem hoc ſi conſideraueris, reliqua munies explanando. τῆς ξυναόρου τῆς ἐμῆς, οὐξελεύθερος, ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς ξυλλόγοις καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ κροτωνιάτου: uxoris meæ libertus uiſus eſt mihi ſæpe garriens & in conciliabulis et conſeſſionibus nugantium aliquid turbaſſe calculorum in bonis Crotoniatæ. ἐξ ἄστεως ἑπταλόφου τειχῶν πωρέδω=

κὲν ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ κάμιλλος αὐτόν τε ὀφείλον
τα μνᾶς κδ΄ ἐκ τῶν κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χεῤῥονησιτι
κῶν μη. καὶ συνκληρονομήσας χμ. κ. μ. τούτων δὲ μηδὲ
ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειληθέντων τοῦ δευτέρου
μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώ-
νυμον τῷ κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι.
ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν ἵνα πάντα σώζητε, δεύτερον δὲ,
ἵνα μηδὲ τῶν τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προεκκειμέ-
νης ἡμέρας, ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ
γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καί τι σχεδὸν ἐλ-
πίσας, ἀποχνοῦς δὲ ἀλόγως ἀπέστη, ἐπειπὼν, αἰσχρόν τοι
δηρόν τε μένειν: è septicollis urbis mœnibus tradidit no
stri coniugij debita Camillus, séq; debentem minas 24.
ex bonis Crotoniatarum, & Cherrhonesitarum 48. &
cum hæreditatem euenerit. 648. 20. 40. horum autē
ne obolum quidem dissoluisse ex omnibus debitis secun-
dis mensis Calendis. libertum autem eius existentem co
gnominem Cononis patri, nihil prorsus curasse. hæc igi
tur primum, ut omnia conseruetis. deinde ut neq; usu-
ras negligas eas, quæ sunt à præcedenti die, quot dies ip-
sum tolerauimus. uehementer timeo. etenim aderat
apud nos exploraturus, et aliquid propè sperans. despe
rás autem sine ratione destitit, fatus, turpe diu manere.

In quaternione N. τὰ μὲν διδόμενα: quæ dan
tur. λεληθότως: latenter. ἄλλο πρόβλημα: alia quæstio.
ἐξακανζίθειν: exspinare, spinas euellere. πυροὺς εἰς δῆμον:
triticum in populum. προπύλῳ: uestibulo. ἐπέχειν: hæ
sitare, dubitare. ἐποχῆς: dubitationis. παλιγγενεσίαν:
regenerationem. ἐν αἰνιγμοῖς: ænigmatice. ἀφελῶς: sim
pliciter. αἰσχρὸν σιωπᾶν: turpe tacere. συγχυσιν: con

fuſionem. παραφύλαξον: obſerua. τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα: turbatoris ambitionem ipſiſſime. κενὸν: inanem. ἄτυφον: nec ambitioſo faſtu uacantem. ἐπέχειν: dubitare. ἀθέτησις: improbatio. ἐποχὴ: cunctatio. τοῦτο μόνον ἐρῶν ἐμοῖ, hoc ſolum dicens mihi. ἐπιχρονία ἐποχὴ, diuturna dubitatio. φιλοτιμία, ambitio. πρόβλημα, quæſtionem. ἀλλ᾽ ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες πατρίδος. ſed meum nunquam animum in pectoribus perſuaſiſti patriæ. αἰδέομαι, uereor. τρῶας, καὶ τρῳάδας, troas & troadas. πολυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει. Polydamas mihi primus probrum inferat. ὁδοῦ πάρεργον, obiter. ἐπίκτητα, fluxa. ἐκβολὴ λόγου, egreſſio orationis. εὐπόριστον, comparabilem. φυράτης, permiſtor. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ, ſed hæc quidem facta eſſe ſinamus, licet dolentes. ἄμεμπτα, non accuſanda. τῶν νεωτέρων, iuniorum. αὐτόχθων, natiua, & indigna. στοργὴν φυσικὴν, amorem naturalem. πρὸς τὰ τέκνα, in filios. ἀμεταμέλητος, non pœnitenda. ποῦ σκάφος τὸ τῶν ἀτρειδῶν, ubi nauigium Atridarum. σύντομα, compendioſa. In quaternione O. δήμους, uicos. ζήτημα, quæſtionem. τεκμηριῶδες, coniecturale. τοῖς ἀπαντῶσιν, occurrentibus. δύσχρηστα, inutilia, ἀπότριψαι, abſtergito. οὐ γὰρ ἂν τόδε μεῖζον ἔποι κακὸν, neq; enim maius ſequetur malum. παλινῳδία, recantatio. ἀβδηριτικὸν, abderiticum. ἐμπολῆψις, deprehenſatio. λιτουργοῦμαί σοι, tibi in Rep. uerſor. πολιτικὸν σκέμμα, ciuilis conſideratio. φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, contemplatius dijudicabimus. σύγχυσιν τῆς πολιτείας, confuſionem Reip. ξυνὸς ἐνυάλιος, communis Mars. πολιτι

κῶς, ciuiliter. ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεοφειλέτην, deforme, & turpe est, aduersantis in Rep. debitorē esse. διευκρινήσεις πρόβλημα πολιτικὸν, diiudicabis quæstionem ciuilem. τοῦ καλοῦ, honesti. χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, tabulas nouas, exulum restitutiones. τὴν θεῶν μεγίστην ὡς ἔχειν τυραννίδα, Dearum maximā ut obtineat tyrannidem. ἐνσχολάζω, otium consumo. ἀπορῶ, dubito. οὕτως που τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν, sic sanè superiorum lugebamus laudes uirorum. ἐπίσκοπον, speculatorem. ὁρμὴ, impetus. φαλαρισμὸν, Phalaridis imitationem. αἰδέομαι τρῶας, uereor troianos. ἀπορίαν, dubitationem. ἥρωα, heroem. πολιτικῶς, ciuiliter. ἀστρατήγητος, regendi exercitus ignarus. πρὸς τὸ ἀσφαλὲς, ad tuum. μάντις δ᾽ ἄριστος, uates autem optimus. In quaternione P. σηστιωδέστερον, magis Sestianū. ὑπεκθέμενος, exponens. ψευδησιόδειον, quod falsò Hesiodo ascribitur. μὴ δὲ δίκην, neq; causam. totum carmen est. μὴ δὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς, ne causam ante iudicaueris, quam utriusq; patris causam audiueris. καὶ συναποθανεῖν, & simul mori. φαινοπροσωπεῖν. ostendere faciem lætam. σκύμμα, consideratio. ἀπορία, dubitatio.

In quaternione Q. διπλῆ, nota in margine adscripta, sic apud græcos appellata. ἀπροσφωνήτους, insalutatos. το καλὸν, honestum. πρὸς ταῦθ᾽ ὅτι χρὴ, καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶμ ἐπ᾽ μοὶ τεκταινέσθων, ad hæc, quod oportet, & faciant, et omne in me fabricentur. τὸ γὰρ εὖ, μετ᾽ ἐμοῦ, quod enim bene est, mecum est. πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ, multam salutem honesto, id est dicens. εὐγγενῆ: generosa, nobilia. συνδιημερεύομεν: simul diē

traducimus. τέρας, monstrum. σκοπὸς, intentio. προ
θεσπίζω: præsagio. ἰλιὰς, ilias. περὶ ὁμονοίας: de con
cordia. In quaternione R. ἀπολιτικώτατον,
maxime ciuilis gubernationis expertem. ἀστρατηγικώτα
τον, maxime imperatoriæ artis ignarum. ἀπαντήσεις,
occursus obuiam. αἰδέομαι τρῶας. Vereor troas. κε=
νόσπουδα, inanis study plena. ἀναπάντητον, in quo ne
mo occurrat. In quaternione S. ὑπὸ τὴν διά=
ληψιν, sub ipsa accessione febris. ἀπαῤῥησίαστον, spem
honesti carentem. τίς δ᾽ ἐστι δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις
ὤν; quisnam est seruus, de morte securus qui sit? ἀσμέ
νεστον, lubentissimum. θέσεις, materias. Εἰ μενετέον
ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ. τυραννουμένης δὲ αὐτῆς,
εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πειρατέον, κἂν
μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν.
Εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς ἄρθηται, ἢ
πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον, ἢ πολέμῳ. Εἰ
πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι, τῆς πατρίδος
τυραννουμένης, ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας
πέρι. Εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώ,α, καὶ πολιορκητέον αὐ
τὴν τυραννουμένην. Εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέ
μου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος, συναπογραπτέον ὅμως τοῖς
ἀρίστοις, εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν
τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν
ὅλων. Εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι᾽ αὐτὸ δὲ
τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἔθελον
τῆς ὑπὲρ τῆσ πατρίδος, εἰ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε,
καὶ τῶν οἰκειοτάτων αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ
τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. an manendum
in patria tyrannide oppressa. ea uero tyrãnide oppres=

ſa, an quouis modo tyrannidis deſtructio tentanda eſt, etiam ſi ciuitas propter id de ſumma rerum periculum ſubitura ſit. Vtrum cauendum ſit tyrannidem deſtruenti, ne quid ipſe patiatur, an tentandum ferre opem patriæ pace potius, quàm bello. Vtrum ciuile ſit, ſecedentē aliquò, quieſcere, oppreſſa à tyrāno patria, an quodcunq; ſubeundum diſcrimen pro libertate, an bellum inferendum regioni, eamq; obſidendum à tyranno oppreſſam. Vtrum quālibet non probanti deſtructionem tyrānidis per bellum, ſimul tamen cum optimatibus auertenda ſit ipſa.ſ.tyrannis, an cum benefactoribus, & amicis unà periclitandum, in adminiſtratione Reip. etiam ſi non uideantur recte de ſumma rerum iniuiſſe conſiliū. Vtrum de patria bene meritus, ob eamq; cauſam grauiſſima quæq; paſſus, & inuiſus, ultro pro patria diſcrimen ſubire debeat, an permittendum ſibi, ut ſui ipſius interdum, & familiariſſimorum rationem habeat, dimiſſis aduerſus potenteis Reip. concertationibus. τῶν προὔργου τι, quæ ſunt ex re. ἄκαιρος, intempeſtiuus. εὐστομάχως, bono ſtomacho. αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' ἕκτορα πότμος ἑτοῖμος: ſtatim enim tibi deinde poſt Hectorē mors parata. αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ ἐπαμῦναι, utinam ſtatim obeam, poſteaquā non eram ſocio interfecto ſuppetias laturus. ἑταίρῳ, ſodali. εὐεργέτῃ, benefactori. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι, neq; enim mihi cor firmum, ſed conſternato ſum animo. αἰσχροῦ φαντασίᾳ, inhoneſti imaginatione. ἐν δυνάμει, in poteſtate. σύν τε δύ' ἐρχομένω: pariterq; duo euntes. τὸ συνέχον, continens. ἀπάντησις, occurſus. πολίτευμα, actio de Rep. μή μοι γοργείην κε=

φαλὴν δεινοῖο πελώρου, *ne mihi gorgoneum caput hor*
rendi & grauis monſtri. εἰδὼς σοι λέγω : *ſciens tibi dī=*
co. ἀχαριστίας : *ingrati animi.* ὁπλοῦς ὡραῖος: *nauigatio*
idonea. Μέντορ πῶς τ᾽ ἄρ᾽ ἴω, πῶς τ᾽ ἄρ προσπτύξομαι αὐ
τὸν; *Mētor, quonā modo audeā, &, quonā modo ample*
xabor ipſum? θέσεις : *materias.* Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ :
Dionyſius Corinthi. In quaternione T. τότε
μοι χάνοι εὐρεῖα χθὼν : *tunc mihi dehiſcat lata terra.* ἐν
τοῖς ἐρωτικοῖς : *in amatorijs.* ἀλογίστως : *inconſiderate.*
ὑποκορίζῃ : *leni uoce appellas.* χρησμὸς : *oraculū.* ἄσπον
δον : *impacabile.* φιλόπατριν, ἀς πολιτικὸν : *ſtudioſum*
patriæ, ac ciuilem. γενικώτερον : *generalius.* νεκυΐαν: *tur*
bam mortuorum. ἀπορῶ: *dubito.* στερκτέον : *acquieſcē*
dum. τὸ μέλλον καραδοκήσεις : *quod futurum eſt, expe*
ctabis. ὑπὸ τὴν λῆψιν : *ſub acceſſione febris.* ἀσμενιστον:
lubentiſſimum. πολιτικὸν : *ciuile.* μακροψυχίαν : *longa=*
nimitatē. εὐδαίμονα : *felicem.* οὐκ ἔστ᾽ ἔτυμος λόγος, *non*
eſt uerax ſermo. εὐημερίαν, *felicem diei ſucceſſum.* συ=
ναγωγὴ, *collectio.* ἐσάλπιζεν, *turba conciuit.* λάπισμα,
falſa quædam oſtentatio. γοητείαν, *præſtigiationem.*
πειθανάγκην, *perſuaſionem neceſſitatis inferentem.* αἱ γὰρ
τῶν τυράννων δεήσεις, *inquit* Πλάτων, οἶσθ᾽ ὅτι μεμιγ=
μέναι ἀνάγκαις, *tyrannorum enim preces, inquit* Plato,
noſti quàm permixtæ neceſſitatibus. ἀλίμενα, *ſine por=*
tu loca. ὑπηρεσίαν, *miniſterium.* ἀδημονῶν, *ſe excru*
cians. διατροπὴν, *apparatum.* αὐθεντικῶς, *auctoritate*
quadam domini utens. In quaternione V. τέ=
τλα κύντερον, *perfer peius.* ἄλλα μὲν αὐτὸς, *alia qui=*
dem ipſe. ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται, *alia autem*
uel Deus *ſuggeret.* ἀναθεώρησις, *ſpeculatio.* μὴ μὰν

ἀσπουδεῖ γε, καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, *ne negligenter, & inglorius perirem.* ἀλλὰ μέγα ῥέξας τί καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι, *sed magnum facinus edens, quód uel à poste=ris audiatur.* τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, *maxi=me ciuilium considerationum.* ἄλη, *error.* πολιτευ=τέον, *uersandum in Rep.* In quaternione X.

τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής, *tum subito præsentium per minimum cōsilium optimus cognitor, tum futurorum in longitudinē euen tus præstantissimus coniectator.* τότε ἄμεινον, ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα, *& melius quàm dete rius in obscuro adhuc præuidebat maxime.* πλουδοκῶν, *nauigationem expectans.* στοργῆς, *amoris.* σύντηξις, *col liquatio.* συμπάθειαν, *condolentiam.* ζηλοτυπία, *æmu=latio.* αὐθεντικῶς, *auctore.* τυραννικῶς, *tyrannice.* σκυ τάλην λακωνικὴν, *scuticam laconicam, Scytalen.* σὺν θεῷ τοι λέγω, *cum Deo tibi dico.* Δυσουρία, *urinæ diffi=cultas.* ἀρχὴ, *principium.* ἀνηθοποίητον, *nequaquā for matis moribus.* ἤθους ἐπιμελητέον, *moribus adhibenda diligentia.* ὕπουλον, *subdolum.* ἀφράκτῳ, *detecto naui gio.* ἀποτόμως, *concise.* θυμικώτερον, *stomachosius.* πα ραπλουτέον, *abnauigandū.* ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ, *sed quæ quidem ante acta sunt, omittemus quamuis tristes.* σφάλμα, *error.* ἀρετὴ, *uir tus.* διδακτὸν, *res quæ tradi possit docendo,* πρᾶξιν πολιτικοῦ, *factum ciuilis.* In quaternione Y.

περὶ κοιλιολυσίαν γίγνεσθαι, *circa uentris solutionē esse.* ὢ πολλῆς ἀγεννείας, *ò multam ignobilitatem.* ἐκτένειαν, *propensionem.* ἑπταμηνιαῖον εὐτόκησεν, *septimestrē sal=*

ua peperit. Κωρυκαῖοι, Corycæi. In quaternione AA. γεροντικώτερον, ſenilius. λέσχη, confabulatio. τί γὰρ αὐτῷ μύλει; quid enim illi curæ eſt? βεβίωται; uita traducta eſt? πρόβλημα, quæſtio. ἀγοητεύτως, ſincere, ſine fuco. μακάρων νῆσοι, beatorum inſulæ. πάθει, affectu. σκέψαι, conſidera. ἀλογηθῇ, negligatur. μελήσει, curæ ſit. ἐνερευθέστερον. rubicundiorē. πρόβλημα ἀρχιμήδειον, quæſtio archimedea. ψευδῶς, falſò. ἄκουσμα, auditio. ἔρανον, collationem. διψῶσαν κρήνην, ſiticuloſum fontē. πειρήνην, pirenen. ἄμπνευμα σεμνὸν Ἀλφειοῦ πειρήνην, requiē uerendā Alphei pirenē. ποῖ ταῦτ᾽ ἄρ᾽ ἀποσκήψῃ; quonā hæc modo excuſabis? γεωμετρικῶς, more geometrico. ἀρχέτυπα, exemplaria: πάντα φιλόδημον, omnem popularem. θεωρίαν, ſpeculationem. τέλος, finem. εὐπρεπὲς, uenuſtum. ὧ ἀπεραντολογίαν δούς, cui infinitā loquacitatem tribue. συμπάσχω: condoleo. ἀποθέωσιν, deificationē. μεθαρμόζομαι, adaptor. ἀνεμέσητον γὰρ, nulla enim inuidia eſt.
In quaternione BB. πολιτικοί, optimates. τετυφῶσθαι, tumefactum eſſe. ἐγγήραμα: ſenectutis requies. ἐντάφιον: ſenectutis otium. ἀλόγως: ſine ratione. ἀποθέωσιν: deificationem, conſecrationem filiæ. In quaternione CC. Κύριος, συμβουλευτικὸν: deliberatiuum. Ἀριστοτέλους καὶ Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον: Ariſtotelis & Theopompi ad Alexandrum. φιλαίτιον συμφορὰ: querula res calamitas. πρόπλασμα: præfigmentum. συμπαθῶς: condolenter. οἰκοδεσποτικὰ: patrisfamilias officia. συντάγματα: opera. ἀκηδία: torpedo. ἀνεκτότερα: tolerabiliora. σύνναον: contubernalem. ὑπόθεσις: argumentum. τοῦτο δὲ μηλώσῃ, hæc uero conijcies: diſpi-

cies, indagabis. ἀπόγραφα : descripta . καταβίωσιν : tenuem uictum. εὔλογον : rationabile. εὐλογώτατον : maxime rationi consentaneum. In quaternione DD.
Παναιτίου περὶ προνοίας: Panætij de prouidentia. ἐκτενέστερον : contentius. φιλοστοργότερον : amantius. ἄφατα: infanda. ἀδιήγητα . inenarrabilia. εὐκαίρως : opportune. παρὰ τὴν ἱστορίαν : præter historiam. κοινότερα : cõmuniora. πολιτικώτερα . ciuiliora. οὐ γὰρ ὀνειδίως :nõ enim opprobrium. φιλολογώτερα: eruditiora. προσφώνησιν : nuncupationem. καλλιππίδης : callippides . αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λῷον. ipsa mẽsura, et melius. αἴκε δύνηαι: si possis. περὶ τελῶν σύνταξιν : de finibus opus. ἀκαδημαϊκὴν: academicã. Αντιόχεια: Antiochia. ζηλοτυπεῖσθαι: inuideri. φιλαυτία : amor sui. ἀπορῶ : dubito. αἰδέομαι Τρῶας : uereor Troas. μέμψιν : accusationem. παρὰ τὸ πρέπον: præter decorũ. ἀπαιδευσία: ruditas. ἀτριψία: ignorantia. Αντιοχεια : Antiochea . πολυγραφώτατος : plurima scribens. ζηλοτυπεῖν: inuidere . ἀκίνδυνα : periculo carentia. φιλένδοξος : ambitiosus . ἀκαταληψίαν : incomprehensibilitatem. κωφὸν πρόσωπον : muta persona. Αριστοτέλειον : Aristotelicum. περὶ τελῶν : de finibus. περιπατητικα : peripatetica. ἀζηλότηπον: sine inuidia. λογικώτερα: eruditiora. ἕρμαιον: insperatum lucrũ. πιθανά : suasoria. φιλαίτιος : contentionis cupidus. φιλοσόφως : philosophice. δεδῆχθαι : morsum esse . μὴ γὰρ αὐτοῖς : ne enim ipsis. προβολὴν, ingressum. ἐποχῇ , retentioni. λόγοισιν Ερμόδωρος , uerbis Hermodorus. προσφωνῶ , nuncupo. ἀδιόρτωτα , inchoata, non imperfecta. ἕωλα , obsoleta. περὶ μικρὰ σπουδάζειν, paruis studere. εὐκόλως , facile. εὐγενέστερος, generosior. ἀσμενέστα

τα, libetiſſime. τὰ κατὰ μέρος, particularia. εὐλογίαν, honeſtam rationem. συμβίωσις, conuictus. εὐλόγως, decenter. διφθέραι, pellicea tegumēta. αἰδέομαι Τρῶας, uereor Troas. ἀσαφέστερος, obſcurior. δεινὸς ἀνὴρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο, grauis uir, & qui forte uel inſontem accuſet. περιοχὰς, argumenta. In quaternione EE. κολακία, aſſentatio. ἐπίτευγμα, lucrū, quod acquiritur. ἀπότευγμα, damnum, uel quod amittitur. παρακινδυνεύειν, periclitari. μείλιγμα, mitigamentum. σπουδὴ, ſtudium. πρόβλημα Ἀρχιμήδειον, quæſtio Archimedea. ἀφίδρυμα, ſedes rei quæ dedicatur. τὸν τῦφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. elationi meæ per deos morem geritoι. κολακίαι, aſſentationes. πολιτικὸν σύλλογον, ciuilem conuentum. καταβάσεως, deſcenſus. κεπφικά, fatua. περὶ ψυχῆς, de anima. διὰ σημείων, per notas. σύλλογον, conuentum. πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις, oſtentare etiam perſonis. δυσωπία, uerecundia. καταβάσεως, deſcenſus. εὔλογον, conſentaneum. ἀξιοπίστως, fide dignum. φοβερὸν ἦν, formidabile erat. Ἀνεμοφόρητα, leuia uentis diſſipata. οὐκ ἐπέστησεν, non aduertit. πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, ἢ σκολιᾶς ἀπάτας. utrum iuſtitiæ murus altus, an obliquæ fraudis.. δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν. ambigit mihi mens uerum dicere. σκολιά, obliqua, diſſimulationē. φαίδου περὶ θεῶν, Phædri de dijs. φιλοτεχνήματα, comminiſcendi artes. τὰ ὅλα, cuncta. σχολιαῖς ἀπάταις, obliquis fraudibus. καὶ μάλα κατηφὴς, & admodum triſtis. σὺ δὲ, τί σύννους; tu uero, quid cogitabundus? ἀπόνδου, immitis. ἐμνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ error. ἀλόγως. temere. In quaternione FF.

μέμψιν ἀναφέρει, accuſationem adſcribit. πρὸς ἴσον ὅμοιον, ad æquale ſimile. ἀκολακεύτως, ſine aſſentatione. ἀμεταμέλητον, quem non pœnitet. ἐμετικὴν, uomitum. ἀδεῶς, intrepide. οἱ περὶ αὐτὸν, qui apud eũ. σπουδαῖον οὐδὲν, ſtudioſum, ſiue ſeriũ nihil. φιλόλογα, eruditula. ἐπισταθμίαν, diuerſorium. σαλάκωμα, inanẽ iactantiam. φαλάκρωμα, caluitium. πανικὸν, uanus terror. διάθεσιν, affectum. ἐπισημασίαν, ſignificationem mentis è geſtu. ἥρωες, heroes. ἐσίγησας, tacuiſti. μνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ error. φυρμὸς πολὺς, permiſtio multa. εὔριπα, inſtabilia, ab Euripo. νεωτερισμοῦ, innouationis. πολιτεύεσθαι, adminiſtrare Remp. σόλοικον, ἢ τυραννοκτόνους, inſulſum, quàm tyrannicidas. πεπολιτεύμεθα, Remp. adminiſtrauimus. πεπινωμέναι, eleganter ſcriptæ. γῆν pro γῆς, terram pro terra. ὑπηνέμιος, ſubuentanea. ἀκολασίαν, intemperantiã. ὢ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δὲ. ò rem pulchram quidem, ſed imperfectam. λιτενεῖ, humili. Ἀλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν, Ἀλλά λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς, εἰσορόωντες Δείδιμεν, ἐνδοίῃ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπολέσθαι. ſed non conuiuij dulcis opera curæ ſunt, Sed ualde magnum malum à Ioue immiſſum intuentes timemus. daret autem ſeruari, aut perire. Τέκνον ἐμὸν οὔτοι, δέδοται πολεμήϊα ἔργα, Ἀλλὰ σύγ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο. haud tibi fili mi data ſunt bellica geſta, ſed tu amabilia exerce officia literarum.

In quaternione GG. Πολιτικώτερα, ciuiliora. ἀναθεώρησιν, adminiſtrationẽ. ἀριστίαν, præclare geſtum. κατὰ μίτον, de ſingulis rebus. μελήσει, curæ erit. ἀνέκδοτον non editum. πρᾶξιν, factum. καθολικὸν θεώρημα,

uniuerſalem

uniuerſalem ſpeculationem. μὴ πολιτεύεσθαι, *non admi*
niſtrare Remp. ὑποσόλικα, *incongrua*. βεβίωται, *ui=*
ta tranſacta eſt. λῆρος πολύς, *nugæ multæ*. ὑπόθεσιν,
argumentum. εὔλογον, *rationi conſentaneū*. φαινοπρο=
σωπητέον, *hilari uultu agendum eſt.* ἰτέον, *eundum*.

In quaternione HH. ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τὸν δ᾽
ἀπωθοῦνται ψόγον, *alijs in bonis dedecus autem repel=*
lunt. οὐδὲν ὑγιὲς, *nihil ſani.* Δημοσθένους : Demoſthe=
nis. πεντέλοιπον. *quod reliquum eſt de quinque*. ἄνω
ποταμῶν, *retro fluminum.ſ. curſus eſt.* ἀπορία, *dubi*
tatio. μελήσει, *curæ erit*. παρεγχείρησις, *conatus*. ἦ
δεῦρ᾽ ὁδὸς τί σοι δύναται νῦν θεοπρόπε; *iter hoc tibi*
quid poteſt nunc ò deo digne? βλάσφημα, *maledictū.*
καὶ μάλα σεμνὸς, & *ualde grauis*. τάν δ᾽ αἰτίαν τῶν
βρούτων τίς εἶχεν; *cauſam uero* Brutorum *quis habe=*
bat? κατηχήσει, *inſtructione*. ἐάν διαμένῃ, *ſi permā*
ſerit. ἀναντιφωνησία, *incontradicentia.* διάλογον, *dia*
logum. ἡρακλείδιον, Heraclideum *opus.* φιλοσοφούμενα,
philoſophica. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, *quæ de officio*.
προσφωνοῦμεν, *nuncupamus*. *In quaternione* II.
συντάξεις, *confectionem librorum*. μετέωρος, *animi*
pendens. φιλόλογα, *ab æquitate non aliena.* φιλοφρόνως,
benigne. προκοπὴν, *proceſſum in literis.* οἶκος φίλος,
domus cara. ῥωπογραφία, *ſcriptio de plantis.* ῥητορεύου
σιν, *rhetoriſſant.* φιλοστόργως, *peramanter.* διδόμενα,
data. ἐργῶδες, *laborioſum.* ἀνεκτὸν, *tolerabile.* σχε=
δίασμα, *ex tempore factum, ſubitum conſilium.* πάσχω
τί, *patior aliquid, angor.* ἄφατα, *non dicenda.* πλοῦς,
nauigatio. ὑπόμνημα, *commentarium.* ἀτοπώτατον, *ab*
ſurdiſſimum. πάνι φιλοστόργως, *ualde amanter.* βουλύ

σει, *uespera.* ἀμηχανία, *inopia consilij.* πείσασθαι, *in
ducias facere.* ἐβδελυττόμην, *abominabar.* σκοπὸς, *sco
pus.* οὐ παρὰ τουτο, *non apud hunc.* ἔλθωμεν, *eamus.*
ἐν ὁμοπλίᾳ, *societate nauigandi.* λῆρος πολύς, *nugæ
multæ.* γλισχρῶς, *parce, tenuiter.* In quaternione KK.
σύνταγμα, *uolumen elaboratum.* ἀρχέτυπον, *archety
pum, exemplar.* παρὰ λέξιν, *præter uerbum.* μετεωρότε
ρον, *suspensiore animo.* ἀσφαλὲς, *tutum.* ῥοπὴ, *mo
mentum.* γαυριῶ, *glorior.* μετ᾽ ἀμύμονα, *post expertē
culpæ. alludit autem ad illud* Homeri. μετ᾽ ἀμύμονα
πηλείωνα. ἀμύμων, *inculpabilis.* ἄμβροτος, *errans.* συνα
γωγὴ, *collectio, uolumen.* δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, *lō
gam nauigationem meditantes.* ἡ δεῦρ᾽ ὁδὸς σοι τί δύ
ναται; *iter huc tibi quid potest?* ἀπορίᾳ, *dubitatione.*
σύγγραμμα, *conscriptio.* ἀνεμέσητα, *inuidia carentia.*
εὐθανασίαν, *facilem mortem.* σχόλιον, *annotatiuncu
lam.* ἀπολογισμὸν συντάξομαι, *defensionem componā.*
ἀναπολόγητον, *quod defendi nequit.* δυσχρηστία, *diffi
cultas uersuræ faciendæ.* πειράζεσθαι παραλύσει, *tenta
ri paralysi.* εὐκαιρίαν, *occasionem.* ασφαλείαν, *securita
tem.* ἀπορία, *dubitatione.* σκέπτομαι, *considero.* ἀρι=
στεία, *uirilitas, uel strenuitas.* παῖδες παίδων, *nati na
torum.* εἷς ἐμοὶ μυρίοι, *unus mihi mille.* ἀδολεσχος,
loquax. εὐμενείᾳ, *constantia.* εἰρωνεία, *dissimulatio.*
πεπλογραφίαν, *pepli descriptionem.* ταξιάρχης, *ordinis
ductor.* τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, *quæ de officio.* τὰ κε
φάλαια, *capita.* περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος,
de officio circa aduersitatem fortunæ. προσφωνῶ, *allo
quor, scribo.* ἀνοικεῖον, *alienum.* αἰδεσθὲν μὲν ἀνήνασθαι
δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι, *pudebat quidē abnuere, uériti*

ſunt autem ſuſcipere. ἀπάντησις, occurſus. δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντα, longam nauigationem cogitantem. ἀπροσδιόνυσον, inexpectatum. ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντα, ſiniſtra habentem. In quaternione L L. ἐν πολιτικῷ, in ciuili. μὴ δὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο, ne ſaluus quidem fiam, ſi quid tale unquam. στρατηλάξ, imperator, dux

In quaternione MM PP Q Q RR. ἐμφατικώτερον, expreſſius, & euidentius. ἀλλὰ αἰεί τινα φῶτα μέγαν, ſed ſemper quendam hominem ingentem. ἀφελῶς, inconſiderate. ὀρθὰν τὰν ναῦν ἅπαξ θανεῖν, rectam nauim ſemel mori. προῳκονομήσαμεν, præcurauimus. εὐκαίρως, opportune. εἰλικρινὲς, ſincerum. ἀμφιλαφίαν, ancipitem anſam. μουσοπάτακτος, à muſis percuſſus. ἀντίεκτον, æquilibrem, ſeu recompenſantem. εἰδ᾽ ἂν ἔα ἔζησας, ſi uero uixiſſes. ἔα πάσας, mitte omnes. πολιτικὰ, de Rep. In quaternione SS. τοιαῦτα ὁ τλήμων ἐξεργάζεται πόλεμος, talia erumnoſum bellum efficit. πραγματικῶς, negocialiter. ὑπερβολῶς, ſupra quam res eſt. συνδείπνους σοφοκλέους, concœnatores Sophoclis. ὑπόθεσιν, argumentum. γλαῦκα εἰς ἀθήνας, noctuam Athenas. ῥαθυμώτερα. ſegniora. χαρακτὴρ, ſtylus. φιλαλήθως, ingenue. ἀποδυτηρίῳ, exſpoliatorio. δευτέρας φροντίδας, ſecundas curas. γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται, noſce, quemadmodum alio uſus fuerit. ἐμβόλιον, interpoſitionem. ἀπότευγμα, repulſam. τεχνικώτερον, artificioſius. In quaternione TT. ἐνθουσιασμὸς, diuinus furor. ἄρη πνέων, mortem ſpirans. ὑποθέσεις, argumenta. αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, ſemper ſtrenue gerere, & præſtantem eſſe alijs. πλέον, plus. γνῶθι σεαυτὸν, noſce te ip=

ſum. ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεύς, ὅτε δὴ γ᾽ ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ: οἳ βίῃ ἐν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες: *die autumnali cum abundantiſſimam pluit aquam Iuppiter, cum iam hominibus iratus ſuccenſet, qui per uim in foro obliquas iudicent iuſtitias, iuſtitiam autem expellant deorum religionem non curantes.* τότε μοι χάνοι, *tunc mihi debiſcat.* ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ᾽ ἀνεκτῶς, *hic autem furit non amplius tolerabiliter.* ἐν παρέργῳ, *obiter.* ἔπος, *carmen.* ἀλλ᾽ οἰμώζετω: *alia plorent.*

REGISTVRM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q
R S T V X Y Z. AA BB CC DD EE
FF GG HH II KK LL MM NN OO PP
QQ RR SS TT VV XX.

Omnes quaterniones, præter XX duernionem.

APVD ALDI FILIOS.

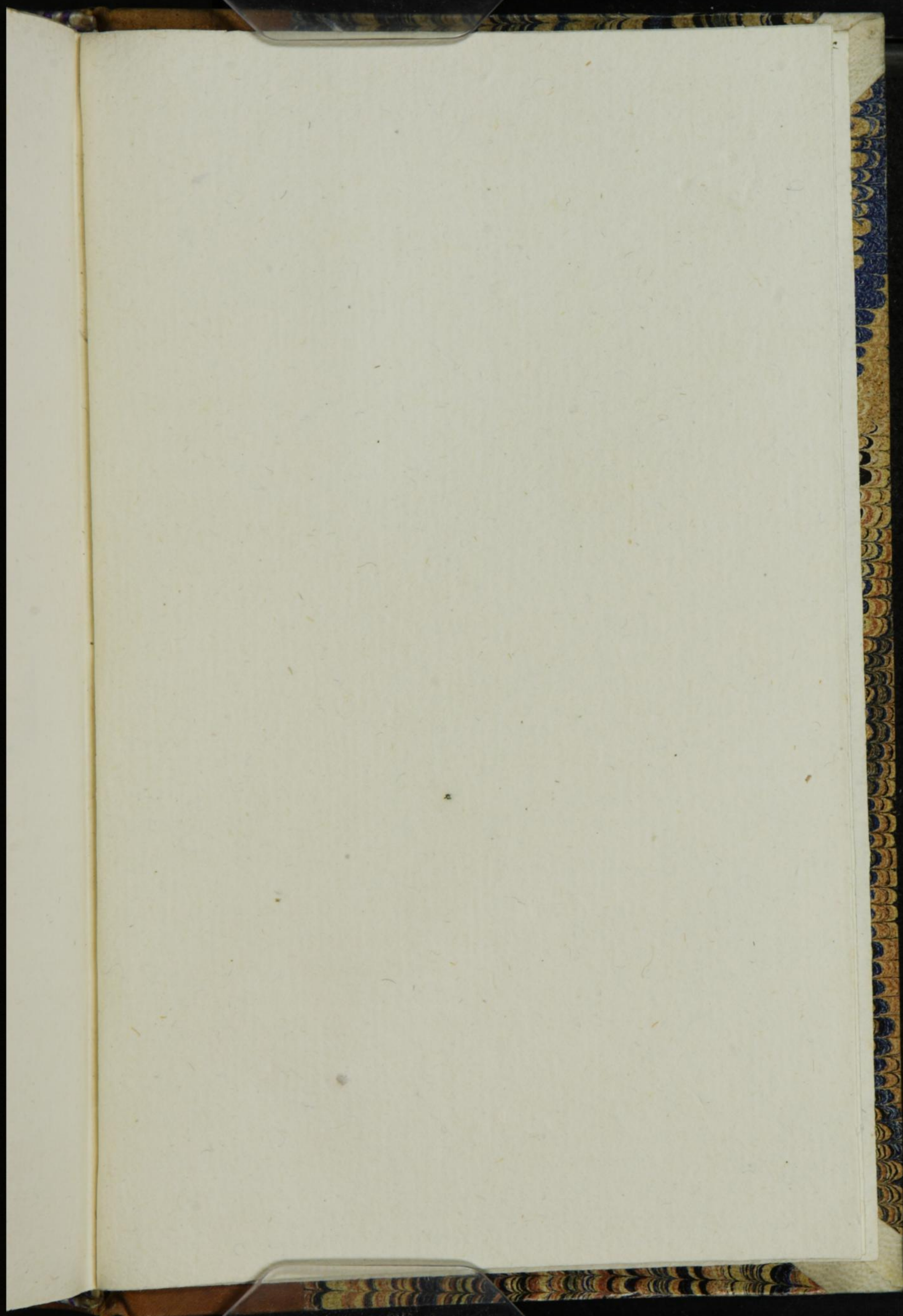
VENETIIS, M. D. XLIIII.
MENSE NOVEMBRI.

AL DVS

VS

15.f